

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ : กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

A Study on Integration of Provincial Potential Development :

Cases Study of Khon Kean, Nong Khai, and Bueng Karn Provinces

คณะผู้วิจัย

รวี	หาญเผชิญ
สุณีย์	กวิศราศัย
ณฐมน	ศรีธงชัย
ภูมิภักดิ์	พิทักษ์เชื่อนขันธ์
สฤษดิ์	ติยะวงศ์สุวรรณ

งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย ประเภททุนอุดหนุนทั่วไป ประจำปี 2555 จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น

กันยายน 2556

คำนำ

การพัฒนาศักยภาพพื้นที่นับเป็นสิ่งสำคัญพื้นฐานของการพัฒนาประเทศ ซึ่งมีความเชื่อมโยงตั้งแต่การบริหารจัดการหน่วยเล็กที่สุดระดับชุมชนไปสู่ตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ ตลอดจนการบูรณาการประเด็นศักยภาพพื้นที่ในการพัฒนากลายเป็นแผนงานและโครงการให้สามารถตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ของการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เหล่านั้นได้ ท่ามกลางสภาวการณ์ที่มีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างต่อเนื่องของประเทศไทยนำไปสู่ความต้องการการใช้ทรัพยากรเชิงพื้นที่เพิ่มมากขึ้นในทุกขณะ ผลิตผลทรัพยากรเพื่อการรองรับต่อปริมาณของประชากรประเทศจะมีความเพียงพอและเหลือส่วนต่างเพื่อนำไปแลกเปลี่ยนทรัพยากรอื่นที่ไม่สามารถผลิตเองได้ขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการศักยภาพพื้นที่อย่างบูรณาการ ซึ่งรายงานการศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ : กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ เป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดในการศึกษาเพื่อค้นหาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาอย่างบูรณาการให้สามารถตอบสนองต่อกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยมีเป้าหมายของการศึกษาเพื่อการใช้ทรัพยากรอย่างเต็มศักยภาพเพื่อนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

รวี หาญเผชิญ
หัวหน้าโครงการ

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ศาสตราจารย์นายแพทย์สุทธิพันธ์ จิตพิมลมาศ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและการถ่ายทอดเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ได้จัดสรรทุนอุดหนุนโครงการวิจัย ประเภทอุดหนุนทั่วไป ประจำปี 2555 ทำให้คณะผู้วิจัยสามารถดำเนินงานวิจัยได้อย่างราบรื่นตลอดโครงการ

ขอขอบคุณผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น ผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย และผู้ว่าราชการจังหวัดบึงกาฬ ที่ให้การสนับสนุนงานวิจัยนี้จนบรรลุผลสำเร็จด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณคณะผู้บริหารและบุคลากรของสำนักงานจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานศุลกากรจังหวัด สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานสถิติจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลนครขอนแก่น เทศบาลเมืองหนองคาย เทศบาลเมืองบึงกาฬ สภาอุตสาหกรรมจังหวัด หอการค้าจังหวัด นักพัฒนาองค์กรเอกชน (NGOs) เกษตรกร และประชาชนในจังหวัดต่างๆ ดังกล่าว ตลอดจนมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย ที่ได้ให้ความร่วมมือทั้งในด้านข้อมูล การประสานงาน การเข้าร่วมประชุม / สัมมนาและสนทนากลุ่ม ทำให้คณะผู้วิจัยได้รับทราบข้อมูลในพื้นที่และสามารถระดมความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลของโครงการวิจัยในแต่ละพื้นที่

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญ อาทิ ศาสตราจารย์ ดร.นายแพทย์ กระแส ชนะวงศ์ ศาสตราจารย์ ดร.กนก วงศ์ตระหง่าน ศาสตราจารย์นายแพทย์ วันชัย วัฒนศัพท์ รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย รองศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ วิโรจนกูฏ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนกฤษณ์ คลังบุญครอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรพัฒน์ เศรษฐสมบูรณ์ และคุณวิฑูรย์ กมลนฤเมธ ที่ยินดีให้คณะผู้วิจัยได้เข้าพบเพื่อสัมภาษณ์ในประเด็นต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการชี้ให้เห็นถึงมุมมองและการวิเคราะห์เชิงลึกของศักยภาพในแต่ละด้าน

ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรอัมรินทร์ พรหมเกิด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธเนศ วัฒนกูล ที่ช่วยอำนวยกระบวนการประชุม สัมมนา และการสนทนากลุ่ม ทำให้คณะผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วนรอบด้าน และช่วยให้การจัดงานต่างๆ ดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ด้วยดีทุกครั้ง และท้ายที่สุดนี้คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กองบริหารงานวิจัย มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่อำนวยความสะดวก ประสานงาน และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อโครงการวิจัยนี้ตั้งแต่เริ่มต้นดำเนินงานจนกระทั่งงานวิจัยแล้วเสร็จด้วยดี

คณะผู้วิจัย

กันยายน 2556

บทคัดย่อ

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ : กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประเด็น คือ 1) เพื่อศึกษาศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับการวางแผนพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ 2) เพื่อค้นหาและจำแนกประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ให้สอดคล้องกับสภาพบริบทจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ โดยจำแนกขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยได้ทั้งหมดเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ชุดข้อมูลทุติยภูมิเพื่อค้นหาศักยภาพพื้นที่ในการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ ขั้นตอนที่ 2 การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้เชี่ยวชาญด้านศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดสำหรับการสรุปประเด็นศักยภาพพื้นที่จังหวัดเป้าหมายในขั้นต้น ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์จำแนกประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ ขั้นตอนที่ 4 การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัด และการสำรวจแนวคิดด้วยแบบสอบถาม ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ศักยภาพพื้นที่แต่ละประเด็นของจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ขั้นตอนที่ 6 การประชุมใหญ่และกลุ่มย่อยท่ามกลางผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปข้อค้นพบศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัด และ ขั้นตอนที่ 7 การอภิปรายและข้อเสนอแนะศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาอย่างบูรณาการจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ ผลการวิจัยพบว่าจังหวัดขอนแก่นมีศักยภาพพื้นที่ 6 ด้าน ได้แก่ 1) มหานครศูนย์กลางการค้าและบริการแห่งอาเซียน 2) มหานครศูนย์กลางการแพทย์ 3) มหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ 4) มหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว 5) มหานครศูนย์กลางการศึกษา และ 6) มหานครแห่ง MICE & Tourism ส่วนจังหวัดหนองคายมีศักยภาพพื้นที่ 5 ด้าน ได้แก่ 1) เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน 2) เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร 3) เมืองน่าอยู่ 4) เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน และ 5) เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง และสุดท้ายจังหวัดบึงกาฬมีศักยภาพพื้นที่ 3 ด้าน ได้แก่ 1) เมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา 2) เมืองท่าการค้าชายแดน และ 3) เมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์-วัฒนธรรมชายแดนแนวแม่โขง

Abstract

A study on integration of provincial potential development in cases study of Khon Kean, Nong Khai, and Bueng Karn provinces have three objectives. Namely, 1) studying spatial potential of Khon Kean, Nong Khai, and Bueng Karn provinces contribute to important basic information to integrated-planning, 2) investigating and identifying issues of spatial potential to provincial development, and 3) suggesting guidelines for spatial development to conform with Khon Kean, Nong Khai, and Bueng Karn conditions. Research methodology divides to seven steps, namely step 1st synthesizing secondary data of 3 provinces, step 2nd Meeting and in-depth interviewing among experts in order to identify primary issues for spatial development, step 3rd classifying issues of spatial development each province, step 4th meeting and discussing with stakeholders among sectors that relate to operate spatial development each province, step 5th synthesizing issues of spatial development by SWOT technique, step 6th discussing and in-depth interviewing framework with main and focus group of stakeholders for conclusion in spatial development, and final step 7th making the guideline for integration of potential development of Khon Kean, Nong Khai, and Bueng Karn provinces. The results of research find that Khon Kean province finds six potential issues of spatial development, namely 1) issue of service and commercial center roles of Khon Kean metropolis, 2) medical center, 3) the center of transportation and logistics, 4) green industry, 5) education center, and 6) issue of MICE and tourism. Nong Khai province finds five issues, namely 1) ASEAN special city area, 2) Thai-Lao tourism hub, 3) livable city, 4) Nong Khai University, and 5) the city of Mekong products and community enterprises. Finally, Bueng Karn province finds three issues, namely 1) the center city of hevea economy, 2) border trade city area, and 3) Cultural-ecotourism.

สารบัญ

หน้า

คำนำ ค

กิตติกรรมประกาศ จ

บทคัดย่อ ช

Abstract ฌ

สารบัญ ฏ

สารบัญภาพ บ

สารบัญตาราง ผ

บทที่ 1 หลักการและเหตุผลของประเด็นการวิจัย 1

1.1 หลักการและเหตุผล 1

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย 5

1.3 ขอบเขตการวิจัย 5

1.3.1 ขอบเขตเชิงเนื้อหา 5

1.3.2 ขอบเขตเชิงพื้นที่ 6

1.4 ข้อจำกัดการวิจัย 6

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย 7

1.5.1 ประโยชน์เชิงนโยบายและการดำเนินการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัด 7

1.5.2 ประโยชน์เชิงกระบวนการ 7

1.5.3 ประโยชน์เชิงทฤษฎีและการวิจัย 7

1.6 โครงสร้างและเนื้อหาการวิจัย 8

บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 9

2.1 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ 9

2.1.1 แบบแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ 9

2.1.1.1 การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบยึดหลักเหตุผลอย่างครอบคลุม 9

2.1.1.2 การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบเพิ่มทีละส่วน 10

2.1.1.3 การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบพิจารณาหลายระดับ 10

2.1.1.4 การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบสนับสนุนและผลักดัน 11

2.1.1.5 การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบกลยุทธ์ 11

สารบัญ

	หน้า
2.1.2 แนวคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่	11
2.1.2.1 แนวคิดขั้วความเจริญ	12
2.1.2.2 แนวคิดกลุ่มย่านกิจกรรม	12
2.1.2.3 แนวคิดการพัฒนาพื้นที่เพื่อส่งเสริมนวัตกรรม	12
2.1.2.4 แนวคิดการฟื้นฟูเมือง	15
2.2 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่	16
2.2.1 วิวัฒนาการรูปแบบกระบวนการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่	16
2.2.1.1 วิวัฒนาการกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ในต่างประเทศ	16
2.2.1.2 วิวัฒนาการกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ในประเทศไทย	20
2.2.2 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	24
2.2.3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่	29
2.2.3.1 ลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	29
2.2.3.2 การมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนหรือพันธมิตร	35
2.2.3.3 โครงข่ายทางสังคมกับกระบวนการตัดสินใจ	37
2.3 การสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย	40
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	**41**
3.1 การออกแบบวิธีการวิจัย	41
3.2 เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูล	42
3.2.1 เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูลศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ	43
3.2.1.1 การรวบรวมชุดข้อมูลทุติยภูมิ	43
3.2.1.2 การรวบรวมชุดข้อมูลด้วยเวทีวิชาการ	43
3.2.1.3 การรวบรวมชุดข้อมูลด้วยการประชุมกลุ่มย่อย	43
3.2.1.4 การรวบรวมชุดข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก	45
3.2.1.5 การรวบรวมชุดข้อมูลด้วยแบบสอบถาม	45
3.2.2 การออกแบบการใช้เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูลจำแนกรายประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ	45

สารบัญ

	หน้า
3.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย	47
3.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	47
3.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ	47
3.4 กลุ่มประชากรในการวิจัย	47
3.4.1 กลุ่มประชากรและการเก็บข้อมูล	47
3.4.2 กลุ่มสุ่มกลุ่มประชากรขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ในการพัฒนาจังหวัด	49
บทที่ 4 ศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น	**51**
4.1 บริบทจังหวัดขอนแก่น	51
4.1.1 สภาพภูมิศาสตร์ จังหวัดขอนแก่น	51
4.1.2 ระบบโครงสร้างพื้นฐาน จังหวัดขอนแก่น	54
4.1.2.1 ระบบสาธารณูปโภค	54
4.1.2.2 ระบบสาธารณูปการ	57
4.1.2.3 ระบบคมนาคม	58
4.1.3 สภาพเศรษฐกิจ จังหวัดขอนแก่น	60
4.1.3.1 ภาคเกษตรกรรม	60
4.1.3.2 ภาคอุตสาหกรรม	61
4.1.3.3 ภาคการท่องเที่ยว	62
4.1.3.4 ภาคธุรกิจการค้าและบริการ	64
4.1.4 สภาพสังคม จังหวัดขอนแก่น	64
4.1.4.1 ประชากรและการปกครอง	64
4.1.4.2 การศึกษา	66
4.1.4.3 การสาธารณสุข	66
4.1.4.4 ศาสนาและวัฒนธรรม	67
4.2 ข้อค้นพบศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น	68
4.2.1 ขอนแก่น : มหานครศูนย์กลางการค้าและบริการแห่งอาเซียน	68
4.2.1.1 นิยามมหานครศูนย์กลางการค้าและบริการแห่งอาเซียน	68
4.2.1.2 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการค้าและบริการแห่งอาเซียน	69
4.2.1.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครศูนย์กลางการค้าและบริการแห่งอาเซียน	70

สารบัญ

หน้า

4.2.2 ขอนแก่น : มหานครศูนย์กลางการแพทย์ 71
4.2.2.1 นิยามมหานครศูนย์กลางการแพทย์ 72
4.2.2.2 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ 72
4.2.2.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ 74
4.2.3 ขอนแก่น : มหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ 75
4.2.3.1 นิยามมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ 75
4.2.3.2 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ 76
4.2.3.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ 77
4.2.4 ขอนแก่น : มหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว 78
4.2.4.1 นิยามมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว 79
4.2.4.2 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว 80
4.2.4.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว 81
4.2.5 ขอนแก่น : มหานครศูนย์กลางการศึกษา 82
4.2.5.1 นิยามมหานครศูนย์กลางการศึกษา 82
4.2.5.2 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา 83
4.2.5.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา 85
4.2.6 ขอนแก่น : มหานครแห่ง MICE & Tourism 86
4.2.6.1 นิยามมหานครแห่ง MICE & Tourism 87
4.2.6.2 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism 87
4.2.6.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism 89
4.3 การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น เงื่อนไข และข้อจำกัด 91
4.3.1 การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น 91
4.3.2 เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น 95
4.3.3 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น 99

สารบัญ

หน้า

4.3.3.1 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครขอนแก่น 100

4.3.3.2 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ 101

4.3.3.3 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ 102

4.3.3.4 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว 103

4.3.3.5 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา 104

4.3.3.6 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism 105

บทที่ 5 ศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย 107

5.1 บริบทจังหวัดหนองคาย 107

5.1.1 สภาพภูมิศาสตร์ จังหวัดหนองคาย 107

5.1.2 ระบบโครงสร้างพื้นฐาน จังหวัดหนองคาย 110

5.1.2.1 ระบบสาธารณูปโภค 110

5.1.2.2 ระบบสาธารณูปการ 114

5.1.2.3 ระบบคมนาคม 114

5.1.3 สภาพเศรษฐกิจ จังหวัดหนองคาย 115

5.1.3.1 ภาคเกษตรกรรม 115

5.1.3.2 ภาคอุตสาหกรรม 117

5.1.3.3 ภาคการท่องเที่ยว 118

5.1.3.4 ภาคธุรกิจการค้าและบริการ 120

5.1.4 สภาพสังคม จังหวัดหนองคาย 121

5.1.4.1 ประชากรและการปกครอง 121

5.1.4.2 การศึกษา 123

5.1.4.3 การสาธารณสุข 123

5.1.4.4 ศาสนาและวัฒนธรรม 124

สารบัญ

	หน้า
5.2 ข้อค้นพบศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคาย	125
5.2.1 หนองคาย : เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	125
5.2.1.1 นิยามเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	125
5.2.1.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	126
5.2.1.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	127
5.2.2 หนองคาย : เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร	128
5.2.2.1 นิยามเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร	128
5.2.2.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร	129
5.2.2.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร	130
5.2.3 หนองคาย : เมืองน่าอยู่	132
5.2.3.1 นิยามเมืองน่าอยู่	132
5.2.3.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองน่าอยู่	132
5.2.3.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองน่าอยู่	134
5.2.4 หนองคาย : เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	135
5.2.4.1 นิยามเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	135
5.2.4.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	136
5.2.4.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	137
5.2.5 หนองคาย : เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง	138
5.2.5.1 นิยามเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง	138
5.2.5.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง	139
5.2.5.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง	140

สารบัญ

หน้า

5.3 การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคาย เงื่อนไข และข้อจำกัด 142

5.3.1 การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคาย 142

5.3.2 เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคาย 145

5.3.3 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคาย 149

5.3.3.1 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน 149

5.3.3.2 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร 151

5.3.3.3 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองน่าอยู่ 153

5.3.3.4 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน 154

5.3.3.5 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง 155

บทที่ 6 ศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ **159**

6.1 บริบทจังหวัดบึงกาฬ 159

6.1.1 สภาพภูมิศาสตร์ จังหวัดบึงกาฬ 159

6.1.2 ระบบโครงสร้างพื้นฐาน จังหวัดบึงกาฬ 164

6.1.2.1 ระบบสาธารณูปโภค 164

6.1.2.2 ระบบสาธารณูปการ 167

6.1.2.3 ระบบคมนาคม 168

6.1.3 สภาพเศรษฐกิจ จังหวัดบึงกาฬ 171

6.1.3.1 ภาคเกษตรกรรม 171

6.1.3.2 ภาคอุตสาหกรรม 172

6.1.3.3 ภาคการท่องเที่ยว 172

6.1.3.4 ภาคธุรกิจการค้าและบริการ 174

สารบัญ

	หน้า
6.1.4 สภาพสังคม จังหวัดบึงกาฬ	175
6.1.4.1 ประชากรและการปกครอง	175
6.1.4.2 การศึกษา	176
6.1.4.3 การสาธารณสุข	177
6.1.4.4 ศาสนาและวัฒนธรรม	178
6.2 ข้อค้นพบศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ	178
6.2.1 บึงกาฬ : เมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา	178
6.2.1.1 นิยามเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา	179
6.2.1.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา	179
6.2.1.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา	180
6.2.2 บึงกาฬ : เมืองท่าการค้าชายแดน	181
6.2.2.1 นิยามเมืองท่าการค้าชายแดน	182
6.2.2.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน	182
6.2.2.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน	183
6.2.3 บึงกาฬ : เมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์-วัฒนธรรมชายแดนแนวแม่โขง	185
6.2.3.1 นิยามเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์-วัฒนธรรมชายแดนแนวแม่โขง	185
6.2.3.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์-วัฒนธรรมชายแดนแนวแม่โขง	185
6.2.3.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์-วัฒนธรรมชายแดนแนวแม่โขง	187
6.3 การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ เงื่อนไข และข้อจำกัด	188
6.3.1 การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ	188
6.3.2 เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ	190
6.3.3 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ	192
6.3.3.1 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางยางพารา	192

สารบัญ

หน้า

6.3.3.2 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน 194

6.3.3.3 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์-วัฒนธรรมชายแดนแนวแม่โขง 195

บทที่ 7 สรุปข้อค้นพบของการศึกษาบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ **197**

7.1 สรุปข้อค้นพบเชิงประเด็นสาระของจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ 197

7.1.1 ข้อค้นพบการศึกษาเชิงประเด็นสาระของจังหวัดขอนแก่น 197

7.1.1.1 ศักยภาพต้นทุนเชิงพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น 197

7.1.1.2 โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น 198

7.1.2 ข้อค้นพบการศึกษาเชิงประเด็นสาระของจังหวัดหนองคาย 199

7.1.2.1 ศักยภาพต้นทุนเชิงพื้นที่ของจังหวัดหนองคาย 199

7.1.2.2 โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดหนองคาย 200

7.1.3 ข้อค้นพบการศึกษาเชิงประเด็นสาระของจังหวัดบึงกาฬ 200

7.1.3.1 ศักยภาพต้นทุนเชิงพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬ 200

7.1.3.2 โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬ 201

7.2 สรุปข้อค้นพบเชิงกระบวนการของจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ 201

7.2.1 ข้อค้นพบการศึกษาเชิงกระบวนการของจังหวัดขอนแก่น 201

7.2.1.1 ศักยภาพโครงสร้างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชิงพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น 202

7.2.1.2 โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่จากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของจังหวัดขอนแก่น 202

7.2.2 ข้อค้นพบการศึกษาเชิงกระบวนการของจังหวัดหนองคาย 203

7.2.2.1 ศักยภาพโครงสร้างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชิงพื้นที่ของจังหวัดหนองคาย 203

7.2.2.2 โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่จากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของจังหวัดหนองคาย 203

7.2.3 ข้อค้นพบการศึกษาเชิงกระบวนการของจังหวัดบึงกาฬ 204

7.2.3.1 ศักยภาพโครงสร้างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชิงพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬ 204

สารบัญ

	หน้า
7.2.3.2 โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่จากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของจังหวัดบึงกาฬ	205
7.3 การเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพพื้นที่อย่างบูรณาการระหว่างจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ	205
7.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัย	209
7.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยจังหวัดขอนแก่น	209
7.4.1.1 นโยบายและการวิจัยด้านมหานครขอนแก่น	209
7.4.1.2 นโยบายและการวิจัยด้านมหานครศูนย์กลางการแพทย์	209
7.4.1.3 นโยบายและการวิจัยด้านมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์	210
7.4.1.4 นโยบายและการวิจัยด้านมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว	210
7.4.1.5 นโยบายและการวิจัยด้านมหานครศูนย์กลางการศึกษา	211
7.4.1.6 นโยบายและการวิจัยด้านมหานครแห่ง MICE & Tourism	211
7.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยจังหวัดหนองคาย	212
7.4.2.1 นโยบายและการวิจัยด้านเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	212
7.4.2.2 นโยบายและการวิจัยด้านเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร	212
7.4.2.3 นโยบายและการวิจัยด้านเมืองน่าอยู่	213
7.4.2.4 นโยบายและการวิจัยเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	213
7.4.2.5 นโยบายและการวิจัยเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง	214
7.4.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยจังหวัดบึงกาฬ	214
7.4.3.1 นโยบายและการวิจัยด้านระบบเศรษฐกิจยางพารา	214
7.4.3.2 นโยบายและการวิจัยด้านการค้าชายแดน	215
7.4.3.3 นโยบายและการวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์-วัฒนธรรมชายแดนแนวแม่โขง	215

สารบัญ

หน้า

บรรณานุกรม **217**

ภาคผนวก **225**

ภาคผนวก ก แผนที่วิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น 227

ภาคผนวก ข แผนที่วิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคาย 269

ภาคผนวก ค แผนที่วิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ 307

ภาคผนวก ง บรรยากาศการประชุมวิชาการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจังหวัดขอนแก่น 345

ภาคผนวก จ บรรยากาศการประชุมวิชาการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจังหวัดหนองคาย 349

ภาคผนวก ฉ บรรยากาศการประชุมวิชาการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจังหวัดบึงกาฬ 353

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรประเทศไทย ช่วงปี พ.ศ. 2542-2555 2
ภาพที่ 1.2 ตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ศึกษา 3 จังหวัด ขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ 6
ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดขั้นตอนและวิธีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 25
ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดระเบียบวิธีในการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 28
ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของชาวเมือง 8 ขั้น โดย Arnstein 31
ภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดการจำแนกลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของชาวเมือง 8 ขั้น สำหรับประเทศด้อยพัฒนาในมุมมองของทัศนคติภาครัฐ โดย Choguill 32
ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดการจำแนกลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของชาวเมือง 5 ขั้น ในมุมมองของปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวเมืองกับตัวแทนภายนอก โดย Hamdi and Goethert 33
ภาพที่ 2.6 กรอบแนวคิดแสดงความแตกต่างขององค์ประกอบโครงสร้างปัญหาโครงข่าย 39
ภาพที่ 2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย 40
ภาพที่ 3.1 การออกแบบวิธีการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 42
ภาพที่ 4.1 สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดขอนแก่น 52
ภาพที่ 4.2 ชุดดินจังหวัดขอนแก่น 53
ภาพที่ 4.3 ประเภทป่าไม้จังหวัดขอนแก่น 53
ภาพที่ 4.4 ทรัพยากรแหล่งน้ำจังหวัดขอนแก่น 55
ภาพที่ 4.5 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำจังหวัดขอนแก่น 55
ภาพที่ 4.6 ระบบสาธารณูปโภคจังหวัดขอนแก่น 57
ภาพที่ 4.7 ระบบสาธารณูปการจังหวัดขอนแก่น 57
ภาพที่ 4.8 แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น 63
ภาพที่ 4.9 ขอบเขตการปกครองจังหวัดขอนแก่น 65
ภาพที่ 4.10 ชุมชนและเขตการปกครองจังหวัดขอนแก่น 65
ภาพที่ 4.11 กรอบแนวคิดขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่นอย่างบูรณาการ 94
ภาพที่ 5.1 สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดหนองคาย 108
ภาพที่ 5.2 ชุดดินจังหวัดหนองคาย 109
ภาพที่ 5.3 เขตป่าสงวนแห่งชาติจังหวัดหนองคาย 110
ภาพที่ 5.4 ทรัพยากรแหล่งน้ำจังหวัดหนองคาย 111
ภาพที่ 5.5 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำจังหวัดหนองคาย 113
ภาพที่ 5.6 ระบบสาธารณูปการจังหวัดหนองคาย 114
ภาพที่ 5.7 ระบบสาธารณูปโภคจังหวัดหนองคาย 115

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 5.8 แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย 120

ภาพที่ 5.9 ชุมชนและเขตการปกครองจังหวัดหนองคาย 122

ภาพที่ 5.10 กรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคายอย่างบูรณาการ 145

ภาพที่ 6.1 สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดบึงกาฬ 160

ภาพที่ 6.2 ชุดดินจังหวัดบึงกาฬ 162

ภาพที่ 6.3 เขตอนุรักษ์จังหวัดบึงกาฬ 163

ภาพที่ 6.4 ทรัพยากรแหล่งน้ำจังหวัดบึงกาฬ 166

ภาพที่ 6.5 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำจังหวัดบึงกาฬ 166

ภาพที่ 6.6 ระบบสาธารณูปการจังหวัดบึงกาฬ 167

ภาพที่ 6.7 ระบบสาธารณูปโภคจังหวัดบึงกาฬ 170

ภาพที่ 6.8 แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดบึงกาฬ 173

ภาพที่ 6.9 ขอบเขตการปกครองจังหวัดบึงกาฬ 175

ภาพที่ 6.10 กรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬอย่างบูรณาการ 190

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1 รายละเอียดโครงสร้างและเนื้อหาการวิจัย 8

ตารางที่ 2.1 การสรุปแต่ละวิธีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 26

ตารางที่ 2.2 การวิเคราะห์เนื้อหาและรายละเอียดตัวชี้วัดการจำแนกลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของชาวเมืองหรือชุมชนในแต่ละมุมมองกรอบแนวคิดของ Arnstein, Choguill และ Hamdi and Goethert 34

ตารางที่ 3.1 การออกแบบการใช้เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูลจำแนกรายประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ 46

ตารางที่ 3.2 ขั้นตอนการวิจัยและบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อค้นหาประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ 48

ตารางที่ 3.3 การสุ่มกลุ่มประชากรเพื่อรวบรวมข้อมูลจำแนกรายประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ 49

ตารางที่ 4.1 ลุ่มน้ำในจังหวัดขอนแก่น 54

ตารางที่ 4.2 จำนวนบ่อน้ำในจังหวัดขอนแก่น 55

ตารางที่ 4.3 จำนวน ปริมาณ และพื้นที่รับประโยชน์แหล่งน้ำในจังหวัดขอนแก่น 55

ตารางที่ 4.4 หมายเลขทางหลวงแผ่นดินที่สำคัญในจังหวัดขอนแก่น 59

ตารางที่ 4.5 ตารางการเพาะปลูกข้าวนา ช่วงปี พ.ศ. 2554 / 2555 และนาปรัง 2553 / 2554 60

ตารางที่ 4.6 ประเภท พื้นที่เพาะปลูก และผลผลิตพืชไร่จังหวัดขอนแก่น ปี 2554 / 2555 61

ตารางที่ 4.7 จำนวน เงินทุน และคนงานจำแนกรายประเภทอุตสาหกรรมจังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2554 62

ตารางที่ 4.8 จำนวนบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดขอนแก่นจำแนกตามประเภทอาชีพ ประจำปี พ.ศ. 2554 67

ตารางที่ 4.9 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครขอนแก่น 70

ตารางที่ 4.10 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นมหานครขอนแก่น 71

ตารางที่ 4.11 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ของจังหวัดขอนแก่น 73

ตารางที่ 4.12 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ของจังหวัดขอนแก่น 74

ตารางที่ 4.13 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ของจังหวัดขอนแก่น 75

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.14 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ของจังหวัดขอนแก่น 78

ตารางที่ 4.15 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียวของจังหวัดขอนแก่น 80

ตารางที่ 4.16 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียวของจังหวัดขอนแก่น 81

ตารางที่ 4.17 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษาของจังหวัดขอนแก่น 83

ตารางที่ 4.18 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษาของจังหวัดขอนแก่น 85

ตารางที่ 4.19 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism ของจังหวัดขอนแก่น 88

ตารางที่ 4.20 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism ของจังหวัดขอนแก่น 89

ตารางที่ 4.21 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดขอนแก่น 91

ตารางที่ 4.22 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เงื่อนไขและข้อจำกัดในการบูรณาการศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น 96

ตารางที่ 4.23 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครขอนแก่น 100

ตารางที่ 4.24 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ 101

ตารางที่ 4.25 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ 102

ตารางที่ 4.26 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว 103

ตารางที่ 4.27 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา 104

ตารางที่ 4.28 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism 105

ตารางที่ 5.1 ลุ่มน้ำสาขาในท้องที่จังหวัดหนองคาย 111

ตารางที่ 5.2 สถิติโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดหนองคาย 117

ตารางที่ 5.3 ภาวะการณ์ผลิตข้าวในจังหวัดหนองคาย 117

ตารางที่ 5.4 จำนวนประชากรจำแนกตามเพศ รายอำเภอ และจำนวนครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2553 จังหวัดหนองคาย 122

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 5.5 จำนวนสถาบันการศึกษาของภาครัฐและภาคเอกชนจำแนกเป็นรายอำเภอ จังหวัดหนองคาย ในปี พ .ศ. 2554 123

ตารางที่ 5.6 จำนวนและประเภทบุคลากรด้านสาธารณสุขจำแนกรายอำเภอ ของจังหวัดหนองคาย ปี พ.ศ. 2553 124

ตารางที่ 5.7 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียนของจังหวัดหนองคาย 126

ตารางที่ 5.8 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียนของจังหวัดหนองคาย 127

ตารางที่ 5.9 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร ของจังหวัดหนองคาย 129

ตารางที่ 5.10 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร ของจังหวัดหนองคาย 131

ตารางที่ 5.11 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองน่าอยู่ของจังหวัดหนองคาย 133

ตารางที่ 5.12 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นเมืองน่าอยู่ของจังหวัดหนองคาย 134

ตารางที่ 5.13 ตัวชี้วัดความเป็นมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน ของจังหวัดหนองคาย 136

ตารางที่ 5.14 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน ของจังหวัดหนองคาย 137

ตารางที่ 5.15 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง ของจังหวัดหนองคาย 139

ตารางที่ 5.16 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขงของจังหวัดหนองคาย 141

ตารางที่ 5.17 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการ ของจังหวัดหนองคาย 142

ตารางที่ 5.18 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เงื่อนไขและข้อจำกัดในการบูรณาการ ศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดหนองคาย 147

ตารางที่ 5.19 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ การเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน 150

ตารางที่ 5.20 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เมืองศูนย์กลาง กระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร 151

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 5.21 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองน่าอยู่ 153

ตารางที่ 5.22 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมือง มหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน 154

ตารางที่ 5.23 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง 155

ตารางที่ 6.1 จำนวนผู้ขออนุญาตดูดทรายจำแนกรายอำเภอของจังหวัดบึงกาฬ 161

ตารางที่ 6.2 สภาพที่ดินต่อความเหมาะสมการปลูกพืชในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ 162

ตารางที่ 6.3 ลุ่มน้ำสาขาในจังหวัดบึงกาฬ 164

ตารางที่ 6.4 ปริมาณน้ำฝนจังหวัดบึงกาฬ ประจำปี พ.ศ. 2550 165

ตารางที่ 6.5 จำนวนตำบล หมู่บ้าน เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ของจังหวัดบึงกาฬ 176

ตารางที่ 6.6 จำนวนโรงเรียน ห้องเรียน นักเรียน ครู และสัดส่วนครูต่อนักเรียน ของจังหวัดบึงกาฬ ประจำปี พ.ศ. 2554 176

ตารางที่ 6.7 จำนวนโรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน สถานีอนามัย และศูนย์สุขภาพชุมชน จำแนกรายอำเภอ จังหวัดบึงกาฬ ปีงบประมาณ 2554 177

ตารางที่ 6.8 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพาราของจังหวัดบึงกาฬ 180

ตารางที่ 6.9 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพาราของจังหวัดบึงกาฬ 181

ตารางที่ 6.10 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองท่าการค้าชายแดนของจังหวัดบึงกาฬ 183

ตารางที่ 6.11 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดนของจังหวัดบึงกาฬ 184

ตารางที่ 6.12 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์-วัฒนธรรมชายแดนแนวแม่โขงของจังหวัดบึงกาฬ 186

ตารางที่ 6.13 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์-วัฒนธรรมชายแดนแนวแม่โขงของจังหวัดบึงกาฬ 187

ตารางที่ 6.14 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดบึงกาฬ 188

ตารางที่ 6.15 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เงื่อนไขและข้อจำกัดในการบูรณาการศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬ 191

ตารางที่ 6.16 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา 193

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 6.17	ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน	194
ตารางที่ 6.18	ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์-วัฒนธรรมชายแดนแนวแม่โขง	195
ตารางที่ 7.1	การเปรียบเทียบข้อค้นพบศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ	206

บทที่ 1
หลักการและเหตุผลของประเด็นวิจัย

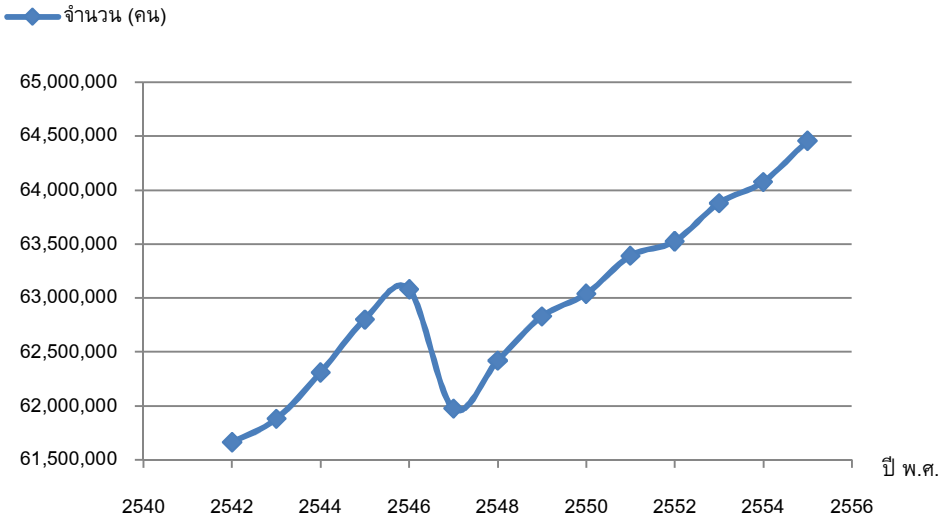
บทที่ 1 จำแนกอธิบายเป็น 6 ประเด็น ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์การวิจัย 3) ขอบเขตการวิจัย 4) ข้อจำกัดการวิจัย 5) ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย และ 6) โครงสร้างและเนื้อหาการวิจัย เพื่อสร้างความเข้าใจในภาพรวมก่อนอธิบายในรายละเอียดแต่ละขั้นตอนการวิจัยในแต่ละบทต่อไป

1.1 หลักการและเหตุผล

การพัฒนาประเทศมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านขอบเขตเชิงพื้นที่ของประเทศได้มีการนิยามร่วมกันในระดับนานาชาติเป็นไปเพื่อการสร้างข้อตกลงในการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ของกลุ่มคนหรือกลุ่มทางสังคมภายในพื้นที่แห่งนั้นอย่างคุ้มค่าและมีการดูแลรักษา ตลอดจนการไม่รุกล้ำซึ่งกันและกันท่ามกลางการครอบครองทรัพยากรที่อยู่ในเชิงพื้นที่เหล่านั้น ดังนั้นเงื่อนไขการครอบครองดูแลรักษาเชิงพื้นที่ที่มีอยู่อย่างจำกัดร่วมกันจากการนิยามกลุ่มสมาชิกทางสังคมร่วมกัน เช่น ประเทศ จังหวัด อำเภอ ตำบลหรือหมู่บ้าน จึงเป็นประเด็นที่ท้าทายและหลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับการพิจารณาแนวทางการใช้ทรัพยากรและศักยภาพพื้นที่อย่างคุ้มค่าและยั่งยืนเพื่อรองรับต่อสถานการณ์การอยู่อาศัยและกิจกรรมร่วมกัน

สภาวการณ์ในปัจจุบันของประเทศไทยที่มีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างต่อเนื่องบนพื้นฐานเชิงพื้นที่ขอบเขตของประเทศไทยที่มีอยู่เท่าเดิม (ดูภาพที่ 1.1 ประกอบ) อัตราและจำนวนของประชากรที่เพิ่มขึ้นสามารถสื่อให้เห็นถึงความต้องการในการใช้ทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของประเทศเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน และเมื่อวิเคราะห์ถึงแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคตย่อมสามารถทำนายในเบื้องต้นได้ว่า ประเทศไทยจำเป็นต้องมีวิธีการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ของประเทศไทยอย่างบูรณาการเพื่อให้มีศักยภาพในการผลิตทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตให้กับสมาชิกของประเทศที่มีอัตราแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นแปรผันตามระยะเวลา โดยเฉพาะในปัจจุบันมีปรากฏการณ์สากลที่เกิดขึ้นทั่วโลกคือการย้ายถิ่นฐานเข้ามาสู่เมืองของประชากรจากพื้นที่ชนบท ทำให้พอจะสามารถมองเห็นแนวโน้มของปัญหาที่อาจจะมีเพิ่มขึ้นทางด้านการขยายตัวของเมืองที่ส่งผลต่อปัญหาอื่นที่เกี่ยวเนื่องตามมา เช่น ปัญหาความหนาแน่นของเมือง ปัญหามลภาวะ ปัญหาการให้บริการโครงสร้างพื้นฐาน ฯลฯ ซึ่งประเด็นเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นประเด็นปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นจากการที่ไม่สามารถบริหารจัดการศักยภาพในเชิงพื้นที่ได้อย่างเหมาะสมกับ

สถานการณ์และบริบทที่เกิดขึ้นของพื้นที่เหล่านี้ ตัวอย่างเมืองลักษณะดังกล่าวของประเทศไทย เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ ขอนแก่น นครราชสีมา และอีกหลายเมืองของประเทศไทยที่กำลังจะเกิดขึ้น เป็นต้น

ภาพที่ 1.1 อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรประเทศไทย ช่วงปี พ.ศ.2542-2555
ที่มา: สังเคราะห์จากข้อมูลสถิติประชากร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ประเทศไทยเริ่มมีแนวทางการจัดการเชิงพื้นที่เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่เริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้มีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่มาอย่างต่อเนื่องเพื่อการบริหารจัดการการใช้ทรัพยากรเชิงพื้นที่ต่างๆ ของประเทศไทยให้มีความสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคมอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติยังเป็นเพียงการอธิบายแนวทางและบทบาทการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในภาพกว้างระดับประเทศไทย ทั้งนี้ในแต่ละจังหวัดจำเป็นต้องมีการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อการสร้างแนวทางการบริหารจัดการในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับบริบทสถานการณ์ตลอดจนลักษณะของประชากรในพื้นที่จังหวัดเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งถือเป็นบทบาทหน้าที่ของแต่ละจังหวัดต้องมีการเรียนรู้และกำหนดรายละเอียดของการบริหารจัดการตนเองให้มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่กำหนดไว้

กรอบแนวคิดของการพัฒนาศักยภาพเชิงพื้นที่ในปัจจุบัน นอกจากจะมุ่งเน้นการวางแผนเชิงสาระการพัฒนาเชิงพื้นที่แล้วนั้น ยังมีพัฒนาการไปสู่การมุ่งเน้นการวางแผนเชิงกระบวนการที่สร้างการมีส่วนร่วม

ท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมืองตั้งแต่ระดับการกำหนดนโยบายไปถึงระดับปฏิบัติการเชิงพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อสร้างความเป็นไปได้ในเชิงกลยุทธ์การดำเนินการอย่างสูงสุดเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในการวางแผนได้

การกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ แผนงาน ยุทธศาสตร์และโครงการด้านศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาเป็นประเด็นที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปสู่ระดับจังหวัด และประเทศ ตามลำดับ ประเด็นสำคัญในการกำหนดสิ่งเหล่านี้จะต้องมีการศึกษาข้อมูลบริบทและศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม กายภาพ และสิ่งแวดล้อมในแต่ละพื้นที่เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน ผนวกกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนไม่ว่าจะเป็นการประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการระดมความคิดเห็นตลอดจนการให้ข้อมูลแบบสอบถามโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อให้สามารถสังเคราะห์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อดำเนินการพัฒนาพื้นที่ได้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่ในระดับจังหวัดจำเป็นต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาอย่างเป็นระบบ มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่นทำให้นำไปสู่การตั้งคำถามหลักของการวิจัยว่า การศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดควรมีลักษณะเป็นอย่างไร เพื่อให้ได้แนวทางการระบุประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาจังหวัดได้อย่างบูรณาการและมีความสอดคล้องกับบริบทที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

กลุ่มพื้นที่จังหวัดที่วิจัยในครั้งนี้มี 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดหนองคาย และจังหวัดบึงกาฬ ซึ่งทั้งสามจังหวัดมีคุณลักษณะศักยภาพพื้นที่ต่างกัน มีบริบทของโครงสร้างประชากร เศรษฐกิจและสังคมที่ต่างกันอีกด้วยเช่นกัน ตลอดจนการได้รับนโยบายในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ให้มีบทบาทรองรับในระดับประเทศไทยและนานาชาติในลักษณะเฉพาะตามความเหมาะสมของแต่ละบริบทจังหวัด

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่และมีทำเลที่ตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลางของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีความเหมาะสมในเชิงยุทธศาสตร์ด้านการปกครองกับการเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคนี้ ดังนั้นตั้งแต่เริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) เป็นต้นมา จังหวัดและเมืองหลักขอนแก่นจึงได้รับการพัฒนาศักยภาพพื้นที่มาอย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบดังกล่าวเป็นปัจจัยกระตุ้นให้จังหวัดขอนแก่นมีการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จนส่งผลทำให้มีความซับซ้อนในการใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่สูงโดยเฉพาะภายในพื้นที่เขตอำเภอเมือง จึงเป็นเหตุผลสำคัญในการศึกษาศักยภาพ

พื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นอย่างบูรณาการเพื่อการวางแผน กรอบแนวคิด การสร้างวิสัยทัศน์ ตลอดจนการเรียบเรียงแผนงานสำหรับการพัฒนาศักยภาพพื้นที่อย่างบูรณาการ

ส่วนจังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่ศักยภาพในการเชื่อมโยงระหว่าง สปป.ลาว อีกทั้งยังมีแหล่งอารย-ธรรม และแหล่งท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย แต่ส่วนใหญ่กลุ่มกิจกรรมต่างๆ หรือการเป็นแหล่งท่องเที่ยว มักจะมีลักษณะของการผ่านพื้นที่จังหวัดหนองคายมากกว่าการเข้ามามีกิจกรรมหรือการใช้เป็นพื้นที่เตรียม กิจกรรมก่อนเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่ต่างๆ โดย สปป.ลาว ดังนั้นประเด็นสำคัญของการศึกษาศักยภาพพื้นที่ จังหวัดหนองคายมุ่งเน้นการคลี่คลายประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อให้จังหวัดหนองคายสามารถนำไปสู่การ สร้างกิจกรรมให้เกิดขึ้นภายในพื้นที่ตามบริบทศักยภาพพื้นที่ที่มีอยู่ จึงเป็นเหตุผลสำคัญหนึ่งของการศึกษา ศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการของกรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

และจังหวัดบึงกาฬนับเป็นจังหวัดจัดตั้งขึ้นมาใหม่ของประเทศไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2554 ซึ่งอดีต การศึกษาหรือการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ถูกมองเป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดหนองคาย ดังนั้นข้อมูลที่สำคัญใน หลายส่วนมักยังไม่ถูกมุ่งเน้นศึกษาลงรายละเอียดในลักษณะเฉพาะเชิงพื้นที่มากนัก จึงเป็นเหตุผลสำคัญ หนึ่งของการศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการของกรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

ทั้งสามจังหวัดจะมีจุดเชื่อมโยงที่เหมือนกันอยู่ประการหนึ่งอันได้แก่การเป็นกลุ่มจังหวัดเชื่อมโยงกับ กลุ่มประเทศอนุภาคลุ่มน้ำโขง ซึ่งจังหวัดขอนแก่นมีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางด้านต่างๆ ในระดับภูมิภาค ตะวันออกเฉียงเหนือมีบทบาทเป็นศูนย์กลางบริหารกิจกรรมด้านต่างๆ ให้กับการเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ ส่วนจังหวัดหนองคายมีบทบาทเป็นพรมแดนเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศไทยกับ สปป.ลาว ทำให้จังหวัดหนองคายมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงกิจกรรมระหว่างประเทศ และจังหวัดบึง กาฬเป็นจังหวัดที่เกิดขึ้นใหม่ แต่ด้วยศักยภาพพื้นที่ทั้งด้านการผลิตและทำเลที่ตั้งที่พัฒนายกระดับระบบโล จิสติกส์ภายในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ทำให้สามจังหวัดนี้มีคุณลักษณะเด่นเชิงพื้นที่เพื่อให้นำไปสู่การศึกษา ศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณา โดยมีกรณีศึกษาเป็นพื้นที่สามจังหวัดที่กล่าวมานี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ จำแนกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1) เพื่อศึกษาศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ ในการเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับการวางแผนพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
2) เพื่อค้นหาและจำแนกประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาอย่างบูรณาการของจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ
3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ให้สอดคล้องกับสภาพบริบทจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยจำแนกอธิบายเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ขอบเขตเชิงเนื้อหา และ 2) ขอบเขตเชิงพื้นที่ กล่าวรายละเอียดได้ดังนี้

1.3.1 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

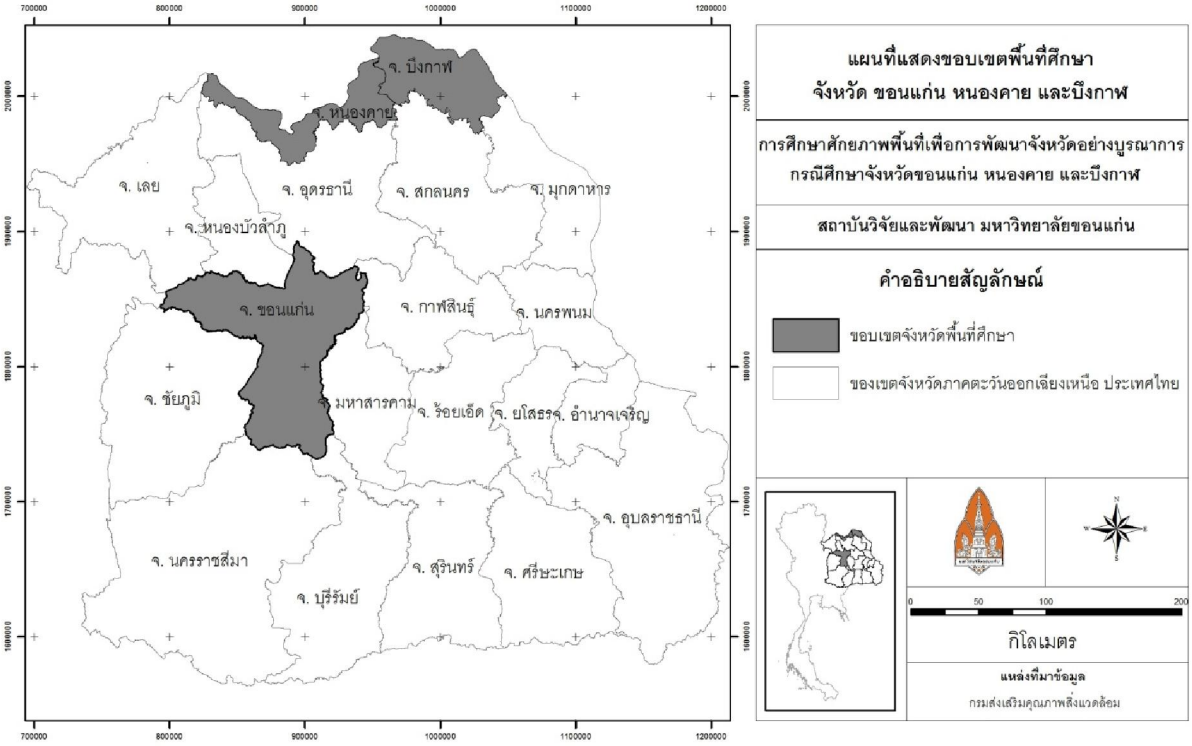
ดำเนินการศึกษาศักยภาพเชิงพื้นที่จังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ ครอบคลุมประเด็นด้านสภาพภูมิศาสตร์ ระบบโครงสร้างพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ และสภาพสังคม จัดเก็บ เรียบเรียง และสังเคราะห์ข้อมูล ตั้งแต่ระดับภาพรวมในแต่ละจังหวัดลงรายละเอียดสู่ระดับรายอำเภอ และรายตำบลอย่างเป็นลำดับ

ข้อมูลการศึกษาดังกล่าวนำไปสู่ข้อมูลที่ใช้สำหรับการประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทในการพัฒนาศักยภาพเพื่อค้นหารูปแบบและลักษณะศักยภาพพื้นที่ในการพัฒนาทั้ง 3 จังหวัดของพื้นที่เป้าหมาย

ทั้งสองกระบวนการศึกษาเชิงเนื้อหานำไปสู่การสังเคราะห์ข้อค้นพบศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

1.3.2 ขอบเขตเชิงพื้นที่

ศึกษาศักยภาพพื้นที่ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ แสดงดังภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.2 ตำแหน่งที่ตั้งพื้นที่ศึกษา 3 จังหวัด ขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

1.4 ข้อจำกัดการวิจัย

ความแปรปรวนและความหลากหลายขององค์ประกอบเชิงพื้นที่ผนวกกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการค้นหาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ ทำให้การออกแบบวิจัยในแต่ละจังหวัดมีกระบวนการที่แตกต่างกันในบางขั้นตอน ดังนั้นอาจจะไม่สามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบศักยภาพพื้นที่แต่ละจังหวัดแบบแต่ละตัวแปรได้ การวิเคราะห์เปรียบเทียบทำได้ในลักษณะของการประมวลโดยภาพรวมของแต่ละจังหวัด แต่อย่างไรก็ตามขั้นตอนที่แตกต่างของแต่ละจังหวัดมีเป้าหมายที่เหมือนกันคือ การค้นหาประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

1.5 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยสามารถอธิบายจำแนกได้เป็น 3 มิติ ได้แก่ 1) ประโยชน์เชิงนโยบายและการดำเนินการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัด 2) ประโยชน์เชิงกระบวนการวางแผน และ 3) ประโยชน์เชิงทฤษฎีและการวิจัย

1.5.1 ประโยชน์เชิงนโยบายและการดำเนินการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัด

การศึกษาศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ สามารถสร้างความเข้าใจบริบทศักยภาพเชิงพื้นที่ ตลอดจนความต้องการและความพร้อมเชิงองค์กรของหน่วยงานและประชาชนในพื้นที่ทั้ง 3 จังหวัด สามารถนำไปสู่การกำหนดทิศทางนโยบายการพัฒนาและการดำเนินการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดได้อย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในลักษณะของแผนงานเพื่อเตรียมความพร้อมไปสู่การกำหนดโครงการเชิงพื้นที่ได้

1.5.2 ประโยชน์เชิงกระบวนการวางแผน

ประโยชน์เชิงกระบวนการวางแผน ได้แก่ รูปแบบแนวทางกระบวนการวางแผนเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ตั้งแต่ระดับการกำหนดนโยบายไปจนถึงระดับปฏิบัติการเชิงพื้นที่ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการขับเคลื่อนประเด็นศักยภาพพื้นที่ในการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ

1.5.3 ประโยชน์เชิงทฤษฎีและการวิจัย

ประโยชน์เชิงทฤษฎีและการวิจัยอธิบายได้เป็น 2 มิติ คือ 1) ความเข้าใจในกระบวนการวิจัยแบบบูรณาการด้านการวางแผนเชิงพื้นที่ทั้งด้านสาระการพัฒนาและด้านกระบวนการวางแผนการพัฒนาท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง และ 2) แนวทางการศึกษาเพื่อค้นพบประเด็นศักยภาพพื้นที่และการบูรณาการภายใต้เงื่อนไขและข้อจำกัดเพื่อการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ผลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปสู่การผลิตบทความวิชาการหรือหนังสือวิชาการเพื่อการเผยแพร่ให้กับสังคมในการเรียนรู้การวิจัยเพื่อค้นหาศักยภาพพื้นที่ในการพัฒนาต่อไป

1.6 โครงสร้างและเนื้อหาการวิจัย

รายงานวิจัยการศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ มีโครงสร้างและเนื้อหาการวิจัย แจกแจงรายละเอียดของการวิจัยได้ดังตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 รายละเอียดโครงสร้างและเนื้อหาการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยและบทที่	แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	เครื่องมือและวิธีการวิเคราะห์	เป้าหมายของการศึกษา
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญสำหรับการแผนพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ			
บทที่ 1 หลักการและเหตุผลของประเด็นการวิจัย	- แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงพื้นที่	ข้อมูลทุติยภูมิและการวิเคราะห์เนื้อหา	ความเข้าใจบริบทและศักยภาพพื้นที่ในระดับภาพรวมของจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	- แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่	ข้อมูลทุติยภูมิและการวิเคราะห์เนื้อหา	
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย			การรวบรวมข้อมูลตัวแปรในการวิจัยเพื่อการนำไปสู่การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ
วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อค้นหาและจำแนกประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ			
บทที่ 4-6 ศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่	- การประชุมเชิงปฏิบัติการ - การประชุมกลุ่มย่อย - แบบสอบถาม - การวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis)	การจำแนกประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ
	แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ และ กรอบแนวคิดการวิจัย	การอภิปรายประมวลผลข้อมูลเชิงประจักษ์กับกรอบแนวคิดการวิจัย	ทิศทางการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนารายจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ
วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ให้สอดคล้องกับสภาพบริบทจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ			
บทที่ 7 ข้อเสนอแนะศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น หนองคายและบึงกาฬ	กรอบแนวคิดการวิจัย	การอภิปรายประมวลผลข้อมูลเชิงประจักษ์กับกรอบแนวคิดการวิจัย	แนวทางการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ แผนงาน และโครงการเพื่อบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

บทที่ 2
การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบ่งการอธิบายเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ และ 2) แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ และ 3) การสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงพื้นที่

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ได้ทบทวนและจำแนกการอธิบายเป็น 5 ประเด็น ได้แก่ 1) แบบแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ และ 2) แนวคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

2.1.1 แบบแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่

แบบแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ได้มีการศึกษาและจำแนกรูปแบบได้เป็น 5 แบบแผน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) ได้แก่ 1) การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบยึดหลักเหตุผลอย่างครอบคลุม 2) การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบเพิ่มทีละส่วน 3) การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบพิจารณาหลายระดับ 4) การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบสนับสนุนและผลักดัน และ 5) การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบกลยุทธ์ ทั้งนี้เงื่อนไขการใช้รูปแบบแผนดังกล่าวจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์เงื่อนไขความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการเลือกใช้ในการพัฒนาเชิงพื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับบริบท อธิบายรายละเอียดในแต่ละแบบแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ได้ดังนี้

2.1.1.1 การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบยึดหลักเหตุผลอย่างครอบคลุม (Rational-comprehensive model)

แนวคิดในการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ในยุคแรกมีอิทธิพลทั้งในเชิงนโยบายและการดำเนินการเชิงพื้นที่มาก เนื่องจากเป็นกระบวนการในเชิงวิทยาศาสตร์โดยการใช้ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลในการตัดสินใจทุกขั้นตอน ด้วยกลไกของกระบวนการนี้ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทของกลุ่มนักวางแผนจากเดิมที่เคยเป็นกลุ่มผู้ศึกษา วางแผน ตลอดจนการตัดสินใจแทนประชาชนทั้งหมดในพื้นที่เหล่านั้น กลายเป็นมีบทบาท

เป็นผู้สนับสนุนเชิงกระบวนการทั้งด้านเทคนิค ด้านการให้คำปรึกษา และด้านการเจรจาสร้างฉันทามติ ฯลฯ ด้วยกระบวนการเชิงวิทยาศาสตร์ประกอบกับการมีส่วนร่วมในภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทำให้กลายเป็นกลุ่มผู้มีสิทธิ์ในการตัดสินใจและมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ แผนงาน ตลอดจนรูปแบบโครงการในการดำเนินการเชิงพื้นที่

2.1.1.2 การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบเพิ่มทีละส่วน (Incrementalist model)

แนวคิดนี้ได้โต้แย้งบางส่วนเกี่ยวกับแนวคิดแบบยึดหลักเหตุผลอย่างครอบคลุมว่ามีลักษณะเป็นเชิงอุดมคติสูง เนื่องจากมีความเป็นไปได้ต่ำในการดำเนินการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างครอบคลุมและกระบวนการเชิงวิทยาศาสตร์บนพื้นฐานของสังคมภายใต้ระบบทุนนิยมที่มีตลาดเสรีและระบบเศรษฐกิจการเมืองแบบประชาธิปไตยเป็นตัวขับเคลื่อนพลวัตการพัฒนาเชิงพื้นที่ นอกจากนี้สังคมยังประกอบไปด้วยท่ามกลางผู้คนที่มีความหลากหลายลักษณะทั้งเชื้อชาติ วัฒนธรรม และประเพณี ดังนั้นจึงมีความเป็นไปได้ต่ำสำหรับการสร้างฉันทามติในภาพรวมร่วมกัน (Lindbom, 1959)

กระบวนการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบเพิ่มทีละส่วนเป็นกระบวนการที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องจากการเจรจาต่อรองของกลุ่มคนทางสังคมย่านพื้นที่ต่าง ๆ กับภาครัฐที่มีอำนาจในการควบคุมและบริหารจัดการทรัพยากรเชิงพื้นที่ ดังนั้นกระบวนการตัดสินใจในการพัฒนาเชิงพื้นที่จึงถูกแบ่งประเด็นการพัฒนาเชิงพื้นที่เป็นส่วนต่าง ๆ ตามย่านพื้นที่และกลุ่มทางสังคมมากกว่าการมุ่งเน้นตัดสินใจในระดับภาพรวมของเมืองเพื่อให้เกิดการตัดสินใจร่วมกันอย่างเป็นฉันทามติของกลุ่มคนทางสังคมในพื้นที่แห่งนั้น

โดยสรุปแนวคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบเพิ่มทีละส่วนคือการพิจารณาหรือเปลี่ยนแปลงนโยบายในประเด็นเฉพาะที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจร่วมกันของกลุ่มคนทางสังคมของพื้นที่แห่งนั้น สำหรับแนวทางนี้มีความเป็นไปได้สูงในเชิงปฏิบัติมากขึ้น เนื่องจากการสร้างความสัมพันธ์ในการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ที่เป็นส่วนย่อยจะสามารถสร้างความสัมพันธ์ในการตัดสินใจของกลุ่มทางสังคมในพื้นที่ได้ง่ายกว่าในระดับภาพรวมเชิงพื้นที่ที่มีกลุ่มคนทางสังคมที่หลากหลาย

2.1.1.3 การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบพิจารณาหลายระดับ (Mixed-scanning approach)

สำหรับการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบพิจารณาหลายระดับเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นมาเพื่อโต้แย้งและพัฒนามาจากแนวคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบเพิ่มทีละส่วน เนื่องจากกระบวนการพัฒนาแบบเพิ่มทีละส่วนทำให้การพัฒนาเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ไม่สามารถบูรณาการได้เป็นทิศทางเดียวกันในระดับเมืองหรือระดับที่ใหญ่

ขึ้น จึงมีนักแนวคิดกลุ่มหนึ่งได้นำเสนอการบูรณาการแนวคิดทั้งแบบยึดหลักเหตุผลอย่างครอบคลุมกับแนวคิดแบบเพิ่มทีละส่วนมาสู่แนวคิดแบบพิจารณาหลายระดับ ซึ่งเน้นกระบวนการเชื่อมโยงเหตุผลจากระดับภาพรวมไปสู่ประเด็นเฉพาะเชิงพื้นที่แบบทีละส่วน โดยการเน้นกระบวนการตัดสินใจในระดับภาพรวมและทิศทางของการกำหนดนโยบายร่วมกันท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในขั้นแรกก่อนเป็นไปสู่กระบวนการสร้างรายละเอียดประเด็นเฉพาะที่สามารถดำเนินการเชิงพื้นที่แบบเพิ่มทีละส่วน (Etzioni, 1967)

2.1.1.4 การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบสนับสนุนและผลักดัน (Advocacy planning)

แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มทางสังคมที่ขาดโอกาสในการเข้าร่วมกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยนักวางแผนจะมีบทบาทจากนักวิเคราะห์เชิงเทคนิคและเชิงสาระไปสู่บทบาทการสนับสนุนเชิงกระบวนการทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในการเคลื่อนไหวของกลุ่มทางสังคมเชิงพื้นที่ที่ขาดโอกาสในการเข้าสู่กระบวนการวางแผน บทบาทของนักวางแผนแบบสนับสนุนและผลักดันมักจะเป็นตำแหน่งเชื่อมโยงหรือตัวแทนกลุ่มทางสังคมเป็นผู้เจรจาต่อรองกับกลุ่มผู้มีอำนาจในการตัดสินใจแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีผลกระทบต่อกลุ่มทางสังคมที่อยู่ภายในพื้นที่การพัฒนาเมือง แนวคิดนี้มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนแบบหลายภาคส่วนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการพัฒนาพื้นที่ และมุ่งเน้นโครงการในระดับชุมชนมากกว่าระดับเมือง

2.1.1.5 การพัฒนาเชิงพื้นที่แบบกลยุทธ์ (Strategic planning)

แนวคิดนี้พัฒนาเพื่อลดช่องว่างของแนวคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบสนับสนุนและผลักดันเกี่ยวกับการวิเคราะห์และการสร้างความเป็นไปได้ของกระบวนการวางแผนและดำเนินการพัฒนาเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคทั้งในเชิงพื้นที่ เชิงประเด็นสาระ และเชิงกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ แผนงาน และโครงการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การวางแผนแนวคิดนี้มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างการกำหนดประเด็นสาระร่วมกันในการพัฒนาเชิงพื้นที่กับบทบาทพันธกิจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่ละภาคส่วนที่ต้องมีการแบ่งหน้าที่และการทำงานที่สัมพันธ์กัน

2.1.2 แนวคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่มีกลุ่มนักคิดได้นำเสนอไว้อย่างหลากหลายวิธีการและหลากหลายมุมมอง สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเชิงพื้นที่แบ่งได้เป็น 4

แนวคิด ได้แก่ 1) แนวคิดขั้วความเจริญ 2) แนวคิดกลุ่มย่านกิจกรรม 3) แนวคิดการพัฒนาพื้นที่เพื่อส่งเสริมนวัตกรรม และ 4) แนวคิดการฟื้นฟูเมือง กล่าวรายละเอียดแต่ละแนวคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่ได้ดังนี้

2.1.2.1 แนวคิดขั้วความเจริญ (Growth pole)

แนวคิดขั้วความเจริญเป็นแนวคิดในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีลักษณะของการรวมตัวเชิงพื้นที่ของกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมด้านอุตสาหกรรมซึ่งส่งผลต่อกิจกรรมห่วงโซ่อุปทานต่าง ๆ อย่างมากมาย กล่าวโดยรายละเอียดได้ว่ากิจกรรมเชิงเศรษฐกิจเหล่านี้ไม่ได้เกิดขึ้นจากพื้นที่ใดก็ได้ แต่จะเกิดขึ้นจากการกระจุกตัวเชิงพื้นที่แห่งใดแห่งหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับกิจกรรม และมีการเชื่อมโยงแพร่กระจายไปยังส่วนอื่นของระบบกิจกรรมเศรษฐกิจด้วยวิธีการต่าง ๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ถูกจำแนกออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) กิจกรรมกลุ่มขับเคลื่อน (Propellant sectors) และ 2) กลุ่มกิจกรรมที่ถูกผลักดัน (Impelled sectors) ทั้งสองประเภทจะมีความสัมพันธ์และช่วยกันขับเคลื่อนกระบวนการเพื่อให้เกิดความเป็นขั้วความเจริญในเชิงพื้นที่ให้เกิดขึ้น กล่าวอีกอย่างหนึ่งได้ว่าการเกิดขึ้นของกิจกรรมประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเป็นแบบขับเคลื่อนจะนำไปสู่กิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจะถูกผลักดันให้เกิดขึ้นตามมา ดังนั้นการเติบโตของกิจกรรมหนึ่งเชิงพื้นที่ย่อมจะสามารถขับเคลื่อนผลักดันให้เกิดกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องเติบโตตามกัน

2.1.2.2 แนวคิดกลุ่มย่านกิจกรรม (Cluster development)

แนวคิดการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบกลุ่มย่านกิจกรรมเป็นการพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อการจัดสรรการประกอบกิจกรรมและการใช้ทรัพยากรร่วมกันของกลุ่มประเภทกิจกรรมเดียวกันอยู่ในย่านพื้นที่เดียวกัน การรวมกลุ่มเช่นนี้จะนำไปสู่การร่วมมือ การเชื่อมโยง และการสนับสนุนกิจกรรมในเชิงห่วงโซ่อุปทานให้เกิดขึ้นและส่งผลต่อการลดต้นทุนการผลิต ระดับขีดความสามารถ การใช้ทรัพยากรร่วมกันทั้งด้านเทคโนโลยี บุคลากร และการวิจัย ตลอดจนการสร้างผลผลิตและกำไรเพิ่มขึ้นได้เป็นอย่างดี สิ่งนี้เกิดจากความประหยัดจากการรวมกลุ่ม

2.1.2.3 แนวคิดการพัฒนาพื้นที่เพื่อส่งเสริมนวัตกรรม

ในปัจจุบันนักวิชาการและผู้กำหนดนโยบายในหลายประเทศทั่วโลกได้ให้ความสนใจมากขึ้นเกี่ยวกับบทบาทของธุรกิจสร้างสรรค์เพื่อการเติบโตของเศรษฐกิจในระดับเมืองและระดับชาติ รายงานวิจัยเรื่อง The Creative Industries Task Force of the British Government ในปี ค.ศ.1998 และหนังสือ

เกี่ยวกับชนชั้นสร้างสรรค์ โดยริชาร์ด ฟลอริด้า ในปี ค.ศ.2002 ได้มีอิทธิพลอย่างมากต่อแนวคิดและแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มผู้กำหนดนโยบายเศรษฐกิจในหลายประเทศ สิ่งตีพิมพ์ทั้งสองฉบับได้แสดงให้เห็นว่าบริษัทสร้างสรรค์ได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ อีกทั้งข้อมูลเชิงประจักษ์จากงานวิจัยหลายชิ้นยังได้แสดงให้เห็นว่าบริษัทสร้างสรรค์นับเป็นสาขาการผลิตที่ทำให้เกิดนวัตกรรมได้มาก จึงส่งผลให้หน่วยงานในหลายประเทศได้พยายามกำหนดนโยบายเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น ซึ่งรวมถึงประเทศไทยและประเทศอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สำนักงานที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (UNCTAD: United Nations Conference on Trade and Development) มีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลเข้ามาเป็นแกนนำในการส่งเสริมธุรกิจสร้างสรรค์โดยการวางนโยบายและสร้างแรงจูงใจในการลงทุนด้านต่างๆ แก่ภาคเอกชน รายงานดังกล่าวสำนักงานที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนาได้แบ่งธุรกิจสร้างสรรค์ออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ประเภทมรดกวัฒนธรรม 2) ประเภทศิลปะ 3) ประเภทสื่อ และ 4) ประเภทงานสร้างสรรค์เฉพาะทาง ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้จำแนกประเภทอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ออกเป็น 4 กลุ่มเช่นเดียวกับของ UNCTAD คือ

1) กลุ่มมรดกทางวัฒนธรรม ประกอบด้วยกลุ่มอุตสาหกรรมทางด้านงานฝีมือ การท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม อาหารไทย และยาพื้นบ้านไทย

2) กลุ่มศิลปะ ประกอบด้วยกลุ่มอุตสาหกรรมทางด้านงานศิลปะ และศิลปะการแสดง

3) กลุ่มสื่อ ประกอบด้วยงานภาพยนต์ งานพิมพ์ งานกระจายภาพและเสียง และงานเพลง

4) กลุ่มงานสร้างสรรค์เฉพาะทาง ประกอบด้วยการออกแบบ แฟชั่น สถาปัตยกรรม การโฆษณา และซอฟท์แวร์

ความสนใจในเรื่องที่ตั้งของนวัตกรรมและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องได้เพิ่มมากขึ้นในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา เมื่อนักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักเริ่มกลับมามองเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม หลังจากนั้นจึงเริ่มให้ความสนใจกับประเด็นด้านการกระจุกและกระจายตัวที่ตั้งเชิงพื้นที่ของกิจกรรมสร้างสรรค์เหล่านี้ การกระจุกและกระจายตัวที่ตั้งเชิงพื้นที่ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจเกิดจากสาเหตุหลักได้แก่ผลได้ต่อขนาดที่เพิ่มขึ้นและความประหยัดจากขนาดภายในบริษัท และความประหยัดจากการกระจุกตัวที่เป็นผลกระทบภายนอก ซึ่งทั้ง 4 ประเด็นนี้เรียกรวมกันว่า ความประหยัดจากการรวมกลุ่ม

แนวคิดความประหยัดจากการกระจุกตัวของกิจกรรมสร้างสรรค์นวัตกรรมมีรากฐานดั้งเดิม ที่ว่ากลุ่มกิจกรรมสร้างสรรค์อาจขยายกิจการได้ดีจากการเลือกที่ตั้งในพื้นที่หนึ่งเพราะได้รับประโยชน์จากผลกระทบภายนอกเชิงบวกในพื้นที่นั้น อันเนื่องมาจากขนาดตลาดของปัจจัยการผลิตที่สามารถใช้ร่วมกันได้ ทั้งที่ดิน

แรงงาน ทุน พลังงาน และระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลาดเหล่านี้ยิ่งมีขนาดใหญ่เท่าใดและมีความหลากหลายของความเชี่ยวชาญเฉพาะทางมากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้ราคาต่อหน่วยของปัจจัยการผลิตลดลงและผลิตภาพยิ่งเพิ่มขึ้น ปัจจัยการผลิตที่ใช้ร่วมกันได้ทำให้ผู้ผลิตเลือกที่จะตั้งอยู่ในพื้นที่เดียวกันอาจได้รับผลประโยชน์ภายนอกด้านการเงินที่เกิดขึ้นเมื่อการลงทุนของบริษัทหนึ่งเพื่อขยายขนาดการผลิตได้ทำให้บริษัทอื่นในพื้นที่เดียวกันสามารถเพิ่มโอกาสทำกำไรได้ โดยผ่านกลไกราคาที่ทำให้ราคาปัจจัยการผลิตลดลง

ความประหยัดจากการกระจุกตัวมีสองประเภทมีหลักคือ ความประหยัดจากการกระจุกตัวเชิงที่ตั้ง (Localization economies) และความประหยัดจากความเป็นเมือง (Urbanization economies)

ความประหยัดจากการกระจุกตัวเชิงที่ตั้งเกิดจากการที่ผู้ผลิตตั้งอยู่ใกล้กับผู้ผลิตอื่นที่อยู่ในสาขาการผลิตเดียวกัน โดยเกิดจากสามแหล่งหลักได้แก่ 1) การใช้ตลาดแรงงานร่วมกันของบริษัทในสาขาการผลิตเดียวกัน โดยเฉพาะแรงงานเชี่ยวชาญเฉพาะทางที่มีอยู่หลากหลาย ซึ่งเป็นผลให้แรงงานมีโอกาสได้รับการจ้างงานมากขึ้น 2) การขยายการผลิตและธุรกิจอันเนื่องมาจากผลได้ต่อขนาดที่เพิ่มขึ้นของปัจจัยการผลิตขั้นกลาง และ 3) ความใกล้กันทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสาร การขนถ่ายวัตถุดิบและสินค้า และการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบริษัทที่อยู่ห่วงโซ่อุปทานเดียวกัน ทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย

ส่วนความประหยัดจากความเป็นเมืองได้แก่ผลประโยชน์อันเนื่องมาจากการกระจุกตัวของประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจสังคม อาทิเช่น ขนาดตลาดที่ใหญ่ขึ้น แหล่งแรงงานที่มีจำนวนมากและมีความหลากหลาย บริการพื้นฐานที่สามารถใช้ร่วมกับกิจกรรมเศรษฐกิจและสังคมอื่นๆ ที่ไม่ได้อยู่ในสาขาการผลิตเดียวกัน รวมไปถึงกิจกรรมการบริการที่สนับสนุนการดำเนินธุรกิจและการบริการด้านการเงิน ทั้งการให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย การโฆษณา การลงทุน และการตรวจบัญชี เมืองที่มีขนาดใหญ่กว่าจะมีโอกาสที่แรงงานเฉพาะทางจะได้รับการว่าจ้างมากกว่า

ความประหยัดจากความเป็นเมืองถือเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งในการพิจารณาแหล่งที่ตั้งรวมทั้งขนาดของการพัฒนาเมืองสำหรับกิจกรรมนวัตกรรมของกลุ่มบริษัทสร้างสรรค์ จะเห็นได้ว่าการสร้างผลประโยชน์ภายนอกไม่จำกัดอยู่เพียงแค่การสร้างโครงสร้างพื้นฐาน แต่รวมไปถึงการสร้างความร่วมมือในด้านการพัฒนาธุรกิจนวัตกรรม รวมไปถึงความร่วมมือด้านการวิจัยและพัฒนาที่เป็นรูปธรรมระหว่างกิจการของบริษัทธุรกิจในอุทยานกับสถาบันวิจัยหรือสถาบันการศึกษาในบริเวณเดียวกันที่มีความพร้อมด้านการวิจัยและการพัฒนา

งานเขียนที่เกี่ยวข้องกับการกระจุกตัวเชิงพื้นที่ของกิจกรรมสร้างสรรค์โดยตรงเกิดขึ้นมากในช่วงตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา งานที่สำคัญคือหนังสือสามเล่มของริชาร์ด ฟลอริดา (2007, 2005, 2002) ได้กล่าวถึงการกระจุกตัวของแรงงานชนชั้นสร้างสรรค์ในพื้นที่เมืองเป็นตัวขับเคลื่อนเศรษฐกิจของเมืองนั้นให้

เติบโตในระดับที่สูงกว่าเมืองอื่น เนื่องจากเป็นผู้สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูง อีกทั้งยังสร้างบรรยากาศในการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพที่เปิดกว้างและมีพลวัต จึงยิ่งทำให้เมืองนั้นมีแรงดึงดูดผู้อื่นให้ย้ายเข้ามาอยู่มากยิ่งขึ้น

2.1.2.4 แนวคิดการฟื้นฟูเมือง (Urban regeneration)

เมืองเป็นพื้นที่สำหรับการรวมกลุ่มในการอยู่อาศัยร่วมกันของมนุษย์ ซึ่งมีการแบ่งหน้าที่การทำงานร่วมกันทางสังคม และเป็นพื้นที่ที่มีบทบาทรองรับระบบการปกครองตลอดจนสิทธิการครอบครองที่ดินของบุคคลต่างๆ ในสังคม นอกจากนั้นเมืองยังเป็นพื้นที่สำหรับการแลกเปลี่ยนสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตจนพัฒนามาเป็นพื้นที่ศูนย์กลางทางด้านธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรมในที่สุด อย่างไรก็ตามเมื่อเมืองเติบโตได้ระดับหนึ่งส่วนใหญ่มักจะเกิดปัญหาความหนาแน่นของประชากรที่มาจากปัจจัยด้านการย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง ตลอดจนปัญหาทางด้านมลภาวะสิ่งแวดล้อมของการอยู่อาศัยภายในเมืองมากขึ้น ผนวกกับความต้องการเชิงพื้นที่สำหรับการประกอบกิจกรรมประเภทต่างๆ เช่น พื้นที่สำหรับการอยู่อาศัย พื้นที่สำหรับกิจกรรมธุรกิจการค้าและพื้นที่สำหรับรองรับกิจกรรมอุตสาหกรรม ทุกสิ่งที่กล่าวมาล้วนแล้วแต่กลายเป็นแรงกดดันที่ท้าทายต่อกระบวนการคิดสำหรับการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในเมือง

แนวคิดด้านการฟื้นฟูเมืองได้เริ่มต้นมาจากปัญหาทางด้านสุขภาพของชาวเมืองที่มีมากขึ้นในช่วงอุตสาหกรรมของประเทศอังกฤษจนภาครัฐจำเป็นต้องค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว กระทั่งมีงานวิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสาธารณสุขพื้นที่ภายในเมืองพบว่าปัจจัยสำคัญในการปรับปรุงระบบสาธารณสุขภายในเมืองไม่ใช่การที่มีระบบการดูแลทางการแพทย์หรือระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยแต่เป็นประเด็นทางด้านการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ภายในเมือง สิ่งแวดล้อม ระบบสังคม และเศรษฐกิจต่างหากที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบสาธารณสุขภายในเมือง ปรากฏการณ์ดังกล่าวนับเป็นจุดกำเนิดของแนวคิดการฟื้นฟูชีวิตใหม่ในเมืองให้เกิดความนิยมแพร่หลายไปทั่วโลกในที่สุด

สำหรับประเทศไทยได้เริ่มต้นจากปรากฏการณ์ความเป็นเมืองกับความเสื่อมโทรมของเมืองจากการพยายามพัฒนาประเทศโดยภาครัฐที่ต้องการจะช่วยให้ชาวไทยมีรายได้เพิ่มขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตด้วยการพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงฐานการผลิตของประเทศจากด้านการเกษตรไปสู่ด้านอุตสาหกรรม จากนโยบายที่เกิดขึ้นสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) มุ่งเน้นการเตรียมโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการรองรับระบบอุตสาหกรรม เช่น การสร้างถนนเชื่อมโยงกับพื้นที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมอุตสาหกรรม การพัฒนาเป็นลักษณะมุ่งเน้นด้านกายภาพเป็นหลักและการพัฒนาพื้นที่ส่วนต่างๆ อยู่ในรูปแบบของการรื้อถอน จากปรากฏการณ์พัฒนาเช่นนี้ได้ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมและทำลายความเป็นชุมชนของบริเวณพื้นที่แห่งนั้นให้หมดไป จากการเปลี่ยนแปลงฐานการผลิตนี้เองได้ส่งผล

ต่อการเติบโตของเมืองเป็นอย่างมาก ประกอบกับประเทศไทยยังขาดการวางแผนและเกณฑ์การควบคุมเกี่ยวกับเมืองเพื่อรองรับต่อระบบต่างๆ สิ่งที่กล่าวมาได้ส่งผลทำให้เมืองมีสภาพเสื่อมโทรมมากขึ้น

เมืองหลักในหลายเมืองของประเทศไทยรับได้บทบาทการเป็นศูนย์กลางทางด้านต่างๆ ของประเทศไทยมีบทบาทรองรับต่อความสัมพันธ์กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมมาอย่างยาวนานทำให้กลายเป็นแรงดึงดูดในการย้ายถิ่นฐานของประชากรทั่วประเทศหลั่งไหลเข้ามาตั้งถิ่นฐานใหม่ ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลให้เมืองเหล่านี้มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว และเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่กว่าเมืองอื่นๆ ในประเทศไทยเป็นอย่างมาก เมืองเหล่านี้จึงกลายเป็นเมืองที่มีความต้องการในการใช้ทรัพยากรสูงและได้ส่งผลทำให้เกิดสภาพพื้นที่ของเมืองเสื่อมโทรมในหลายพื้นที่ ดังนั้นประเด็นการฟื้นฟูชีวิตจึงเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาเชิงพื้นที่

2.2 แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่

แนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่จำแนกการอธิบายเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) วิวัฒนาการรูปแบบกระบวนการวางแผนการพัฒนาพื้นที่ 2) การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 3) การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ กล่าวรายละเอียดในแต่ละประเด็นได้ดังนี้

2.2.1 วิวัฒนาการรูปแบบกระบวนการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่

การทบทวนวิวัฒนาการรูปแบบกระบวนการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่แบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) วิวัฒนาการกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ในต่างประเทศ และ 2) วิวัฒนาการกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ในประเทศไทย

2.2.1.1 วิวัฒนาการกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ในต่างประเทศ

วิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงนโยบายของกระบวนการวางแผนเชิงพื้นที่ได้มีการศึกษาโดย Carmon (1999) โดยใช้เกณฑ์แบ่งช่วงวิวัฒนาการด้วยความแตกต่างของผู้ดำเนินการกำหนดนโยบายการพัฒนาเชิงพื้นที่ ทฤษฎีนี้สามารถใช้อธิบายวิวัฒนาการได้ในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปยุโรป Carmon ได้อธิบายการแบ่งลักษณะของยุคกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ได้เป็น 3 ยุค ได้แก่ 1) ยุคแห่งการรื้อถอน 2) ยุคแห่งการฟื้นฟูความเป็นละแวกบ้าน และ 3) ยุคแห่งการคืนชีวิตให้กับเมือง

ยุคที่หนึ่ง: ยุคแห่งการรื้อถอน ช่วงปี ค.ศ.1930-1960

ยุคนี้ให้ความสำคัญกับลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมที่เป็นการก่อสร้าง เนื่องจากปัจจัยความเก่าและเสื่อมโทรมของสิ่งก่อสร้างที่มาจากการเติบโตของเมืองทำให้เกิดแนวคิดของการรื้อถอนสิ่งที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เมืองมีความเสื่อมโทรม โดยเฉพาะการรื้อถอนสลัมบริเวณพื้นที่ศูนย์กลางเมือง มีการดำเนินการรื้อถอนเพื่อปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีศักยภาพและเหมาะสมกับหน้าที่ของเมืองมากขึ้นด้วยองค์กรภาครัฐ และกลุ่มผู้ประกอบการ รูปแบบการดำเนินตามนโยบายนี้ทำให้ผู้ดำเนินการถูกวิพากษ์ในด้านความไม่สนใจต่อต้นทุนทางด้านสภาพจิตใจและด้านสังคมที่ส่งผลให้เกิดการทำลายความเป็นชุมชนของเมือง เกิดผลกระทบต่อเนื่องของการสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้าง สรุปได้ว่ากลยุทธ์ในการฟื้นฟูของยุคแห่งการรื้อถอนผ่านนโยบายนี้ถูกวิพากษ์อย่างรุนแรง และนับเป็นกระบวนการวางแผนที่ไม่มีคุณสมบัติสำหรับดำเนินการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชน

ยุคที่สอง: ยุคแห่งการฟื้นฟูความเป็นละแวกบ้าน ช่วงปี ค.ศ. 1960-1980

ในช่วงหลังมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและกระบวนการวางแผนโดยให้ความสำคัญกับปัญหาทางสังคมแบบองค์รวมในการดำเนินการและพัฒนาความเป็นละแวกบ้านของชุมชนในเมือง ด้วยวิธีการรวบรวมความคิดเห็นสาธารณะก่อนการสร้างแผนงานสาธารณะต่าง ๆ ทำให้มีความเป็นไปได้ต่อแผนงานการฟื้นฟูเมืองทั้งด้านการวางแผนและดำเนินการ สำหรับยุคนี้มีเป้าหมายในการฟื้นฟูเมืองด้านการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก การดำเนินการใช้วิธีดึงผู้อยู่อาศัยในพื้นที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแต่ละขั้นตอนของการซ่อมแซมขึ้นมาใหม่ของสิ่งก่อสร้างและสิ่งแวดล้อม ในกระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวจะบูรณาการเข้ากับการเรียนรู้การฟื้นฟูเมือง การรวมกลุ่มองค์กรชุมชน การจ้างงานที่เกิดขึ้นจากการฟื้นฟูเมือง การฝึกอบรมเชิงวิชาชีพ การพัฒนาด้านสาธารณสุข ด้านวัฒนธรรมและด้านนันทนาการ ภายใต้การให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชาวชุมชนในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่

ยุคที่สาม ยุคแห่งการคืนชีวิตให้กับเมือง ช่วงปี ค.ศ. 1980-1999

การเปลี่ยนแปลงแนวคิดการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชนโดยเฉพาะพื้นที่ศูนย์กลางเมืองในมุมมองด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งได้มีการประเมินโดย Gibson and Prathes (อ้างถึงใน Carmon, 1999) ได้สำรวจผลของแผนงานเชิงสังคมที่ผ่านมาว่าไม่มีแผนงานใดที่ใช้ได้ หรือนโยบายการต่อสู้กับความยากจน (War on Poverty) ที่มุ่งลดความยากจนกลับทำให้มีคนจนเพิ่มขึ้น สมาชิกส่วนหนึ่งของรัฐบาลของกลุ่มประเทศตะวันตกได้ปฏิเสธแนวคิดของยุคที่สองอย่างสิ้นเชิง โดยให้เหตุผลจากงานวิจัยว่ากระบวนการฟื้นฟู

เมืองและการพัฒนาชุมชนที่ผ่านมายิ่งทำให้ปัญหาเมืองย่ำแย่มากขึ้นโดยเฉพาะภายในเมืองชั้นใน ส่งผลให้เกิดแนวคิดของกระบวนการฟื้นฟูชีวิตชุมชนเมือง สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) การรวมกลุ่มลงทุนฟื้นฟูชุมชนเมืองระหว่างกลุ่มชาวเมืองระดับปัจเจกบุคคลกับภาครัฐ และ 2) การรวมกลุ่มลงทุนฟื้นฟูเมืองระหว่างนักลงทุนเอกชนรายใหญ่กับภาครัฐ

การรวมกลุ่มลงทุนฟื้นฟูชุมชนเมืองระหว่างกลุ่มชาวเมืองระดับปัจเจกบุคคลกับภาครัฐ หมายถึงกรณีของการลงทุนโดยกลุ่มชาวเมืองระดับปัจเจกบุคคล ครัวเรือนและกลุ่มเจ้าของธุรกิจขนาดเล็กในพื้นที่ละแวกชุมชนที่มีความเสื่อมโทรมจะได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากผู้มีอำนาจในการบริหารโครงการหรือภาครัฐทั้งทางตรงในรูปแบบของการช่วยเหลือด้านเงินทุน และทางอ้อมในรูปแบบของกฎหมายเฉพาะ หรือการลงทุนด้านบริการสาธารณะ การฟื้นฟูชุมชนเมืองในกลุ่มนี้สามารถจัดลักษณะย่อยอีก 3 หมวด ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อเปลี่ยนชนชั้น (Gentrification) 2) การยกระดับโดยหน้าที่ของผู้อยู่อาศัย (Upgrading by incumbent residents) และ 3) การยกระดับโดยผู้ย้ายถิ่น (Upgrading by immigrants)

การแปลงพื้นที่เพื่อเปลี่ยนชนชั้นเพื่อการอยู่อาศัยภายในเมืองเป็นกระบวนการฟื้นฟูชีวิตย่านศูนย์กลางธุรกิจของเมืองที่เป็นย่านสถานที่รวบรวมเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และงานสถาปัตยกรรมกับที่อยู่อาศัย ผู้ดำเนินการหลักมักจะเป็นกลุ่มคนหนุ่มที่มีระดับการศึกษาสูง ส่วนหน่วยงานบริหารท้องถิ่นมีแนวโน้มในการสนับสนุนต่อกระแสของการย้อนกลับสู่เมืองของสมาชิกชนชั้นกลาง โดยการเอื้ออำนวยความสะดวกด้วยกฎเกณฑ์ การลดภาษี การสนับสนุนเงินกู้ และการปรับปรุงถนนและบริการต่างๆ ในละแวกชุมชน และต่อมานักวิจัยได้มีข้อโต้แย้งถึงขอบเขตกับผลกระทบของกระบวนการปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่มีลักษณะเกินความจริงของเมือง ทำให้ในช่วง ค.ศ.1980-1990 กระบวนการลักษณะนี้จึงมีความสำคัญลดลง

การยกระดับโดยหน้าที่ของผู้อยู่อาศัย Clay (1979 อ้างถึงใน Carmon 1999) อธิบายไว้ว่ากลุ่มของชาวเมืองที่อยู่อาศัยในพื้นที่จะเป็นผู้ที่เลือกตัดสินในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมของตนเอง ช่วงเวลาต่อมาได้บรรลุผลสำเร็จและได้ดำเนินการชักชวนชาวเมืองบุคคลอื่นๆ เข้ามาร่วมช่วยในการดำเนินการ สำหรับประเทศอังกฤษ ชาวเมืองเหล่านี้ได้ประยุกต์เข้ากับการบริหารงานท้องถิ่นและกลุ่มองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งบ่อยครั้งจะนำไปสู่การสร้างสังคมเกิดขึ้นในพื้นที่แห่งนั้น ในขณะที่กระบวนการแปลงพื้นที่เพื่อเปลี่ยนชนชั้น (Gentrification) จะเกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ใกล้ศูนย์กลางเมือง และส่วนมากกระบวนการยกระดับพื้นที่เมืองโดยผู้อยู่อาศัยมักจะเกิดขึ้นในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนเสมอ หรือสามารถเรียกอีกชื่อได้ว่าการเกิดขึ้นของความเป็นชุมชน

การยกระดับโดยผู้ย้ายถิ่น (Upgrading by immigrants) เป็นปรากฏการณ์การย้ายถิ่นของผู้ขาดแคลนที่เกิดขึ้นในย่านละแวกชุมชนที่ถูกพิจารณาเป็นสาเหตุหลักของความเสื่อมโทรมหรือแหล่งชุมชนแออัด ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดจากผู้ย้ายถิ่นที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เมืองเสื่อมโทรมกลายเป็นกลุ่มแรงงานมีทักษะสูง และบางส่วนมักเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาสูง และมีทรัพยากรอื่นตามมาด้วยเช่นกัน แม้ว่ากระแสการย้ายถิ่นของกลุ่มชนชั้นล่างจะมีการย้ายถิ่นเข้าเมืองอย่างไม่หยุดยั้งก็ตาม แต่ได้ก่อให้เกิดอัตราการย้ายถิ่นของแรงงานทักษะและกลุ่มคนที่มีการศึกษาสูงด้วยเช่นกัน จากการวิจัยทั้งหลายพบว่าการย้ายถิ่นเหล่านี้ได้เป็นสาเหตุของการฟื้นฟูชีวิตให้กับเมือง ทั้งด้านการเพิ่มการจ้างงาน จำนวนธุรกิจในเมือง การปรับปรุงอาคารที่อยู่อาศัยและโรงเรียน เพื่อรองรับกระแสการย้ายถิ่นเข้ามาในเมือง (Winnick, 1990; Muller, 1993; Nathan, 1992; and Bourne, 1993 อ้างถึงใน Carmon, 1999)

การรวมกลุ่มลงทุนฟื้นฟูเมืองระหว่างนักลงทุนเอกชนรายใหญ่กับภาครัฐ หมายถึงลักษณะการร่วมมือของนักลงทุนเอกชนรายใหญ่หรือกลุ่มผู้บริหารสาธารณะและหน่วยงานในระดับท้องถิ่น ส่วนใหญ่แล้วการฟื้นฟูพื้นที่เมืองมักจะเป็นองค์ประกอบหลักของเมือง เช่น ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ ศูนย์ประชุม โรงแรม และที่อยู่อาศัยที่มีชื่อเสียง ในกระบวนการเหล่านี้มักเป็นกระบวนการทางพาณิชย์ที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ได้ชักจูงธุรกิจ กลุ่มลูกค้าท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวด้วยวิธีการของภาษีท้องถิ่นกับการเพิ่มความมีชื่อเสียงของเมืองส่งผลทำให้เกิดกระบวนการเชิงปฏิบัติการของการพัฒนาเมืองขึ้น แต่กระบวนการเหล่านี้ได้ทำให้เกิดประเด็นปัญหาบางอย่างขึ้นด้านความขัดแย้งความสนใจและการชี้แจงกับกลุ่มผู้มีได้เสียในพื้นที่ กลุ่มประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ภายในเมืองมักจะเพิกเฉยต่อกระบวนการลักษณะนี้

สรุปได้ว่าในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงกระบวนการและแนวคิดสำหรับการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชน Carmon ได้ค้นพบว่าองค์กรชุมชนเป็นแกนสำคัญสำหรับการขับเคลื่อนกลไกในการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะการฟื้นฟูเมืองแบบองค์รวมที่มีการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชุมชนให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบเมืองให้มีศักยภาพสอดคล้องกับเศรษฐกิจของเมือง แต่ความพยายามในการดำเนินการฟื้นฟูเมืองและการพัฒนาชุมชนมักจะขาดองค์กรชุมชนที่เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการดำเนินการให้ประสบความสำเร็จได้ (Carmon, 1999; Ross and Leigh, 2000)

2.2.1.2 วิวัฒนาการกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ในประเทศไทย

ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) มีนโยบายปรับเปลี่ยนฐานการผลิตแบบการเกษตรเป็นฐานการผลิตแบบอุตสาหกรรมเพื่อต้องการเพิ่มค่าเฉลี่ยรายได้มวลรวมของชาวไทย ในการพัฒนาระดับพื้นที่มุ่งเน้นการเตรียมโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับระบบอุตสาหกรรมที่จะเชื่อมโยงกับพื้นที่เมือง ลักษณะการพัฒนามุ่งเน้นเฉพาะด้านกายภาพอยู่ในรูปแบบของการรื้อถอนเป็นหลัก การดำเนินการดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมและทำลายความเป็นชุมชนของบริเวณรื้อถอนให้หมดไป (อคิน, 2541; นันทิยาและณรงค์, 2549)

คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่โดยใช้กรอบแนวคิดในการจำแนกช่วงยุคสมัยเช่นเดียวกับ Carmon ที่ใช้เกณฑ์แบ่งช่วงวิวัฒนาการด้วยความแตกต่างของผู้ดำเนินการหลักในการกำหนดนโยบายการฟื้นฟูเมืองและการพัฒนาชุมชน และสามารถจำแนกวิวัฒนาการกระบวนการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ได้เป็น 4 ช่วง ได้แก่

1) ยุคแห่งการรื้อถอนช่วงการพัฒนาระบบอุตสาหกรรม
2) ยุคแห่งการรวมกลุ่มทางสังคม ในช่วงการกลับเข้ามาขององค์กรพัฒนาเอกชนกับการจัดตั้งองค์กรชุมชน
3) ยุคแห่งการสร้างสถาบันขับเคลื่อนองค์กรชุมชน ในช่วงของการปฏิรูปโครงสร้างการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชน และ
4) ยุคแห่งภาคีร่วม ในช่วงกระแสของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเมืองกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ยุคที่หนึ่ง: ยุคแห่งการรื้อถอนช่วงการพัฒนาระบบอุตสาหกรรม (ช่วงปี พ.ศ. 2500 - 2520)

ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514) เป็นต้นมา นโยบายภาครัฐในการฟื้นฟูเมืองมุ่งเน้นในรูปแบบของการรื้อถอนพัฒนาทางกายกาพเป็นหลัก มีการเวนคืนพื้นที่รื้อถอนเพื่อการสร้างโครงสร้างพื้นฐานรองรับระบบอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากภายในเมือง และสลัมหรือชุมชนแออัดถูกนิยามเป็นหนึ่งของสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมให้กับเมืองและขัดขวางการพัฒนาประเทศ ปรากฏการณ์การไล่ได้เกิดขึ้นอยู่ตลอดในช่วงของการดำเนินการฟื้นฟูเมืองตามนโยบายของภาครัฐ ลักษณะของนโยบายเป็นลักษณะของการวางแผนแบบบนลงล่างที่มีลักษณะของกระบวนการ

วางแผนและตัดสินใจภายในกลุ่มภาครัฐ ปราศจากการระดมความเห็นและการมีส่วนร่วมในระดับเชิงพื้นที่ของประชาชน (อคิน, 2542; ชัชวาลย์, 2543)

ยุคที่สอง: ยุคแห่งการรวมกลุ่มทางสังคม ช่วงการกลับเข้ามาขององค์กรพัฒนาเอกชนกับการจัดตั้งองค์กรชุมชน (ช่วงปี พ.ศ. 2520 - 2530)

ในช่วงปี พ.ศ. 2520 การรับแนวคิดธนาคารโลกในการฟื้นฟูชุมชนเมืองกับการพัฒนาชุมชนในรูปแบบอื่น นอกจากวิธีการไล่รื้อและวิธีการสร้างตึกสูง ซึ่งจะได้รับการสนับสนุนด้านการเงินสำหรับการพัฒนาตามเงื่อนไขเหล่านี้จากธนาคารโลกโดยการเคหะแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชนผ่านแนวคิดดังกล่าว ผนวกกับการเข้ามาช่วยเหลือด้านการดำเนินการขององค์กรพัฒนาเอกชน

การเข้ามาช่วยเหลือขององค์กรพัฒนาเอกชนในการทำงานร่วมกับองค์กรชุมชนในเมืองได้ส่งผลการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย ช่วงพ.ศ. 2525 ได้มีการเปลี่ยนแปลงคำนิยามจาก “สลัม” เป็น “ชุมชนแออัด” เพื่อสร้างกระแสในการปรับปรุงชุมชนแออัดแทนการไล่รื้อ ในลักษณะของการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานหรือการปรับผังชุมชนภายในพื้นที่ชุมชนแออัดเหล่านั้น โดยการประสานการอนุมัติจากเจ้าของที่ดิน อย่างไรก็ตาม วิธีการนี้ไม่สามารถแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของเมืองได้อย่างยั่งยืน เมื่อมีการปรับปรุงเสร็จแล้วมักจะมีความต้องการที่ดินคืนจากเจ้าของในเวลาต่อมา เนื่องจากที่ดินได้รับการพัฒนาไปแล้ว ปัญหาการไล่รื้อยังเกิดขึ้นเช่นเดิม

ยุคที่สาม: ยุคแห่งการสร้างสถาบันขับเคลื่อนองค์กรชุมชน ช่วงของการปฏิรูปโครงสร้างการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชน (ช่วงปี พ.ศ. 2530 - 2545)

ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2535 มีการประชุมวิชาการ เรื่อง การฟื้นฟูชุมชนเมือง โดยกองผังเมืองและโครงการ การเคหะแห่งชาติ (สมัยนั้น) ได้ระดมแนวคิดในมิติต่าง ๆ ของการฟื้นฟูชุมชนเมืองทั้งด้านนิยาม ลักษณะของพื้นที่ในการสร้างโครงการฟื้นฟูชุมชนเมือง กฎหมาย ไปจนถึงการจัดตั้งองค์กรสำหรับการฟื้นฟูชุมชนเมืองในรูปแบบบรรษัทพัฒนา

เดือนตุลาคม พ.ศ. 2537 มีการระดมแนวคิดจากหน่วยงานพัฒนาทั้งภาครัฐและเอกชน ในการสร้างแนวทางเหมาะสมต่อการจัดตั้งองค์กรที่จะทำหน้าที่สนับสนุนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคม

ช่วงปีพ.ศ. 2538 กระทรวงการคลังและภาคีที่เกี่ยวข้องได้จัดทำแผนการเงินการคลังเพื่อสังคมภายใต้มาตรการสนับสนุนการพัฒนาองค์กรชุมชนให้ครอบคลุมทั้งภาคเมืองและภาคชนบท

ระหว่างปี 2538 - 2543 การประชุมสัมมนาผู้เกี่ยวข้องทุกมิติสาระงานฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชนมากกว่า 101 องค์กร เสนอให้มีการจัดตั้งองค์กรสนับสนุนกระบวนการพัฒนาและสนับสนุนการเงินให้แก่องค์กรชุมชนในรูปแบบองค์การมหาชน โดยการจัดตั้งองค์กร “สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)” มีผลเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2543 เพื่อเป้าหมายของการช่วยเหลือองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกชุมชนทั้งในเมืองและชนบท และเพื่อให้มีการสนับสนุนให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนให้เข้มแข็งทั้งในเมืองและชนบท

จากปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลไปสู่การกำหนดทิศทางการพัฒนาในระดับชาติที่อยู่ในรูปแบบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) ในการมีส่วนร่วมพัฒนาบริบททางด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนเองในกระบวนการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชนสำหรับการขับเคลื่อนรูปแบบการพัฒนาด้วยองค์กรชุมชน เหล่าสมาชิกองค์ชุมชนจะเป็นผู้ตัดสินใจในการเลือกรูปแบบและการดำเนินการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมของชาวชุมชนด้วยตนเอง ซึ่งจะมีการประสานการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในระดับท้องถิ่น

ยุคที่สี่: ยุคแห่งภาคีร่วม ช่วงกระแสของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเมืองกับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (ช่วงปี พ.ศ. 2545 ถึงปัจจุบัน)

นอกจากกระแสการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชนด้านที่อยู่อาศัยที่ตื่นตัวจากการรวมกลุ่มของชาวชุมชนโดยการสนับสนุนขององค์กรพัฒนาเอกชนแล้ว ยังมีกระแสการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเมืองโดยกลุ่มนักวิชาการ องค์กรและสถาบันต่างๆ ในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเมือง ทั้งนี้เนื้อหาของสิ่งแวดล้อมเมืองครอบคลุมประเด็นที่หลากหลาย เช่น มรดกวัฒนธรรม (Cultural heritage) และระบบนิเวศของเมือง (Urban ecology) ตัวอย่างเช่น

- โครงการอนุรักษ์อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยวรรณศิลป์ พีรพันธุ์ และคณะ
- โครงการฟื้นฟูทรัพยากรสิ่งแวดล้อมพื้นที่หนองหารเพื่อพัฒนาชุมชนยั่งยืน โดยเอกรินทร์ อนุกูลยุทธธนและคณะ
- โครงการวางผังเฉพาะแห่งในพื้นที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ บริเวณท่าเตียน - ปากคลองตลาด กับโครงการพัฒนาและอนุรักษ์ในเขตสิ่งแวดล้อมศิลปกรรมย่านการค้าเมืองภูเก็ต โดยยงธนิศร์ พิมลเสถียร และคณะ
- โครงการฟื้นฟูย่านกะดีจีน[1] กรุงเทพมหานคร โดยนิรมล กุลศรีสมบัติ และคณะ

ตัวอย่างกรณีศึกษาโครงการที่กล่าวมาสิ่งที่เหมือนกันอย่างหนึ่งที่สำคัญ คือ การดำเนินการวางแผนแบบมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการกับชาวชุมชนในการรวมกลุ่มลักษณะองค์กรชุมชนเพื่อให้ชาวเมืองที่อยู่อาศัยภายในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ตัดสินใจและประเมินผลการดำเนินการฟื้นฟูและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ของตนเองร่วมกัน โครงการเหล่านี้นับเป็นโครงการที่มีการดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้สนับสนุนต่อแนวคิดทางทฤษฎีด้านการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชนในต่างประเทศที่ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสำคัญในรูปแบบของการรวมกลุ่มองค์กรที่ทำหน้าที่ในการเป็นกลไกขับเคลื่อนการดำเนินการฟื้นฟูเมืองไปพร้อมกับการพัฒนาชุมชน

สำหรับวิวัฒนาการกระบวนการฟื้นฟูเมืองในประเทศไทยได้มีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงคล้ายกับในทวีปอเมริกาเหนือและทวีปยุโรปกล่าวคือในยุคเริ่มต้นของการฟื้นฟูมุ่งเน้นลักษณะโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพเป็นหลัก การดำเนินการเปลี่ยนแปลงและรูปแบบการฟื้นฟูโดยการตัดสินใจจากกลุ่มภาครัฐปราศจากการดำเนินการมีส่วนร่วมของชุมชน จากความไม่เหมาะสมของลักษณะกระบวนการฟื้นฟูเมืองดังกล่าวทำให้เกิดพลวัตทางสังคมในการรวมกลุ่มของชุมชนรูปแบบขององค์กรชุมชนที่มาจากการสนับสนุนของกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนและกลุ่มนักวิชาการภายนอกพื้นที่ชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการบริหารจัดการ

สำหรับสาระของการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชนได้เริ่มต้นจากประเด็นเรื่องที่อยู่อาศัยของชาวเมืองขยายขอบเขตสาระครอบคลุมทางด้านย่านพื้นที่เมืองเก่า มรดกวัฒนธรรม ระบบนิเวศของเมือง

[1] ดูรายละเอียดได้ที่ http://www.kadeejeen-klongsan.org/ [8 เมษายน 2556]

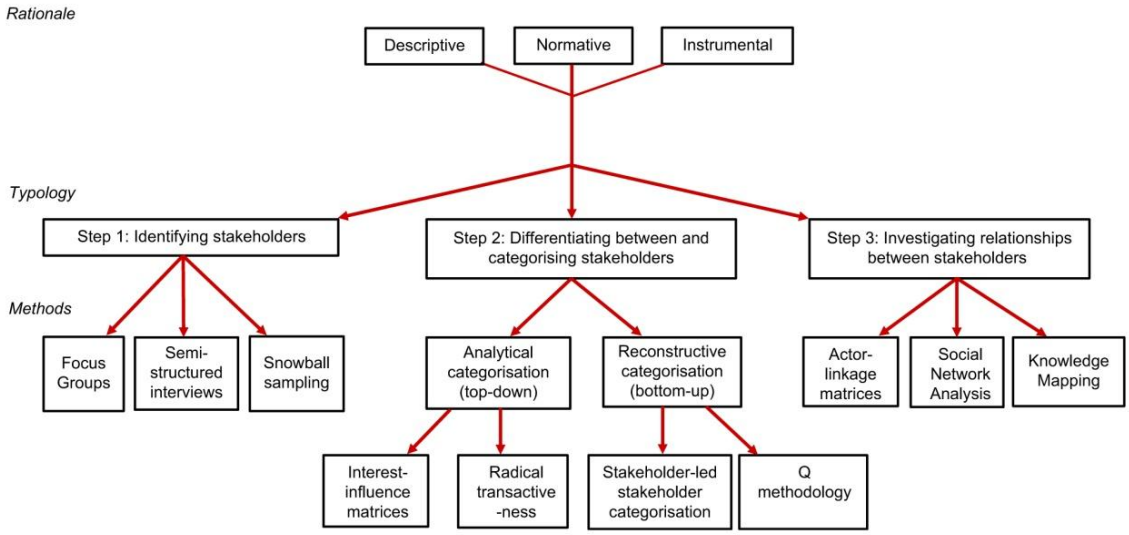
2.2.2 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นแนวคิดสำหรับการวิเคราะห์กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีอิทธิพลด้านต่างๆ ต่อความสำเร็จในการดำเนินการฟื้นฟูเมืองและการพัฒนาชุมชน การทบทวนวรรณกรรมและแนวความคิดด้านการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะใช้เป็นกรอบแนวคิดและการเลือกเครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของการวิจัยครั้งนี้

การแบ่งประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีหลากหลายวิธีโดยทั่วไปผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) ความเร่งด่วนของการฟื้นฟู (urgency) 2) ความเกี่ยวข้องด้านกฎหมาย (legitimacy) และ 3) ความเกี่ยวข้องเชิงอำนาจ (power) ซึ่งบ่อยครั้งการตัดสินใจจะมุ่งเพียงแค่ผู้มีความเกี่ยวข้องเชิงอำนาจเพียงอย่างเดียว (Prell, Hubacek, and Reed, 2009) อย่างไรก็ตามแนวคิดนี้ได้มีการพัฒนาการแบ่งประเภทกลุ่มผู้มีส่วนร่วมโดยมองผ่านเชิงพื้นที่ฟื้นฟูเมืองแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในพื้นที่ และ 2) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกพื้นที่ (Hall, P. cited in Roberts and Sykes, 2000; Hamdi and Goethert, 1997)

Reed et al. (2009) ได้ศึกษารูปแบบและมุมมองวิธีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียที่มีการพัฒนามาจากการวางแผนในสาระด้านต่างๆ และมีจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน เพื่อการสร้างความเข้าใจในเงื่อนไขเครื่องมือการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งแง่มุมของหลักเกณฑ์และลักษณะของเครื่องมือได้สร้างกรอบแนวคิดพื้นฐานเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกลุ่มศาสตร์สาขาและบริบทที่แตกต่างได้

Reed et al. ได้แบ่งการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) การจำแนกความแตกต่างและการจัดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 3) การค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้ (ดูภาพที่ 2.1 ประกอบ)

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดขั้นตอนและวิธีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ที่มา: Reed et al., 2009: 1936

ขั้นตอนที่ 1 มีวิธีการต่างๆ ในการระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยใช้การประชุมกลุ่มย่อย การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสุ่มถามแบบส่งต่อ

ขั้นตอนที่ 2 การจำแนกความแตกต่างและการจัดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แบ่งเป็น 2 มุมมอง ได้แก่ 1) การวิเคราะห์กระบวนการจัดกลุ่มแบบบนลงล่าง มีวิธีการจำแนกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ เมทริกผลประโยชน์และอิทธิพล (Interest-influnce matrices) กับการจัดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดำเนินการหลัก (Radical transactiveness) ส่วนมุมมองที่ 2 การวิเคราะห์กระบวนการจัดกลุ่มแบบปรับโครงสร้าง มีวิธีการจำแนกกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ การจัดกลุ่มกันเองโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder-led stakeholder categorization) กับการสัมภาษณ์โดยแบบสอบถาม (Q methodology)

สุดท้ายขั้นตอนที่ 3 การค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีวิธีการค้นหา 3 วิธี คือ 1) เมทริกการเชื่อมโยงของผู้ดำเนินการ (Actor-linkage matrices) 2) การวิเคราะห์โครงข่ายทางสังคม (Social network analysis) และ 3) การทำผังองค์ความรู้ (Knowledge mapping)

นอกจากนี้ Reed et al. ได้สรุปแต่ละวิธีการในขั้นตอนการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพร้อมทั้งคำอธิบาย แหล่งข้อมูลที่จะได้มาซึ่งการวิเคราะห์ การเปรียบเทียบจุดแข็งและจุดอ่อนเพื่อการเลือกใช้วิธีการให้เหมาะสมกับบริบทการวิจัยอีกด้วย รายละเอียดอธิบายดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 การสรุปแต่ละวิธีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

วิธีการวิเคราะห์	คำอธิบาย	การรวบรวมข้อมูล	จุดแข็ง	จุดอ่อน
การประชุมกลุ่มย่อย (Focus groups)	การระดมสมองในกลุ่มย่อยของผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งด้านผลประโยชน์ อิทธิพล ทัศนคติ และการจัดกลุ่ม	มีความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกคุณภาพสูง เช่น ห้องประชุม อาหารและน้ำ อุปกรณ์ประกอบการประชุม	มีความรวดเร็วและมีความตื่นตัวเพิ่มขึ้น มีความเป็นไปได้ในการค้นหาฉันทามติของกลุ่ม โดยเฉพาะการทำความเข้าใจในข้อมูลที่ซับซ้อน ซึ่งจะมีการอภิปรายเพื่อพัฒนาร่วมกัน	ไม่มีลักษณะของโครงสร้างเชิงองค์กร
การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews)	การสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียในช่วงเวลาหนึ่งเพื่อการตรวจสอบและการสนับสนุนข้อมูลในกลุ่มย่อย	การสัมภาษณ์ในช่วงเวลาหนึ่งอาจมีการใช้เครื่องบันทึกช่วยในการยืนยันข้อมูลและตรวจสอบ	มีประโยชน์มากสำหรับการวิเคราะห์เชิงลึกความสัมพันธ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในการรวบรวมข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย	ถ้ามีการใช้เวลาเพิ่มขึ้นในการสัมภาษณ์จะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นตาม มีความยากในการค้นหาฉันทามติ
การสุ่มถามแบบต่อส่ง (Snow-ball sampling)	การศึกษาระดับบุคคลเริ่มต้นจากบุคคลหลักในการดำเนินการเพื่อทำการสัมภาษณ์และสอบถามเกี่ยวกับบุคคลอื่นที่ติดต่อในการดำเนินการ	คล้ายกับการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แต่การจัดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะระบุได้ในขณะการสัมภาษณ์	ง่ายและสะดวกในการสัมภาษณ์โดยปราศจากการปกป้องประเด็นข้อมูล	การสุ่มสัมภาษณ์ที่เกิดขึ้นอาจจะมีความลำเอียงเกิดขึ้นโดยลักษณะโครงข่ายทางสังคมของบุคคลแรกที่เริ่มต้นสัมภาษณ์
เมทริกผลประโยชน์ และอิทธิพล (Interest-influnce matrices)	กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียถูกจัดกลุ่มในระบบตารางในความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์กับอิทธิพล	สามารถรวบรวมได้ในการประชุมกลุ่มย่อย หรือการสัมภาษณ์	มีความเป็นไปได้ในการจัดกลุ่มเพื่อสร้างการขับเคลื่อนเชิงอำนาจได้อย่างชัดเจน	การจัดกลุ่มอาจมีการกีดกันบางกลุ่มเกิดขึ้น
การจัดกลุ่มกันเองโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder-led stakeholder categorization)	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีการจัดกลุ่มกันเอง	ใช้วิธีเดียวกับการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง	การจัดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะขึ้นอยู่กับการรับรู้ซึ่งกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านั้น	ความแตกต่างของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจถูกจัดอยู่กลุ่มเดียวกันจากการรับผิดชอบทำให้การจัดกลุ่มไร้ความหมาย
การสัมภาษณ์โดยแบบสอบถาม (Q methodology)	ผู้มีส่วนได้เสียจะถูกดึงออกมาจากกลุ่มทางสังคม การให้ข้อมูลจะสามารถแสดงความคิดได้ชัดเจนขึ้น	มีการจัดเรียงชุดคำถามเพื่อวิเคราะห์	สามารถวิเคราะห์ความคิดเห็นที่แตกต่างในกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียได้ และสามารถจัดกลุ่มบุคคลตามความคิดเห็นได้	ไม่สามารถระบุความคิดเห็นทั้งหมดที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประเด็นที่รวบรวมได้จะเกิดจากการประเด็นในแบบสอบถามเท่านั้น
เมทริกการเชื่อมโยงของผู้ดำเนินการ (Actor-linkage matrices)	กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียถูกจัดระเบียบในตารางสองมิติเพื่อแสดงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน	สามารถรวบรวมได้ในการประชุมกลุ่มย่อย หรือการสัมภาษณ์	ง่ายในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์จากข้อมูลไม่มาก	อาจมีความขัดแย้งของข้อมูลและยากสำหรับการใช้เพื่ออธิบายความเชื่อมโยง

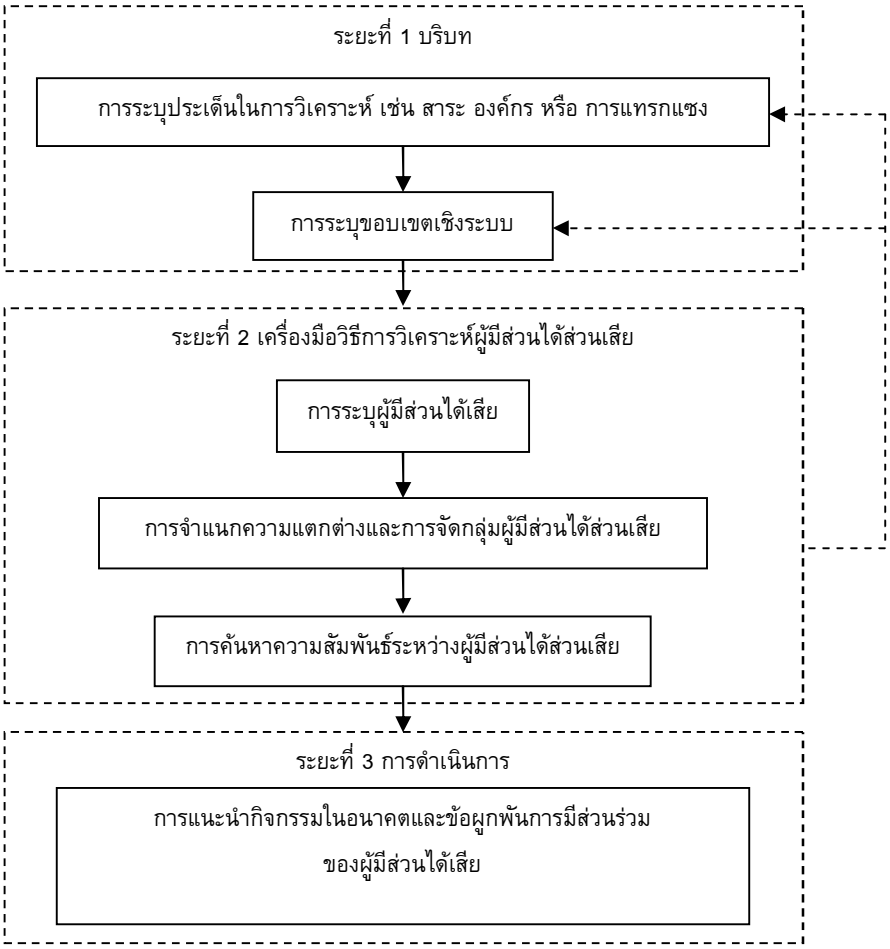
วิธีการวิเคราะห์	คำอธิบาย	การรวบรวมข้อมูล	จุดแข็ง	จุดอ่อน
การวิเคราะห์โครงข่ายทางสังคม (Social network analysis)	ใช้ในการระบุโครงข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและวัดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกัน	การสัมภาษณ์หรือแบบสอบถาม และสามารถวิเคราะห์โดยใช้เครื่องมือคอมพิวเตอร์ได้	สามารถบอกขอบเขตและโครงสร้างโครงข่ายของผู้มีส่วนได้เสียได้ ทั้งสามารถบอกกลุ่มผู้มีอิทธิพลหรือผู้อยู่ชายขอบได้	การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามจำเป็นต้องใช้ผู้มีความสามารถเฉพาะเพื่อประมวลผล
การทำผังองค์ความรู้ (Knowledge mapping)	สามารถใช้ร่วมกับการวิเคราะห์โครงข่ายทางสังคมเพื่อการระบุปฏิสัมพันธ์ด้านความรู้	แบบสอบถามผสมผสามกับการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง	การระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอาจจะทำให้เกิดความสมดุลเชิงอำนาจเนื่องจากได้รับความรู้ที่เท่ากัน	องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นต้องไม่มีความแตกต่างระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
การจัดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดำเนินการหลัก (Racial transactiveness)	การสุ่มถามแบบต่อส่งจะสามารถระบุเส้นทางการเชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อการพัฒนากลยุทธ์ให้กับสิ่งที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสนใจ	จากการอบรม	การระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประเด็นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงของโครงการ	ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นตามระยะเวลาและจำนวนบุคคล

ที่มา: Reed et al., 2009: 1937

สุดท้าย Reed et al. ได้สรุปผลการศึกษาและเสนอแนะขั้นตอนการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ทั้งหมด 6 ขั้นตอน ในระยะแรกประเด็นเรื่องของบริบท กล่าวได้ว่าก่อนวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียทุกครั้งจำเป็นต้องมีการรับรู้เข้าใจถึงประเด็นในการตัดสินใจหรือดำเนินการก่อน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ขอบเขตผู้เกี่ยวข้องในระบบที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ในประเด็นของระยะแรกของการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดย Reed et al. จะมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดด้านการวางแผนที่เคยเสนอโดย Faludi (1984) ซึ่งกล่าวว่าในการวิเคราะห์กระบวนการวางแผนทุกครั้งควรทำความเข้าใจก่อนว่าจะวางแผนในประเด็นสาระใด โดยให้เหตุผลว่าสาระของการวางแผนเปรียบเสมือนผลรวมของคุณลักษณะองค์ความรู้ในมุมมองต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมเมือง คุณลักษณะเหล่านี้จะอธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดของประเด็นสาระในการวางแผนและสาระดังกล่าวจะสะท้อนให้เกิดรูปแบบหรือประเภทของกระบวนการวางแผนเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม Reed et al. ได้กล่าวว่าถ้ามีการศึกษามาอย่างชัดเจนจนสามารถระบุได้ว่าบริบทของการตัดสินใจและดำเนินการนี้จะมีกลุ่มบุคคลใดเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียบ้าง และสามารถสร้างขอบเขตของระบบการตัดสินใจกับการดำเนินการได้แล้วสามารถข้ามกระบวนการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระยะแรกไปได้

ส่วนสำคัญที่ Reed et al. กล่าวเน้นคือระยะที่ 2 เป็นการค้นหาและมีความใกล้ชิดกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้จะมีความสัมพันธ์กับระยะที่ 1 จากการให้ข้อมูลการรับรู้ในประเด็นสาระและขอบเขตของระบบการตัดสินใจกับการดำเนินการร่วมกันและตรงกันในกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความสัมพันธ์ของสองส่วนนี้เปรียบเสมือนขั้นตอนของกระบวนการวางแผนในการเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการรับรู้ข้อมูลสาระการวางแผนแต่ละขั้นตอน เช่น การรับรู้วัตถุประสงค์และแนวทางของโครงการนำไปสู่การรวมกลุ่มองค์กร หรือการสร้างทางเลือกของรูปแบบการดำเนินโครงการนำไปสู่การตัดสินใจร่วมกัน ในแต่ละ

ขั้นตอนการวางแผนย่อมทำให้เกิดพลวัตของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นในการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นระยะในกระบวนการวางแผน รายละเอียดขั้นตอนระยะที่ 2 ดังที่กล่าวไปในภาพที่ 2.1 (ดูภาพที่ 2.2 ประกอบ) วิธีการและเครื่องมือในแต่ละขั้นตอนมีความเหมาะสมและวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ที่แตกต่างกันไป สามารถดูรายละเอียดได้ในตารางที่ 2.1 ในการเลือกใช้วิธีการจะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ ทักษะและทรัพยากรในการดำเนินการด้วย แต่ละวิธีการที่กล่าวมาอาจจะมีตั้งแต่การใช้เทคนิคขั้นสูงและโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปช่วยในการคำนวณ เช่น วิธีการวิเคราะห์โครงข่ายทางสังคม จนไปถึงวิธีการแบบง่ายและรวดเร็ว เช่น เมทริกการเชื่อมโยงของผู้ดำเนินการ หรือการเมทริกผลประโยชน์และอิทธิพล

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดระเบียบวิธีในการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ที่มา: Reed et al., 2009: 1947

นอกจากนี้ Lichfield (2000) ได้กล่าวเกี่ยวกับการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชนผ่านเชิงพื้นที่ และได้เสนอแนะการระบุกับการจำแนกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเบื้องต้นระหว่างอยู่อาศัยภายในพื้นที่กับอยู่อาศัยภายนอกพื้นที่ เนื่องจากระดับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อวิถีชีวิตจะมีความเข้มข้นไม่เท่ากัน ดังนั้นวิธีการคิดในการตัดสินใจและดำเนินการย่อมจะไม่เหมือนกันด้วย เมื่อนำบุคคลสองกลุ่มมาตัดสินใจร่วมกันมักจะเกิดความขัดแย้งในความคิดเห็นอย่างชัดเจนและบ่อยครั้ง สิ่งที่ Lichfield กล่าวมามีลักษณะคล้ายกับประเด็นด้านทรัพยากรสาธารณะ (Common goods) ที่ Hardin เคยกล่าวไว้ในการตัดสินใจต่อการบริหารจัดการเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกัน ถ้าผู้ตัดสินใจไม่ได้รับผลกระทบโดยตรงหรือรู้เท่าไม่ถึงการต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองแล้วนั้น มักจะตัดสินใจเลือกดำเนินการในรูปแบบที่ง่ายและคุ้มค่าในทางเศรษฐกิจของตนเองไว้ก่อนโดยไม่สนใจต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลอื่นหรือตนเอง

ในการวิจัยครั้งนี้การระบุกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถทำได้ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญผนวกกับการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างขอบเขตที่ชัดเจนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการจำแนกประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใช้แนวคิดของ Lichfield ใช้แนวคิดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในพื้นที่กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกพื้นที่ เนื่องจากจะสามารถสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยที่สอดคล้องกับแนวคิดด้านการร่วมมือระหว่างองค์กร (Inter-organization) ซึ่งจะสามารถนำไปสู่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ชัดเจนมากขึ้น ในขั้นตอนต่อมาผู้วิจัยใช้แนวคิดและเครื่องมือการวิเคราะห์โครงข่ายทางสังคมสำหรับการค้นหาความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อสร้างความเข้าใจและการอธิบายบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2.2.3 การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่

การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่แบ่งการทบทวนวรรณกรรมเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) การมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนหรือพันธมิตร และ 3) โครงข่ายทางสังคมกับกระบวนการตัดสินใจ

2.2.3.1 ลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

แนวคิดด้านการมีส่วนร่วมของชาวเมืองมีพื้นฐานมาจากกระแสการเคลื่อนไหวการพัฒนาชุมชนของสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษ 1950-1960 ในการต่อสู้ของภาคประชาชนต่อการดำเนินการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชนแบบรื้อถอน ซึ่งเป็นผลมาจากการแบ่งแยกทางสังคมที่มาจากความเหลื่อมล้ำด้านต่างๆ เช่น

ความแตกต่างสถานะทางเศรษฐกิจ เชื้อชาติ สีผิว วัฒนธรรม และการเมือง เป็นต้น จากเหตุการณ์นี้นำไปสู่การต่อสู้และการเรียกร้องสิทธิในความเป็นพลเมือง

การเรียกร้องสิทธิความเป็นพลเมืองทำให้เกิดจราจลกลางเมือง และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมครั้งใหญ่ของเมือง ในการดำเนินการฟื้นฟูพัฒนาเมืองกับการพัฒนาชุมชนของสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้มีการกำหนดนโยบาย กฎหมาย แผนงานและโครงการต่างๆ ที่สนับสนุนต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดขึ้น (Sanoff, 2000)

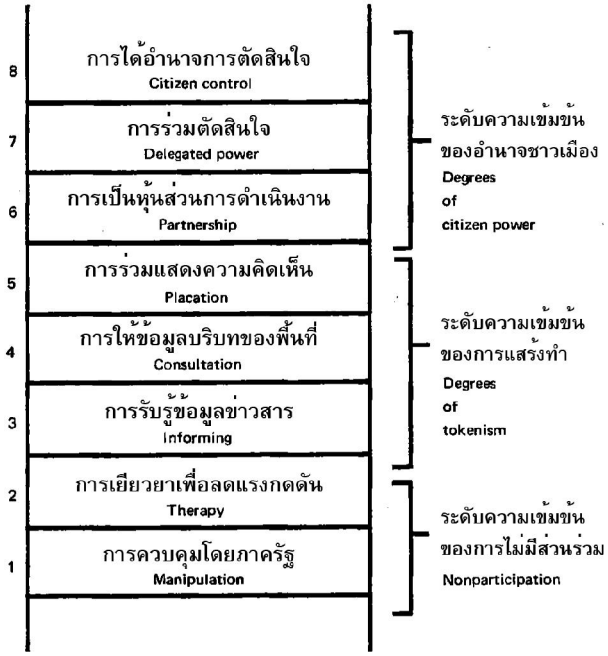
ลำดับการมีส่วนร่วมของชาวเมืองได้มีการศึกษาและแบ่งรูปแบบไว้หลายลักษณะ โดยมีเป้าหมายของการให้อำนาจชาวเมืองในการกำหนดแผนงานของการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชนมากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ ในกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนมีกลไกหนึ่งที่สำคัญต่อกระบวนการวางแผน คือ การสนับสนุนให้เกิดองค์กรชุมชนเพื่อมีบทบาทในการเป็นตัวแทนของกลุ่มชาวเมืองในพื้นที่ประสานการทำงานในกระบวนการวางแผนเพื่อไปสู่การดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม (Alinsky, 1941; Arnstein, 1969)

การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชนนับเป็นมิติที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์วิธีการใช้ข้อมูลร่วมกันเพื่อนำไปสู่การสร้างเป้าหมายและการสร้างนโยบายร่วมกัน สิ่งนี้กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นวิธีการนำไปสู่การปฏิรูปทางสังคมในการแบ่งปันผลประโยชน์ทางสังคมให้เกิดขึ้น แนวคิดการมีส่วนร่วมชุมชนได้รับความนิยมและมีการประยุกต์ใช้อย่างหลากหลายของแขนงวิชาต่างๆ เช่น การสาธารณสุข การบริหารการศึกษา การบริหารทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ ในแต่ละแขนงวิชาเหล่านี้จะมีการให้คำนิยามเชิงปฏิบัติการมีรายละเอียดที่แตกต่าง และจะมีการจำแนกลำดับขั้นของการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ตลอดจนถึงแขนงวิชาด้านการฟื้นฟูและพัฒนาเมืองอีกด้วยเช่นกัน

จากงานศึกษาของ Arnstein (1969) ได้จำแนกลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนภายใต้บริบทของประเทศพัฒนาแล้วในสหรัฐอเมริกา โดยมีมุมมองการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นเรื่องของการกระจายอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับกระบวนการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชน ซึ่งได้ให้นิยามการมีส่วนร่วมของชาวเมือง คือ การแบ่งปันอำนาจให้กับชาวเมืองอย่างทั่วถึง โดยไม่มีมิติทางด้านสถานะทางการเมืองและการเงินของแต่ละบุคคลมาเกี่ยวข้อง ในการบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ ร่วมกัน

Arnstein ได้ศึกษาการจำแนกลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของชาวเมืองผ่านแผนงานพัฒนาเมือง 3 ประเภท ได้แก่ การฟื้นฟูเมือง (Urban renewal) การต่อสู้กับความยากจน (Anti-poverty) และเมืองตัวอย่าง (Model cities) จำแนกลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของชาวเมืองได้ 8 ลำดับ ได้แก่ ลำดับขั้นที่ 1 การจัดการโดย

ภาครัฐ (Manipulation) ลำดับขั้นที่ 2 การเยียวยาเพื่อลดแรงกดดัน (Therapy) ลำดับขั้นที่ 3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (Informing) ลำดับขั้นที่ 4 การให้ข้อมูลบริบทของพื้นที่ (Consultation) ลำดับขั้นที่ 5 การร่วมแสดงความคิดเห็น (Placation) ลำดับขั้นที่ 6 การเป็นหุ้นส่วนการดำเนินงาน (Partnership) ลำดับขั้นที่ 7 การร่วมตัดสินใจ (Delegated power) และลำดับขั้นที่ 8 การได้อำนาจตัดสินใจอย่างเต็มที่ (Citizen control)

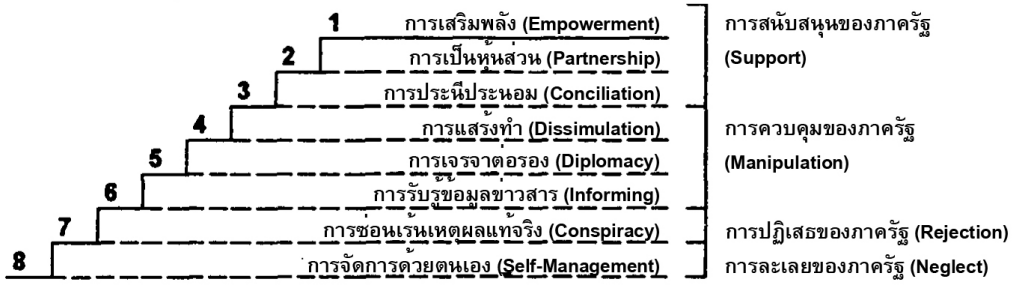

ภาพที่ 2.3 กรอบแนวคิดลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของชาวเมือง 8 ขั้น โดย Arnstein (1969: 217) (ปรับปรุงโดยคณะวิจัย)

ทั้งนี้ในความคิดเห็นของ Arnstein ได้อภิปรายเกี่ยวกับลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ว่า ถ้าการมีส่วนร่วมของชาวเมืองในการฟื้นฟูเมืองเป็นเรื่องของการมีอำนาจในการตัดสินใจแล้ว ดังนั้นลำดับขั้นที่ 1-2 ไม่นับว่าเป็นการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนลำดับขั้นที่ 3-5 จัดเป็นการแสร้งทำว่าให้การมีส่วนร่วมพอเป็นพิธี (Tokenism) และลำดับขั้นที่ 6-8 เท่านั้น จึงจะนับว่าเป็นการมีส่วนร่วมของชาวเมืองอย่างแท้จริง

สำหรับ Choguill (1996: 433-435) ได้ให้ข้อโต้แย้งในการจำแนกและการให้รายละเอียดของลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในแนวคิด Arnstein ไว้ว่าการนำลำดับขั้นการมีส่วนร่วมนี้ไม่สามารถนำมาวิเคราะห์ใช้กับกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาได้อย่างครอบคลุม นอกจากนี้ Arnstein ได้กล่าวถึงชุมชนที่ด้อยโอกาสในประเทศพัฒนาแล้วจะมีความสามารถในการปฏิรูปทางสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะมีความเป็นไปได้ที่บุคคลเหล่านี้จะมีการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กันภายในสังคมที่มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจอยู่แล้ว ในส่วนของบริบทของประเทศด้อยพัฒนากลุ่มชุมชนผู้มีรายได้น้อยจะมีความต้องการมากกว่าอำนาจเพียงอย่างเดียว ดังนั้น Choguill จึงกล่าวในมุมมองของการเสริมพลังของภาครัฐในการบริหารจัดการทรัพยากรที่

อยู่ร่วมกัน กลุ่มผู้มีรายได้น้อยเหล่านี้มีความต้องการเพิ่มเติมอีก 2 ปัจจัยในการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) การเสริมพลัง (Empowerment) คือการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในบางประเด็นของชุมชนที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต และ 2) การบริการของระบบเมืองและที่อยู่อาศัยจากภาครัฐ ดังนั้นจึงควรมีการบัญญัติศัพท์และคำอธิบายรายละเอียดของระดับการมีส่วนร่วมให้เหมาะสมกับบริบทในกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาให้มากขึ้น

ภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดการจำแนกลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของชาวเมือง 8 ขั้น สำหรับประเทศด้อยพัฒนาในมุมมองของทัศนคติภาครัฐ โดย Choguill (1996: 442)

ส่วนแนวคิดและวิธีการของ Hamdi and Goethert (1997) ที่พัฒนามาจากกรอบแนวคิดของ Arnstein (1969) Burke (1979) Wulz (1986) Burn (1979) และ Masaaki (1993) เพื่อใช้ในการวางแผนเชิงปฏิบัติการกับชุมชนท่ามกลางกลุ่มประเทศพัฒนาและด้อยพัฒนานับว่าเป็นมุมมองการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับองค์กรภายนอก

สำหรับการทำความเข้าใจและวิเคราะห์ลำดับขั้นการมีส่วนร่วมโดย Hamdi and Goethert ของชุมชนแต่ละพื้นที่ แต่ละกรณีของงานฟื้นฟูเมืองและการพัฒนาชุมชน ซึ่งมุ่งเน้นเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวเมืองกับองค์กรภายนอก

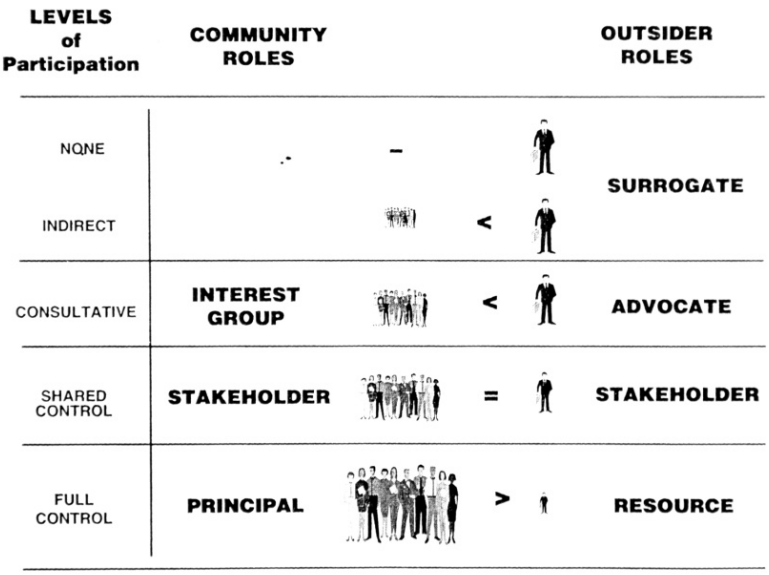
ชาวเมืองในที่นี้ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่หลากหลายอยู่รวมกันภายในพื้นที่แห่งหนึ่งที่มีผลประโยชน์บางอย่างร่วมกันเพื่อการดำเนินการให้สำเร็จ บุคคลดังกล่าวจะมีลักษณะความเกี่ยวพันในมิติเชิงพื้นที่และสังคม ทั้งนี้กลุ่มบุคคลดังกล่าวจะมีความแตกต่างในความเป็นชุมชน บางพื้นที่จะมีความร่วมมือกันและการจัดการในระดับสูง หรือบางพื้นที่จะมีความสัมพันธ์กันเพียงแค่อยู่ภายในพื้นที่เดียวกันเท่านั้น ซึ่งไม่มีความสัมพันธ์กันทางสังคม

ส่วนองค์กรภายนอก หมายถึง บุคคลที่ได้รับการเป็นตัวแทนของเมืองหรือภาครัฐ เช่น นักปฏิบัติงาน หรือนักวางแผน ซึ่งจะประกอบด้วยกลุ่มเจ้าหน้าที่เทคนิคภาครัฐท้องถิ่น กลุ่มบริษัทที่ปรึกษาหรือองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น ทั้งนี้บทบาทของตัวแทนภายนอกจะมีความหลากหลาย ตั้งแต่ความ

เกี่ยวข้องอย่างเต็มที่ เช่น การดูแลการประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือบทบาทโดยอ้อม เช่น เป็นเพียงทรัพยากรบุคคลในการวางแผนเท่านั้น

นอกจากนี้ Hamdi and Goethert ได้ให้ความเห็นว่าองค์กรภายนอกเป็นเพียงแค่บุคคลภายนอกเท่านั้น ซึ่งไม่สามารถเข้าใจบริบทสถานการณ์ของพื้นที่ชุมชนได้อย่างเต็มที่ แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวแทนภายนอกสามารถกระจายบทบาทที่เหมาะสมอย่างเป็นโครงสร้างขององค์กร ทั้งรูปแบบการใช้เครื่องมือและเทคนิคให้มีการเชื่อมโยงและการยอมรับสิ่งต่าง ๆให้เกิดขึ้นได้ โดยส่วนใหญ่กระบวนการวางแผนมักจะถูกควบคุมได้ง่ายจากองค์กรภายนอก แต่อย่างไรก็ดีการกระตุ้นในการมีส่วนร่วมของชาวเมืองโดยองค์กรภายนอกนับว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาความเป็นชุมชนและการรวมกลุ่มของกลุ่มคนที่อยู่อาศัยภายในพื้นที่แห่งนั้น

ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับตัวแทนภายนอกจะมีความหลากหลายที่จะนำไปสู่ลักษณะของลำดับขั้นการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบ Hamdi and Goethert ได้อธิบายลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวเมืองกับตัวแทนภายนอกได้ 5 ลักษณะ อธิบายได้ว่า ถ้าตัวแทนภายนอกมีบทบาทในการเป็นตัวแทน (Surrogate) การตัดสินใจประเด็นต่าง ๆ ของแผนงานกลุ่มชาวเมืองจะมีบทบาทเกี่ยวข้องกับแผนงานเพียงเล็กน้อยหรือไม่เกี่ยวข้องเลย

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดการจำแนกลำดับขั้นการมีส่วนร่วมของชาวเมือง 5 ขั้น
ในมุมมองของปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวเมืองกับตัวแทนภายนอก โดย Hamdi and Goethert (1997: 68)

ถ้าองค์กรภายนอกมีบทบาทในการเป็นผู้ให้การสนับสนุน (Advocate) การตัดสินใจประเด็นต่างๆ ของแผนงาน กลุ่มชาวเมืองจะมีบทบาทเกี่ยวข้องกับแผนงานในลักษณะของกลุ่มผลประโยชน์ อย่างไรก็ตาม ประเด็นแผนงานเหล่านั้นผู้สนใจดังกล่าวอาจจะสามารถทักท้วงตัวแทนภายนอกได้ในประเด็นของแผนงานที่เกิดขึ้นได้ แต่ขอบเขตอำนาจการตัดสินใจต่อประเด็นต่างๆ ยังอยู่ที่กลุ่มตัวแทนภายนอก

ถ้าชาวเมืองและตัวแทนภายนอกมีการร่วมรับผิดชอบโดยมีบทบาทเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) และมีความเกี่ยวข้องในการวางแผนอย่างเต็มที่ แต่ในทางตรงข้ามกลุ่มชาวเมืองจะมีบทบาทเป็นผู้ได้รับมอบอำนาจความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ (Principal) ในการบริหารแผนงาน ตัวแทนภายนอกจะมีบทบาทเป็นพียงทรัพยากรในกระบวนการวางแผนดำเนินการเพียงเท่านั้น

ดังนั้นในมุมมองด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวเมืองกับตัวแทนภายนอก Hamdi and Goethert ได้แบ่งบทบาทของกลุ่มชาวเมืองที่เกิดขึ้นได้ 3 ลักษณะ ตามความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจ ได้แก่ กลุ่มผลประโยชน์ (Interest group) กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) และกลุ่มผู้ได้รับมอบอำนาจ (Principal)

จากการทบทวนวรรณกรรม 3 มุมมอง ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เปรียบเทียบมุมมองกรอบแนวคิดทั้ง 3 ได้ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 การวิเคราะห์เนื้อหาและรายละเอียดตัวชี้วัดการจำแนกลำดับขั้นการมีส่วนรวมของชาวเมืองหรือชุมชนในแต่ละมุมมองกรอบแนวคิดของ Arnstein, Choguill และ Hamdi and Goethert

	ลำดับขั้นการมีส่วนร่วม โดย Arnstein	ลำดับขั้นการมีส่วนร่วม โดย Choguill	ลำดับขั้นการมีส่วนร่วม โดย Hamdi and Goethert
	การกระจายอำนาจการตัดสินใจ	การเสริมพลังของภาครัฐ	ปฏิสัมพันธ์ชุมชนกับองค์กรภายนอก
หุ้นส่วน	8 การได้รับอำนาจอย่างเต็มที่	8 การเสริมพลัง	5 การได้รับอำนาจอย่างเต็มที่
	7 การให้อำนาจตัดสินใจ	7 การเป็นหุ้นส่วน	4 การแบ่งอำนาจตัดสินใจ
	6 การเป็นหุ้นส่วนการดำเนินงาน	6 การประนีประนอม	
ให้ความคิดเห็น	5 การร่วมแสดงความคิดเห็น	5 การแสร้งทำ	3 การให้ข้อมูลบริบทของพื้นที่
	4 การให้ข้อมูลบริบทของพื้นที่	4 การเจรจาต่อรอง	
ไม่มีส่วนร่วม	3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	2 มีส่วนร่วมโดยอ้อม
	2 การเยียวยาเพื่อลดแรงกดดัน	2 การซ่อนเร้นเหตุผลแท้จริง	
	1 การจัดการโดยภาครัฐ	1 การจัดการด้วยตนเอง	1 ไม่มีส่วนร่วม

2.2.3.2 การมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนหรือพันธมิตร

การมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนในการฟื้นฟูเมืองกับการพัฒนาชุมชน หมายถึง การรวมเป็นกลุ่มเดียวกันในประเด็นสนใจร่วมกันที่เกิดขึ้นจากการร่วมมือมากกว่า 1 ภาคส่วนองค์กรขึ้นไป สำหรับเตรียมการและการตรวจสอบความเข้าใจเชิงกลยุทธ์ร่วมกันในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ที่กำหนดไว้ (Bailey, 1994 cited in McQuaid, 2000: 3)

Halland (1984 อ้างถึงใน McQuaid, 2000: 3) ได้กล่าวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการร่วมมือในการทำงานหรือการดำเนินการร่วมกัน ซึ่งสำหรับมุมมองด้านนโยบายสาธารณะ การมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วน หมายถึง การร่วมมือระหว่างกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรในภาคส่วนสาธารณะกับภาคส่วนเอกชนในการสร้างสรรค์ผลประโยชน์ร่วมกัน

นอกจากนั้น Harding (1990 อ้างถึงใน McQuaid 2000) ได้นิยามเพิ่มเติมไว้จากนิยามทั่วไปสำหรับคำว่าการมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนในภาคเอกชนกับภาคสาธารณะ (Private-public partnership) หมายถึง การดำเนินการที่ขึ้นอยู่กับความเข้าใจของเหล่าผู้ดำเนินการทั้งในภาคสาธารณะและภาคเอกชนที่จะนำไปสู่แนวทางบางอย่างสำหรับการปรับปรุงเศรษฐกิจของเมืองและคุณภาพชีวิต

สำหรับ Stratton (1989 cited in McQuaid, 2000) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วน หมายถึง การร่วมความคิด ร่วมแรงและร่วมใจท่ามกลางกลุ่มธุรกิจ กลุ่มองค์กรไม่หวังผลกำไร และภาครัฐที่มีการแบ่งใช้ร่วมกันด้านความเสี่ยง ทรัพยากรและทักษะในโครงการหนึ่งที่ได้ผลประโยชน์ร่วมกันแต่ละภาคส่วน ทั้งนี้กลุ่มผู้เกี่ยวข้องจะอยู่ในพื้นที่และมีอำนาจสำหรับการพัฒนา

อิทธิพลของแผนงานที่เป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติและการกำหนดแนวทาง คือ การมีข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือ การประสานงานในเรื่องข้อมูลข่าวสาร องค์กรที่สำคัญที่สุด คือ องค์กรที่อยู่ในระดับท้องถิ่น ซึ่งหมายรวมถึงรัฐบาลท้องถิ่นและองค์กรชุมชน ในการประชุมนานาชาติที่ว่าด้วยการตั้งถิ่นฐานมนุษย์ครั้งที่ 2 (Habitat II) ที่เมืองอิสตันบูล ประเทศตุรกี เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน 2539 ได้มีข้อตกลงร่วมกันว่ารัฐบาลท้องถิ่นจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติในการบริหารพัฒนาเมืองเสียใหม่ โดยเปลี่ยนบทบาทจากผู้จัดหาบริการสาธารณะ (Service provider) มาเป็นผู้สนับสนุนหรืออำนวยประโยชน์ (Catalyst and facilitator) นำไปสู่แนวคิดด้านการมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วน (Partnership) หมายถึง กลไกในการประสาน

ประโยชน์จากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในขั้นตอนของการพัฒนาลักษณะพึ่งพาและสนับสนุนซึ่งกันและกัน สิ่งนี้คือการพิจารณาและชั่งน้ำหนักจุดแข็งและจุดอ่อนของภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคเอกชน และองค์กรเอกชน เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและลดความไร้ประสิทธิภาพจากจุดด้อยให้มากที่สุด (Warah, 1997 อ้างถึงใน ยงธนิศร์ พิมลเสถียร, 2543: 116-117)

ยงธนิศร์ พิมลเสถียร (2543) กล่าวว่าในการวางแผนและผังให้มีผลในทางปฏิบัติควรที่จะต้องมีการพิจารณาตั้งแต่กระบวนการวางแผนไปจนถึงมาตรการต่างๆ ที่จะนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของบ้านเมือง ในแนวคิดของการมีข้อตกลงร่วมกันและการกำหนดแนวทางพร้อมแรงจูงใจ เป็นสิ่งที่ควรนำมาพิจารณาได้แล้วในการจัดเตรียมแผน การผนวกผังกายภาพให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่ควรจะดำเนินการเช่นกัน พร้อมกับการนำเอารูปแบบต่างๆ ของลักษณะการทำงานอย่างมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนเข้ามาเพื่อการดำเนินการวางแผนและผังให้ได้ผลในเชิงปฏิบัติ นอกจากนี้ยงธนิศร์ยังได้เสนอการเตรียมการในด้านการวางแผนและผังให้มีผลในเชิงปฏิบัติเพิ่มเติมอีก 5 ประเด็น ได้แก่

1. การสร้างระบบสื่อสารกับชุมชนและกลุ่มสังคมในท้องที่อย่างเป็นธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจร่วมกัน เพื่อสร้างวิสัยทัศน์การพัฒนาเมืองที่เป็นทางการ

2. การสร้างความแข็งแกร่งให้กับประสิทธิภาพในการทำงานของท้องถิ่น โดยการจัดฝึกอบรมเป็นระยะ ในส่วนของการวางผังกายภาพและสิ่งแวดล้อม การจัดการบริหารพัฒนาเมือง และเทคนิคสมัยใหม่ที่จำเป็น เช่น ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อให้ทันต่อยุคสมัย และการฝึกอบรมดังกล่าว ควรเน้นเรื่องผลในการปฏิบัติ ไม่ใช่เป็นลักษณะทางวิชาการมากเกินไป

3. ทบทวนวิธีลักษณะของการทำงานแบบหุ้นส่วนที่มีการดำเนินการอยู่ในปัจจุบันและเรียนรู้จากข้อดี ข้อเสีย เพื่อนำมาปรับใช้กับแต่ละท้องถิ่น

4. การพยายามนำกลไกทางกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น ช่องทางของการออกผังเมืองเฉพาะ หรือ กฎหมายท้องถิ่น มาผนวกกับวิธีลักษณะการทำงานแบบหุ้นส่วน เพื่อการประกันความล้มเหลว

5. การมีระบบติดตามและประเมินผลในการบริหารผังและผลกระทบของผัง เพื่อนำมาปรับปรุงต่อไปในอนาคต

กล่าวโดยสรุปการมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนคือกระบวนการร่วมมือท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ โดยจะมีองค์กรท้องถิ่นหรือองค์กรชุมชนเป็นผู้ดำเนินการหลัก ซึ่งจะได้รับการสนับสนุนหรืออำนวยประโยชน์ในการดำเนินการฟื้นฟูเมืองและการพัฒนาชุมชนจากภาครัฐผ่าน

กระบวนการสื่อสารข้อมูลอย่างทั่วถึงและครอบคลุมท่ามกลางกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อการสร้างเงื่อนไขข้อตกลงในการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมดำเนินการ

2.2.3.3 โครงข่ายทางสังคมกับกระบวนการตัดสินใจ

Spee and Jarzabkowsk (2011: 1219) ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์เปรียบเสมือนกระบวนการสื่อสารที่มีการจัดการให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน การรับรู้ร่วมกันมุ่งเน้นเกี่ยวกับการมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน สาระของการปฏิสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเกิดขึ้นมาจากการปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ปฏิสัมพันธ์ในแต่ละครั้งจะเป็นสิ่งสะท้อนต่อการดำเนินการจะที่เกิดขึ้น เนื่องจากเป็นสิ่งสะท้อนถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนที่จะมีการปฏิสัมพันธ์ในปัจจุบัน นอกจากนี้ปฏิสัมพันธ์ยังเป็นสิ่งที่พิจารณาความแตกต่าง[2] ของสถานการณ์และบริบทที่อยู่ในปฏิสัมพันธ์ของทางสังคมนั้น เช่น ระบบภาษา หรือสถานที่ชั่วคราวของการปฏิสัมพันธ์ ซึ่งจะเป็นสิ่งทำให้เกิดรูปร่างของการผลิตและการรับรู้

แผนเป็นผลผลิตของบริบทการวางแผน และกระบวนการวางแผนยังเกิดขึ้นในบริบทนั้นอีกด้วย (Spee and Jarzabkowski, 2011: 1221) แผนถูกเขียนขึ้นในลักษณะตามกฎหมายหรืออย่างชอบธรรมที่สร้างขึ้นจากแนวทางนี้ผ่านกระบวนการสื่อสาร ซึ่งถูกร่างโดยบริบทแห่งนั้น ผลจากเอกสารที่เกิดขึ้นจากแผนกลายเป็นสิ่งที่มีสิทธิ์และอำนาจเนื่องจากเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่รับรู้และตกลงร่วมกันของผู้มีส่วนร่วมที่สะท้อนมาจากบริบทที่วางแผนและกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้น และถูกตั้งอยู่ในช่วงเวลาและสถานที่ของแผนและกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้น มันไม่ใช่เรื่องง่ายที่แผนจะสามารถสื่อถึงทิศทางขององค์กรในอนาคตผ่านคำแถลงพันธกิจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของแผนและกระบวนการเหล่านั้น แต่ลักษณะอันชอบธรรมของวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้รับมาจากความเป็นสิทธิ์และอำนาจของแผนที่ถูกสร้างขึ้นจากกระบวนการสื่อสารของการวางแผน สำหรับทัศนคตินี้ในการวางแผนไม่ใช่มุมมองของแผนเชิงกลยุทธ์หรือกระบวนการของการพัฒนาแผนเป็นดังกลยุทธ์ด้วยตัวมันเอง แต่ค่อนข้างจะพิจารณาเป็นธรรมชาติและจุดมุ่งหมายของกิจกรรมในการสื่อสารผ่านกิจกรรมในการสร้างสถาบันให้เกิดขึ้นของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่ถูกก่อตั้งขึ้นในองค์กร

แนวคิดโครงข่ายทางสังคมได้มีการกล่าวถึงมาตลอดในทฤษฎีกระบวนการวางแผนที่มีการวิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่จะต้องมีการเจรจาต่อรองสิทธิในการร่วมสร้างนโยบาย รายละเอียด

---

[2] ในวรรณกรรมด้านการบริหารจัดการ (management literature) ความแตกต่าง (nuance) หมายถึง การบรรยายอย่างจริงจัง (discourse) กิจกรรมในชีวิตประจำวัน (Genres) หรือการปฏิบัติทางสังคมและประวัติศาสตร์ (societal and historical practice)

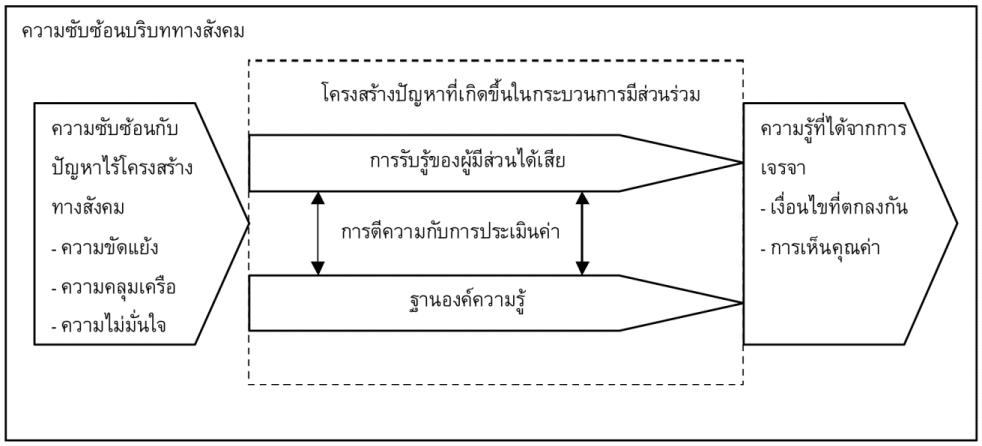
ของแผน ตลอดจนด้านการดำเนินการของกลุ่มชาวเมืองผู้อยู่อาศัยภายในพื้นที่แห่งนั้น แนวคิดนี้มุ่งเน้นการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรท่ามกลางกระบวนการวางแผนในเนื้อหาสาระใดสาระหนึ่ง ระดับของการปฏิสัมพันธ์ของแต่ละบุคคลจะขึ้นอยู่กับจำนวนและความถี่ของการปฏิสัมพันธ์ภายในโครงข่ายทางสังคม นอกจากนี้ระดับปฏิสัมพันธ์จะถูกพิจารณาเป็นกระบวนการทางสังคมที่ก่อให้เกิดช่องทางของการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ข้อมูลและข่าวสารที่จะนำไปสู่การเจรจาสร้างฉันทามติ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ตลอดจนการระดมทรัพยากรและทุนทางสังคมที่จำเป็นต่อการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมของกลุ่มทางสังคมที่เกิดขึ้น (Nooy, Mrvar, and Batagelj, 2005)

de Kruijf (2008) อธิบายเกี่ยวกับปัญหาเชิงโครงสร้างของการวางแผนแบบมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจมักเกิดขึ้นจากความปราศจากโครงสร้างและความซับซ้อนของสังคมที่ทำให้ขาดความเข้าใจในความรู้และองค์ประกอบที่ควรเป็น เช่น การให้คุณค่า บรรทัดฐานทางสังคม วัตถุประสงค์ในการรวมกลุ่มองค์กร และความไม่เข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบทางความคิด เช่น ข้อมูลการวิจัยและข้อมูลข่าวสาร ปัญหาที่กล่าวมาเป็นผลมาจากช่องว่างระหว่างสิ่งที่ควรเป็นกับสถานการณ์ที่คาดการณ์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด ซึ่งบุคคลเหล่านี้มักจะไม่เข้าใจเกี่ยวกับปัญหาเนื่องจากแต่ละบุคคลจะมีการรับรู้ที่แตกต่างกัน

การรับรู้เกิดขึ้นจากจินตนาการของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่มีประเด็นต่างๆ เกิดขึ้นว่าจะมองว่าเป็นปัญหาหรือไม่ และในสถานการณ์นั้นมีโอกาสในการเปลี่ยนแปลงเพียงใด ดังนั้นการรับรู้ต่อสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคลส่งผลต่อพฤติกรรมและกลายเป็นวัตถุประสงค์ที่เป็นสิ่งที่กำหนดกลยุทธ์ต่างๆ ของบุคคลเหล่านั้นให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์ของแต่ละบุคคลจะถูกใช้ให้มีอิทธิพลกับบุคคลอื่นๆ ในกระบวนการกำหนดหรือตระหนักต่อปัญหาที่มีอยู่ในสิ่งแวดล้อมของตน

กระบวนการตัดสินใจโดยส่วนใหญ่มักจะมีรูปแบบมาจากกระบวนการกำหนดนโยบายและมีเป้าหมายในการแก้ปัญหา ในปัจจุบันกระบวนการแก้ปัญหาได้เปลี่ยนมุมมองเชิงวิเคราะห์ที่กลุ่มภาครัฐเป็นศูนย์กลางในการกำหนดวัตถุประสงค์ของการแก้ปัญหาและดำเนินการไปสู่มุมมองการบริหารเชิงกระบวนการที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการกำหนดปัญหาเชิงนโยบาย ดังนั้นจะมีความแตกต่างของการรับรู้ที่เกิดขึ้นท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้ามากำหนดปัญหาเชิงนโยบาย การปฏิสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารในการแก้ปัญหาจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ขาดไม่ได้ และมีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับประเด็นสาระในการสื่อสารควบคู่ไปด้วยกัน

การติดต่อสื่อสารเกิดความรู้ร่วมกันจากการพูดคุยอย่างเป็นโครงข่ายท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระหว่างกระบวนการมีส่วนร่วมเกิดขึ้น สาระของการแก้ปัญหาจะค่อยๆ ถูกพัฒนา เมื่อการดำเนินการติดต่อสื่อสารในแต่ละผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนหลายครั้งเพิ่มมากขึ้น กระบวนการรับรู้ต่อสิ่งแวดล้อมของบุคคลเหล่านี้จะมีการพัฒนากรอบแนวคิดและการพัฒนาเชิงโครงสร้างในกระบวนการมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น (ดูภาพประกอบ 2.6 ประกอบ)

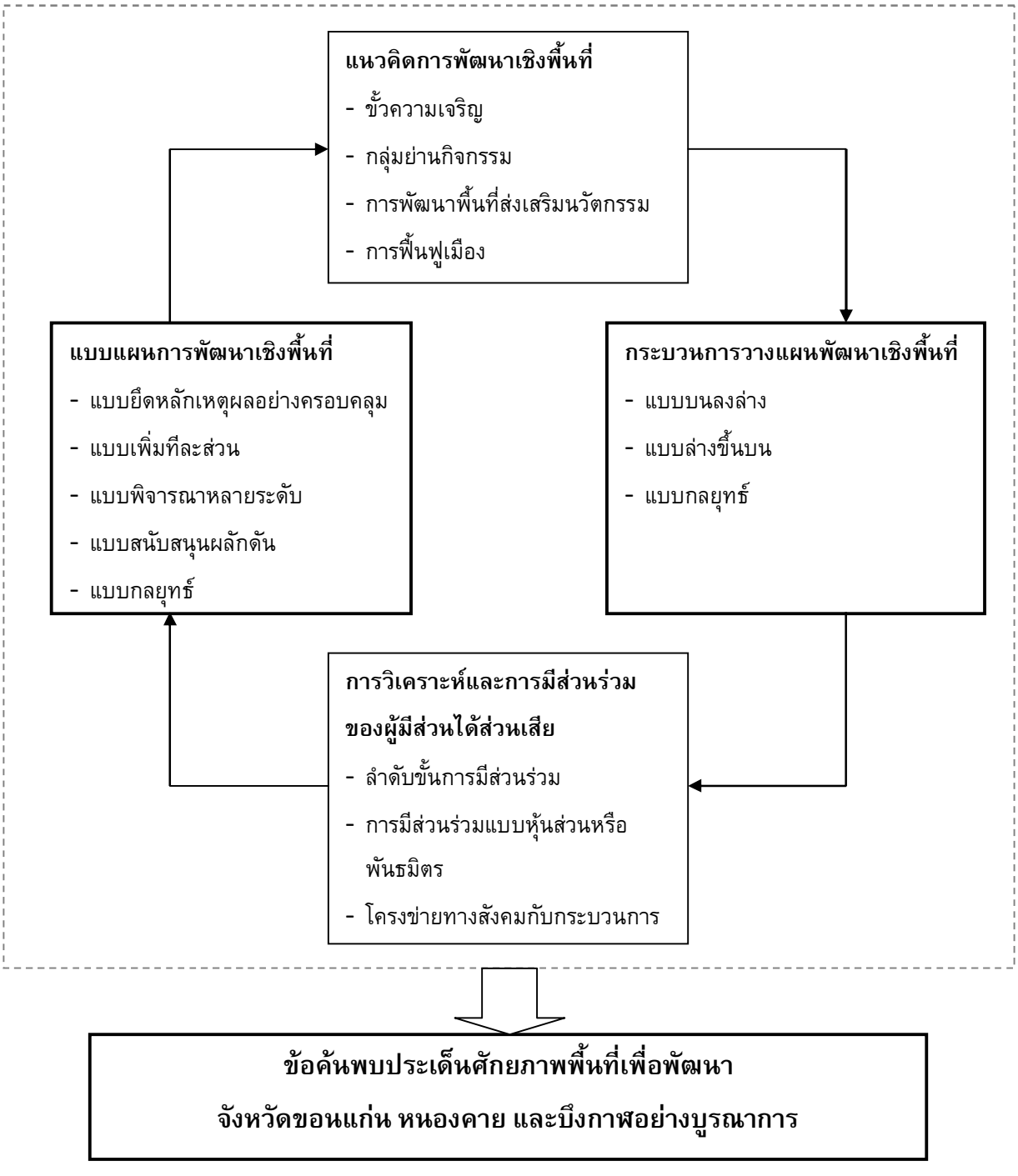
ภาพที่ 2.6 กรอบแนวคิดแสดงความแตกต่างขององค์ประกอบโครงสร้างปัญหาโครงข่าย
ที่มา: ปรับปรุงจาก de Kruijf, 2008

Gilbert (1979) ได้อธิบายลักษณะโครงสร้างในกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนเพื่อไปสู่การตัดสินใจร่วมกันและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความเข้าใจดังกล่าวจะสามารถนำไปสู่การออกแบบโครงการการวางแผนชุมชนเพื่อให้เกิดกลไกของกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมและการตัดสินใจร่วมกัน

การวางแผนแบบมีส่วนร่วมมุ่งเน้นในการแลกเปลี่ยนข่าวสารและความรู้ ซึ่งการแลกเปลี่ยนนี้เองจะสร้างให้เกิดโครงข่ายทางสังคมเพื่อช่วยในการสื่อสารและการตัดสินใจท่ามกลางผู้มีส่วนร่วม นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ท่ามกลางผู้มีส่วนร่วมในแต่ละองค์กร ดังนั้นโครงข่ายทางสังคมในกระบวนการวางแผนจะส่งผลต่อการจัดรูปแบบโครงสร้างเชิงองค์กรและกระบวนการตัดสินใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดขึ้น

2.3 การสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย

การทบทวนวรรณกรรมแนวคิดและทฤษฎีทั้งด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่และกระบวนการวางแผน สามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังภาพที่ 2.7

ภาพที่ 2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3
ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการมีระเบียบวิธีวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ 1) การออกแบบวิธีการวิจัย 2) วิธีการรวบรวมข้อมูล 3) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย และ 4) กลุ่มประชากรในการวิจัย

3.1 การออกแบบวิธีการวิจัย

การออกแบบวิธีการวิจัยแบ่งเป็น 2 มุมมองในการรวบรวมข้อมูลเพื่อสังเคราะห์ศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ ได้แก่ มุมมองการวิจัยโดยคณะวิจัยและมุมมองการมีส่วนร่วมวิจัยโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชิงพื้นที่แต่ละจังหวัดเป้าหมาย ทั้ง 2 มุมมองแบ่งรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินวิจัยได้ทั้งหมดเป็น 7 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ชุดข้อมูลทุติยภูมิเพื่อค้นหาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

ขั้นตอนที่ 2 การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้เชี่ยวชาญด้านศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดเพื่อสรุปศักยภาพพื้นที่จังหวัดเป้าหมายในขั้นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์จำแนกประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

ขั้นตอนที่ 4 การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัด

ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ศักยภาพพื้นที่แต่ละประเด็นของจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis)

ขั้นตอนที่ 6 การประชุมใหญ่และกลุ่มย่อยท่ามกลางผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปข้อค้นพบศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัด และ

ขั้นตอนที่ 7 การอภิปรายและข้อเสนอแนะศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

การออกแบบวิธีการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดูรายละเอียดภาพที่ 3.1 ประกอบ

ภาพที่ 3.1 การออกแบบวิธีการวิจัยและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.2 เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูลวิจัยจำแนกการอธิบายเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูลศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ และ 2) การออกแบบการใช้เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูลจำแนกรายประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

3.2.1 เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูลศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

วิธีการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยจำแนกได้เป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) การรวบรวมชุดข้อมูลทุติยภูมิ 2) การรวบรวมชุดข้อมูลเวทีวิชาการ 3) การรวบรวมชุดข้อมูลด้วยการประชุมกลุ่มย่อย 4) การรวบรวมชุดข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก และ 5) การรวบรวมชุดข้อมูลด้วยแบบสอบถาม อธิบายรายละเอียดดังนี้

3.2.1.1 การรวบรวมชุดข้อมูลทุติยภูมิ

วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องหรือเรียกอีกแบบว่าการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งมาจากหน่วยงานหรืองานวิจัยที่เคยศึกษาในประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจะสามารถสนับสนุนข้อมูลวิจัยได้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์และบริบทของหน่วยวิเคราะห์ และอาจจะมีรายละเอียดตัวแปรบางประเด็นที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ได้เลย

3.2.1.2 การรวบรวมชุดข้อมูลด้วยเวทีวิชาการ

เวทีวิชาการเป็นการประชุมแบบเปิดเพื่อการสร้างพื้นที่ในการเข้าถึงของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นการพัฒนาพื้นที่เพื่อยกระดับศักยภาพพื้นที่ วิธีการรวบรวมข้อมูลจะมีการบันทึกประเด็นที่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการสังเคราะห์และสรุปประเด็นในการพัฒนาต่อไป

3.2.1.3 การรวบรวมชุดข้อมูลด้วยการประชุมกลุ่มย่อย

กระบวนการสนทนากลุ่มย่อยจำแนกการอธิบายเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) เป้าหมายของกระบวนการสนทนากลุ่มย่อย และ 2) กระบวนการของการสนทนากลุ่มย่อย

เป้าหมายของกระบวนการสนทนากลุ่มย่อยจำแนกได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่

1) ใช้เพื่อค้นหาความรู้ในปัจจุบัน เพื่อปรับปรุงข้อมูลเชิงสถานการณ์เกี่ยวกับประเด็นที่สนใจในขณะที่ยังมีข้อมูลและงานวิจัยยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินการ

2) ใช้เพื่อวิเคราะห์ทดสอบความคิดเห็นและการตอบสนองของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วมระดมความคิดเห็นในกระบวนการสนทนากลุ่มย่อยต่อทิศทางการพัฒนาเมืองตั้งแต่ระดับการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และแผนการพัฒนา

3) ใช้เพื่อค้นหาแนวทางการแก้ปัญหา ร่วมกับกระบวนการวางแผน และการดำเนินโครงการร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

กระบวนการของการสนทนากลุ่มย่อยประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1) ผู้อำนวยการสนทนากลุ่มย่อย (Moderator) เป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ในประเด็นที่ดำเนินการ มีทักษะการฟังและการสนทนาแบบเปิดใจรับฟัง การตอบคำถามเกี่ยวกับรายละเอียดประเด็นที่สนทนา และมีทักษะในการตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อยมีการอภิปรายในแง่มุมและรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการได้ มีวุฒิภาวะ และสามารถบริหารจัดการอภิปรายไม่ให้กระจุกตัวอยู่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมากเกินไป ควรจะมีการบริหารจัดการให้ผู้เข้าร่วมทุกคนสามารถอธิบายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นที่สนทนาได้

2) ผู้จดบันทึก (Note-taker) เป็นผู้ทำหน้าที่บันทึกข้อมูลประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกระบวนการสนทนากลุ่มย่อย และทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้อำนวยการสนทนากลุ่มย่อยในการสังเคราะห์สรุปประเด็นการอภิปราย ตลอดจนช่วยกำกับประเด็นในการอภิปรายให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน

3) ผู้สังเกตการณ์ (Observer) เป็นผู้ทำหน้าที่ดูแลภาพรวมของกระบวนการตั้งแต่โครงสร้างพื้นฐานในการดำเนินการสนทนากลุ่มย่อย ขั้นตอนการสนทนา การรวบรวมข้อมูล และการกำกับช่วงเวลาในการดำเนินการ นอกจากนี้ยังเป็นผู้สังเกตการณ์ถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอีกด้วยเพื่อนำกลับมาอภิปรายกับกลุ่มผู้อำนวยการสนทนากลุ่มย่อยและผู้จดบันทึกสำหรับการปรับรูปแบบกระบวนการดำเนินสนทนากลุ่มย่อยให้มีความราบรื่นและบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

4) ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มย่อย (Participant) เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับรายละเอียดด้านต่างๆ ของประเด็นที่มีการอภิปราย สำหรับการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ได้เชิญผู้เข้าร่วมจากหลากหลายสาขา เช่น กลุ่มเจ้าหน้าที่สำนักงานจังหวัด นักวิชาการ ผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา และชุมชนในพื้นที่ยุทธศาสตร์ของจังหวัด

กระบวนการประชุมกลุ่มย่อยนี้มักเป็นกระบวนการระดมความคิดเห็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการระบุประเด็นเกี่ยวกับศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับทีมงานในการดำเนินการประชุมกลุ่มย่อยเป็นสำคัญสำหรับการดำเนินการและการสังเคราะห์ประเด็น

3.2.1.4 การรวบรวมชุดข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก

การสัมภาษณ์เชิงลึกมีลักษณะเป็นแบบกึ่งโครงสร้าง บ่อยครั้งในการสัมภาษณ์มักจะใช้คำถามที่มีลักษณะปลายเปิด ซึ่งจะทำให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกสัมภาษณ์มีโอกาสให้ความคิดเห็นส่วนบุคคลเพิ่มเติมที่มีลักษณะเป็นอัตวิสัย ข้อมูลจะมีลักษณะเป็นเชิงคุณภาพสามารถอธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดของประเด็นที่ศึกษาได้แบบอุปนัย แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อาจจะสามารถอ้างอิงไปสู่ประชากรทั้งหมดในการศึกษาได้ คุณภาพของข้อมูลจะขึ้นอยู่กับลักษณะการสุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยเช่นกัน วิธีการดำเนินการรวบรวมข้อมูลจะมีลักษณะเด่น คือ การเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากความเป็นอัตวิสัยของผู้ให้ข้อมูล และเมื่อมีการสัมภาษณ์ซ้ำกับผู้ให้ข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้องในรูปแบบถามส่งต่อ (Snowball technique) และนับเป็นการตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลเพิ่มขึ้นได้อีกทาง (Triangulation technique) นำมาเรียบเรียงใหม่อีกครั้งเพื่อทำให้ความเข้าใจและการอธิบายในปรากฏการณ์ที่สัมภาษณ์มีความละเอียด ชัดเจน และเห็นความสัมพันธ์ของตัวแปรลึกซึ้งมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งนับเป็นลักษณะของการสร้างทฤษฎีจากข้อมูลบนพื้นที่สนามวิจัยที่เรียกกันว่าทฤษฎีพื้นสนามหรือทฤษฎีติดดิน (Grounded theory) (ทวีศักดิ์ นพเกษร, 2555 หน้า 123; สุภางค์ จันทวานิช, 2554 หน้า 19)

การสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับการวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นที่เกี่ยวกันตลอดจนการใช้เทคนิคการสำรวจเชิงพื้นที่เข้ามาช่วยในการสัมภาษณ์เชิงลึกในการสร้างความเข้าใจประเด็นทางด้านศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนา

3.2.1.5 การรวบรวมชุดข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

การรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามมีความเหมาะสมสำหรับการรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณ เพื่อการอธิบายภาพรวมทั้งหมดของประชากรที่ศึกษาโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างประชากรในการสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรายละเอียดตัวแปรผ่านประเด็นคำถามที่ตั้งไว้

3.2.2 การออกแบบการใช้เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูลจำแนกรายประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

การออกแบบการใช้เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูลจำแนกรายประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ ได้ดังตาราง 3.1

ตารางที่ 3.1 การออกแบบการใช้เครื่องมือและวิธีการรวบรวมข้อมูลจำแนกรายประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

จังหวัดและประเด็นศักยภาพพื้นที่	ข้อมูลทุติยภูมิ	เวทีวิชาการ			การประชุมกลุ่มย่อย		การสัมภาษณ์เชิงลึก	แบบสอบถาม	
		ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2		ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2
จังหวัดขอนแก่น									
มหานครขอนแก่น ศูนย์กลางการค้าและบริการแห่งอาเซียน	✓	✓	✓	✓	✓	-	✓	-	-
มหานครศูนย์กลางการแพทย์	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-
มหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์	✓	✓	-	-	✓	-	✓	-	-
มหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว	✓	✓	-	-	✓	-	✓	-	-
มหานครศูนย์กลางการศึกษา	✓	✓	-	-	-	-	✓	-	-
มหานครแห่ง MICE & Tourism	✓	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	-
จังหวัดหนองคาย									
เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓
เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร	✓	✓	✓	-	✓	✓	-	✓	✓
เมืองน่าอยู่	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓
เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	✓	✓	✓	✓	✓	-	-	✓	✓
เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง	✓	✓	✓	-	✓	-	-	✓	
จังหวัดบึงกาฬ									
เมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา	✓	✓	-	-	✓	✓	-	-	-
เมืองการค้าชายแดน	✓	✓	-	-	✓	✓	-	-	-
เมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	✓	✓	-	-	✓	✓	-	-	-

3.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยจำแนกการวิเคราะห์ตามลักษณะของการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

3.3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีกระบวนการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation process) ในการสังเคราะห์เปรียบเทียบชุดข้อมูลทั้ง 3 กลุ่มข้อมูล ได้แก่ 1) ชุดข้อมูลทุติยภูมิ สังเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย 2) ชุดข้อมูลเชิงทฤษฎี สังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรมโดยคณะผู้วิจัย และ 3) ชุดข้อมูลปฐมภูมิ สังเคราะห์จากกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4 ประเภท คือ ผู้เชี่ยวชาญ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่

ชุดข้อมูลการค้นหาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดจะมีการสรุปและสังเคราะห์ประมวลผลเพื่อการปรับปรุงประเด็นศักยภาพ 3 รอบ จากกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มภาครัฐและเจ้าหน้าที่ และกลุ่มภาคเอกชนกับภาคประชาชนในพื้นที่ ตามลำดับ (ดูการออกแบบวิธีการวิจัยประกอบ)

3.3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคร้อยละ การเปรียบเทียบความสัมพันธ์ตลอดจนการทดสอบสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในบางประเด็นจากข้อมูลที่รวบรวมด้วยแบบสอบถาม

3.4 กลุ่มประชากรในการวิจัย

3.4.1 กลุ่มประชากรและการเก็บข้อมูล

กลุ่มประชากรขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ในการพัฒนาจังหวัดกล่าวถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละภาคส่วนที่มีบทบาทเกี่ยวข้องในการดำเนินการตั้งแต่ระดับการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ แผนงาน ตลอดจนมีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนระดับโครงการเชิงพื้นที่

กลุ่มประชากรส่วนนี้ศึกษาเพื่อนำชุดข้อมูลในการประชุมเชิงปฏิบัติการมาสังเคราะห์สำหรับการตรวจสอบและสังเคราะห์ข้อสรุปการค้นพบประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนากลุ่มจังหวัดเป้าหมาย กลุ่มประชากรจำแนกการศึกษาเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการด้านศักยภาพพื้นที่เพื่อการ

พัฒนาจังหวัด หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับนโยบาย 2) กลุ่มภาครัฐและเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินการ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับแผนงาน และ 3) กลุ่มภาคเอกชน เช่น กลุ่มหอการค้า สภาอุตสาหกรรม ตลอดจนเจ้าของกิจกรรมต่างๆ ภายในจังหวัด หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับปฏิบัติการ และ 4) ภาคประชาชนในพื้นที่ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนและดำเนินการเชิงพื้นที่ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับปฏิบัติการ

ตารางที่ 3.2 ขั้นตอนการวิจัยและบทบาทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อค้นหาประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

ขั้นตอนการวิจัย	**ประเภทผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการประชุมเชิงปฏิบัติการ**
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์ชุดข้อมูลทุติยภูมิเพื่อค้นหาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ	
ขั้นตอนที่ 2 การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้เชี่ยวชาญด้านศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดเพื่อสรุปศักยภาพพื้นที่จังหวัดเป้าหมายในขั้นต้น	- กลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการด้านศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัด
ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์จำแนกประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ	- กลุ่มภาครัฐและเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินการ - กลุ่มภาคเอกชน - ภาคประชาชนในพื้นที่ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนและดำเนินการเชิงพื้นที่
ขั้นตอนที่ 4 การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัด	
ขั้นตอนที่ 5 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ศักยภาพพื้นที่แต่ละประเด็นของจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis)	
ขั้นตอนที่ 6 การประชุมใหญ่และกลุ่มย่อยท่ามกลางผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปข้อค้นพบศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัด	- กลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการด้านศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัด - กลุ่มภาครัฐและเจ้าหน้าที่ที่มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินการ - กลุ่มภาคเอกชน - ภาคประชาชนในพื้นที่ที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนและดำเนินการเชิงพื้นที่
ขั้นตอนที่ 7 การอภิปรายและข้อเสนอแนะศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ	

3.4.2 การสุ่มกลุ่มประชากรขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ในการพัฒนาจังหวัด

การสุ่มกลุ่มประชากร อธิบายรายละเอียดได้ดังตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 การสุ่มกลุ่มประชากรเพื่อรวบรวมข้อมูลจำแนกรายประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

จังหวัดและประเด็นศักยภาพพื้นที่	ข้อมูลทุติยภูมิ	เวทีวิชาการ			การประชุมกลุ่มย่อย		การสัมภาษณ์เชิงลึก	แบบสอบถาม	
		ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2	ครั้งที่ 3	ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2		ครั้งที่ 1	ครั้งที่ 2
จังหวัดขอนแก่น									
มหานครขอนแก่น ศูนย์กลางการค้าและบริการแห่งอาเซียน	✓	120	94	90	-	-	1	-	-
มหานครศูนย์กลางการแพทย์	✓	120	-	-	-	-	2	-	-
มหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์	✓	120	-	-	-	-	2	-	-
มหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว	✓	120	-	-	-	-	2	-	-
มหานครศูนย์กลางการศึกษา	✓	120	-	-	-	-	2	-	-
มหานครแห่ง MICE & Tourism	✓	120	65	65	20	15	-	-	-
จังหวัดหนองคาย									
เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	✓	101	85	-	12	-	-	44	82
เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร	✓	101	85	-	12	-	-	18	82
เมืองน่าอยู่	✓	101	85	-	40	-	-	55	82
เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	✓	101	85	-	40	-	-	40	82
เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง	✓	101	85	-	12	-	-	-	82
จังหวัดบึงกาฬ									
เมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา	✓	95	-	-	55	23	-	-	-
เมืองการค้าชายแดน	✓	95	-	-	26	17	-	-	-
เมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	✓	95	-	-	41	32	-	-	-

บทที่ 4
ศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

การอธิบายศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น แบ่งการอธิบายเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) บริบทจังหวัดขอนแก่น 2) ข้อค้นพบศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น และ 3) การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น เงื่อนไข และข้อจำกัด กล่าวรายละเอียดได้ดังนี้

4.1 บริบทจังหวัดขอนแก่น

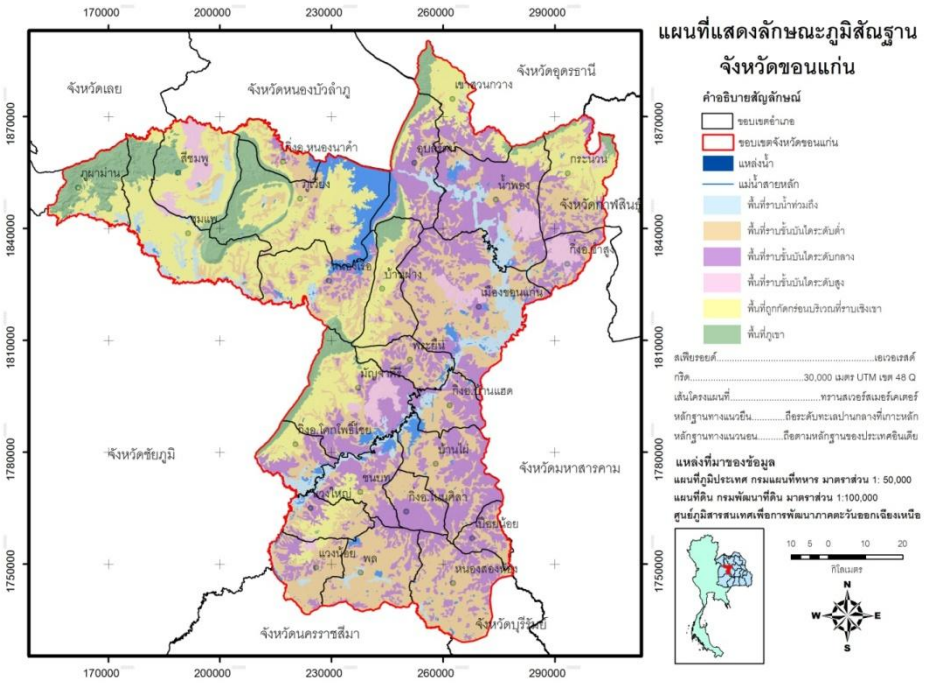
บริบทจังหวัดขอนแก่นจำแนกการอธิบายรายละเอียดเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดขอนแก่น 2) ระบบโครงสร้างพื้นฐานจังหวัดขอนแก่น 3) สภาพเศรษฐกิจจังหวัดขอนแก่น และ 4) สภาพสังคมจังหวัดขอนแก่น อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

4.1.1 สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดขอนแก่น

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดขอนแก่น มีสภาพพื้นที่ทั้งหมดลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออกและทิศใต้ โดยสามารถแบ่งสภาพพื้นที่ออกได้เป็น 3 ส่วน คือ

1. บริเวณที่สูงทางด้านตะวันตก เริ่มตั้งแต่อำเภอภูผาม่าน ที่มีสภาพพื้นที่เป็นเขาหินปูนตะปุ่มตะป่า เช่น ภูผักหนาม ภูชำดีหมี เป็นต้น สลับกับพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยที่มีระดับความสูงประมาณ 250 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง จากนั้นพื้นที่จะมีลักษณะเป็นลูกคลื่นลอนลาดไปทางอำเภอสีชมพู อำเภอชุมแพ และอำเภอหนองเรือ ที่มีระดับความสูงประมาณ 200-240 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง โดยมีภูเขารูปแอ่งหรือที่เรียกกันว่าภูเวียง

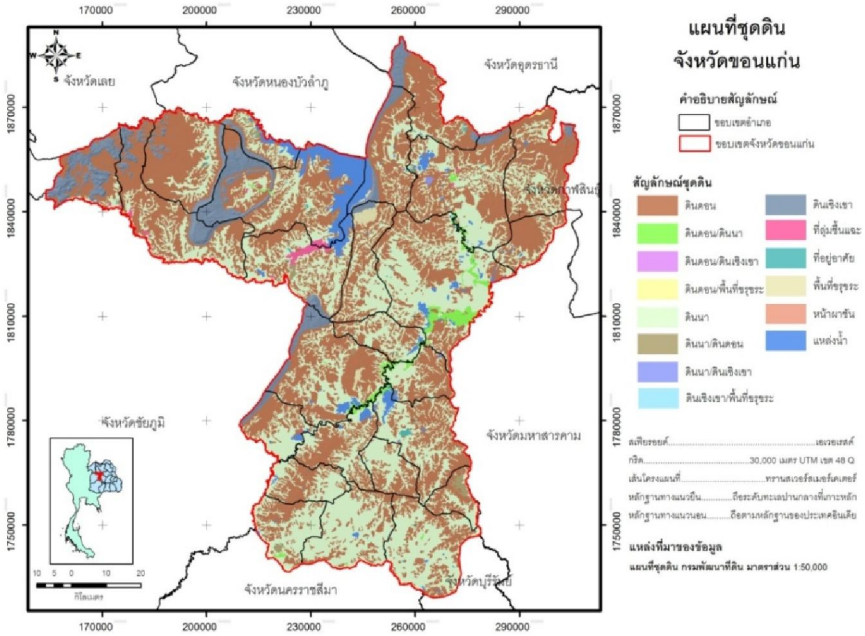
2. บริเวณที่สูงตอนกลางและด้านเหนือ สภาพพื้นที่เป็นเทือกเขาของภูเก้า ภูเม็ง ภูพานคำ เป็นแนวขวางมาจากด้านเหนือ แล้ววกลงมาทางตะวันตกเฉียงใต้ โดยไหล่เขาด้านนอกมีความสูงและลาดชันมาก มีความสูงประมาณ 300-660 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ส่วนไหล่เขาด้านในมีความลาดชันน้อย มีระดับความสูงประมาณ 220-250 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง สภาพพื้นที่นี้ครอบคลุมพื้นที่อำเภอกระนวน อำเภอเขาสวนกวาง อำเภอน้ำพอง อำเภออุบลรัตน์ อำเภอบ้านฝาง และอำเภอโคกโพธิ์ไชย

ภาพที่ 4.1 สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดขอนแก่น

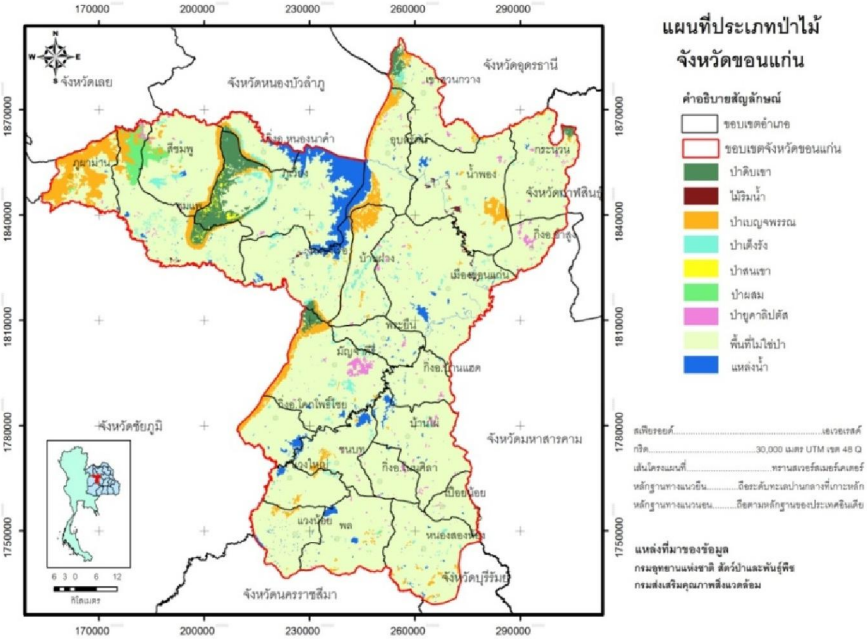
บริเวณแอ่งโคราช ครอบคลุมพื้นที่ทางด้านใต้จังหวัด สภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความสูงประมาณ 150-200 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีบางส่วนเป็นเนินที่มีระดับความสูงประมาณ 170-250 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลางและลาดต่ำไปหาที่ราบลุ่มที่ขนานกับลำน้ำชี ซึ่งมีความสูงประมาณ 130-150 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง พื้นที่บริเวณนี้ได้แก่ ด้านใต้อำเภอกระนวน อำเภอน้ำพอง อำเภอเมือง อำเภอพระยืน อำเภอมัญจาคีรี แล้วพื้นที่จะลาดชันขึ้นไปทางตะวันออก เป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนลาดมีความสูงประมาณ 200-250 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง และค่อนข้างราบ มีความสูงประมาณ 170 -180 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ได้แก่ พื้นที่อำเภอชนบท อำเภอบ้านไผ่ อำเภอแวงน้อย อำเภอแวงใหญ่ อำเภอพล อำเภอหนองสองห้อง อำเภอเปือยน้อย อำเภอบ้านแฮด และอำเภอโนนศิลา

สภาพดินโดยทั่วไปของจังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ทั้งสิ้น 10,886 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 6,803,744 ไร่ กลุ่มชุดดินที่พบในจังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่เป็นที่ดินดอน รองลงมาเป็นที่ดินนา และดินเชิงเขา ตามลำดับ

ภาพที่ 4.2 ชุดดินจังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่ 2,277,675 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.57 ของพื้นที่จังหวัด มีอุทยานแห่งชาติจำนวน 4 แห่ง ป่าสงวนแห่งชาติจำนวน 6,200 แห่ง วนอุทยานจำนวน 477,589 แห่ง และป่าชุมชนจำนวน 1,697,052 แห่ง แต่ละลักษณะพื้นที่มีการกระจายตัวอยู่ทั่วจังหวัดขอนแก่น ซึ่งจะมีการกระจายตัวอยู่บริเวณทิศตะวันตกของจังหวัดเป็นส่วนใหญ่เนื่องจากเป็นย่านภูเวียง (ดูภาพที่ 4.3 ประกอบ)

ภาพที่ 4.3 ประเภทป่าไม้จังหวัดขอนแก่น

4.1.2 ระบบโครงสร้างพื้นฐานจังหวัดขอนแก่น

ระบบโครงสร้างพื้นฐานจังหวัดขอนแก่นจำแนกการอธิบายเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ระบบสาธารณูปโภค 2) ระบบสาธารณูปการ และ 3) ระบบคมนาคม อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

4.1.2.1 ระบบสาธารณูปโภค

จังหวัดขอนแก่นอยู่ในเขตของลุ่มน้ำหลัก 2 ลุ่มน้ำ คือ ลุ่มน้ำมูลและลุ่มน้ำชี พื้นที่ลุ่มน้ำมูล ได้แก่ กลุ่มลุ่มน้ำสาขาที่ไหลลงลำห้วยแอก ลำห้วยสะแทด และลำพังชู พื้นที่ลุ่มน้ำชี ได้แก่ กลุ่มลุ่มน้ำที่ไหลลงอ่างเก็บน้ำอุบลรัตน์ ลำน้ำพองตอนล่าง แม่น้ำชี และกลุ่มลุ่มน้ำสาขาลำปาวตอนบน โดยมีลำน้ำสายหลักที่ไหลผ่านจังหวัดขอนแก่นได้แก่ ลำน้ำพอง ลำน้ำเชิญ และลำน้ำชี ซึ่งสามารถแบ่งพื้นที่จังหวัดขอนแก่นทั้งหมดออกเป็น 11 ลุ่มน้ำ จำแนกรายละเอียดดังตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ลุ่มน้ำในจังหวัดขอนแก่น

ลำดับที่	ลุ่มน้ำย่อย	พื้นที่รับน้ำฝน (ตร.กม.)	ปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ย (ล้าน ลบ.ม.)
1	ลุ่มน้ำห้วยแอก	859.39	120.93
2	ลุ่มน้ำลำสะแทด	77.86	11.83
3	ลุ่มน้ำพังชู	189.89	26.86
4	ลุ่มน้ำชีส่วนที่ 2	350.49	37.29
5	ลุ่มน้ำชีส่วนที่ 3	3,244.00	362.23
6	ลุ่มน้ำลำห้วยสามหมอ	98.29	15.58
7	ลุ่มน้ำพองตอนบน	2,150.49	411.78
8	ลุ่มน้ำพองตอนล่าง	2,194.42	359.69
9	ลุ่มน้ำลำปาวตอนบน	95.52	26.38
10	ลุ่มน้ำเชิญ	1,168.57	174.53
11	ลุ่มน้ำห้วยสายบาตร	457.06	87.82
	รวม	**10,885.98**	**1,634.92**

ที่มา : ฐานข้อมูลโครงการชลประทานขอนแก่น (2553)

การรวบรวมข้อมูลปริมาณน้ำจากสถานีวัดน้ำที่อยู่ในลุ่มน้ำชีทั้งหมด 32 สถานี พบว่าปริมาณน้ำท่าของแม่น้ำชีส่วนใหญ่จะมีมากในช่วงเดือนสิงหาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน และมีปริมาณน้อยในช่วงฤดูแล้ง โดยเดือนที่มีปริมาณน้ำท่าสูงสุด ได้แก่ ช่วงเดือนกันยายนและตุลาคม ส่วนลุ่มน้ำย่อยที่อยู่ในลุ่มน้ำมูลพื้นที่จังหวัดขอนแก่น จะมีปัญหาการขาดแคลนน้ำมากพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากปริมาณน้ำท่าที่เกิดจากลุ่มน้ำมีน้อย และยังไม่มีแหล่งเก็บกักน้ำขนาดกลาง

ตารางที่ 4.2 จำนวนบ่อน้ำในจังหวัดขอนแก่น

ประเภท	จำนวน
บ่อน้ำบาดาล	6,207
- ใช้การได้	6,055
- หมดสภาพ	152
จุดจ่ายน้ำ	71
น้ำดื่มได้	39
ระบบประปาบาดาล	1,343
รวม	7,660

ที่มา : ศูนย์ทรัพยากรน้ำ ภาค 3 จังหวัดขอนแก่น (2553)

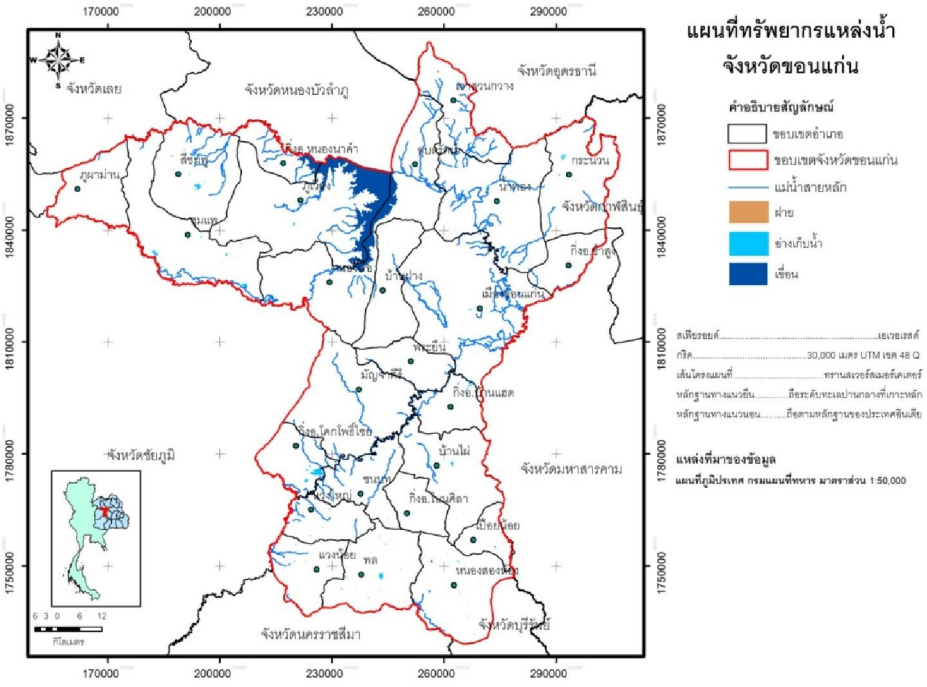
จากตารางที่ 4.2 บ่อบาดาลในจังหวัดขอนแก่นมีจำนวน 6,207 บ่อ บ่อน้ำบาดาลส่วนใหญ่จะใช้ประโยชน์เพื่อการผลิตน้ำประปาหมู่บ้านและเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน ส่วนบ่อบาดาลที่ใช้สำหรับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น เกษตรกรรม อุตสาหกรรม การประมง และการเลี้ยงสัตว์ มีอยู่บ้างแต่เป็นจำนวนไม่มากนัก

แหล่งเก็บน้ำของจังหวัดขอนแก่นมีทั้งหมด 6 ประเภทโครงการ ได้แก่ โครงการขนาดใหญ่ เขื่อนอุบลรัตน์ โครงการหนองหวาย โครงการขนาดกลาง โครงการขนาดเล็ก และโครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า จำแนกรายละเอียดได้ดังตารางที่ 4.3 และภาพที่ 4.4-4.6

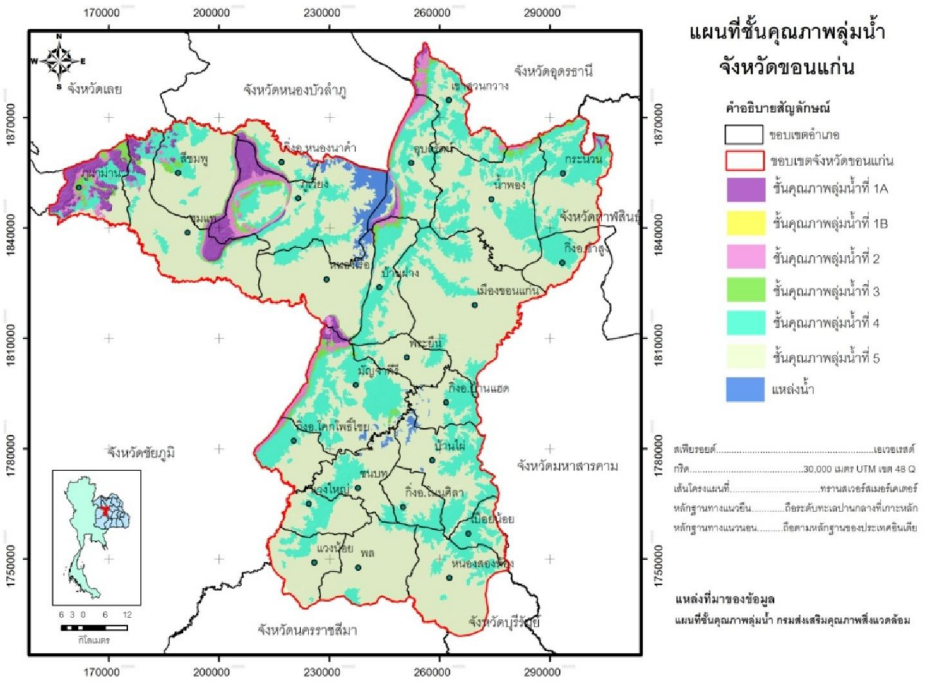
ตารางที่ 4.3 จำนวน ปริมาณ และพื้นที่รับประโยชน์แหล่งน้ำในจังหวัดขอนแก่น

ขนาดโครงการ	จำนวน (แห่ง)	ปริมาณน้ำเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	พื้นที่รับประโยชน์ (ไร่)
โครงการขนาดใหญ่	2	-	-
- เขื่อนอุบลรัตน์	1	2,263.00	ไม่มีข้อมูล
- โครงการหนองหวาย	1	81.00	145,075.00
โครงการขนาดกลาง	18	71.46	49,720.00
โครงการขนาดเล็ก	445	99.93	150,560.00
โครงการสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า	109	-	214,562.00

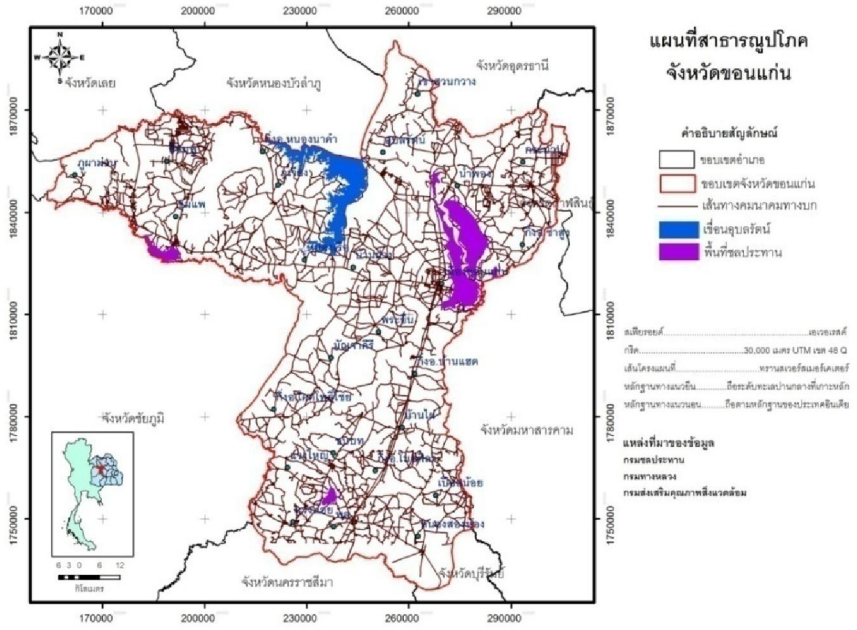
ที่มา : ฐานข้อมูลโครงการชลประทานขอนแก่น (2553)

ภาพที่ 4.4 ทรัพยากรแหล่งน้ำจังหวัดขอนแก่น

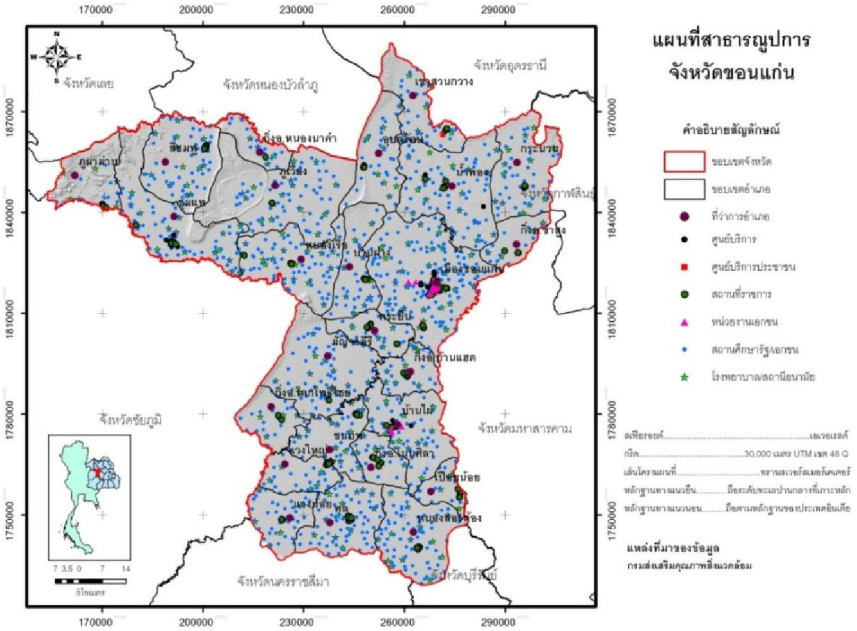
ภาพที่ 4.5 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำจังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 4.6 ระบบสาธารณูปโภคจังหวัดขอนแก่น

4.1.2.2 ระบบสาธารณูปการ

ระบบสาธารณูปการจังหวัดขอนแก่น อธิบายได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) สถานที่ราชการ 2) โรงพยาบาล และ 3) การบริการด้านการศึกษา ตำแหน่งสถานที่สาธารณูปการจังหวัดขอนแก่น แสดงดังภาพที่ 4.7

ภาพที่ 4.7 ระบบสาธารณูปการจังหวัดขอนแก่น

สถานที่ราชการของจังหวัดขอนแก่นได้กำหนดให้มีการจัดระเบียบบริหารราชการออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค และราชการส่วนท้องถิ่น ประกอบไปด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง มี 26 อำเภอ 199 ตำบล และ 2,139 หมู่บ้าน

โรงพยาบาลมีจำนวน 32 แห่ง แบ่งเป็นโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น จำนวน 23 แห่ง สังกัดมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 2 แห่ง สังกัดกระทรวงกลาโหม จำนวน 1 แห่ง สังกัดกรมอนามัย จำนวน 1 แห่ง สังกัดกรมสุขภาพจิต จำนวน 1 แห่ง สังกัดกรมการแพทย์ จำนวน 1 แห่ง สังกัดโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จำนวน 248 แห่ง และสังกัดภาคเอกชน จำนวน 3 แห่ง

การบริการด้านการศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในปี พ.ศ.2553 ทำการเปิดสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดขอนแก่นมีจำนวน 1,365 แห่ง มีจำนวนนักเรียน 13,599 คน มีจำนวนครู 331,305 คน มีจำนวนห้องเรียน 11,599 ห้อง สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาสังกัดภาครัฐมีจำนวน 3 แห่ง และสังกัดภาคเอกชนมีจำนวน 3 แห่ง

4.1.2.3 ระบบคมนาคม

จังหวัดขอนแก่นเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและระหว่างภาคเหนือกับภาคตะวันออก สามารถเดินทางได้ทั้งทางรถยนต์ ทางรถไฟ และทางอากาศ

ทางรถยนต์ มีทางหลวงแผนดินผ่านพื้นที่จำนวน 7 สาย ได้แก่

ทางหลวงหมายเลข 2 วิ่งระหว่างจังหวัดสระบุรี - จังหวัดนครราชสีมา - จังหวัดอุดรธานี
ทางหลวงหมายเลข 12 วิ่งระหว่างจังหวัดขอนแก่น - จังหวัดเพชรบูรณ์
ทางหลวงหมายเลข 23 วิ่งระหว่างจังหวัดขอนแก่น
แยกจากทางหลวงหมายเลข 2 ที่อำเภอบ้านไผ่ - จังหวัดมหาสารคาม
ทางหลวงหมายเลข 201 วิ่งระหว่างจังหวัดขอนแก่น - จังหวัดชัยภูมิ
ทางหลวงหมายเลข 207 วิ่งระหว่างจังหวัดขอนแก่น - จังหวัดบุรีรัมย์
ทางหลวงหมายเลข 208 วิ่งระหว่างจังหวัดขอนแก่น - จังหวัดมหาสารคาม
ทางหลวงหมายเลข 209 วิ่งระหว่างจังหวัดขอนแก่น - จังหวัดกาฬสินธุ์

ส่วนระบบทางรถไฟวิ่งจากกรุงเทพฯ ขนานตามแนวเส้นทางหลวงหมายเลข 2 หรือถนนมิตรภาพ ผ่านอำเภอพล บ้านไผ่ บ้านแฮด เมืองขอนแก่น น้ำพอง และเขาสวนกวางเข้าสู่จังหวัดอุดรธานี สิ้นสุดเส้นทางที่จังหวัดหนองคาย

การเดินทางด้วยเครื่องบินของจังหวัดขอนแก่น มีท่าอากาศยานพาณิชย์ จำนวน 1 แห่ง ห่างจากตัวเมืองประมาณ 8 กิโลเมตร มีเส้นทางบินระหว่างกรุงเทพฯ - ขอนแก่น ซึ่งใช้เวลาเดินทางประมาณ 55 นาที มีเที่ยวบินทั้งไปและกลับจำนวนวันละ 6 เที่ยวบิน

ตารางที่ 4.4 หมายเลขทางหลวงแผ่นดินที่สำคัญในจังหวัดขอนแก่น

หมายเลขทางหลวง	เส้นทางที่พาดผ่าน
ทางหลวงหมายเลข 2	จังหวัดสระบุรี - จังหวัดหนองคาย
ทางหลวงหมายเลข 12	จังหวัดขอนแก่น - จังหวัดเพชรบูรณ์
ทางหลวงหมายเลข 23	แยกทางหลวงหมายเลข 2 อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น - จังหวัดอุบลราชธานี
ทางหลวงหมายเลข 201	อำเภอเชียงคาย จังหวัดเลย - อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา
ทางหลวงหมายเลข 208	แยกทางหลวงหมายเลข 2 ตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น - อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
ทางหลวงหมายเลข 209	ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น - อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์
ทางหลวงหมายเลข 228	แยกทางหลวงหมายเลข 12 บรรจบทางหลวงหมายเลข 210 อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น - จังหวัดหนองบัวลำภู
ทางหลวงหมายเลข 229	แยกทางหลวงหมายเลข 201 บรรจบทางหลวงหมายเลข 2 อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ - อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น
ทางหลวงหมายเลข 2038	แยกทางหลวงหมายเลข 12 อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น - อำเภอบ้านภูเวียง จังหวัดขอนแก่น
ทางหลวงหมายเลข 2039	แยกทางหลวงหมายเลข 2 อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น - อำเภอบ้านกระนวน จังหวัดขอนแก่น
ทางหลวงหมายเลข 2065	แยกทางหลวงหมายเลข 2 อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น - บรรจบทางหลวงหมายเลข 2054 อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ
ทางหลวงหมายเลข 2109	แยกทางหลวงหมายเลข 2 เขื่อนอุบลรัตน์
ทางหลวงหมายเลข 2110	แยกทางหลวงหมายเลข 209 อำเภอยางตลาด - อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
ทางหลวงหมายเลข 2131	อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น บรรจบทางหลวงหมายเลข 2062 ตำบลเหล่านางาม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
ทางหลวงหมายเลข 2133	อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น - บรรจบทางหลวงหมายเลข 228 อำเภอศรีบุญเรือง จังหวัดหนองบัวลำภู
ทางหลวงหมายเลข 2152	แยกทางหลวงหมายเลข 209 อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม - อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์
ทางหลวงหมายเลข 2197	แยกทางหลวงหมายเลข 2301 อำเภอเปือยน้อย จังหวัดขอนแก่น

4.1.3 สภาพเศรษฐกิจ จังหวัดขอนแก่น

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2553 มีมูลค่าเป็นลำดับที่ 12 ของประเทศ เป็นจำนวนเงิน 155,469 ล้านบาท สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นลำดับที่ 2 รองจากจังหวัดนครราชสีมา

สภาพเศรษฐกิจจังหวัดขอนแก่นจำแนกอธิบายเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ภาคเกษตรกรรม 2) ภาคอุตสาหกรรม 3) ภาคการท่องเที่ยว และ 4) ภาคธุรกิจการค้าและบริการ อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

4.1.3.1 ภาคเกษตรกรรม

จังหวัดขอนแก่นมีพื้นที่การเกษตร 4.135 ล้านไร่ พื้นที่ป่า 2.165 ล้านไร่ และพื้นที่อื่นๆ 0.505 ล้านไร่ โดยมีผลผลิตจากด้านเกษตรกรรมที่สำคัญดังนี้

ด้านพืช พืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้หลักให้แก่เกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง

การปลูกข้าวนาปีในช่วงปี พ.ศ.2554/2555 มีพื้นที่เพาะปลูก 2,468,040 ไร่ ผลผลิตรวมได้จำนวน 765,600 ตัน โดยเฉลี่ยได้ผลผลิตต่อพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 310 กิโลกรัมต่อไร่ ทั้งนี้สามารถจำแนกเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวเหนียว 1,691,610 ไร่ ผลผลิตรวม 521,020 ตัน โดยเฉลี่ยได้ผลผลิตต่อพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 308 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนข้าวเจ้าเป็นพื้นที่เพาะปลูก 776,430 ไร่ ผลผลิตรวม 244,580 ตัน โดยเฉลี่ยได้ผลผลิตต่อพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 315 กิโลกรัมต่อไร่

การปลูกข้าวนาปรังในช่วงปี พ.ศ.2554/2555 มีพื้นที่เพาะปลูก 293,470 ไร่ ผลผลิตรวมได้จำนวน 167,498 ตัน โดยเฉลี่ยได้ผลผลิตต่อพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 517 กิโลกรัมต่อไร่

ตารางที่ 4.5 ตารางการเพาะปลูกข้าวนา ช่วงปี พ.ศ.2554 / 2555 และนาปรัง 2553 / 2554

รายการ	พื้นที่เพาะปลูก (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิตต่อพื้นที่เก็บเกี่ยว (กิโลกรัม/ไร่)
ข้าวนาปรัง	293,470	167,498	517
-ในเขตชลประทาน	133,961	79,365	592
-นอกเขตชลประทาน	159,509	88,133	553
ข้าวนาปี	2,468,040	765,600	310
-ข้าวเหนียว	1,691,610	521,020	308
-ข้าวเจ้า	776,430	244,580	315

ที่มา : ฐานข้อมูลจากศูนย์สารสนเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ประจำปี พ.ศ.2554

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่มีการปลูกอ้อยมากที่สุด มีพื้นที่เพาะปลูก 578,610 ไร่ ผลผลิตรวมได้จำนวน 7,589,760 ตัน โดยเฉลี่ยได้ผลผลิตต่อพื้นที่เพาะปลูกจำนวน 13,117 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมาเป็นมันสำปะหลัง ยางพารา ถั่วเหลือง ข้าวโพด ถั่วเขียว และถั่วลิสง ตามลำดับ (ดูตารางที่ 4.6 ประกอบ)

ตารางที่ 4.6 ประเภท พื้นที่เพาะปลูก และผลผลิตพืชไร่จังหวัดขอนแก่น ปี 2554 / 2555

รายการ	พื้นที่เพาะปลูก(ไร่)	ผลผลิตรวม(ตัน)	ผลผลิตต่อไร่ (กก./ไร่)
อ้อย	578,610	7,589,760	13,117
อ้อยส่งโรงงาน	562,290	7,368,580	13,105
อ้อยทำพันธุ์	16,320	221,180	13,553
มันสำปะหลัง	236,710	756,510	3,196
ถั่วเหลือง	31,800	8,220	258
รุ่น 1	5,190	1,350	260
รุ่น 2	26,610	6,870	258
ข้าวโพด	4,880	2,890	592
รุ่น 1	4,070	2,400	590
รุ่น 2	810	490	605
ถั่วเขียว	1,500	120	80
ถั่วลิสง	4,060	990	244
รุ่น 1	1,880	500	266
รุ่น 2	2,180	490	225
ยางพารา	38,507		
เปิดกรีดยางได้	18,280	3,680	201

ที่มา : ฐานข้อมูลจากศูนย์สารสนเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ประจำปี พ.ศ.2554

4.1.3.2 ภาคอุตสาหกรรม

จังหวัดขอนแก่นมีอุตสาหกรรมทั้งหมด 12 สาขา มูลค่าเงินทุนจดทะเบียนมีทั้งสิ้น 8,593.02 ล้านบาท สร้างอัตราการจ้างงานทั้งสิ้น 1,988 คน โดยสาขาอุตสาหกรรมกระดาษและผลิตภัณฑ์จากกระดาษมีมูลค่ามากที่สุดเป็นจำนวนเงินทุน 7,168 ล้านบาท รองลงมาเป็นสาขาอุตสาหกรรมเครื่องจักรกลมีมูลค่าเป็นจำนวนเงินทุน 735.80 ล้านบาท (ดูตารางที่ 4.7 ประกอบ)

ตารางที่ 4.7 จำนวน เงินทุน และคนงาน จำแนกรายประเภทอุตสาหกรรมจังหวัดขอนแก่น ปีพ.ศ. 2554

ลำดับ	รายการ	จำนวน (ราย)	เงินทุน (ล้านบาท)	คนงาน (คน)
1	อุตสาหกรรมการเกษตร	7	120.70	85
2	อุตสาหกรรมอาหาร	16	164.69	273
3	อุตสาหกรรมสิ่งทอ	4	11.32	132
4	อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกาย	1	37.00	490
5	อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	5	23.79	58
6	อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และเครื่องเรือน	2	17.58	14
7	อุตสาหกรรมกระดาษและผลิตภัณฑ์จากกระดาษ	1	7,168.00	156
8	อุตสาหกรรมพลาสติก	13	149.53	110
9	อุตสาหกรรมอโลหะ	13	130.37	150
10	อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะ	2	1.70	13
11	อุตสาหกรรมเครื่องจักรกล	10	735.80	425
12	อุตสาหกรรมขนส่ง	12	23.80	33
	รวม	**89**	**8,593.02**	**1,988**

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดขอนแก่น ปี พ.ศ. 2554

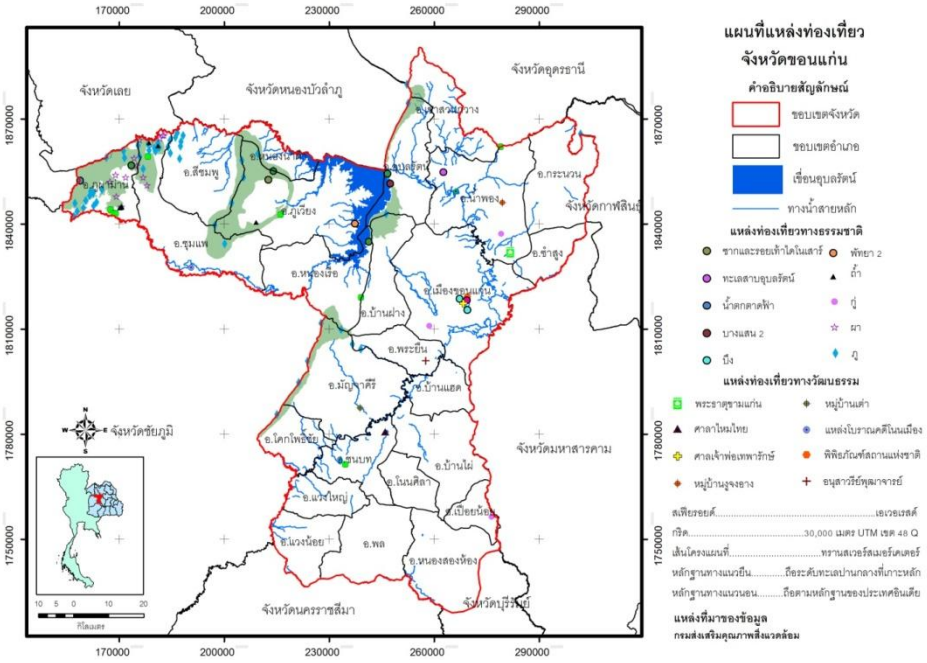
4.1.3.3 ภาคการท่องเที่ยว

เศรษฐกิจภาคการท่องเที่ยวของจังหวัดขอนแก่นจำแนกการอธิบายได้เป็น 3 ด้าน คือ 1) ทางธรรมชาติ 2) ทางวัฒนธรรม และ 3) แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ดูภาพที่ 4.8 ประกอบ

ทางธรรมชาติ ได้แก่ บึงแก่นนคร บึงทุ่งสร้าง เขื่อนอุบลรัตน์ อุทยานแห่งชาติน้ำพอง อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน อุทยานแห่งชาติภูเก้าภูพานคำ และอุทยานแห่งชาติภูเวียง ซึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เสริมภูมิปัญญาเนื่องจากเป็นสถานที่ค้นพบซากไดโนเสาร์ชนิดกินพืชสายพันธุ์ “ภูเวียงโกซอรัส สิรินทรเน่” และชนิดกินเนื้อสายพันธุ์ “สยามโมไทรันนัส อิสานเอนซิส”

ทางวัฒนธรรม ได้แก่ พระธาตุขามแก่น พระมหาธาตุแก่นนคร วัดพระบาทภูพานคำ วัดอุดมคงคาคีรีเขต วัดป่าภูเม็งทอง หมู่บ้านเต่า และหมู่บ้านผ้าไหมชนบท

แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กู่เปือยน้อย กู่ประภาชัย กู่แก้ว และพระพุทธไสยาสน์บนยอดเขาภูเวียง

ภาพที่ 4.8 แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น

ศักยภาพจังหวัดขอนแก่นในด้านการท่องเที่ยวพบว่า จังหวัดขอนแก่นมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นลำดับต้นๆ ของเมืองไทย เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวและเทศกาลที่เด่นๆ มากมายรวมทั้งการให้บริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในยามว่างมากมายที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างถิ่นให้มาลงทุน ซึ่งเรียกได้ว่าขอนแก่นเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของเขตอีสานตอนบน เป็นทั้งศูนย์กลางการคมนาคม ธุรกิจการค้า การบริหารราชการและการบริการทางการเงิน การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข และเป็นแหล่งรวมสถาบันการศึกษา เป็นเมืองที่มีการตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา มีผู้คนผ่านเข้ามาประกอบธุรกิจ และใช้บริการต่าง ๆ จำนวนมากทุกวัน

เมื่อพิจารณาด้านการท่องเที่ยว ขอนแก่นมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจแทบทุกประเภท ทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะวัฒนธรรม และกิจกรรมการผลิต ทั้งที่รู้จักและนิยมไปท่องเที่ยวกันอยู่แล้ว และยังไม่รู้จักอีกมากมาย รวมทั้งสินค้าพื้นเมือง ทั้งผ้าไหม ผ้าฝ้าย แคน ของฝากต่างๆ และสินค้าโอท็อปมากมายให้เลือก

จากข้อได้เปรียบในการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการบริการต่างๆ ดังนั้น หากจะลงทุนในด้านการท่องเที่ยว จึงมีความเป็นไปได้สูง ถ้ามีการพัฒนาและมีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว และมีการปรับปรุงคุณภาพของการบริการ ทั้งด้านสถานที่และด้านบุคลากร จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาขอนแก่นจำนวนมาก

4.1.3.4 ภาคธุรกิจการค้าและบริการ

ธุรกิจการค้าจังหวัดขอนแก่นมีการจดทะเบียนในปี พ.ศ. 2554 เป็นจำนวน 620 ราย รวมเป็นทุนจดทะเบียนทั้งสิ้นจำนวนเงิน 719.4 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2553 คิดเป็นร้อยละ 74.7 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ประเภทธุรกิจที่มีการจดทะเบียนใหม่สูงสุด 3 อันดับแรกคือ 1) ธุรกิจด้านขายส่งและขายปลีกสินค้าทั่วไป 2) ธุรกิจด้านการก่อสร้าง และ 3) ธุรกิจด้านอสังหาริมทรัพย์ ให้เช่าและบริการทางธุรกิจ

ซึ่งจะเห็นได้ว่าศักยภาพและสภาพเศรษฐกิจการค้าในจังหวัดขอนแก่นมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น ส่วนธุรกิจบริการของจังหวัดขอนแก่นแบ่งอธิบายได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

ธุรกิจโรงแรมในจังหวัดขอนแก่นมีทั้งสิ้น 142 แห่ง มีจำนวนห้องพักรวมทั้งสิ้น 3,856 ห้อง โดยมี 4 แห่ง เป็นโรงแรมขนาดใหญ่มีห้องพักมากกว่า 100 ห้อง และมีห้องประชุมขนาดใหญ่จุคนได้มากกว่า 200 คน ตั้งอยู่ในเขตอำแภอเมือง

ธุรกิจสถานีบริการน้ำมันในปี พ.ศ. 2553 จังหวัดขอนแก่นมีจำนวนสถานีบริการ 120 ราย และสถานีจำหน่ายแก๊ส 12 ราย ซึ่งสถานีบริการทุกประเภทสามารถให้บริการเชื้อเพลิงได้มากกว่า 1,248.9 ล้านลิตร โดยมีการใช้บริการน้ำมันดีเซลมากที่สุด รองลงมาเป็นน้ำมันเบนซิน

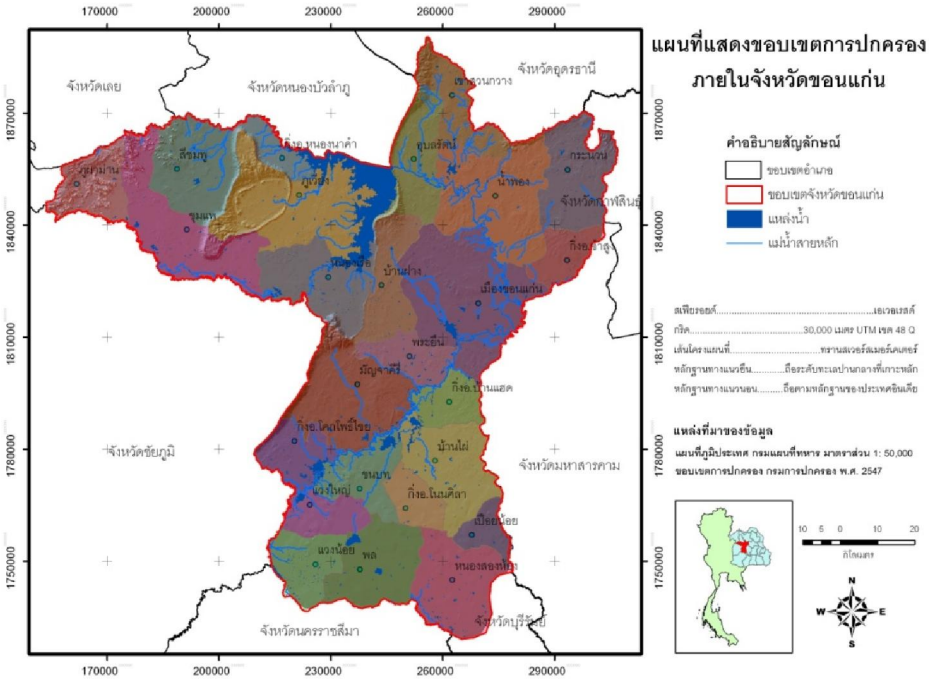
ธุรกิจศูนย์การค้าในปี พ.ศ. 2554 จังหวัดขอนแก่นมีศูนย์การค้าขนาดใหญ่จำนวน 6 แห่ง และขนาดกลางจำนวน 23 แห่ง มีโรงภาพยนต์จำนวน 20 โรง

4.1.4 สภาพสังคม จังหวัดขอนแก่น

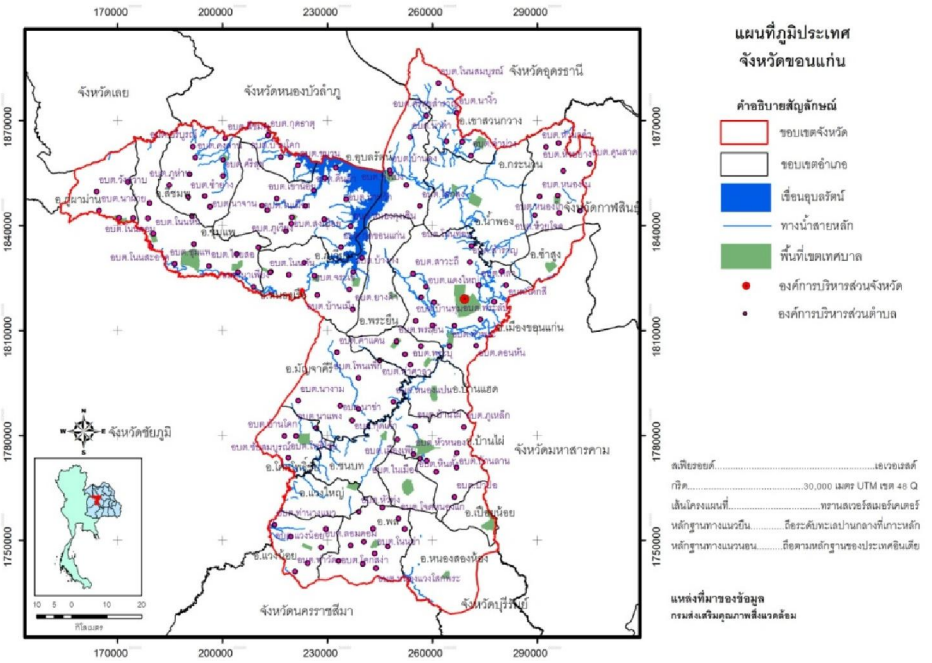
สภาพสังคมจังหวัดขอนแก่นจำแนกการอธิบายเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ประชากรและการปกครอง 2) การศึกษา 3) การสาธารณสุข และ 4) ศาสนาและวัฒนธรรม

4.1.4.1 ประชากรและการปกครอง

ประชากรและการปกครองตลอดจนหน่วยงานต่างๆ ของจังหวัดขอนแก่นจำแนกตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้กำหนดให้มีการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น (ดูภาพที่ 4.9-4.10 ประกอบ) ดังนี้

ภาพที่ 4.9 ขอบเขตการปกครองจังหวัดขอนแก่น

ภาพที่ 4.10 ชุมชนและเขตการปกครองจังหวัดขอนแก่น

1) ราชการส่วนภูมิภาค

ส่วนราชการประจำจังหวัด 29 ส่วนราชการ การปกครองแบ่งออกเป็นอำเภอ 26 อำเภอ 199 ตำบล 2,139 หมู่บ้าน 280 ชุมชน

2) ราชการส่วนท้องถิ่น

- องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง
- เทศบาลนคร 1 แห่ง
- เทศบาลเมือง 3 แห่ง
- เทศบาลตำบล 29 แห่ง
- องค์การบริหารส่วนตำบล 191 แห่ง

3) ราชการส่วนกลางและรัฐวิสาหกิจ 208 หน่วยงาน

4.1.4.2 การศึกษา

ในปี พ.ศ. 2554 จังหวัดขอนแก่นมีสถานศึกษาทำการสอนขั้นพื้นฐานจำนวนทั้งสิ้น 1,365 แห่ง มีจำนวนนักเรียนในระดับนี้เป็นจำนวน 331,305 คน มีจำนวนครูทั้งสิ้น 13,599 คน และจำนวนห้องเรียน 11,599 ห้อง

มีสถานศึกษาให้บริการในระดับอุดมศึกษาจำนวน 6 แห่ง จำแนกสังกัดภาครัฐมีจำนวน 3 แห่ง และสังกัดภาคเอกชนมีจำนวน 3 แห่ง

4.1.4.3 การสาธารณสุข

จังหวัดขอนแก่นในปี พ.ศ. 2554 มีสถานบริการสาธารณสุข 2 ประเภทหน่วยงาน ได้แก่

1) โรงพยาบาล มีจำนวน 32 แห่ง จำแนกเป็นโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่นจำนวน 23 แห่ง สังกัดมหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 2 แห่ง สังกัดกระทรวงกลาโหม จำนวน 1 แห่ง สังกัดกรมอนามัย จำนวน 1 แห่ง สังกัดกรมสุขภาพจิต จำนวน 1 แห่ง สังกัดกรมการแพทย์ จำนวน 1 แห่ง และสังกัดภาคเอกชน จำนวน 3 แห่ง

2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล มีจำนวน 248 แห่ง

ส่วนบุคลากรด้านสาธารณสุขของจังหวัดขอนแก่นมีจำนวนทั้งสิ้น 15,095 คน มีอัตราส่วนบุคลากรสาธารณสุขต่อจำนวนประชากรจังหวัดขอนแก่น ในปี พ.ศ. 2554 เป็น 1 ต่อ 277 คน รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 จำนวนบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดขอนแก่น จำแนกตามประเภทอาชีพ ประจำปี พ.ศ. 2554

ประเภท	กระทรวงสาธารณสุข	กระทรวงอื่น ๆ	เอกชน	รวม	อัตราส่วนประชากร:
แพทย์	319	546	23	888	1 : 1,985
ทันตแพทย์	98	110	1	209	1 : 8,432
เทคนิคการแพทย์	47	95	11	153	1 : 11,518
เภสัชกร	165	52	11	228	1 : 7,729
นักวิชาการ	592	94	0	686	1 : 2,569
พยาบาลวิชาชีพ	2,073	1,290	126	3,489	1 : 505
พยาบาลเทคนิค	159	3	1	163	1 : 10,811
เจ้าหน้าที่พยาบาล	7	483	67	557	1 : 3,164
เจ้าหน้าที่บริหารงานสาธารณสุข	4	5	0	9	1 : 195,805
เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน	282	2	0	284	1 : 6,205
ผู้ช่วยทันตแพทย์ทันตสาธารณสุข/	119	8	4	131	1 : 13,452
ข้าราชการอื่น ๆ	677	846	433	1,956	1 : 901
รวมข้าราชการ	4,542	3,534	677	8,753	1 : 201
ลูกจ้างประจำ	1,151	630	0	1,781	1 : 989
ลูกจ้างชั่วคราว	3,453	1,108	0	4,561	1 : 386
รวมทั้งหมด	**9,146**	**5,272**	**677**	**15,095**	**1 : 277**

4.1.4.4 ศาสนาและวัฒนธรรม

จังหวัดขอนแก่นในปี พ.ศ. 2554 มีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีจำนวนวัดทั้งสิ้น 1,276 แห่ง รองลงมาเป็นศาสนาคริสต์ มีโบสถ์จำนวนทั้งสิ้น 58 แห่ง และศาสนาอิสลาม มีมัสยิดและสุเหร่าจำนวนทั้งสิ้น 9 แห่ง

การดำเนินงานด้านการส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมมีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาประจำวันอาทิตย์เป็นจำนวนทั้งสิ้น 138 แห่ง จัดตั้งโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชนมีจำนวนทั้งสิ้น 45

แห่ง แหล่งท่องเที่ยวอนุรักษ์วัฒนธรรมมีจำนวนทั้งสิ้น 12 แห่ง ศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรมมีจำนวนทั้งสิ้น 79 แห่ง ศูนย์วัฒนธรรมในสถานศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 26 แห่ง

ส่วนองค์กรเครือข่ายทางวัฒนธรรม มี 4 ประเภทหน่วยงาน ได้แก่ 1) สภาวัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 1 แห่ง 2) สภาวัฒนธรรมอำเภอ จำนวน 26 แห่ง 3) สภาวัฒนธรรมตำบล จำนวน 199 แห่ง และ 4) สภาวัฒนธรรมหมู่บ้าน จำนวน 2,337 แห่ง

4.2 ข้อค้นพบศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นมีข้อค้นพบจำนวน 6 ประเด็น ได้แก่ 1) มหานครขอนแก่น 2) มหานครศูนย์กลางการแพทย์ 3) มหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ 4) มหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว 5) มหานครศูนย์กลางการศึกษา และ 6) มหานครแห่ง MICE & Tourism กล่าวรายละเอียดได้ดังนี้

4.2.1 มหานครขอนแก่น

ศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครจำแนกการอธิบายเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นิยามมหานครขอนแก่น 2) ตัวชี้วัดความเป็นมหานครขอนแก่น และ 3) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครขอนแก่น อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

4.2.1.1 นิยามมหานครขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ที่ได้รับบทบาทการเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงกิจกรรมด้านต่างๆ ในระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาตั้งแต่ยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เริ่มต้นการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) เป็นต้นมา บทบาทดังกล่าวนำไปสู่การสร้างแรงดึงดูดให้กับประชากรจากพื้นที่ต่างๆ ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานทั้งในระยะสั้นและระยะยาวมาอย่างต่อเนื่อง ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ค่าสถิติประชากรของจังหวัดขอนแก่นโดยเฉพาะเขตพื้นที่เมืองขอนแก่นมีการเติบโตและการเพิ่มจำนวนประชากรมาอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งมีจำนวนไปสู่เกณฑ์มาตรฐานความเป็นมหานคร

สำหรับความเป็นมหานครหรือเมืองขนาดใหญ่สามารถตีความได้ 2 มุมมอง สำหรับมุมมองในเชิงสถิติที่ดูจำนวนเป็นหลัก คำว่า มหานคร หมายถึง ย่านพื้นที่อยู่อาศัยของประชากรจำนวน 50,000 คนขึ้นไป[1]

[1] เกณฑ์พิจารณาความเป็นเมือง ที่มา: http://coursewares.mju.ac.th:81/e-learning50/la471/course_chapt_02-4.html เข้าถึงเมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2556

หรือมุมมองในเชิงคุณภาพที่ดูบทบาทกิจกรรมของพื้นที่เป็นหลัก คำว่า มหานคร หมายถึง ย่านพื้นที่การตั้งถิ่นฐานที่มีกิจกรรมในการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การค้าการบริการ การปกครอง หรือบทบาทอื่นๆ อาทิเช่น การเชื่อมโยงกิจกรรมสำคัญในระดับชาติและนานาชาติ เป็นต้น

นิยามมหานครขอนแก่น คือ พื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานของประชากรที่กระจุกตัวอยู่ร่วมกันอย่างหนาแน่นและมีจำนวนประชากรมากกว่า 50,000 คนขึ้นไป ซึ่งจะเป็นพื้นที่รวบรวมกิจกรรมด้านต่างๆ เกิดขึ้นภายในพื้นที่ของเมือง อาทิเช่น ด้านบริการการปกครองและสถานราชการ ด้านเศรษฐกิจ ด้านธุรกิจและบริการ ด้านการท่องเที่ยว ด้านการศึกษา ด้านการแพทย์ ฯลฯ ทั้งนี้การเติบโตของเมืองไปสู่ความเป็นมหานครอาจขยายตัวครอบคลุมพื้นที่การปกครองมากกว่า 1 แห่งขึ้นไป ซึ่งจำเป็นและต้องการรูปแบบการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในลักษณะพิเศษเฉพาะ เนื่องจากมีความเป็นเมืองเดียวกันเกิดขึ้น ดังนั้นในหลายประเด็นสำหรับการบริหารจัดการความเป็นมหานครจะต้องมีการบูรณาการในหลายมิติเข้าด้วยกัน อาทิเช่น การดูแลเชื่อมโยงระบบคมนาคมขนส่ง ระบบการจัดการขยะ การควบคุมย่านพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน การประกาศใช้ผังเมืองรวม ตลอดจนการพิจารณาปรับปรุงโครงสร้างองค์กรภาครัฐในการบริหารจัดการนโยบายสาธารณะอย่างบูรณาการให้มีความเป็นมหานครขอนแก่นร่วมกัน เป็นต้น

4.2.1.2 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครขอนแก่น

ตัวชี้วัดความเป็นมหานครขอนแก่นมาจากกระบวนการวิจัยทั้งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ สามารถสรุปจำแนกรายประเด็นได้ดังตารางที่ 4.9

ตัวชี้วัดศักยภาพพื้นที่และกิจกรรมในการเป็นมหานครขอนแก่นมีทั้งสิ้น 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดขอนแก่น (GPP: Gross Provincial Product) มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง 2) ศักยภาพพื้นที่ด้านการคมนาคมขนส่ง 3) ศักยภาพพื้นที่องค์ประกอบความเป็นเมือง 4) อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างต่อเนื่อง และ 5) บทบาทการเป็นศูนย์กลางที่หลากหลายมิติ

นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ มีทั้งสิ้น 1 ประเด็น ได้แก่ วิสัยทัศน์และนโยบายขับเคลื่อนระดับจังหวัด

ตารางที่ 4.9 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครขอนแก่น

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพพื้นที่และกิจกรรม	
การเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดขอนแก่น (GPP: Gross Provincial Product) มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	การเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากตัวชี้วัดกลุ่มสาขาต่างๆ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดขอนแก่นสะท้อนให้เห็นถึงอัตราการเติบโตของกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านต่างๆ ที่สัมพันธ์กันและสะท้อนสู่การเติบโตของเมืองขอนแก่นด้วยเช่นกันถึงบทบาทด้านการค้าและบริการต่อกลไกความสัมพันธ์เหล่านี้
ศักยภาพพื้นที่ด้านการคมนาคมขนส่ง	การมีโครงข่ายคมนาคมเชื่อมโยงที่หลากหลายทั้งระบบราง ระบบถนน และทางอากาศ สามารถนำไปสู่การเข้าถึงที่ดี ง่ายต่อการเข้ามาประกอบกิจกรรมแลกเปลี่ยนระหว่างพื้นที่ทางด้านการค้าและบริการทั้งในระดับภูมิภาค ประเทศ และกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง
ศักยภาพพื้นที่องค์ประกอบความเป็นเมือง	จังหวัดและเมืองขอนแก่นมีศักยภาพโครงสร้างพื้นที่ที่ดีทั้งด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดจนแหล่งให้บริการและการทำธุรกิจต่างๆ อาทิเช่น การศึกษา การแพทย์ ทำเลที่ตั้งเหมาะสมสำหรับอุตสาหกรรม ฯลฯ
อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างต่อเนื่อง	จังหวัดและเมืองขอนแก่นมีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างต่อเนื่องจนมีระดับใกล้เคียงเกณฑ์ชี้วัดของความเป็นมหานคร
บทบาทการเป็นศูนย์กลางที่หลากหลายมิติ	ตั้งแต่การกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) เป็นต้นมา จังหวัดและเมืองขอนแก่นได้รับการสนับสนุนบทบาทในการเป็นศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ	
วิสัยทัศน์และนโยบายขับเคลื่อนระดับจังหวัด	จังหวัดขอนแก่นได้ศึกษาและเตรียมแผนยุทธศาสตร์ไปสู่ความเป็นมหานครขอนแก่นศูนย์กลางการค้าและบริการแห่งอาเซียน

หมายเหตุ – สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นการสังเคราะห์มาจากกระบวนการวิจัยที่รวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่างๆ ทั้งชุดข้อมูลปฐมภูมิและชุดข้อมูลทุติยภูมิทำให้สามารถชี้ถึงความเป็นไปได้ของจังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครขอนแก่น

4.2.1.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครขอนแก่น

สำหรับข้อนี้เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยเทคนิคสวอท (SWOT analysis) ของจังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครขอนแก่น แจกแจงรายละเอียดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐเป็นหลัก สามารถอธิบายด้วยการวิเคราะห์สวอทได้ดังตารางที่ 4.10

ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่าจังหวัดขอนแก่นไม่มีอุปสรรคในการเป็นมหานครขอนแก่น เนื่องจากอัตราการเติบโตของประชากรของจังหวัดและเมืองขอนแก่นมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องไปสู่เกณฑ์มาตรฐานความเป็นมหานคร และจังหวัดกับเมืองขอนแก่นมีบทบาทความเป็นศูนย์กลางที่หลากหลายอยู่แล้ว ทั้งนี้ประเด็นนี้ล้วนแล้วแต่เป็นตัวชี้วัดของความเป็นมหานคร

ตารางที่ 4.10 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นมหานครขอนแก่น

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
จุดแข็ง	- จังหวัดขอนแก่นมีการประสานการทำงานระหว่างหน่วยงานกับภาคประชาชน อาทิเช่น สภาองค์กรชุมชนจังหวัดขอนแก่น สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เทศบาลนครขอนแก่น เป็นต้น - การตระหนักและให้ความสนใจต่อบทบาทมหานครจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของจังหวัดขอนแก่น - การเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดขอนแก่น (GPP: Gross Provincial Product) มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง - ศักยภาพพื้นที่ด้านการคมนาคมขนส่ง - ศักยภาพพื้นที่องค์ประกอบความเป็นเมือง - อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างต่อเนื่อง - บทบาทการเป็นศูนย์กลางที่หลากหลายมิติ
จุดอ่อน	- โครงสร้างการปกครองและการบริหารจัดการ จำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างให้มีความเหมาะสมกับบทบาทและความเป็นมหานครขอนแก่น - โครงสร้างเชิงอำนาจในการตัดสินใจทั้งเชิงนโยบายและงบประมาณยังขึ้นอยู่กับภาครัฐส่วนกลางของประเทศ
โอกาส	- เมืองขอนแก่นสามารถศึกษาแนวทางที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญไทย และบริบทของกฎหมายไปสู่ความเป็นเมืองพิเศษ ซึ่งหมายถึงเมืองที่มีโครงสร้างการปกครองและการบริหารจัดการที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับบทบาทพิเศษที่เกิดขึ้น สำหรับประเด็นนี้ความพิเศษ หมายถึง ความเป็นมหานครขอนแก่น ในมิตินี้ขอบเขตการปกครองไม่ได้หมายถึงขอบเขตปกครองอย่างเช่น ตำบล อำเภอ หรือจังหวัด แต่ขอบเขตการปกครองจะหมายถึงขอบเขตครอบคลุมประเด็นความพิเศษในการเป็นมหานครขอนแก่น ทั้งนี้จำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมให้มีความชัดเจน
อุปสรรค	-

หมายเหตุ – สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

4.2.2 ขอนแก่น : มหานครศูนย์กลางการแพทย์

ศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์จำแนกการอธิบายเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นิยามมหานครศูนย์กลางการแพทย์ 2) ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ และ 3) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

4.2.2.1 นิยามมหานครศูนย์กลางการแพทย์

จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ที่ได้รับการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้รับงบประมาณในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่น และโรงพยาบาลประจำจังหวัด ตั้งแต่อดีตที่ผ่านมาสามารถนำไปสู่การสะสมองค์ความรู้ด้านการแพทย์ บุคลากรด้านการแพทย์ การยกระดับคุณภาพการแพทย์ และการขยายตัวโครงสร้างทางการแพทย์เป็นอย่างมาก ซึ่งในปัจจุบันมีสถานบริการด้านการแพทย์สังกัดทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเป็นจำนวนมาก นอกจากจะสามารถรองรับทางการแพทย์ให้กับกลุ่มประชากรท้องถิ่นแล้วยังสามารถดึงดูดกลุ่มประชากรจากพื้นที่ภายนอกทั้งในระดับประเทศและประเทศข้างเคียงเข้ามาใช้บริการสถานบริการการแพทย์ภายในจังหวัดขอนแก่นเป็นจำนวนมาก โดยศักยภาพพื้นที่ได้พัฒนาไปสู่ความเป็นศูนย์กลางการแพทย์มาอย่างต่อเนื่อง

ศูนย์กลางการแพทย์ หมายถึง ย่านพื้นที่รวมกิจกรรมทั้งระบบห่วงโซ่อุปสงค์และอุปทานด้านการแพทย์ ตั้งแต่การผลิตบุคลากรด้านการแพทย์ทุกสาขาวิชา การมีโรงพยาบาลทุกระดับรองรับต่อจำนวนประชากรอย่างพอเพียง การมีสถาบันการศึกษาและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อการรักษา ตลอดจนระบบการเชื่อมโยงการบริการกับวิถีชีวิตประชากรเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิต

นิยามมหานครศูนย์กลางการแพทย์จังหวัดขอนแก่น คือ มหานครที่มีกระบวนการผลิตและการให้บริการด้านการแพทย์อย่างครอบคลุมทั้งระบบห่วงโซ่อุปสงค์และอุปทาน อาทิเช่น การผลิตบุคลากรวิชาชีพการแพทย์ พยาบาล และสาธารณสุข การวิจัยองค์ความรู้ด้านการแพทย์ เทคโนโลยีและการให้บริการการสร้างและกำหนดสถานบริการการแพทย์ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ตลอดจนการสร้างระบบสวัสดิการสังคมทางการแพทย์ให้กับประชากรท้องถิ่น

4.2.2.2 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์

ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ของจังหวัดขอนแก่นมาจากกระบวนการวิจัยทั้งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับต่างๆ การสัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ สามารถสรุปจำแนกรายประเด็นได้ดังตารางที่ 4.11

ตัวชี้วัดศักยภาพพื้นที่และกิจกรรมในการเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ของจังหวัดขอนแก่น มีทั้งสิ้น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ที่มีโครงสร้างพื้นฐานและวิทยาการด้านการแพทย์อยู่

ในระดับสูง 2) ศักยภาพรองรับการแพทย์ระดับกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง และ 3) ศักยภาพการผลิตบุคลากรทางการแพทย์

นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ มีทั้งสิ้น 1 ประเด็น ได้แก่ นโยบายการกำหนดบทบาทประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการแพทย์ (Medical hub) ในระดับอาเซียน

ตารางที่ 4.11 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ของจังหวัดขอนแก่น

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพพื้นที่และกิจกรรม	
จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ที่มีโครงสร้างพื้นฐานและวิทยาการด้านการแพทย์อยู่ในระดับสูง	เมื่อเปรียบเทียบในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง สามารถดึงดูดประชากรเข้ามารักษาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นได้เป็นจำนวนมาก และมีการให้บริการระดับเชี่ยวชาญเฉพาะในทุกสาขา
ศักยภาพรองรับการแพทย์ระดับกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง	ข้อมูลสถิติพบว่าจังหวัดขอนแก่นมีประชากรกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเข้ามารักษาเป็นจำนวนมาก เช่น ลาว เวียดนาม กัมพูชา พม่า และจีนตอนใต้ ศักยภาพสถานพยาบาลสามารถรองรับผู้ป่วยนอกได้ 1 ล้านกว่าคนต่อปี และผู้ป่วยใน 5 หมื่นคนต่อปี ถือว่าเป็นอัตราการให้บริการในระดับสูง จังหวัดขอนแก่นมีสถานพยาบาลขนาดใหญ่และเฉพาะทางเป็นจำนวนมาก เช่น โรงพยาบาลศรีนครินทร์ และโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น เป็นต้น
ศักยภาพการผลิตบุคลากรการแพทย์	จังหวัดขอนแก่นมีคณะแพทยศาสตร์และโรงพยาบาลศรีนครินทร์ในสังกัดของมหาวิทยาลัยขอนแก่นในการผลิตบุคลากรทางการแพทย์รองรับต่อบทบาทศูนย์กลางการแพทย์ได้ ตลอดจนการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการรักษาในระดับสูงได้
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ	
นโยบายการกำหนดบทบาทประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการแพทย์ (Medical hub) ในระดับอาเซียน	การศึกษาบริบทและความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประเทศอาเซียน พบว่าประเทศไทยมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางการแพทย์ ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีการระบุศักยภาพเชิงพื้นที่ในการเป็นศูนย์กลางการแพทย์ของประเทศไทย ดังนั้นจังหวัดขอนแก่นอยู่ในฐานะเมืองที่มีโครงสร้างพื้นฐานการแพทย์ที่เพรียบพร้อมที่สามารถแสดงบทบาทการเป็นศูนย์กลางการแพทย์ระดับอาเซียนได้

หมายเหตุ – สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นการสังเคราะห์มาจากกระบวนการวิจัยที่รวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งชุดข้อมูลปฐมภูมิและชุดข้อมูลทุติยภูมิทำให้สามารถชี้ถึงความเป็นไปได้ของจังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์

4.2.2.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์

สำหรับข้อนี้เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยเทคนิคสวอท (SWOT analysis) ของจังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ แจกแจงรายละเอียดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐเป็นหลัก สามารถอธิบายด้วยการวิเคราะห์สวอทได้ดังตารางที่ 4.12

ตารางที่ 4.12 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ของจังหวัดขอนแก่น

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
จุดแข็ง	- จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่มีโครงสร้างพื้นฐานและวิทยาการด้านการแพทย์อยู่ในระดับสูงเมื่อเปรียบเทียบในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง สามารถดึงดูดประชากรเข้ามารักษาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นได้เป็นจำนวนมาก และมีการให้บริการระดับเชี่ยวชาญเฉพาะในทุกสาขา - ข้อมูลสถิติพบว่าจังหวัดขอนแก่นมีประชากรกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านเข้ามารักษาเป็นจำนวนมาก เช่น ลาว เวียดนาม กัมพูชา พม่า และจีนตอนใต้ - จังหวัดขอนแก่นมีสถานพยาบาลขนาดใหญ่และเฉพาะทางเป็นจำนวนมาก เช่น โรงพยาบาลศรีนครินทร์ และโรงพยาบาลศูนย์ขอนแก่น เป็นต้น - จังหวัดขอนแก่นมีคณะแพทยศาสตร์และโรงพยาบาลศรีนครินทร์ในสังกัดของมหาวิทยาลัยขอนแก่นในการผลิตบุคลากรทางการแพทย์รองรับต่อบทบาทศูนย์กลางการแพทย์ได้ ตลอดจนมีการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการรักษาในระดับสูง
จุดแข็ง (ต่อ)	- ศักยภาพสถานพยาบาลสามารถรองรับผู้ป่วยนอกได้ 1 ล้านกว่าคนต่อปี และผู้ป่วยใน 5 หมื่นคนต่อปี ถือว่าเป็นอัตราการให้บริการในระดับสูง
จุดอ่อน	- จังหวัดขอนแก่นยังขาดการศึกษาอธิบายบทบาทการเป็นศูนย์กลางการแพทย์ระหว่างการให้บริการชาวต่างชาติ ชาวไทย บุคคลท้องถิ่น และชาวชนบท ซึ่งประเด็นนี้ยังเป็นข้อถกเถียงว่ายังไม่มีระบบกลไกใดป้องกันช่องว่างและความเหลื่อมล้ำที่อาจจะเกิดขึ้นได้ นอกจากนี้จังหวัดขอนแก่นจำเป็นต้องมีความชัดเจนว่าการเป็นศูนย์กลางการแพทย์มุ่งเน้นรองรับกลุ่มผู้ใช้บริการประเภทใด ตลอดจนสิทธิในการรักษาขั้นพื้นฐานจะมีลักษณะไหน สวัสดิการการรักษาขั้นพื้นฐานของผู้ยากไร้ควรเป็นอย่างไร ประเด็นเหล่านี้ควรต้องมีความชัดเจนก่อนการดำเนินการไปสู่ความเป็นศูนย์กลางการแพทย์ของจังหวัดขอนแก่น - หน่วยงานด้านการแพทย์แต่ละประเภทแต่ละหน่วยงานยังขาดการบูรณาการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของอุดมการณ์กับวิสัยทัศน์เดียวกัน - สัดส่วนผู้รับบริการต่อผู้ให้บริการ (แพทย์ พยาบาล และสาธารณสุข) ยังมีอัตราสัดส่วนที่สูงอยู่ ทำให้เป็นภาระงานที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นควรมีการวิเคราะห์และเพิ่มจำนวนบุคลากรด้านการแพทย์ให้มีสัดส่วนที่เหมาะสม
โอกาส	- บทบาทการเป็นศูนย์กลางการแพทย์สามารถรองรับต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และบทบาทการเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism ที่กำหนดโดยจังหวัดขอนแก่นได้ - จังหวัดขอนแก่นมีโครงสร้างพื้นฐานทางการแพทย์ที่ดีเพียงพอต่อการยกระดับเป็นศูนย์กลางการแพทย์ ตลอดจนการมีระบบคมนาคมขนส่งที่จะพัฒนาเชื่อมโยงพื้นที่ระดับอนุภาคลุ่มน้ำโขงให้สามารถเดินทางเข้าถึงจังหวัดขอนแก่นได้ง่ายขึ้น - การสนับสนุนเชิงนโยบายและงบประมาณจากภาครัฐในการยกระดับจังหวัดขอนแก่นสามารถเป็นพื้นที่รองรับประชากรด้านการแพทย์ขั้นสูง

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
โอกาส (ต่อ)	- ควรมีการปรับทัศนคติมุมมองการเป็นศูนย์กลางการแพทย์เป็นด้านองค์ความรู้ในการรักษาโรคเฉพาะท้องถิ่นหรือเฉพาะพื้นที่มากกว่ามุ่งเน้นทัศนคติในด้านการให้บริการกลุ่มประเภทประชากรและความสัมพันธ์ เพียงแต่ค่าใช้จ่ายและค่าบริการรักษา เช่น การแพทย์จากประเทศสิงคโปร์จะรู้เรื่องโรคเขตร้อนดีกว่าไม่ได้ หรือการแพทย์จากกรุงเทพฯ จะรู้เรื่องโรคที่เกิดขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากกว่าไม่ได้ หรือจังหวัดขอนแก่นสามารถเป็นต้นแบบของการเป็นศูนย์กลางการแพทย์ระดับพื้นที่ได้อย่างไร โดยสรุปคือการเป็นศูนย์กลางไม่ได้หมายถึงนำทรัพยากรการแพทย์ทุกอย่างเข้ามารวมไว้ที่จังหวัดขอนแก่น แต่เป็นการรวมองค์ความรู้และความเป็นต้นแบบไว้ที่จังหวัดขอนแก่นมากกว่า
อุปสรรค	- ความวิตกจากหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนภาคประชาชนเกรงว่าจะเกิดความเหลื่อมล้ำในการให้บริการประชากรชาวไทย และกลุ่มผู้ยากไร้มีมาตรฐานลดต่ำลง ซึ่งยังเป็นข้อวิพากษ์และถกเถียงอยู่

หมายเหตุ – สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

4.2.3 ขอนแก่น : มหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์

ศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์จำแนกการอธิบายเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นิยามมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ 2) ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ และ 3) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

4.2.3.1 นิยามมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์

จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ที่มีโครงข่ายระบบคมนาคมขนส่งที่หลากหลายและสามารถเชื่อมโยงไปได้หลายพื้นที่ทั้งภายในประเทศไทยและละแวกประเทศใกล้เคียง ตลอดจนมีโครงข่ายที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างแหล่งผลิตวัตถุดิบทางอุตสาหกรรม แหล่งโรงงานอุตสาหกรรมภายในจังหวัด และคลังกับท่าขนส่งสินค้าระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญในการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ให้กลายเป็นศูนย์กลางของระบบได้เป็นอย่างดีและถือเป็นศักยภาพพื้นที่ที่เกิดขึ้น

ศูนย์กลางโลจิสติกส์ หมายถึง การใช้ประโยชน์เชิงพื้นที่ในการเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยอาศัยระบบการขนส่งสินค้าเป็นหลัก ดังนั้นจะมีความเกี่ยวข้องกับระบบโครงสร้างพื้นฐานเชิงพื้นที่และระบบการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงกับย่านพื้นที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งด้านอุปสงค์และอุปทาน สำหรับเมืองที่มีศักยภาพพื้นที่เชิงทำเลที่ตั้งภูมิศาสตร์มักจะมีความได้เปรียบและสามารถกลายเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ได้

นิยามมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ คือ มหานครที่มีการเชื่อมโยงระบบการขนส่งสินค้าระหว่างแหล่งผลิตวัตถุดิบ โรงงานอุตสาหกรรม คลังสินค้า และตลาดกระจายสินค้าอย่างครอบคลุม ซึ่ง

รวมถึงกระบวนการผลิตบุคคลรองรับในแต่ละระบบโลจิสติกส์ ตลอดจนการบริหารระบบห่วงโซ่อุปสงค์และอุปทานเพื่อให้กลไกระบบโลจิสติกส์ยังสามารถดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่อง

4.2.3.2 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์

ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ของจังหวัดขอนแก่นมาจากกระบวนการวิจัยทั้งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ สามารถสรุปจำแนกรายประเด็นได้ดังตารางที่ 4.13

ตัวชี้วัดศักยภาพพื้นที่และกิจกรรมในการเป็นศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ของจังหวัดขอนแก่นมีทั้งสิ้น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) จำนวนโรงงานตั้งอยู่ในจังหวัดขอนแก่นมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) ศักยภาพโครงข่ายระบบคมนาคมขนส่ง และ 3) ศักยภาพการผลิตบุคลากรในการพัฒนาระบบโลจิสติกส์

นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ มีทั้งสิ้น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐในการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นสู่ความเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ 2) นโยบายการพัฒนาคมนาคมขนส่งระบบราง และ 3) วิสัยทัศน์ของจังหวัดขอนแก่นที่กำหนดบทบาทจังหวัดให้เป็นพื้นที่ศูนย์กลางระบบคมนาคมขนส่ง

ตารางที่ 4.13 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ของจังหวัดขอนแก่น

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพพื้นที่และกิจกรรม	
จำนวนโรงงานตั้งอยู่ในจังหวัดขอนแก่นมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	การมีโรงงานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมากสามารถเป็นตัวชี้วัดถึงความเหมาะสมเชิงที่ตั้งที่มีความสัมพันธ์เหมาะสมระหว่างแหล่งวัตถุดิบ ตลาด และระบบขนส่งสินค้าเข้าสู่ตลาด
ศักยภาพโครงข่ายระบบคมนาคมขนส่ง	จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่เชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมขนส่งทั้งระบบถนน ระบบราง และทางอากาศ อาทิเช่น โครงข่ายถนนของจังหวัดขอนแก่นมีถนนสายหลักของประเทศคือ ถนนมิตรภาพ นอกจากนี้ยังมีถนนสายย่อยเชื่อมโยงไประดับจังหวัดใกล้เคียงและท้องถิ่นภายในจังหวัด และโครงข่ายระบบรางของจังหวัดขอนแก่นก็มีลักษณะเช่นเดียวกับโครงข่ายระบบถนน ส่วนโครงข่ายคมนาคมขนส่งทางอากาศมีความเชื่อมโยงกับจังหวัดสำคัญในประเทศไทย ซึ่งในอนาคตมีแนวโน้มจะยกระดับสนามบินจังหวัดขอนแก่นเป็นสนามบินนานาชาติ
ศักยภาพการผลิตบุคลากรในการพัฒนาระบบโลจิสติกส์	มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีศูนย์วิชาการจัดการระบบการจราจรและขนส่งภาค ทำให้มีข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับระบบการคมนาคมขนส่งสามารถนำไปสู่การบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์ได้ และมหาวิทยาลัยขอนแก่นเปิดหลักสูตรระดับปริญญาโทและตรีด้านวิศวกรรมขนส่ง

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพการผลิตบุคลากรในการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ (ต่อ)	และอุตสาหกรรมเพื่อรองรับความต้องการบุคลากรเพื่อสนับสนุนระบบความเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของจังหวัดขอนแก่น
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ	
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐในการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นสู่ความเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์	จังหวัดขอนแก่นนำแนวคิด BIRDS เข้ามาใช้เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาระบบโลจิส-ติกส์ของจังหวัด ได้แก่ 1) B ย่อมาจาก BRT ซึ่งเทศบาลนครขอนแก่นกำลังศึกษาการลงทุนระบบขนส่งมวลชนนี้ภายในเมือง 2) I ย่อมาจาก International Airport ซึ่งจังหวัดขอนแก่นมีการผลักดันให้สนามบินสามารถเชื่อมโยงระดับนานาชาติได้ 3) R ย่อมาจาก Railway นโยบายภาครัฐขยายเครือข่ายระบบรางเชื่อมโยงจังหวัดขอนแก่นกับจังหวัดนครพนม อีกทั้งเป็นจังหวัดที่ตั้งสถานีรถไฟความเร็วสูง 4) D ย่อมาจาก Distribution Center การพัฒนาศักยภาพพื้นที่ในการเป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและเชื่อมโยงสู่ประเทศใกล้เคียง และ 5) S ย่อมาจาก Sustainability การขับเคลื่อนระบบศูนย์กลางโลจิสติกส์ต้องมีความต่อเนื่องเชิงกลไกและมีความยั่งยืนของระบบ
นโยบายการพัฒนาคมนาคมขนส่งระบบราง	ภาครัฐมีการพัฒนาระบบรถไฟรางคู่ มีความเร็วเฉลี่ย 160 กิโลเมตรต่อชั่วโมง จากกรุงเทพฯ-นครราชสีมา-ขอนแก่น และระยะที่สองจากขอนแก่น-อุดรธานี-หนองคาย กับขยายโครงข่ายจากอำเภอบ้านไผ่-มหาสารคาม-ร้อยเอ็ด-มุกดาหาร-นครพนม ดังนั้นสามารถสรุปเบื้องต้นจากรูปแบบโครงข่ายระบบรถไฟรางคู่ได้ว่าจังหวัดขอนแก่นกลายเป็นศูนย์กลางของระบบคมนาคมขนส่ง
วิสัยทัศน์ของจังหวัดขอนแก่นกำหนดบทบาทจังหวัดให้เป็นพื้นที่ศูนย์กลางระบบคมนาคมขนส่ง	ศักยภาพพื้นที่ทำเลที่ตั้งและโครงสร้างพื้นฐานระบบคมนาคมทำให้จังหวัดขอนแก่นมีศักยภาพด้านคมนาคมขนส่งเป็นอย่างมาก ดังนั้นจังหวัดขอนแก่นจึงต้องการส่งเสริมศักยภาพด้านนี้ให้มีความชัดเจนเพิ่มมากขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัด

หมายเหตุ – สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นการสังเคราะห์มาจากกระบวนการวิจัยที่รวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งชุดข้อมูลปฐมภูมิและชุดข้อมูลทุติยภูมิทำให้สามารถชี้ถึงความเป็นไปได้ของจังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์

4.2.3.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์

สำหรับข้อนี้เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยเทคนิคสวอท (SWOT analysis) ของจังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ แจกแจงรายละเอียดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้

ส่วนเสีย การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐเป็นหลัก สามารถอธิบายด้วยการวิเคราะห์สวอทได้ดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ของจังหวัดขอนแก่น

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
จุดแข็ง	- มีระบบโครงสร้างคมนาคมขนส่งที่ดีทั้งระบบรางจะเชื่อมโยงจากกรุงเทพฯ ผ่านจังหวัดขอนแก่นไปสู่จังหวัดหนองคายและเชื่อมโยงสู่นครเวียงจันทน์ ระบบถนนมีสายหลักได้แก่ ถนนมิตรภาพและถนนย่อยอื่นๆ เชื่อมโยงสู่ย่านพื้นที่ต่างๆ และระบบอากาศที่มีตำแหน่งที่ตั้งกับโครงสร้างพื้นฐานสามารถเชื่อมโยงกับเมืองขอนแก่นได้เป็นอย่างดี - จังหวัดขอนแก่นมีความเป็นศูนย์กลางระบบคมนาคมขนส่งจากการพัฒนาอยู่แล้ว - มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีศูนย์วิชาการจัดระบบการจราจรและขนส่งภาคทำให้มีข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับระบบการคมนาคมขนส่งสามารถนำไปสู่การบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์ได้ - มหาวิทยาลัยขอนแก่นเปิดหลักสูตรระดับปริญญาโทและตรีด้านวิศวกรรมขนส่งและอุตสาหกรรมเพื่อรองรับความต้องการบุคลากรเพื่อสนับสนุนระบบความเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของจังหวัดขอนแก่น
จุดอ่อน	- จังหวัดขอนแก่นยังไม่มีการศึกษาความสัมพันธ์รูปแบบระบบการขนส่งสินค้าเพื่อนำไปสู่ความคุ้มค่าในการลงทุนและการจัดระบบโลจิสติกส์เพื่อการเป็นศูนย์กลาง - จังหวัดขอนแก่นยังขาดการพัฒนาด้านบุคลากรทั้งระบบห่วงโซ่อุปทานโลจิสติกส์ - จังหวัดขอนแก่นขาดการศึกษาเพื่อกำหนดย่านการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีความสัมพันธ์ระหว่างย่านพื้นที่คลังสินค้ากับสถานีและรูปแบบการขนส่ง ย่านการผลิต และย่านพื้นที่เมืองและการบริการ
โอกาส	- การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและนโยบายพัฒนารถไฟรางคู่กับรถไฟความเร็วสูงกับลักษณะทำเลที่ตั้งเชิงภูมิศาสตร์ของจังหวัดขอนแก่นจะสามารถทำให้กลายเป็นศูนย์กลางของระบบโลจิสติกส์ได้
อุปสรรค	- นโยบายภาครัฐมีการกำหนดบทบาทศูนย์กลางโลจิสติกส์ซ้ำซ้อน 2 ระดับกับจังหวัดขอนแก่น ระดับประเทศ ได้แก่ จังหวัดพิษณุโลก ส่วนระดับภูมิภาค ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา นอกจากนี้ยังขาดการศึกษาความสัมพันธ์ในเชิงระบบโลจิสติกส์ระหว่างพื้นที่เหล่านี้

หมายเหตุ – สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

4.2.4 ขอนแก่น : มหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว

ศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียวจำแนกการอธิบายเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นิยามมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว 2) ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว และ 3) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

4.2.4.1 นิยามมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว

จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากเนื่องจากความเหมาะสมของทำเลที่ตั้งเชิงภูมิศาสตร์ และการมีโครงสร้างระบบขนส่งที่หลากหลายรูปแบบในการเชื่อมโยงการขนส่งสินค้าแลกเปลี่ยนระหว่างพื้นที่ เช่น ระบบถนน ระบบราง และระบบขนส่งทางอากาศ ตลอดจนเป็นพื้นที่จังหวัดที่มีการสนับสนุนทั้งเชิงนโยบายและงบประมาณในการพัฒนาจากภาครัฐมาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามโรงงานอุตสาหกรรมมักจะเป็นแหล่งผลิตมลพิษให้กับสิ่งแวดล้อมโดยรอบ ปัจจุบันเมืองขอนแก่นมีการเติบโตและขยายตัวไปอย่างต่อเนื่อง จนที่ตั้งเดิมของโรงงานอุตสาหกรรมที่เคยอยู่ห่างไกลแหล่งชุมชนกลายมาเป็นตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน ปรากฏการณ์เช่นนี้ทำให้เกิดย่านพื้นที่ไม่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัย ดังนั้นจึงนำไปสู่การค้นหาแนวคิดของการแก้ปัญหาดังกล่าวไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว

อุตสาหกรรมสีเขียว หมายถึง กระบวนการผลิตเชิงอุตสาหกรรมที่ไม่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งธรรมชาติและมนุษย์ หรือสร้างผลกระทบน้อยที่สุดที่จะเป็นไปได้ ดังเช่น การหมุนเวียนของเสียกลับมาใช้ใหม่ (Waste recovery) การป้องกันปัญหามลพิษโดยใช้เทคโนโลยีที่ไม่สร้างผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Clean technoloty) การใช้ของเสียในการเป็นวัตถุดิบในการสร้างผลิตภัณฑ์ต่อยอดระหว่างกลุ่มห่วงโซ่การผลิตระหว่างโรงงาน (Industrial symbiosis) ตลอดจนการมุ่นเน้นของเหลือใช้นำกลับมาประยุกต์ใช้ใหม่ตามหลัก 3R (Reuse, Reduce, and Recycle) สิ่งเหล่านี้จะสามารถนำไปสู่การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งธรรมชาติและมนุษย์

แนวคิดการเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวกำหนดโดยโครงการอุตสาหกรรมสีเขียว กระทรวงอุตสาหกรรมได้แบ่งกระบวนการไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวไว้ 5 ระดับ[2] ได้แก่ 1) การสร้างข้อตกลงร่วมกันในการเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว (Green commitment) 2) การมีกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green activities) 3) การสร้างระบบอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green system) 4) การสร้างวัฒนธรรมของกระบวนการอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green culture) และ 5) การเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างองค์กรในกระบวนการผลิตอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green network) ดังนั้นกระบวนการไปสู่อุตสาหกรรมสีเขียวของจังหวัดขอนแก่นควรมีการดำเนินการอย่างมีขั้นตอน และมีการสำรวจลักษณะศักยภาพพื้นที่ ตัวชี้วัด ตลอดจนการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว

[2] สามารถดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จากโครงการอุตสาหกรรมสีเขียว กระทรวงอุตสาหกรรม http://www.greenindustrythailand.com/online.html

การทบทวนแนวคิดสามารถนำไปสู่การกำหนดนิยามมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว คือ มหานครที่มีระบบการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรมที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการอยู่อาศัยของประชากรน้อยที่สุด

4.2.4.2 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว

ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียวของจังหวัดขอนแก่นมาจากกระบวนการวิจัย ทั้งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับต่าง ๆ การสัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ สามารถสรุปจำแนกรายประเด็นได้ดังตารางที่ 4.15

ตัวชี้วัดศักยภาพพื้นที่และกิจกรรมในการเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียวของจังหวัดขอนแก่น มีทั้งสิ้น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ศักยภาพเชิงองค์กรและการบริหารอุตสาหกรรม 2) ศักยภาพในการบริหารจัดการ และ 3) ศักยภาพองค์ความรู้

นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ มีทั้งสิ้น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่น และ 2) นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมสีเขียวโดยกระทรวงอุตสาหกรรม

ตารางที่ 4.15 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียวของจังหวัดขอนแก่น

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพพื้นที่และกิจกรรม	
ศักยภาพเชิงองค์กรและการบริหารอุตสาหกรรม	จังหวัดขอนแก่นมีสภาอุตสาหกรรมที่มีการประสานทำงานท่ามกลางเครือข่ายอุตสาหกรรมอย่างเข้มแข็งและชัดเจนในการขับเคลื่อนนโยบายอุตสาหกรรมสีเขียว
ศักยภาพในการบริหารจัดการ	จังหวัดขอนแก่นมีกลุ่มผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเข้าร่วมโครงการอุตสาหกรรมสีเขียวและมีการดำเนินโครงการเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว
ศักยภาพองค์ความรู้	มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีการวิจัยเพื่อนิยาม สร้างวิธี และแนวทางการดำเนินโครงการอุตสาหกรรมสีเขียว เพื่อเป็นฐานองค์ความรู้ในการดำเนินการให้กับกลุ่มผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ	
การสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่น	จังหวัดขอนแก่นมีสภาอุตสาหกรรมเป็นแกนหลักในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายอุตสาหกรรมสีเขียว โดยมีหุ้นส่วนการขับเคลื่อนจากหน่วยงานอื่นๆ ภายในจังหวัด อาทิเช่น เทศบาลนครขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น หอการค้า และกลุ่มผู้ประกอบการอุตสาหกรรม ฯลฯ

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมสีเขียวโดยกระทรวงอุตสาหกรรม	ความสัมพันธ์ระหว่างที่ตั้งอุตสาหกรรมกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์มักจะมีผลกระทบซึ่งกันมากน้อยตามบริบทเชิงพื้นที่จึงนำไปสู่นโยบายของกระทรวงอุตสาหกรรมในการยกระดับอุตสาหกรรมสีเขียวที่สร้างผลกระทบให้กับสิ่งแวดล้อมและการอยู่อาศัยของมนุษย์น้อยที่สุด ซึ่งมีกรอบแนวคิด 5 ขั้นตอนในการไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว ได้แก่ 1) การสร้างข้อตกลงร่วมกันในการเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว (Green commitment) 2) การมีกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green activities) 3) การสร้างระบบอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green system) 4) การสร้างวัฒนธรรมของกระบวนการอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green culture) และ 5) การเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างองค์กรในกระบวนการผลิตอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Green network)

หมายเหตุ – สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นการสังเคราะห์มาจากกระบวนการวิจัยที่รวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งชุดข้อมูลปฐมภูมิและชุดข้อมูลทุติยภูมิทำให้สามารถชี้ถึงความเป็นไปได้ของจังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว

4.2.4.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว

สำหรับข้อนี้เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยเทคนิคสวอท (SWOT analysis) ของจังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว แจกแจงรายละเอียดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐเป็นหลัก สามารถอธิบายด้วยการวิเคราะห์สวอทได้ดังตารางที่ 4.16

ตารางที่ 4.16 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียวของจังหวัดขอนแก่น

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
จุดแข็ง	- ทำเลที่ตั้งเหมาะสมสำหรับการเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์ขนส่งสินค้าอยู่ในพื้นที่ต่างๆ - ด้วยทำเลที่ตั้งและศักยภาพในการเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์ทำให้มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นเป็นจำนวนกว่า 4,600 โรงงาน ในปี พ.ศ.2552 นับเป็นจังหวัดที่มีจำนวนโรงงานมากที่สุดในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะเขตอำเภอเมืองขอนแก่นจะมีสัดส่วนจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุด - การวิเคราะห์มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดขอนแก่น (GPP: Gross Provincial Product) พบว่าสาขาการผลิตในภาคอุตสาหกรรมสร้างรายได้ให้กับจังหวัดขอนแก่นมากที่สุด - จังหวัดขอนแก่นมีสถาบันการศึกษาที่ผลิตบุคลากรด้านอุตสาหกรรมสีเขียวได้

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
จุดแข็ง (ต่อ)	- จังหวัดขอนแก่นมีสภาอุตสาหกรรมจังหวัดที่มีการทำงานประสานกับภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนแนวคิดอุตสาหกรรมสีเขียว
จุดอ่อน	- ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและระบบกระบวนการไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวท่ามกลางผู้ประกอบการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการไปสู่การเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมสีเขียวของจังหวัดขอนแก่น มีน้อยมาก - กลุ่มผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมขาดความตระหนักถึงการเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวที่จะสามารถลดต้นทุนและสร้างความคุ้มค่าต่อการลงทุนได้ในระยะยาว ตลอดจนการบูรณาการกิจกรรมดังกล่าวไปสู่รูปแบบบรรษัทบริบาล (CSR: Corporate Social Responsibility) ในการร่วมรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมขององค์กร ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ยังสามารถนำไปสู่การลดหย่อนภาษีได้ - ขาดการควบคุมย่านที่ตั้งกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมกับย่านพื้นที่ชุมชน ตลอดจนการควบคุมมาตรฐานการสร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจนและเข้มงวด - จังหวัดขอนแก่นยังขาดความชัดเจนในการกำหนด/ควบคุมย่านที่ตั้งโรงงาน โดยเฉพาะประกาศผังเมืองรวมส่งผลทำให้นักลงทุนชะลอและรอดูทิศทางเชิงนโยบายของจังหวัด
โอกาส	- ปัจจัยน้ำท่วมในย่านกรุงเทพฯ และปริมณฑลทำให้โรงงานอุตสาหกรรมพิจารณาฐานการผลิตเพิ่มเติมมาสู่ภาคอีสาน ทั้งนี้จังหวัดขอนแก่นได้รับการพิจารณามากกว่าจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากทำเลที่ตั้งอยู่ตามแนวเส้นทางเชื่อมโยงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) - การศึกษาค้นพบว่ากลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมภายในจังหวัดขอนแก่นในการไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวให้มุ่งเน้นกลุ่มโรงงานขนาดกลางและขนาดเล็กเป็นหลัก เนื่องจากกลุ่มโรงงานขนาดใหญ่มีกฎหมายบังคับและมีการดำเนินการอยู่แล้ว
อุปสรรค	- การไม่ยอมรับของกลุ่มผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวยังมีอยู่มาก เนื่องจากจำเป็นต้องมีการปรับระบบที่มีอยู่เดิมและต้องใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมาก - จังหวัดข้างเคียง อาทิเช่น จังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดอุดรธานี มีการพัฒนาย่านที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดีและมีความชัดเจนมากกว่าอาจเป็นปัจจัยของการเลือกทำเลที่ตั้งของกลุ่มนักลงทุนอุตสาหกรรม แม้ว่าจังหวัดขอนแก่นจะมีศักยภาพทำเลที่ตั้งดีกว่าแต่ความไม่ชัดเจนในเชิงนโยบายและกฎหมายอาจส่งผลต่อการตัดสินใจได้

หมายเหตุ – สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

4.2.5 ขอนแก่น : มหานครศูนย์กลางการศึกษา

ศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษาจำแนกการอธิบายเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นิยามมหานครศูนย์กลางการศึกษา 2) ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา และ 3) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

4.2.5.1 นิยามมหานครศูนย์กลางการศึกษา

จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ที่ได้รับการสนับสนุนทั้งด้านนโยบายและงบประมาณมาตั้งแต่อดีตอย่างต่อเนื่อง รวมถึงด้านการศึกษาของจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยขอนแก่นมาอย่าง

ยาวนาน และมีสถาบันทางการศึกษาทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาที่มีการพัฒนามาตรฐานมาเป็นอย่างดี ทำให้จังหวัดขอนแก่นมีระบบโครงสร้างทางการศึกษาเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป จากการยอมรับและการมีมาตรฐานของระบบโครงสร้างการศึกษามาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลทำให้มีการย้ายถิ่นฐานของประชากรจากทั่วประเทศเข้ามาศึกษาอยู่ภายในจังหวัดขอนแก่นในทุกระดับชั้นโดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา ปรากฏการณ์นี้นับเป็นศักยภาพพื้นที่อันนำไปสู่การเป็นศูนย์กลางการศึกษา

นิยามมหานครศูนย์กลางการศึกษา คือ มหานครที่มีระบบโครงสร้างการให้บริการการศึกษาทุกระดับและมีโครงสร้างพื้นฐานรองรับต่อกิจกรรมการศึกษา ตลอดจนมีกระบวนการผลิตทั้งด้านบุคลากรและองค์ความรู้อย่างมีมาตรฐานสากล

4.2.5.2 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา

ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษาของจังหวัดขอนแก่นมาจากกระบวนการวิจัยทั้งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับต่างๆ การสัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ สามารถสรุปจำแนกรายประเด็นได้ดังตารางที่ 4.17

ตัวชี้วัดศักยภาพพื้นที่และกิจกรรมในการเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษาของจังหวัดขอนแก่น มีทั้งสิ้น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ศักยภาพโครงสร้างด้านระบบการศึกษา และ 2) ศักยภาพโครงสร้างของเมือง

นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ มีทั้งสิ้น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การสนับสนุนเชิงนโยบายและงบประมาณจากภาครัฐ 2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีนโยบายพัฒนาโครงสร้างด้านการศึกษาของประเทศให้สามารถดึงดูดนักเรียนจากประเทศใกล้เคียง 3) กระทรวงศึกษาธิการมีโครงการพัฒนาประเทศไทยในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน (Education hub) และ 4) เมืองขอนแก่นมีการจัดตั้งศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge management)

ตารางที่ 4.17 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษาของจังหวัดขอนแก่น

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพพื้นที่และกิจกรรม	
ศักยภาพโครงสร้างด้านระบบการศึกษา	จังหวัดและเมืองขอนแก่นมีโครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาในระดับดีมากเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ ของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยและกลุ่มพื้นที่ประเทศ

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
	ใกล้เคียง ผนวกกับการมีระบบคมนาคมขนส่งที่ดี และมีโครงสร้างพื้นฐานของเมืองที่ดีสำหรับการรองรับกิจกรรมทางการศึกษากับการย้ายถิ่นฐานเข้ามาเพื่อศึกษาต่อของประชากรพื้นที่อื่นๆ ในประเทศและประเทศใกล้เคียง
ศักยภาพโครงสร้างของเมือง	จังหวัดและเมืองขอนแก่นมีความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐานสำหรับรองรับการย้ายถิ่นฐานของกลุ่มนักศึกษาเข้ามาในพื้นที่เพิ่มขึ้น
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ	
การสนับสนุนเชิงนโยบายและงบประมาณจากภาครัฐ	จังหวัดและเมืองขอนแก่นเป็นพื้นที่ได้รับการสนับสนุนการเป็นศูนย์กลางการศึกษาทุกระดับจากนโยบายภาครัฐ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 มาจนถึงปัจจุบัน
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีนโยบายพัฒนาโครงสร้างด้านการศึกษาของประเทศให้สามารถดึงดูดนักเรียนจากประเทศใกล้เคียง	มุ่งเน้นนักเรียนที่อยู่อาศัยตามย่านพื้นที่ชายแดนเข้ามาศึกษาในประเทศไทยตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา โดยจัดให้มีการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษที่มีมาตรฐานระดับสากล
กระทรวงศึกษาธิการมีโครงการพัฒนาประเทศไทยในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน (Education hub)	ดำเนินการในช่วงปี พ.ศ.2553-2555 จากการนำร่องพัฒนา 14 โรงเรียน ก่อนขยายผลไปทั่วประเทศ โดยมีการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนและการบริหารจัดการให้มีระดับการศึกษาเท่ามาตรฐานสากลและมีหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการและบริบทย่านท้องถิ่นทำเลที่ตั้งของโรงเรียนเหล่านั้น ได้แก่ - โรงเรียนโยธินบูรณะ (กรุงเทพมหานคร) - โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย (เชียงใหม่) - โรงเรียนโพธิสัมพันธ์พิทยาคาร (ชลบุรี) - โรงเรียนสตรีภูเก็ต (ภูเก็ต) - โรงเรียนปทุมเทพพิทยาคาร (หนองคาย) - โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย (มุกดาหาร) - โรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัย (สตูล) - โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร (ระนอง) - โรงเรียนแม่สายประสิทธิ์ศาสตร์ (เชียงราย) - โรงเรียนประสาทวิทยาคาร (สุรินทร์) - โรงเรียนกันทรลักษณ์วิทยา (ศรีสะเกษ) - โรงเรียนนารีนุกูล (อุบลราชธานี) - โรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์ (หาดใหญ่) - โรงเรียนสรรพวิทยา (ตาก) ในระดับอุดมศึกษามี 9 มหาวิทยาลัยนำร่อง ก่อนขยายผลไปทั่วประเทศ โดยมีการปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนและการบริหารจัดการให้มีระดับการศึกษาเท่ามาตรฐานสากลและมีหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการและบริบทย่านท้องถิ่นทำเลที่ตั้งของโรงเรียนเหล่านั้น ได้แก่ - จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
กระทรวงศึกษาธิการมีโครงการพัฒนาประเทศไทยในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน (Education hub) (ต่อ)	- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสาตร์ - มหาวิทยาลัยขอนแก่น - มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี - มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี - มหาวิทยาลัยมหิดล - มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
เมืองขอนแก่นมีการจัดตั้งศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge management)	เป็นศูนย์จัดตั้งอยู่ภายในเมืองขอนแก่น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้และสติปัญญาในการคิดและการวิเคราะห์ขั้นพื้นฐานของเด็กและเยาวชน ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายองค์ความรู้

หมายเหตุ – สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นการสังเคราะห์มาจากกระบวนการวิจัยที่รวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่างๆ ทั้งชุดข้อมูลปฐมภูมิและชุดข้อมูลทุติยภูมิทำให้สามารถชี้ถึงความเป็นไปได้ของจังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา

4.2.5.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา

สำหรับข้อนี้เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยเทคนิคสวอท (SWOT analysis) ของจังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา แจกแจงรายละเอียดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐเป็นหลัก สามารถอธิบายด้วยการวิเคราะห์สวอทได้ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษาของจังหวัดขอนแก่น

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
จุดแข็ง	- จังหวัดและเมืองขอนแก่นมีโครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาในระดับดีมากเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นๆ ของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยและกลุ่มพื้นที่ประเทศใกล้เคียง ผนวกกับการมีระบบคมนาคมขนส่งที่ดี และมีโครงสร้างพื้นฐานของเมืองที่ดีสำหรับการรองรับกิจกรรมทางการศึกษากับการย้ายถิ่นฐานเข้ามาเพื่อศึกษาต่อของประชากรพื้นที่อื่นๆ ในประเทศและประเทศใกล้เคียง - จังหวัดและเมืองขอนแก่นเป็นพื้นที่ได้รับการสนับสนุนการเป็นศูนย์กลางการศึกษาทุกระดับจากนโยบายภาครัฐ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 มาจนถึงปัจจุบัน - จังหวัดและเมืองขอนแก่นมีความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐานสำหรับรองรับการย้ายถิ่นฐานของกลุ่มนักศึกษาเข้ามาในพื้นที่เพิ่มขึ้น
จุดอ่อน	- ความเข้าใจประวัติศาสตร์อาเซียนและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอดีตที่ไม่ตรงกัน ซึ่งอยู่ในหลักสูตรการศึกษาแต่ละประเทศอาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งของกลุ่มผู้ศึกษาได้

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
จุดอ่อน (ต่อ)	- ความหลากหลายทางภาษาของกลุ่มประเทศอาเซียนทำให้ยากต่อการสื่อสารและกระบวนการเรียนการสอน ดังนั้นจึงมีการเลือกภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการสื่อสาร ประเด็นนี้อาจส่งผลต่อประเทศไทยและจังหวัดขอนแก่นเป็นอย่างมากในการพัฒนาสู่ความเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา เนื่องจากประเทศไทยยังมุ่งเน้นการใช้ภาษาหลักเป็นภาษาไทย แม้ว่าจะมีการพยายามให้ความสำคัญกับภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร แต่สถานการณ์ที่เกิดขึ้นคือบุคลากรส่วนใหญ่ยังมีทักษะด้านนี้อยู่ในระดับที่ไม่สามารถใช้ในการสื่อสารได้ - ทัศนคติในการติดต่อปฏิสัมพันธ์ในการเรียนการสอนร่วมกันท่ามกลางสมาชิกอาเซียน บ่อยครั้งมักมีค่านิยมหมิ่นประมาทหรือการดูถูกกันอยู่ ซึ่งจำเป็นต้องมีการปรับทัศนคติเพื่อยอมรับในความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรม ตลอดจนประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาในอดีตที่ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญต่อไปอีกแล้วสำหรับการพัฒนาประเทศร่วมกัน - โครงสร้างหลักสูตรยังเป็นแบบเน้นเนื้อหาและผลลัพธ์มากกว่าวิธีการคิดกับกระบวนการได้มาของคำตอบ ซึ่งเป็นแนวคิดการเรียนการสอนแบบเก่า - ขาดการเชื่อมโยงด้านโครงสร้างและทรัพยากรต่างๆ ของสถาบันการศึกษาภายในจังหวัดขอนแก่น
โอกาส	- โครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษาที่ได้รับการส่งเสริมจากนโยบายภาครัฐมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) ได้ส่งผลให้จังหวัดขอนแก่นมีการพัฒนาโครงสร้างการศึกษามาอย่างยาวนานและต่อเนื่อง การสะสมองค์ความรู้ วิธีการเรียนการสอน ตลอดจนการบริหารองค์กรและโครงสร้างมีความพร้อมกว่าพื้นที่อื่นๆ เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกลุ่มประเทศใกล้เคียง สิ่งนี้เป็นพื้นฐานที่ดีในการนำไปสู่การเป็นศูนย์กลางการศึกษา - นอกจากนี้การเชื่อมโยงระบบขนส่งมวลชนทุกประเภทจากพื้นที่อื่นๆ ทั้งในประเทศและประเทศใกล้เคียงกับจังหวัดขอนแก่นมีความพร้อมเป็นอย่างมาก สิ่งนี้จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมให้จังหวัดขอนแก่นสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นศูนย์กลางการศึกษา - ปี พ.ศ.2558 การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมีนโยบายร่วมมือในการพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา ด้วยเมืองขอนแก่นมีสถาบันการศึกษามาอย่างยาวนาน มีการสะสมองค์ความรู้เป็นต้นทุนพื้นฐาน ตลอดจนการมีสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงในทุกระดับจึงเป็นโอกาสในการดึงดูดบุคลากรจากพื้นที่อื่นๆ เข้ามาศึกษาในจังหวัดเพิ่มขึ้น
อุปสรรค	- การเป็นศูนย์กลางการศึกษาจำเป็นต้องมีกระบวนการศึกษาแบบรู้กว้างและลึก จะเป็นลักษณะของการศึกษาแบบองค์รวมและเรียกอีกอย่างว่าสหวิทยาการ (Multidisciplinary) ซึ่งสถาบันการศึกษาในจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่จะมีลักษณะการศึกษาแบบลึกเฉพาะด้านมีลักษณะเป็นแบบแยกส่วน ดังนั้นจำเป็นต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาทุกระดับให้มีแนวคิดของการเน้นปัญหาหรือประเด็นการเรียนรู้เป็นหลักเพื่อให้มีการบูรณาการความรู้แบบองค์รวม

หมายเหตุ – สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

4.2.6 ขอนแก่น : มหานครแห่ง MICE & Tourism

ศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism จำแนกการอธิบายเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นิยามมหานครแห่ง MICE & Tourism 2) ตัวชี้วัดความเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism และ 3) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

4.2.6.1 นิยามมหานครแห่ง MICE & Tourism

จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของกิจกรรมที่หลากหลายเนื่องจากการสนับสนุนเชิงนโยบายในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่มาตั้งแต่ยุครัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และมีการเริ่มต้นพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) ปัจจัยเหล่านี้ทำให้มีประชากรเข้ามาประกอบกิจกรรมประเภทต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในย่านพื้นที่เมืองขอนแก่น ปรากฏการณ์เข้ามาประกอบกิจกรรมของประชากรจากภายนอกพื้นที่เป็นโอกาสของการสร้างสรรค์อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เรียกว่า MICE & Torism

คำว่า MICE เป็นคำผสมมาจากกลุ่มแนวคิดสำหรับการพัฒนากิจกรรมที่เกิดขึ้นและสามารถกลายเป็นบทบาทของศักยภาพพื้นที่ ได้แก่ 1) การเป็นแหล่งนัดพบ (Meeting) 2) การเป็นพื้นที่จูงใจเข้ามาประกอบกิจกรรม (Incentives) 3) การเป็นพื้นที่ประชุมสัมมนา (Conventions) และ 4) การเป็นพื้นที่จัดแสดงและนิทรรศการด้านต่างๆ (Exhibition) ซึ่งเป็นบทบาทเชิงพื้นที่สำหรับอุตสาหกรรมรองรับด้านกิจกรรมของกลุ่มคนที่เข้ามาประกอบกิจกรรม ภายในเมืองขอนแก่นที่มีอยู่ในปัจจุบันและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น ด้านการท่องเที่ยว ด้านการประชุมสัมมนา ด้านการแสดงสินค้าระดับชาติและนานาชาติ จุดเด่นของกิจกรรมดังกล่าวที่มีมากกว่าการท่องเที่ยวทั่วไป คือ กลุ่มคนที่เข้ามาในพื้นที่จะมีอัตราใช้จ่ายภายในเมืองขอนแก่นมากกว่านักท่องเที่ยวทั่วไปถึง 4 เท่า นอกจากนี้กิจกรรมที่รองรับกลุ่มคนเหล่านี้จะนำไปสู่การกระจายกิจกรรมในห่วงโซ่บริการทำให้เกิดการกระจายรายได้เป็นอย่างมาก และกิจกรรมเหล่านี้สามารถเชื่อมโยงไปสู่ระบบการท่องเที่ยว (Tourism) ในย่านพื้นที่ต่างๆ ในระดับเมืองและระดับจังหวัดให้กับกลุ่มเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

นิยามมหานครแห่ง MICE & Tourism คือ มหานครที่มีแหล่งสถานที่สำหรับการประกอบกิจกรรมการประชุม สัมมนา และการแสดงสินค้าทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ และการมีโครงสร้างพื้นฐานของเมืองสามารถรองรับและให้บริการประชากรที่เข้ามาเพิ่มขึ้นอย่างเพียงพอ ตลอดจนมีการพัฒนาและเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภทและทุกระดับสำหรับรองรับกิจกรรมของประชากรที่เข้ามา

4.2.6.2 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism

ตัวชี้วัดความเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism ของจังหวัดขอนแก่นมาจากกระบวนการวิจัยทั้งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ สามารถสรุปจำแนกรายประเด็นได้ดังตารางที่ 4.19

ตัวชี้วัดศักยภาพพื้นที่และกิจกรรมในการเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism ของจังหวัดขอนแก่น มีทั้งสิ้น 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ศักยภาพด้านกิจกรรม 2) ศักยภาพของโครงสร้างเมือง 3) ศักยภาพจำนวนและการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว 4) ศักยภาพด้านระบบโครงสร้างคมนาคมขนส่ง และ 5) ศักยภาพเชิงองค์กรและการบริหาร

นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ มีทั้งสิ้น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การเชื่อมโยงกิจกรรม MICE & Tourism ในระดับภูมิภาค และ 2) นโยบายภาครัฐในการจัดกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 4.19 ตัวชี้วัดความเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism ของจังหวัดขอนแก่น

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพพื้นที่และกิจกรรม	
ศักยภาพด้านกิจกรรม	จังหวัดขอนแก่นมักได้รับบทบาทในการเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมประชุม สัมมนา และจัดแสดงสินค้าในระดับประเทศ
ศักยภาพของโครงสร้างเมือง	เมืองขอนแก่นมีโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการรองรับกิจกรรมได้เป็นอย่างดี เช่น ระบบคมนาคม อาคารประชุมขนาดใหญ่ แหล่งที่พัก แหล่งการค้าและบริการ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ โรงพยาบาล ฯลฯ
ศักยภาพจำนวนและการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว	แหล่งพื้นที่ค้นพบกระดูกไดโนเสาร์ในย่านภูเวียงที่สามารถเป็นแหล่งดึงดูดและเป้าหมายของการท่องเที่ยว แหล่งประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมาก เช่น กู่เปือยน้อย กู่บ้านนาคำน้อย หรือเมืองโบราณโนนเมือง เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงหมู่บ้าน เช่น หมู่บ้านงูจงอาง และหมู่บ้านเต่า มีพิพิธภัณฑ์ด้านต่างๆ จำนวนมาก เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติจำนวนมาก แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น เทศกาลดอกคูณเสียงแคน เทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยว เทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่น เทศกาลสงกรานต์ถนนข้าวเหนียว และเทศกาลศิวะราตรีปูชนียาลัยปราสาทเปือยน้อย เป็นต้น
ศักยภาพด้านระบบโครงสร้างคมนาคมขนส่ง	มีโครงสร้างระบบคมนาคมเชื่อมโยงในระดับเมือง จังหวัด และประเทศเป็นอย่างดี ทั้งด้านถนน ขนส่งมวลชน รถไฟ และสนามบินนานาชาติ ตลอดจนรถไฟความเร็วสูงจากนโยบายการพัฒนาของภาครัฐในอนาคต
ศักยภาพเชิงองค์กรและการบริหาร	มีองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้ความร่วมมือในการพัฒนาเมืองทั้งด้านธุรกิจอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง เช่น สมาคมธุรกิจโรงแรมภาคอีสาน ศูนย์พัฒนากลยุทธ์ธุรกิจของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น อีกทั้งคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ยังมีหลักสูตรและหน่วยงานสนับสนุนกิจกรรม MICE & Tourism จังหวัดขอนแก่นจังหวัดขอนแก่นมีศักยภาพในการส่งเสริมอุตสาหกรรม MICE ในฐานะเป็นเมืองเศรษฐกิจขนาดใหญ่ ศูนย์กลางทั้งในด้านการศึกษา การค้า การคมนาคม การบริการทางการแพทย์ของภาคอีสาน และศูนย์กลางอุตสาหกรรมในภูมิภาคตามยุทธศาสตร์ระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
	ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการ จึงได้รับคัดเลือกให้เป็น MICE City แห่งที่ 5 ของประเทศ และมีการลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการพัฒนาระหว่างจังหวัดขอนแก่นและ สำนักงานส่งเสริมการจัดประชุมและนิทรรศการ (สสปน. หรือ TCEB) เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2556
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ	
การเชื่อมโยงกิจกรรม MICE & Tourism ในระดับภูมิภาค	การลงทุนรถไฟความเร็วสูงและระบบโครงข่ายคมนาคมขนส่งช่วยสนับสนุนในการเดินทางและการเข้าถึงพื้นที่จังหวัดขอนแก่นได้เพิ่มมากขึ้น
นโยบายภาครัฐในการจัดกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น	จังหวัดขอนแก่นมักได้รับบทบาทในการเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมประชุม สัมมนา และจัดแสดงสินค้าในระดับประเทศ

หมายเหตุ – สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นการสังเคราะห์มาจากกระบวนการวิจัยที่รวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งชุดข้อมูลปฐมภูมิและชุดข้อมูลทุติยภูมิทำให้สามารถชี้ถึงความเป็นไปได้ของจังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism

4.2.6.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism

สำหรับข้อนี้เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยเทคนิคสวอท (SWOT analysis) ของจังหวัดขอนแก่นในการเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism แจกแจงรายละเอียดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐเป็นหลัก สามารถอธิบายด้วยการวิเคราะห์สวอทได้ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism ของจังหวัดขอนแก่น

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
จุดแข็ง	- เมืองขอนแก่นมีโครงสร้างพื้นฐานสำหรับรองรับกิจกรรมได้เป็นอย่างดี เช่น ระบบคมนาคม อาคารประชุมขนาดใหญ่ แหล่งที่พัก แหล่งการค้าและบริการ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ โรงพยาบาล ฯลฯ - แหล่งพื้นที่ค้นพบกระดูกไดโนเสาร์ในย่านภูเวียงที่สามารถเป็นแหล่งดึงดูดและเป็นเป้าหมายของการท่องเที่ยว - แหล่งประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมาก เช่น กู่เปือยน้อย กู่บ้านนาคำน้อย หรือเมืองโบราณโนนเมือง - แหล่งท่องเที่ยวเชิงหมู่บ้าน เช่น หมู่บ้านงูจงอาง และหมู่บ้านเต่า - มีพิพิธภัณฑ์ด้านต่างๆ จำนวนมาก เช่น พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ - แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติจำนวนมาก - แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น เทศกาลดอกคูณเสียงแคน เทศกาลไหมและประเพณีผูกเสี่ยว เทศกาลไหว้พระธาตุขามแก่น เทศกาลสงกรานต์ถนนข้าวเหนียว และเทศกาลศิวะราตรีปูชนียาลัย

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
	ปราสาทเปือยน้อย เป็นต้น - มีองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้การร่วมมือในการพัฒนาเมืองอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง เช่น สมาคมธุรกิจโรงแรมภาคอีสาน ศูนย์พัฒนากลยุทธ์ธุรกิจของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น - มีโครงสร้างระบบคมนาคมเชื่อมโยงในระดับเมือง จังหวัด ภูมิภาค และประเทศเป็นอย่างดี ทั้งด้านถนน ขนส่งมวลชน รถไฟ และสนามบินนานาชาติ ตลอดจนรถไฟความเร็วสูงจากนโยบายพัฒนาของภาครัฐในอนาคต - คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีหลักสูตรและหน่วยงานสนับสนุนกิจกรรม MICE & Tourism
จุดอ่อน	- ขาดการนิยามและการสร้างความเข้าใจร่วมกันท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมอุตสาหกรรม MICE & Tourism ตลอดจนการศึกษาเพื่อกำหนดบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันในการขับเคลื่อนกิจกรรม - ขาดการออกแบบและเสนอแนะกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างครบวงจรภายในจังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และเป็นแนวทางในการท่องเที่ยว ตลอดจนการสร้างการรับรู้กิจกรรมในการท่องเที่ยวต่างๆ ภายในเมืองและจังหวัดขอนแก่นให้กับกลุ่มคนที่เข้ามาประกอบกิจกรรมภายในจังหวัดขอนแก่น และการออกแบบรูปแบบการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มคนประเภทและวัยต่างๆ ที่เข้ามาในพื้นที่ - ขาดกลไกการเงินสนับสนุนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเข้าร่วมและมีบทบาทเชื่อมโยงกลไกห่วงโซ่อุปทานของกิจกรรม MICE & Tourism อย่างเป็นระบบ - ภาพลักษณ์ของจังหวัดและเมืองขอนแก่นยังไม่สามารถสร้างจินตภาพในการจดจำของกลุ่มคนที่เข้ามาในพื้นที่ได้อย่างเป็นเอกลักษณ์ - จังหวัดขอนแก่นแม้ว่าจะมีแหล่งดึงดูด (Attractor) ในการเข้ามาประกอบกิจกรรมอย่างมากมาย แต่ยังไม่สามารถทำให้กลายเป็นย่านพื้นที่เป้าหมายในการเข้ามาอยู่ในพื้นที่ (Destination) ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่สามารถทำให้เกิดการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่นอย่างเต็มที่เท่าที่ควรจะเป็น
โอกาส	- ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือสำหรับการจัดประชุมต่างๆ จังหวัดขอนแก่นมักได้รับการเลือกให้เป็นสถานที่จัดการประชุม เนื่องจากการมีโครงสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมในการรองรับกิจกรรมประเภทนี้ เช่น ระบบคมนาคม อาคารประชุมขนาดใหญ่ แหล่งที่พัก แหล่งการค้าและบริการ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ โรงพยาบาล ฯลฯ - ข้อมูลสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวและจำนวนผู้เข้าพักในเมืองขอนแก่นมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง - ได้รับการคัดเลือกให้เป็น MICE City แห่งที่ 5 ของประเทศ ซึ่งจะเป็นการผลักดันให้เกิดการพัฒนาและเชื่อมโยงเครือข่ายในกลุ่ม MICE City อื่น ๆ อันเป็นแนวทางขับเคลื่อนอุตสาหกรรม MICE ในประเทศแบบองค์รวม
อุปสรรค	- จังหวัดขอนแก่นยังขาดนโยบายและแผนงานในการสนับสนุนกิจกรรม MICE & Tourism อย่างเป็นรูปธรรมจากภาครัฐทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ - การเติบโต การมีนโยบายพัฒนา ตลอดจนการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านต่างๆ และระบบคมนาคม รถไฟความเร็วสูงของจังหวัดใกล้เคียง โดยเฉพาะจังหวัดนครราชสีมาอาจจะเป็นปัจจัยทำให้กิจกรรม MICE & Tourism ของจังหวัดขอนแก่นมีแนวโน้มที่ลดลง

หมายเหตุ – สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

4.3 การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น เงื่อนไข และข้อจำกัด

การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น เงื่อนไข และข้อจำกัด แบ่งการอธิบายเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น 2) เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น และ 3) ข้อเสนอแนะศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาอย่างบูรณาการจังหวัดขอนแก่น

4.3.1 การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น

การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อค้นหาจุดร่วมของศักยภาพพื้นที่จังหวัดทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) การเป็นเมืองมหานครศูนย์กลางการค้าและบริการแห่งอาเซียน 2) การเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ 3) การเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ 4) การเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว 5) การเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา และ 6) การเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism โดยการตรวจสอบประเด็นความสัมพันธ์ที่ได้มาจากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดศักยภาพและการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค สามารถแจกแจงอธิบายแสดงในตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดขอนแก่น

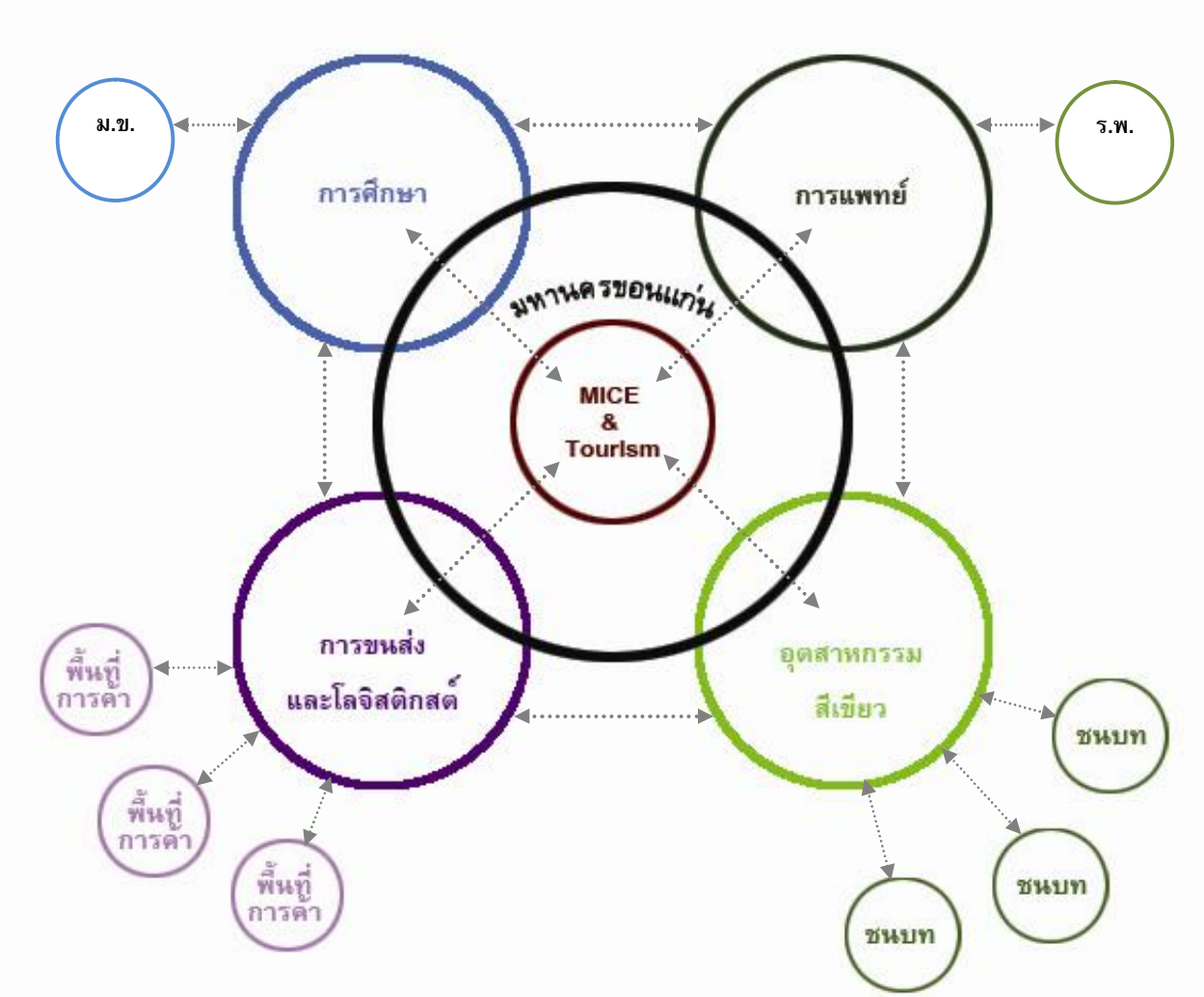
ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น	ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดขอนแก่น					
	มหานครขอนแก่น	มหานครการแพทย์	มหานครโลจิสติกส์	มหานครอุตสาหกรรมสีเขียว	มหานครการศึกษา	มหานคร MICE & Tourism
มหานครขอนแก่น						
การเพิ่มขึ้นผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดขอนแก่น มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	✓		✓	✓		✓
ศักยภาพพื้นที่ด้านการคมนาคมขนส่ง	✓		✓			✓
ศักยภาพพื้นที่องค์ประกอบความเป็นเมือง	✓	✓			✓	✓
อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างต่อเนื่อง	✓					
บทบาทการเป็นศูนย์กลางที่หลากหลายมิติ	✓	✓	✓		✓	✓
วิสัยทัศน์และนโยบายขับเคลื่อนระดับจังหวัด	✓					
มหานครศูนย์กลางการแพทย์						
จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ที่มีโครงสร้างพื้นฐานและวิทยาการด้านการแพทย์อยู่ในระดับสูง	✓	✓				✓

ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น	ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดขอนแก่น					
	มหานครขอนแก่น	มหานครการแพทย์	มหานครโลจิสติกส์	มหานครอุตสาหกรรมสีเขียว	มหานครการศึกษา	มหานคร MICE & Tourism
ศักยภาพรองรับการแพทย์ระดับกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง	✓	✓				✓
ศักยภาพการผลิตบุคลากรการแพทย์		✓			✓	
นโยบายการกำหนดบทบาทประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการแพทย์ในระดับอาเซียน		✓				
มหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์						
จำนวนโรงงานตั้งอยู่ในจังหวัดขอนแก่นมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ			✓	✓		
ศักยภาพโครงข่ายคมนาคมขนส่ง			✓			✓
ศักยภาพการผลิตบุคลากรในการพัฒนาระบบโลจิสติกส์			✓		✓	
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐในการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นสู่ความเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์			✓			✓
นโยบายการพัฒนาคมนาคมขนส่งระบบราง			✓			✓
วิสัยทัศน์ของจังหวัดขอนแก่นกำหนดบทบาทให้เป็นพื้นที่ศูนย์กลางระบบคมนาคมขนส่ง			✓			✓
มหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว						
ศักยภาพเชิงองค์กรและการบริหารอุตสาหกรรม				✓		
ศักยภาพในการบริหารจัดการ				✓		
ศักยภาพองค์ความรู้				✓	✓	
การสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่น				✓		
นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมสีเขียวโดยกระทรวงอุตสาหกรรม				✓		
มหานครศูนย์กลางการศึกษา						
ศักยภาพโครงสร้างด้านระบบการศึกษา		✓	✓	✓	✓	
ศักยภาพโครงสร้างของเมือง					✓	✓
การสนับสนุนเชิงนโยบายและงบประมาณจากภาครัฐ					✓	
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีนโยบายพัฒนาโครงสร้างด้านการศึกษาของประเทศ					✓	
กระทรวงศึกษาธิการมีโครงการพัฒนา					✓	

ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น	ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดขอนแก่น					
	มหานครขอนแก่น	มหานครการแพทย์	มหานครโลจิสติกส์	มหานครอุตสาหกรรมสีเขียว	มหานครการศึกษา	มหานคร MICE & Tourism
ประเทศไทยในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาในภูมิภาคอาเซียน						
เมืองขอนแก่นมีการจัดตั้งศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KM)					✓	
มหานครแห่ง MICE & Tourism						
ศักยภาพด้านกิจกรรม	✓					✓
ศักยภาพของโครงสร้างเมือง	✓	✓			✓	✓
ศักยภาพจำนวนและการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว			✓			✓
ศักยภาพด้านระบบโครงข่ายคมนาคม			✓			✓
ศักยภาพเชิงองค์กรและการบริหาร						✓
การเชื่อมโยงกิจกรรม MICE & Tourism ในระดับภูมิภาค			✓			✓
นโยบายภาครัฐในการจัดกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น						✓

จากตารางที่ 4.21 พบว่าศักยภาพการเป็นมหานครขอนแก่น มหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ และมหานครแห่ง MICE & Tourism มีความสัมพันธ์ร่วมกันในหลายประเด็นโดยลักษณะเด่นของความสัมพันธ์เหล่านี้มีศักยภาพขับเคลื่อน คือ ประเด็นการเป็นศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ ซึ่งจะสามารถขับเคลื่อนไปสู่การเป็นมหานครขอนแก่นและมหานครแห่ง MICE & Tourism ได้

ส่วนศักยภาพด้านอื่น เช่น มหานครการแพทย์ มหานครอุตสาหกรรมสีเขียว และมหานครการศึกษาค่อนข้างไม่มีประเด็นที่เป็นจุดร่วมมากนัก ในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่อย่างบูรณาการ แต่อย่างไรก็ดีประเด็นเหล่านี้สามารถขับเคลื่อนนำร่องได้ด้วยประเด็นมหานครการศึกษา ซึ่งจะสามารถขับเคลื่อนไปสู่การเป็นมหานครการแพทย์ และมหานครอุตสาหกรรมสีเขียวได้ (ดูภาพที่ 4.11 ประกอบ)

ภาพที่ 4.11 กรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่นอย่างบูรณาการ

ดังนั้นในการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นควรมุ่งเน้นในการเป็นเมืองศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ในการเป็นพื้นฐานเริ่มต้น ซึ่งจะสามารถทำให้มีการขับเคลื่อนและผลักดันเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องไปสู่ศักยภาพการเป็นมหานครขอนแก่น และการเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism นอกจากนี้ควรพัฒนาศักยภาพการเป็นมหานครการศึกษาควบคู่ไปด้วยเพื่อสามารถขับเคลื่อนเชื่อมโยงในการเป็นมหานครการแพทย์และมหานครอุตสาหกรรมสีเขียวตามมาด้วยเช่นกัน ทั้งนี้การเป็นมหานครการแพทย์และการศึกษาจะสามารถนำไปสู่การเป็นปัจจัยรองรับการกระตุ้นบทบาทอื่นๆ กลับคืนได้ด้วยเช่นกัน

ในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นอย่างบูรณาการจึงควรเริ่มต้นดำเนินการให้มีความสัมพันธ์ของประเด็นที่มีความสัมพันธ์ทั้ง 6 ประเด็นมากที่สุดก่อน แล้วจึงไล่เรียงประเด็นที่มีความสัมพันธ์น้อยลงลดหลั่นกันไป

4.3.2 เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่น

เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาเป็นการวิเคราะห์ต่อเนื่องจากความสัมพันธ์ของประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อค้นหาจุดร่วมของศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่นทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ 1) การเป็นเมืองมหานครศูนย์กลางการค้าและบริการแห่งอาเซียน 2) การเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ 3) การเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ 4) การเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว 5) การเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา และ 6) การเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism โดยการตรวจสอบประเด็นความสัมพันธ์ที่ได้มาจากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดศักยภาพและการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค สามารถแจกแจงอธิบายแสดงในตารางที่ 4.22

จากตารางที่ 4.22 พบว่าเงื่อนไขและข้อจำกัดแต่ละประเด็นไม่สามารถบูรณาการได้เป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ดีมีประเด็นที่สามารถแก้เงื่อนไขและข้อจำกัดได้เพียงเล็กน้อย ได้แก่ ประเด็นการเป็นมหานครการศึกษาจะมีความสัมพันธ์ที่นำไปสู่การเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ การเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ และการเป็นมหานครอุตสาหกรรมสีเขียว เนื่องจากเป็นประเด็นที่ต้องใช้องค์ความรู้ด้านการศึกษาอย่างเข้มข้นในการขับเคลื่อนไปสู่ศักยภาพเหล่านี้ นอกจากนี้ประเด็นการเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism จะมีความสัมพันธ์กับการเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ เนื่องจากจำเป็นต้องอาศัยโครงสร้างระบบการคมนาคมขนส่งที่ดีในการเป็นพื้นฐานของกิจกรรม

ในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นอย่างบูรณาการจึงควรเริ่มต้นดำเนินการให้มีความสัมพันธ์ของเงื่อนไขและข้อจำกัดจากประเด็นที่มีความสัมพันธ์ทั้ง 6 ประเด็นมากที่สุดก่อน แล้วจึงไล่เรียงประเด็นที่มีความสัมพันธ์น้อยลงลดหลั่นกันไป

ตารางที่ 4.22 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เงื่อนไขและข้อจำกัดในการบูรณาการศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น

ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น	ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดขอนแก่น					
	มหานครขอนแก่น	มหานครการแพทย์	มหานครโลจิสติกส์	มหานครอุตสาหกรรมสีเขียว	มหานครการศึกษา	มหานคร MICE & Tourism
มหานครขอนแก่น						
โครงสร้างการปกครองและการบริหารจัดการจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างให้มีความเหมาะสมกับบทบาทและความเป็นมหานครขอนแก่น	✓					
โครงสร้างเชิงอำนาจในการตัดสินใจทั้งเชิงนโยบายและงบประมาณยังขึ้นอยู่กับภาครัฐส่วนกลาง	✓					
มหานครศูนย์กลางการแพทย์						
จังหวัดขอนแก่นยังขาดการศึกษาอธิบายบทบาทการเป็นศูนย์กลางการแพทย์ระหว่างการให้บริการชาวต่างชาติ ชาวไทย บุคคลท้องถิ่น และชาวชนบท		✓				
หน่วยงานด้านการแพทย์แต่ละประเภทแต่ละหน่วยงานยังขาดการบูรณาการ		✓				
สัดส่วนผู้รับบริการต่อผู้ให้บริการ (แพทย์ พยาบาล และสาธารณสุข) ยังมีอัตราสัดส่วนที่สูงอยู่		✓			✓	
ความวิตกจากหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนภาคประชาชนเกรงว่าจะเกิดความเหลื่อมล้ำในการให้บริการประชากรชาวไทย และกลุ่มผู้ยากไร้มีมาตรฐานลดต่ำลง	✓	✓				
มหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์						
จังหวัดขอนแก่นยังไม่มีการศึกษาความสัมพันธ์รูปแบบระบบการขนส่งสินค้าเพื่อนำไปสู่ความคุ้มค่าในการลงทุนและการจัดระบบโลจิสติกส์	✓		✓			✓
จังหวัดขอนแก่นยังขาดการพัฒนาด้านบุคลากรทั้งระบบห่วงโซ่อุปทานโล-จิสติกส์			✓		✓	
จังหวัดขอนแก่นขาดการศึกษาเพื่อกำหนดย่านการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีความสัมพันธ์ระหว่างย่านพื้นที่คลังสินค้ากับสถานีและรูปแบบการขนส่ง ย่านการผลิต และย่านพื้นที่เมืองและการบริการ	✓		✓			

ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น	ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดขอนแก่น					
	มหานครขอนแก่น	มหานครการแพทย์	มหานครโลจิสติกส์	มหานครอุตสาหกรรมสีเขียว	มหานครการศึกษา	มหานคร MICE & Tourism
นโยบายภาครัฐมีการกำหนดบทบาทศูนย์กลางโลจิสติกส์ซ้ำซ้อน 2 ระดับกับจังหวัดขอนแก่น			✓			
มหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว						
ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดและระบบกระบวนการไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวท่ามกลางผู้ประกอบการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมมีน้อยมาก				✓		
กลุ่มผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมขาดความตระหนักถึงการเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวจะสามารถลดต้นทุนและสร้างความคุ้มค่าต่อการลงทุนได้ในระยะยาว				✓		
ขาดการควบคุมย่านที่ตั้งกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมกับย่านพื้นที่ชุมชนตลอดจนการควบคุมมาตรฐานการสร้างมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม	✓			✓		✓
จังหวัดขอนแก่นยังขาดความชัดเจนในการกำหนดควบคุมย่านที่ตั้งโรงงาน	✓			✓		
การไม่ยอมรับกลุ่มผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อไปสู่การเป็นอุตสาหกรรมสีเขียวยังมีอยู่มาก เนื่องจากจำเป็นต้องมีการปรับระบบที่มีอยู่เดิมและต้องใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมาก				✓		
จังหวัดข้างเคียงมีการพัฒนาย่านที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม ตลอดจนการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดีและมีความชัดเจนมากกว่าอาจเป็นปัจจัยของการเลือกทำเลที่ตั้งของกลุ่มนักลงทุนอุตสาหกรรม				✓		
มหานครศูนย์กลางการศึกษา						
ความเข้าใจประวัติศาตร์อาเซียนและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอดีตที่ไม่ตรงกัน ซึ่งอยู่ในหลักสูตรการศึกษาแต่ละประเทศอาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งของกลุ่มผู้ศึกษาได้	✓	✓			✓	✓
ความหลากหลายทางภาษาของกลุ่มประเทศอาเซียนทำให้ยากต่อการสื่อสารและกระบวนการเรียนการสอน					✓	

ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น	ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดขอนแก่น					
	มหานครขอนแก่น	มหานครการแพทย์	มหานครโลจิสติกส์	มหานครอุตสาหกรรมสีเขียว	มหานครการศึกษา	มหานคร MICE & Tourism
ทัศนคติในการติดต่อปฏิสัมพันธ์ในการเรียนการสอนร่วมกันท่ามกลางสมาชิกอาเซียน บ่อยครั้งมักมีค่านิยมหมิ่นประมาทหรือการดูถูกกันอยู่					✓	
โครงสร้างหลักสูตรยังเป็นแบบเน้นเนื้อหาและผลลัพธ์มากกว่าวิธีการคิดกับกระบวนการได้มาของคำตอบ ซึ่งเป็นแนวคิดการเรียนการสอนแบบยุคเก่า		✓	✓	✓	✓	
ขาดการเชื่อมโยงด้านโครงสร้างและทรัพยากรต่างๆ ของสถาบันการศึกษาภายในจังหวัดขอนแก่น		✓	✓	✓	✓	
การเป็นศูนย์กลางการศึกษาจำเป็นต้องมีกระบวนการศึกษาแบบรู้กว้างและลึก จะเป็นลักษณะของการศึกษาแบบองค์รวมและเรียกอีกอย่างว่าสหวิทยาการ ซึ่งสถาบันการศึกษาในจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่จะมีลักษณะการศึกษาแบบลึกเฉพาะด้านแบบแยกส่วน					✓	
มหานครแห่ง MICE & Tourism						
ขาดการนิยามและการสร้างความเข้าใจร่วมกันท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนกิจกรรมอุตสาหกรรม MICE & Tourism					✓	✓
ขาดการออกแบบและเสนอแนะกิจกรรมท่องเที่ยวอย่างครบวงจรภายในจังหวัดขอนแก่น	✓		✓			✓
ขาดกลไกการเงินสนับสนุนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการเข้าร่วมและมีบทบาทเชื่อมโยงกลไกห่วงโซ่อุปทานของกิจกรรม MICE & Tourism	✓	✓	✓		✓	✓
ภาพลักษณ์ของจังหวัดและเมืองขอนแก่นยังไม่สามารถสร้างจินตภาพในการจดจำของกลุ่มคนที่เข้ามาในพื้นที่ได้อย่างเป็นเอกลักษณ์	✓					✓
จังหวัดขอนแก่นไม่สามารถทำให้พื้นที่ของจังหวัดเป็นเป้าหมายในการเข้ามาอยู่ในพื้นที่ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวไม่สามารถทำให้เกิดการใช้จ่ายของ						✓

ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น	ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดขอนแก่น					
	มหานครขอนแก่น	มหานครการแพทย์	มหานครโลจิสติกส์	มหานครอุตสาหกรรมสีเขียว	มหานครการศึกษา	มหานคร MICE & Tourism
นักท่องเที่ยวในจังหวัดขอนแก่นอย่างเต็มที่เท่าที่ควรจะเป็น						
จังหวัดขอนแก่นยังขาดนโยบายและแผนงานในการสนับสนุนกิจกรรม MICE & Tourism อย่างเป็นรูปธรรม						✓
การมีนโยบายลงทุนโครงสร้างพื้นฐานระบบคมนาคมรถไฟความเร็วสูงของจังหวัดใกล้เคียงอาจจะเป็นปัจจัยทำให้กิจกรรม MICE & Tourism ของจังหวัดขอนแก่นมีแนวโน้มที่ลดลง						✓

4.3.3 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

ในการวิเคราะห์การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนากับการวิเคราะห์เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่นสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่นจำแนกแผนงานเป็น 4 มิติ ตามหลักแนวคิดการบริหารโครงการและองค์กร 4Ms ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างและเครื่องมือในการดำเนินการ (Material) 2) ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man) 3) ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money) และ 4) ด้านรูปแบบระบบบริหารจัดการ (Management)

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่นอธิบายจำแนกเป็นรายประเด็นศักยภาพพื้นที่แบ่งตามช่วงระยะเวลาดำเนินแผนงานได้เป็น 6 ประเด็นศักยภาพ ได้แก่ 1) มหานครขอนแก่น 2) มหานครศูนย์กลางการแพทย์ 3) มหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ 4) มหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว 5) มหานครศูนย์กลางการศึกษา และ 6) มหานครแห่ง MICE & Tourism แบ่งตามช่วงเวลาเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1) ระยะสั้น 3 ปี 2) ระยะกลาง 5 ปี และ 3) ระยะยาว 10 ปี

4.3.3.1 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครขอนแก่น

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครขอนแก่น อธิบายแจกแจงได้ดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครขอนแก่น

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครขอนแก่น		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
ด้านโครงสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือในการดำเนินการ (Material)		
● ศึกษากฎหมายและมาตราการเพื่อรองรับความเป็นมหานครขอนแก่น	● ผลักดันการใช้กฎหมายและมาตรการ	
ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man)		
● ศึกษารูปแบบองค์กรภาครัฐเพื่อการเป็นมหานครขอนแก่น ● ศึกษาแนวทางการปรับโครงสร้างองค์กรภาครัฐ	● พัฒนาให้กลายเป็นตัวอย่างนำร่ององค์กรภาครัฐมหานครขอนแก่น	● ขยายผลองค์กรครอบคลุมทั้งจังหวัดขอนแก่น
ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money)		
● งบประมาณศึกษารูปแบบองค์กรมหานครขอนแก่น	● งบประมาณสำหรับโครงสร้างองค์กรมหานครขอนแก่น	● งบประมาณขับเคลื่อนการบริหารและขยายผลการบริหารมหานครในจังหวัดขอนแก่น
ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Management)		
	● ศึกษาการมีส่วนร่วมแบบหุ้นส่วนองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในการบริหารมหานครขอนแก่น	● ดำเนินการขับเคลื่อนการบริหารมหานครขอนแก่น

4.3.3.2 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์ อธิบายแจกแจงได้ดังตารางที่ 4.24

ตารางที่ 4.24 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการแพทย์		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
ด้านโครงสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือในการดำเนินการ (Material)		
● สร้างระบบฐานข้อมูลสถานบริการการแพทย์ของจังหวัดขอนแก่น	● เผยแพร่และประชาสัมพันธ์การใช้ระบบฐานข้อมูล	
ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man)		
● สร้างมาตรฐานสัดส่วนจำนวนบุคลากรการแพทย์กับจำนวนผู้เข้ารับบริการ	● โครงการต่อเนื่อง	● โครงการต่อเนื่อง
ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money)		
● จัดสรรงบประมาณสำหรับระบบฐานข้อมูล	● งบประมาณในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ตลอดจนงบประมาณการดูแลระบบฐานข้อมูล	
● จัดสรรงบประมาณสำหรับการสร้างมาตรฐานทางการแพทย์	● จัดสรรงบประมาณต่อเนื่อง	● จัดสรรงบประมาณต่อเนื่อง
ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Management)		
● ศึกษาโครงสร้างสวัสดิการและมาตรฐานค่าใช้จ่ายแต่ละกลุ่มประเภทผู้เข้ารับบริการ	● กำหนดใช้โครงสร้างสวัสดิการและมาตรฐานค่าใช้จ่ายแต่ละกลุ่มประเภทผู้เข้ารับบริการ	● ขยายผลครอบคลุมทั้งจังหวัดขอนแก่น
● ศึกษามาตรฐานการให้บริการทางการแพทย์กับกลุ่มผู้รับบริการ	● กำหนดใช้มาตรฐานการให้บริการทางการแพทย์กับกลุ่มผู้รับบริการ	● ขยายผลมาตรฐานการให้บริการทางการแพทย์กับกลุ่มผู้รับบริการทั้งจังหวัดขอนแก่น

4.3.3.3 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ อธิบายแจกแจงได้ดังตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
ด้านโครงสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือในการดำเนินการ (Material)		
● สร้างฐานข้อมูลระบบการขนส่งและโลจิสติกส์	● เผยแพร่และประชาสัมพันธ์การใช้ระบบฐานข้อมูลการขนส่งและโลจิสติกส์	
● ศึกษาเพื่อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินและมาตรการควบคุมเชิงพื้นที่ของกิจกรรมการขนส่งและโลจิสติกส์	● กำหนดใช้ประโยชน์ที่ดินและมาตรการควบคุมเชิงพื้นที่	
ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man)		
● ศึกษาโครงสร้างเชิงองค์กรรองรับบทบาทศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์	● จัดตั้งองค์กรเป็นแกนหลักบทบาทศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์	● ขับเคลื่อนประสานการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยองค์กรแกนหลัก
ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money)		
● งบประมาณจัดทำระบบฐานข้อมูลการขนส่งและโลจิสติกส์	● งบประมาณเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ระบบฐานข้อมูลการขนส่งและโลจิสติกส์	
● งบประมาณศึกษาเพื่อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินและมาตรการควบคุมพื้นที่		
● งบประมาณศึกษาโครงสร้างเชิงองค์กรบทบาทศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์	● งบประมาณจัดตั้งองค์กรเป็นแกนหลักบทบาทศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์	● งบประมาณขับเคลื่อนประสานการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
● งบประมาณศึกษาความคุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจการเป็นศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์		
ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Management)		
● ศึกษาความคุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจในการเป็นศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์เพื่อความเป็นไปได้ในการลงทุน	● กำหนดเกณฑ์และระเบียบการให้บริการโครงสร้างการขนส่งและโลจิสติกส์ของจังหวัดขอนแก่น	

4.3.3.4 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว อธิบายแจกแจงได้ดังตารางที่ 4.26

ตารางที่ 4.26 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
ด้านโครงสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือในการดำเนินการ (Material)		
● จัดทำองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่มาตรฐานและแนวทางการเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว	● เผยแพร่และประชาสัมพันธ์องค์ความรู้มาตรฐานระบบอุตสาหกรรมสีเขียว	
● จัดทำระบบฐานข้อมูลสถานะโรงงานอุตสาหกรรมสีเขียวจังหวัดขอนแก่น		
ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man)		
● จัดตั้งองค์กรแกนหลักขับเคลื่อนบทบาทศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว		
● สร้างความรู้และความเข้าใจกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในระบบอุตสาหกรรมสีเขียว	● สร้างการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนระบบอุตสาหกรรมสีเขียวกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	
ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money)		
● งบประมาณจัดทำองค์ความรู้เพื่อการเผยแพร่มาตรฐานและแนวทางการเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว	● งบประมาณเผยแพร่และประชาสัมพันธ์องค์ความรู้มาตรฐานระบบอุตสาหกรรมสีเขียว	
● งบประมาณจัดทำระบบฐานข้อมูลสถานะโรงงานอุตสาหกรรมสีเขียว		
● งบประมาณจัดตั้งองค์กรขับเคลื่อนบทบาทศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว		
● งบประมาณสร้างความรู้และความเข้าใจกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในระบบอุตสาหกรรมสีเขียว	● งบประมาณสร้างการมีส่วนร่วมและพันธะสัญญาการขับเคลื่อนระบบอุตสาหกรรมสีเขียวกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	
● งบประมาณศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดิน การควบคุมและมาตรการย่านพื้นที่อุตสาหกรรมสีเขียว		● งบประมาณศึกษาสถานการณ์อุตสาหกรรมสีเขียวจังหวัดขอนแก่น
ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Management)		
● ศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดิน การควบคุมและมาตรการย่านพื้นที่อุตสาหกรรมสีเขียว	● กำหนดย่านพื้นที่อุตสาหกรรมสีเขียว	● ศึกษาสถานการณ์อุตสาหกรรมสีเขียวจังหวัดขอนแก่น

4.3.3.5 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา อธิบายแจกแจงได้ดังตารางที่ 4.27

ตารางที่ 4.27 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
ด้านโครงสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือในการดำเนินการ (Material)		
● ปรับโครงสร้างหลักสูตรประวัติศาสตร์อาเซียนร่วมกัน		
● จัดทำหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้อย่างบูรณาการท่ามกลางกลุ่มประเทศอาเซียน		
ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man)		
● ยกระดับด้านภาษาของบุคลากรทางการศึกษา	● โครงการต่อเนื่อง	● โครงการต่อเนื่อง
ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money)		
● งบประมาณปรับโครงสร้างหลักสูตรประวัติศาสตร์อาเซียนร่วมกัน		
● งบประมาณจัดทำหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้อย่างบูรณาการท่ามกลางกลุ่มประเทศอาเซียน		
● งบประมาณยกระดับด้านภาษาของบุคลากรทางการศึกษา	● งบประมาณต่อเนื่อง	● งบประมาณต่อเนื่อง
● งบประมาณยกระดับศูนย์อาเซียนศึกษา	● งบประมาณต่อเนื่อง	● งบประมาณต่อเนื่อง
ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Management)		
● ยกระดับศูนย์อาเซียนศึกษาเพื่อการเชื่อมโยงความสัมพันธ์วัฒนธรรมและทัศนคติระหว่างชนชาติ		

4.3.3.6 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism อธิบายแจกแจงได้ดังตารางที่ 4.28

ตารางที่ 4.28 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษา		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
ด้านโครงสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือในการดำเนินการ (Material)		
● จัดทำฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนกิจกรรม MICE & Tourism	● เผยแพร่และประชาสัมพันธ์การใช้ระบบจัดทำฐานข้อมูล MICE & Tourism	
ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man)		
● จัดตั้งองค์กรรับผิดชอบในการขับเคลื่อนประเด็นสาระงานด้าน MICE & Tourism	● ประสานความร่วมมือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมกิจกรรม MICE & Tourism	
ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money)		
● งบประมาณยกระดับด้านภาษาของบุคลากรทางการศึกษา	● งบประมาณต่อเนื่อง	● งบประมาณต่อเนื่อง
ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Management)		
● สร้างภาพลักษณ์ของจังหวัดและเมืองขอนแก่นเพื่อส่งเสริม MICE & Tourism	● โครงการพัฒนาต่อเนื่อง	● โครงการพัฒนาต่อเนื่อง

บทที่ 5
ศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

การอธิบายศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย แบ่งการอธิบายเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) บริบทจังหวัดหนองคาย 2) ข้อค้นพบศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคาย และ 3) การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคาย เงื่อนไขและข้อจำกัดกล่าวรายละเอียดได้ดังนี้

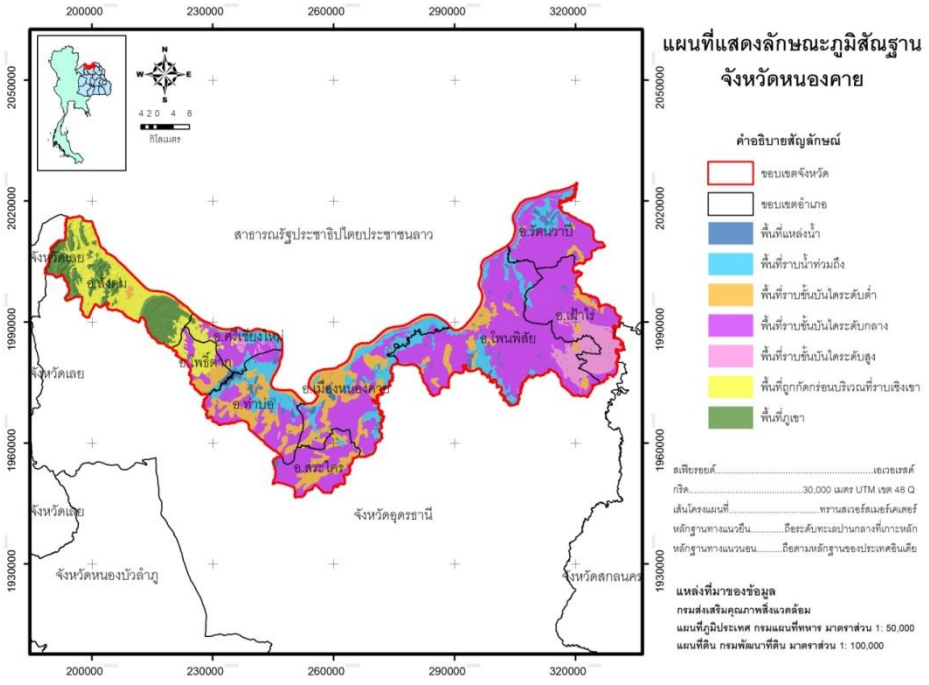
5.1 บริบทจังหวัดหนองคาย

บริบทจังหวัดหนองคายจำแนกการอธิบายเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพภูมิศาสตร์ 2) ระบบโครงสร้างพื้นฐาน 3) สภาพเศรษฐกิจ และ 4) สภาพสังคม อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

5.1.1 สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดหนองคาย

สภาพภูมิประเทศของจังหวัดหนองคายมีลักษณะทอดยาวตามลำน้ำโขง จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดชายแดนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยเส้นทางรถยนต์ 615 กิโลเมตร และมีอาณาเขตติดกับนครหลวงเวียงจันทน์ ซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นเขตแดน จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดชายแดนที่มีเอกลักษณ์พิเศษโดยมีพื้นที่ทอดขนานยาวไปตามลำน้ำโขงมีความยาวทั้งสิ้น 210.60 กิโลเมตร ความกว้างของพื้นที่ทอดขนานไปตามลำน้ำโขงโดยเฉลี่ยประมาณ 20 – 25 กิโลเมตร ช่วงที่กว้างที่สุดอยู่ที่อำเภอเฝ้าไร่ และช่วงที่แคบที่สุดอยู่ที่อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคายมีอำเภอที่อยู่ติดกับลำน้ำโขง 6 อำเภอ คือ อำเภอสังคม อำเภอท่าบ่อ อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอเมือง อำเภอโพนพิสัย และอำเภอรัตนวาปี และมีอาณาเขตติดต่อกับ สปป.ลาว คือ แขวงเวียงจันทน์ นครหลวงเวียงจันทน์ และแขวงบอลิคำไซ

จังหวัดหนองคายมีจุดผ่านแดนไป สปป.ลาว รวม 6 จุด เป็นจุดผ่านแดนถาวร 2 จุด และจุดผ่อนปรน 4 จุด จุดผ่านแดนที่สำคัญและเป็นสากล คือ ด่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว ซึ่งรัฐบาลออสเตรเลย-ไทย-สปป.ลาว ร่วมมือกันสร้างและเป็นประตูไปสู่อินโดจีน

ภาพที่ 5.1 สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดหนองคาย

ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูง แยกได้เป็น 4 บริเวณ คือ

1) พื้นที่ค่อนข้างราบ ได้แก่ เขตอำเภอเมืองหนองคาย อำเภอท่าบ่อ และอำเภอศรีเชียงใหม่ ซึ่งใช้ประโยชน์ในการทำนา และปลูกพืชบริเวณริมน้ำโขง

2) พื้นที่เป็นคลื่นลอนลาด กระจายอยู่ทุกอำเภอเป็นหย่อมๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่ทำนาและปลูกพืชไร่ พืชสวนและป่าธรรมชาติ

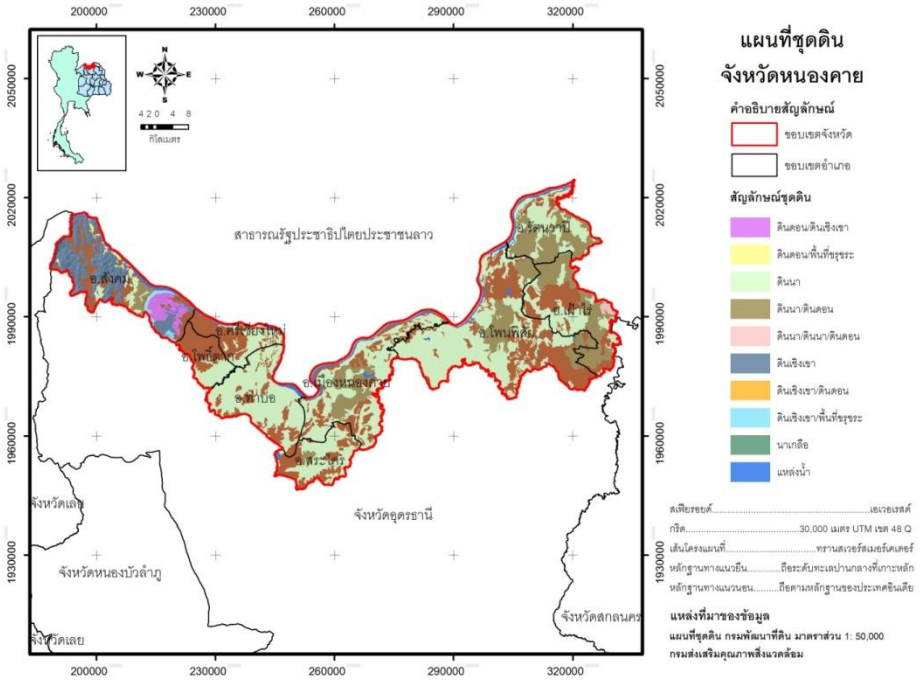
3) พื้นที่เป็นคลื่นลอนชันและเป็นเขาเป็นป่าธรรมชาติ เช่น ป่าไม้เต็งรัง เบญจพรรณ พบในเขตอำเภอสังคม

4) สภาพพื้นที่เป็นภูเขาที่มีความสูงชัน จากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 200 เมตร เป็นบริเวณเทือกเขาต่างๆ ทางทิศตะวันตกในเขตอำเภอสังคม

เนื่องจากพื้นที่จังหวัดหนองคายมีแม่น้ำโขงไหลผ่านอำเภอต่างๆ เกือบทุกอำเภอ จึงก่อให้เกิดประโยชน์ในการเกษตรกรรม ราษฎรได้อาศัยแม่น้ำโขงเป็นแหล่งน้ำที่ใช้เพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะราษฎรที่อาศัยอยู่ริมแม่น้ำโขง จะได้รับประโยชน์มากกว่าราษฎรที่อยู่ลึกเข้าไปจากแม่น้ำโขง นอกจากนี้สำนักงานพลังงานแห่งชาติได้จัดตั้งสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ในพื้นที่ 9 อำเภอ รวมทั้งสิ้น 82 สถานี เพื่อทำการสูบน้ำจากแม่น้ำโขงและแหล่งน้ำอื่นๆ ขึ้นมาใช้เพื่อการเกษตรกรรม

จังหวัดหนองคายเคยได้รับการคัดเลือกจากนิตยสาร Modern Maturity ของสหรัฐอเมริกาว่าเป็นเมืองน่าอยู่อันดับ 7 ของโลก โดยมีเกณฑ์ชี้วัดเมืองน่าอยู่ 12 ตัวชี้วัด คือ สภาพอากาศ ค่าครองชีพ วัฒนธรรม ที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภค การคมนาคม การบริการทางการแพทย์ สภาพแวดล้อม กิจกรรมนันทนาการ ระบบรักษาความปลอดภัย ความมั่นคงทางการเมือง และเทคโนโลยี อีกทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในฐานะที่เป็นปากทางเข้าสู่พื้นที่ต่างๆ ของย่านอินโดจีน และเป็นจังหวัดที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย คัดเลือกให้เป็นเมืองท่องเที่ยวแบบอยู่อาศัยระยะยาวสำหรับการท่องเที่ยว

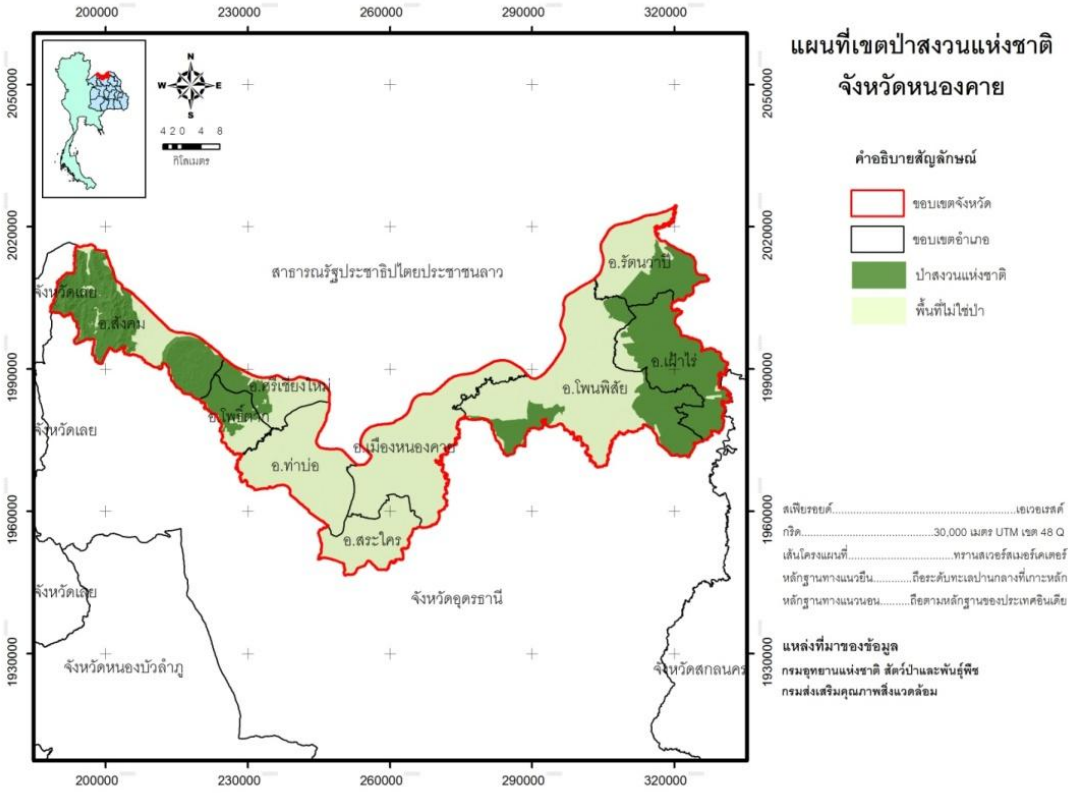
ลักษณะดินของจังหวัดหนองคายโดยส่วนใหญ่เป็นดินสำหรับการทำนามีตำแหน่งอยู่บริเวณตอนกลางของจังหวัดหนองคาย รองลงมาเป็นดินเหมาะสมสำหรับการทำสวนมีลักษณะกระจายอยู่ทั่วจังหวัดหนองคาย (ดูภาพที่ 5.2 ประกอบ)

ภาพที่ 5.2 ชุดดินจังหวัดหนองคาย

จังหวัดหนองคายมีพื้นที่ป่าสงวนตั้งอยู่บริเวณทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของจังหวัด ส่วนบริเวณตอนกลางเป็นพื้นที่ไม่ใช่ป่ามักเป็นที่ตั้งถิ่นฐานในการอยู่อาศัยของประชากรจังหวัดหนองคาย ทั้งนี้บริเวณตำแหน่งของย่านพื้นที่ป่าสงวนของจังหวัดหนองคายจะมีความสัมพันธ์กับลักษณะประเภทดินด้วยเช่นกัน กล่าวโดยสรุปได้ว่าบริเวณตอนกลางของจังหวัดหนองคายจะมีที่ดินเหมาะสมกับการทำนาและเป็นบริเวณที่ตั้งถิ่นฐานของประชากร ส่วนที่ดินบริเวณทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของจังหวัดหนองคายมีลักษณะดิน

เหมาะสมกับไม้สวนซึ่งเป็นพื้นที่อนุรักษ์ของจังหวัดที่มีการประกาศให้เป็นพื้นที่ป่าสงวน (ดูภาพที่ 5.2-5.3 ประกอบ)

ภาพที่ 5.3 เขตป่าสงวนแห่งชาติจังหวัดหนองคาย

5.1.2 ระบบโครงสร้างพื้นฐานจังหวัดหนองคาย

ระบบโครงสร้างพื้นฐานจังหวัดหนองคายจำแนกการอธิบายเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ระบบสาธารณูปโภค 2) ระบบสาธารณูปการ และ 3) ระบบคมนาคม อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

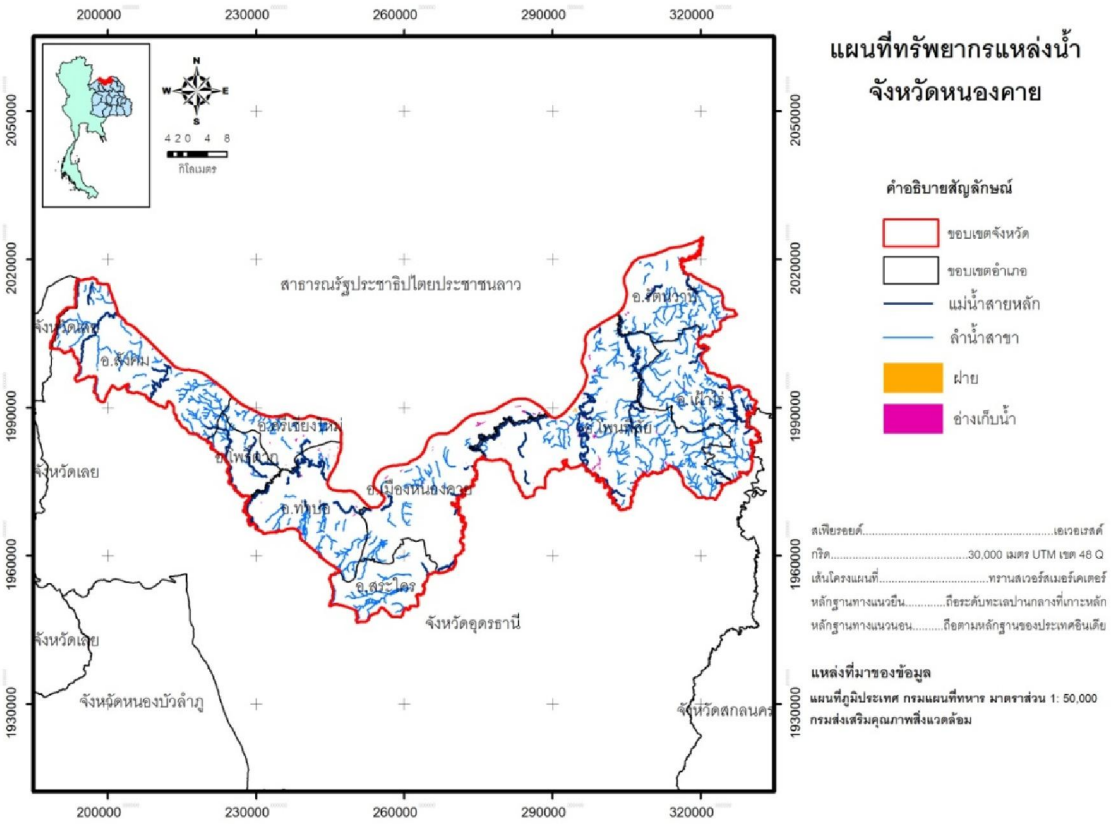
5.1.2.1 ระบบสาธารณูปโภค

จังหวัดหนองคายมีอาณาเขตติดต่อกับ สปป.ลาว และมีแม่น้ำโขงกั้นเป็นอาณาเขตระหว่างประเทศ ลักษณะภูมิประเทศทอดยาวตามลำน้ำโขง ตั้งแต่อำเภอสังคมติดต่อกับอำเภอบ้างแพง จังหวัดนครพนม ทอดยาวไปจรดอำเภอบึงโขงหลง จังหวัดบึงกาฬ รวมเป็นระยะริมแม่น้ำโขงทั้งสิ้น 330.6 กิโลเมตร ครอบคลุมกลุ่มลุ่มน้ำสาขาจำนวน 6 ลุ่มน้ำ รายละเอียดดังตารางที่ 5.1 และภาพที่ 5.4

ตารางที่ 5.1 ลุ่มน้ำสาขาในท้องที่จังหวัดหนองคาย

ลุ่มน้ำสาขา	เขตพื้นที่อำเภอและพื้นที่ใช้ประโยชน์ลุ่มน้ำ
1. ลุ่มน้ำสวย	โพนพิสัย สระใคร และเมืองหนองคาย
2. น้ำโมง	โพธิ์ตาก และท่าบ่อ
3. ห้วยคลอง	พรเจริญ
4. ห้วยน้ำโสม	สังคม
5. แม่น้ำโขงส่วนที่ 5	สังคม
6. แม่น้ำโขงส่วนที่ 6	ท่าบ่อ ศรีเชียงใหม่ และเมืองหนองคาย

ที่มา: ฝ่ายทรัพยากรน้ำจังหวัดหนองคาย (2550)

ภาพที่ 5.4 ทรัพยากรแหล่งน้ำจังหวัดหนองคาย

ปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ยของลุ่มน้ำสาขาในพื้นที่จังหวัดหนองคายมีปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ยต่อหน่วยพื้นที่อยู่ระหว่าง 7.02-11.72 ตร.กม./วินาที/ลิตร

พื้นที่ลุ่มน้ำเป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สำคัญและกระจายอยู่ในทุกพื้นที่ของจังหวัดหนองคายมีความเกี่ยวโยงเป็นเครือข่าย รวมถึงลำห้วย คู คลอง บึง ฯลฯ ในอดีตแม่น้ำและแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นแหล่ง

รวมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับน้ำ จึงได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีพของประชาชนหลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่การตั้งถิ่นฐาน การอุปโภคบริโภค การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง การคมนาคมขนส่ง การติดต่อค้าขายทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นที่รองรับน้ำตามธรรมชาติและระบายน้ำเพื่อป้องกันอุทกภัยที่เกิดขึ้นประจำทุกปี

จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติมากมายทั้งแม่น้ำ ห้วย ลำธาร คลอง และบึง ซึ่งมีความสำคัญต่อการอุปโภค บริโภค และด้านการเกษตร แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่

แม่น้ำโขง ไหลผ่านเกือบทุกอำเภอของจังหวัดหนองคาย คือ อำเภอสังคม อำเภอท่าบ่อ อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอโพนพิสัย และอำเภอเมือง แม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศ สปป.ลาวตลอดพื้นที่ของจังหวัดหนองคายที่อยู่ติดริมฝั่งแม่น้ำโขง

แม่น้ำสงครามเป็นแม่น้ำสายสำคัญไหลลงแม่น้ำโขงทางเขตอีสานเหนือ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาภูพานในเขตจังหวัดสกลนครไหลขึ้นไปทางเหนือเข้าเขตจังหวัดหนองคายและไหลผ่านจังหวัดบึงกาฬและเข้าสู่แม่น้ำโขงที่ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม เป็นแม่น้ำที่กั้นเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายกับจังหวัดบึงกาฬ ซึ่งมีความยาวทั้งสิ้น 420 กิโลเมตร เป็นแหล่งปลาที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดของในภาคอีสาน

แหล่งน้ำอื่นๆ สายน้ำย่อยๆ ที่ไหลลงสู่แม่น้ำโขงกระจายอยู่เต็มพื้นที่จังหวัดหนองคาย ได้แก่

แม่น้ำโขง หรือห้วยน้ำโมง ไหลจากอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ผ่านอำเภอท่าบ่อ แล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขง

แม่น้ำสวย หรือห้วยปากสวย ไหลจากอำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ผ่านอำเภอเมือง แล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขง

ห้วยดุก ไหลผ่านอำเภอเมือง แล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขง

ห้วยน้ำซ่อม ไหลผ่านอำเภอสังคม แล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขง

ห้วยหลวง ไหลจากอำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ไหลผ่านอำเภอโพนพิสัย แล้วไหลลงสู่แม่น้ำสงคราม

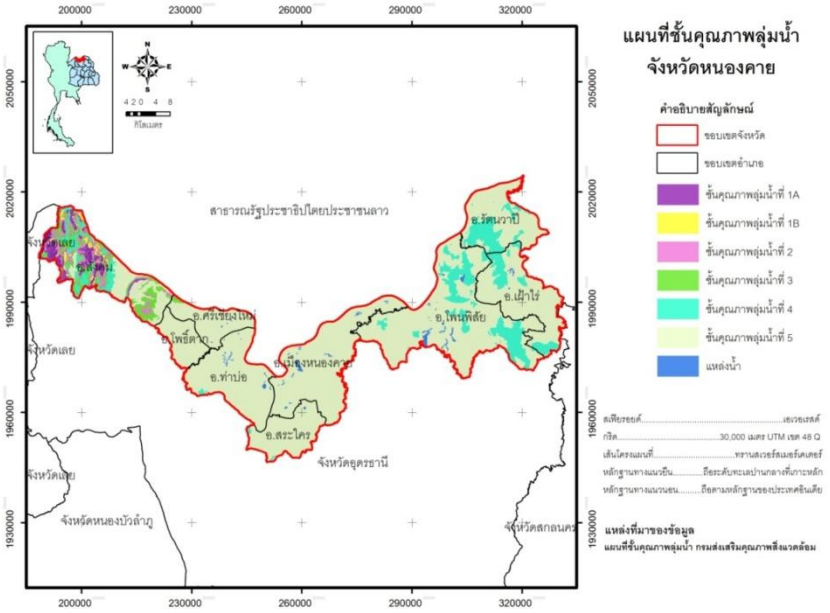
ห้วยพันลำ และห้วยบัวมาตร ไหลผ่านจังหวัดบึงกาฬแล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขง

ห้วยทอน ต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาภูพานในเขตจังหวัดอุดรธานี แล้วไหลเข้าเขตอำเภอโพนพิสัย เป็นแนวกั้นเขตพื้นที่จังหวัดอุดรธานีกับจังหวัดหนองคายส่วนหนึ่ง

แหล่งน้ำชลประทานที่มีอยู่ภายในจังหวัดประกอบด้วยแหล่งน้ำตามโครงการขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และโครงการขนาดเล็ก ในปีงบประมาณ พ.ศ.2541 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 199 โครงการ สามารถเก็บกักน้ำได้ 112.72 ล้านลูกบาศก์เมตร และมีพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ 175,710 ไร่ หรือร้อยละ 6.59 ของพื้นที่ถือครองทางการเกษตร ของจังหวัด 2,664,292 ไร่

บริเวณจังหวัดหนองคายมีการสะสมตัวของชั้นเกลือหลายชั้นพบว่าการเจาะบ่อบาดาลในพื้นที่ที่อยู่ไกลจากแหล่งน้ำธรรมชาติจะพบน้ำที่ระดับลึกโดยประมาณ 50-150 เมตร ในการวิเคราะห์ทางเคมีพบว่าคุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ไม่ดี แต่ประชากรของจังหวัดหนองคายยังนำมาใช้อุปโภค

คุณภาพของลุ่มน้ำ[1] ในการอุปโภคและบริโภคของจังหวัดหนองคายแสดงดังภาพที่ 5.5 โดยส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 เป็นย่านพื้นที่ราบลุ่มใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรกรรม รองลงมาเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 4 เป็นย่านพื้นที่ราบลุ่มใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมป่าไม้ เหมืองแร่และเพื่อพืชสวนหรือกสิกรรม กระจุกตัวอยู่บริเวณทิศตะวันออกของจังหวัด

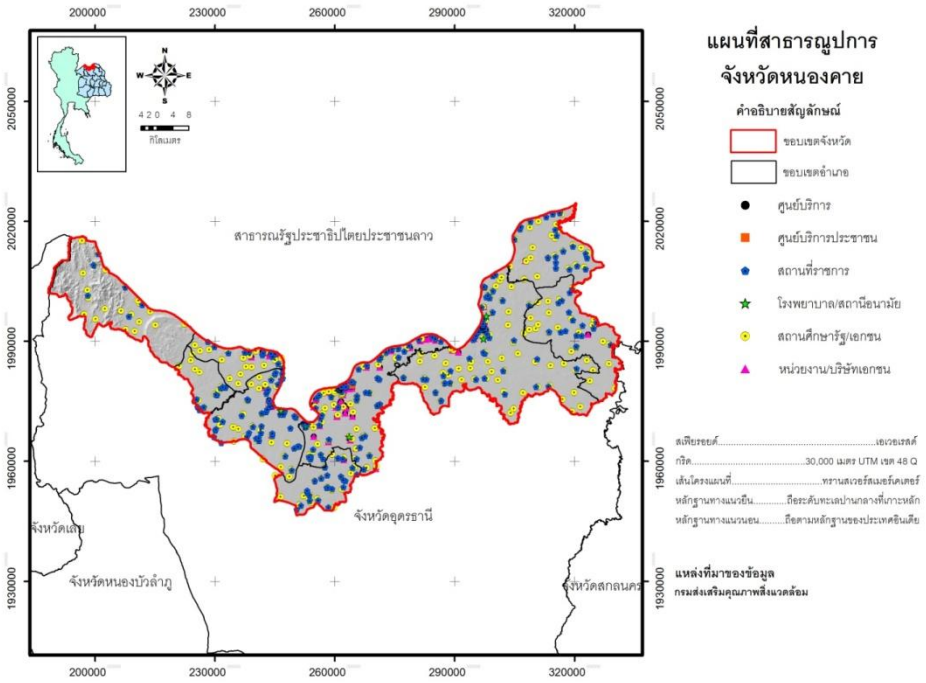

ภาพที่ 5.5 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำจังหวัดหนองคาย

[1] คุณภาพลุ่มน้ำแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 หมายถึงพื้นที่ภายในลุ่มน้ำที่ควรจะต้องสงวนรักษาไว้เป็นต้นน้ำลำธารโดยเฉพาะ
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 หมายถึงพื้นที่ภายในลุ่มน้ำ ซึ่งมีคุณภาพเหมาะสมต่อการเป็นต้นน้ำลำธารในระดับรองลงมาและสามารถนำมาใช้ประโยชน์เพื่อกิจการที่สำคัญ เช่น การทำไม้และเหมืองแร่ เป็นต้น
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3 หมายถึงพื้นที่ภายในลุ่มน้ำซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งกิจกรรมทำไม้ เหมืองแร่ และเพื่อปลูกพืชกสิกรรมประเภทไม้ยืนต้น
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4 หมายถึงพื้นที่ภายในลุ่มน้ำที่สภาพป่าได้ถูกบุกรุกแผ้วถางเป็นที่ใช้ประโยชน์ เพื่อกิจการพืชไร่เป็นส่วนมาก
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 หมายถึงพื้นที่ภายในลุ่มน้ำซึ่งเป็นที่ราบหรือลุ่ม หรือเนินลาดเอียงเล็กน้อย แต่ส่วนใหญ่ป่าได้ถูกบุกรุกแผ้วถาง เพื่อใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะทำนา และกิจการอื่น

5.1.2.2 ระบบสาธารณูปการ

ระบบสาธารณูปการมีความสัมพันธ์ดังที่กล่าวไปเกี่ยวกับประเด็นทางด้านลักษณะสภาพภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อรูปแบบลุ่มน้ำและการตั้งถิ่นฐานของประชากรจังหวัดหนองคาย โดยส่วนใหญ่สาธารณูปการประเภทต่างๆ มีการกระจุกตัวอยู่บริเวณย่านตอนกลางของจังหวัด และกระจายตัวไปทางทิศตะวันออกของพื้นที่ ส่วนย่านพื้นที่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดมีการตั้งของสาธารณูปการอย่างเบาบาง เนื่องมาจากลักษณะสภาพภูมิศาสตร์ การเป็นพื้นที่ป่าสงวน ตลอดจนลักษณะที่ดินและลุ่มน้ำไม่มีความเหมาะสมในการตั้งถิ่นฐานของประชากรจึงทำให้ลักษณะของสาธารณูปการบริเวณพื้นที่แห่งนี้มีจำนวนลดหลั่นแปรผันตามกัน (ดูภาพที่ 5.6 ประกอบ)

ภาพที่ 5.6 ระบบสาธารณูปการจังหวัดหนองคาย

5.1.2.3 ระบบคมนาคม

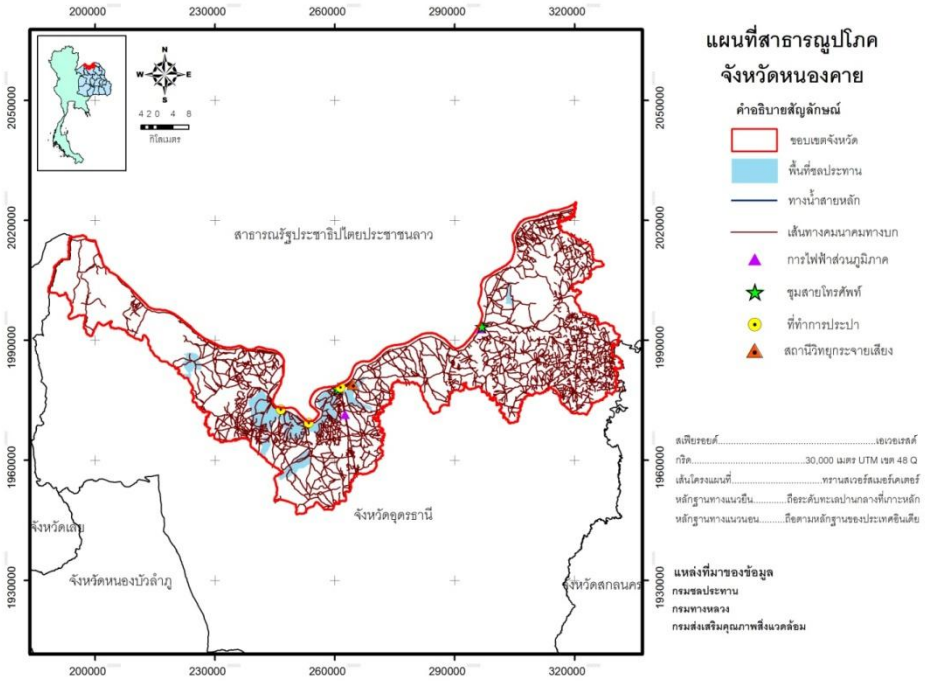
จังหวัดหนองคายเป็นเมืองการค้าที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกรวดเร็ว มีถนนความยาวรวม 923,306 กิโลเมตร หรือร้อยละ 1.82 ของความยาวถนนในประเทศ มีทางหลวงสายหลักเชื่อมโยงระหว่างจังหวัด (ดูภาพที่ 5.7 ประกอบ) คือ

ทางหลวงหมายเลข 2 วิ่งระหว่างจังหวัดหนองคาย-จังหวัดอุดรธานี

ทางหลวงหมายเลข 211 วิ่งระหว่างจังหวัดหนองคาย-จังหวัดเลย

ทางหลวงหมายเลข 222 วิ่งระหว่างจังหวัดอุดรธานี-จังหวัดหนองคาย-จังหวัดสกลนคร-จังหวัดนครพนม

ระบบทางรถไฟวิ่งจากกรุงเทพถึงเมืองหนองคายขนานกับทางหลวงหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ)

ภาพที่ 5.7 ระบบสาธารณูปโภคจังหวัดหนองคาย

5.1.3 สภาพเศรษฐกิจจังหวัดหนองคาย

สภาพเศรษฐกิจจังหวัดหนองคายจำแนกการอธิบายเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ภาคเกษตรกรรม 2) ภาคอุตสาหกรรม 3) ภาคการท่องเที่ยว และ 4) ภาคธุรกิจการค้าและบริการ อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

5.1.3.1 ภาคเกษตรกรรม

การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่ของจังหวัดหนองคายเป็นไปเพื่อการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 57.29 หรือ 2,625,441 ไร่ พื้นที่ป่าไม้เพียงร้อยละ 6.41 หรือ 293,863ไร่ ที่เหลือเป็นพื้นที่ไม่ได้จำแนก ร้อยละ 36.30 หรือ 1,663,371 ไร่ และพื้นที่กันหรืออื่นๆ คิดเป็นร้อยละ 1.68 ของพื้นที่จังหวัด

ผลผลิตพืชที่สำคัญของจังหวัดหนองคาย คือ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย และยางพารา แต่ประสิทธิภาพการผลิตพืชทุกชนิดต่ำกว่าระดับเฉลี่ยของประเทศ แนวโน้มสัดส่วนการผลิตข้าวเริ่มลดลง ขณะที่พืชผัก ผลไม้ มันสำปะหลัง และยางพารามีความสำคัญสูงขึ้น

พืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้หลักให้แก่เกษตรกรในจังหวัดหนองคายได้แก่ยางพารา โดยในปี พ.ศ.2554 พบว่ามีปริมาณผลผลิตยางพาราเท่ากับ 7,926,730 กิโลกรัม มูลค่าการผลิตรวม 792,673 ล้านบาท มีเนื้อที่เพาะปลูกยางพารารวม 142,944.85 ไร่ มีเนื้อที่กรีดได้ทั้งหมด 28,309.75 ไร่ ราคายางพารา ปี พ.ศ.2554 เฉลี่ยกิโลกรัมละ 100 บาท โดยราคายังคงปรับตัวตามกลไกตลาด เนื่องจากการเติบโตของตลาดยางรถยนต์ แนวโน้มยางพาราคาดว่าจะปรับตัวเพิ่มขึ้น และแรงผลักดันจากระดับราคาน้ำมันในตลาดโลกที่ยังปรับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ศักยภาพด้านการประมง พบว่าประชาชนมีการจับสัตว์น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติและการจับปลาจากลำน้ำโขง นอกจากนี้ยังมีการเพาะพันธุ์ปลาต่างๆ ในกระชังและบ่อดิน ได้แก่ ปลานิล ปลาทับทิม และปลาดุก เป็นต้น แหล่งเพาะพันธุ์ปลาที่สำคัญคือ อำเภอศรีเชียงใหม่ และท่าบ่อ ซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาที่ส่งไปจำหน่ายทั้งในจังหวัดใกล้เคียงและขยายการส่งออกไปยัง สปป.ลาว ถือได้ว่าเป็นจุดแข็งของพื้นที่ที่สามารถสร้างอาชีพและกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัดได้

ในด้านปศุสัตว์ของจังหวัดหนองคายพบว่า ปี พ.ศ. 2555 ประชาชนมีการทำการปศุสัตว์ลดลงเกือบทุกชนิด ยกเว้นการเลี้ยงไก่เนื้อที่มีปริมาณการเลี้ยงในปี พ.ศ.2553 จำนวน 25,228 ตัว มีเกษตรกรเลี้ยงไก่เนื้อจำนวน 306 ครัวเรือน เพิ่มขึ้นมาจากปี พ.ศ. 2552 จำนวน 13,601 ตัว คิดเป็นร้อยละ 43.86 อัตราการเพิ่มขึ้นมาจากการส่งเสริมการเลี้ยงไก่เนื้อโดยบริษัททำธุรกิจเกษตรกรรายใหญ่ เช่น ซี.พี. โดยเกษตรกรจะต้องก่อสร้างอาคารโรงเรือนเอง ส่วนลูกพันธุ์ อาหาร และยา ฯลฯ บริษัทเหล่านี้จะเป็นฝ่ายจัดให้และรับซื้อไก่เนื้อในราคาประกัน

ศักยภาพด้านกสิกรรมของจังหวัดหนองคายพบว่าพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้หลักของการกสิกรรมของจังหวัดหนองคาย คือ ข้าว และยางพารา ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะมีระบบการปลูกพืชแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่และแหล่งน้ำ แต่ในปัจจุบันเกษตรกรก็ประสบปัญหาเรื่องค่าจ้างแรงงาน และสภาพฝนที่เปลี่ยน ดังนั้นเกษตรกรได้เปลี่ยนวิธีการทำการเกษตรในรูปแบบที่เปลี่ยนไป เช่น จากการทำนาดำ มาเป็นนาหว่าน ทั้งที่ในนาดอนและนาลุ่ม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นและพบว่ารายได้ส่วนใหญ่ด้านเกษตรได้จากการจำหน่ายยางพาราทำให้พื้นที่จังหวัดหนองคายมีการปลูกยางพาราเพิ่มมากขึ้นในขณะเดียวกันมูลค่าการผลิตสาขาปศุสัตว์เพิ่มขึ้น ในขณะที่มูลค่าปลาที่จับได้ลดลงอาจเป็นเพราะมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อเพิ่มมากขึ้น

5.1.3.2 ภาคอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมที่สำคัญในพื้นที่จังหวัดหนองคายส่วนใหญ่ยังคงเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปทางการเกษตรจำพวกอาหาร เครื่องดื่ม เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ไฟฟ้า-อิเล็กทรอนิกส์ และสิ่งทอ

อุตสาหกรรมที่มีแนวโน้มเติบโตในอนาคต คือ อุตสาหกรรมพลังงานทดแทน จากข้อมูลกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ในปี พ.ศ. 2553 วิเคราะห์ได้ว่าภาคอุตสาหกรรมมีลักษณะของการทรงตัว สังเกตได้จากมีจำนวนโรงงานทั้งหมด 1,171 โรงงาน เมื่อเปรียบเทียบกับปี พ.ศ. 2552 มีจำนวนเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 6 มีการลดลงของทุนการจดทะเบียนคิดเป็นร้อยละ 4.85 และจำนวนแรงงานลดลง คิดเป็นร้อยละ 3.48 (ดูตารางที่ 5.2 ประกอบ)

ตารางที่ 5.2 สถิติโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดหนองคาย

ปี	จำนวนโรงงาน	จำนวนทุน (ล้านบาท)	จำนวนคนงาน
2551	1,098	4,209.35	6,354
2552	1,146	4,957.77	7,197
2553	1,171	4,972.65	6,635

ที่มา: กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม (2554)

อุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัดหนองคาย พบว่ามี 3 สาขา ได้แก่ 1) อุตสาหกรรมโรงสีข้าว 2) อุตสาหกรรมยางพารา และ 3) อุตสาหกรรมแปรรูปไม้

เนื่องจากข้าวและยางพาราเป็นกลุ่มพืชเศรษฐกิจของจังหวัดจึงส่งผลให้อุตสาหกรรม 2 สาขานี้ มีการเติบโตตามกัน

สำหรับอุตสาหกรรมโรงสีข้าวมีโรงงานประกอบกิจการโรงสีข้าวจำนวน 16 โรงงาน ซึ่งรองรับจากผลผลิตภายในจังหวัดทั้งข้าวเหนียวและข้าวเจ้าในปริมาณมาก ดังแสดงในตารางที่ 5.3

ตารางที่ 5.3 ภาวะการณ์ผลิตข้าวในจังหวัดหนองคาย

ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว(ไร่)	ผลผลิตรวม(ตัน)
ข้าวเหนียว	1,117,608	804,749	441,336
ข้าวเจ้า	345,955	250,914	141,930
รวม	1,463,563	1,055,663	583,266

ที่มา: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดหนองคาย (2554)

5.1.3.3 ภาคการท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดหนองคายมีอยู่ป็นจำนวนมาก แต่หลายแหล่งยังไม่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายนัก เนื่องจากพื้นที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ภายนอกย่านพื้นที่เมืองหนองคาย อีกทั้งการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวยังไม่สะดวก แต่อีกหลายแห่งเป็นที่รู้จักและนิยมท่องเที่ยวกันเป็นประจำอยู่แล้ว ในที่นี้จะกล่าวถึงแต่พียงแหล่งท่องเที่ยวเด่นๆ และมีศักยภาพน่าลงทุนด้านท่องเที่ยวได้ กล่าวคือ

จังหวัดหนองคายมีความน่าสนใจทางการท่องเที่ยวในตัวเมืองซึ่งมีผลงานวิจัยที่บ่งชี้ว่าแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากที่สุดใน 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) ตลาดท่าเสด็จ 2) วัดโพธิ์ชัย 3) สะพานมิตรภาพไทย-ลาว 4) ศาลาแก้วกู่ และ 5) หาดจอมมณี (เศกสรร ยงวณิชย์ และคณะ, 2550) นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีกิจกรรมงานประเพณีที่สำคัญ ซึ่งมีการจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีของอำเภอเมืองหนองคาย (ช่วงต้นเดือนเมษายน) งานลอยเรือไฟบูชา (ช่วงเดือนมิถุนายน) ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา (ช่วงเดือนตุลาคม) นอกจากนี้ยังมีบั้งไฟพญานาคในช่วงออกพรรษาทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในจังหวัดหนองคายได้ ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจของจังหวัดหนองคายมีสภาพคล่องมากขึ้น

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าจังหวัดหนองคายนั้นมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นเรื่อยๆ และสามารถสร้างผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมให้แก่จังหวัดหนองคายได้เป็นอย่างดี เพื่อการรักษาผลประโยชน์จากความเป็นเมืองท่องเที่ยวชายแดนนี้สามารถส่งผลดีต่อการท่องเที่ยวโดยรวมของอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย อีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นส่วนช่วยในการนำผลประโยชน์เข้าสู่ประเทศ ดังนั้นการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเมืองชายแดนจึงเป็นอีกช่องทางที่จะสามารถนำจังหวัดหนองคายพัฒนาการท่องเที่ยวแบบเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดหนองคายและพื้นที่ใกล้เคียงให้มีคุณภาพที่เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวสืบไป

จากรายงานการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคายพบว่าจังหวัดหนองคายมีเทศกาลและงานประเพณีหลากหลาย ดังเช่น

งานอนุสาวรีย์ปราบฮ่อจัดประมาณเดือนมีนาคมของทุกปี ณ บริเวณอนุสาวรีย์ปราบฮ่อ ภายในงานจะมีการแสดงและการละเล่น มีการออกร้านจำหน่ายสินค้าราคาถูก

งานตรุษสงกรานต์จัดในช่วงวันสงกรานต์ของทุกปี ที่บริเวณวัดโพธิ์ชัยมีการอัญเชิญหลวงพ่อพระใสและพระพุทธรูปสำคัญจากวัดต่างๆ เข้าขบวนแห่รอบตัวเมืองเพื่อให้ประชาชนได้สรงน้ำและนมัสการ และมีการออกร้านค้าจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองราคาถูก

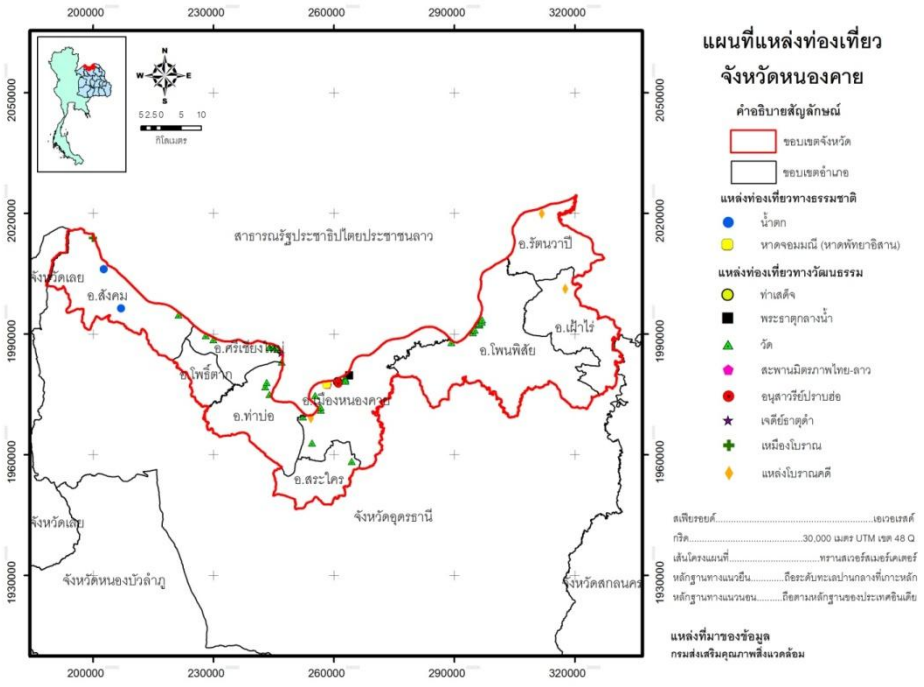
งานบุญบั้งไฟ ในช่วงเดือนหกของทุกปี (พฤษภาคม) มีการแข่งขันบั้งไฟเพื่อบูชาพญาแถนหรือเทวดาเพื่อขอฝน งานวัดที่บริเวณวัดโพธิ์ชัย ส่วนบริเวณที่จุดบั้งไฟจะจัดที่สนามห่างจากวัดโพธิ์ชัยไปประมาณ 10 กิโลเมตร

บั้งไฟพญานาค เป็นปรากฏการณ์อัศจรรย์ที่เกิดขึ้นเฉพาะเวลาพลบค่ำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 (วันออกพรรษา) พบเห็นได้ตลอดแนวอำเภอที่ติดกับลำน้ำโขง เช่น อำเภอเมือง โพนพิสัย ปากคาด รัตนวาปี ท่าบ่อ ศรีเชียงใหม่ และสังคม บั้งไฟพญานาคเป็นลูกไฟมีสีแดงอมชมพู ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นบั้งไฟของพญานาคที่เมืองบาดาล วันออกพรรษาจะมีผู้สนใจเดินทางมารอชมปรากฏการณ์นี้กันมาก ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวได้ทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดหนองคายในช่วงนี้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก

งานตักบาตรเทโวและแข่งเรือมิตรภาพไทย-ลาว จัดขึ้นในเทศกาลออกพรรษาของทุกปี โดยในช่วงเช้าประชาชนจะมาร่วมกันตักบาตร ในช่วงกลางวันจะมีการแข่งเรือยาวในลำน้ำโขงระหว่างไทยและลาวโดยผลัดกันเป็นเจ้าภาพ

กิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ส่งเสริมให้ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดหนองคายเข้มแข็ง นอกจากนี้ยังพบว่าจังหวัดหนองคายมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นลำดับต้นๆ ของเมืองไทย เนื่องจากการเป็นเมืองชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศ สปป.ลาว และยังมีพื้นที่ที่มีความสามารถในการเติบโตได้อีกมาก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบให้เมืองชายแดนกลายเป็นเมืองเฉพาะที่มีความแตกต่างจากเมืองอื่น โดยเฉพาะจังหวัดหนองคายที่มีความโดดเด่นทางทรัพยากรการท่องเที่ยว และมีความสามารถในการส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นที่สนใจแก่นักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวแลกเปลี่ยนในหลายๆ สิ่ง จุดเด่นตรงนี้ถือได้ว่าเป็นส่วนช่วยส่งเสริมความเจริญเติบโตของจังหวัดหนองคายให้กลายเป็นเมืองชายแดนที่มีบทบาทในการนำรายได้เข้าสู่ประเทศได้มากกว่าจังหวัดอื่น และสามารถพัฒนาให้เป็นศูนย์รวมแห่งความพัฒนาก้าวหน้าในด้านต่างๆ ตามมาได้ด้วยเช่นกัน

ภาพที่ 5.8 เห็นว่าตำแหน่งที่ตั้งสถานที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการกระจุกตัวอยู่บริเวณเมืองหนองคายและมีการกระจายตัวเล็กน้อยตามริมแม่น้ำโขง ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าเมืองหนองคายเป็นพื้นที่ศักยภาพหลักของจังหวัดหนองคายด้านการท่องเที่ยวและสามารถส่งผลถึงระบบเศรษฐกิจด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับห่วงโซ่การผลิตตามมา

ภาพที่ 5.8 แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย

5.1.3.4 ภาคธุรกิจการค้าและบริการ

จังหวัดหนองคายมีการทำการค้าส่วนใหญ่กับประเทศ สปป.ลาว ภาวะการค้ากับ สปป.ลาว ในปี พ.ศ. 2552 มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 36,256.13 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2551 จำนวน 5,589.10 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 18.22 สำหรับรายละเอียดการค้า สรุปได้ดังนี้

สินค้าส่งออกที่สำคัญและมากที่สุด ได้แก่ หมวดสินค้าเชื้อเพลิง ยานพาหนะและอุปกรณ์ส่วนประกอบ เครื่องจักรไม่ใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ไม่ใช่ส่วนประกอบ เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ พลาสติกและผลิตภัณฑ์ เครื่องดื่มและเครื่องดื่มบำรุงกำลัง และของใช้ประจำวันประเภทสินค้าอุปโภคบริโภค

สินค้านำเข้าที่สำคัญและมากที่สุด ได้แก่ หมวดสินค้ายานพาหนะและส่วนประกอบ ไม้ ไม้แปรรูปและผลิตภัณฑ์สิ่งทอ เครื่องมือเครื่องใช้ทางวิทยาศาสตร์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ส่วนประกอบ กระดาษและผลิตภัณฑ์ สินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร และสินค้าแร่

ศักยภาพในด้านการค้าพบว่าโดยรวมมีมูลค่าเพิ่มขึ้น ซึ่งการส่งออกยังคงเป็นสิ่งสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศไทย และเป็นการดำเนินตามมาตรการทางด้านการค้าให้ชัดเจนและเชื่อมสัมพันธ์ไมตรีกันอย่างต่อเนื่องระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการค้าชายแดนระหว่างไทยกับ สปป.ลาว

นอกจากนี้กลุ่มผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีการพัฒนาสินค้า ผลิตภัณฑ์และการบริการให้สามารถแข่งขันกับประเทศคู่แข่งอย่างเช่น ประเทศจีน และประเทศเวียดนาม หรือประเทศคู่แข่งอื่นๆ ได้

นอกจากนี้จังหวัดหนองคายเป็นที่ตั้งของสถาบันการเงินพิเศษของรัฐ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย รวมทั้งธนาคารพาณิชย์สาขาหลักและสาขาย่อย รวมทั้งสิ้น 75 แห่ง จากข้อมูลธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประจำปี พ.ศ. 2554 พบว่าปริมาณเงินฝากธนาคารพาณิชย์คงค้าง ณ สิ้นเดือนพฤศจิกายน ในปี พ.ศ. 2554 มียอดจำนวนทั้งสิ้น 66,089.73 ล้านบาท มีการขยายตัวจากเดือนเดียวกันปีที่แล้วคิดเป็นร้อยละ 5.46

ปริมาณสินเชื่อธนาคารพาณิชย์คงค้าง ณ สิ้นเดือนพฤศจิกายน ในปี พ.ศ. 2554 มียอดจำนวนทั้งสิ้น 89,589.87 ล้านบาท มีการขยายตัวจากเดือนเดียวกันปีที่แล้วคิดเป็นร้อยละ 13.02

ปริมาณเงินฝากธนาคารรัฐ (ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร) ณ สิ้นเดือนกันยายน ในปี พ.ศ. 2554 มียอดค้างจำนวนทั้งสิ้น 32,947.29 ล้านบาท มีการขยายตัวจากเดือนเดียวกันปีที่แล้วคิดเป็นร้อยละ 23.24

ปริมาณสินเชื่อธนาคารรัฐ (ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร) ณ สิ้นเดือนกันยายน ในปี พ.ศ. 2554 มียอดจำนวนทั้งสิ้น 60,964.84 ล้านบาท มีการขยายตัวจากเดือนเดียวกันปีที่แล้วคิดเป็นร้อยละ 24.60

5.1.4 สภาพสังคมจังหวัดหนองคาย

สภาพสังคมจังหวัดหนองคายจำแนกการอธิบายเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ประชากรและการปกครอง 2) การศึกษา 3) การสาธารณสุข และ 4) ศาสนาและวัฒนธรรม อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

5.1.4.1 ประชากรและการปกครอง

ข้อมูลกรมการปกครองจังหวัดหนองคายประจำปี พ.ศ. 2553 พบว่าจังหวัดหนองคายมีประชากรรวมทั้งสิ้น 384,709 คน จำแนกเป็นชาย 193,407คน และเป็นหญิง 191,302 คน

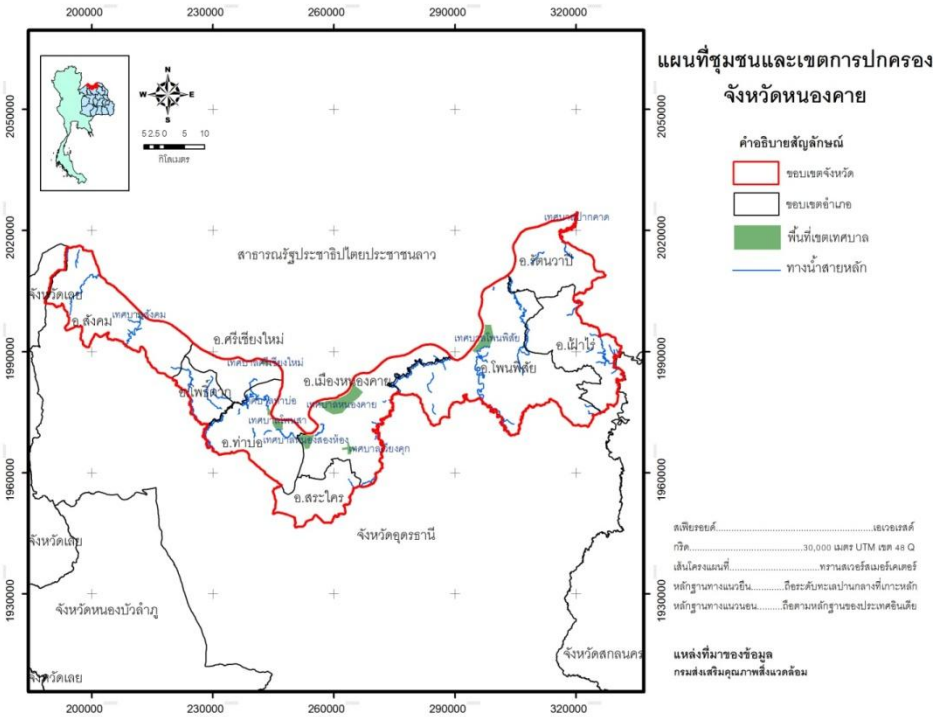
ขอบเขตการปกครองจำแนกเป็นอำเภอมีทั้งสิ้น 9 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอเมืองหนองคาย 2) อำเภอท่าบ่อ 3) อำเภอโพนพิสัย 4) อำเภอศรีเชียงใหม่ 5) อำเภอสังคม 6) อำเภอสระใคร 7) อำเภอเฝ้าไร่ 8) อำเภอรัตนวาปี และ 9) อำเภอโพธิ์ตาก สามารถจำแนกจำนวนประชากรเป็นรายอำเภอได้ดังตารางที่ 5.4

และลักษณะขอบเขตการปกครองจำแนกรายอำเภอของจังหวัดหนองคายในเชิงภูมิศาสตร์ แสดงดังภาพที่ 5.9

ตารางที่ 5.4 จำนวนประชากรแยกเพศ ราย อำเภอ และจำนวนครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2553 จังหวัดหนองคาย

ลำดับ	อำเภอ	ประชากรชาย (คน)	ประชากรหญิง (คน)	ประชากรรวม (คน)	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)
1	เมืองหนองคาย	35,458	35,515	70,973	24,019
2	ท่าบ่อ	23,274	23,352	46,626	31,123
3	โพนพิสัย	47,385	46,957	94,342	26,430
4	ศรีเชียงใหม่	11,628	11,659	23,287	6,397
5	สังคม	10,346	9,981	20,327	5,659
6	สระใคร	13,139	12,699	25,838	6,749
7	เฝ้าไร่	25,635	25,073	50,708	13,113
8	รัตนวาปี	18,949	18,653	37,602	10,167
9	โพธิ์ตาก	7,593	7,413	15,006	4,520
	รวม	**193,407**	**191,302**	**384,709**	**128,177**

ที่มา: กรมการปกครองจังหวัดหนองคาย ปี พ.ศ.2553

ภาพที่ 5.9 ชุมชนและเขตการปกครองจังหวัดหนองคาย

5.1.4.2 การศึกษา

จังหวัดหนองคายในปี พ.ศ. 2554 มีจำนวนโรงเรียนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจำนวนรวมทั้งสิ้น 338 โรงเรียน โดยจำแนกเป็นโรงเรียนสังกัดภาครัฐจำนวนทั้งสิ้น 323 โรงเรียน และเป็นโรงเรียนภาคเอกชนจำนวนทั้งสิ้น 15 โรงเรียน รายละเอียดแจกแจงรายอำเภอได้ดังตารางที่ 5.5

ตารางที่ 5.5 จำนวนสถาบันการศึกษาของภาครัฐและภาคเอกชนจำแนกเป็นรายอำเภอ จังหวัดหนองคายในปี พ.ศ. 2554

ลำดับ	อำเภอ	จำนวนโรงเรียนภาครัฐ	จำนวนโรงเรียนภาคเอกชน
1	เมืองหนองคาย	57	8
2	ท่าบ่อ	34	4
3	โพนพิสัย	60	0
4	ศรีเชียงใหม่	21	2
5	สังคม	21	0
6	สระใคร	17	1
7	เฝ้าไร่	21	0
8	รัตนวาปี	26	0
9	โพธิ์ตาก	10	0
	รวม	**323**	**15**

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

5.1.4.3 การสาธารณสุข

จังหวัดหนองคายมีสถานบริการสาธารณสุขภาครัฐ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ประกอบด้วย

- โรงพยาบาลทั่วไป ขนาด 349 เตียง มีจำนวน 1 แห่ง
- โรงพยาบาลชุมชน ขนาด 90 เตียง มีจำนวน 1 แห่ง
- โรงพยาบาลชุมชน ขนาด 60 เตียง มีจำนวน 1 แห่ง
- โรงพยาบาลชุมชน ขนาด 30 เตียง มีจำนวน 2 แห่ง
- โรงพยาบาลชุมชน ขนาด 10 เตียง มีจำนวน 1 แห่ง
- สถานีอนามัย มีจำนวน 74 แห่ง

จำนวนบุคลากรด้านสาธารณสุขดังตารางที่ 5.6 พบว่าจังหวัดหนองคายยังมีภาวะขาดแคลนบุคลากรด้านสาธารณสุขเป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 5.6 จำนวนและประเภทบุคลากรด้านสาธารณสุขจำแนกรายอำเภอของจังหวัดหนองคาย ปี พ.ศ. 2553

ลำดับ	อำเภอ	แพทย์		ทันตแพทย์		เภสัชกร		พยาบาลในรพท.รพช/.		พยาบาลในPCU		เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	
		GIS	มีจริง	GIS	มีจริง	GIS	มีจริง	GIS	มีจริง	GIS	มีจริง	GIS	มีจริง
1	เมือง	35	46	23	8	22	13	194	326	54	28	90	60
2	ท่าบ่อ	20	13	9	4	8	8	93	73	33	11	54	38
3	บึงกาฬ	29	10	15	3	15	5	138	71	33	13	55	35
4	พรเจริญ	5	3	4	1	3	2	32	27	19	7	32	19
5	โพนพิสัย	38	6	19	3	18	5	179	55	91	30	153	66
6	โซ่พิสัย	6	4	5	2	4	2	39	23	24	9	39	22
7	ศรีเชียงใหม่	7	3	6	1	5	2	45	31	26	10	43	32
8	สังคม	2	2	2	2	2	2	15	18	9	4	15	10
9	เซกา	15	6	7	2	6	3	70	32	27	10	45	30
10	ปากคาด	4	4	3	2	3	2	29	30	17	5	29	17
11	บึงโขงหลง	3	3	3	1	2	2	22	22	13	4	22	15
12	ศรีวิไล	4	2	3	1	3	1	25	21	15	8	25	13
13	บุ่งคล้า	2	2	2	1	2	2	12	12	5	0	8	11
14	สระใคร	2	2	2	1	2	1	12	16	10	5	17	16
รวม		**172**	**106**	**103**	**32**	**95**	**50**	**905**	**757**	**376**	**144**	**627**	**384**
ร้อยละความขาดแคลน		**38.37**		**68.93**		**47.37**		**16.35**		**61.70**		**38.76**	

หมายเหตุ จังหวัดบึงกาฬแยกออกจากจังหวัดหนองคายในปี พ.ศ.2554 ดังนั้นฐานข้อมูลในปี พ.ศ.2553 ยังรวมข้อมูลกลุ่มอำเภอของจังหวัดบึงกาฬอยู่

5.1.4.4 ศาสนาและวัฒนธรรม

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ วัด (พุทธศาสนา) 846 แห่ง โบสถ์ (คริสต์ศาสนา) 43 แห่ง มัสยิด (อิสลาม) 1 แห่ง

5.2 ข้อค้นพบศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคาย

ข้อค้นพบศักยภาพเพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคายจำแนกการอธิบายได้เป็น 5 ประเด็น ได้แก่ 1) หนองคาย: เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน 2) หนองคาย: เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร 3) หนองคาย: เมืองน่าอยู่ 4) หนองคาย: เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน และ 5) หนองคาย: เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

5.2.1 หนองคาย: เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน

การอธิบายความเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียนของจังหวัดหนองคายจำแนกได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นิยามเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน 2) ตัวชี้วัดความเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน และ 3) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

5.2.1.1 นิยามเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน

จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่ที่มีขอบเขตทอดยาวตามริมลำน้ำโขงและมีจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนหลายพื้นที่ ซึ่งมีตลาดสินค้าชายแดนเป็นที่รู้จักในระดับประเทศ ได้แก่ ตลาดท่าเสด็จ นอกจากนี้จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดแรกที่มีการสร้างสะพานข้ามลำน้ำโขงเชื่อมโยงกับประเทศข้างเคียงในปี พ.ศ. 2537 ซึ่งสะพานนี้เป็นส่วนหนึ่งของระบบคมนาคมเชื่อมโยงไปสู่นครเวียงจันทน์ซึ่งเป็นเมืองหลวงของ สปป.ลาว โดยตรง จากศักยภาพทำเลที่ตั้งและศักยภาพในการเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมกับ สปป.ลาว ยิ่งส่งผลทำให้เมืองหนองคายแสดงตัวชี้วัดอย่างชัดเจนในการเป็นเมืองเศรษฐกิจระดับอาเซียนได้ แต่อย่างไรก็ดีในการเป็นเมืองเศรษฐกิจระดับอาเซียนยังจำเป็นต้องมีความพิเศษเชิงกลไกการบริหารจัดการของเมืองเพิ่มเติมเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจในระดับอาเซียน

นิยามเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน คือ เมืองที่มีการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงในระดับอาเซียน โดยมีกลไกการบริหารจัดการแบบพิเศษในลักษณะเฉพาะของจังหวัดหรือเมืองหนองคายให้สามารถรองรับกิจกรรมดังกล่าวได้ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านงบประมาณ โครงสร้างพื้นฐาน กฎหมาย มาตรการ และเทศบัญญัติท้องถิ่น หรือย่านพื้นที่การยกเว้นค่าธรรมเนียมอากรสินค้าระหว่างประเทศ ที่เป็นกลไกสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายในพื้นที่ที่สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมได้ในระดับอาเซียน

5.2.1.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน

ตัวชี้วัดความเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียนของจังหวัดหนองคายมาจากกระบวนการวิจัยทั้งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับต่าง ๆ ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ สามารถสรุปจำแนกรายประเด็นได้ดังตารางที่ 5.7

ตัวชี้วัดศักยภาพพื้นที่และกิจกรรมในการเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียนมีทั้งสิ้น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) โครงสร้างพื้นฐานระบบคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างประเทศ 2) พื้นที่ตลาดรองรับต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจระดับอาเซียน 3) ความพร้อมและการสนับสนุนจากภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดหนองคาย และ 4) ศักยภาพทำเลที่ตั้งและการเชื่อมโยงสถานที่สำคัญ

นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ มีทั้งสิ้น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) มีนโยบายจากภาครัฐส่วนกลางในการเป็นพื้นที่เมืองเศรษฐกิจพิเศษ 2) การเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมรถไฟความเร็วสูงทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ 3) การเป็นย่านส่วนหนึ่งของย่านพื้นที่แนวทางเส้นทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และ 4) มีการส่งเสริมและสนับสนุนจุดผ่อนปรนการค้า

ตารางที่ 5.7 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียนของจังหวัดหนองคาย

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพพื้นที่และกิจกรรม	
โครงสร้างพื้นฐานระบบคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างประเทศ	สะพานไทย-ลาว ข้ามลำน้ำโขงสามารถเดินทางได้ทั้งระบบถนนและทางรถไฟ และลำน้ำโขงในการขนส่งทางน้ำ ซึ่งโครงข่ายเหล่านี้ยังสามารถเชื่อมโยงต่อเนื่องจาก สปป.ลาว ไปสู่ประเทศจีน และประเทศเวียดนามได้
พื้นที่ตลาดรองรับต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจระดับอาเซียน	เมืองหนองคายมีตลาดท่าเสด็จเป็นที่รู้จักในระดับประเทศและประเทศข้างเคียง
ความพร้อมและการสนับสนุนจากภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดหนองคาย	ในการประชุมเชิงปฏิบัติการ การสุ่มแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่จังหวัดหนองคายตามระเบียบวิธีวิจัยและหลักสถิติทำให้สามารถสรุปได้ว่าโดยส่วนใหญ่ประชาชนมีการสนับสนุนและมีการเตรียมพร้อมในการพัฒนาจังหวัดหนองคายไปสู่การเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน
ศักยภาพทำเลที่ตั้งและการเชื่อมโยงสถานที่สำคัญ	จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่ชายแดนติดลำน้ำโขงมีระยะทางใกล้กับเมืองหลวงนครเวียงจันทน์ และสามารถเชื่อมโยงกับเมืองหนองคายได้ทั้งระบบถนนและรถไฟ
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ	
มีนโยบายจากภาครัฐส่วนกลางในการเป็นพื้นที่เมืองเศรษฐกิจพิเศษ	มีการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร่วมกับกระทรวงอุตสาหกรรมเกี่ยวกับรูปแบบอุตสาหกรรมและการค้าในเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดหนองคาย
การเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมรถไฟความเร็วสูงทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ	จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่แห่งหนึ่งที่มีแนวเส้นทางโครงข่ายรถไฟความเร็วสูงวิ่งผ่านและมีสถานีตั้งอยู่ภายในจังหวัด
การเป็นย่านส่วนหนึ่งของย่านพื้นที่แนวทางเส้นทาง	จังหวัดหนองคายเป็นย่านพื้นที่ส่วนหนึ่งของนโยบายแนวทางเส้นทางเศรษฐกิจ

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
เศรษฐกิจระหว่างประเทศ	ระหว่างประเทศ (East-West Economic Corridor: EWEC) ในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระดับอาเซียน
มีการส่งเสริมและสนับสนุนจุดผ่อนปรนการค้า	จุดผ่อนปรนการค้าส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการค้าเพิ่มขึ้น เป็นศูนย์รวมสินค้าระหว่างประเทศทำให้เป็นแหล่งดึงดูดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเข้ามาในพื้นที่ นอกจากนั้นยังสามารถนำไปสู่การเป็นแหล่งดึงดูดด้านการท่องเที่ยวได้อีก

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นการสังเคราะห์มาจากกระบวนการวิจัยที่รวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งชุดข้อมูลปฐมภูมิและชุดข้อมูลทุติยภูมิ ทำให้สามารถชี้ถึงความเป็นไปได้ของจังหวัดหนองคายในการเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน

5.2.1.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน

สำหรับข้อนี้เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยเทคนิคสวอท (SWOT analysis) ของจังหวัดหนองคายในการเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน แจกแจงรายละเอียดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐเป็นหลัก สามารถอธิบายด้วยการวิเคราะห์สวอทได้ดังตารางที่ 5.8

ตารางที่ 5.8 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียนของจังหวัดหนองคาย

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
จุดแข็ง	- การมีโครงข่ายคมนาคมเชื่อมโยงกับ สปป.ลาวทั้งระบบถนนและทางรถไฟ ซึ่งโครงข่ายเหล่านี้ยังสามารถเชื่อมโยงต่อเนื่องจาก สปป.ลาว ไปสู่ประเทศจีน และประเทศเวียดนามได้ - การมีตลาดสินค้าชายแดนเป็นที่รู้จักในระดับประเทศ ได้แก่ ตลาดท่าเสด็จ - ติดลำน้ำโขงสามารถขนส่งสินค้าได้ทางน้ำ - ความสามารถในการเชื่อมโยงพื้นที่ต่าง ๆ ด้วยโครงข่ายคมนาคมทั้งถนน รถไฟ และเรือ ทำให้ง่ายต่อการยกระดับและการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ - ทำเลที่ตั้งของเมืองหนองคายมีระยะทางใกล้ชิดกับเมืองหลวงนครเวียงจันทน์ของ สปป.ลาว อีกทั้งยังมีระบบโครงสร้างพื้นฐานในหลายด้านรองรับอย่างเพียงพอ
จุดอ่อน	- จังหวัดหนองคายยังไม่มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อรองรับกิจกรรมด้านเศรษฐกิจระดับอาเซียน
โอกาส	- นโยบายภาครัฐในการพัฒนาเส้นทางรถไฟความเร็วสูงเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว จนไปสู่ประเทศจีน มีสถานีและผ่านพื้นที่เมืองหนองคาย สามารถใช้ศักยภาพจากแนวโน้มนี้ในการพัฒนาความเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียนได้ - แนวโน้มจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่จังหวัดหนองคายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง - การได้รับการสนับสนุนกิจกรรมจากภาคประชาชนของชาวเมืองในพื้นที่จังหวัดหนองคาย ซึ่งสรุปมาจากการสุ่มแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกตามระเบียบวิธีการวิจัย

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
อุปสรรค	- โครงสร้างพื้นฐานในการรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของนครเวียงจันทน์ใน สปป.ลาว มีความพร้อมและสามารถดึงดูดการลงทุนในพื้นที่ได้ดีกว่าเมืองหนองคาย กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของจังหวัดหนองคายน้อยกว่านครเวียงจันทน์ที่เป็นเมืองใกล้เคียงและสามารถเชื่อมโยงกันได้โดยสะดวก - จังหวัดหนองคายยังไม่มีกลไกการควบคุมสินค้าหนีภาษีที่เข้ามาในพื้นที่จากประเทศอื่นได้ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบในด้านอื่นตามมา เช่น ยาเสพติดข้ามประเทศผ่านช่องทางพื้นที่จังหวัดหนองคาย - การสร้างสะพานข้ามลำน้ำโขงในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ อาจส่งผลทำให้ปริมาณการขนส่งระหว่างประเทศผ่านพื้นที่จังหวัดหนองคายลดน้อยลง

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

5.2.2 หนองคาย: เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร

การอธิบายความเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจรของจังหวัดหนองคายจำแนกได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นิยามเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร 2) ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร และ 3) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

5.2.2.1 นิยามเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร

จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่ศักยภาพที่มีทำเลที่ตั้งสามารถเกิดแหล่งท่องเที่ยวดึงดูดกิจกรรมได้อย่างมากมายและหลากหลายประเภทกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ภูมิประเทศริมลำน้ำโขงทอดยาวหลายร้อยกิโลเมตร แหล่งความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ อารยธรรมการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ แหล่งโบราณสถานและสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะพื้นที่ นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับเมืองหลวงนครเวียงจันทน์ของประเทศ สปป.ลาว ได้อีกด้วย ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แนวโน้มปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาจังหวัดหนองคายมีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

นิยามเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร คือ เมืองแห่งการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบของจังหวัดหนองคาย และแหล่งท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีแหล่งอำนวยความสะดวกของกิจกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมทั้งช่วงเวลากลางวันและกลางคืน ตลอดจนมีความหลากหลายของกิจกรรมประเภทการท่องเที่ยว อาทิเช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์-วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งจับจ่ายซื้อสินค้าที่หลากหลายระดับอินโดจีน ตลอดจนการมีโครงสร้างพื้นฐานอำนวยความสะดวกของเมืองอย่างเพรียบพร้อม ทั้งระบบการเชื่อมโยงคมนาคมขนส่งระหว่างเมืองกับแหล่ง

ท่องเที่ยว การให้บริการแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยว ที่พัก และความปลอดภัยในการเข้าพักผ่อนในจังหวัดหนองคาย

5.2.2.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร

ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจรของจังหวัดหนองคายมาจากกระบวนการวิจัยทั้งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับต่าง ๆ ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ สามารถสรุปจำแนกรายประเด็นได้ดังตารางที่ 5.9

ตัวชี้วัดศักยภาพพื้นที่และกิจกรรมในการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจรของจังหวัดหนองคาย มีทั้งสิ้น 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ศักยภาพทำเลที่ตั้ง 2) ศักยภาพทรัพยากรเชิงพื้นที่ 3) ศักยภาพทางสังคมและวัฒนธรรม 4) ศักยภาพพื้นที่ทางเศรษฐกิจ 5) ศักยภาพปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว และ 6) ศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ มีทั้งสิ้น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์การพัฒนาบทบาทจังหวัดหนองคายของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย และ 3) จังหวัดหนองคายได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 5.9 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจรของจังหวัดหนองคาย

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพพื้นที่และกิจกรรม	
ศักยภาพทำเลที่ตั้ง	การมีภูมิประเทศทำเลที่ตั้งติดริมลำน้ำโขงและเมืองหลวงนครเวียงจันทน์ของ สปป.ลาว
ศักยภาพทรัพยากรเชิงพื้นที่	จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์จำนวนมาก เช่น หาดจอมมณีริมลำน้ำโขง เป็นต้น
ศักยภาพทางสังคมและวัฒนธรรม	จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่ที่มีการตั้งถิ่นฐานกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม สามารถนำไปสู่การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะเยี่ยมชมและโฮมสเตย์ อีกทั้งยังมีประเพณีตามขนบธรรมเนียมของประชากรในพื้นที่จัดขึ้นตลอดปี สิ่งเหล่านี้สามารถส่งเสริมและเป็นแหล่งดึงดูดให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยว
ศักยภาพพื้นที่ทางเศรษฐกิจ	แหล่งเศรษฐกิจ เช่น ตลาดท่าเสด็จ สามารถเป็นส่วนหนึ่งของประเภทกิจกรรมในการส่งเสริมแหล่งดึงดูดการท่องเที่ยวได้ อีกทั้งยังเป็นตลาดระดับอินโดจีนที่รวบรวมสินค้านานาประเภทจากกลุ่มประเทศต่าง ๆ เข้ามาขายอยู่ในพื้นที่
ศักยภาพปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่	ในหลายพื้นที่ของจังหวัดหนองคายเป็นตำแหน่งปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาคทำให้กลายเป็น

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ส่งเสริมการท่องเที่ยว	แหล่งดึงดูดการเข้ามาเที่ยวชมปรากฏการณ์ของนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และสามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นเป็นจำนวนมากเช่นกัน
ศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยว	แนวโน้มปริมาณนักท่องเที่ยวเข้ามาในจังหวัดหนองคายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้จากการสุ่มแบบสอบถามนักท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคายพบว่ามีการย้อนกลับมาเที่ยวในพื้นที่คิดเป็นร้อยละ 61 มีความถี่เป็นจำนวน 5 ครั้ง
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ	
วิสัยทัศน์การพัฒนาบทบาทจังหวัดหนองคายของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	การประชุมกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้กำหนดและส่งเสริมบทบาทจังหวัดหนองคายในการเป็นประตูการค้าและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในลุ่มน้ำโขง
ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย	กำหนดให้พัฒนาศักยภาพพื้นที่เมืองหนองคายในการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว อย่างครบวงจร
จังหวัดหนองคายได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	ศักยภาพความเหมาะสมในแต่ละด้านของจังหวัดหนองคายในการพัฒนาเป็นเมืองท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เช่น บ้านวังน้ำมอก อำเภอศรีเชียงใหม่ หรือบ้านสีกาย อำเภอเมืองหนองคาย

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นการสังเคราะห์มาจากกระบวนการวิจัยที่รวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งชุดข้อมูลปฐมภูมิและชุดข้อมูลทุติยภูมิทำให้สามารถชี้ถึงความเป็นไปได้ของจังหวัดหนองคายในการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร

5.2.2.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร

สำหรับข้อนี้เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยเทคนิคสวอท (SWOT analysis) ของจังหวัดหนองคายในการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร แจกแจงรายละเอียดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐเป็นหลัก สามารถอธิบายด้วยการวิเคราะห์สวอทได้ดังตารางที่ 5.10

ตารางที่ 5.10 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจรของจังหวัดหนองคาย

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
จุดแข็ง	- การศึกษาในการวิจัยครั้งนี้พบว่าจังหวัดหนองคายมีศักยภาพพื้นที่ในจำนวนมากที่สามารถพัฒนาการเป็นแหล่งท่องเที่ยว และการเป็นศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวได้ - เอกลักษณ์วัฒนธรรมของกลุ่มชนในท้องถิ่นมีการจัดประเพณีวัฒนธรรมตลอดทั้งปี สามารถเป็นจุดดึงดูดกิจกรรมการท่องเที่ยว - มีระบบโครงสร้างพื้นฐานของเมืองหนองคายรองรับได้เป็นอย่างดี เช่น ระบบคมนาคมขนส่ง ที่พัก และการค้าบริการ - มีแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับการพัฒนาเอกลักษณ์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นต้นแบบให้กับพื้นที่อื่นๆ ในจังหวัดหนองคายได้ เช่น ตำบลสีกายมีการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาพักในหมู่บ้าน พร้อมทั้งสร้างกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวตลอดทริปการเดินทาง - มีอัตราการย้อนกลับมาเที่ยวอีกครั้งของนักท่องเที่ยวในปริมาณสูง คิดเป็นร้อยละ 96 นอกจากนี้นักท่องเที่ยวที่กลับมาเที่ยวจังหวัดหนองคายอีกครั้งจะเที่ยวในเมืองและจะเริ่มไปเที่ยวพื้นที่โดยรอบเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 79 ของนักท่องเที่ยวที่ย้อนกลับมาทั้งหมด
จุดอ่อน	- กลุ่มนักท่องเที่ยวย่านแม่น้ำโขงหนองคาย-เวียงจันทน์ส่วนใหญ่นิยมพักค้างคืนและใช้เวลาประกอบกิจกรรมอยู่ในพื้นที่ สปป.ลาว มากกว่าในเมืองหนองคาย - จังหวัดหนองคายและเมืองต่างๆ ภายในจังหวัดยังขาดโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับกิจกรรมนักท่องเที่ยวในการเป็นศูนย์กลางการกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว - จังหวัดหนองคายยังขาดแผนแม่บทในการวางแผนกลยุทธ์ส่งเสริมการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยว เช่น การระบุแหล่งท่องเที่ยว การจัดประเภท ศักยภาพและโครงสร้างพื้นฐานรองรับประเภทกิจกรรมท่องเที่ยว ระบบการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น
โอกาส	- ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐทั้งระดับภูมิภาคและระดับจังหวัดในการพัฒนาเมืองหนองคายไปสู่ความเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว อย่างครบวงจร - การศึกษาแหล่งท่องเที่ยว การจัดกลุ่มประเภท และการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบจะสามารถนำไปสู่การรับรู้และง่ายต่อการเข้าถึงในการท่องเที่ยวในจังหวัดหนองคายได้ - แนวโน้มปริมาณนักท่องเที่ยวเข้ามาในจังหวัดหนองคายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีอัตราการย้อนกลับมาเที่ยวใหม่เพิ่มขึ้น
อุปสรรค	- การขาดการศึกษาวิเคราะห์เชื่อมโยงระบบกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละประเภทในพื้นที่จังหวัดหนองคายทำให้ไม่สามารถเข้าใจภาพรวมเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแต่ละพื้นที่ให้มีความสัมพันธ์จนกลายเป็นแหล่งดึงดูดการท่องเที่ยวขนาดใหญ่ได้ - ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่จังหวัดหนองคายมีสัดส่วนในการค้างคืนในปริมาณต่ำ ข้อมูลจากการสุ่มแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละ 36 - เหตุผลของนักท่องเที่ยวไม่พักค้างคืนในพื้นที่จังหวัดหนองคาย เนื่องจากจังหวัดหนองคายมีทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้กับเมืองอุดรธานีและนครเวียงจันทน์ของ สปป.ลาว ซึ่งทั้งสองเมืองตั้งอยู่ใกล้กับเมืองหนองคายที่ใช้เวลาเดินทางไม่มาก และยังเป็นเมืองที่มีโครงสร้างพื้นฐานกับการให้บริการที่พร้อมรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวมากกว่า

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

5.2.3 หนองคาย: เมืองน่าอยู่

การอธิบายความเป็นเมืองน่าอยู่ของจังหวัดหนองคายจำแนกได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นิยามเมืองน่าอยู่ 2) ตัวชี้วัดความเป็นเมืองน่าอยู่ และ 3) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองน่าอยู่ อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

5.2.3.1 นิยามเมืองน่าอยู่

จังหวัดหนองคายเคยได้รับการประเมินจากกลุ่มคนวัยเกษียณของสหรัฐอเมริกาจาก 40 เมืองทั่วโลกว่าเป็นเมืองน่าอยู่อันดับ 7 เมื่อเปรียบเทียบกับเมืองเหล่านี้ ประเด็นนี้ทำให้กลายเป็นแรงบันดาลใจสำหรับการค้นหาความเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับประชากรของจังหวัดหนองคาย และยังเป็นแรงขับเคลื่อนของหน่วยงานบริหารจังหวัดในการดำเนินการไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่อย่างแท้จริงท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของเมืองที่เติบโตขึ้น

นิยามเมืองน่าอยู่ คือ เมืองที่มีเกณฑ์ชี้วัดและประเมินคุณภาพชีวิตในการอยู่อาศัยอย่างชัดเจน มีความสัมพันธ์ของตัวชี้วัดเหล่านี้ความสมดุล อาทิเช่น สภาพอากาศ ค่าครองชีพ วัฒนธรรม ที่อยู่อาศัย ระบบสาธารณูปโภค ระบบคมนาคม การบริการทางการแพทย์ สภาพสิ่งแวดล้อม กิจกรรมนันทนาการ ระบบความปลอดภัย ความมั่นคงทางการเมืองของพื้นที่ และระบบเทคโนโลยี ซึ่งต้องมีความเหมาะสมกับคุณลักษณะของประชากรของจังหวัดหนองคาย

5.2.3.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองน่าอยู่

ตัวชี้วัดความเป็นเมืองน่าอยู่ของจังหวัดหนองคายมาจากกระบวนการวิจัยทั้งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ สามารถสรุปจำแนกรายประเด็นได้ดังตารางที่ 5.11

ตัวชี้วัดศักยภาพพื้นที่และกิจกรรมในการเป็นเมืองน่าอยู่ของจังหวัดหนองคาย มีทั้งสิ้น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ศักยภาพทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณี 2) ศักยภาพทางสังคมและการประกอบอาชีพ 3) ศักยภาพความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และ 4) ในปี พ.ศ.2544 วารสาร Modern Maturity ของสหรัฐอเมริกาเคยจัดอันดับเป็นเมืองน่าอยู่ ดังนั้นเมืองหนองคายต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานบางส่วนที่มีความเหมาะสมที่ดีเป็นพื้นฐาน

นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) แผนพัฒนาจังหวัดหนองคายสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ ช่วงแผนพัฒนา ปี พ.ศ.2557-2560 และ 2) มีการวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางในการไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับประชากรของจังหวัดหนองคาย

ตารางที่ 5.11 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองน่าอยู่ของจังหวัดหนองคาย

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพพื้นที่และกิจกรรม	
ศักยภาพทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณี	จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดที่มีเทศกาลประเพณีตลอดทั้งปี เช่น งานแห่หลวงพ่อพระใสในเทศกาลสงกรานต์ งานบุญบั้งไฟ งานแข่งเรือ งานแห่เทียนเข้าพรรษา ฮีตสิบสอง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นพื้นที่ประเภทหนึ่งในการสร้างปฏิสัมพันธ์ท่ามกลางสมาชิกทางสังคมได้ในระดับความเข้มข้นตั้งแต่น้อยไปหามาก ปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ทำให้กลุ่มประชากรมีลักษณะเอื้ออาทรและมีความอบอุ่นทางสังคม จากการสัมภาษณ์สุ่มแบบสอบถามกับการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกทั้งกลุ่มนักท่องเที่ยวและชาวเมือง พบว่าชื่นชอบบรรยากาศเช่นนี้และมักจะหาเวลาไปมีส่วนร่วมของเทศกาลเหล่านั้น
ศักยภาพทางสังคมและการประกอบอาชีพ	รายได้และการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ของประชากรจังหวัดหนองคายจะมาจากภาคเกษตรกรรม การท่องเที่ยว และการบริการภายในเมือง ซึ่งจังหวัดหนองคายยังเป็นจังหวัดที่ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมหนักที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ประเภทโรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่มุ่งเน้นแปรรูปสินค้าภาคเกษตรกรรมที่เป็นอาชีพส่วนใหญ่ของประชากร
ศักยภาพความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ	จังหวัดหนองคายยังเป็นพื้นที่ที่มีความสมบูณ์ทางธรรมชาติสูงและมีปริมาณพื้นที่ธรรมชาติเป็นจำนวนมาก เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนกับพื้นที่ทั้งจังหวัดหนองคาย
ในปี พ.ศ. 2544 วารสาร Modern Maturity ของสหรัฐอเมริกาจัดอันดับเมืองหนองคายมีองค์ประกอบเหมาะสมกับการเป็นเมืองน่าอยู่ สำหรับคนวัยเกษียณชาวอเมริกัน จากการสำรวจ 40 เมืองทั่วโลก อันดับ 7 ของโลก	เกณฑ์ประเมินความเป็นเมืองน่าอยู่มีทั้งสิ้น 12 เกณฑ์ ได้แก่ 1) สภาพอากาศ 2) ค่าครองชีพ 3) วัฒนธรรม 4) ที่อยู่อาศัย 5) ระบบสาธารณูปโภค 6) ระบบคมนาคม 7) การบริการทางการแพทย์ 8) สภาพสิ่งแวดล้อม 9) กิจกรรมนันทนาการ 10) ระบบความปลอดภัย 11) ความมั่นคงทางการเมืองของพื้นที่ และ 12) ระบบเทคโนโลยี มีการประเมินและเปรียบเทียบกับเมืองต่างๆ ที่ได้รับการคัดเลือกพบว่าเมืองหนองคายมีเกณฑ์ความเหมาะสมเหล่านี้อยู่อันดับ 7 ของเมืองต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งเกณฑ์เหล่านี้ได้รับการประเมินจากกลุ่มสมาชิกสมาคมผู้เกษียณอายุแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีอายุมากกว่า 50 ปี
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ	
แผนพัฒนาจังหวัดหนองคายสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ ช่วงแผนพัฒนา ปี พ.ศ. 2557-2560	จังหวัดหนองคายกำหนดบทบาทของตนเองให้มีคุณลักษณะของความเป็นเมืองน่าอยู่
มีการวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางในการไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับประชากรของจังหวัดหนองคาย	จังหวัดหนองคายร่วมกับสถาบันวิจัยและพัฒนาของมหาวิทยาลัยขอนแก่นในการศึกษาวิจัยกระบวนการไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับประชากรของจังหวัดหนองคาย ตลอดจนการสร้างเกณฑ์ตัวชี้วัดในการประเมินในการดำเนินแผนงานของความเป็นเมืองน่าอยู่

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นการสังเคราะห์มาจากกระบวนการวิจัยที่รวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่างๆ ทั้งชุดข้อมูลปฐมภูมิและชุดข้อมูลทุติยภูมิทำให้สามารถชี้ถึงความเป็นไปได้ของจังหวัดหนองคายในการเป็นเมืองน่าอยู่

5.2.3.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองน่าอยู่

สำหรับข้อนี้เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยเทคนิคสวอท (SWOT analysis) ของจังหวัดหนองคายในการเป็นเมืองน่าอยู่แจกแจงรายละเอียดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐเป็นหลัก สามารถอธิบายด้วยการวิเคราะห์สวอทได้ดังตารางที่ 5.12

ตารางที่ 5.12 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นเมืองน่าอยู่ของจังหวัดหนองคาย

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
จุดแข็ง	- จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นธรรมชาติสูงเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนกับพื้นที่สิ่งปลูกสร้างทั้งจังหวัด - ไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมหนักที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม - มีเทศกาลทางวัฒนธรรมประเพณีอย่างต่อเนื่องตลอดปีทำให้ลักษณะของชาวเมืองยังคงเชื่อมโยงความสัมพันธ์และมีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกันอยู่ - การกำหนดวิสัยทัศน์อย่างชัดเจนเพื่อการพัฒนาช่วงปี พ.ศ.2557-2560 ในการสร้างกลยุทธ์และแผนงานสำหรับการดำเนินโครงการเพื่อให้จังหวัดหนองคายสามารถไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ชัดเจนมากขึ้น - ทำเลที่ตั้งริมลำน้ำโขงและการมีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ ทั้งยังมีทัศนียภาพที่สวยงาม ซึ่งมีความเหมาะสมในการสร้างบรรยากาศของความเป็นเมืองน่าอยู่
จุดอ่อน	- จังหวัดหนองคายยังไม่มีกลยุทธ์ในการปรับตัวเพื่อไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่อย่างชัดเจน เช่น แผนงาน ตัวชี้วัดและกระบวนการในการดำเนินการไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ - เกณฑ์ประเมินความเป็นเมืองน่าอยู่เมื่อปี พ.ศ. 2544 เป็นการประเมินจากกลุ่มคนภายนอกพื้นที่ สิ่งนี้สะท้อนถึงความเหมาะสมน่าอยู่ของกลุ่มคนภายนอก ซึ่งอาจจะไม่สะท้อนถึงความน่าอยู่ของประชากรจังหวัดหนองคาย ทั้งนี้จังหวัดหนองคายควรมีการศึกษาและระบุตัวชี้วัดความน่าอยู่ที่ชัดเจนมากขึ้นและมีความเหมาะสมที่มุ่งเน้นความน่าอยู่ของกลุ่มประชากรภายในจังหวัดมากกว่าการดำเนินการตอบรับเกณฑ์ชี้วัดความน่าอยู่ของกลุ่มคนภายนอก นอกจากนี้เกณฑ์ประเมินเป็นความเหมาะสมของวัยเกษียณ ดังนั้นความน่าอยู่ของวัยเกษียณอาจจะไม่เหมาะสมนำไปสู่พลวัตการขับเคลื่อนการพัฒนาของจังหวัด - จากการแยกย่านพื้นที่กลุ่มอำเภอบึงกาฬไปเป็นจังหวัดบึงกาฬทำให้สัดส่วนทรัพยากรส่วนหนึ่งจำแนกอยู่ในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ ดังนั้นควรมีการศึกษาและระบุทรัพยากรที่เป็นตัวชี้วัดถึงความเป็นเมืองน่าอยู่อีกครั้งเพื่อประเมินสถานการณ์ของจังหวัดหนองคาย - จังหวัดหนองคายยังมีปัญหาชายแดน เช่น การลักลอบขนยาเสพติดเข้าประเทศไทยทางจังหวัดหนองคาย ปัจจัยนี้นำไปสู่ภาวะอาชญากรรมและสร้างความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
โอกาส	- จังหวัดหนองคายต้องการพัฒนาให้กลายเป็นจังหวัดที่มีคุณลักษณะของความเป็นเมืองน่าอยู่ ซึ่งประยุกต์แนวคิดมาจากเกณฑ์ตัวชี้วัดที่เคยได้รับการประเมินเมื่อปี พ.ศ. 2544 แต่จะมีการประยุกต์ใช้ให้มีความเหมาะสมกับประชากรของจังหวัดทุกเพศทุกวัย - แม้ว่าสถานการณ์ปัจจุบันของจังหวัดหนองคายจะเริ่มมีปัญหาเพิ่มขึ้นตามการเติบโตของจังหวัด แต่ผลจากการสุ่มแบบสอบถามพบว่าประชากรจังหวัดหนองคายร้อยละ 69 เห็นว่าจังหวัดหนองคายยังคงมีคุณลักษณะของความเป็นเมืองน่าอยู่ - มีการประสานการวิจัยร่วมกันระหว่างจังหวัดหนองคายกับสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่นในกระบวนการเป็นเมืองน่าอยู่

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
อุปสรรค	- พลวัตการเติบโตของเมืองตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2544 ที่ได้รับการประเมินเป็นเมืองน่าอยู่ของคนวัยเกษียณอันดับ 7 ของโลก มาจนถึงปี พ.ศ. 2556 ทำให้เมืองหนองคายมีปัญหาเกิดขึ้นจากการเติบโตของเมืองอย่างมากมาย อาทิเช่น ความหนาแน่นในการอยู่อาศัยและการจราจร มลภาวะของอากาศ อัตราค่าครองชีพสูงขึ้น ความปลอดภัยในทรัพย์สิน หรือความมั่นคงทางการเมือง ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ที่เกิดขึ้นของเมืองล้วนแล้วแต่เป็นเกณฑ์ตัวชี้วัดความน่าอยู่ของเมืองที่ทำให้สถานการณ์ปัจจุบันของเมืองหนองคายอาจจะไม่ได้เป็นเมืองน่าอยู่ตามเกณฑ์ที่เคยประเมินไว้เมื่อปี พ.ศ. 2544

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

5.2.4 หนองคาย: เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน

การอธิบายความเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีนของจังหวัดหนองคายจำแนกได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นิยามเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน 2) ตัวชี้วัดความเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน และ 3) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

5.2.4.1 นิยามเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน

จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่ทำเลที่ตั้งของมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย ปัจจัยดังกล่าวนำไปสู่การกระจายและขยายโอกาสทางการศึกษาสู่จังหวัดหนองคายเพิ่มมากขึ้น ประเด็นดังกล่าวนำไปสู่การสร้างวิสัยทัศน์ของจังหวัดหนองคายในการยกระดับมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย ไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยหนองคายที่มุ่งเน้นบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย และพื้นที่ตามลุ่มน้ำโขง ซึ่งมีการเชื่อมโยงการวิจัยค้นคว้าองค์ความรู้เพื่อการตอบสนองต่อความต้องการในกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นทางด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับลุ่มน้ำโขง การค้นหาแนวทางการยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

นิยามเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน คือ เมืองที่มีการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาทั้งระบบในระดับอุดมศึกษาที่มีการค้นคว้าองค์ความรู้ให้เชื่อมโยงกับกิจกรรมท้องถิ่น และการเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาจังหวัดหนองคายไปสู่ระดับสากลภายใต้เงื่อนไขของการยกระดับคุณภาพชีวิตประชากรทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

5.2.4.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน

ตัวชี้วัดความเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีนของจังหวัดหนองคาย มาจากกระบวนการวิจัยทั้งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ สามารถสรุปจำแนกรายประเด็นได้ดังตารางที่ 5.13

ตัวชี้วัดศักยภาพพื้นที่และกิจกรรมในการเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีนของจังหวัดหนองคาย มีทั้งสิ้น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ศักยภาพด้านการศึกษา และ 2) ศักยภาพบทบาทสถาบันการศึกษาในการเป็นแกนนำการพัฒนาจังหวัดหนองคาย

นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ มีทั้งสิ้น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นโยบายการสนับสนุนการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค 2) แผนพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น ระยะที่ 8 ช่วงปี พ.ศ. 2540-2544 ที่ผ่านมา และ 3) การดำเนินการเชิงนโยบายด้านการศึกษาจังหวัดหนองคาย

ตารางที่ 5.13 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีนของจังหวัดหนองคาย

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพพื้นที่และกิจกรรม	
ศักยภาพด้านการศึกษา	จังหวัดหนองคายเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคายที่สามารถรองรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้กับประชากรในจังหวัดหนองคายและพื้นที่ใกล้เคียง รวมถึงประเทศข้างเคียงอีกด้วย
ศักยภาพบทบาทสถาบันการศึกษาในการเป็นแกนนำการพัฒนาจังหวัดหนองคาย	การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสุ่มแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าต้องการให้มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการพัฒนาจังหวัดและเมืองให้กับท้องถิ่น
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ	
นโยบายการสนับสนุนการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค	ภาครัฐส่วนกลางพยายามส่งเสริมและสนันสนุนให้แต่ละจังหวัดสามารถจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้น หรือ 1 จังหวัด 1 มหาวิทยาลัย เป็นอย่างน้อย
แผนพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น ระยะที่ 8 ช่วงปี พ.ศ. 2540-2544 ที่ผ่านมา	การขยายวิทยาเขตมหาวิทยาลัยขอนแก่นจัดตั้งอยู่ภายในพื้นที่จังหวัดหนองคาย สามารถนำไปสู่การเป็นศูนย์กลางการศึกษาที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
การดำเนินการเชิงนโยบายด้านการศึกษาจังหวัดหนองคาย	จังหวัดหนองคายมีการยื่นหนังสือต่อกระทรวงศึกษาธิการในการยกระดับมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย กลายเป็นมหาวิทยาลัยหนองคาย และมีการจัดตั้งงบประมาณเพื่อรองรับกิจการมหาวิทยาลัยหนองคาย ช่วงปี พ.ศ. 2557-2560 เป็นงบระมาณทั้งสิ้น 2,040 ล้านบาท

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นการสังเคราะห์มาจากกระบวนการวิจัยที่รวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่างๆ ทั้งชุดข้อมูลปฐมภูมิและชุดข้อมูลทุติยภูมิทำให้สามารถชี้ถึงความเป็นไปได้ของจังหวัดหนองคายในการเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน

5.2.4.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน

สำหรับข้อนี้เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยเทคนิคสวอท (SWOT analysis) ของจังหวัดหนองคายในการเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน แจกแจงรายละเอียดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐเป็นหลัก สามารถอธิบายด้วยการวิเคราะห์สวอทได้ดังตารางที่ 5.14

ตารางที่ 5.14 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีนของจังหวัดหนองคาย

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
จุดแข็ง	- มีมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ในจังหวัดหนองคาย - ได้รับการสนับสนุนทั้งด้านนโยบายและงบประมาณในการยกระดับคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาจากภาครัฐ และมหาวิทยาลัยขอนแก่น - กลุ่มนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นบุคคลในจังหวัดหนองคายและจังหวัดใกล้เคียง บัณฑิตส่วนใหญ่จบการศึกษามักจะหางานในภูมิลำเนาหรือพื้นที่ใกล้เคียง - มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคายมีนโยบายเปิดรับนักศึกษาต่างชาติ ทำให้จังหวัดหนองคายมีการเชื่อมโยงกิจกรรมระหว่างประเทศเกิดขึ้น อีกทั้งกลายเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนและเรียนรู้วัฒนธรรมร่วมกันระหว่างประเทศ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนนวัตกรรมด้านต่างๆ ระหว่างประเทศเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับท้องถิ่น - มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคายมีนโยบายในการวิจัยมุ่งเน้นประเด็นสาระเกี่ยวกับลุ่มน้ำโขงเพื่อการสร้างองค์ความรู้ให้กับท้องถิ่นในการขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดได้อย่างเหมาะสม
จุดอ่อน	- ขาดการเชื่อมโยงองค์ความรู้ของมหาวิทยาลัยสู่กิจกรรมของจังหวัดหนองคายอย่างเต็มศักยภาพ - หลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคายในปัจจุบันยังไม่ตรงกับความต้องการในภาคส่วนต่างๆ ของท้องถิ่น ทั้งจังหวัดหนองคายและพื้นที่ข้างเคียง - งบประมาณทางจังหวัดหนองคายจัดตั้งไว้ในช่วงปี พ.ศ. 2557-2560 เป็นงบประมาณจากภาครัฐส่วนกลาง ซึ่งอาจจะมีความล่าช้าในการเบิกจ่ายและไม่ต่อเนื่อง อาจจะทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการตามมา
โอกาส	- การเชื่อมโยงทางด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษาสามารถนำไปสู่การผลิตบุคลากรรองรับต่อการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้กับจังหวัดหนองคายได้อย่างเท่าทันสถานการณ์ - การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสุ่มแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าประชากรส่วนใหญ่สนับสนุนให้มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย ได้รับการพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยหนองคาย โดยมีเป้าหมายเพื่อรองรับด้านการศึกษาของประชากรท้องถิ่นเป็นหลัก ตลอดจนมุ่งเน้นการสร้างองค์ความรู้ท้องถิ่นของกลุ่มลุ่มน้ำโขง ความเข้มข้นเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตท้องถิ่นทั้งด้านเศรษฐกิจ

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
โอกาส (ต่อ)	สังคม และสิ่งแวดล้อม - จังหวัดหนองคายได้เสนอร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยหนองคายไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเพื่อพิจารณา เมื่อวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2556 - การสนับสนุนการกระจายด้านการศึกษาสู่ระดับภูมิภาคและท้องถิ่นส่งผลให้จังหวัดหนองคายได้รับงบประมาณสำหรับรองรับการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยของจังหวัด
อุปสรรค	- การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสุ่มแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าจังหวัดหนองคายยังไม่พร้อมในการบริหารจัดการด้านการศึกษาในหลายด้าน - โครงสร้างพื้นฐานในการปรับมหาวิทยาลัยไปสู่ระดับนานาชาติยังไม่พร้อมเท่าที่ควรทั้งด้านทรัพยากรบุคคล สถานที่ และงบประมาณ เป็นต้น - การเปลี่ยนแปลงชื่อมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย ไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยหนองคาย อาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสถาบันทางการศึกษาและตลาดแรงงาน ดังนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องมีแผนกลยุทธ์ในการยกระดับการศึกษาเพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อคุณภาพการศึกษาให้กับประชากร - การยกระดับมหาวิทยาลัยหนองคายอาจไม่สามารถดึงดูดประชากรท้องถิ่นหรือประเทศข้างเคียงเข้ามาในระบบได้ เนื่องจากยังมีมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ มีชื่อเสียง และมีการสะสมประสบการณ์กับคุณภาพการศึกษาตั้งอยู่ในละแวกจังหวัดหนองคายเป็นจำนวนมาก อาทิเช่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี และมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เป็นต้น

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

5.2.5 หนองคาย: เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง

การอธิบายความเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขงของจังหวัดหนองคายจำแนกได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นิยามเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง 2) ตัวชี้วัดความเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง และ 3) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

5.2.5.1 นิยามเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง

จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชุมชนร่วมกันสร้างผลผลิตแปรรูปจากวัสดุท้องถิ่นหลายชุมชน อีกทั้งยังมีความหลากหลายในประเภทผลิตภัณฑ์ ตลอดจนมีการใช้องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานเข้ากับการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นได้อย่างมีความน่าสนใจ ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมาจากข้อมูลสถิติมูลค่าการค้าจังหวัดหนองคายพบว่าผลิตภัณฑ์เหล่านี้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนและจังหวัดหนองคายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ทำเลที่ตั้งของจังหวัดหนองคายยังเป็นเมืองท่องเที่ยวและการค้าชายแดนทำให้มีความเหมาะสมและสามารถส่งเสริมการเป็นพื้นที่ตลาดกระจายผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี องค์ประกอบดังกล่าวเบื้องต้นแสดงถึงความเหมาะสมของจังหวัดหนองคายในการเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง

นิยามเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง คือ เมืองแห่งการส่งเสริมและเชื่อมโยงระบบห่วงโซ่ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสร้างสรรค์ลุ่มน้ำโขง โดยการสนับสนุนโครงสร้างธุรกิจขนาดเล็กที่มีเอกลักษณ์ตามย่านแหล่งชุมชนในจังหวัดหนองคาย การเชื่อมโยงกระจายผลิตภัณฑ์กับพื้นที่ตลาดในระดับอาเซียน และการเป็นพื้นฐานเกื้อหนุนซึ่งกันและกันกับระบบการท่องเที่ยวของจังหวัด

5.2.5.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง

ตัวชี้วัดความเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขงของจังหวัดหนองคายมาจากกระบวนการวิจัยทั้งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ สามารถสรุปจำแนกรายประเด็นได้ดังตารางที่ 5.15

ตัวชี้วัดศักยภาพพื้นที่และกิจกรรมในการเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขงของจังหวัดหนองคาย มีทั้งสิ้น 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ลักษณะและประเภทของผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขงวิสาหกิจชุมชน 2) มูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขงวิสาหกิจชุมชน 3) ศักยภาพทำเลที่ตั้ง 4) ศักยภาพด้านการรวมกลุ่มเครือข่าย และองค์กรวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง และ 5) ศักยภาพของต้นทุนของภูมิปัญญาท้องถิ่น

นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ มีทั้งสิ้น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) นโยบายส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์และวิสาหกิจชุมชนของภาครัฐ และ 2) มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้การสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

ตารางที่ 5.15 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขงของจังหวัดหนองคาย

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพพื้นที่และกิจกรรม	
ลักษณะและประเภทของผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขง	จังหวัดหนองคายมีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์อย่างหลากหลาย และมีจำนวนมาก เช่น ผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติจากตำบลหนองสองห้อง หรือกลุ่มผลิตภัณฑ์แปรรูปจากลุ่มน้ำโขงตามอำเภอต่างๆ
มูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขง	จังหวัดหนองคายมีมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขงวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น ปี พ.ศ. 2555 มีมูลค่าเพิ่มคิดเป็นร้อยละ 33.43 ของมูลค่าปี พ.ศ. 2556
ศักยภาพทำเลที่ตั้ง	จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่ศักยภาพในการเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว อีกทั้งยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ อาทิเช่น หาดจอมมณี สะพานมิตรภาพไทย-ลาว และตลาดท่าเสด็จ ฯลฯ แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ล้วนแล้วแต่สามารถพัฒนาเป็นพื้นที่ตลาดกระจายสินค้าวิสาหกิจให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพด้านการรวมกลุ่ม เครือข่าย และองค์กรวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	กลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขงมีการรวมกลุ่มอย่างเป็นเครือข่ายในลักษณะองค์กร อาทิเช่น การจัดอบรมอาชีพให้กับสมาชิก การระดมทุนวิสาหกิจ การจัดตั้งธนาคารชุมชนเพื่อดำเนินการส่งเสริมให้กิจกรรมวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขงมีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น
ศักยภาพของต้นทุนทางภูมิปัญญาท้องถิ่น	จังหวัดหนองคายยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาสู่การเป็นผลิตภัณฑ์และบริหารงานแบบวิสาหกิจชุมชนได้อีกจำนวนมาก เช่น การทำบายศรี เครื่องจักสาน ลูกประคบ ยาสมุนไพร ฯลฯ
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ	
นโยบายส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์และวิสาหกิจชุมชนของภาครัฐ	นโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของภาครัฐ อาทิเช่น หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน การจัดตั้งศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจตามสถาบันการศึกษาเพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้กับการพัฒนาวิสาหกิจให้กับชุมชน
มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน	อาทิเช่น สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจ หอการค้า และสถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นการสังเคราะห์มาจากกระบวนการวิจัยที่รวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่างๆ ทั้งชุดข้อมูลปฐมภูมิและชุดข้อมูลทุติยภูมิทำให้สามารถชี้ถึงความเป็นไปได้ของจังหวัดหนองคายในการเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง

5.2.5.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง

สำหรับข้อนี้เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยเทคนิคสวอท (SWOT analysis) ของจังหวัดหนองคายในการเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง แจกแจงรายละเอียดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐเป็นหลัก สามารถอธิบายด้วยการวิเคราะห์สวอทได้ดังตารางที่ 5.16

ตารางที่ 5.16 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขงของจังหวัดหนองคาย

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
จุดแข็ง	- จังหวัดหนองคายมีชุมชนและหมู่บ้านที่มีการสร้างผลผลิตและแปรรูปสินค้าหลากหลาย และจำนวน เช่น ผ้าทอมือ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากลุ่มน้ำโขงและภาคเกษตรกรรม ฯลฯ - จังหวัดหนองคายยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาสู่การเป็นผลิตภัณฑ์และบริหารงานแบบวิสาหกิจชุมชนได้อีกจำนวนมาก เช่น การทำบายศรี เครื่องจักสาน ลูกประคบ ยาสมุนไพร ฯลฯ - การค้าชายแดนมีปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง - จังหวัดหนองคายอยู่ทำเลที่ตั้งยุทธศาตร์ของการท่องเที่ยวทำให้เอื้อต่อการพัฒนาการเป็นตลาดกระจายสินค้าวิสาหกิจให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี - กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขงของจังหวัดหนองคายมีการรวมกลุ่มและเครือข่ายอย่างเป็นองค์กรเพื่อการบริหารจัดการกิจกรรมวิสาหกิจร่วมกัน
จุดอ่อน	- ขาดการสร้างเอกลักษณ์ ยี่ห้อ และกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อรองรับต่อผลิตภัณฑ์วิสาหกิจลุ่มน้ำโขง - รายได้หลักชุมชนไม่ได้มาจากภาควิสาหกิจ แต่มาจากการรับจ้าง วิถีชีวิตที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ประกอบการขาดทรัพยกรทั้งด้านทุนทรัพย์ เวลาในการศึกษาพัฒนาวิสาหกิจ ตลอดจนการเปิดตลาดเพื่อกระจายสินค้าของตนเอง - ขาดศูนย์กลางข้อมูลสถานการณ์ตลาด เช่น ราคาของสินค้า ความต้องการปริมาณสินค้าของตลาด ฯลฯ สิ่งเหล่านี้เป็นชุดข้อมูลที่สำคัญต่อการกำหนดกลยุทธ์การแข่งขันทางธุรกิจของผู้ประกอบการให้มีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ตลาด และจะส่งผลต่อเนื่องต่อความเข้มแข็งกับความอยู่รอดของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง - แนวโน้มการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถเป็นต้นทุนในการสร้างวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขงเริ่มลดลง
โอกาส	- การผลักดันการยกระดับมหาวิทยาลัยสู่ท้องถิ่นของจังหวัดหนองคายจะสามารถนำไปสู่การประสานการพัฒนาความรู้เพื่อการยกระดับวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขงได้ - มีนโยบายของภาครัฐส่วนกลางสนับสนุนและส่งเสริมทั้งระบบของวิสาหกิจชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น นโยบายการส่งเสริมการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน นโยบายการจัดตั้งศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจตามสถาบันการศึกษาเพื่อเชื่อมโยงองค์ความรู้กับการพัฒนาวิสาหกิจให้กับชุมชน และมีหน่วยงานสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอีกเป็นจำนวนมาก เช่น สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก
อุปสรรค	- การจัดเตรียมพื้นฐานองค์ความรู้ของผู้ประกอบการยังไม่เพียงพอและเตรียมพร้อม อีกทั้งยังมีปัจจัยด้านการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเข้ามาในปี พ.ศ. 2558 ทำให้มีคู่แข่งในการผลิตสินค้าเข้ามาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ผู้ประกอบการท้องถิ่นยังไม่สามารถยกระดับความสามารถในการแข่งขันกับผู้ประกอบการจากประเทศข้างเคียงได้

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

5.3 การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคาย เงื่อนไข และข้อจำกัด

การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคาย เงื่อนไข และข้อจำกัด แบ่งการอธิบายเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคาย 2) เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคาย และ 3) ข้อเสนอแนะศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาอย่างบูรณาการจังหวัดหนองคาย

5.3.1 การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคาย

การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคายมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อค้นหาจุดร่วมของศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคายทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน 2) การเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร 3) การเป็นเมืองน่าอยู่ 4) การเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน และ 5) การเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง โดยการตรวจสอบประเด็นความสัมพันธ์ที่ได้มาจากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดศักยภาพและการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค สามารถแจกแจงอธิบายแสดงในตารางที่ 5.17

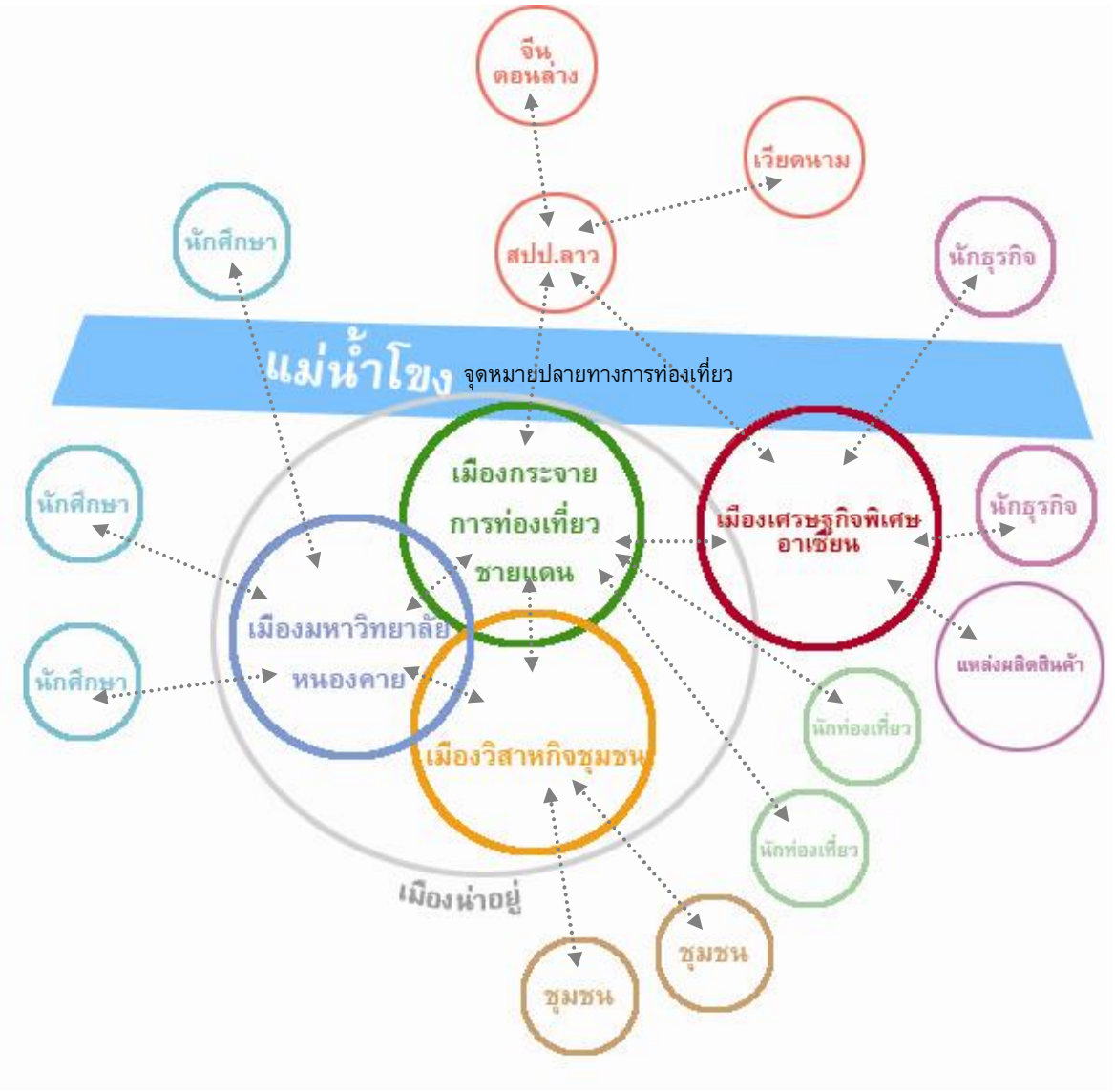
ตารางที่ 5.17 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดหนองคาย

ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคาย	ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดหนองคาย				
	เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดน	เมืองน่าอยู่	เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง
เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน					
โครงสร้างพื้นฐานระบบคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างประเทศ	✓	✓	✓	✓	✓
พื้นที่ตลาดรองรับต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจระดับอาเซียน	✓	✓			✓
ความพร้อมและการสนับสนุนจากภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดหนองคาย	✓				✓
ศักยภาพทำเลที่ตั้งและการเชื่อมโยงสถานที่สำคัญ	✓	✓		✓	✓
มีนโยบายจากภาครัฐส่วนกลางในการเป็นพื้นที่เมืองเศรษฐกิจพิเศษ	✓	✓			✓
การเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมรถไฟความเร็วสูงทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ	✓	✓			✓

ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคาย	ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดหนองคาย				
	เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดน	เมืองน่าอยู่	เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง
การเป็นย่านส่วนหนึ่งของย่านพื้นที่แนวทางเส้นทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	✓	✓			✓
มีการส่งเสริมและสนับสนุนจุดผ่อนปรนการค้า	✓	✓			✓
เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดน					
ศักยภาพทำเลที่ตั้ง		✓			
ศักยภาพทรัพยากรเชิงพื้นที่		✓			✓
ศักยภาพทางสังคมและวัฒนธรรม		✓	✓		
ศักยภาพพื้นที่ทางเศรษฐกิจ	✓	✓			✓
ศักยภาพปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว		✓			
ศักยภาพกิจกรรมการท่องเที่ยว	✓	✓			✓
วิสัยทัศน์การพัฒนาบทบาทจังหวัดหนองคายของกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	✓	✓	✓	✓	✓
ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย	✓	✓			✓
จังหวัดหนองคายได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	✓	✓			✓
เมืองน่าอยู่					
ศักยภาพทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณี		✓	✓		
ศักยภาพทางสังคมและการประกอบอาชีพ		✓	✓		✓
ศักยภาพความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ			✓	✓	
ในปี พ.ศ. 2544 วารสาร Modern Maturity จัดอันดับเมืองหนองคายเป็นเมืองน่าอยู่ อันดับ 7 ของโลก			✓		
แผนพัฒนาจังหวัดหนองคายสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ช่วงแผนพัฒนา ปี พ.ศ. 2557-2560			✓		
มีการวิจัยแนวทางการเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับประชากรของจังหวัดหนองคาย			✓	✓	✓
เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน					
ศักยภาพด้านการศึกษา				✓	
ศักยภาพบทบาทสถาบันการศึกษาในการเป็นแกนนำการพัฒนาจังหวัดหนองคาย			✓	✓	
นโยบายการสนับสนุนการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค	✓	✓	✓	✓	✓

ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคาย	ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดหนองคาย				
	เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดน	เมืองน่าอยู่	เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง
แผนพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น ระยะที่ 8 ช่วงปี พ.ศ. 2540-2544 ที่ผ่านมา			✓	✓	✓
การดำเนินการเชิงนโยบายด้านการศึกษาจังหวัดหนองคาย			✓	✓	✓
เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง					
ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	✓	✓			✓
มูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขงวิสาหกิจชุมชน	✓	✓			✓
ศักยภาพทำเลที่ตั้ง	✓	✓			✓
ศักยภาพด้านการรวมกลุ่ม เครือข่าย และองค์กรวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	✓		✓		✓
ศักยภาพของต้นทุนของภูมิปัญญาท้องถิ่น	✓		✓		✓
นโยบายส่งเสริมการสร้างผลิตภัณฑ์และวิสาหกิจชุมชนของภาครัฐ	✓			✓	✓
มีหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 5.17 พบว่าศักยภาพการเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน การเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร และการเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง มีความสัมพันธ์ร่วมกันในหลายประเด็นโดยลักษณะเด่นของความสัมพันธ์เหล่านี้มีศักยภาพการขับเคลื่อน คือประเด็นศักยภาพพื้นที่ในการเป็นศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร ซึ่งการขับเคลื่อนจะสามารถนำไปสู่การเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน และการเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง ตามลำดับ (ดูภาพที่ 5.10 ประกอบ)

ภาพที่ 5.10 กรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคายอย่างบูรณาการ

ส่วนความสัมพันธ์ศักยภาพพื้นที่ในความเป็นเมืองน่าอยู่และความเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีนจะมีความสัมพันธ์ลดหลั่นรองลงมา โดยมีความเชื่อมโยงกับศักยภาพพื้นที่ด้านการเป็นเมืองวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง

ดังนั้นในการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคายควรมุ่งเน้นในการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร ในการเป็นพื้นฐานเริ่มต้น ซึ่งจะทำให้มีการขับเคลื่อนและผลักดันเชื่อมโยงต่อเนื่องไปสู่ศักยภาพการเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน การเป็นเมือง

แห่งวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง การเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน และเมืองน่าอยู่ ตามลำดับ

ในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคายอย่างบูรณาการจึงควรเริ่มต้นดำเนินการให้มีความสัมพันธ์ของประเด็นที่มีความสัมพันธ์ทั้ง 5 ประเด็นมากที่สุดก่อน แล้วจึงไล่เรียงประเด็นที่มีความสัมพันธ์น้อยลงลดหลั่นกันไป

5.3.2 เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคาย

เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาเป็นการวิเคราะห์ต่อเนื่องจากความสัมพันธ์ของประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อค้นหาจุดร่วมของศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคายทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน 2) การเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร 3) การเป็นเมืองน่าอยู่ 4) การเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน และ 5) การเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง โดยการตรวจสอบประเด็นความสัมพันธ์ที่ได้มาจากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดศักยภาพและการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค สามารถแจกแจงอธิบายแสดงในตารางที่ 5.18

จากตารางที่ 5.18 พบว่าเงื่อนไขและข้อจำกัดระหว่างการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร การเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียนเป็นประเด็นที่มีความสัมพันธ์ของเงื่อนไขและข้อจำกัดสูง มีลักษณะของการเป็นประเด็นศักยภาพในการขับเคลื่อนหลัก โดยมีประเด็นศักยภาพพื้นที่ในด้านเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขงกับการเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีนมีความสัมพันธ์เป็นพื้นฐานในการส่งเสริมและกระตุ้นกลไกของการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนกับเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน ซึ่งเมื่อสามารถขับเคลื่อนความสัมพันธ์ของกลไกดังกล่าวจะนำไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ของจังหวัดหนองคายได้จากการดำเนินการพัฒนาและเชื่อมโยงศักยภาพพื้นที่เหล่านี้

ในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดหนองคายอย่างบูรณาการจึงควรเริ่มต้นดำเนินการให้มีความสัมพันธ์ของเงื่อนไขและข้อจำกัดจากประเด็นที่มีความสัมพันธ์ทั้ง 5 ประเด็นมากที่สุดก่อน แล้วจึงไล่เรียงประเด็นที่มีความสัมพันธ์น้อยลงลดหลั่นกันไป

ตารางที่ 5.18 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เงื่อนไขและข้อจำกัดในการบูรณาการศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดหนองคาย

ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคาย	ความสัมพันธ์เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาของจังหวัดหนองคาย				
	เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	**เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดน**	**เมืองน่าอยู่**	**เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน**	**เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง**
เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน					
ไม่มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับการเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ	✓	✓			✓
โครงสร้างพื้นฐานยังไม่สามารถรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจพิเศษ	✓	✓		✓	
ยังไม่มีกลไกการควบคุมสินค้าหนีภาษี	✓				✓
การสร้างสะพานข้ามลำน้ำโขงในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬอาจส่งผลทำให้ปริมาณการขนส่งระหว่างประเทศผ่านพื้นที่จังหวัดหนองคายลดน้อยลง	✓	✓			
เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดน					
กลุ่มนักท่องเที่ยวนิยมพักค้างคืนอยู่ในพื้นที่ สปป.ลาว มากกว่าในเมืองหนองคาย		✓			
จังหวัดหนองคายขาดโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับกิจกรรมนักท่องเที่ยว	✓	✓			
จังหวัดหนองคายยังขาดแผนแม่บทในการวางแผนกลยุทธ์ส่งเสริมการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยว	✓	✓			
การขาดการศึกษาวิเคราะห์เชื่อมโยงระบบกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดหนองคาย	✓	✓			✓
นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่จังหวัดหนองคายมีสัดส่วนในการค้างคืนในปริมาณต่ำ		✓	✓		
เหตุผลของนักท่องเที่ยวไม่พักค้างคืนในพื้นที่จังหวัดหนองคาย เนื่องจากจังหวัดหนองคายมีทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้กับเมืองอุดรธานีและนครเวียงจันทน์ของ สปป.ลาว ซึ่งทั้งสองเมืองมีโครงสร้างพื้นฐานกับการให้บริการดีกว่า		✓	✓		
เมืองน่าอยู่					
ไม่มีกลยุทธ์ในการปรับตัวเพื่อไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่อย่างชัดเจน			✓		
เกณฑ์ประเมินความเป็นเมืองน่าอยู่เมื่อปี พ.ศ.2544 เป็นการประเมินจากกลุ่มคนภายนอกพื้นที่และมุมมองของคนวัยเกษียณ			✓		

ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคาย	ความสัมพันธ์เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาของจังหวัดหนองคาย				
	เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดน	เมืองน่าอยู่	เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง
จากการแยกย่านพื้นที่กลุ่มอำเภอบึงกาฬไปเป็นจังหวัดบึงกาฬทำให้สัดส่วนทรัพยากรส่วนหนึ่งจำแนกอยู่ในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ		✓	✓		
จังหวัดหนองคายยังมีปัญหาชายแดน	✓	✓	✓		
พลวัตการเติบโตของเมืองตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2544 ที่ได้รับการประเมินเป็นเมืองน่าอยู่ ทำให้เมืองหนองคายมีปัญหาเกิดขึ้นจากการเติบโตของเมืองอย่างมากมาย	✓	✓	✓		
เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน					
ขาดการเชื่อมโยงองค์ความรู้ของมหาวิทยาลัยสู่กิจกรรมของจังหวัดหนองคายอย่างเต็มศักยภาพ	✓	✓		✓	✓
หลักสูตรการศึกษายังไม่ตรงกับความต้องการในภาคส่วนต่างๆ ของท้องถิ่น	✓	✓		✓	✓
งบประมาณภาครัฐอาจจะมีความล่าช้าในการเบิกจ่ายและไม่ต่อเนื่อง อาจจะทำให้เกิดปัญหาตามมา				✓	
จังหวัดหนองคายยังไม่พร้อมในการบริหารจัดการด้านการศึกษาในหลายด้าน				✓	
โครงสร้างพื้นฐานในการปรับมหาวิทยาลัยไปสู่ระดับนานาชาติยังไม่พร้อมเท่าที่ควร	✓	✓		✓	
การเปลี่ยนแปลงชื่อมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย ไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยหนองคายอาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นของสถาบันการศึกษา				✓	
การยกระดับมหาวิทยาลัยหนองคายอาจไม่สามารถดึงดูดประชากรท้องถิ่นหรือประเทศข้างเคียงเข้ามาในระบบได้				✓	
เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง					
ขาดการสร้างเอกลักษณ์ ยี่ห้อ และกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อรองรับต่อผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขง	✓	✓		✓	✓
รายได้หลักชุมชนไม่ได้มาจากภาควิสาหกิจ แต่มาจากการรับจ้าง วิถีชีวิตที่เกิดขึ้นทำให้ผู้ประกอบการขาดแคลนด้านทุนทรัพย์ เวลาในการศึกษาพัฒนาวิสาหกิจ ตลอดจนการเปิดตลาดเพื่อกระจายสินค้า	✓	✓			✓

ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคาย	ความสัมพันธ์เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาของจังหวัดหนองคาย				
	เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดน	เมืองน่าอยู่	เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง
ขาดศูนย์กลางข้อมูลสถานการณ์ตลาด	✓	✓		✓	✓
แนวโน้มการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถเป็นต้นทุนในการสร้างวิสาหกิจชุมชนลดลง	✓		✓		✓
การจัดเตรียมพื้นฐานองค์ความรู้ของผู้ประกอบการยังไม่เพียงพอและเตรียมพร้อม	✓	✓		✓	✓

5.3.3 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคาย

ในการวิเคราะห์การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนากับการวิเคราะห์เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคายสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคายจำแนกแผนงานเป็น 4 มิติ ตามหลักแนวคิดการบริหารโครงการและองค์กร 4Ms ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างและเครื่องมือในการดำเนินการ (Material) 2) ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man) 3) ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money) และ 4) ด้านรูปแบบระบบบริหารจัดการ (Management)

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคายอธิบายจำแนกเป็นรายประเด็นศักยภาพพื้นที่แบ่งตามช่วงระยะเวลาดำเนินแผนงานได้เป็น 5 ประเด็นศักยภาพ ได้แก่ 1) เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน 2) เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร 3) เมืองน่าอยู่ 4) เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน และ 5) เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง แบ่งตามช่วงเวลาเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1) ระยะสั้น 3 ปี 2) ระยะกลาง 5 ปี และ 3) ระยะยาว 10 ปี

5.3.3.1 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียนอธิบายแจกแจงได้ดังตารางที่ 5.19

ตารางที่ 5.19 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
ด้านโครงสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือในการดำเนินการ (Material)		
● ศึกษาและพัฒนารูปแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดหนองคาย	● กำหนดเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดหนองคาย	
	● ศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับกิจกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	● พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับกิจกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน
	● กำหนดขอบเขตเชิงพื้นที่ย่านเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	● พัฒนาเชิงพื้นที่ย่านเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน
● ศึกษาแนวทางการควบคุมสินค้าหนีภาษี	● จัดตั้งศูนย์ควบคุมสินค้าหนีภาษี	● จัดตั้งเขตปลอดภาษีเพื่อส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน
ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man)		
● จัดตั้งองค์กรดูแลเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน		
● พัฒนาบุคลากรด้านเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	● ขับเคลื่อนกิจกรรมเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	●
ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money)		
● งบประมาณศึกษาและพัฒนารูปแบบเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดหนองคาย		
	● งบประมาณศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับกิจกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	● งบประมาณพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับกิจกรรมในเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน
		● งบประมาณพัฒนาเชิงพื้นที่ย่านเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน
● งบประมาณศึกษาแนวทางการควบคุมสินค้าหนีภาษี	● งบประมาณจัดตั้งศูนย์ควบคุมสินค้าหนีภาษี	● งบประมาณจัดตั้งเขตปลอดภาษีเพื่อส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน
● งบประมาณจัดตั้งองค์กรดูแลเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน		
● งบประมาณพัฒนาบุคลากรด้านเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	● งบประมาณขับเคลื่อนกิจกรรมเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	
● งบประมาณศึกษารูปแบบการเชื่อมโยงทางการค้าเพื่อส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	● งบประมาณกำหนดรูปแบบการเชื่อมโยงการค้าเพื่อส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	
● งบประมาณยกระดับตลาดทางการค้าเพื่อส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน		
● งบประมาณจัดระบบจุดผ่อนปรนสินค้าระหว่างประเทศ		

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
● งบประมาณศึกษาแนวทางพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	● งบประมาณพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	
ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Management)		
● ศึกษารูปแบบการเชื่อมโยงทางการค้าเพื่อส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	● กำหนดรูปแบบการเชื่อมโยงการค้าเพื่อส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	
● ยกระดับตลาดทางการค้าเพื่อส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน		
● จัดระบบจุดผ่อนปรนสินค้าระหว่างประเทศ		
● ศึกษาแนวทางพัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	● พัฒนาระบบโลจิสติกส์เพื่อส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน	

5.3.3.2 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร อธิบายแจกแจงได้ดังตารางที่ 5.20

ตารางที่ 5.20 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
ด้านโครงสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือในการดำเนินการ (Material)		
● ศึกษาจัดทำชุดข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย	● เผยแพร่และประชาสัมพันธ์การใช้ชุดข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย	
● ศึกษาเพื่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในจังหวัดหนองคายเพื่อการเป็นจุดหมายปลายทาง	● ดำเนินการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในจังหวัดหนองคายเพื่อการเป็นจุดหมายปลายทาง	
● ศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลสถานที่พักของจังหวัดหนองคาย		
ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man)		
● จัดอบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและพักค้นภายในจังหวัดหนองคาย		
	● ประสานเครือข่ายผู้ประกอบการเพื่อการเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย	

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
● จัดตั้งองค์กรดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย		
ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money)		
● งบประมาณศึกษาจัดทำชุดข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย	● งบประมาณเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย	
● งบประมาณศึกษาเพื่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในจังหวัดหนองคายเพื่อการเป็นจุดหมายปลายทาง	● งบประมาณดำเนินการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวภายในจังหวัดหนองคายเพื่อการเป็นจุดหมายปลายทาง	
● งบประมาณศึกษาและจัดทำฐานข้อมูลสถานที่พักของจังหวัดหนองคาย		
● งบประมาณจัดอบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและพักค้นภายในจังหวัดหนองคาย		
	● งบประมาณประสานเครือข่ายผู้ประกอบการเพื่อการเผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย	
● งบประมาณจัดตั้งองค์กรดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย		
● งบประมาณศึกษาการสร้างเอกลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดหนองคาย	● งบประมาณสร้างเอกลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดหนองคาย	
● งบประมาณศึกษาการทำให้จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่จุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวมากกว่าการผ่านแวะเที่ยว	● งบประมาณจัดทำตามแผนการศึกษาเพื่อให้จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว	
	● งบประมาณศึกษารูปแบบเส้นทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยมีจังหวัดหนองคายเป็นศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยว	
	● งบประมาณศึกษาโครงสร้างพื้นฐานรองรับกิจกรรมและบทบาทการเป็นศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยว	● งบประมาณจัดทำโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับรูปแบบเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยมีจังหวัดหนองคายเป็นศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยว
	● งบประมาณศึกษาจัดทำแผนแม่บทเชิงกลยุทธ์ส่งเสริมการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยว	● งบประมาณดำเนินการตามแผนแม่บทเชิงกลยุทธ์ส่งเสริมการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยว
ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Management)		
● ศึกษาการสร้างเอกลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดหนองคาย	● สร้างเอกลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยวของจังหวัดหนองคาย	

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
● ศึกษาการทำให้จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่จุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวมากกว่าการผ่านแวะเที่ยว	● จัดทำตามแผนการศึกษาเพื่อให้จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่จุดหมายปลายทางการท่องเที่ยว	
	● ศึกษารูปแบบเส้นทางการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยมีจังหวัดหนองคายเป็นศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยว	● จัดทำโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับรูปแบบเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยมีจังหวัดหนองคายเป็นศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยว
	● ศึกษาโครงสร้างพื้นฐานรองรับกิจกรรมและบทบาทการเป็นศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยว	● จัดทำโครงสร้างพื้นฐานรองรับกิจกรรมและบทบาทการเป็นศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยว
	● ศึกษาจัดทำแผนแม่บทเชิงกลยุทธ์ส่งเสริมการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยว	● ดำเนินการตามแผนแม่บทเชิงกลยุทธ์ส่งเสริมการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยว

5.3.3.3 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองน่าอยู่

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองน่าอยู่ อธิบายแจกแจงได้ดังตารางที่ 5.21

ตารางที่ 5.21 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองน่าอยู่

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองน่าอยู่		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
ด้านโครงสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือในการดำเนินการ (Material)		
● ศึกษารูปแบบความเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับชาวจังหวัดหนองคาย	● จัดเตรียมโครงสร้างของเมืองน่าอยู่	● ดำเนินการไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับชาวจังหวัดหนองคาย
● ศึกษาแนวทางลดปัญหาชายแดน	● ดำเนินการเพื่อลดปัญหาชายแดน	
ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man)		
	● ปรับทัศนคติเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมให้กับชาวจังหวัดหนองคาย	● สร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาเมืองน่าอยู่จังหวัดหนองคาย
	● กำหนดบทบาทองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างองค์ประกอบและโครงสร้างพื้นฐานการเป็นเมืองน่าอยู่	● ภาคีพัฒนาขับเคลื่อนการเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับชาวจังหวัดหนองคาย
ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money)		
● งบประมาณศึกษารูปแบบความเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับชาวจังหวัดหนองคาย	● งบประมาณจัดเตรียมโครงสร้างของเมืองน่าอยู่	● งบประมาณดำเนินการไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับชาวจังหวัดหนองคาย

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองน่าอยู่		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
● งบประมาณศึกษาแนวทางลดปัญหาชายแดน	● งบประมาณดำเนินการเพื่อลดปัญหาชายแดน	
	● งบประมาณปรับทัศนคติเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมให้กับชาวจังหวัดหนองคาย	● งบประมาณสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาเมืองน่าอยู่จังหวัดหนองคาย
	● งบประมาณกำหนดบทบาทองค์กรภาคส่วนเกี่ยวข้องเพื่อสร้างองค์ประกอบและโครงสร้างพื้นฐานการเป็นเมืองน่าอยู่	● งบประมาณภาคีพัฒนาขับเคลื่อนการเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับชาวจังหวัดหนองคาย
	● งบประมาณศึกษากลยุทธ์ไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับชาวเมือง	● งบประมาณดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับชาวเมือง
ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Management)		
	● ศึกษากลยุทธ์ไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับชาวเมือง	● ดำเนินการตามแผนกลยุทธ์ไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับชาวเมือง

5.3.3.4 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน อธิบายแจกแจงได้ดังตารางที่ 5.22

ตารางที่ 5.22 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
ด้านโครงสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือในการดำเนินการ (Material)		
● ศึกษาหลักสูตรมหาวิทยาลัยเพื่อมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการท้องถิ่น	● ปรับปรุงหลักสูตรมหาวิทยาลัยเพื่อมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการท้องถิ่น	
ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man)		
● จัดตั้งกลุ่มภาคีขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดหนองคาย คือ มหาวิทยาลัย ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน	● การขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดด้วยกลุ่มภาคี	
● ศึกษาการปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับการพัฒนามหาวิทยาลัยโดยจังหวัดหนองคาย	● ปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับการพัฒนามหาวิทยาลัยโดยจังหวัดหนองคาย	● ยกระดับความสามารถบุคลากรของมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money)		
● ศึกษาโครงสร้างงบประมาณเพื่อรองรับความเป็นมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	● ปรับโครงสร้างงบประมาณเพื่อรองรับความเป็นมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	● จัดสรรงบประมาณรองรับความเป็นมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน
● งบประมาณศึกษาหลักสูตรมหาวิทยาลัยเพื่อมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการจังหวัดหนองคาย	● งบประมาณปรับปรุงหลักสูตรมหาวิทยาลัยเพื่อมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการจังหวัดหนองคาย	
● งบประมาณจัดตั้งกลุ่มภาคีขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดหนองคาย คือ มหาวิทยาลัย ภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน	● งบประมาณการขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดด้วยกลุ่มภาคี	
● งบประมาณศึกษาการปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับการพัฒนามหาวิทยาลัยโดยจังหวัดหนองคาย	● งบประมาณปรับโครงสร้างองค์กรเพื่อรองรับการพัฒนามหาวิทยาลัยโดยจังหวัดหนองคาย	● งบประมาณยกระดับความสามารถบุคลากรของมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน
● งบประมาณเชื่อมโยงบทบาทและองค์ความรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยกับจังหวัดหนองคาย	● งบประมาณปรับโครงสร้างมหาวิทยาลัยไปสู่ระดับนานาชาติ	● งบประมาณการบริหารระดับมาตรฐานของมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน
● งบประมาณศึกษาแนวทางการสร้างความน่าเชื่อถือ อัตตลักษณ์ และชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	● งบประมาณดำเนินการตามแผนกลยุทธ์เพื่อการสร้างความน่าเชื่อถือ อัตตลักษณ์ และชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	
	● งบประมาณกลยุทธ์การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ที่ผลิตโดยมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	
	● งบประมาณสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีนในระดับจังหวัด	● งบประมาณสร้างบทบาทมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน ในระดับประเทศและนานาชาติ
ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Management)		
● เชื่อมโยงบทบาทและองค์ความรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยกับจังหวัดหนองคาย	● ปรับโครงสร้างมหาวิทยาลัยไปสู่ระดับนานาชาติ	● การบริหารระดับมาตรฐานของมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน
● ศึกษาแนวทางการสร้างความน่าเชื่อถือ อัตตลักษณ์ และชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	● ดำเนินการตามแผนกลยุทธ์เพื่อการสร้างความน่าเชื่อถือ อัตตลักษณ์ และชื่อเสียงของมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	
	● กลยุทธ์การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์องค์ความรู้ที่ผลิตโดยมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน	
	● สร้างบทบาทมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีนในระดับจังหวัดและประเทศ	● สร้างบทบาทมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีนในระดับนานาชาติ

5.3.3.5 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง อธิบายแจกแจงได้ดังตารางที่ 5.23

ตารางที่ 5.23 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
ด้านโครงสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือในการดำเนินการ (Material)		
● ศึกษาการสร้างเอกลักษณ์และยี่ห้อรองรับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขง	● สร้างเอกลักษณ์และยี่ห้อรองรับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขง	
● ศึกษาแนวทางการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	● ยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขงระดับสากล	
● ศึกษาแนวทางพัฒนาระบบวิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขง	● ปรับโครงสร้างเพื่อการพัฒนาระบบวิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขง	
ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man)		
● จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมระบบวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	● อบรมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	
● จัดตั้งศูนย์องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนลุ่มน้ำโขง		
● ศึกษาแนวทางการสร้างระบบสวัสดิการและกองทุนส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	● ทำระบบสวัสดิการและกองทุนส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	
ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money)		
● งบประมาณศึกษาการสร้างเอกลักษณ์และยี่ห้อรองรับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขง	● งบประมาณสร้างเอกลักษณ์และยี่ห้อรองรับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขง	
● งบประมาณศึกษาแนวทางการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขง	● งบประมาณยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขงระดับสากล	
● งบประมาณศึกษาแนวทางพัฒนาระบบวิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขง	● งบประมาณปรับโครงสร้างเพื่อการพัฒนาระบบวิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขง	
● งบประมาณจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมระบบวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	● งบประมาณอบรมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	
● งบประมาณจัดตั้งศูนย์องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนลุ่มน้ำโขง		

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
● งบประมาณศึกษาแนวทางการสร้างระบบสวัสดิการและกองทุนส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	● งบประมาณทำระบบสวัสดิการและกองทุนส่งเสริมผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	
● งบประมาณศึกษากลยุทธ์การตลาดรองรับผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขง	● งบประมาณสร้างมาตรฐานสากลผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขง	● งบประมาณเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนลุ่มน้ำโขงกับระบบตลาดทั้งในและต่างประเทศ
● งบประมาณจัดทำข้อมูลสถานการณ์ตลาดเพื่อการผลิตและการกระจายสินค้าชุมชน	● งบประมาณเชื่อมโยงและเผยแพร่ข้อมูลสถานการณ์ตลาดกับผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง	
● งบประมาณศึกษาแนวทางพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ความเป็นสากลของผลิตภัณฑ์ชุมชน	● งบประมาณพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ความเป็นสากลของผลิตภัณฑ์ชุมชน	
ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Management)		
● ศึกษากลยุทธ์การตลาดรองรับผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	● สร้างมาตรฐานสากลผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขง	● เชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขงกับระบบตลาดทั้งในและต่างประเทศ
● จัดทำข้อมูลสถานการณ์ตลาดเพื่อการผลิตและการกระจายสินค้าชุมชน	● เชื่อมโยงและเผยแพร่ข้อมูลสถานการณ์ตลาดกับผู้ประกอบการอย่างต่อเนื่อง	
● ศึกษาแนวทางพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ความเป็นสากลของผลิตภัณฑ์ชุมชน	● พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ความเป็นสากลของผลิตภัณฑ์ชุมชน	

บทที่ 6
ศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

การอธิบายศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ แบ่งการอธิบายเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) บริบทจังหวัดบึงกาฬ 2) ข้อค้นพบศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ และ 3) การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ เงื่อนไข และข้อจำกัด กล่าวรายละเอียดได้ดังนี้

6.1 บริบทจังหวัดบึงกาฬ

บริบทจังหวัดบึงกาฬจำแนกการอธิบายเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) สภาพภูมิศาสตร์ 2) ระบบโครงสร้างพื้นฐาน 3) สภาพเศรษฐกิจ และ 4) สภาพสังคม อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

6.1.1 สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดบึงกาฬ

จังหวัดบึงกาฬมีเนื้อที่ประมาณ 4,305 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,690,625 ไร่ สามารถอธิบายลักษณะภูมิศาสตร์ติดต่อกับขอบเขตการปกครองได้ดังนี้

ทิศเหนือติดต่อกับแขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวพรมแดน

ทิศใต้ติดต่อกับจังหวัดสกลนคร

ทิศตะวันออกติดต่อกับแขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจังหวัดนครพนม

ทิศตะวันตกติดต่อกับนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และจังหวัดหนองคาย

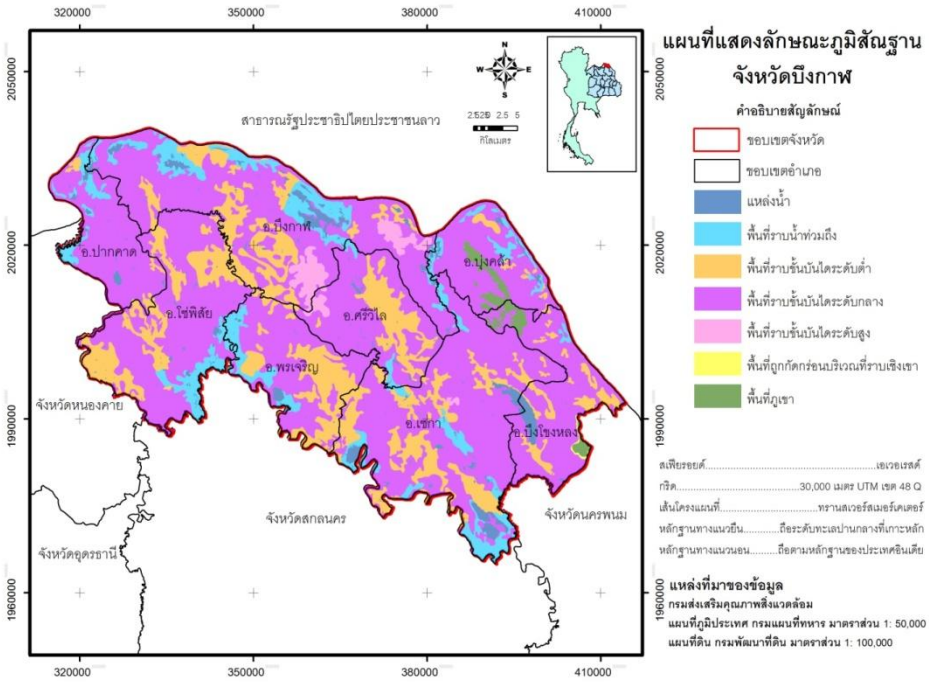
ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดบึงกาฬ โดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงจำแนกเป็น 3 บริเวณ ได้แก่

พื้นที่เป็นคลื่นลอนลาดกระจายอยู่ทั่วอำเภอเป็นหย่อมๆ ซึ่งเป็นพื้นที่ทำนาส่วนใหญ่และปลูกพืชไร่ พืชสวน และป่าธรรมชาติ

พื้นที่เป็นคลื่นลอนชันและเป็นเขาเป็นป่าธรรมชาติ เช่น ป่าไม้เต็งรัง เบ็ญจพรรณ พบในเขตอำเภอบึงกาฬ อำเภอเซกา อำเภอศรีวิไล อำเภอบุ่งคล้า และอำเภอพรเจริญ

พื้นที่เป็นภูเขาที่มีความสูงชันจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 200 เมตร เป็นบริเวณเทือกเขาต่างๆ ในเขตอำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอบุ่งคล้า และอำเภอบึงโขงหลง

จากลักษณะสภาพพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬ ส่วนใหญ่เป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง มีน้ำตก มีภูเขา เป็นจังหวัดที่มีเขตพื้นที่ติดต่อกับแม่น้ำโขง และแขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ริมฝั่งน้ำโขงห่างจากตัวเมืองหนองคายไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 212 ระยะทาง 136 กม. มีอำเภอในปกครองรวม 8 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอบึงกาฬ อำเภอปากคาด อำเภอบุ่งคล้า อำเภอบึงโขงหลวง อำเภอเซกา อำเภอพรเจริญ อำเภอศรีวิไล และอำเภอโซ่พิสัย (ดูภาพที่ 6.1 ประกอบ)

ภาพที่ 6.1 สภาพภูมิศาสตร์จังหวัดบึงกาฬ

จังหวัดบึงกาฬมีทรัพยากรแร่ธาตุที่สำคัญ ได้แก่ เกลือหิน หินปูนทราย และหินกรวด ทั้งนี้มีสถานประกอบการเกลือสินเธาว์ในพื้นที่จำนวน 2 แห่ง และอีก 1 แห่ง ยังไม่แจ้งประกอบการ นอกจากนี้พบว่ามีการเปิดสถานประกอบการโรงโม่หินจำนวน 3 แห่ง (สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 9 จังหวัดอุดรธานี, 2549; กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและเหมืองแร่, 2548) และรายงานสรุปสัมปทานบัตร ณ วันที่ 15 ธันวาคม 2542

โดยกรมสัมปทานเหมืองแร่ กรมทรัพยากรณี พบว่าในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬมีการอนุญาตดูดทรายจำนวน 17 ราย จำแนกเป็นรายอำเภอไดดังตารางที่ 6.1

ตารางที่ 6.1 จำนวนผู้ขออนุญาตดูดทรายจำแนกรายอำเภอของจังหวัดบึงกาฬ

อำเภอ	ขอใบอนุญาตใหม่	ขอต่อใบอนุญาต	รวมทั้งสิ้น (ราย)
บึงโขงหลง	2	6	8
เมืองบึงกาฬ	2	7	9
รวม	**4**	**13**	**17**

ที่มา: สำนักงานที่ดินจังหวัดบึงกาฬ (2554)

จังหวัดบึงกาฬมีทรัพยากรแร่สำคัญ 2 ชนิด คือ ทรายน้ำจืดและเกลือ กล่าวรายละเอียดได้คือ แหล่งทรายสำหรับก่อสร้างทั้งหมดเป็นทรายจากแม่น้ำโขง มีการกระจายตัวตลอดลำน้ำโขงตั้งแต่เขตอำเภอปากคาดจนถึงอำเภอบุ่งคล้า

จังหวัดบึงกาฬเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มแอ่งสกลนครซึ่งรองรับด้วยชั้นเกลือเป็นพื้นที่ที่มีแนวชั้นเกลืออยู่ที่ระดับตื้น 60-80 เมตร และเป็นแนวต่อเนื่องขึ้นมาจากอำเภอบ้านม่วงของจังหวัดสกลนคร การผลิตเกลือสินเธาว์ทำโดยการสูบน้ำเกลือใต้ดินขึ้นมาตาก ซึ่งมีจำนวนมากอยู่บริเวณเขตตำบลคำแก้ว อำเภอโซ่พิสัย มีจำนวนผู้ประกอบการ 70 ราย บนเนื้อที่กว่า 10 ไร่ สามารถผลิตเกลือได้เป็นปริมาณ 8,000-9,000 ตันต่อปี

ส่วนสภาพดินของจังหวัดบึงกาฬพบดินทั้งหมด 28 กลุ่มชุดดิน ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ดินที่เหมาะสมดีสำหรับปลูกข้าว มีเนื้อที่ประมาณ 311,001 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.78 ของเนื้อที่ทั้งจังหวัด นอกจากนี้ยังมีดินซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เนื้อดินค่อนข้างเป็นทรายและขาดแคลนน้ำได้ง่าย มีเนื้อที่ประมาณ 792,185 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 17.28 ของเนื้อที่ทั้งหมด ส่วนดินที่เหมาะสมดีสำหรับปลูกพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ประมาณ 113,785 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.48 ของเนื้อที่ทั้งหมด ดูรายละเอียดได้ในตารางที่ 6.2

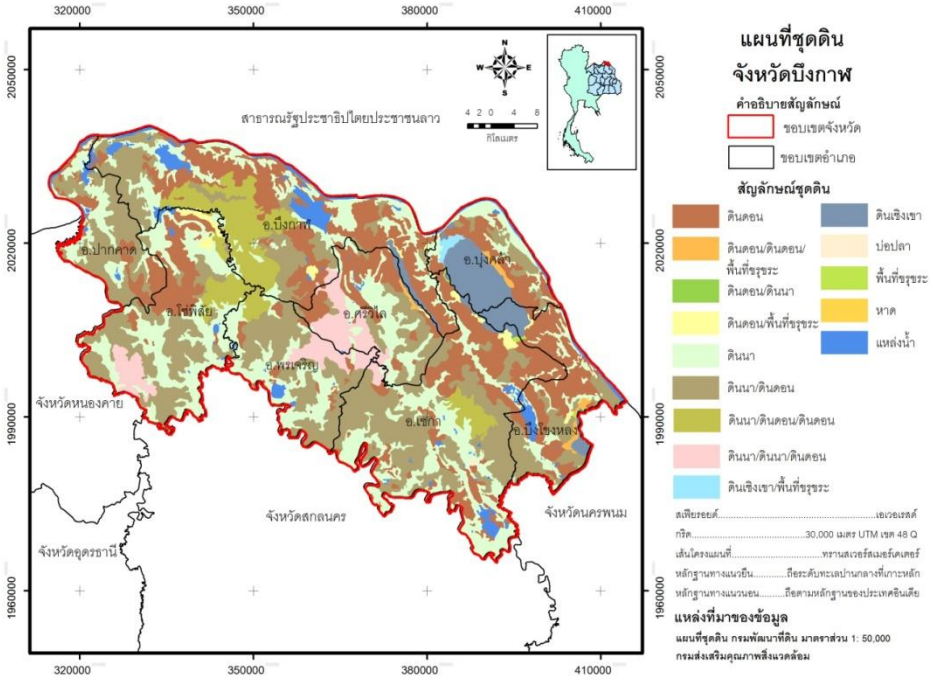
กลุ่มชุดดินที่พบในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ กลุ่มชุดดินที่พบมากที่สุดในจังหวัดบึงกาฬ คือ กลุ่มดินไม่เหมาะสำหรับปลูกพืชประเภทต่างๆ

ส่วนที่ดินที่เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรมในจังหวัดบึงกาฬค่อนข้างมีจำนวนน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่จังหวัดบึงกาฬทั้งหมด

รายละเอียดของประเภทดินของจังหวัดบึงกาฬอธิบายรายละเอียดในตารางที่ 6.2 และภาพที่ 6.2

ตารางที่ 6.2 สภาพที่ดินต่อความเหมาะสมการปลูกพืชในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ

ความเหมาะสมต่อการเพาะปลูก	พื้นที่ (ไร่)	ร้อยละ	หมายเหตุ
- เหมาะสมดีสำหรับปลูกข้าว	311,001	6.78	
- เหมาะสมสำหรับปลูกข้าว	792,185	17.28	- อุดมสมบูรณ์ของดินต่ำ เนื้อดินแน่นทึบหรือค่อนข้างเป็นทราย
- ไม่ค่อยเหมาะสมสำหรับปลูกข้าว	704,956	15.38	- เนื่องจากสภาพพื้นที่มีความลาดชัน ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และเนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย
- ความเหมาะสมดีสำหรับปลูกพืชไร่ ไม้ผล และไม้ยืนต้น	113,785	18.32	
- ไม่ค่อยเหมาะสมสำหรับปลูกพืชไร่	934,541	20.39	- พื้นที่มีความลาดชัน กักเก็บน้ำไม่อยู่ เนื้อดินไม่เหมาะสม
- ไม่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตร	348,123	7.60	- พื้นที่มีหินพื้นโผล่ปะปนมีก้อนหิน เศษหิน ปะปนมาก และมีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์

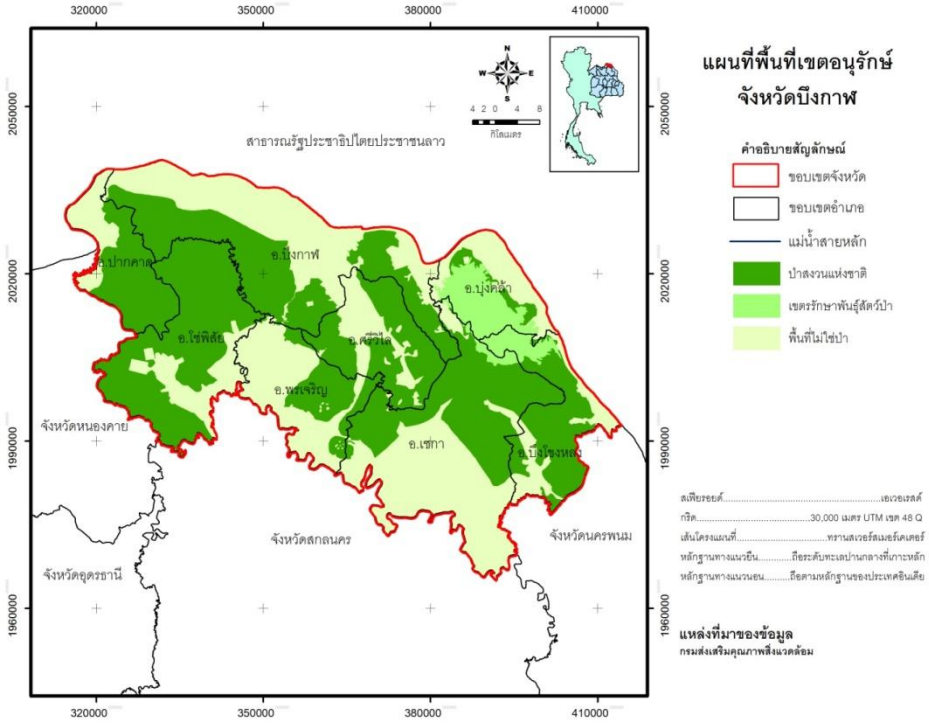

ภาพที่ 6.2 ชุดดินจังหวัดบึงกาฬ

ป่าอนุรักษ์ประกอบด้วยอุทยานแห่งชาติมีจำนวน 4 แห่ง เป็นพื้นที่ 743,973 ไร่ และวนอุทยานมีจำนวน 2 แห่ง เป็นพื้นที่ 6,200 ไร่ รวมเป็นพื้นที่ทั้งสิ้น 750,173 ไร่ เมื่อเปรียบเทียบกับสัดส่วนพื้นที่ทั้งจังหวัดบึงกาฬเป็นย่านพื้นที่กว่าครึ่งของจังหวัด (ดูภาพที่ 6.3 ประกอบ) ในปัจจุบันสภาพปัญหาพื้นที่ป่าไม้จังหวัดบึงกาฬพบปัญหาหลัก 2 กลุ่มคือ ปัญหาสิทธิในพื้นที่ประกาศเขตป่าไม้ และปัญหาการเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2554) อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

1) ปัญหาสิทธิในพื้นที่ประกาศเขตป่าไม้ มีสาเหตุมาจากการประกาศเขตป่าทับพื้นที่ทำกินของประชากรที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณนั้น สาเหตุของปัญหามาจากหลายสาเหตุ เช่น แนวเขตป่าไม่ชัดเจน ความต้องการพื้นที่ทำกิน และความไม่เข้าใจในข้อกฎหมายบางประการของราษฎร เป็นต้น

2) ปัญหาป่าเสื่อมโทรมมีสาเหตุมาจากกลุ่มนายทุนว่าจ้างราษฎรตัดไม้เพื่อการแปรรูป ราษฎรบุกรุกลักลอบตัดไม้ การแผ้วถางป่าเป็นพื้นที่ทำกิน การทำถนนและแหล่งน้ำ ไฟป่า ขาดแคลนเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับเจ้าหน้าที่รักษาป่า ราษฎรขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้

ภาพที่ 6.3 เขตอนุรักษ์จังหวัดบึงกาฬ

6.1.2 ระบบโครงสร้างพื้นฐานจังหวัดบึงกาฬ

ระบบโครงสร้างพื้นฐานจังหวัดบึงกาฬจำแนกการอธิบายเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ระบบสาธารณูปโภค 2) ระบบสาธารณูปการ และ 3) ระบบคมนาคม อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

6.1.2.1 ระบบสาธารณูปโภค

แม่น้ำโขงเป็นแหล่งน้ำสายหลักของจังหวัดบึงกาฬ มีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีลักษณะของภูมิประเทศทอดยาวไปตามลำน้ำ ซึ่งมีความยาวตั้งแต่อำเภอปากคาดจนจรดอำเภอบึงโขงหลงติดกับอำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม มีความยาวติดริมลำน้ำโขงทั้งสิ้น 120 กิโลเมตร จังหวัดบึงกาฬถูกจัดให้อยู่ในอาณาเขตพื้นที่ลุ่มน้ำโขง มีลำน้ำสาขาย่อยในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ จำแนกอธิบายรายละเอียดได้ดังตารางที่ 6.3

ตารางที่ 6.3 ลุ่มน้ำสาขาในจังหวัดบึงกาฬ

ลุ่มน้ำสาขา	ในเขตพื้นที่อำเภอ
ห้วยคลอง	อ.พรเจริญ อ.โซ่พิสัย อ.เมือง
ห้วยอี้	อ.เซกา
แม่น้ำสงครามตอนบน	อ.โซ่พิสัย
แม่น้ำสงครามตอนล่าง	อ.บึงโขงหลง อ.เซกา อ.พรเจริญ อ.โซ่พิสัย อ.ศรีวิไล
แม่น้ำโขงส่วนที่ 7	อ.เมือง อ.บึงโขงหลง อ.เซกา อ.โซ่พิสัย อ.ศรีวิไล อ.บุ่งคล้า

ที่มา: สำนักงานทรัพยากรน้ำ ภาค 3 จังหวัดอุดรธานี (2554)

ปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ยของลุ่มน้ำสาขาในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬมีปริมาณน้ำท่ารายปีเฉลี่ยต่อหน่วยพื้นที่มีค่าอยู่ระหว่าง 15.33-30.84 ลิตรต่อวินาทีต่อตารางกิโลเมตร สามารถแจกแจงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 6.4

พื้นที่ลุ่มน้ำเป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่สำคัญและกระจายอยู่ในทุกพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬ มีความเกี่ยวโยงกันเป็นเครือข่าย รวมถึงลำห้วย คู คลอง บึง ฯลฯ ในอดีตแม่น้ำและแหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นแหล่งรวมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่เกี่ยวกับสายน้ำ จึงได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีพของประชาชนหลากหลายรูปแบบ ตั้งแต่การตั้งถิ่นฐาน การอุโภคบริโภค การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง การคมนาคมขนส่ง การติดต่อค้าขายทั้งในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังเป็นที่รองรับน้ำตามธรรมชาติและระบายน้ำเพื่อป้องกันอุทกภัยที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี

ตารางที่ 6.4 ปริมาณน้ำฝนจังหวัดบึงกาฬ ประจำปี พ.ศ. 2550

ลุ่มน้ำสาขา	พื้นที่ลุ่มน้ำสาขา (ตร.กม.)	ปริมาณฝนรายปีเฉลี่ย (มม.)			ปริมาณน้ำท่าต่อหน่วยพื้นที่ (ลิตรต่อวินาที)
		รายปี	ฤดูฝน (พ.ค.-ต.ค.)	ฤดูแล้ง (พ.ย.-เม.ย.)	
แม่น้ำโขงส่วนที่ 7	2,356.85	2,580.80	1,397.06	183.73	30.84
แม่น้ำสงครามตอนบน	3,270.81	1,570.35	1,438.68	131.68	15.33
แม่น้ำสงครามตอนล่าง	3,065.60	1,861.31	1,716.69	144.62	19.45
ห้วยคลอง	709.31	2,006.51	1,849.01	157.5	19.64
ห้วยอี้	743.6	2,128.77	1,961.73	167.04	23.68

ที่มา : กรมทรัพยากรน้ำ (2550)

จังหวัดบึงกาฬ จังหวัดที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติมากมายทั้งแม่น้ำ ห้วย ลำธารและคลอง 760 สาย บึง จำนวน 671 แห่ง (ดูภาพที่ 6.4 และ 6.5 ประกอบ) มีความสำคัญต่อการอุปโภค บริโภค และด้านการเกษตร แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่

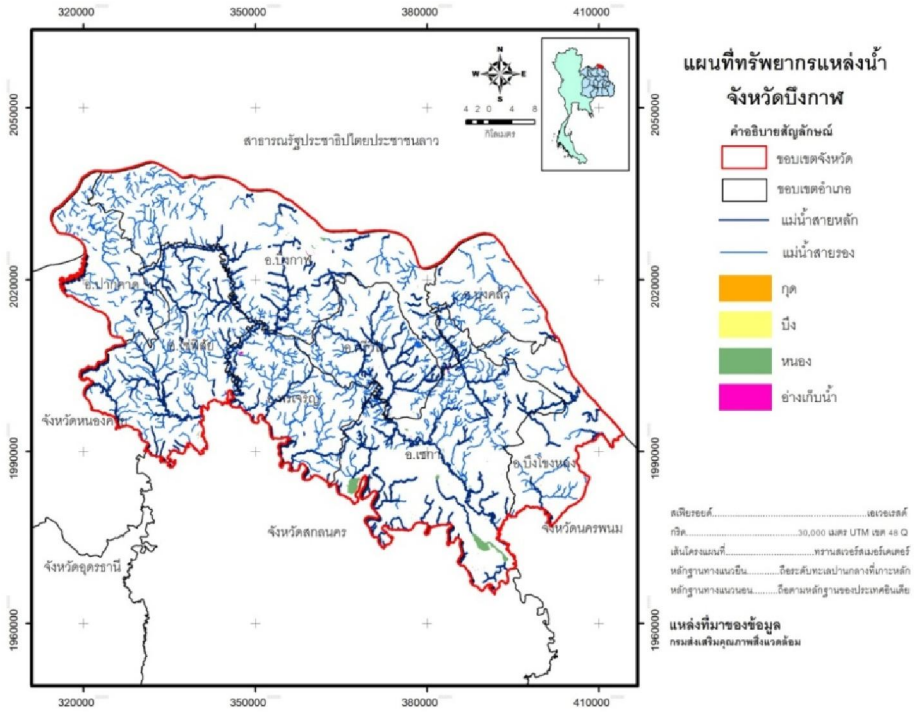
แม่น้ำโขง ไหลผ่านเกือบทุกอำเภอของจังหวัดบึงกาฬ คือ อำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอเซกา อำเภอปากคาด และอำเภอบึงโขงหลง แม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทย กับประเทศลาวตลอดพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬที่อยู่ติดริมฝั่งแม่น้ำโขง

แม่น้ำสงคราม เป็นแม่น้ำสายสำคัญไหลลงแม่น้ำโขงทางเขตอีสานเหนือ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาภูพานในเขตจังหวัดสกลนคร แล้วไหลขึ้นไปทางเหนือ เข้าเขตจังหวัดหนองคาย ผ่านอำเภอโซ่พิสัย อำเภอเซกา แล้วไหลเข้าสู่แม่น้ำโขงที่ตำบลไชยบุรี อำเภอท่าอุเทนจังหวัดนครพนม ซึ่งมีความยาวทั้งสิ้น 420 กิโลเมตร เป็นแหล่งปลาที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดของในภาคอีสาน

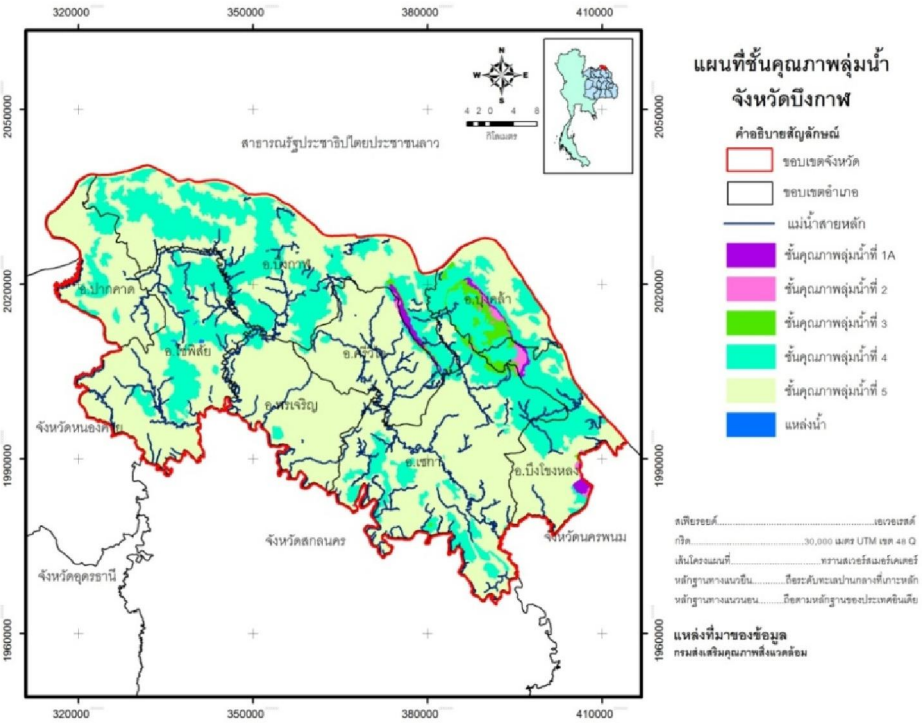
นอกจากนี้ยังมีแหล่งน้ำจากระบบชลประทานที่ได้จัดสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการจัดการแหล่งน้ำและนำไปใช้ในการเกษตรกรรมสำหรับพื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง หรือแหล่งเพาะปลูกที่สำคัญๆ โดยจังหวัดบึงกาฬได้มีการจัดทำโครงการชลประทานต่างๆ แล้วเสร็จถึงสิ้นปีงบประมาณ 2546 เพื่อใช้ในด้านการเกษตรกรรม

แหล่งน้ำใต้ดินของจังหวัดบึงกาฬเป็นการสะสมตัวของชั้นเกลือหลายชั้น พบว่าการเจาะบ่อบาดาลในพื้นที่ที่อยู่ไกลจากแหล่งน้ำธรรมชาติจะพบน้ำที่ระดับลึกโดยประมาณ 50-150 เมตร ในส่วนของผลการวิเคราะห์ทางเคมีพบว่าคุณภาพของน้ำอยู่ในเกณฑ์ไม่ดีนัก เพราะส่วนผสมของสารละลายจากหินเกลือใต้ดิน อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่ยังคงสามารถนำมาใช้ในการอุปโภคบริโภคได้เมื่อพิจารณาเทียบกับมาตรฐานน้ำ

บาดาลเพื่อการบริโภค ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับความลึกของชั้นน้ำที่พัฒนาขึ้นมาใช้ด้วย แสดงว่ามีโอกาสที่จะเจาะพบน้ำบาดาลคุณภาพน้ำกร่อยถึงเค็มในพื้นที่

ภาพที่ 6.4 ทรัพยากรแหล่งน้ำจังหวัดบึงกาฬ

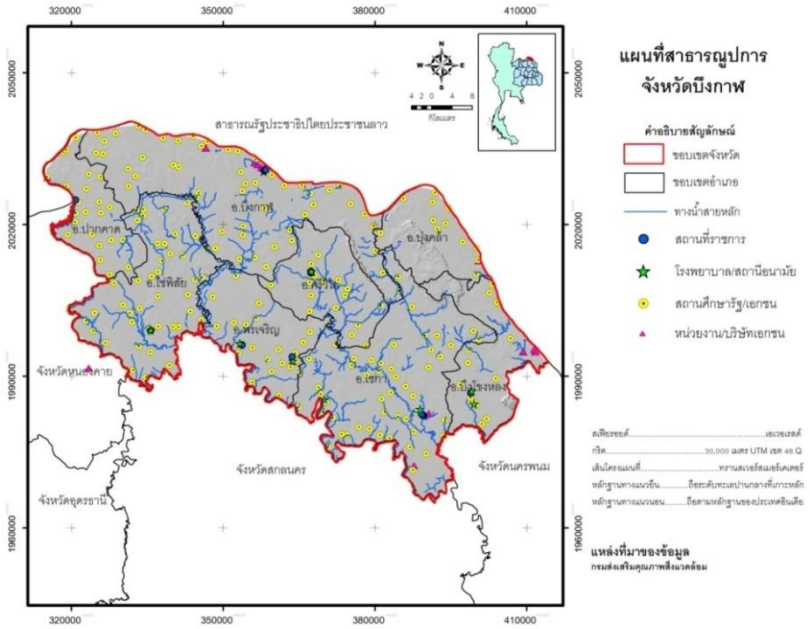

ภาพที่ 6.5 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำจังหวัดบึงกาฬ

คุณภาพลุ่มน้ำ[1]ของจังหวัดบึงกาฬโดยส่วนใหญ่เป็นคุณภาพลุ่มน้ำในระดับ 5 มีลักษณะเป็นพื้นที่ภายในลุ่มน้ำซึ่งเป็นที่ราบหรือลุ่ม หรือเนินลาดเอียงเล็กน้อย เหมาะสมเพื่อใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะทำนา และกิจการอื่น รองลงมาเป็นคุณภาพลุ่มน้ำระดับ 4 มีลักษณะเป็นพื้นที่ภายในลุ่มน้ำที่เหมาะสมสำหรับกิจการพืชไร่ ซึ่งจะมีคุณภาพระดับ 1-3 เพียงเล็กน้อย กระจายตัวอยู่บริเวณทิศตะวันออกของจังหวัดบึงกาฬ

6.1.2.2 ระบบสาธารณูปการ

สาธารณูปการของจังหวัดบึงกาฬยังมีอยู่ไม่มากเนื่องจากการเป็นจังหวัดแยกตัวมาจากจังหวัดหนองคายในปี พ.ศ. 2554 ดังนั้นในบางพื้นที่อำเภอยังขาดแคลนสถานที่ราชการอยู่ แต่อย่างไรก็ดีจังหวัดบึงกาฬมีจำนวนสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนกระจายอยู่ทั่วจังหวัดและครอบคลุมในทุกอำเภอ (ดูภาพที่ 6.6 ประกอบ)

ภาพที่ 6.6 ระบบสาธารณูปการจังหวัดบึงกาฬ

[1] คุณภาพลุ่มน้ำแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1 หมายถึงพื้นที่ภายในลุ่มน้ำที่ควรจะต้องสงวนรักษาไว้เป็นต้นน้ำลำธารโดยเฉพาะ
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2 หมายถึงพื้นที่ภายในลุ่มน้ำ ซึ่งมีคุณภาพเหมาะสมต่อการเป็นต้นน้ำลำธารในระดับรองลงมาและสามารถนำ มาใช้ประโยชน์เพื่อกิจการที่สำคัญ เช่น การทำไม้และเหมืองแร่ เป็นต้น
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3 หมายถึงพื้นที่ภายในลุ่มน้ำซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ได้ทั้งกิจกรรมทำไม้ เหมืองแร่และเพื่อปลูกพืชกสิกรรม ประเภทไม้ยืนต้น
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4 หมายถึงพื้นที่ภายในลุ่มน้ำที่สภาพป่าได้ถูกบุกรุกแผ้วถางเป็นที่ใช้ประโยชน์ เพื่อกิจการพืชไร่เป็นส่วนมาก
พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 หมายถึงพื้นที่ภายในลุ่มน้ำซึ่งเป็นที่ราบหรือลุ่ม หรือเนินลาดเอียงเล็กน้อย แต่ส่วนใหญ่ป่าได้ถูกบุกรุกแผ้วถาง เพื่อใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรม โดยเฉพาะทำนา และกิจการอื่น

6.1.2.3 ระบบคมนาคม

จังหวัดบึงกาฬมีระบบโครงข่ายถนนภายในจังหวัดความยาวทั้งสิ้นเป็นระยะทาง 953,306 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 1.92 ของความยาวถนนทั้งหมดในประเทศไทย ทางหลวงสายหลักเชื่อมโยงระหว่างจังหวัดบึงกาฬมีจำนวนทั้งสิ้นสาย 3 หลัก ได้แก่

ทางหลวงหมายเลข 2 หนองคาย-อุดรธานี

ทางหลวงหมายเลข 212 หนองคาย-นครพนม

ทางหลวงหมายเลข 222 หนองคาย-อุดรธานี-นครพนม

ระบบคมนาคมโดยรถยนต์ จุดเริ่มต้นจากกรุงเทพฯ ใช้เส้นทางหมายเลข 1 ผ่านจังหวัดสระบุรี เข้าทางหลวงหมายเลข 2 ผ่านจังหวัดนครราชสีมา-ขอนแก่น-อุดรธานี จนถึงจังหวัดหนองคายถึงบึงกาฬ โดยผ่านอำเภอโพนพิสัย อำเภอรัตนวาปี อำเภอปากคาด รวมระยะทางทั้งสิ้นประมาณ 751 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางโดยประมาณ 11 ชั่วโมง

ระบบคมนาคมทางรถไฟจากกรุงเทพฯ-หนองคาย ขนานกับทางหลวงหมายเลข 2 ถนนมิตรภาพ มีขบวนรถไฟเดินทางทุกวัน วันละ 3 เที่ยว

นอกจากนี้จังหวัดบึงกาฬยังมีโครงข่ายคมนาคมเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว ได้แก่

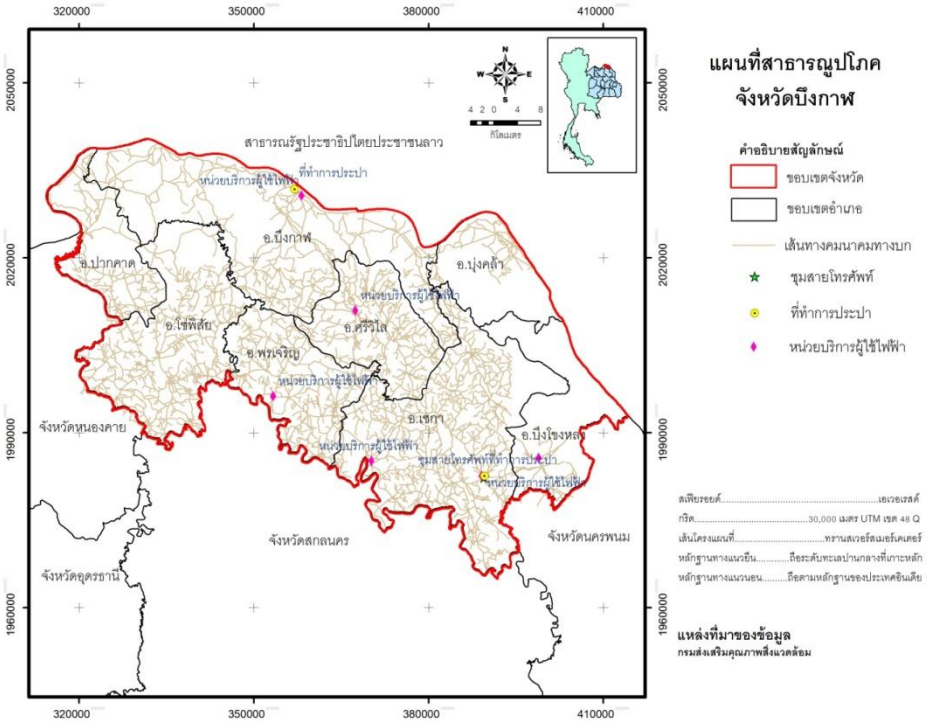
แพขนานยนต์ ในอดีตมีการติดต่อค้าขายระหว่างชาวบ้านสองฝั่งโดยใช้เรือกีบ ต่อมามีการพัฒนาการขนส่งโดยใช้เรือยนต์ จนถึงแพขนานยนต์ขนาดใหญ่เพื่อให้รถยนต์บรรทุกสามารถขนส่งสินค้าไปยังจุดหมายได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนถ่ายสินค้า แต่เนื่องจากข้อจำกัดในพื้นที่ของด่านศุลกากร ที่ไม่มีลานตรวจสินค้านำเข้า-ส่งออก จึงจำเป็นจะต้องใช้ท่าแพขนานยนต์ของเอกชนซึ่งอยู่คนละแห่งกับด่านศุลกากร ส่งผลให้การขออนุมัตินำเข้า-ส่งออกสินค้าเกิดความล้าช้าและยังเป็นการเพิ่มขั้นตอน เสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นต่อมาได้มีการสร้าง ด่านพรมแดนพร้อมท่าเทียบแพขนานยนต์ขึ้นจึงทำให้ด่านพรมแดนถาวรแห่งนี้ มีความพร้อมและความทันสมัยได้มาตรฐาน ช่วยอำนวยความสะดวกทางด้านการค้าและการท่องเที่ยว อีกทั้งยังช่วยพัฒนาเศรษฐกิจการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านการใช้แพขนานยนต์ในการขนส่งสินค้านั้น มีมูลค่าสินค้าเฉลี่ยในปี 2550 ประมาณ 4,700 ล้านบาท ส่วนปี 2552 เพิ่มสูงขึ้นเป็น 5,100 ล้านบาท และมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีประชาชนชาวลาวสัญจรไปมาปีละ 84,000 คน รถยนต์ โดยเฉลี่ยปีละ 20,000 คัน

สำหรับศักยภาพของแพขนานยนต์ที่ใช้ขนส่งประจำด่านศุลกากรบึงกาฬในปัจจุบันสามารถรองรับได้เพียงรถบรรทุกทั่วไป ส่วนรถคอนเทนเนอร์นั้นยังไม่สามารถรองรับได้เพราะโอกาสที่จะพลิกคว่ำลงแม่น้ำโขงนั้นมีสูง ทั้งนี้ต้องมีการพิจารณาว่าจะมีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงหรือไม่ เพราะการขนส่งทางสะพานจะคุ้มค่ากว่า สามารถนำสินค้าไปได้ไกล โดยเฉพาะประเทศเวียดนาม ซึ่งอยู่ห่างจากจังหวัดบึงกาฬเพียงแค่ไม่ถึง 400 กิโลเมตร และเป็นตลาดใหญ่ที่มีกำลังซื้อสูง

จังหวัดบึงกาฬมีโครงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 5 ขณะนี้กำลังมีการศึกษาเกี่ยวกับการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเพิ่มขึ้นที่จังหวัดบึงกาฬ และถ้าหากเกิดโครงการขึ้นจริงจะกลายเป็นประตูสู่การค้าอินโดจีนแห่งใหม่ และยังส่งผลดีต่อประเทศไทยและสปป.ลาวอย่างมาก โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจที่สินค้าส่วนใหญ่จะสามารถส่งไปยังเมืองชายแดน สปป.ลาว ตอนบนที่มีระยะทางใกล้เมืองฮานอย (Hanoi) ประเทศเวียดนาม และต่อเนื่องไปถึงปลายทางที่เมืองหนานหนิง เมืองเอกของเขตปกครองตนเองชนชาติกวางสีจ้วงอยู่ทางตอนใต้ของจีน อีกทั้งยังเป็นการเปิดพรมแดนไปสู่ประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างมีศักยภาพ โดยเฉพาะกับ สปป.ลาว และประเทศเวียดนามนับเป็นการเชื่อมโยงเส้นทางเศรษฐกิจตามแนว East-West Economic Corridor อีกเส้นทางหนึ่งด้วย ปัจจัยนี้จะช่วยส่งผลให้เศรษฐกิจทางการค้าในบริเวณนี้มีการขยายตัวไปถึงประเทศเวียดนามเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งการสร้างสะพานที่จังหวัดบึงกาฬจะไม่มีผลกระทบกับการค้าที่ผ่านด่านศุลกากรหนองคาย เพราะเป็นลูกค้าคนละกลุ่มและสินค้ายังต่างประเภทกันอีกด้วย การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงที่จังหวัดบึงกาฬ นับเป็นความร่วมมือ 3 ฝ่าย ระหว่างไทย สปป.ลาว และเวียดนาม ให้กลายเป็นเส้นทางเศรษฐกิจแห่งใหม่ การสร้างสะพานใช้งบประมาณ 1,500 ล้านบาท โดยประเทศไทยจะจ่ายค่าก่อสร้างร้อยละ 50 สปป.ลาว ร้อยละ 25% และเวียดนาม ร้อยละ 25% และมีธนาคารเพื่อการพัฒนาเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) หรือธนาคารโลก (World Bank) พร้อมให้การสนับสนุนงบประมาณการก่อสร้างสะพานแห่งใหม่ การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงที่จังหวัดบึงกาฬคาดว่าจะทำให้การขนส่งสินค้า การคมนาคมมีความสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนส่งมากขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมาใช้ระบบแพขนานยนต์ในการขนสินค้าข้ามฟากระหว่างประเทศ รูปแบบนี้มีข้อจำกัดทั้งความเสี่ยงและใช้ระยะเวลานาน การสร้างสะพานเชื่อมโยงที่จังหวัดบึงกาฬยังนับเป็นการเชื่อมโยงไปสู่ประเทศเวียดนามได้อีกด้วย โดยการผ่านเมืองปากซัน แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว เดินทางตามถนนหลักซาวไปจนถึงชายแดนประเทศเวียดนามเข้าสู่เมืองฮาตินห์ (Ha Tinh) และเหงะอาน (Nghe An) ซึ่งเป็นเมืองท่าขนาดใหญ่ของประเทศเวียดนามที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่พื้นที่อื่นๆ ได้อย่างสะดวก เส้นทางดังกล่าวมีระยะทางประมาณ 200 กิโลเมตร ถ้าสามารถขนส่งได้โดยระบบรถยนต์จะใช้เวลาเพียง 2-3 ชั่วโมงเท่านั้น นับว่าเป็นการขนส่งที่ใช้ระยะเวลาได้รวดเร็วกว่าระบบเดิมที่เป็นอยู่ นอกจากนี้ระบบการขนส่งผ่านสะพานข้ามแม่น้ำโขง ณ จังหวัดบึงกาฬยังสามารถสร้างระบบเศรษฐกิจให้อยู่ในพื้นที่ได้

ศักยภาพในด้านระบบโลจิสติกส์ในการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬจะทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วมากขึ้น ช่วยลดต้นทุนการขนส่งของไทยได้มากเพราะมีระยะทางการขนส่งสินค้าที่สั้นลง อีกทั้งยังลดรายจ่ายลง

ได้ด้วย โดยเฉพาะการเช่าแพขนานยนต์ข้ามฟากนั้น จากเดิมมีต้นทุนค่อนข้างสูง ซึ่งรถบรรทุกจะต้องใช้เงินมากถึง 2,000 บาทต่อคัน ส่วนรถเก๋งจะประมาณ 500 – 800 บาท แต่หากมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงค่าภาษีต่างๆ จะเริ่มต้นที่ 10 บาท จนถึง 100 บาทเท่านั้น และยังสามารถขนส่งสินค้าต่อเที่ยวได้มากขึ้น จึงส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ส่วนเรื่องมูลค่าการส่งออกและนำเข้านั้น มีการคาดการณ์ว่าหากก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเสร็จ จะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจในภาพรวมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้มากขึ้นกว่าร้อยละ 10 และจะทำให้มูลค่าของสินค้ามีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นอย่างแน่นอน โดยคาดว่าจะเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10-20 เนื่องจากในปี พ.ศ. 2552 มีมูลค่าการส่งออกและนำเข้าสินค้าอยู่ที่ประมาณ 5,100 ล้านบาท ส่วนปี พ.ศ. 2553 เพิ่มขึ้นเป็น 5,380 ล้านบาท ดังนั้นในแต่ละปีจะเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 5-6 อยู่แล้ว และหากมีสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 5 เกิดขึ้นที่จังหวัดบึงกาฬ คาดว่าจะมีมูลค่าการส่งออกและการนำเข้าเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10-20 อย่างแน่นอน ดังนั้นจังหวัดบึงกาฬจึงเป็นเส้นทางการค้าแห่งใหม่ที่ถือได้ว่าเป็นประตูไปสู่ประเทศเพื่อนบ้านของกลุ่มอาเซียนที่มีพรมแดนติดต่อกันโดยเฉพาะจีน และยังเป็นจังหวัดที่มีเส้นทางการค้าที่น่าสนใจและน่าลงทุนในธุรกิจและระบบโลจิสติกส์อีกทางหนึ่งด้วย

ภาพที่ 6.7 ระบบสาธารณูปโภคจังหวัดบึงกาฬ

6.1.3 สภาพเศรษฐกิจจังหวัดบึงกาฬ

สภาพเศรษฐกิจจังหวัดบึงกาฬจำแนกการอธิบายเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ภาคเกษตรกรรม 2) ภาคอุตสาหกรรม 3) ภาคการท่องเที่ยว และ 4) ภาคธุรกิจการค้าและบริการ อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

6.1.3.1 ภาคเกษตรกรรม

จังหวัดบึงกาฬเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและสามารถเปิดกรีดยางได้คิดเป็นร้อยละ 40 หรือประมาณ 250,000 ไร่ ของผลผลิตยางพาราออกสู่ตลาด และถือเป็นผลผลิตที่มีปริมาณมากและมีคุณภาพดี นับเป็นสินค้าภาคการเกษตรสำคัญของจังหวัดบึงกาฬ สร้างมูลค่าการผลิตได้จำนวน 2,021,939,616.12 ล้านบาทต่อปี จากเนื้อที่เพาะปลูกยางพารา 676,920.25 ไร่ ภายในจังหวัดบึงกาฬ ปัจจัยเหล่านี้แปรผันตามกลไกตลาดภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะการผลิตรถยนต์ ซึ่งประเทศไทยในปัจจุบันกลายเป็นฐานการผลิตระดับโลกสำหรับค่ายรถยนต์ในหลายยี่ห้อ ดังนั้นวัตถุดิบที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตรถยนต์ภายในประเทศมักจะสามารถส่งต่อเข้ากระบวนการได้ก่อน จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ตลาดภาคเกษตรกรรมของจังหวัดบึงกาฬมีการเติบโตจากการปลูกยางพาราเป็นอย่างมาก

การประมงของจังหวัดบึงกาฬ ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงเพื่อยังชีพ คิดเป็นร้อยละ 90 ของการประมงทั้งจังหวัด

ศักยภาพด้านการประมงพบว่า ประชาชนมีการจับสัตว์น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติและการจับปลาจากลำน้ำโขง นอกจากนี้ยังมีการเพาะพันธุ์ปลาต่าง ๆ ในกระชังและบ่อดิน ได้แก่ ปลานิล ปลาทับทิม และปลาดุก เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาที่ส่งไปจำหน่ายทั้งในจังหวัดใกล้เคียงและขยายการส่งออกไปยัง สปป.ลาว ถือได้ว่าเป็นจุดแข็งของพื้นที่ที่สามารถสร้างอาชีพและกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัดได้

ด้านปศุสัตว์ของจังหวัดบึงกาฬพบว่ามีการเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิด ส่วนใหญ่จะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม เช่น การเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็ด โคเนื้อ โคนม สุกร และกระบือ

ศักยภาพด้านเกษตรกรรมพบว่าพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้หลักของจังหวัดบึงกาฬ ได้แก่ ข้าวและยางพารา ในแต่ละพื้นที่จะมีระบบการปลูกพืชแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่และแหล่งน้ำ ปัจจุบันเกษตรประสบปัญหาเรื่องค่าจ้างแรงงานและสภาพฝน ดังนั้นเกษตรกรได้เปลี่ยนวิธีการทำการเกษตรในรูปแบบเปลี่ยนไป เช่น จากการทำนาดำมาเป็นข้าวนาหว่านทั้งที่ในนาดอนและนาลุ่มเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่ารายได้ส่วนใหญ่ด้านเกษตรได้จากการจำหน่ายยางพาราทำให้ประชากรในจังหวัดบึงกาฬมีการปลูกยางพาราเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้จังหวัดบึงกาฬมีแผนงานที่เน้นผลักดันให้เป็นจังหวัดที่ปลูกและผลิตยางพาราเป็นอันดับหนึ่งของประเทศ และมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปลูกพืชพลังงาน

ทดแทน เช่น ปาล์มน้ำมัน ในพื้นที่การเพาะปลูกข้าวที่มีปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจในด้านการประกอบอาชีพทางการเกษตรโดยจัดทำโครงการ โรงเรียนฝึกอาชีพเคลื่อนที่ ซึ่งบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดหาแหล่งน้ำและพัฒนาประสิทธิภาพการใช้น้ำเพื่อการเกษตร

6.1.3.2 ภาคอุตสาหกรรม

โรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดบึงกาฬยังมีปริมาณไม่มากเนื่องจากเป็นจังหวัดที่เพิ่งแยกออกจากจังหวัดหนองคาย ในปี พ.ศ. 2554 มีโรงงานรับซื้อยางพาราขนาดใหญ่ 4 แห่ง และยังมีผู้ประกอบการสนใจติดต่อขอตั้งโรงงานในพื้นที่อีก 2 แห่ง ซึ่งโรงงานใหม่ที่จะตั้งในพื้นที่ต้องเป็นโรงงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก กล่าวโดยสรุปว่าจังหวัดบึงกาฬมีปริมาณภาคอุตสาหกรรมที่ยังไม่เข้มข้น

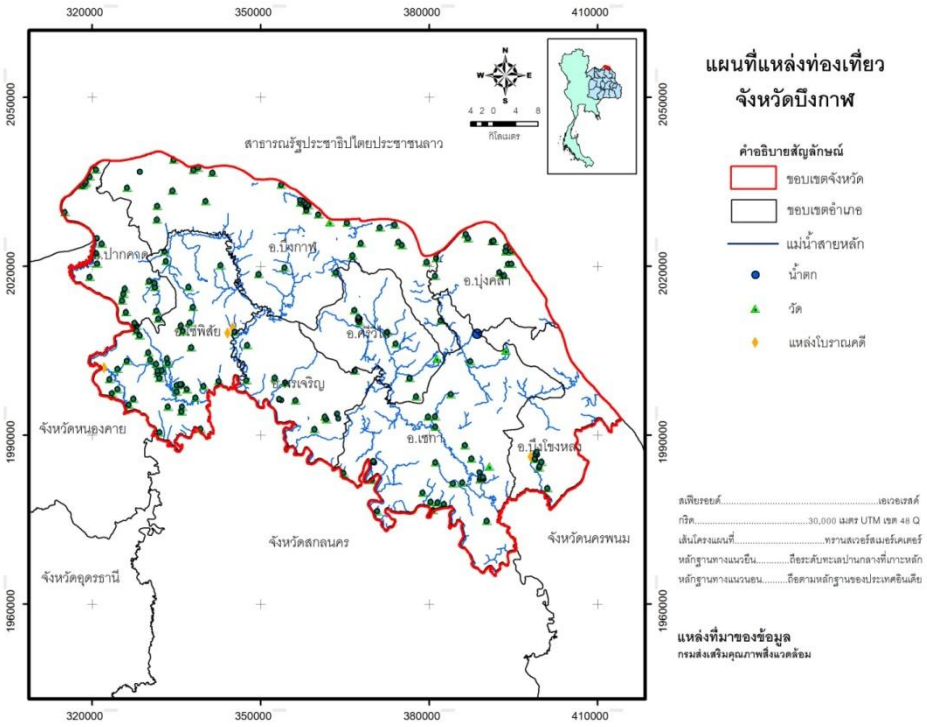
6.1.3.3 ภาคการท่องเที่ยว

จังหวัดบึงกาฬเคยมีสถานะเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดหนองคาย มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างห่างไกลจากตัวเมืองหนองคายไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นระยะทาง 136 กิโลเมตร และมีพื้นที่ติดกับแม่น้ำโขงเป็นแนวยาว ซึ่งเป็นพรมแดนกั้นระหว่างประเทศไทยกับแขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แต่หลังจากประกาศเป็นจังหวัดบึงกาฬเมื่อปี พ.ศ. 2554 ที่มาจากการรวมกลุ่มอำเภอ 7 แห่งในละแวกใกล้เคียง ได้แก่ อำเภอปากคาด อำเภอโซ่พิสัย อำเภอพรเจริญ อำเภอเซกา อำเภอบึงโขงหลง อำเภอศรีวิไล และอำเภอบุ่งคล้า ซึ่งในแต่ละอำเภอก็มีจุดเด่นและเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไป ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยจังหวัดบึงกาฬมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทั้งทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดี แจกแจงรายละเอียดได้ดังนี้ (ดูภาพที่ 6.8 ประกอบ)

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัวอำเภอบุ่งคล้าเป็นผืนป่าขนาดใหญ่ของจังหวัดบึงกาฬ และเป็นป่าอนุรักษ์ที่สวยสมบูรณ์ที่สุดอีกแห่งหนึ่งของภาคอีสาน ภายในพื้นที่มีน้ำตกสวยงามหลายแห่ง เช่น น้ำตกถ้ำฝุ่น เป็นน้ำตกเล็กๆ ที่เข้าถึงสะดวกที่สุด บริเวณน้ำตกมีเพิงถ้ำหลายแห่ง หรือน้ำตกชะแนน เป็นน้ำตกใหญ่ที่ไหลลัดเลาะมาตามลำห้วย แล้วตกมาเป็นน้ำตกสามชั้นอยู่ห่างกัน คือ ขัวพญานาค ชะแนน และบึงจรเข้ โดยมีน้ำตกชะแนนเป็นน้ำตกขนาดใหญ่สุด

น้ำตกเจ็ดสี อำเภอบุ่งคล้าเป็นน้ำตกที่สวยงามอีกแห่งหนึ่งในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว สายน้ำตกไหลจากหน้าผาหินทรายแล้วแผ่กว้างออกสวยงามตระการตา ด้านล่างมีแอ่งน้ำสำหรับเล่นน้ำและโขดหินให้นั่งเล่นพักผ่อนหย่อนใจ

น้ำตกตาดกินรี อำเภอบึงโขงหลงตั้งอยู่ในป่าภูลังกาเป็นน้ำตกใหญ่ไหลลงสู่หุบเหว น้ำตกชั้นบนไหลลดหลั่นกันไปตามลานหินกว้าง และมีแอ่งน้ำใสให้เราสามารถลงไปเล่นน้ำกันได้

ภาพที่ 6.8 แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดบึงกาฬ

บึงโขงหลง อำเภอบึงโขงหลงเป็นทะเลสาปขนาดใหญ่ที่เป็นพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์นก โดยเฉพาะนกน้ำที่ย้ายถิ่นเข้ามาในช่วงฤดูหนาว ทั้งห่านป่า นกเป็ดน้ำ นกยาง นกกระเต็น มีจุดดูนกอยู่ดอนสวรรค์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของที่ทำการเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง บริเวณบึงยังมีหาดคำสมบูรณ์ที่มีหาดทรายทอดยาวในช่วงฤดูหนาว เป็นแหล่งพักผ่อนและชมวิวทิวทัศน์ มองเห็นภูลังกาเป็นฉากหลัง

ภูทอก อำเภอศรีวิไลเป็นภูเขาหินทรายที่มีวัดเจติยาคีรีวิหาร ตั้งอยู่เชิงเขาและมีสะพานไม้สร้างวนเวียนขึ้นไปสู่ยอดเขารวม 7 ชั้น เพื่อเป็นทางเดินขึ้นไปยังกุฏิและถ้ำที่อยู่ตามหลืบผา และมองเห็นความสวยงามของภูมิประเทศเบื้องล่างได้ไกลสุดลูกหูลูกตา ถ้าในวันที่อากาศแจ่มใสอาจมองได้ไกลถึงเทือกเขาในเขตจังหวัดนครพนม

วัดสว่างอารมณ์ อำเภอปากคาด ภายในวัดมีโบสถ์อยู่บนก้อนหินใหญ่ มีลักษณะเป็นหลืบถ้ำและด้านล่างเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ปางปรินิพพาน บริเวณด้านบนก้อนหินเป็นจุดชมวิวทิวทัศน์สวยงามของแม่น้ำโขง

หาดทรายขาว อำเภอบึงกาฬเป็นหาดทรายขาวริมฝั่งแม่น้ำโขงที่สวยงามระยะทางยาวประมาณ 2 กิโลเมตร ในยามเช้าและเย็นอากาศดีลมพัดเย็นสบายและมีความสวยงามเมื่อพระอาทิตย์ลับขอบฟ้า

แก่งอาฮง อำเภอเมืองบึงกาฬเป็นแก่งหินกลางลำน้ำโขงตั้งอยู่บริเวณหน้าวัดอาฮงศิลาวาส บ้านอาฮง ตำบลหอคำ ถือว่าเป็นจุดที่แม่น้ำโขงมีความลึกที่สุดไม่สามารถวัดความลึกได้ กระแสน้ำบริเวณแก่งอาฮงจะไหลเชี่ยวมากในฤดูน้ำหลากและมีกระแสน้ำไหลวนเป็นรูปกรวยขนาดใหญ่ซึ่งชาวบ้านเชื่อกันว่าเป็นสะดือแม่น้ำโขง แม่น้ำโขงบริเวณแก่งอาฮงมีความกว้างประมาณ 300 เมตรในฤดูน้ำลด และมีความกว้างราว 400 เมตรในฤดูน้ำหลาก สามารถมองเห็นแก่งได้ในช่วงเดือนมีนาคม - พฤษภาคมของทุกปี กลุ่มหินที่ปรากฏบริเวณแก่งอาฮงจะมีชื่อเรียกตามลักษณะของหิน เช่น หินลิ้นนาค หินปลาเข้ ถ้ำปลาสวาย นอกจากจะเป็นแหล่งพักผ่อนและสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอบึงกาฬและเป็นสถานที่ เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ คือ บั้งไฟพญานาค เกิดขึ้นในช่วงประเพณีออกพรรษา มีนักท่องเที่ยวมาพักเที่ยวชมปรากฏการณ์ธรรมชาติบั้งไฟพญานาคบริเวณบ้านอาฮงเป็นจำนวนมากในช่วงวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 11

หนองกุดทิงอำเภอบึงกาฬเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่ชุ่มน้ำที่ยังคงความเป็นธรรมชาติไว้อย่างแท้จริง ด้วยมีพื้นที่เชื่อมต่อแม่น้ำโขงทำให้พื้นที่แห่งนี้มีความความหลากหลายทางชีวภาพจนได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำสำคัญระดับโลก (พื้นที่แรมซ่าร์) แห่งที่ 11 ของประเทศไทย หนองกุดทิงมีพื้นที่ราว 22,000 ไร่ มีสัตว์น้ำอาศัยอยู่มากกว่า 250 สายพันธุ์ มีปลาที่เป็นเอกลักษณ์หนึ่งเดียวในโลกถึง 20 สายพันธุ์ มีนกพันธุ์ต่างๆ กว่า 40 ชนิด เหมาะสำหรับการมาพักผ่อนและชื่นชมธรรมชาติในวันสบายๆ

ตลาดสองฝั่งโขง อำเภอเมืองบึงกาฬเป็นตลาดริมแม่น้ำโขงที่มีพ่อค้าแม่ค้าทั้งคนไทยและคนลาวข้ามฟากมาเปิดขายสินค้าในท้องถิ่นกันอย่างคึกคัก มีทั้งอาหารสด อาหารแห้ง เสื้อผ้าและของกินพื้นถิ่น เหมาะสมสำหรับการเดินเที่ยวชมในบรรยากาศแบบพื้นบ้าน ตลาดสองฝั่งโขงนี้จะมีเฉพาะวันอังคารกับวันศุกร์ของแต่ละสัปดาห์

จากการวิเคราะห์ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดบึงกาฬพบว่าเป็นเมืองชายแดนมีลักษณะภูมิประเทศเหมาะแก่การท่องเที่ยวพักผ่อนและมีพื้นที่ที่มีความสามารถในการเติบโตได้อีกมาก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบให้เมืองชายแดนกลายเป็นเมืองเฉพาะที่มีความแตกต่างจากเมืองอื่น ซึ่งมีความโดดเด่นทางทรัพยากรการท่องเที่ยวและสามารถเป็นพื้นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาสัมผัสทั้งวัฒนธรรมและธรรมชาติที่หลากหลายได้ องค์ประกอบดังกล่าวนับว่าเป็นส่วนช่วยส่งเสริมความเจริญเติบโตของจังหวัดบึงกาฬให้กลายเป็นเมืองชายแดนที่มีบทบาทในการสร้างกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้วยการท่องเที่ยวได้

6.1.3.4 ภาคธุรกิจการค้าและบริการ

จังหวัดบึงกาฬเป็นพื้นที่ติดกับ สปป.ลาว มีจุดผ่านแดนคือด่านศุลกากรบึงกาฬ ตั้งอยู่บริเวณตรงข้ามเมืองปากซัน แขวงบอลิคำไซของ สปป.ลาว ดังนั้นจึงเป็นพื้นที่ในการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างประเทศได้อย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจากกรมการค้าต่างประเทศ ประจำปี พ.ศ. 2555 พบว่ามีมูลค่า

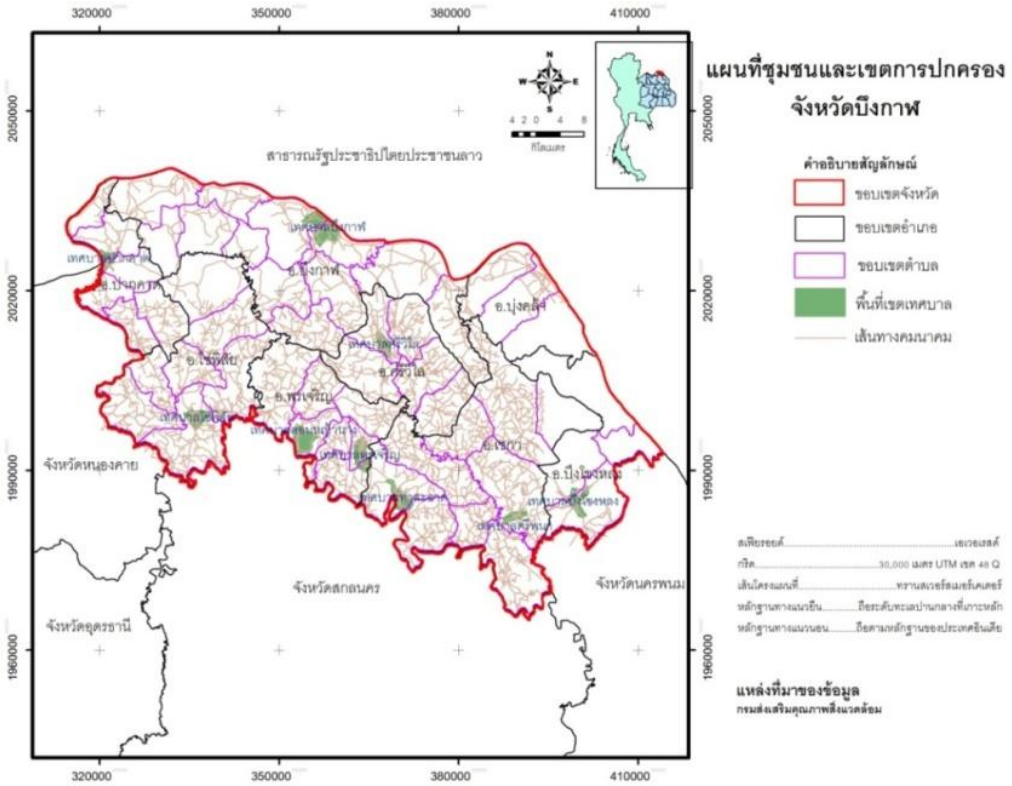
การค้าของจังหวัดบึงกาฬ 3,264.70 ล้านบาท แบ่งเป็นการส่งออก 2,734 ล้านบาท การนำเข้า 530.7 ล้านบาท สินค้าส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ รถยนต์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ น้ำมันดีเซล และเครื่องสำอาง ตลอดจนสินค้าอุปโภคและบริโภค ส่วนสินค้านำเข้า ได้แก่ ไม้แปรรูป นอกจากนี้ยังมีการขนส่งสินค้าผ่านแดนไปเวียดนามและจีนตอนใต้ผ่านด่านศุลกากรบึงกาฬอีกด้วย

6.1.4 สภาพสังคมจังหวัดบึงกาฬ

สภาพสังคมจังหวัดบึงกาฬจำแนกการอธิบายเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ประชากรและการปกครอง 2) การศึกษา 3) การสาธารณสุข และ 4) ศาสนาและวัฒนธรรม อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

6.1.4.1 ประชากรและการปกครอง

จังหวัดบึงกาฬมีจำนวนตำบลทั้งสิ้น 53 ตำบล จำนวนหมู่บ้าน 615 หมู่บ้าน จำนวนเทศบาล 16 เทศบาล และมีองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 43 องค์การ ทั้งนี้สามารถจำแนกแจกแจงรายละเอียดเป็นรายอำเภอได้ดังตารางที่ 6.5 และสามารถดูลักษณะขอบเขตการปกครองได้ดังภาพที่ 6.9

ภาพที่ 6.9 ขอบเขตการปกครองจังหวัดบึงกาฬ

ตารางที่ 6.5 จำนวนตำบล หมู่บ้าน เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลของจังหวัดบึงกาฬ

อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	อบต.
อำเภอเมืองบึงกาฬ	12	131	6	7
อำเภอเซกา	9	135	3	8
อำเภอโซ่พิสัย	7	95	1	7
อำเภอพรเจิญ	7	58	3	4
อำเภอปากคาด	6	65	1	6
อำเภอบึงโขงหลง	4	56	1	4
อำเภอศรีวิไล	5	51	1	4
อำเภอบุ่งคล้า	3	25	-	3
รวม	**53**	**615**	**16**	**43**

ที่มา: ที่ทำการปกครองจังหวัดบึงกาฬ (2554)

6.1.4.2 การศึกษา

ข้อมูลจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดบึงกาฬพบว่า มีจำนวนนักเรียนก่อนประถมศึกษา-ป.6 จำนวน 44,780 คน ห้องเรียน 2,064 ห้อง โรงเรียนจำนวน 216 โรงเรียน จำนวนครู 409 คน สัดส่วนครูต่อนักเรียนเท่ากับ 1:109 โดยเฉลี่ย สามารถแจกแจงอธิบายเป็นรายอำเภอได้ดังตารางที่ 6.6

ตารางที่ 6.6 จำนวนโรงเรียน ห้องเรียน นักเรียน ครู และสัดส่วนครูต่อนักเรียนของจังหวัดบึงกาฬ ประจำปี พ.ศ.2554

อำเภอ	จำนวนโรงเรียน (แห่ง)	จำนวนห้อง	จำนวนนักเรียน (คน)	จำนวนครู (คน)	ครู : นักเรียน
อำเภอเมืองบึงกาฬ	51	447	10,078	136	1:74
อำเภอเซกา	21	193	4,521	35	1:129
อำเภอโซ่พิสัย	44	431	9,031	73	1:123
อำเภอพรเจิญ	18	174	3,966	28	1:141
อำเภอปากคาด	15	177	4,378	18	1:243
อำเภอบึงโขงหลง	11	89	1,358	25	1:54
อำเภอศรีวิไล	37	353	7,674	53	1:144
อำเภอบุ่งคล้า	**17**	**170**	**3,764**	**41**	**1:91**
รวม	**216**	**2,064**	**44,780**	**409**	**1:109**

6.1.4.3 การสาธารณสุข

ศักยภาพการพัฒนาระบบสาธารณสุขของจังหวัดบึงกาฬดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพจังหวัดบึงกาฬ ปี พ.ศ. 2552–2555 มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสุขภาพของประชาชนอย่างมาก ทั้งนี้เป็นผลมาจากระบบสุขภาพโดยรวมได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น นโยบายหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างในการให้บริการ การพัฒนาระบบบริการปฐมภูมิตามนโยบายการพัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล นโยบายกระจายอำนาจในท้องถิ่นเข้ามาเป็นเจ้าภาพหลักในการดูแลสุขภาพประชาชน ทั้งผ่านกลไกตามพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจและการดำเนินภารกิจกองทุนสุขภาพตำบล ตลอดจนการพัฒนาภาคประชาชนตามกระบวนการสมัชชา อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ย่อมให้ทั้งผลกระทบทางบวกและอาจมีผลกระทบในทางลบเช่นกัน แต่เราสามารถกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการพัฒนาระบบสุขภาพ และสาธารณสุขไปสู่คุณภาพบริการและเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

ในปี พ.ศ. 2554 จากรายงานสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบึงกาฬพบว่าอำเภอเมืองบึงกาฬมีจำนวนสถานบริการสาธารณสุขมากที่สุด โดยมีโรงพยาบาลขนาด 90 เตียง จำนวน 1 แห่ง สถานีอนามัย จำนวน 14 แห่ง และศูนย์สุขภาพ จำนวน 11 แห่ง รองลงมาเป็นอำเภอเซกา มีโรงพยาบาล ขนาด 60 เตียง จำนวน 1 แห่ง สถานีอนามัย จำนวน 12 แห่ง และศูนย์สุขภาพ จำนวน 8 แห่ง ดูรายละเอียดได้ดังตารางที่ 6.7

ตารางที่ 6.7 จำนวนโรงพยาบาลทั่วไป โรงพยาบาลชุมชน สถานีอนามัย และศูนย์สุขภาพชุมชน จำแนกรายอำเภอ จังหวัดบึงกาฬ ปีงบประมาณ 2549

	อำเภอ	โรงพยาบาล		สถานีอนามัย	ศูนย์สุขภาพ
		แห่ง	เตียง	(แห่ง)	(แห่ง)
1	เมืองบึงกาฬ	1	90	14	11
2	พรเจริญ	1	30	6	4
3	โซ่พิสัย	1	30	11	6
4	เซกา	1	60	12	8
5	ปากคาด	1	30	6	3
6	บึงโขงหลง	1	30	4	3
7	ศรีวิไล	1	30	5	4
8	บุ่งคล้า	1	30	3	1
	รวม	**8**	**330**	**61**	**40**

ที่มา: สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบึงกาฬ (2554)

6.1.4.4 ศาสนาและวัฒนธรรม

จังหวัดบึงกาฬมีประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งมีวัฒนธรรมสอดคล้องกับประเพณีทางศาสนา เช่น

ประเพณีบุญบั้งไฟจัดขึ้นช่วงเดือนพฤษภาคม ประเพณีบุญบั้งไฟนี้เป็นประเพณีดั้งเดิมของชาวจังหวัดบึงกาฬ เชื่อว่าเป็นประเพณีขอฝน ในช่วงฤดูฝนที่กำลังมาถึงชาวบ้านจะแต่งตัวสีสันสดใส ร้องเพลงเต้นแห่ และแบกบั้งไฟ ประเพณีนี้ยังเป็นการส่งเสริมประเพณีศิลปะวัฒนธรรมของท้องถิ่นและช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดบึงกาฬ

งานไหลเรือไฟจัดขึ้นช่วงเดือนตุลาคมเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งของชาวอีสานที่มีมาแต่โบราณ นิยมทำกันในเทศกาลออกพรรษา การสร้างเรือจะใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น ต้นกล้วยหรือไม้ไผ่ทำเป็นแพแล้วมัดไม้เป็นโครงรูปร่างต่างๆ

งานแห่เทียนพรรษาจัดขึ้นช่วงเดือนตุลาคม เป็นงานประจำปีของจังหวัดในช่วงเทศกาลเข้าพรรษา โดยหล่อเทียนพรรษาและประดับตกแต่งเทียนอย่างสวยงาม มีการจัดขบวนแห่และการแข่งขันประกวดความสวยงามของเทียนแต่ละต้นโดยแบ่งการประกวดเป็นคุ้มของแต่ละหมู่บ้านหรือคุ้มวัด

6.2 ข้อค้นพบศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ

ข้อค้นพบศักยภาพเพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬเป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาจากกระบวนการทบทวนวรรณกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนโยบายภาครัฐ สามารถสรุปจำแนกการอธิบายได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) บึงกาฬ: เมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา 2) บึงกาฬ: เมืองท่าการค้าชายแดน 3) บึงกาฬ: เมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมชายแดนแนวแม่โขง อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

6.2.1 บึงกาฬ: เมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา

การอธิบายความเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพาราของจังหวัดบึงกาฬจำแนกได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นิยามเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา 2) ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา และ 3) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

6.2.1.1 นิยามเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา

จังหวัดบึงกาฬเป็นตำแหน่งทำเลที่ตั้งเชิงพื้นที่ที่มีศักยภาพและมีความเหมาะสมในการเพาะปลูกยางพารา ซึ่งส่งผลให้สามารถมีผลผลิตยางพาราเพียงพอต่อการรองรับความต้องการของตลาดได้อย่างต่อเนื่องและมีผลผลิตสูงที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งองค์ประกอบทำเลที่ตั้งเชิงพื้นที่ดังกล่าวบ่งชี้ถึงศักยภาพพื้นที่ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของจังหวัดบึงกาฬในการเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพาราในระดับภูมิภาค ดังนั้นจึงมีความเหมาะสมในการส่งเสริมและพัฒนาต่อยอดจากลักษณะเด่นพื้นฐานด้านเศรษฐกิจยางพาราของจังหวัดบึงกาฬ

นิยามเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพาราของจังหวัดบึงกาฬ คือ เมืองแห่งการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมธุรกิจยางพาราทั้งห่วงโซ่อุปทานโดยมุ่งเน้นกระบวนการตั้งแต่การเพาะปลูกต้นยาง การกีดยางตลอดจนการแปรรูปและการจัดหาตลาดเพื่อรองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจเหล่านี้ของจังหวัดบึงกาฬ

6.2.1.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา

ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพาราของจังหวัดบึงกาฬมาจากกระบวนการวิจัยทั้งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ สามารถสรุปจำแนกรายประเด็นได้ดังตารางที่ 6.8

ตัวชี้วัดศักยภาพพื้นที่และกิจกรรมในการเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารามีทั้งสิ้น 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ตัวชี้วัดศักยภาพพื้นที่ด้านการผลิต 2) ตัวชี้วัดการลงทุนภาคอุตสาหกรรมยางพาราในพื้นที่ 3) ตัวชี้วัดศักยภาพเชิงทำเลที่ตั้ง 4) ตัวชี้วัดแนวโน้มในเชิงสังคม และ 5) ตัวชี้วัดศักยภาพภูมิประเทศ

นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนายางพาราช่วงปี พ.ศ. 2552-2556

ตารางที่ 6.8 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพาราของจังหวัดบึงกาฬ

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพพื้นที่และกิจกรรม	
ศักยภาพพื้นที่ด้านการผลิต	การมีพื้นที่เพาะปลูกและสามารถผลิตยางพาราได้มากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตลอดจนคุณภาพยางพาราได้มาตรฐาน อาจนำไปสู่แรงจูงใจด้านการลงทุนภาคอุตสาหกรรมยางพาราในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ
การลงทุนภาคอุตสาหกรรมยางพาราในพื้นที่	การมีจำนวนโรงงานแปรรูปยางพารามากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ศักยภาพเชิงทำเลที่ตั้ง	การเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศข้างเคียง เช่น ลาว เวียดนาม และจีน ตลอดจนมีโครงสร้างระบบคมนาคมที่หลากหลายเป็นพื้นฐานศักยภาพในการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ การพัฒนาระบบนี้สามารถนำไปสู่การสร้างกลไกตลาดยางพาราให้เกิดสภาพคล่องทางเศรษฐกิจได้
แนวโน้มในเชิงสังคม	ประชากรของจังหวัดบึงกาฬมีแนวโน้มในการประกอบการสวนยางเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีผลตอบแทนดีและสามารถนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตได้
ศักยภาพภูมิประเทศ	การมีสภาพสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการปลูกยางพารา เช่น คุณภาพดิน ปริมาณน้ำฝน และลุ่มน้ำตามย่านพื้นที่เพาะปลูก
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ	
ยุทธศาสตร์การพัฒนายางพารา ปี พ.ศ. 2552-2556	- การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพยางในการเป็นวัตถุดิบในเชิงอุตสาหกรรม - การพัฒนาระบบห่วงโซ่อุปสงค์และอุปทานตลาดยางทั้งในประเทศและต่างประเทศ - การพัฒนาอุตสาหกรรมยางพาราแปรรูป - การพัฒนาระบบบริหารจัดการสนับสนุนเศรษฐกิจยางพารา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง - การส่งเสริมการร่วมมือระหว่างประเทศในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจยางพารา - การส่งเสริมการวิจัยด้านยางพารา - การยกระดับคุณภาพผู้ประกอบอาชีพสวนยาง

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นการสังเคราะห์จากกระบวนการวิจัยที่รวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่างๆ ทั้งชุดข้อมูลปฐมภูมิและชุดข้อมูลทุติยภูมิทำให้สามารถชี้ถึงความเป็นไปได้ของจังหวัดบึงกาฬในการเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา

6.2.1.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา

สำหรับข้อนี้เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยเทคนิคสวอท (SWOT analysis) ของจังหวัดบึงกาฬในการเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพาราแจกแจงรายละเอียดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐเป็นหลัก สามารถอธิบายด้วยการวิเคราะห์สวอทได้ดังตารางที่ 6.9

ตารางที่ 6.9 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) การเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพาราจังหวัดบึงกาฬ

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
จุดแข็ง	- พื้นที่ศักยภาพในการผลิตยางพาราทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - กลุ่มประชากรของจังหวัดบึงกาฬยอมรับว่าการประกอบการสวนยางพาราสามารถนำไปสู่การสร้างรายได้ที่ยกระดับคุณภาพชีวิตได้ - มีกลุ่มผู้ประกอบการสวนยางพาราที่สามารถเพาะพันธุ์และต้นกล้ายางพาราได้เองจำนวนมาก - มีการพัฒนาสายพันธุ์ยางพาราให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่จังหวัดบึงกาฬมากขึ้น ทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตน้ำยางพาราได้ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ
จุดอ่อน	- ผู้ประกอบการสวนยางในพื้นที่ยังประสบปัญหาขาดองค์ความรู้ในการดูแลกระบวนการผลิตยางพาราส่งผลให้ผลผลิตยางพาราต่อหน่วยได้ต่ำกว่ามาตรฐาน แม้ว่าจะสามารถผลิตยางพาราได้มากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ - ความผันผวนของราคายางพาราต่อต้นทุนกระบวนการผลิตของผู้ประกอบการสวนยาง - แม้ว่าจังหวัดบึงกาฬจะมีนักลงทุนมาตั้งโรงงานแปรรูปยางพารามากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่ยังไม่เพียงพอหรือมีความสัมพันธ์กับปริมาณการผลิตยางพาราในพื้นที่ ทำให้เกิดภาวะยางพาราล้นตลาดและส่งผลให้ราคายางตกต่ำลงอย่างมาก - การไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์ตลาดยางพาราของผู้ประกอบการ ส่งผลต่อการวางแผนกระบวนการผลิตและสถานะธุรกิจของผู้ประกอบการสวนยางพารา
โอกาส	- การพัฒนาองค์ความรู้ผู้ประกอบการยางพาราจะสามารถนำไปสู่การยกระดับทั้งคุณภาพและปริมาณของยางพาราของจังหวัดบึงกาฬได้ นอกจากนี้ยังสามารถนำไปสู่การยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจตลาดยางพาราระหว่างประเทศได้ - ทำเลที่ตั้งของจังหวัดบึงกาฬสามารถพัฒนาระบบโลจิสติกส์ที่สนับสนุนกลไกห่วงโซ่อุปทานของตลาดยางพาราได้ - มีแนวโน้มการลงทุนภาคอุตสาหกรรมยางพาราจากกลุ่มนักลงทุนประเทศจีนในจังหวัดบึงกาฬเพิ่มมากขึ้น
อุปสรรค (ต่อ)	- กลุ่มผู้ประกอบการสวนยางยังขาดกระบวนการดูแลระบบธุรกิจสวนยางในหลายด้านทั้งต้นทุนการผลิตและราคายางพาราที่ขายได้ เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการลงทุน - กลุ่มผู้ประกอบการยางพาราในประเทศข้างเคียง เช่น ลาว เวียดนาม และจีน เริ่มมีการปลูกยางพาราเข้ามาแข่งขันในตลาดเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถขายยางพาราได้ในราคาถูกกว่าเมื่อเปรียบเทียบกันในเชิงคุณภาพ - วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของผู้ประกอบการสวนยางพารา ซึ่งไม่ตรงกับเวลากิจกรรมทั่วไปของสังคม อาจส่งผลต่อการดูแลครอบครัวและทำให้เกิดปัญหาในเชิงสังคมตามมา - การขาดกลไกการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานและตลาดยางพาราร่วมกันของกลุ่มผู้ประกอบการสวนยางพาราในจังหวัดบึงกาฬ ส่งผลต่ออำนาจการต่อรองทั้งด้านราคาและการดูแลธุรกิจซึ่งกันและกัน

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

6.2.2 บึงกาฬ: เมืองท่าการค้าชายแดน

การอธิบายความเป็นเมืองท่าการค้าชายแดนของจังหวัดบึงกาฬจำแนกได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นิยามเมืองท่าการค้าชายแดน 2) ตัวชี้วัดความเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน และ 3) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

6.2.2.1 นิยามเมืองท่าการค้าชายแดน

จังหวัดบึงกาฬมีทำเลที่ตั้งภูมิประเทศติดกับ สปป.ลาว เป็นระยะทางยาวกว่าร้อยกิโลเมตร ทำให้ประชากรระหว่างสองประเทศนี้มีการติดต่อกันมาอย่างยาวนานโดยเฉพาะการติดต่อด้านการค้า ด้วยศักยภาพบริบทเชิงพื้นที่เหล่านี้ทำให้มีพื้นที่หลายแห่งที่เกิดช่องทางการค้าตามธรรมชาติหรือที่เรียกว่าจุดผ่อนปรนการค้า นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ท่าเรือข้ามฟากที่เกิดขึ้นจากตำแหน่งศักยภาพในการเชื่อมโยงกับระบบขนส่งสินค้า ซึ่งปัจจุบันภาครัฐได้มีนโยบายในการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเพื่อส่งเสริมศักยภาพระบบขนส่งให้กับจังหวัดบึงกาฬ

นิยามเมืองท่าการค้าชายแดนของจังหวัดบึงกาฬ คือ เมืองที่มีโครงสร้างพื้นฐานรองรับต่อกิจกรรมการค้าชายแดน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเงื่อนไขการค้าระหว่างประเทศ การสนับสนุนการประกอบการธุรกิจระหว่างประเทศ ตลอดจนการพัฒนาโครงสร้างระบบการขนส่งสินค้าเพื่อส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมการค้าชายแดนเพิ่มมากขึ้น โดยผลลัพธ์ของกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่เหล่านั้นควรนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้าชายแดนของพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ

6.2.2.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน

ตัวชี้วัดความเป็นเมืองท่าการค้าชายแดนของจังหวัดบึงกาฬมาจากกระบวนการวิจัยทั้งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ สามารถสรุปจำแนกรายประเด็นได้ดังตารางที่ 6.10

ตัวชี้วัดศักยภาพพื้นที่และกิจกรรมในการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดนของจังหวัดบึงกาฬ มีทั้งสิ้น 6 ประเด็น ได้แก่ 1) ศักยภาพการติดต่อเชื่อมโยงกิจกรรมการค้าชายแดน 2) ศักยภาพการเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์ 3) ศักยภาพด้านมูลค่าปริมาณการค้าระหว่างประเทศ 4) ศักยภาพทางธุรกิจการค้าชายแดน 5) ศักยภาพด้านเครือข่ายธุรกิจการค้าชายแดน และ 6) ศักยภาพด้านทำเลที่ตั้ง

นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ มีทั้งสิ้น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) การเชื่อมโยงระบบคมนาคมระหว่างประเทศ 2) นโยบายระดับจังหวัดในการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน 3) การสร้างภาคีเครือข่ายเมืองการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ 4) การพัฒนากลุ่มธุรกิจรายย่อย

ตารางที่ 6.10 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองท่าการค้าชายแดนของจังหวัดบึงกาฬ

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพพื้นที่และกิจกรรม	
ศักยภาพการติดต่อเชื่อมโยงกิจกรรมการค้าชายแดน	จังหวัดบึงกาฬมีจุดผ่อนปรนการค้าชายแดน 3 จุดหลัก ได้แก่ อำเภอปากคาด อำเภอบุ่งคล้า และอำเภอเมืองบึงกาฬ
ศักยภาพการเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์	มีตำแหน่งการขนส่งสินค้าข้ามฟากระหว่างประเทศด้วยแพขนานยนต์ในหลายพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬ
ศักยภาพด้านมูลค่าปริมาณการค้าระหว่างประเทศ	ข้อมูลจากด่านศุลกากรบึงกาฬในช่วงปี พ.ศ. 2552 ถึงปัจจุบันพบว่ามูลค่าการค้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
ศักยภาพทางธุรกิจการค้าชายแดน	การมีจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนทำให้เกิดการดึงดูดการลงทุนในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬเป็นอย่างมาก
ศักยภาพด้านเครือข่ายธุรกิจการค้าชายแดน	กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับ สปป.ลาว บริเวณจังหวัดบึงกาฬมีการสร้างเครือข่ายเพื่อการร่วมมือในการทำธุรกิจการค้าร่วมกัน
ศักยภาพด้านทำเลที่ตั้ง	จังหวัดบึงกาฬเป็นพื้นที่ชายแดนติดต่อกับ สปป.ลาว ตามแนวแม่น้ำโขงต่อเนื่องกว่าร้อยกิโลเมตร สามารถพัฒนาการเชื่อมโยงการค้าชายแดนได้เป็นอย่างดี
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ	
การเชื่อมโยงระบบคมนาคมระหว่างประเทศ	การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงแห่งที่ 5 ในจังหวัดบึงกาฬ
นโยบายระดับจังหวัดในการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน	จากศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬทำให้ได้รับการส่งเสริมในการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน
การสร้างภาคีเครือข่ายเมืองการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	มีการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายกลุ่มหอการค้าระหว่างจังหวัดที่อยู่ในระบบห่วงโซ่อุปทานการค้าชายแดนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ หอการค้าจังหวัดเลย หอการค้าจังหวัดอุดรธานี หอการค้าจังหวัดหนองคาย และหอการค้าจังหวัดบึงกาฬ
การพัฒนากลุ่มธุรกิจรายย่อย	การจัดอบรมผู้ประกอบการธุรกิจการค้าชายแดนในจังหวัดบึงกาฬ

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นการสังเคราะห์มาจากกระบวนการวิจัยที่รวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่างๆ ทั้งชุดข้อมูลปฐมภูมิและชุดข้อมูลทุติยภูมิทำให้สามารถชี้ถึงความเป็นไปได้ของจังหวัดบึงกาฬในการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน

6.2.2.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน

สำหรับข้อนี้เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยเทคนิคสวอท (SWOT analysis) ของจังหวัดบึงกาฬในการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน แจกแจงรายละเอียดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐเป็นหลัก สามารถอธิบายด้วยการวิเคราะห์สวอทได้ดังตารางที่ 6.11

ตารางที่ 6.11 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดนของจังหวัดบึงกาฬ

การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่	รายละเอียด
จุดแข็ง	- มีจุดผ่อนปรนการค้าชายแดน 3 ตำแหน่งหลัก ได้แก่ อำเภอปากคาด อำเภอบุ่งคล้า และ อำเภอเมืองบึงกาฬ - มีกิจกรรมขนส่งเชื่อมโยงสินค้าระหว่างประเทศไทยกับ สปป.ลาว อย่างต่อเนื่องด้วยระบบแพขนานยนต์ เนื่องจากจังหวัดบึงกาฬเป็นที่ตั้งของทำเลศักยภาพในการเชื่อมโยงแนวเส้นทางขนส่งสินค้าส่งต่อจากประเทศไทยไป สปป.ลาว และเชื่อมโยงไปเวียดนามกับจีน - มีการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการการค้าชายแดนร่วมกันระหว่างประเทศไทยกับ สปป.ลาว - เครือข่ายหอการค้ากลุ่มจังหวัดการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จุดอ่อน	- การสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬยังไม่ชัดเจนเกี่ยวกับเงื่อนไขค่าธรรมเนียมในการผ่านพื้นที่เพื่อการสร้างรายได้ให้กับจังหวัด - ขาดกลไกในการรองรับการลงทุนของกลุ่มนักลงทุนธุรกิจจากต่างประเทศ ส่งผลทำให้นักลงทุนไปลงทุนในพื้นที่ สปป.ลาว - จังหวัดบึงกาฬยังไม่สามารถสร้างผลิตภัณฑ์ทางการค้าเป็นของตนเองได้ ส่วนใหญ่มีลักษณะของการรับจากพื้นที่อื่นมาขายต่อเท่านั้น - มีการพึ่งพิงแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้านเป็นจำนวนมาก - การขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาธุรกิจการค้าของกลุ่มผู้ประกอบการ - การขาดทักษะทางภาษาในการสื่อสารระหว่างประเทศคู่ค้าของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการค้าของจังหวัดบึงกาฬ ทำให้เกิดข้อจำกัดในหลายด้านทางธุรกิจตามมา - ระบบเชื่อมโยงการขนส่งระหว่างประเทศด้วยแพขนานยนต์ในปัจจุบันทำให้เกิดข้อจำกัดในการพัฒนาและยกระดับการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน - การเป็นจังหวัดใหม่ของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2554 ทำให้ยังขาดแคลนบุคลากรและระบบการบริหารจัดการเพื่อรองรับกิจกรรมการค้าระหว่างประเทศ - การขาดโครงสร้างพื้นฐานในหลายมิติสำหรับการรองรับการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน เช่น โครงสร้างทางผังเมือง โครงสร้างระบบขนส่ง หรือโครงสร้างการบริหาร เป็นต้น
โอกาส	- ประเทศไทยมีนโยบายการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงเพื่อการยกระดับระบบโลจิสติกส์ - มีกลุ่มนักลงทุนให้ความสนใจในการลงทุนในจังหวัดบึงกาฬ - มีการสนับสนุนการค้าระหว่างประเทศในจุดผ่อนปรนทำให้มีสภาพคล่องทางการค้าระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น
อุปสรรค	- มีการแข่งขันตลาดสินค้าจากประเทศจีนขนส่งมาเปิดพื้นที่ตลาดใน สปป.ลาว บริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีภาวะการแข่งขันบริเวณจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนสูง และสินค้าของประเทศไทยยังไม่มีการปรับตัวเพื่อให้สามารถแข่งขันด้านการค้าได้ทั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

6.2.3 บึงกาฬ: เมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การอธิบายความเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬจำแนกได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) นิยามเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 2) ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ 3) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

6.2.3.1 นิยามเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จังหวัดบึงกาฬเป็นพื้นที่ที่มีป่าอนุรักษ์และป่าสงวนในปริมาณมากเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ทั้งจังหวัด ประกอบกับเป็นจังหวัดที่ยังคงความเป็นธรรมชาติไว้ได้เป็นอย่างดี จุดเด่นทางศักยภาพพื้นที่มีความเหมาะสมในการเป็นสถานที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อการเข้ามาสัมผัสต่อวิถีชีวิตและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างสมบูรณ์ของจังหวัดบึงกาฬ ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีความหลากหลาย เช่น ภูเขา น้ำตก ตลอดจนแนวลำน้ำโขงที่มีความเหมาะสมในการพักผ่อนและทัศนียภาพที่สวยงาม

นิยามเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ คือ การสร้างความเข้าใจศักยภาพพื้นที่ทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลายในพื้นที่เพื่อการนำไปสู่การใช้ต้นทุนเชิงพื้นที่และการใช้เป็นสิ่งดึงดูดกิจกรรมการท่องเที่ยว การสร้างระบบกลไกกับโครงสร้างพื้นฐานในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว และการกำหนดเงื่อนไขในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เพื่อการควบคุมผลกระทบต่อทรัพยากรที่มีอยู่ ตลอดจนการสร้างกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เพื่อการแข่งขันการดึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

6.2.3.2 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬมาจากกระบวนการวิจัยทั้งการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ สามารถสรุปจำแนกรายประเด็นได้ดังตารางที่ 6.12

ตัวชี้วัดศักยภาพพื้นที่และกิจกรรมในการเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ มีทั้งสิ้น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ศักยภาพความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ 2) ศักยภาพด้านวัฒนธรรมริม

ลำน้ำโขง 3) ศักยภาพด้านทำเลที่ตั้งและภูมิประเทศ 4) ศักยภาพด้านปริมาณและคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ 5) ศักยภาพปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

นอกจากนี้ยังมีตัวชี้วัดการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ มีทั้งสิ้น 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การเป็นประเด็นส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์ในการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ และ 2) การส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ

ตารางที่ 6.12 ตัวชี้วัดความเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ

ตัวชี้วัด	รายละเอียด
ศักยภาพพื้นที่และกิจกรรม	
ศักยภาพความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ	พื้นที่บึงโขงหลงได้ขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสมบูรณ์ในระดับนานาชาติ (Wetland of International Importance) ซึ่งเป็นพื้นที่แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำและพืชน้ำนานาชนิด รวมถึงสัตว์หายาก
ศักยภาพด้านวัฒนธรรมริมลำน้ำโขง	การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชนทางสังคมริมลำน้ำโขงที่มีมาอย่างยาวนาน และมีลักษณะวัฒนธรรมริมน้ำที่เป็นเอกลักษณ์ที่ยังคงวิถีชีวิตได้อย่างมีเสน่ห์ดึงดูดให้เข้ามาเยี่ยมชม เช่น ชนเผ่าภูไท ญ้อ และลาวพรวน เป็นต้น การตั้งถิ่นฐานดังกล่าวนำมาซึ่งองค์ประกอบทางกายภาพที่สามารถนำไปพัฒนาต่อเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ เช่น วัดเก่าแก่ ลักษณะสถาปัตยกรรมต่างๆ และโบราณสถานอีกหลายแห่ง เป็นต้น
ศักยภาพด้านทำเลที่ตั้งและภูมิประเทศ	จังหวัดบึงกาฬเป็นพื้นที่ชายแดนติด สปป.ลาว ตามแนวลำน้ำโขง และมีจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนที่สามารถเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาจับจ่ายซื้อสินค้า นอกจากนี้ในการเป็นพื้นที่ริมลำน้ำโขงสามารถทำให้เกิดทัศนียภาพที่สวยงาม ปัจจัยเหล่านี้สามารถเป็นองค์ประกอบในการสร้างความหลากหลายให้กับกิจกรรมการท่องเที่ยว
ศักยภาพด้านปริมาณและคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	ตัวอย่างแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ เช่น บึงโขงหลง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูวัว น้ำตกเจ็ดสี น้ำตกชะแนน สะพานหิน หนองกุดทิง เป็นต้น
ศักยภาพปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว	ในหลายพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬเป็นตำแหน่งปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาคทำให้กลายเป็นแหล่งดึงดูดการเข้ามาเที่ยวชมปรากฏการณ์ของนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก และสามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่นเป็นจำนวนมากเช่นกัน
การสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐ	
การเป็นประเด็นส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์ในการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ	ได้กำหนดวิสัยทัศน์พื้นที่จังหวัดบึงกาฬ คือ ศูนย์กลางยางพารา ประตูการค้าประเทศเพื่อนบ้าน การท่องเที่ยงเชิงนิเวศน์ และเศรษฐกิจพอเพียง
การส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ	จังหวัดบึงกาฬมีทรัพยากรในการพัฒนาไปสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในประเทศ

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

ตัวชี้วัดเหล่านี้เป็นการสังเคราะห์มาจากกระบวนการวิจัยที่รวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่างๆ ทั้งชุดข้อมูลปฐมภูมิและชุดข้อมูลทุติยภูมิทำให้สามารถชี้ถึงความเป็นไปได้ของจังหวัดบึงกาฬในการเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

6.2.3.3 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

สำหรับข้อนี้เป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคด้วยเทคนิคสวอท (SWOT analysis) ของจังหวัดบึงกาฬในการเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แจกแจงรายละเอียดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ได้จากการทบทวนวรรณกรรม การประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการสนับสนุนเชิงนโยบายของภาครัฐเป็นหลัก สามารถอธิบายด้วยการวิเคราะห์สวอทได้ดังตารางที่ 6.13

ตารางที่ 6.13 การวัดศักยภาพเชิงพื้นที่ด้วยการวิเคราะห์สวอท (SWOT analysis) ในการเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ

การวัดศักยภาพพื้นที่	รายละเอียด
จุดแข็ง	- มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นจำนวนมากและมีความหลากหลายของประเภทกิจกรรม เช่น ภูเขา น้ำตก ลำน้ำโขง จุดผ่อนปรนการค้าชายแดน หรือแม้กระทั่งการทำโฮมสเตย์หมู่บ้านสวนยาง เป็นต้น - มีแหล่งป่าสงวน ป่าอนุรักษ์ ตลอดจนการได้ขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสมบูรณ์ในระดับนานาชาติ - มีชุมชนที่มีเอกลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมตามริมลำน้ำโขง
จุดอ่อน	- จังหวัดบึงกาฬยังไม่มีการศึกษาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมกับพื้นที่ เช่น แหล่งที่ตั้งและประเภทสถานที่ท่องเที่ยว หรือเงื่อนไขการควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสามารถอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น - จังหวัดบึงกาฬขาดกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและขาดการสร้างเอกลักษณ์ที่ชัดเจนในการส่งเสริมและดึงดูดกิจกรรมท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ - จังหวัดบึงกาฬขาดการวางระบบห่วงโซ่อุปทานในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ องค์ประกอบนี้จะสามารถเรียงร้อยการมีส่วนร่วมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับในการขับเคลื่อนห่วงโซ่อุปทานอย่างเป็นระบบ กลไกนี้จะสามารถนำไปซึ่งการกระจายรายได้ให้กับประชากรในพื้นที่ - ขาดโครงสร้างพื้นฐานรองรับระบบกิจกรรมเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลอดจนการเชื่อมโยงระบบคมนาคมที่สะดวกง่ายต่อการเข้าถึงจากพื้นที่ต่างๆ
โอกาส	- ทำเลที่ตั้งของพื้นที่จังหวัดบึงกาฬเป็นจุดเชื่อมโยงกับประเทศใกล้เคียง ตลอดจนมีจุดผ่อนปรนการค้าหลายตำแหน่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ - การสร้างสะพานข้ามลำน้ำโขงของจังหวัดบึงกาฬจะสามารถทำให้มีกิจกรรมเข้ามาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นโอกาสในการต่อยอดให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ตามมาได้อีก - การพัฒนาศักยภาพพื้นที่สู่การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ
อุปสรรค	- ปัจจุบันมีกลุ่มนักลงทุนได้ดำเนินการเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวใน สปป.ลาว ตามย่านพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ในการแข่งขันที่รัดกุมและครอบคลุม - การสร้างเขื่อนของประเทศจีนอาจจะส่งผลกระทบต่อกิจกรรมและวิธีชีวิตของประชากรในจังหวัดบึงกาฬ ซึ่งจำเป็นต้องมีการศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อการปรับกลยุทธ์ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อจังหวัด

หมายเหตุ สังเคราะห์จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิและข้อมูลปฐมภูมิในการวิจัย

6.3 การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ เงื่อนไข และข้อจำกัด

การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ เงื่อนไข และข้อจำกัด จำแนกการอธิบายเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ 2) เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ และ 3) ข้อเสนอแนะศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาอย่างบูรณาการ จังหวัดบึงกาฬ

6.3.1 การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ

การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬมุ่งเน้นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อค้นหาจุดร่วมของศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา 2) การเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน และ 3) การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการตรวจสอบประเด็นความสัมพันธ์ที่ได้มาจากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดศักยภาพและการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค สามารถแจกแจงอธิบายแสดงในตารางที่ 6.14

ตารางที่ 6.14 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดบึงกาฬ

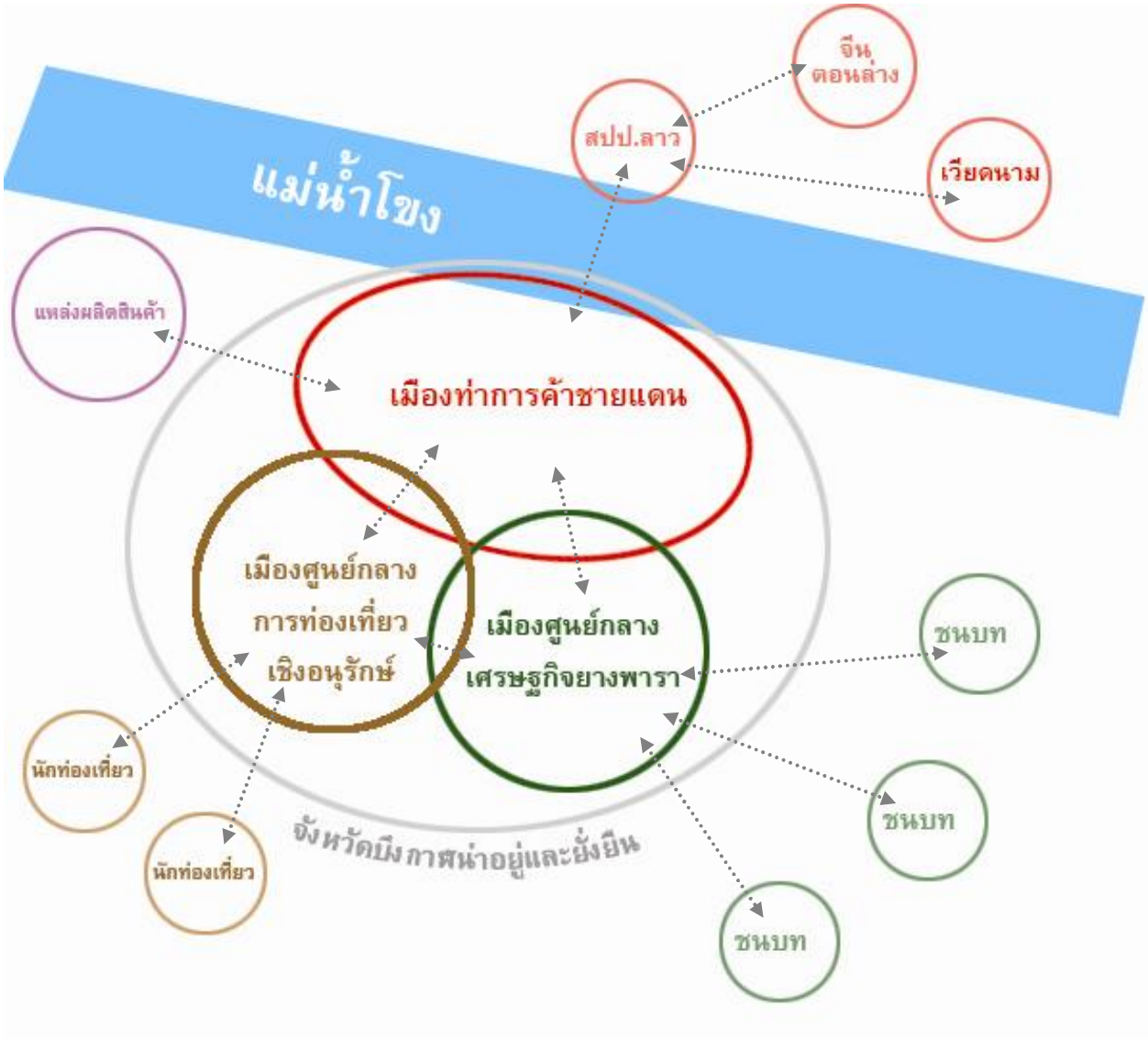
ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ	ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดบึงกาฬ		
	เมืองเศรษฐกิจยางพารา	เมืองท่าการค้าชายแดน	เมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
เมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา			
ศักยภาพพื้นที่ด้านการผลิต	✓	✓	✓
การลงทุนภาคอุตสาหกรรมยางพาราในพื้นที่	✓	✓	
ศักยภาพเชิงทำเลที่ตั้ง	✓	✓	✓
แนวโน้มในเชิงสังคม	✓	✓	
ศักยภาพภูมิประเทศ	✓	✓	✓
ยุทธศาสตร์การพัฒนายางพารา ปี พ.ศ.2552-2556	✓		
เมืองท่าการค้าชายแดน			
ศักยภาพการติดต่อเชื่อมโยงกิจกรรมการค้าชายแดน		✓	✓
ศักยภาพการเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์	✓	✓	
ศักยภาพด้านมูลค่าปริมาณการค้าระหว่างประเทศ	✓	✓	
ศักยภาพทางธุรกิจการค้าชายแดน	✓	✓	
ศักยภาพด้านเครือข่ายธุรกิจการค้าชายแดน	✓	✓	
ศักยภาพด้านทำเลที่ตั้ง		✓	✓
การเชื่อมโยงระบบคมนาคมระหว่างประเทศ	✓	✓	✓

ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ	ความสัมพันธ์ประเด็นศักยภาพพื้นที่เชิงบูรณาการของจังหวัดบึงกาฬ		
	เมืองเศรษฐกิจยางพารา	เมืองท่าการค้าชายแดน	เมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
นโยบายระดับจังหวัดในการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน		✓	
การสร้างภาคีเครือข่ายเมืองการค้าชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	✓	✓	
การพัฒนากลุ่มธุรกิจรายย่อย	✓	✓	
เมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			
ศักยภาพความสมบูรณ์ทางธรรมชาติ			✓
ศักยภาพด้านวัฒนธรรมริมลำน้ำโขง		✓	✓
ศักยภาพด้านทำเลที่ตั้งและภูมิประเทศ	✓	✓	✓
ศักยภาพด้านปริมาณและคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			✓
ศักยภาพปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว		✓	✓
การเป็นประเด็นส่วนหนึ่งของวิสัยทัศน์ในการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ			✓
การส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในประเทศ		✓	✓

จากตารางที่ 6.14 พบว่าศักยภาพการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดนจะมีความสัมพันธ์กับศักยภาพการเป็นเมืองเศรษฐกิจยางพารามากที่สุด รองลงมาคือการเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ดังนั้นในการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬควรมุ่งเน้นในการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดนเป็นหลัก เนื่องจากประเด็นศักยภาพที่เกิดขึ้นจะมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องไปสู่ศักยภาพอื่นๆ ทั้งด้านการเป็นเมืองเศรษฐกิจยางพาราและการเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ดูภาพที่ 6.10 ประกอบ)

ในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬอย่างบูรณาการจึงควรเริ่มต้นดำเนินการให้มีความสัมพันธ์ของประเด็นที่มีความสัมพันธ์ทั้ง 3 ประเด็นมากที่สุดก่อน แล้วจึงไล่เรียงประเด็นที่มีความสัมพันธ์น้อยลงลดหลั่นกันไป

ภาพที่ 6.10 กรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬอย่างบูรณาการ

6.3.2 เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ

เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาเป็นการวิเคราะห์ต่อเนื่องจากความสัมพันธ์ของประเด็นศักยภาพพื้นที่เพื่อค้นหาจุดร่วมของศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา 2) การเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน และ 3) การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการตรวจสอบประเด็นความสัมพันธ์ที่ได้มาจากการวิเคราะห์ตัวชี้วัดศักยภาพและการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค สามารถแจกแจงอธิบายแสดงในตารางที่ 6.15

จากตารางที่ 6.15 พบว่าเงื่อนไขและข้อจำกัดระหว่างการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดนมีความสัมพันธ์กับการเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพาราเป็นอย่างมาก รองลงมาคือการเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน ดังนั้น สามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่าการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดนของจังหวัดบึงกาฬเป็นแกนหลักสำคัญสำหรับการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ด้านอื่นที่มีอยู่ตามมา

ในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬอย่างบูรณาการจึงควรเริ่มต้นดำเนินการให้มีความสัมพันธ์ของเงื่อนไขและข้อจำกัดจากประเด็นที่มีความสัมพันธ์ทั้ง 3 ประเด็นมากที่สุดก่อน แล้วจึงไล่เรียงประเด็นที่มีความสัมพันธ์น้อยลงลดหลั่นกันไป

ตารางที่ 6.15 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เงื่อนไขและข้อจำกัดในการบูรณาการศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬ

ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ	ความสัมพันธ์เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาของจังหวัดบึงกาฬ		
	เมืองเศรษฐกิจยางพารา	เมืองท่าการค้าชายแดน	เมืองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
เมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา			
การขาดองค์ความรู้ประกอบการสวนยางพาราของผู้ประกอบการ	✓		
ความผันผวนของราคายาง	✓		
ความไม่เพียงพอของโรงงานแปรรูปยางพารา	✓		
ข้อมูลสถานการณ์ตลาดยาง	✓		
คู่แข่งประกอบการสวนยางจากประเทศข้างเคียง	✓	✓	
การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและสังคม	✓		✓
การขาดกลไกการบริหารห่วงโซ่อุปทานและตลาดยางพารา	✓	✓	
เมืองท่าการค้าชายแดน			
การขาดกลไกรองรับการลงทุนของกลุ่มนักลงทุนต่างประเทศ	✓	✓	
ขาดการสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นเองในท้องถิ่น	✓	✓	
การพึ่งพาแรงงานต่างชาติเป็นส่วนใหญ่	✓	✓	
ขาดองค์ความรู้ในการพัฒนาธุรกิจ	✓	✓	
ทักษะการสื่อสารคู่ค้าระหว่างประเทศ	✓	✓	
ขาดแคลนบุคลากรบริหารภายในจังหวัด	✓	✓	✓
การขาดโครงสร้างพื้นฐานรองรับกิจกรรม	✓	✓	✓
คู่แข่งการค้าในย่านพื้นที่ใกล้เคียง		✓	
เมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			
ขาดการศึกษาแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์			✓
ขาดกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์และการสร้างเอกลักษณ์เพื่อส่งเสริมแหล่งดึงดูดการท่องเที่ยว		✓	✓
ขาดการวางระบบห่วงโซ่อุปทานรองรับกิจกรรมท่องเที่ยว		✓	✓

ประเด็นการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ	ความสัมพันธ์เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาของจังหวัดบึงกาฬ		
	เมืองเศรษฐกิจยางพารา	เมืองท่าการค้าชายแดน	เมืองการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ขาดโครงสร้างพื้นฐานรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว		✓	✓
การลงทุนของผู้ประกอบการนิยมลงทุนใน สปป.ลาว		✓	✓
ผลกระทบจากการสร้างเขื่อนของประเทศจีน	✓		✓

6.3.3 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ

ในการวิเคราะห์การบูรณาการศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนากับการวิเคราะห์เงื่อนไขและข้อจำกัดของการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬจำแนกแผนงานเป็น 4 มิติ ตามหลักแนวคิดการบริหารโครงการและองค์กร 4Ms ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างและเครื่องมือในการดำเนินการ (Material) 2) ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man) 3) ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money) และ 4) ด้านรูปแบบระบบบริหารจัดการ (Management)

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬอธิบายจำแนกเป็นรายประเด็นศักยภาพพื้นที่แบ่งตามช่วงระยะเวลาดำเนินแผนงานได้เป็น 3 ประเด็นศักยภาพ ได้แก่ 1) เมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา 2) เมืองท่าการค้าชายแดน และ 3) เมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แบ่งตามช่วงเวลาเป็น 3 ช่วง ได้แก่ 1) ระยะสั้น 3 ปี 2) ระยะกลาง 5 ปี และ 3) ระยะยาว 10 ปี

6.3.3.1 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางยางพารา

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพาราอธิบายแจกแจงได้ดังตารางที่ 6.16

ตารางที่ 6.16 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางเศรษฐกิจยางพารา		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
ด้านโครงสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือในการดำเนินการ (Material)		
● สร้างระบบฐานข้อมูลด้านการพัฒนาธุรกิจสวนยางพารา	● เผยแพร่และประชาสัมพันธ์การใช้ระบบฐานข้อมูลเพื่อธุรกิจสวนยางพารา	
ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man)		
● จัดตั้งองค์กรศูนย์กลางสนับสนุนธุรกิจสวนยางพารา	● ประสานการมีส่วนร่วมและการรวมกลุ่มเพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อสร้างอำนาจต่อรองการตลาด	● ขับเคลื่อนพัฒนาระบบธุรกิจสวนยางพาราของจังหวัดบึงกาฬอย่างครบวงจรร่วมกันของกลุ่มผู้ประกอบการ ตั้งแต่การผลิต แปรรูป และการบริหารการตลาด
ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money)		
● งบประมาณการสร้างระบบฐานข้อมูลด้านการพัฒนาธุรกิจสวนยางพารา	● งบประมาณเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การใช้ระบบฐานข้อมูลเพื่อธุรกิจสวนยางพารา	
● งบประมาณจัดตั้งองค์กรศูนย์กลางสนับสนุนธุรกิจสวนยางพารา	● งบประมาณประสานการมีส่วนร่วมและการรวมกลุ่มเพื่อการช่วยเหลือกัน	● งบประมาณขับเคลื่อนพัฒนาระบบธุรกิจยางพาราจังหวัดบึงกาฬอย่างครบวงจร
● งบประมาณศึกษาแนวทางจัดตั้งศูนย์ดูแลธุรกิจยางพารา	● งบประมาณจัดตั้งศูนย์ดูแลธุรกิจยางพาราจังหวัดบึงกาฬ	
● งบประมาณศึกษาสถานการณ์ของผู้ประกอบการธุรกิจ ตลอดจนสถานการณ์ของธุรกิจยางพารา	● งบประมาณสร้างระบบตลาดเพื่อรักษาราคายางพาราและระบบการผลิตให้กับกลุ่มผู้ประกอบการ	
● งบประมาณจัดตั้งศูนย์แปรรูปยางพารา	● งบประมาณจัดหาตลาดเพื่อรองรับผลิตยางพาราทุกประเภท	
● งบประมาณสร้างกลยุทธ์แข่งขันทางการตลาด	● บุกเบิกตลาดผลิตภัณฑ์จากยางพาราระหว่างประเทศ	
● ยกระดับคุณภาพชีวิตครอบครัวผู้ประกอบธุรกิจสวนยางพารา	● กำหนดระบบโครงสร้างพื้นฐานและสวัสดิการสังคมยกระดับคุณภาพชีวิตครอบครัวผู้ประกอบการ	
ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Management)		
● ศึกษาแนวทางเพื่อการจัดตั้งศูนย์ดูแลธุรกิจยางพาราจังหวัดบึงกาฬ	● จัดตั้งศูนย์ดูแลธุรกิจยางพาราจังหวัดบึงกาฬ	
● ศึกษาสถานการณ์ของผู้ประกอบการธุรกิจตลอดจนสถานการณ์ของธุรกิจยางพารา	● สร้างระบบตลาดเพื่อรักษาราคายางพาราและระบบการผลิตให้กับกลุ่มผู้ประกอบการ	
● จัดตั้งศูนย์แปรรูปยางพาราให้กับกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อย	● จัดหาตลาดเพื่อรองรับการผลิตยางพาราทุกประเภท เช่น น้ำยางพารา หรือยางพาราแปรรูป เป็นต้น	
● สร้างกลยุทธ์แข่งขันทางการตลาด	● การบุกเบิกตลาดผลิตภัณฑ์จากยางพาราระหว่างประเทศ	
● ศึกษาและสร้างแนวทางยกระดับคุณภาพชีวิตครอบครัวผู้ประกอบธุรกิจสวนยางพารา	● กำหนดระบบโครงสร้างพื้นฐานและสวัสดิการสังคมยกระดับคุณภาพชีวิตครอบครัวผู้ประกอบการ	

6.3.3.2 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน อธิบายแจกแจงได้ดังตารางที่ 6.17

ตารางที่ 6.17 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
ด้านโครงสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือในการดำเนินการ (Material)		
● จัดตั้งศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาและการลงทุนการค้าชายแดนให้กับนักธุรกิจกับผู้ประกอบการ		
● ศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับธุรกิจการค้าชายแดน	● กำหนดย่านพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับธุรกิจการค้าชายแดน	● พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามแนวทางที่ศึกษาและกำหนดตามแผนงาน
ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man)		
● จัดตั้งศูนย์พัฒนาแรงงานเพื่อรองรับธุรกิจการค้าชายแดน	● ประสานกลไกการผลิตเพื่อส่งแรงงานเข้าสู่ตลาด	
ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money)		
● งบประมาณจัดตั้งศูนย์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาและการลงทุนการค้าชายแดน		
● งบประมาณศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับธุรกิจการค้าชายแดน		● งบประมาณพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานตามแนวทางที่ศึกษาและกำหนดตามแผนงาน
● งบประมาณจัดตั้งศูนย์พัฒนาแรงงานเพื่อรองรับธุรกิจการค้าชายแดน	● งบประมาณประสานกลไกการผลิตเพื่อส่งแรงงานเข้าสู่ตลาด	
● งบประมาณจัดตั้งศูนย์พัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการส่งออก	● งบประมาณศึกษาวิจัยผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการส่งออก	● งบประมาณประสานการส่งออกผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น
● งบประมาณจัดตั้งศูนย์พัฒนาด้านภาษาและการประสานงานเพื่อเชื่อมโยงธุรกิจ		
● งบประมาณจัดตั้งศูนย์บริหารธุรกิจการค้าชายแดน	● งบประมาณการประสานการค้าระหว่างประเทศกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง	
● งบประมาณการสร้างกลยุทธ์แข่งขันทางการตลาดของธุรกิจการค้าชายแดน	● งบประมาณดำเนินการแผนกลยุทธ์แข่งขันทางการตลาดของธุรกิจการค้าชายแดนอย่างต่อเนื่อง	
ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Management)		
● จัดตั้งศูนย์พัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการส่งออก	● ศึกษาวิจัยผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการส่งออก	● การส่งออกผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองท่าการค้าชายแดน		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
● จัดตั้งศูนย์พัฒนาด้านภาษาและการประสานงานเพื่อเชื่อมโยงธุรกิจร่วมกันระหว่างประเทศ		
● จัดตั้งศูนย์บริหารธุรกิจการค้าชายแดน	● ประสานการค้าระหว่างประเทศกลุ่มอนุภาคลุ่มน้ำโขง	
● สร้างกลยุทธ์แข่งขันทางการตลาดของธุรกิจการค้าชายแดน	● ดำเนินการแผนกลยุทธ์แข่งขันทางการตลาดของธุรกิจการค้าชายแดนอย่างต่อเนื่อง	

6.3.3.3 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ อธิบายแจกแจงได้ดังตารางที่ 6.18

ตารางที่ 6.18 ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
ด้านโครงสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือในการดำเนินการ (Material)		
● ศึกษารูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ	● กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จังหวัดบึงกาฬ	
	● ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จังหวัดบึงกาฬ	● ประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง
ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร (Man)		
● ศึกษาเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ	● พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ	
● ศึกษากฎ ระเบียบ และมาตรฐานควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	● กำหนดกฎ ระเบียบ และมาตรฐานควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	
ด้านการจัดสรรงบประมาณ (Money)		
● งบประมาณศึกษารูปแบบและแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ		
	● งบประมาณประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จังหวัดบึงกาฬ	● งบประมาณประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะแผนงานการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์		
ระยะสั้น 3 ปี	**ระยะกลาง 5 ปี**	**ระยะยาว 10 ปี**
● งบประมาณศึกษาเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ	● งบประมาณพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ	
● งบประมาณศึกษากฎ ระเบียบ และมาตรฐานควบคุมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์		
● งบประมาณจัดทำกลยุทธ์ด้านการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	● งบประมาณขับเคลื่อนแผนการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	
● งบประมาณจัดทำกลยุทธ์ด้านการตลาดเพื่อดึงดูดนักลงทุน	● งบประมาณขับเคลื่อนแผนกลยุทธ์เพื่อดึงดูดนักลงทุน	
● งบประมาณศึกษาเพื่อการสร้างและพัฒนาเอกลักษณ์ของจังหวัดบึงกาฬ	● งบประมาณขับเคลื่อนการสร้างและพัฒนาเอกลักษณ์ของจังหวัดบึงกาฬ	● งบประมาณสร้างเอกลักษณ์ของจังหวัดบึงกาฬต่อเนื่อง
● งบประมาณศึกษาและพัฒนากลุ่มผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	● งบประมาณพัฒนายกระดับกลุ่มผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	● งบประมาณสร้างการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ (Management)		
● จัดทำกลยุทธ์ด้านการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ	● ขับเคลื่อนแผนการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ	
● จัดทำกลยุทธ์ด้านการตลาดเพื่อดึงดูดนักลงทุนเข้ามาในจังหวัดบึงกาฬ	● ขับเคลื่อนแผนกลยุทธ์เพื่อดึงดูดนักลงทุนเข้ามาในจังหวัดบึงกาฬ	
● ศึกษาเพื่อการสร้างและพัฒนาเอกลักษณ์ของจังหวัดบึงกาฬเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	● ขับเคลื่อนการสร้างและพัฒนาเอกลักษณ์ของจังหวัดบึงกาฬเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	● โครงการต่อเนื่อง
● ศึกษาและพัฒนากลุ่มผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ	● พัฒนายกระดับกลุ่มผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ	● การมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์เพื่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ

บทที่ 7
สรุปข้อค้นพบของการศึกษาบูรณาการศักยภาพพื้นที่เปรียบเทียบจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

บทที่ 7 อธิบายสรุปประเด็นค้นพบในการวิจัยการศึกษาบูรณาการศักยภาพพื้นที่เปรียบเทียบจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ จำแนกเป็น 4 ประเด็นหลัก คือ 1) สรุปข้อค้นพบการศึกษาเชิงประเด็นสาระ 2) สรุปข้อค้นพบการศึกษาเชิงกระบวนการ 3) การเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพพื้นที่อย่างบูรณาการระหว่างจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ และ 4) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัย

7.1 สรุปข้อค้นพบเชิงประเด็นสาระของจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

สรุปข้อค้นพบเชิงประเด็นสาระของจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ แบ่งจำแนกอธิบายเป็นรายจังหวัดได้เป็น 3 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) ข้อค้นพบการศึกษาเชิงประเด็นสาระของจังหวัดขอนแก่น 2) ข้อค้นพบการศึกษาเชิงประเด็นสาระของจังหวัดหนองคาย และ 3) ข้อค้นพบการศึกษาเชิงประเด็นสาระของจังหวัดบึงกาฬ

7.1.1 ข้อค้นพบการศึกษาเชิงประเด็นสาระของจังหวัดขอนแก่น

ข้อค้นพบการศึกษาเชิงประเด็นสาระของจังหวัดขอนแก่นจำแนกประเด็นการอธิบายเป็น 2 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) ศักยภาพต้นทุนเชิงพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น และ 2) โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น

7.1.1.1 ศักยภาพต้นทุนเชิงพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ที่มีขนาดใหญ่ได้รับการพัฒนาเชิงพื้นที่มาอย่างต่อเนื่องและยาวนานจากนโยบายของภาครัฐ ทำให้จังหวัดและเมืองขอนแก่นมีการเติบโตและความซับซ้อนของกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้เกิดความซับซ้อนของการจัดระบบองค์กรดูแลรับผิดชอบบริหารทางด้านต่าง ๆ อย่างครอบคลุมและชัดเจน ในการวิจัยค้นพบว่าจังหวัดขอนแก่นมีศักยภาพต้นทุนเชิงพื้นที่ ได้แก่ การไปสู่การเป็นมหานครขอนแก่น การเป็นมหานครการศึกษา และการเป็นมหานครการแพทย์ เนื่องจากเมืองขอนแก่นมีอัตราเติบโตอย่างต่อเนื่อง และมีตัวชี้วัดทั้งเชิงปริมาณจำนวนประชากรในระดับมหานคร และตัวชี้วัดเชิงคุณภาพด้าน

การเป็นศูนย์กลางของบทบาทกิจกรรมที่หลากหลาย ซึ่งนโยบายภาครัฐของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา (พ.ศ.2504-2509) ได้ลงต้นทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานทั้งด้านการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น และด้านการแพทย์ เช่น โรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น องค์ประกอบเหล่านี้จึงนับเป็นศักยภาพต้นทุนเชิงพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่นต่อการพัฒนา

7.1.1.2 โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น

โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่นจำเป็นต้องใช้องค์ประกอบต้นทุนเชิงพื้นที่ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การไปสู่มหานครขอนแก่น มหานครการศึกษา และมหานครการแพทย์ ของจังหวัดขอนแก่นในการขับเคลื่อนไปสู่ประเด็นทางด้านอื่นๆ ตามมา อาทิเช่น การเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ การเป็นมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว และการเป็นมหานครแห่ง MICE & Tourism

ทั้งนี้องค์ประกอบต้นทุนศักยภาพพื้นที่ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การไปสู่มหานครขอนแก่น มหานครการศึกษา และมหานครการแพทย์ ได้กลายเป็นวิสัยทัศน์ประกอบการทำแผนพัฒนาเมืองขอนแก่น ประจำปี พ.ศ. 2557 ในระยะสั้นเพื่อศึกษารายละเอียดไปสู่การประกอบการทำแผนพัฒนาเมืองขอนแก่นในระยะยาวต่อไป นอกจากนี้มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้มีวิสัยทัศน์และนโยบายในการยกระดับมหาวิทยาลัยให้มีบทบาทด้านวิจัยและวิชาการในระดับมาตรฐานสากลเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นโอกาสของต้นทุนศักยภาพพื้นที่ทั้ง 3 องค์ประกอบนี้ มีแนวโน้มในการพัฒนาอย่างบูรณาการเพิ่มมากขึ้น

โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ด้านการเป็นศูนย์กลางขนส่งและโลจิสติกส์โดยโครงสร้างพื้นฐานเดิมของจังหวัดมีศักยภาพในการเชื่อมโยงเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว แต่ด้วยนโยบายภาครัฐในการพัฒนาระบบรถไฟความเร็วสูงที่มีจังหวัดและเมืองขอนแก่นเป็นส่วนหนึ่งของแนวเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างกรุงเทพฯ กับนครหลวงเวียงจันทน์ของ สปป.ลาว จึงกลายเป็นโอกาสที่เพิ่มขึ้นในการเป็นสถานีย่อยที่เป็นศูนย์กลางจัดเตรียมกิจกรรมการขนส่งสินค้า ตลอดจนการเป็นพื้นที่แหล่งผลิตวัตถุดิบทั้งด้านการเกษตรและด้านอุตสาหกรรมในการส่งต่อไปสู่ระบบอุตสาหกรรมห่วงโซ่อุปทานต่อเนื่องหรือการกระจายสินค้าเข้าสู่ตลาด สำหรับประเด็นการเป็นศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์จะมีความสัมพันธ์กับศักยภาพพื้นที่ด้านการเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียวในประเด็นการเชื่อมโยงแหล่งผลิตกับการขนส่งในกระบวนการผลิตหรือกระบวนการกระจายสินค้าเข้าสู่ตลาดได้ ซึ่งจังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการเชื่อมโยงกิจกรรมการผลิตกับพื้นที่ชนบทเป็นอย่างสูง

ทั้งนี้โอกาสการเป็นศูนย์กลางขนส่งและโลจิสติกส์จำเป็นต้องสามารถระบุคุณลักษณะเป้าหมายของสินค้าและบทบาทเชิงพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่นได้ก่อน ที่จะนำไปสู่การเชื่อมโยงระบบระหว่างกิจกรรมการผลิตกับการกระจายสินค้าสู่ลักษณะเชิงพื้นที่ในการรองรับกิจกรรม ซึ่งประเด็นดังกล่าวจะต้องไปสู่การค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่ศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติสก์กับพื้นที่ความเป็นเมืองของจังหวัดขอนแก่นสำหรับรองรับการค้าและบริการอีกด้วย

โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ด้านมหานครแห่ง MICE & Tourism ซึ่งนับเป็นเรื่องใหม่ของจังหวัดขอนแก่น มีลักษณะของการประกอบอาชีพขั้นที่สาม ได้แก่ การให้บริการ ต่อเนื่องมาจากขั้นที่หนึ่งด้านเกษตรกรรมและขั้นที่สองด้านอุตสาหกรร ดังนั้นโอกาสในการขับเคลื่อนมีความจำเป็นต้องพัฒนาองค์ประกอบด้านอื่นๆ ให้มีความสมบูรณ์เพียงพอในการเป็นโครงสร้างพื้นฐานของกิจกรรม MICE & Tourism เป็นสำคัญ เนื่องจากกิจกรรมนี้ต้องพึ่งพิงการให้บริการของความเป็นมหานครขอนแก่น เช่น ที่พัก ร้านค้าและบริการ ความเป็นมหานครการศึกษาและการแพทย์ที่ต้องให้ข้อมูลความรู้และการรักษายามจำเป็น ตลอดจนระบบการขนส่งและโลจิสติกส์ที่สามารถให้บริการการเดินทางเข้าถึงพื้นที่ต่างๆ ที่สำคัญของกิจกรรม MICE & Tourism ได้อย่างสะดวก ปลอดภัยและทั่วถึงทุกพื้นที่สำคัญของจังหวัดขอนแก่น ตลอดจนระบบอุตสาหกรรมสีเขียวที่ไม่ส่งผลกระทบและรบกวนต่อวิถีการดำรงชีวิตภายในมหานครขอนแก่นหรือพื้นที่ของผู้เข้ามาประกอบกิจกรรม MICE & Tourism

7.1.2 ข้อค้นพบการศึกษาเชิงประเด็นสาระของจังหวัดหนองคาย

ข้อค้นพบการศึกษาเชิงประเด็นสาระของจังหวัดหนองคายจำแนกประเด็นการอธิบายเป็น 2 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) ศักยภาพต้นทุนเชิงพื้นที่ของจังหวัดหนองคาย และ 2) โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดหนองคาย

7.1.2.1 ศักยภาพต้นทุนเชิงพื้นที่ของจังหวัดหนองคาย

การวิจัยค้นพบว่าจังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพต้นทุนเชิงพื้นที่ คือ การมีมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย ซึ่งมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยหนองคาย การมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำนวนมากและสามารถสร้างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเข้าสู่ระบบตลาดได้อย่างมีมาตรฐานสากลในระดับหนึ่ง และยังมีพื้นที่ตลาดท่าเสด็จกับจุดผ่อนปรนการค้าชายแดนตามแนวริมแม่น้ำโขงที่สามารถนำไปสู่พื้นที่กระจายสินค้าและการท่องเที่ยวของจังหวัดได้

นอกจากนี้จังหวัดและเมืองหนองคายยังได้รับการคัดเลือกจากการให้คะแนนจากกลุ่มผู้สูงอายุของประเทศสหรัฐอเมริกาให้เป็นเมืองที่น่าอยู่จากการคัดเลือก 40 เมืองทั่วโลก ซึ่งจังหวัดหนองคายมีความต้องการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ในด้านนี้ให้มีความชัดเจน จนกลายเป็นเอกลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของจังหวัดหนองคาย ทั้งนี้จังหวัดหนองคายได้มีความพยายามค้นหาองค์ประกอบของเมืองในมิติต่าง ๆ ที่จะสามารถพัฒนาศักยภาพพื้นที่ความเป็นเมืองน่าอยู่จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้สูงอายุในสหรัฐอเมริกามาสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับชาวจังหวัดหนองคาย

และสุดท้ายศักยภาพพื้นที่จากทำเลที่ตั้งของจังหวัดหนองคายที่สามารถเชื่อมโยงกับเมืองหลวงของ สปป.ลาว ได้โดยง่าย ทำให้จังหวัดหนองคายมีคุณลักษณะพิเศษทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงเป็นศักยภาพพื้นที่อีกประการหนึ่ง

7.1.2.2 โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดหนองคาย

เงื่อนไขและโอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดหนองคายจำเป็นต้องมีองค์ประกอบความเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน เมืองวิสาหกิจชุมชน และเมืองกระจายการท่องเที่ยวชายแดน ซึ่งทั้งสามองค์ประกอบจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ผลรวมของปฏิสัมพันธ์ทั้งสามองค์ประกอบนี้จะสามารถนำไปสู่การเป็นโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการขับเคลื่อนไปสู่ความเป็นเมืองน่าอยู่ และสิ่งที่เกิดขึ้นจะสามารถเป็นต้นทุนพื้นฐานในการสนับสนุนการเป็นเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียนที่สามารถพัฒนาไปได้อย่างคู่ขนานกับการเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน ซึ่งโอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ดังกล่าวเป็นมุมมองของการขับเคลื่อนแบบเชื่อมโยงในระดับพื้นที่หรือกิจกรรมท้องถิ่นเชื่อมโยงไปสู่ผลในระดับภาพรวมของจังหวัด

7.1.3 ข้อค้นพบการศึกษาเชิงประเด็นสาระของจังหวัดบึงกาฬ

ข้อค้นพบการศึกษาเชิงประเด็นสาระของจังหวัดบึงกาฬจำแนกประเด็นการอธิบายเป็น 2 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) ศักยภาพต้นทุนเชิงพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬ และ 2) โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬ

7.1.3.1 ศักยภาพต้นทุนเชิงพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬ

ศักยภาพต้นทุนเชิงพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬที่ค้นพบ คือ การประกอบธุรกิจภาคเกษตรกรรมสวนยางพาราอย่างเข้มข้น จนสามารถสร้างผลผลิตได้สูงสุดในระดับภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สิ่งนี้เป็น

องค์ประกอบต้นทุนพื้นฐานในการสร้างระบบเศรษฐกิจให้กับเมืองและจังหวัดบึงกาฬ เนื่องจากจังหวัดบึงกาฬเป็นจังหวัดที่เกิดขึ้นใหม่ ดังนั้นการศึกษาและค้นหาจุดยืนหรือแนวทางการพัฒนายังไม่มีความชัดเจนมากนัก ทั้งนี้ด้วยศักยภาพพื้นที่ด้านยางพาราที่มีอยู่จึงนับเป็นโอกาสพื้นฐานที่จะสามารถสร้างศักยภาพพื้นที่เพื่อนำไปสู่การจัดระบบการผลิตและระบบตลาดผลิตผลยางพาราได้อย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนเพิ่มขึ้นจากการเข้ามาสนับสนุนของภาครัฐและการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน

7.1.3.2 โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬ

องค์ประกอบศักยภาพต้นทุนเชิงพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬด้านยางพารายังสามรถนำไปสู่การขับเคลื่อนศักยภาพด้านอื่นอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ศักยภาพพื้นที่ในด้านของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดนได้ ทั้งนี้การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการเป็นเมืองท่าการค้าชายแดนจะเป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมซึ่งกัน เนื่องจากมีความสัมพันธ์ของกิจกรรมที่สอดคล้องกัน และศักยภาพในด้านทำเลที่ตั้งที่สามารถเชื่อมโยงกับกลุ่มประเทศข้างเคียงได้ ตลอดจนการมีความสมบูรณ์ทางธรรมชาติและทัศนียภาพที่มีความเป็นธรรมชาติสูงในมิติของวิถีชุมชน สิ่งนี้จะสามารถกลายเป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้สามารถพัฒนาศักยภาพพื้นที่การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการค้าชายแดนได้ในที่สุด โดยมีเงื่อนไขของกลไกการบูรณาการศักยภาพพื้นที่ คือ ระบบเศรษฐกิจยางพาราที่เป็นองค์ประกอบในการหล่อเลี้ยงความเป็นเมืองหรือชุมชนของจังหวัดบึงกาฬที่จะสามารถพัฒนาระบบการบริการของกิจกรรมได้

7.2 สรุปข้อค้นพบเชิงกระบวนการของจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

สรุปข้อค้นพบเชิงกระบวนการของจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ แบ่งจำแนกอธิบายเป็นรายจังหวัดได้เป็น 3 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) ข้อค้นพบการศึกษาเชิงกระบวนการของจังหวัดขอนแก่น 2) ข้อค้นพบการศึกษาเชิงกระบวนการของจังหวัดหนองคาย และ 3) ข้อค้นพบการศึกษาเชิงกระบวนการของจังหวัดบึงกาฬ

7.2.1 ข้อค้นพบการศึกษาเชิงกระบวนการของจังหวัดขอนแก่น

ข้อค้นพบการศึกษาเชิงกระบวนการของจังหวัดขอนแก่นจำแนกประเด็นการอธิบายเป็น 2 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) ศักยภาพโครงสร้างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชิงพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น และ 2) โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่จากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของจังหวัดขอนแก่น

7.2.1.1 ศักยภาพโครงสร้างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชิงพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่นนับเป็นจังหวัดที่มีโครงสร้างเชิงองค์กรของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการขับเคลื่อนค่อนข้างเป็นระบบและสามารถประสานเชื่อมโยงระหว่างองค์กรได้อย่างเข้มแข็ง ประเด็นศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่นที่มีการนำไปปรับใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายหลังจากมีการประชุมเชิงวิชาการ ได้แก่ ประเด็นด้านการเป็นมหานครขอนแก่น ประเด็นด้านมหานครศูนย์กลางการศึกษา ประเด็นด้านมหานครศูนย์กลางการแพทย์ และประเด็นด้านมหานครแห่ง MICE & Tourism โดยมีเทศบาลนครขอนแก่นเป็นองค์กรแกนหลักในการขับเคลื่อนประสานการทำงานกับมหาวิทยาลัยขอนแก่น และกลุ่มท้องถิ่นต่างๆ ของขอนแก่น มุ่งเน้นการพัฒนาเชิงพื้นที่ของเทศบาลนครขอนแก่นเป็นพื้นที่นำร่องที่สำคัญ มีการประเมินอย่างเป็นระบบก่อนนำไปสู่การขยายผลให้ครอบคลุมทั้งเมืองและจังหวัดขอนแก่น

7.2.1.2 โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่จากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของจังหวัดขอนแก่น

จังหวัดขอนแก่นโดยเฉพาะพื้นที่เทศบาลขอนแก่นได้มีวิสัยทัศน์และนโยบายดำเนินการต่อเนื่องแนวคิดศักยภาพด้านมหานครขอนแก่น การศึกษา การแพทย์ และ MICE & Tourism อย่างเต็มที่ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องเชิงพื้นที่กับประเด็นเป็นอย่างมาก ซึ่งได้กำหนดกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมรายละเอียดเชิงพื้นที่กับประชากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วมกระบวนการในการกำหนดแผนงานขับเคลื่อนแล้ว

ประเด็นด้านการเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์นับเป็นประเด็นใหม่ที่เกิดขึ้น ยังจำเป็นต้องมีองค์กรแกนหลักในการศึกษาองค์ความรู้ และบูรณาการเชื่อมโยงประสานการทำงานระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ ดังนั้นโอกาสสำหรับการเป็นมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์จำเป็นต้องมีองค์ประกอบทางด้านองค์ความรู้และโครงสร้างองค์กรเป็นพื้นฐานสำคัญ

ส่วนประเด็นการเป็นมหานครอุตสาหกรรมสีเขียวในปัจจุบันมีนโยบายจากกระทรวงอุตสาหกรรม แต่ยังเป็นกรอบแนวคิดเบื้องต้นและมีลักษณะเป็นนามธรรมไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้บริบทเฉพาะเชิงพื้นที่ได้ ดังนั้นจังหวัดขอนแก่นควรมีการประสานกับหน่วยงานอุตสาหกรรมจังหวัดขอนแก่นเพื่อเป็นองค์กรแกนหลักวางแผนเชิงบูรณาการประสานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ในด้านนี้อย่างเป็นรูปธรรม

7.2.2 ข้อค้นพบการศึกษาเชิงกระบวนการของจังหวัดหนองคาย

ข้อค้นพบการศึกษาเชิงกระบวนการของจังหวัดหนองคายจำแนกประเด็นการอธิบายเป็น 2 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) ศักยภาพโครงสร้างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชิงพื้นที่ของจังหวัดหนองคาย และ 2) โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่จากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของจังหวัดหนองคาย

7.2.2.1 ศักยภาพโครงสร้างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชิงพื้นที่ของจังหวัดหนองคาย

ศักยภาพโครงสร้างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชิงพื้นที่ของจังหวัดหนองคายมีความพร้อมของต้นทุนด้านวิสาหกิจชุมชนกับการกระจายการท่องเที่ยวชายแดนเป็นหลัก แต่สำหรับศักยภาพการเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน ยังจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างเพิ่มขึ้นทั้งด้านองค์ความรู้ในการบริหารมหาวิทยาลัยและบุคลากรในระบบมหาวิทยาลัย

ในการประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มผู้บริหารจังหวัดหนองคายภาครัฐกับตัวแทนหอการค้าจังหวัดหนองคายพบว่ามีวิสัยทัศน์ในการขับเคลื่อนศักยภาพการเป็นเมืองกระจายการท่องเที่ยวชายแดนเป็นองค์ประกอบตั้งต้นของการขับเคลื่อนศักยภาพทั้งหมด เนื่องจากมีความพร้อมในเชิงโครงสร้างองค์กรของจังหวัดเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตามยังมีประเด็นท้าทายสำหรับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการขับเคลื่อนศักยภาพการกระจายการท่องเที่ยวชายแดน คือ ประเด็นการเปลี่ยนแปลงพื้นที่จังหวัดหนองคายจากการเป็นพื้นที่ผ่านแวะท่องเที่ยวให้กลายเป็นพื้นที่จุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวเพื่อเป็นศูนย์กลางสำหรับการไปท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียงและกลับมาพักผ่อนในจังหวัดหนองคาย โดยมีการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวและการสร้างข้อมูลเพื่อส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวจังหวัดหนองคายแบบค้างคืน

7.2.2.2 โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่จากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของจังหวัดหนองคาย

จังหวัดหนองคายมีศักยภาพโครงสร้างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการขับเคลื่อนประเด็นด้านการกระจายการท่องเที่ยวชายแดนกับวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้จำเป็นต้องมีการประสานการมีส่วนร่วมด้านองค์ความรู้ กระบวนการวางแผน ตลอดจนงบประมาณสนับสนุนต่อโครงสร้างพื้นฐานเพิ่มเติม

ประเด็นมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน แม้ว่ามีความพยายามขับเคลื่อนในการออก พรบ. มหาวิทยาลัยหนองคายในเชิงกฎหมาย แต่ยังขาดกลไกด้านการบริหารบุคลากรมหาวิทยาลัยและการสร้าง

องค์ความรู้ต่อสังคม ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาความชัดเจนของระบบด้านนี้อยู่ ดังนั้นโอกาสในการไปสู่การเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน จำเป็นต้องมีการพัฒนาด้านนี้ควบคู่กันไปด้วยเช่นกัน

ส่วนประเด็นความเป็นเมืองน่าอยู่โดยพื้นฐานมีศักยภาพพื้นที่เป็นต้นทุนเดิมอยู่ แม้ว่าจะเป็นตัวชี้วัดความเมืองน่าอยู่จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้สูงอายุในสหรัฐอเมริกา โอกาสในการไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่อาจจะมีความเป็นไปได้สูง แต่จำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมที่สะท้อนความคิดเห็นของกลุ่มชาวจังหวัดหนองคายเพื่อมีการปรับใช้องค์ประกอบที่เหมาะสมอย่างแท้จริง ซึ่งคำว่า เมืองน่าอยู่ จำเป็นต้องมีการนิยามให้มีความชัดเจนในเชิงปฏิบัติมากกว่านี้ และการเป็นเมืองน่าอยู่สำหรับบุคคลใด การพัฒนาความเป็นเมืองน่าอยู่จะมีโอกาสประสบความสำเร็จสูง เมื่อสามารถตอบคำถามดังกล่าวได้อย่างชัดเจน

7.2.3 ข้อค้นพบการศึกษาเชิงกระบวนการของจังหวัดบึงกาฬ

ข้อค้นพบการศึกษาเชิงกระบวนการของจังหวัดบึงกาฬจำแนกประเด็นการอธิบายเป็น 2 หัวข้อหลัก ได้แก่ 1) ศักยภาพโครงสร้างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชิงพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬ และ 2) โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่จากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของจังหวัดบึงกาฬ

7.2.3.1 ศักยภาพโครงสร้างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเชิงพื้นที่ของจังหวัดบึงกาฬ

จังหวัดบึงกาฬเป็นจังหวัดที่เกิดขึ้นใหม่จำเป็นต้องค้นหาศักยภาพและยังเป็นจังหวัดที่ยังไม่มีความซับซ้อนของความเป็นเมืองมากนัก จึงทำให้มีความชัดเจนของประเด็นศักยภาพพื้นที่ ตลอดจนความพร้อมในการเปิดรับแนวทางการพัฒนาทางด้านต่างๆ

ประเด็นดังกล่าวและการประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของจังหวัดบึงกาฬ ทำให้สามารถสรุปได้ว่าจังหวัดบึงกาฬพร้อมรับแนวคิดในการขับเคลื่อนศักยภาพต้นทุนด้านเศรษฐกิจยางพาราให้กับเมืองและจังหวัดบึงกาฬ เพื่อให้สามารถนำไปสู่การขับเคลื่อนศักยภาพอื่นต่อไป

ทั้งนี้สำนักงานจังหวัดบึงกาฬ และตัวแทนหอการค้าจังหวัดบึงกาฬ ฯลฯ ได้มีการรับแนวคิดการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การประสานงานในเบื้องต้นกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬแล้ว นอกจากนี้สำนักงานจังหวัดบึงกาฬได้พยายามขับเคลื่อนขั้นต่อไปในการลงรายละเอียดเชิงพื้นที่ระดับชุมชนและผู้ประกอบการในการกำหนดเป้าหมายและแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ สำหรับการบรรจุเข้ากับแผนพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ ประจำปี พ.ศ. 2557

7.2.3.2 โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่จากการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของจังหวัดบึงกาฬ

ในการประชุมเชิงปฏิบัติการของจังหวัดบึงกาฬได้มีกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วนให้ความสนใจในการมีส่วนร่วมขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ที่ตนเองประกอบอาชีพอยู่ เนื่องจากศักยภาพที่ค้นพบและการรวบรวมประเด็นสามารถสะท้อนให้เห็นถึงบริบทที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่และมีความเข้าใจถึงแนวทางในการเชื่อมโยงกับระบบอื่นที่สามารถเกื้อหนุนกิจกรรมอาชีพที่เป็นอยู่ได้ ซึ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียพยายามจัดกลุ่มองค์กรในการขับเคลื่อนต่อเนื่องจากประเด็นที่เกิดขึ้น ทั้งนี้สำนักงานจังหวัดบึงกาฬได้รับอาสาในการเป็นองค์กรรับผิดชอบในการจัดกระบวนการวางแผนเพื่อการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬต่อไป และพร้อมที่จะนำประเด็นสังเคราะห์ที่ได้จากกระบวนการวางแผนของกลุ่มผู้ส่วนได้ส่วนเสียไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดบึงกาฬ ในระยะสั้นประจำปี พ.ศ. 2557 และระยะยาวต่อไป

7.3 การเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพพื้นที่อย่างบูรณาการระหว่างจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

การเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพพื้นที่อย่างบูรณาการระหว่างจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ อธิบายรายจังหวัดแจกแจงองค์ประกอบเปรียบเทียบศักยภาพพื้นที่เป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) องค์ประกอบเชิงประเด็นสาระ และ 2) องค์ประกอบเชิงกระบวนการ โดยสามารถสรุปเป็นประเด็นย่อยของแต่ละประเด็นหลักได้ดังตารางที่ 7.1

สำหรับองค์ประกอบเชิงประเด็นสาระจำแนกประเด็นย่อยเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ความซับซ้อนของการค้นหาประเด็นศักยภาพพื้นที่ 2) ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน และข้อมูลประเด็นสำคัญพื้นที่ 3) ความชัดเจนของทิศทางศักยภาพพื้นที่ นโยบายและแผนงานเชิงพื้นที่ 4) ความชัดเจนของประเด็นสาระศักยภาพพื้นที่

และองค์ประกอบเชิงกระบวนการจำแนกประเด็นย่อยเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ความซับซ้อนเชิงโครงสร้างของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และหน่วยงานที่รับผิดชอบ 2) การเปิดรับแนวคิดประเด็นศักยภาพพื้นที่ การเจรจา และประสานการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงาน 3) การมีส่วนร่วมในกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 4) ความพร้อมและศักยภาพองค์กรภาครัฐ

ตารางที่ 7.1 การเปรียบเทียบข้อค้นพบศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ

องค์ประกอบเปรียบเทียบศักยภาพพื้นที่	จังหวัด		
	ขอนแก่น	หนองคาย	บึงกาฬ
1) เชิงประเด็นสาระ			
- ความซับซ้อนของการค้นหาประเด็นศักยภาพพื้นที่	สูง	ปานกลาง	น้อย
- ข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน และข้อมูลประเด็นสำคัญพื้นที่	สูง	ปานกลาง	น้อย
- ความชัดเจนของทิศทางศักยภาพพื้นที่ นโยบายและแผนงานเชิงพื้นที่	สูง	ปานกลาง	น้อย
- ความชัดเจนของประเด็นสาระศักยภาพพื้นที่	ปานกลาง	สูง	สูง
- โอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ที่ค้นพบ	สูง	สูง	สูง
2) เชิงกระบวนการ			
- ความซับซ้อนเชิงโครงสร้างของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และหน่วยงานที่รับผิดชอบ	สูง	ปานกลาง	น้อย
- การเปิดรับแนวคิดประเด็นศักยภาพพื้นที่ การเจรจา และประสานการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงาน	ปานกลาง	สูง	สูง
- ความพร้อมและศักยภาพองค์กรภาครัฐ	สูง	ปานกลาง	น้อย
- การมีส่วนร่วมในกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ	สูง	สูง	สูง

ตารางที่ 7.1 สามารถอธิบายจำแนกตามรายละเอียดองค์ประกอบตัวแปรเปรียบเทียบศักยภาพพื้นที่ระหว่างจังหวัดขอนแก่น หนองคาย และบึงกาฬ ตามองค์ประกอบหลักทั้งเชิงประเด็นสาระ และเชิงกระบวนการ ได้ดังนี้

ในเชิงประเด็นสาระด้านความซับซ้อนของการค้นหาประเด็นศักยภาพพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่นค่อนข้างจะมีระดับสูงเนื่องจากเป็นจังหวัดขนาดใหญ่และมีเมืองขนาดใหญ่ได้รับบทบาทเชิงพื้นที่ในการเป็นศูนย์กลางระดับประเทศมาเป็นเวลานานและต่อเนื่องจากนโยบายภาครัฐ จังหวัดหนองคายมีระดับปานกลางเนื่องจากเป็นจังหวัดหรือเมืองที่มีขนาดไม่ใหญ่มาก แต่มีคุณลักษณะเชิงพื้นที่ชัดเจน ซึ่งมีพื้นที่ชายแดนติดลำน้ำโขงและสามารถเชื่อมโยงกับเมืองหลวงของ สปป.ลาว นอกจากนี้ยังมีโครงสร้างพื้นฐานของเมืองที่สามารถรองรับกิจกรรมได้ดีในระดับหนึ่ง และมีสิ่งดึงดูดทางธรรมชาติได้เป็นอย่างดี ส่วนจังหวัดบึงกาฬมีระดับน้อย เนื่องจากเป็นจังหวัดจัดตั้งขึ้นใหม่ คุณลักษณะเชิงพื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีลักษณะเป็นพื้นฐานด้านเกษตรกรรม

ด้านข้อมูลโครงสร้างพื้นฐาน และข้อมูลประเด็นสำคัญพื้นที่ สำหรับจังหวัดขอนแก่นมีระดับสูงเนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีสถาบันการศึกษาระดับประเทศ ได้แก่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัย

วิจัยทำหน้าที่ผลิตองค์ความรู้ให้กับสังคมเป็นจำนวนมาก ดังนั้นในเชิงพื้นที่จึงมีการศึกษาข้อมูลพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่นเป็นจำนวนมาก จังหวัดหนองคายมีระดับปานกลางเนื่องจากเป็นเมืองที่มีขนาดไม่ใหญ่มาก คุณลักษณะเชิงพื้นที่มีประเด็นไม่หลากหลายนัก แต่ยังเป็นจังหวัดที่มีคุณลักษณะที่ชัดเจนในความเป็นพื้นที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศ จึงทำให้มีงานศึกษาพื้นที่แห่งนี้เป็นจำนวนหนึ่ง แต่ยังมีข้อจำกัดเนื่องจากกระบวนการผลิตข้อมูลเหล่านี้ยังเป็นการพึ่งพิงการศึกษามาจากหน่วยงานภายนอกพื้นที่ ดังนั้นจึงทำให้ข้อมูลมีอยู่อย่างจำกัดในประเด็นศักยภาพพื้นที่ และจังหวัดบึงกาฬจากการเป็นจังหวัดเพิ่งจัดตั้งใหม่จึงทำให้การมุ่งเน้นศึกษามีจำนวนจำกัดตามสภาพของบริบทพื้นที่ แต่อย่างไรก็ดีอาจจะสามารถนำประเด็นศึกษาในพื้นที่อื่นที่คล้ายกันมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบท เช่น การพัฒนาระบบเศรษฐกิจยางพารา

ด้านความชัดเจนของทิศทางศักยภาพพื้นที่ นโยบายและแผนงานเชิงพื้นที่ จังหวัดขอนแก่นจากการเป็นพื้นที่ได้รับบทบาทศูนย์กลางระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีความชัดเจนของการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เป็นจำนวนมากมีระดับสูง ตลอดจนการได้รับการสนับสนุนเชิงนโยบายทั้งภาครัฐส่วนกลาง ภาครัฐท้องถิ่นและภาคเอกชนในพื้นที่ จังหวัดหนองคายมีระดับปานกลาง เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ดีรับการเชื่อมโยงกับ สปป.ลาว ทำให้เริ่มสามารถค้นหาทิศทางการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ได้ชัดเจนมากขึ้น แต่ยังต้องการในการปรับโครงสร้างองค์กรและการศึกษารายละเอียดไปสู่แผนงานและโครงการที่สามารถสนับสนุนต่อศักยภาพพื้นที่ที่ค้นพบและกำหนดไว้ ส่วนจังหวัดบึงกาฬมีระดับน้อย เนื่องจากมีพื้นฐานเป็นเกษตรกรรมที่ต้องมีระบบพึ่งพากับความเป็นเมือง แต่ในสภาพบริบทปัจจุบันยังขาดองค์ประกอบโครงสร้างพื้นฐานในความเป็นเมืองเพื่อรองรับต่อศักยภาพพื้นที่ในหลายด้าน

ด้านโอกาสในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ที่ค้นพบ ทั้งสามจังหวัดมีระดับสูงเนื่องจากการประชุมเชิงปฏิบัติการท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น สามารถสร้างการรับรู้และทัศนคติร่วมกันได้ในประเด็นสาระศักยภาพพื้นที่ที่ค้นพบ ตลอดจนการพยายามขับเคลื่อนประเด็นสาระของภาครัฐท้องถิ่นต่อไปในอนาคต ซึ่งสามารถสะท้อนได้จากการกำหนดประเด็นศักยภาพพื้นที่เข้าไปในแผนพัฒนาจังหวัดทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

ในเชิงกระบวนการด้านความซับซ้อนเชิงโครงสร้างของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และหน่วยงานที่รับผิดชอบ จังหวัดขอนแก่นมีระดับสูง เนื่องจากการเป็นเมืองขนาดใหญ่มีโครงสร้างองค์กรจำแนกในรายละเอียดประเด็นการรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก ทำให้มีความสับสนและซ้ำซ้อนเกี่ยวกับโครงสร้างองค์กรในการทำงาน ดังนั้นในการบูรณาการพัฒนาศักยภาพพื้นที่มีความจำเป็นอย่างมากในการปรับโครงสร้างเชิงองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงในขอบเขตประเด็นสาระในการรับผิดชอบอย่าง

เป็นระบบและมีเป้าหมายของการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่ในสิ่งเดียวกัน ส่วนจังหวัดหนองคายและจังหวัดบึงกาฬมีระดับปานกลางและระดับน้อยลดหลั่นตามลำดับ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบขนาดเมือง ดังเช่นจังหวัดขอนแก่น

ด้านการเปิดรับแนวคิดประเด็นศักยภาพพื้นที่ การเจรจา และประสานการทำงานอย่างบูรณาการระหว่างหน่วยงานของจังหวัดขอนแก่นมีระดับปานกลางเนื่องจากความเป็นจังหวัดขนาดใหญ่มีโครงสร้างเชิงองค์กรเป็นจำนวนมาก ซึ่งแต่ละองค์กรจะมีวิสัยทัศน์และแผนงานในการขับเคลื่อนดำเนินการเป็นอิสระต่อกัน ดังนั้นจึงทำให้ประเด็นนี้อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งจำเป็นต้องมีการเจรจาประสานการทำงานตั้งอยู่บนวัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกันเป็นไปเพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการการเชื่อมโยงร่วมกันเพื่อการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่นในทิศทางเดียวกัน ส่วนจังหวัดหนองคายและจังหวัดบึงกาฬในประเด็นนี้อยู่ในระดับสูง เนื่องจากพื้นที่จังหวัดมีขนาดไม่ใหญ่มาก กลุ่มองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนยังต้องการค้นหาทิศทางของประเด็นในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่เป็นอย่างมาก โดยจะสามารถกำหนดบทบาทขององค์กรให้มีความเชื่อมโยงได้อย่างบูรณาการ

ด้านความพร้อมและศักยภาพองค์กรภาครัฐของจังหวัดขอนแก่นอยู่ในระดับสูง เนื่องจากเป็นจังหวัดที่ได้รับการพัฒนาและการสนับสนุนภาครัฐส่วนกลางมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน นอกจากนี้ในความเป็นเมืองในระดับสูงของจังหวัดขอนแก่นจึงทำให้มีองค์ประกอบที่ส่งเสริมศักยภาพของภาครัฐท้องถิ่นได้เป็นอย่างมาก อาทิเช่น การรวมกลุ่มธุรกิจภาคเอกชน หรือการมีมหาวิทยาลัยระดับประเทศอยู่ในพื้นที่ ส่วนจังหวัดหนองคายอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเริ่มมีการปรับตัวมาเป็นระยะเวลาหนึ่งจากการได้รับบทบาทและการพัฒนาศักยภาพพื้นที่ในการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ และจังหวัดบึงกาฬอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากองค์ภาครัฐโครงสร้างพื้นฐานเดิมอยู่ในระดับอำเภอ ซึ่งถูกปรับสถานะไปสู่ระดับจังหวัดที่ต้องมีการรับผิดชอบงานทั้งในเชิงลึกและต้องมีความครอบคลุมประเด็นที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นสำหรับจังหวัดบึงกาฬจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างภาครัฐเป็นอย่างมาก สำหรับการรองรับบทบาทของตนเองจากระดับอำเภอไปสู่ระดับจังหวัดที่ต้องมีบทบาทเพิ่มขึ้น

สุดท้ายด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการทั้งสามจังหวัดสามารถสรุปได้ว่าอยู่ในระดับสูง เนื่องจากการดำเนินการที่เกิดขึ้นมีจำนวนผู้เข้ามาร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นจำนวนมาก และเมื่อวิเคราะห์จากจำนวนผู้เข้าร่วมประชุมมาจากส่วนงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนศักยภาพพื้นที่อย่างครอบคลุม และในหลายหน่วยงานเหล่านั้นพยายามบรรจุประเด็นสาระศักยภาพพื้นที่ที่ได้ร่วมประชุมเจรจาและตกลงร่วมกันเข้าไปในวิสัยทัศน์และแผนการดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน

7.4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยจำแนกการอธิบายเป็นรายจังหวัด ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยจังหวัดขอนแก่น 2) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยจังหวัดหนองคาย และ 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยจังหวัดบึงกาฬ อธิบายในรายละเอียดได้ดังนี้

7.4.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยจังหวัดขอนแก่น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยในการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น แบ่งได้เป็น 6 ประเด็น ได้แก่ 1) มหานครขอนแก่น 2) มหานครศูนย์กลางการแพทย์ 3) มหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์ 4) มหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว 5) มหานครศูนย์กลางการศึกษา และ 6) มหานครแห่ง MICE & Tourism

7.4.1.1 นโยบายและการวิจัยด้านมหานครขอนแก่น

การเป็นมหานครโดยส่วนใหญ่มักจะเกิดปัญหาในการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานหรือสิ่งที่เป็นสาธารณะร่วมกัน อาจจะด้วยข้อจำกัดของงบประมาณ โครงสร้างองค์กร หรือขอบเขตอำนาจในการบริหารจัดการที่ไม่เหมาะสมกับความเป็นมหานครที่เกิดขึ้น ดังนั้นในการไปสู่ความเป็นมหานครขอนแก่นจำเป็นต้องมีองค์ความรู้ในมิติต่างๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานหรือสิ่งที่เป็นสาธารณะร่วมกัน อาทิเช่น กฎหมายและมาตรการสำหรับมหานคร รูปแบบและลักษณะโครงสร้างองค์กรภาครัฐระดับมหานคร งบประมาณเพื่อรองรับมหานคร ตลอดจนรูปแบบการมีส่วนร่วมท่ามกลางองค์กรต่างๆ ในการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย แผนงาน และแนวทางการขับเคลื่อนเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมและองค์รวม

7.4.1.2 นโยบายและการวิจัยด้านมหานครศูนย์กลางการแพทย์

จังหวัดและเมืองขอนแก่นมีต้นทุนโครงสร้างพื้นฐานจากนโยบายภาครัฐที่ลงงบประมาณพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น คณะแพทยศาสตร์ และโรงพยาบาลศรีนครินทร์ ตลอดจนเมืองมีการเติบโตจนมีโรงพยาบาลและคลินิคต่างๆ เกิดขึ้นมาอย่างมากมาย จนกลายเป็นพื้นที่ให้บริการทางการแพทย์ที่มีรัศมีการให้บริการครอบคลุมได้ในระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกลุ่มประเทศใกล้เคียง จากการที่มีการสะสมองค์ความรู้และบุคลากรทางการแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางอย่างมากมาย อย่างไรก็ดีในเชิงระบบของการเป็นศูนย์กลางการแพทย์ยังจำเป็นต้องมีระบบฐานข้อมูลสถานบริการการแพทย์อย่างเป็นองค์รวม

ของจังหวัด ตลอดจนการสร้างมาตรฐานสัดส่วนจำนวนบุคลากรการแพทย์กับจำนวนผู้เข้ารับบริการที่เข้ามาจากพื้นที่ต่างๆ ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้จะสามารถนำไปสู่การเป็นตัวชี้วัดความเป็นศูนย์กลางการแพทย์ได้อย่างมีศักยภาพ

7.4.1.3 นโยบายและการวิจัยด้านมหานครศูนย์กลางการขนส่งและโลจิสติกส์

ตำแหน่งทำเลที่ตั้งเชิงพื้นที่ของจังหวัดขอนแก่นในพื้นที่ศูนย์กลางระดับภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับการพัฒนาระบบโครงข่ายคมนาคมขนส่งทำให้จังหวัดขอนแก่นกลายเป็นพื้นที่ศูนย์กลางของโครงข่ายคมนาคมขนส่งทั้งระบบถนน ระบบราง และยังมีการเดินทางโดยเครื่องบินมาลงพื้นที่จังหวัดขอนแก่นในอัตราความถี่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่นๆ โดยรอบในเขตภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้นในการไปสู่การเป็นมหานครการขนส่งและโลจิสติกส์นอกจากจังหวัดขอนแก่นจะมีจุดแข็งทางด้านทำเลที่ตั้งกับโครงข่ายคมนาคมแล้ว ยังจำเป็นต้องมีโครงสร้างองค์กรและองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการระบบการขนส่งและโลจิสติกส์ บทบาทในการเป็นศูนย์กลาง ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินในเชิงผังเมืองของระบบการขนส่งและโลจิสติกส์ ระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนองค์ความรู้เชิงเศรษฐกิจเพื่อความเป็นไปได้และความคุ้มทุนในการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานต่อบทบาทการเป็นศูนย์กลางทางด้านนี้

7.4.1.4 นโยบายและการวิจัยด้านมหานครศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียว

จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ที่มีการจดทะเบียนตั้งโรงงานเป็นจำนวนมากที่สุดในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับการกระจายสินค้ากับแหล่งผลิตที่มีระบบโครงข่ายคมนาคมขนส่งที่มีความสัมพันธ์เชิงที่ตั้ง อย่างไรก็ดีในจุดแข็งบางเหตุการณ์ย่อมอาจจะเป็นจุดอ่อนจากการสร้างมลภาวะต่างๆ ของกระบวนการผลิตของกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรม จากสถานการณ์ปัจจุบันทำให้กระทรวงอุตสาหกรรมได้มีแนวคิดและนโยบายการสร้างสรรค์ระบบอุตสาหกรรมสีเขียว พยายามค้นหาแนวทางและรณรงค์กลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมเข้าร่วมนโยบายที่เกิดขึ้น ทั้งนี้กลุ่มอุตสาหกรรมจังหวัดขอนแก่นได้มีการรับแนวคิดและนโยบายเข้ามาใช้กับกลุ่มโรงงานภายในจังหวัดแล้ว ซึ่งยังไม่สามารถนำไปสู่การดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นจำเป็นต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นด้านการจัดทำองค์ความรู้และมาตรฐานอุตสาหกรรมสีเขียวเพื่อใช้สำหรับการประชาสัมพันธ์และรณรงค์การเข้าร่วมของกลุ่มโรงงานอุตสาหกรรมอย่างเป็นระบบ มีการจัดทำฐานข้อมูลสถานะโรงงานที่บ่งชี้ถึงระดับความเป็นโรงงานอุตสาหกรรมสีเขียว การจัดตั้งองค์กรแกนหลักในการขับเคลื่อนนโยบาย การประสานให้ความรู้และการมี

ระบบสนับสนุนกลุ่มโรงงานเพื่อไปสู่ตัวชี้วัดความเป็นอุตสาหกรรมสีเขียว ตลอดจนองค์ความรู้เกี่ยวกับการวางแผนบริหารจัดการการใช้ประโยชน์ที่ดิน การควบคุมและมาตรการย่านพื้นที่อุตสาหกรรมสีเขียว

7.4.1.5 นโยบายและการวิจัยด้านมหานครศูนย์กลางการศึกษา

จังหวัดขอนแก่นเป็นพื้นที่ได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการศึกษามาตั้งแต่การใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) เป็นต้นมา ส่งผลให้เมืองขอนแก่นมีการพัฒนาโครงสร้างการศึกษามาอย่างเป็นระบบและครอบคลุม มีสถาบันการศึกษาในทุกระดับและยังมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศและกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง ซึ่งมีการสะสมและพัฒนาทั้งองค์ความรู้เกี่ยวกับจังหวัดขอนแก่น ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับพื้นที่กลุ่มลุ่มน้ำโขงมาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ตลอดจนมีบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะระดับสูงด้านต่างๆ อยู่เป็นจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตาม โครงสร้างหลักสูตรยังอิงอยู่กับภาคส่วนของประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่ ในอนาคตประเทศไทยและจังหวัดขอนแก่นมีวิสัยทัศน์ในการเป็นศูนย์กลางการศึกษาในระดับอาเซียน ดังนั้นโอกาสในการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่นไปสู่การเป็นมหานครศูนย์กลางการศึกษาควรมีแนวทางการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างมีมาตรฐานระดับสากล อาทิเช่น กระบวนการเรียนรู้อย่างบูรณาการสหวิทยาการ หรือเนื้อหาหลักสูตรที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างประเทศได้ เป็นต้น

7.4.1.6 นโยบายและการวิจัยด้านมหานครแห่ง MICE & Tourism

บทบาทในการเป็นศูนย์กลางระดับภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดขอนแก่นสามารถนำไปสู่การสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ ให้เกิดขึ้นภายในเมืองได้อย่างเข้มข้น เช่น การประชุม การสัมมนา และการจัดแสดงสินค้า บทบาทดังกล่าวสามารถนำไปสู่กิจกรรมการประชุมและการท่องเที่ยว ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้สามารถนำไปสู่การจับจ่ายซื้อขาย การบริการ ที่พัก และร้านค้า ฯลฯ ตามมาอย่างมากมาย ในการวิจัยค้นพบถึงจุดเด่นของศักยภาพพื้นที่ด้านนี้ ซึ่งในการไปสู่การเป็นมหานครแห่ง MICe & Tourism จังหวัดและเมืองขอนแก่นยังจำเป็นต้องมีการวิจัยเพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาเพิ่มเติม อาทิเช่น การจัดทำระบบฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนกิจกรรม MICE & Tourism อย่างครบองค์ประกอบ การจัดตั้งองค์กรดูแลและขับเคลื่อนประสานประเด็นสาระด้าน MICE & Tourism ตลอดจนการสร้างภาพลักษณ์ของจังหวัดและเมืองขอนแก่นเพื่อให้เกิดการจดจำและการดึงดูดเข้ามาอีกครั้ง

7.4.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยจังหวัดหนองคาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยในการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคายแบ่งได้เป็น 5 ประเด็น ได้แก่ 1) เมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน 2) เมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร 3) เมืองน่าอยู่ 4) เมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน และ 5) เมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง

7.4.2.1 นโยบายและการวิจัยด้านเมืองเศรษฐกิจพิเศษอาเซียน

พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเป็นพื้นที่ต้องมีเงื่อนไขพิเศษเพื่อการสร้างแรงจูงใจทางการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งแต่ละประเทศจะมีลักษณะของเงื่อนไขธุรกิจและเงื่อนไขเชิงพื้นที่ไม่เหมือนกัน จึงนำไปสู่รูปแบบพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษที่ต่างกัน ดังนั้นโอกาสที่จังหวัดหนองคายจะสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษได้ จำเป็นต้องมีองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบเศรษฐกิจพิเศษที่เหมาะสมกับบริบทจังหวัดหนองคายทั้งด้านเงื่อนไขธุรกิจและเงื่อนไขเชิงพื้นที่ เนื่องจากลักษณะของคู่ค้ากับสินค้ามีลักษณะเฉพาะถิ่นทำการค้ามุ่งเน้นระหว่าง สปป.ลาว เวียดนาม และจีน ซึ่งการสะท้อนกิจกรรมออกมาในเชิงพื้นที่จำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงกับระบบโครงสร้างพื้นฐานรองรับกิจกรรมได้ อาทิเช่น ระบบโลจิสติกส์ สถาบันการเงิน ที่พัก ร้านค้า บริการต่างๆ และศุลกากร

ประเด็นด้านนี้การวิจัยอาจจะมีความเกี่ยวข้องทางด้านระบบเศรษฐกิจพิเศษ การวางแผนและผังเมืองเพื่อรองรับกิจกรรมเศรษฐกิจพิเศษ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ระบบโลจิสติกส์ และการพัฒนากลุ่มนักธุรกิจกับผู้ประกอบการ

7.4.2.2 นโยบายและการวิจัยด้านเมืองศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจร

ศักยภาพทำเลที่ตั้งและศักยภาพโครงสร้างระบบคมนาคมขนส่งของจังหวัดหนองคายมีศักยภาพเพียงพอต่อการเป็นศูนย์กระจายการท่องเที่ยวระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว แต่ทั้งนี้สถานการณ์ปัจจุบันของจังหวัดหนองคายยังเป็นเมืองที่มีระบบโครงสร้างพื้นฐานไม่สามารถรองรับต่อบทบาทกิจกรรมการเป็นศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวได้ จึงทำให้พื้นที่จังหวัดหนองคายรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวได้เพียงลักษณะผ่านแวะเที่ยวมากกว่าการพักค้างคืน ดังนั้นลักษณะการท่องเที่ยวแบบค้างคืนจึงมักไปอยู่ในจังหวัดอุดรธานี และเมืองเวียงจันทน์ ของ สปป.ลาว ที่มีระบบโครงสร้างพื้นฐานของเมืองที่ดีกว่า

การพัฒนาศักยภาพให้จังหวัดหนองคายสามารถเป็นศูนย์กลางกระจายการท่องเที่ยวชายแดนไทย-ลาว ครบวงจรได้ ควรมีการพัฒนาให้จังหวัดหนองคายเป็นพื้นที่จุดหมายปลายทาง (Destination) มากกว่าเป็นเพียงแหล่งดึงดูดการท่องเที่ยว (Attraction) ซึ่งการสร้างจังหวัดหนองคายให้กลายเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวจะสามารถสร้างรายได้จากกิจกรรมผ่านแวะเที่ยวเพิ่มขึ้นได้เป็นอย่างมาก และยังสามารถนำไปสู่การขับเคลื่อนการพัฒนาด้านอื่นๆ ตามมา

ประเด็นด้านนี้การวิจัยอาจจะมีความเกี่ยวข้องทางด้านระบบการจัดการพื้นที่จุดหมายปลายทาง (Destination management) การสร้างภาพลักษณ์ของเมืองเพื่อการท่องเที่ยว การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของเมือง และการพัฒนากลุ่มผู้ประกอบการเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบค้างคืน

7.4.2.3 นโยบายและการวิจัยด้านเมืองน่าอยู่

จังหวัดหนองคายควรมีการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดความเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับชาวจังหวัดหนองคาย ทั้งนี้การได้รับความเป็นเมืองน่าอยู่จากการประเมินโดยกลุ่มผู้สูงอายุของสหรัฐอเมริกาอาจจะมีองค์ประกอบและตัวชี้วัดบางกลุ่มที่ไม่สอดคล้องและไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตกับวัฒนธรรมของชาวจังหวัดหนองคาย ดังนั้นการไปสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นจำเป็นต้องมีความเข้าใจต่อองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่เหมาะสมกับท้องถิ่นอย่างชัดเจนมากกว่าการประเมินโดยวารสารของต่างประเทศ สิ่งนี้จะสามารถนำไปสู่การสร้างแผนงานและตัวชี้วัดต่อสถานะการพัฒนาจังหวัดขอนแก่นให้กลายเป็นเมืองน่าอยู่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ประเด็นด้านนี้การวิจัยอาจจะมีความเกี่ยวข้องทางด้านระบบการวางแผนและผังเมือง ด้านความเป็นเมืองน่าอยู่ในเชิงสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

7.4.2.4 นโยบายและการวิจัยเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน

การเปลี่ยนถ่ายมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย ไปสู่การเป็นมหาวิทยาลัยหนองคายที่มีบทบาทการเชื่อมโยงในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงและอินโดจีน มีความจำเป็นต้องมีการวิจัยโครงสร้างเชิงองค์กร งบประมาณและการบริหารเปรียบเทียบระหว่างบริบทของมหาวิทยาลัยขอนแก่นเดิมกับบริบทของจังหวัดหนองคายที่เข้ามารับผิดชอบ เพื่อสามารถอธิบายแง่มุมองค์ประกอบเชิงโครงสร้างที่ยังขาดอยู่ ดังนั้นการวิจัยเพื่อสร้างความเข้าใจในประเด็นนี้จะสามารถนำไปสู่โอกาสการพัฒนาศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคายให้กลายเป็นเมืองมหาวิทยาลัยหนองคาย-แม่โขง-อินโดจีน

ประเด็นด้านนี้การวิจัยอาจจะมีความเกี่ยวข้องทางด้านระบบการบริหารองค์กร ระบบการบริหารทรัพยากร ระบบการบริหารองค์ความรู้ ตลอดจนระบบการบริหารงบประมาณเพื่อการศึกษา

7.4.2.5 นโยบายและการวิจัยเมืองแห่งวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์แม่โขง

จังหวัดหนองคายเป็นกลุ่มวิสาหกิจในการสร้างผลิตภัณฑ์จากลุ่มน้ำโขงเป็นต้นทุนที่เข้มแข็ง แต่อย่างไรก็ดี ยังขาดกระบวนการพัฒนาทั้งในด้านการผลิต ผลิตภัณฑ์ ตลอดจนการสร้างระบบตลาดเพื่อกระจายสินค้า ดังนั้นควรมีการวิจัยในแง่มุมมองของการยกระดับกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนและผลิตภัณฑ์ลุ่มน้ำโขงอย่างเป็นระบบ

ประเด็นด้านนี้การวิจัยอาจจะมีความเกี่ยวข้องทางด้านระบบอุตสาหการ ระบบการออกแบบผลิตภัณฑ์ และระบบการตลาด

7.4.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยจังหวัดบึงกาฬ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการวิจัยในการบูรณาการศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การวิจัยด้านระบบเศรษฐกิจยางพารา 2) การวิจัยด้านการค้าชายแดน และ 3) การวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

7.4.3.1 นโยบายและการวิจัยด้านระบบเศรษฐกิจยางพารา

จังหวัดบึงกาฬจำเป็นต้องมีหน่วยงานหรือองค์กรที่ดูแลองค์ความรู้เชิงระบบเพื่อการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจยางพาราให้กับจังหวัด เนื่องจากเป็นองค์ประกอบเชิงเศรษฐกิจที่เป็นต้นทุนพื้นฐานให้กับเมือง ซึ่งความเป็นเมืองและชุมชนจะกลายเป็นองค์ประกอบที่สามารถนำไปสู่ศักยภาพพื้นที่ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กับการค้าชายแดนได้ต่อไป

องค์ความรู้เชิงระบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจยางพารา หมายถึง องค์ความรู้ตั้งแต่ระบบการผลิตของสวนยางพารา การแปรรูปหรือการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตผลยางพารา จนไปถึงการสร้างระบบตลาดหรือพื้นที่กระจายสินค้าเพื่อสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องให้กับชาวจังหวัดบึงกาฬที่ประกอบอาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับยางพารา

ประเด็นด้านนี้การวิจัยอาจจะมีความเกี่ยวข้องทางด้านระบบการทำสวนยางพารา การแปรรูปผลผลิตยางพารา และระบบตลาดของยางพารา

7.4.3.2 นโยบายและการวิจัยด้านการค้าชายแดน

จังหวัดบึงกาฬควรมีการศึกษาเกี่ยวกับระบบการค้าชายแดนเนื่องจากระบบการค้าชายแดนที่ดีจะสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มจากกิจกรรมการค้าชายแดนเข้าพื้นที่จังหวัดได้ รายได้ดังกล่าวจะสามารถนำย้อนกลับไปสู่การพัฒนาระบบด้านอื่นๆ ของจังหวัดบึงกาฬให้สามารถยกระดับได้อย่างเป็นมาตรฐาน

ระบบการค้าชายแดนจะหมายถึงพื้นที่ศูนย์รวมกิจกรรมการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีสินค้าที่ไม่สามารถผลิตเองได้นำมาแลกเปลี่ยนบนพื้นที่แห่งนี้ ตลอดจนการมีกลไกสนับสนุนหรือกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น เช่น พื้นที่ปลอดภาษี เป็นต้น ทั้งนี้จำเป็นจะต้องมีการวิจัยเพิ่มเติมในรายละเอียดศักยภาพพื้นที่นี้อย่างเป็นระบบ เพื่อที่จะสามารถนำไปสู่ขับเคลื่อนในเชิงปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

ประเด็นด้านนี้การวิจัยอาจจะมีความเกี่ยวข้องทางด้านระบบธุรกิจการค้า ด้านความสัมพันธ์ชายแดน และด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตลอดจนการวางแผนและผังเชิงพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมการค้าชายแดน

7.4.3.3 นโยบายและการวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จังหวัดบึงกาฬมีศักยภาพพื้นที่ด้านสวนยางพาราและวิถีชุมชนริมโขงที่สามารถเป็นแหล่งดึงดูดการเข้ามาท่องเที่ยวภายในพื้นที่ได้ ทั้งนี้จังหวัดบึงกาฬจำเป็นต้องกำหนดลักษณะของการพัฒนาและแนวทางปฏิบัติกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ชัดเจนให้กับกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่ เนื่องจากบางครั้งการขาดการควบคุมหรือทิศทางอาจจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างไร้ทิศทางจนเสียลักษณะศักยภาพพื้นที่ที่มีอยู่เดิมอย่างสิ้นเชิง ซึ่งมีกรณีศึกษาให้เห็นได้ในประเทศไทยอย่างมากมาย อาทิเช่น เมืองปาย หรือเมืองเชียงคาน เป็นต้น ดังนั้นจังหวัดบึงกาฬจำเป็นต้องมีการวิจัยเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและควบคุมรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของจังหวัดบึงกาฬ ตลอดจนการใช้เครื่องมือหรือมาตรการในการควบคุม และการทำความเข้าใจร่วมกันกับชาวจังหวัดบึงกาฬ

ประเด็นด้านนี้การวิจัยอาจจะมีความเกี่ยวข้องทางด้านระบบการท่องเที่ยว ด้านการอนุรักษ์ ด้านธุรกิจรองรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลอดจนระบบโครงสร้างพื้นฐานรองรับกิจกรรมท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย. 2555. **ประชากรจากการทะเบียน เนื้อที่ ความหนาแน่น และบ้าน จำแนกตามภาคและจังหวัด พ.ศ. 2555.** ค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2555. จาก http//service.nso.go.th/nso/datd/data23/stat-23/toc-1/1.1.1-4n.xls

กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย. 2555. **จำนวนประชากร และความหนาแน่น รายจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2555.** ค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2555. จาก http//service.nso.go.th/nso/datd/data23/stat-23/toc-1/1.1.1-3.xls

กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย. 2555. **จำนวนเทศบาล อบต. ตำบล และหมู่บ้าน รายจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** ค้นเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2555. จาก http//www.nso.go.th/

กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2555. **เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า.** ค้นเมื่อ 2 เมษายน 2555. จาก http://www.forest.go.th/conserv/wildlife/sanctuary/sanc.htm

กรมชลประทาน. 2554. **ข้อมูลลุ่มน้ำ ลุ่มน้ำหลัก ลุ่มน้ำสาขา และเขื่อนในลุ่มน้ำสาขา.** ค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2555. จาก http://www.rid.go.th/index-wt25htm

กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2555. **ธรณีวิทยาประเทศไทย.** ค้นเมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2555. จาก http://www.dmr.go.th/geothai

กรมพัฒนาที่ดิน. 2555. **การใช้ประโยชน์ที่ดิน.** กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2536. **รายงานลักษณะของชุดดินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช. 2555. **จำนวนและเนื้อที่ป่าสงวนแห่งชาติ.** ค้นเมื่อ 10 เมษายน 2555. จาก http://www.forest.go.th/stst/stst47/TAB4.htm

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2554. **สินค้าเกษตรรายจังหวัด**. ค้นเมื่อ 4 เมษายน 2554. จาก http://asakaset.doae.go.th/asa/report1-2-new.php

ฉันทัส เพียรธรรม. 2542. **สถาปนาสถาบันเมือง: เมือง การเมือง ชุมชน และประชาสังคม.** กรุงเทพฯ: สถาบันการพัฒนาพื้นฐาน. ฉันทัส เพียรธรรม. 2542.

ชรัตน์ มงคลสวัสดิ์. 2549. **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ศักยภาพเชิงพื้นที่เพื่อการพัฒนา.** มหาวิทยาลัยขอนแก่น : ศูนย์สารสนเทศเพื่อการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

ดารณี บัญชรเทวกุล. 2555. **กระบวนการเป็นเมืองกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนา (Urbanization and Social Change in Developing Countries).** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทวีศักดิ์ นพเกษร. 2555. **วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เล่ม 2.** นครราชสีมา : อินดี้อาร์ต.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. 2555. **การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ : เอส.พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.อาร์.

นันทิยา หุตานุวัตร และ ณรงค์ หุตานุวัตร. 2549. **การพัฒนาองค์กรชุมชน.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ธรรกมลการพิมพ์.

บวชศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล. 2549. **ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy).** หนังสือชุดความรู้ด้านการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เล่มที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราณี โพธิสุข. 2554. **วิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study).** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://rlc.nrct.go.th/ewt_dl.php?nid=895 [7 สิงหาคม 2555]

ปุสตี อาคมานนท์ มอนซอน และ ปัทมา สุพรรณกุล. 2549. **การพัฒนาเครือข่ายพันธมิตรภาคประชาสังคม: บทเรียนและวิธีวิทยา.** กรุงเทพมหานคร : พี.ลิฟวิ่ง.เอ.

พัทยา สายหู. 2540. **กลไกของสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ยงธนิศร์ พิมลเสถียร. 2543. **แนวคิดของการวางผังที่ให้ผลในทางปฏิบัติ.** เอกสารบทความวิชาการประกอบการสัมมนาการประชุมวิชาการออกแบบและวางผังชุมชนเมืองและผังเมือง ครั้งที่ 1 เรื่อง “มหานคร” วันที่ 24 มกราคม 2543. ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน). 2548. **พลังองค์กรชุมชน.** กรุงเทพฯ : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สฤษดิ์ ติยะวงศ์สุวรรณ และ อภิวัฒน์ รัตนวราหะ. 2555. แนวคิดด้านองค์กรฟื้นฟูเมืองสำหรับประเทศไทย (บรรณาธิการ). ใน เกรียงไกร เกิดศิริ. **วารสารวิชาการประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร หน้าจั่ว ฉบับสถาปัตยกรรม และการออกแบบ.** 26: 49-70.

สฤษดิ์ ติยะวงศ์สุวรรณ. 2555. กรอบแนวคิด วิธีการและเครื่องมือในการวิเคราะห์โครงข่ายทางสังคมของผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการวางแผนฟื้นฟูเมือง. **เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ Built Environment Research Associates' Conference, BERAC 3, 2012 (Proceeding).** คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. วันที่ 25 พฤษภาคม 2555.

สฤษดิ์ ติยะวงศ์สุวรรณ. 2554. วิวัฒนาการขององค์กรชุมชนฟื้นฟูเมืองในประเทศไทย. ใน ชาตรี ประกิตนนทการ (บรรณาธิการ). **วารสารวิชาการประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย**. 8: 163-176.

สุพิชชา โตวิวิชญ์. 2554. **สถาปนิก ชุมชน คน สถาปัตยกรรม.** กรุงเทพฯ : คอร์ปอเรชั่น โฟร์ดี.

สุภางค์ จันทวานิช. 2554. **การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ.** พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศูนย์สารสนเทศเพื่อการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2538. **รายงานฉบับสมบูรณ์ ฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติเชิงพื้นที่สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น.** ขอนแก่น : [ม.ป.พ.]

อัจฉรา สโรบล. 2553. **เอกสารประกอบการสอนวิชาการจัดระเบียบชุมชนของสังคมไทย.** ภาควิชามนุษยสัมพันธ์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อัน นิมมานเหมินท์. 2521. **พัฒนาประเทศโดยหลักสหกรณ์และการวางแผนกายภาพ**. หนังสือที่ระลึกวันครบรอบวันเกิด 84 ปี นางกิมฮ้อ นิมมานเหมินท์. วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2521. ม.ป.ท.

อรพินท์ สพโชคชัย. 2541. **สังคมเสถียรภาพและกลไกประชารัฐที่ดี (Good governance)**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

ภาษาอังกฤษ

Alinsky, S.D. 1941. Community Organization and Analysis. **American Journal of Sociology**. 46(6): 797-808.

Allmendinger, P. 2002. Towards a post-positivist typology of planning theory. **Planning Theory**. 1(1): 77-99.

Arnstein, S.R. 1969. A Ladder of Participation in the USA. **Journal of the American Planning Association**. 35(4): 216-224.

Bailey, N. 1994. Towards a Research Agenda for Public-private Partnerships. **Local Economy**. 8: 292-306.

Ball, M., *Le Ny*, L. and *Maginn*, P. *2003*. Synergy in urban regeneration partnerships: property agents' perspectives. **Urban Studies**. 40(11): 2239-2253.

Bodin, O. and Crona, B.I. 2009. The Role of Social Networks in Natural Resource Governance: What Relational Patterns Make a Difference?. **Global Environmental Change**. 19: 366-374.

Bryson, J.M., Crosby, B.C., and Bryson, J.K. 2009. Understanding Strategic Planning and the Formulation and Implementation of Strategic Plans as a Way of Knowing: The Contributions of Actor-network Theory. **International Public Management Journal**. 12(2): 172-207.

CAG consultants. 2009. **Participation: A Theoretical Context** [Online]. Available from : http://www.cagconsultants.co.uk/resources/communities/Participation_Theoretical_Frameworks.pdf [2011, August 28]

Carmon, N. 1999. Three Generations of Urban Renewal Policies: Analysis and Policy Implications. **Geoforum**. 30: 145-158.

Choguill, M.B.G. 1996. A Ladder of Community Participation for Underdevelopment Countries. **HABITAT**. 20(3): 431-444.

Church, M. et al. 2002. **Participation, Relationships and Dynamic Change: New Thinking on Evaluating the Work of International Networks** [Online]. Available from : http://www.ucl.ac.uk/dpu/k_s/publications/working_papers/chronological/WP_121.pdf [2012, December 22]

de Kruijf, J.V. 2008. **Problem structuring in decision-making processes** [Online]. Available from : http://www.coastalwiki.org/coastalwiki/Problem_structuring_in_decision-making_processes [2012, August 1]

Faludi, A. 1984. **Planning Theory.** 4th edition. Urban and Regional Planning Series. Volume 7. Oxford: Pergamon Press.

Fletcher, S. 2007. **Representing Stakeholder Interests in Partnership Approaches to Coastal Management: experiences from the United Kingdom.** Ocean and Coastal Management. Volume 50. pp 606-622.

Hamdi, N. and Goethert, R. 1997. **Action Planning for Cities: A Guide to Community Practice**. Chichster: John Wiley & Sons Ltd. England.

Hughes, J. and Carmichael, P. 1998. **Building Partnerships in Urban Regeneration: a case study from Belfast**. Community Development Journal. Volume 33. Number 3. pp 205-225.

Kumar, K. and van Dissel, H.G. 1996. Sustainable Collaboration: Managing Conflict and Cooperation in Interorganizational Systems. **MIS Quaterly**. 20(3): 279-300.

Lichfield, D. 2000. Organization and Management. P. Robert and H. Sykes (eds.). 2000. **Urban Regeneration: A Handbook**. London: SAGE Publication.

McGrath, J.E. 1984. **Groups: Interaction and Performance**. New Jersey: Prentice-Hall.

McQuaid, R.W. 2000. The Theory of Partnership-Why have Partnership?. in Osborn, S.P. (ed.). **Managing Public-private partnerships for Public Services: An International Perspective**. London: Routledge. 9-35.

Nelson, S. 2001. The Nature of Partnership in Urban Renewal in Paris and London. **European Planning Studies**. 9(4): 483-502.

Palys, T. 2008. Purposive Sampling. In Lisa M. Given (ed.). **The Sage Encyclopedia of Qualitative Research Methods**. 2: 697-698.

Prell, C., Hubacek, K. and Reed, M. 2009. Stakeholder Analysis and Social Network Analysis in Natural Resource Management. **Society & Natural Resource**. 22(6): 501-518.

Reed, M.S., Graves, A., Dandy, N., Posthumus, H., Hubacek, K., Morris, J., Prell, C., Quinn, C.H., and Stringer, L.C. 2009. Who's in and why? A typology of stakeholder analysis methods for natural resource management. **Journal of Environmental Management**. 90: 1933-1949.

Repetti, A. and Prelaz-Droux, R. 2002. **An urban monitor for a participative urban planning** [Online]. Available from : http://www.gisdevelopment.net/proceedings/gisdeco/sessions/s1_alexpf.htm [2012, October 2]

Rittel, H.W.J. and Webber, M.M. 1973. Dilemmas in a general theory of planning. **Policy Sciences**. 4: 155-169.

Roberts, P. and Sykes, H. 2000. **Urban Regeneration: A Handbook**. London: Sage publication

Ross, C.L. and Leigh, N.G. 2000. Planning, Urban Revitalization, and the Inner City; An Exploration of Structural Racism. **Journal of Planning Literature**. 14: 367-390.

Sanoff, H. 2000. **Community Participation Methods in Design and Planning**. New York: John Wiley & Sons, Inc.

Spee, A.P. and Jarzabkowski, P. 2011. Strategic Planning as Communicative Process. **Organization Studies**. 32: 1217-1245.

Srbljanin, A. 2000. **The Development of a Theoretical Model of Partnership: with a Case Study on the Coventry and Warwickshire Partnership Assembled for the First Round of the Single Regeneration Budget.** Dissertation. Centre for Urban and Regional Studies. The University of Birmingham. UK.

Taylor, M. 2007. The Nature of Community Organizing: Social Capital and Community Leadship. In Cnaan, R.A. and Milofsky, C. (ed.). **Handbook of Community Movements and Local Organizations**. New York: Springer Science. pp 329-345.

Tellis, W. 1997. **Introduction to Case Study** [Online]. Available from: http://www.nova.edu/ssss/QR/QR3-2/tellis1.html [9 April 2013]

Tichy, N.M. 1982. Managing Change Strategically: The Technical, Political, and Cultural Keys. **Organizational Dynamics**. Autumn 1982: 59-80.

Tsenkova, S. 2002. “Partnerships in Urban Regeneration: From ‘Top Down’ to ‘Bottom Up’ Approach”. In Tsenkova, S. (ed.) **Urban Regeneration: Learning from the British Experience**. Calgary: University of Calgary. pp.73-84.

Turk, H. 1973. Comparative Urban Structure from an Interorganizational Perspective. **Administrative Science Quarterly**. 18(1): 37-55.

van Bortel, G. 2007. **Network Governance in Action: The Case of Groningen, Complex Decision-making in Urban Renewal**. International Conference 25-28 June 2007. Sustainable Urban Areas. Rotterdam.

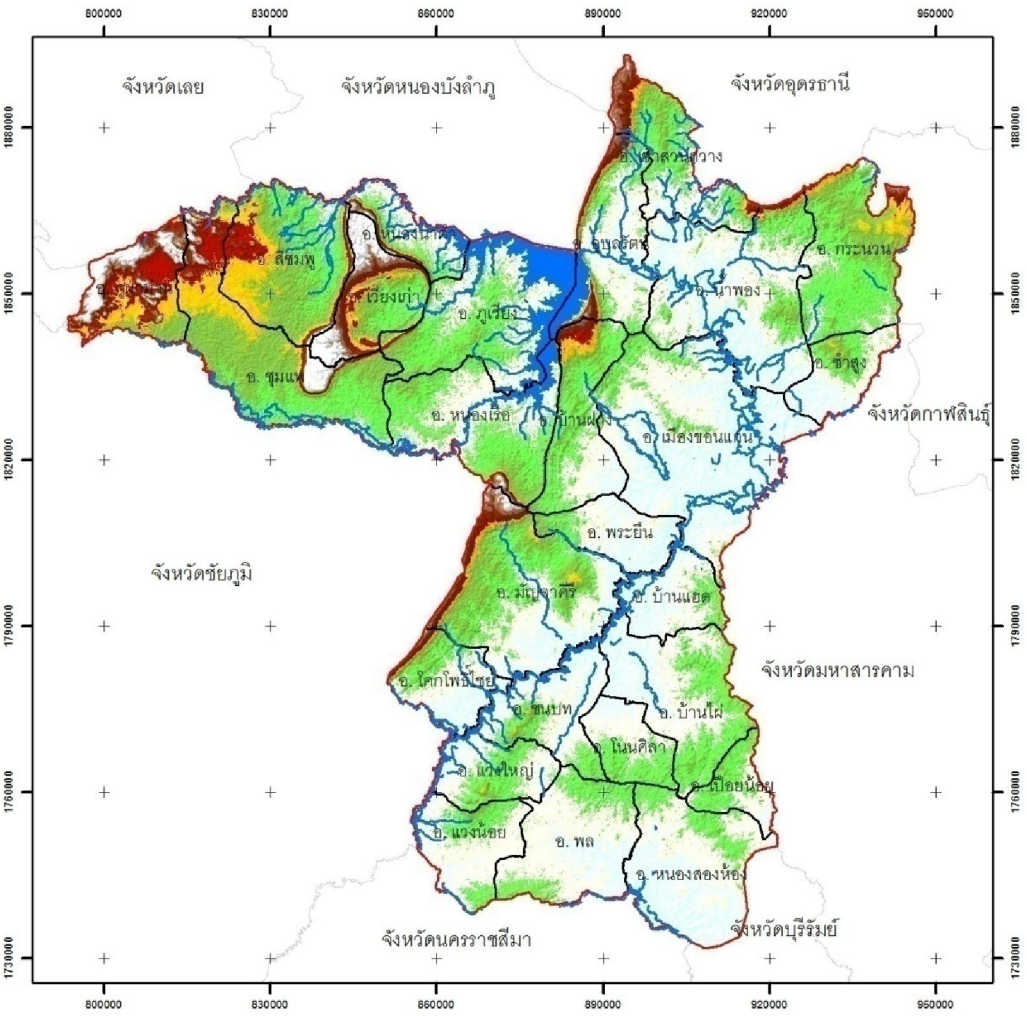
Vilaplana, B. 1998. **Partnerships and Networks as New Mechanisms Towards Sustainable Urban Regeneration** [Online]. Available from: http://www.ucl.ac.uk/dpu/k_s/publications/working_papers/WP_91.pdf [2012, December 22]

Yin, R.K. 1994. **Case Study Research: Design and Methods**. 2nd Edition. Applied Social Research Methods Series Volume 5. USA: SAGE Publications.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แผนที่วิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

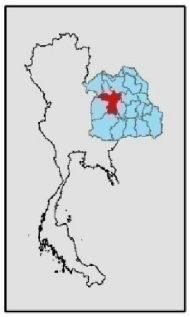

แผนที่หมายเลข 1

แผนที่ภูมิประเทศจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

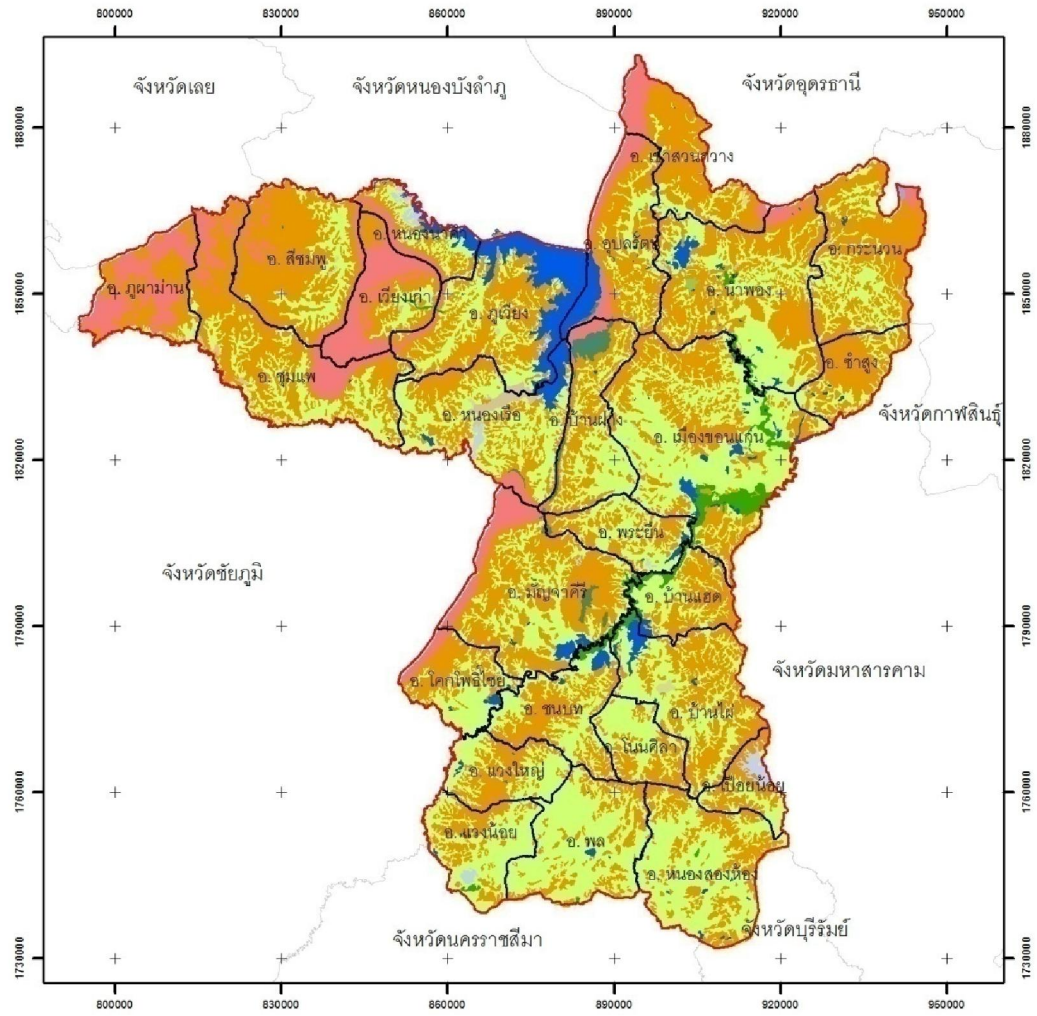
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ทางน้ำสายหลัก
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- เขื่อนอุบลรัตน์

ระดับความสูง / เมตร

- 641 - 876
- 545 - 640
- 458 - 544
- 377 - 457
- 305 - 376
- 253 - 304
- 220 - 252
- 196 - 219
- 174 - 195
- 77 - 173

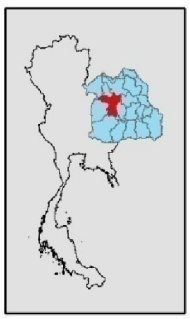

แผนที่หมายเลข 2

แผนที่ชุดดินจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

แผนที่ชุดดินกรมพัฒนาที่ดิน มาตราส่วน 1 : 50,000

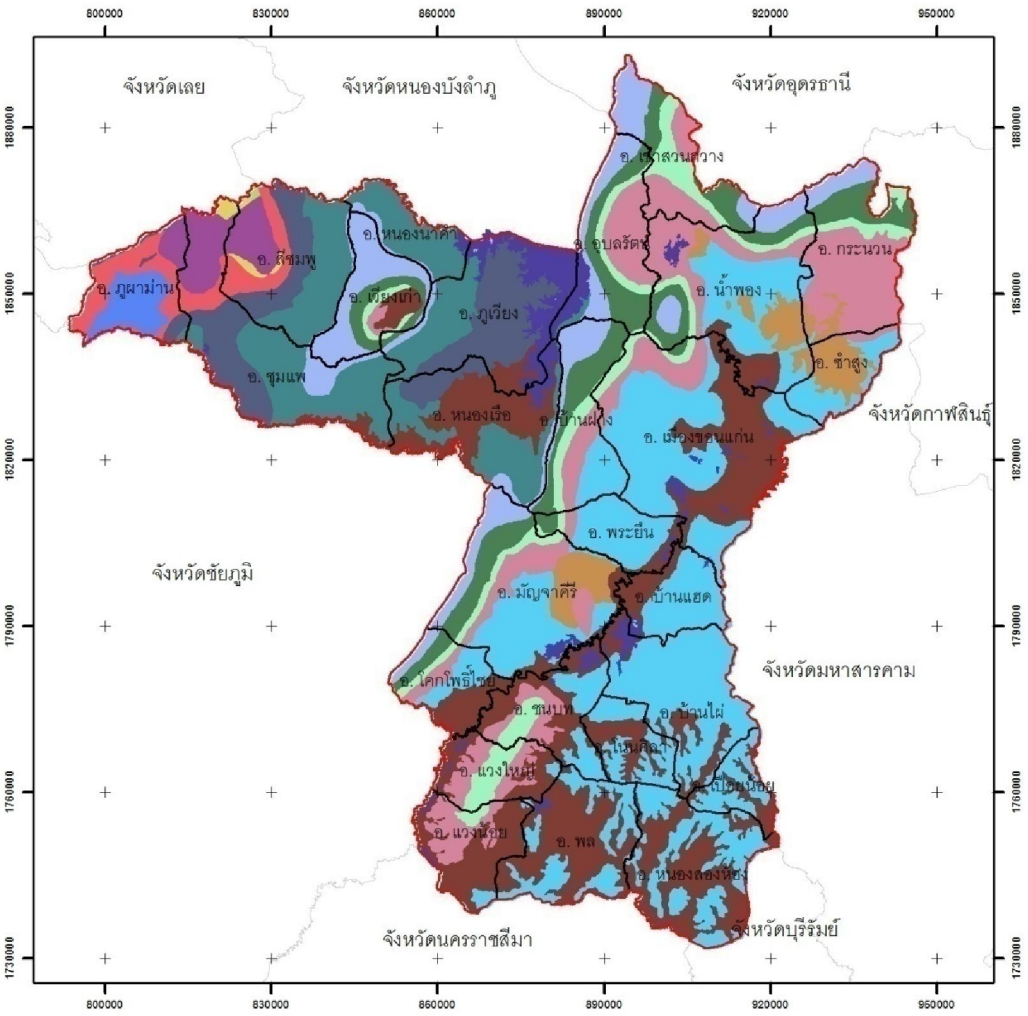
คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

สัญลักษณ์ชุดดิน

- ดินดอน
- ดินดอน/ดินนา
- ดินดอน/ดินเชิงเขา
- ดินดอน/พื้นที่ชุมชน
- ดินนา
- ดินนา/ดินดอน
- ดินนา/ดินเชิงเขา
- ดินเชิงเขา
- ดินเชิงเขา/พื้นที่ชุมชน
- ที่ลุ่มชื้นแฉะ
- ที่อยู่อาศัย
- พื้นที่ชุมชน
- หน้าผาชัน
- แหล่งน้ำ

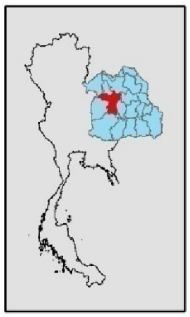

แผนที่หมายเลข 3

แผนที่ธรณีวิทยาจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

แผนที่ธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี มาตราส่วน 1:250,000

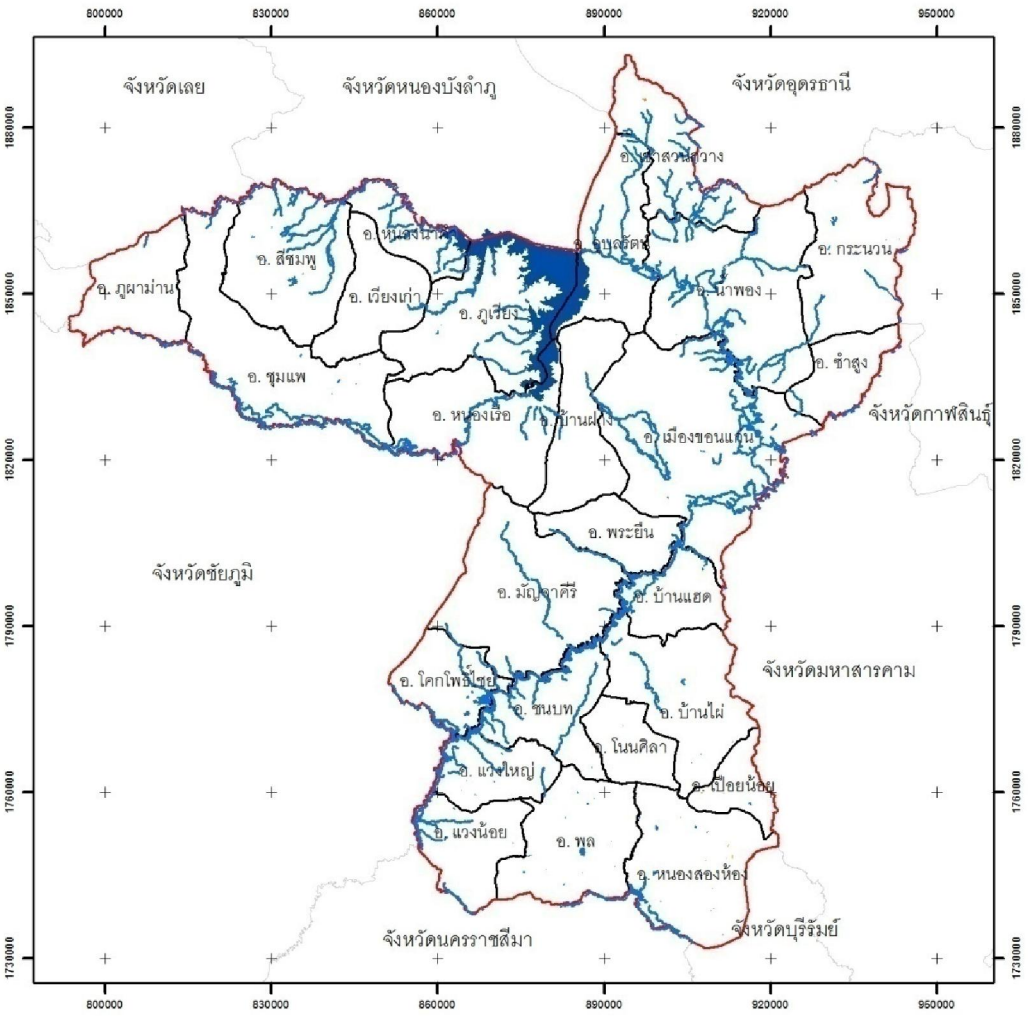
คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

สัญลักษณ์ธรณีวิทยา

- QUATERNARY (Qa)
- DOK DU
- HUAI HIN LAT
- HUAI SOM
- KHOK KRUAT
- Lower-PERMIAN
- MAHA SARAKHAM
- Midle-PERMIAN
- NAM PHONG
- PHA NOK KHAO
- PHRA WIHAN
- PHU KRADUNG
- PHU PHAN
- QUATERNARY (Qt)
- SAO KHUA
- WATERBODY

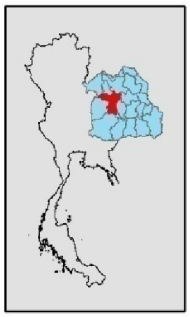

แผนที่หมายเลข 4

แผนที่ทรัพยากรแหล่งน้ำจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

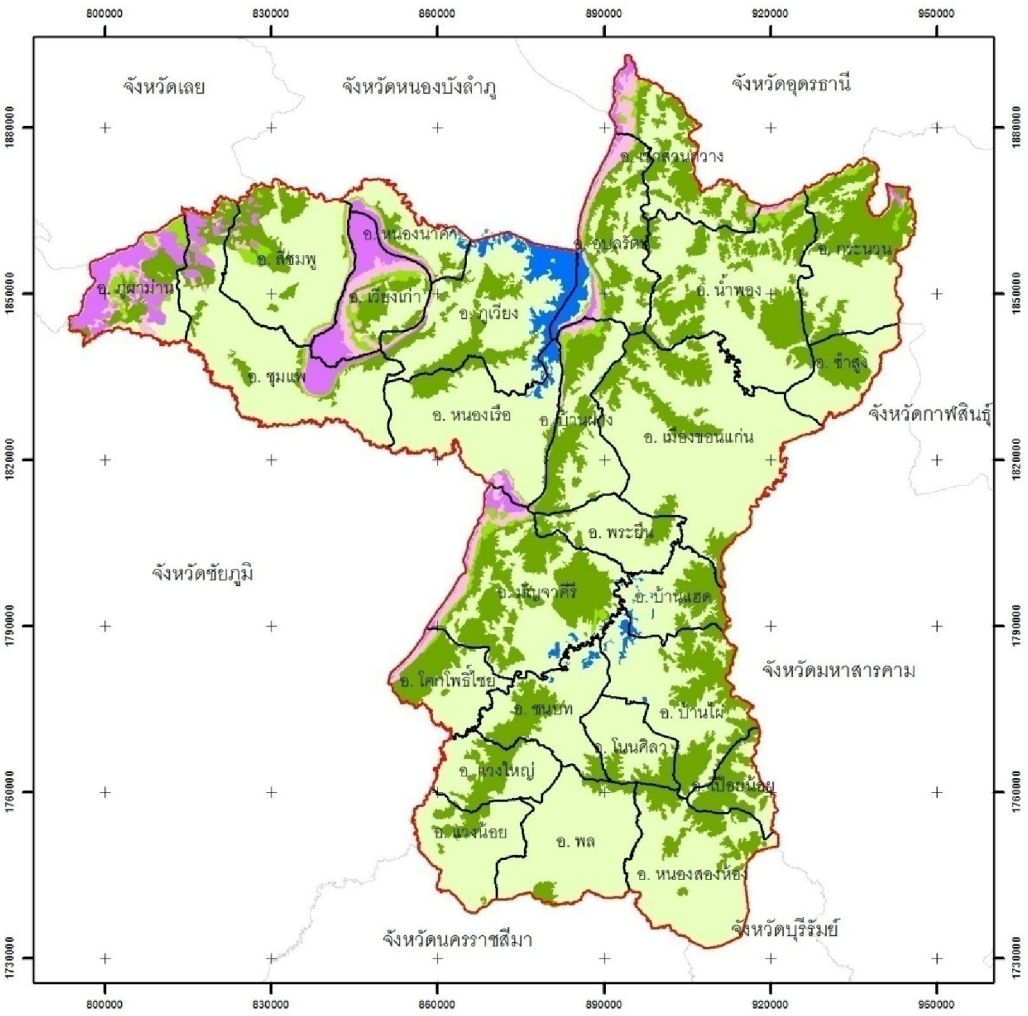
กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

แผนที่ภูมิประเทศ กรมแผนที่ทหาร มาตราส่วน 1:50,000

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ทางน้ำสายหลัก
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- เขื่อน
- อ่างเก็บน้ำ
- ฝาย

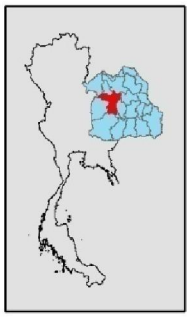

แผนที่หมายเลข 5

แผนที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

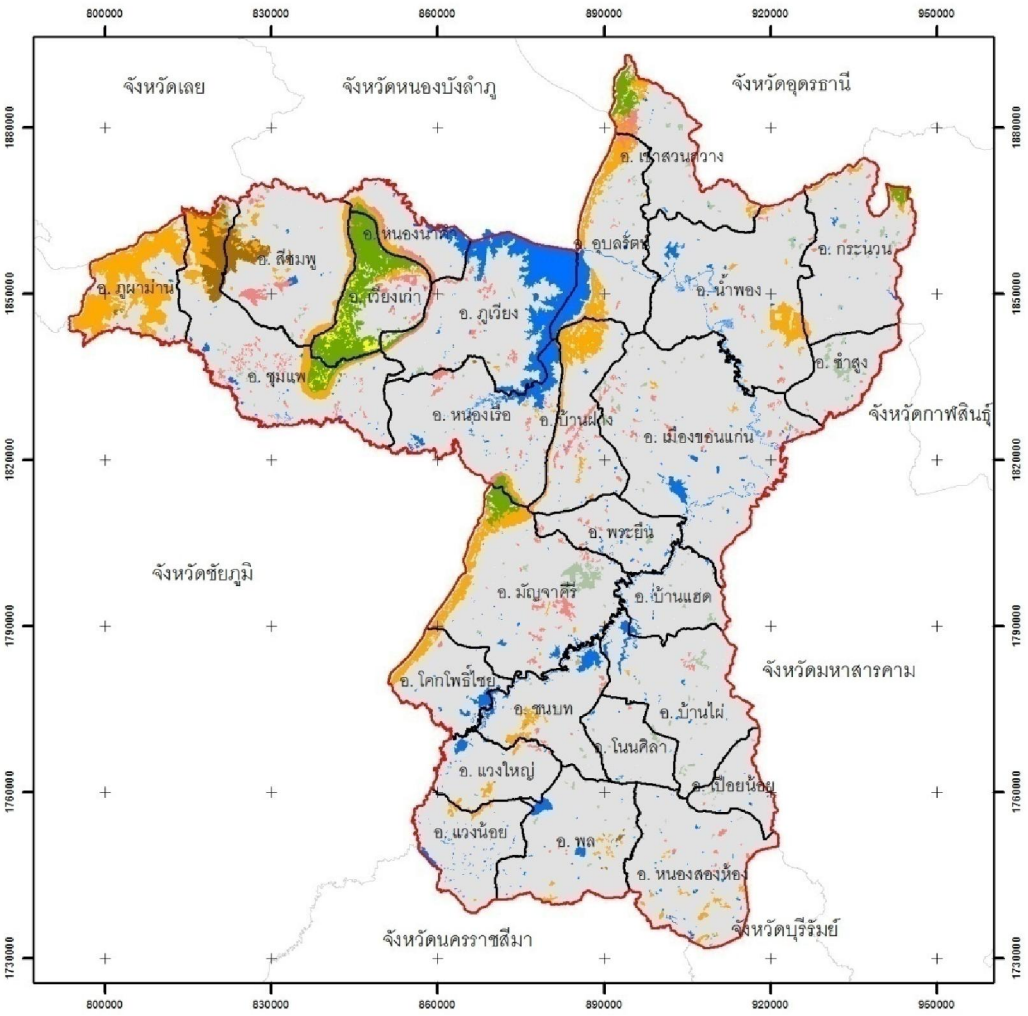
กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

แผนที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1A
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1B
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 2
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 3
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 4
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 5
- แหล่งน้ำ

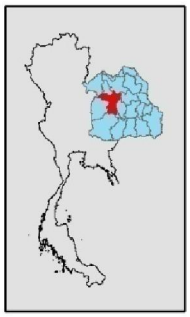

แผนที่หมายเลข 6

แผนที่ประเภทป่าไม้จังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

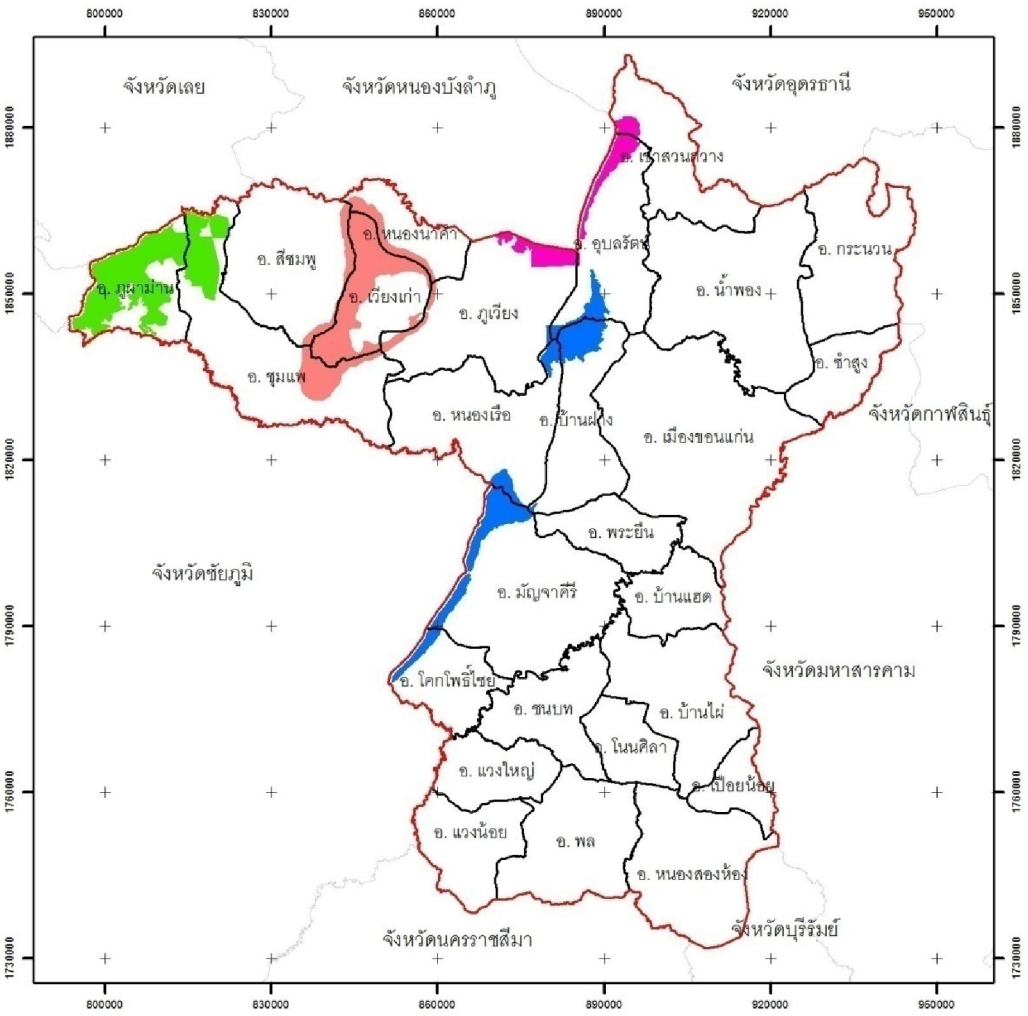
กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

แผนที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ป่าดิบเขา
- ป่าผสม
- ป่ายูคาลิปตัส
- ป่าสนเขา
- ป่าเต็งรัง
- ป่าเบญจพรรณ
- พื้นที่ไม่ใช่ป่า
- แหล่งน้ำ
- ไม่ริมน้ำ

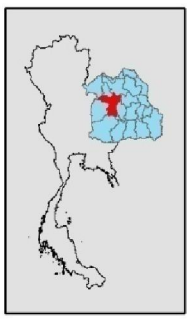

แผนที่หมายเลข 7

แผนที่เขตอุทยานแห่งชาติจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

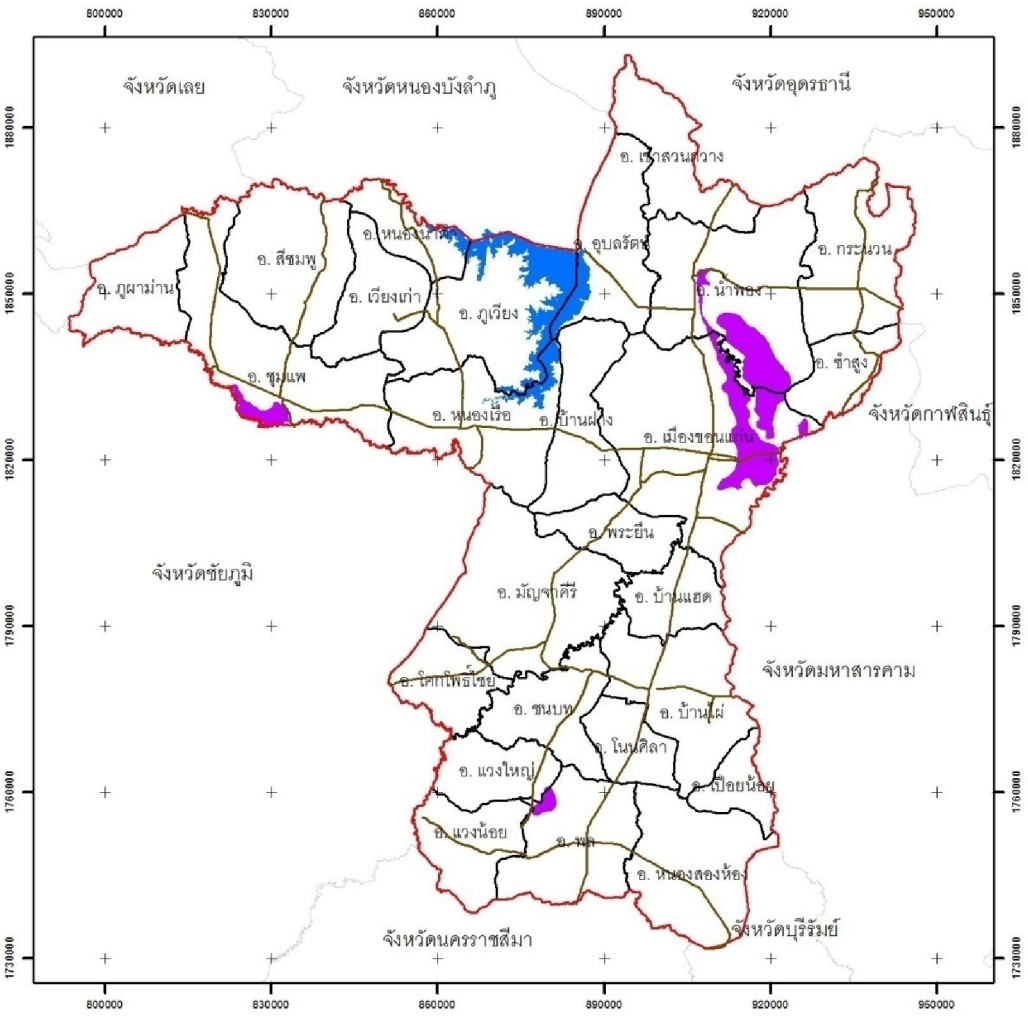
กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- อุทยานแห่งชาติน้ำพอง
- อุทยานแห่งชาติภูผาม่าน
- อุทยานแห่งชาติภูเก้า-ภูพานคำ
- อุทยานแห่งชาติภูเวียง

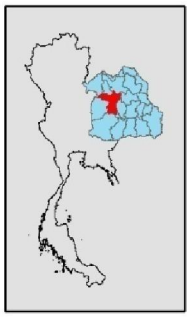

แผนที่หมายเลข 8

แผนทีสาธารณูปโภคจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

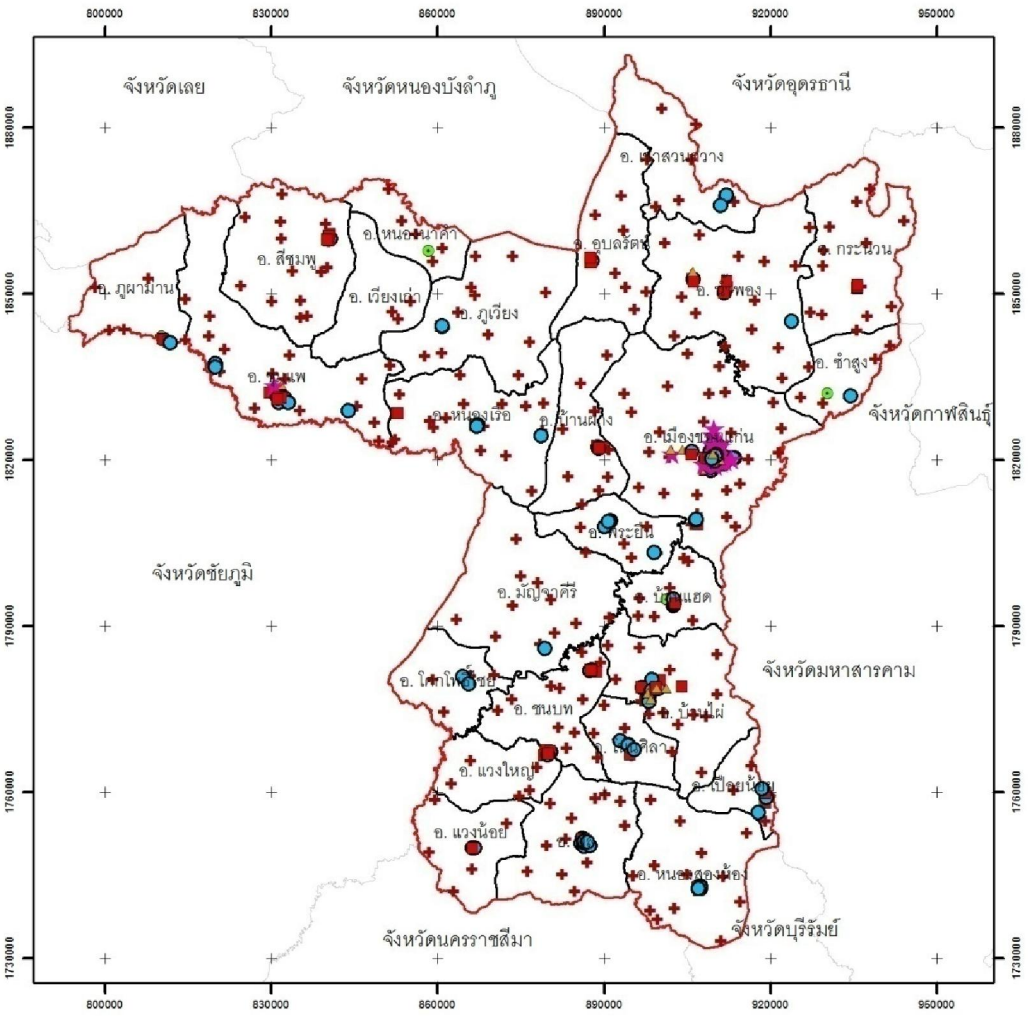
กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

กรมชลประทาน, กรมทางหลวง, และกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

คำอธิบายสัญลักษณ์

- เส้นทางคมนาคมสายหลัก
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- เขื่อนอุบลรัตน์
- พื้นที่ชลประทาน

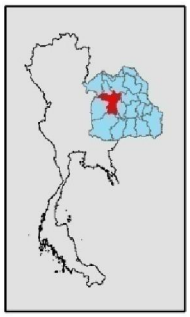

แผนที่หมายเลข 9

แผนที่สาธารณูปการจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

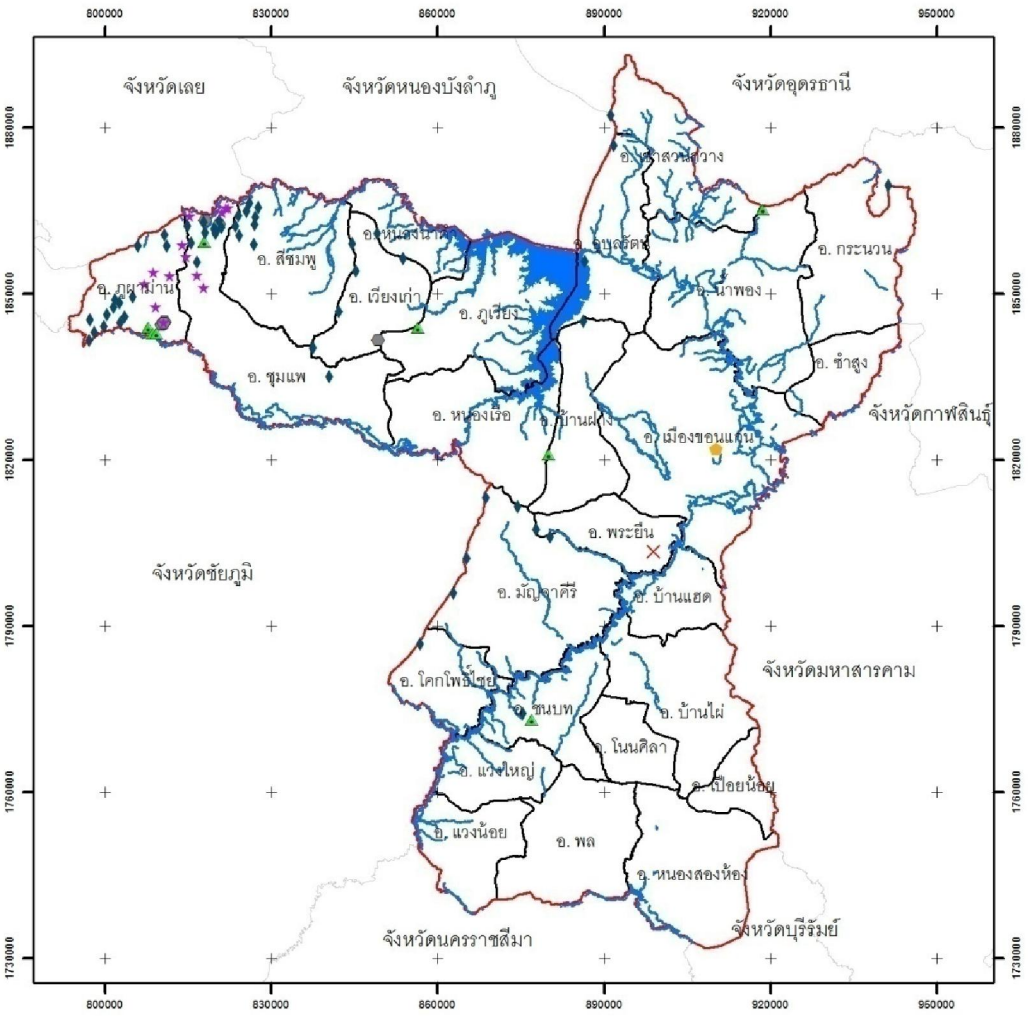
กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ที่ว่าการอำเภอ
- สถานที่ราชการ
- ศูนย์บริการประชาชน
- หน่วยงานเอกชน
- สถานศึกษา
- โรงพยาบาล/สถานีอนามัย
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ

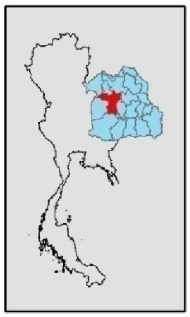

แผนที่หมายเลข 10

แผนที่แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

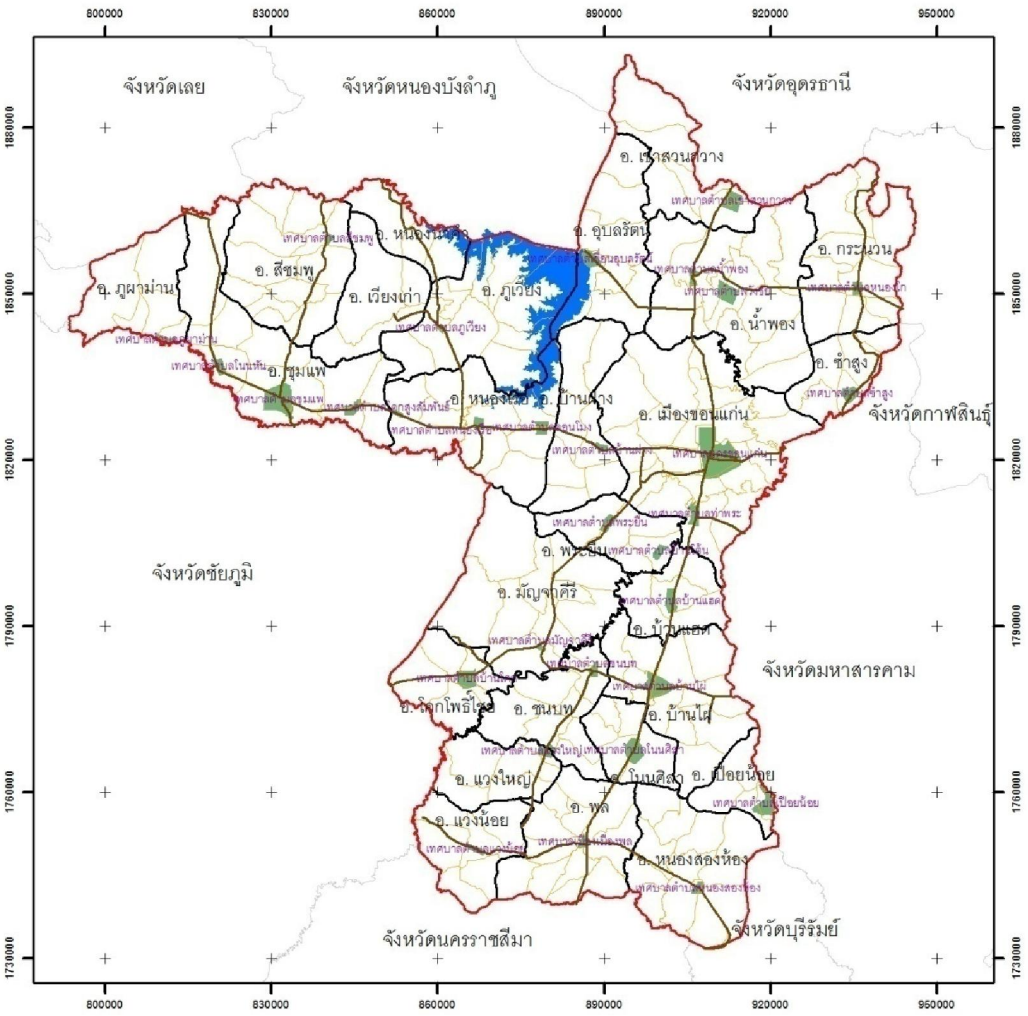
กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ผา
- พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
- ภู
- อนุสาวรีย์พุฒาจารย์
- เขา
- ถ้ำ
- ทางน้ำสายหลัก
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- เขื่อนอุบลรัตน์

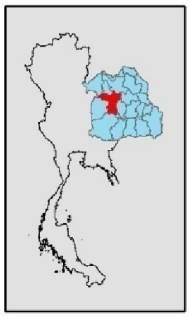

แผนที่หมายเลข 11

แผนที่ของเขตการปกครองจังหวัดขอนแก่น

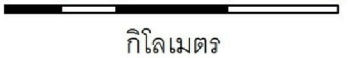
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

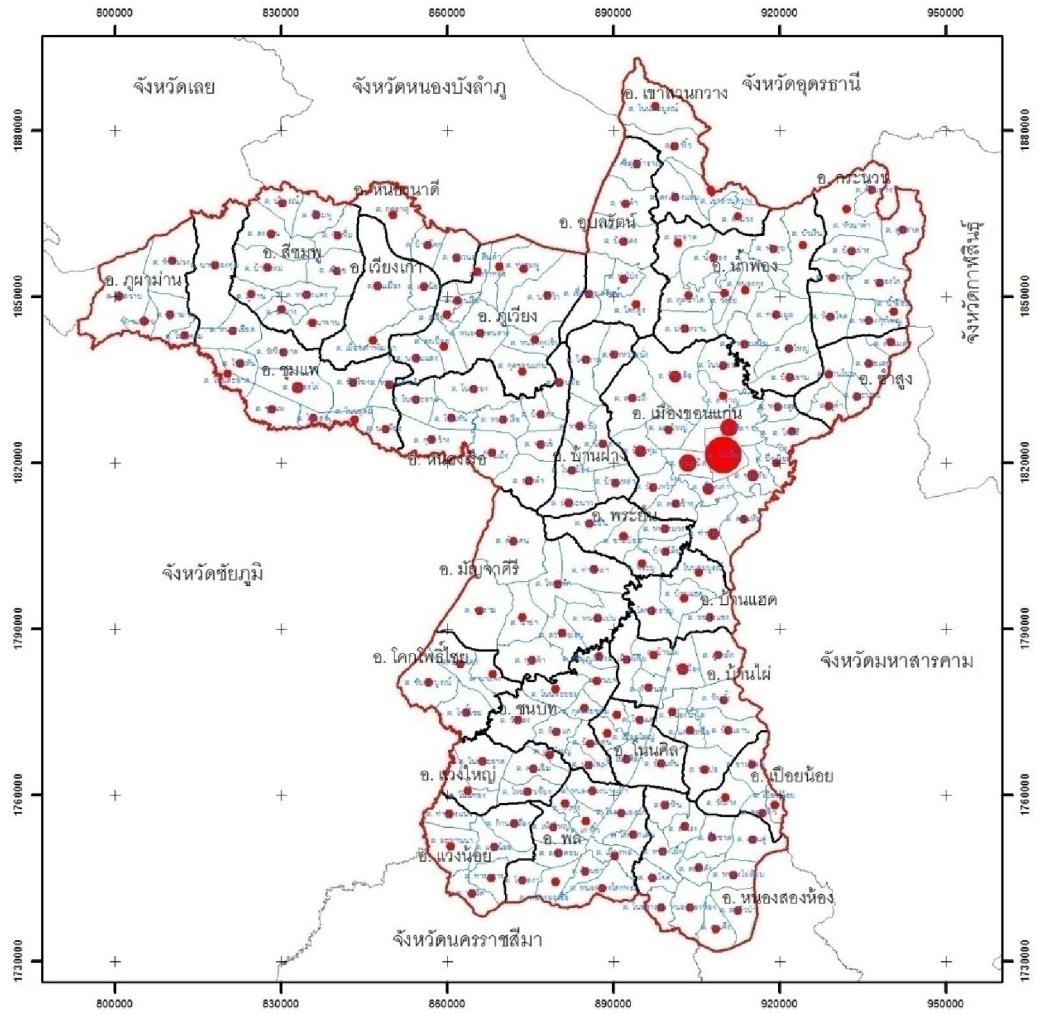
กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

คำอธิบายสัญลักษณ์

- เส้นทางคมนาคมสายหลัก
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ตำบลขอนแก่น
- พื้นที่เขตเทศบาล
- เขื่อนอุบลรัตน์

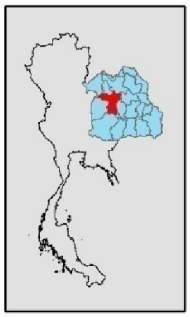

แผนที่หมายเลข 12

แผนที่แสดงจำนวนประชากรรายตำบล จังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

104,686 - 116,118

93,254 - 104,685

81,821 - 93,253

70,389 - 81,820

58,956 - 70,388

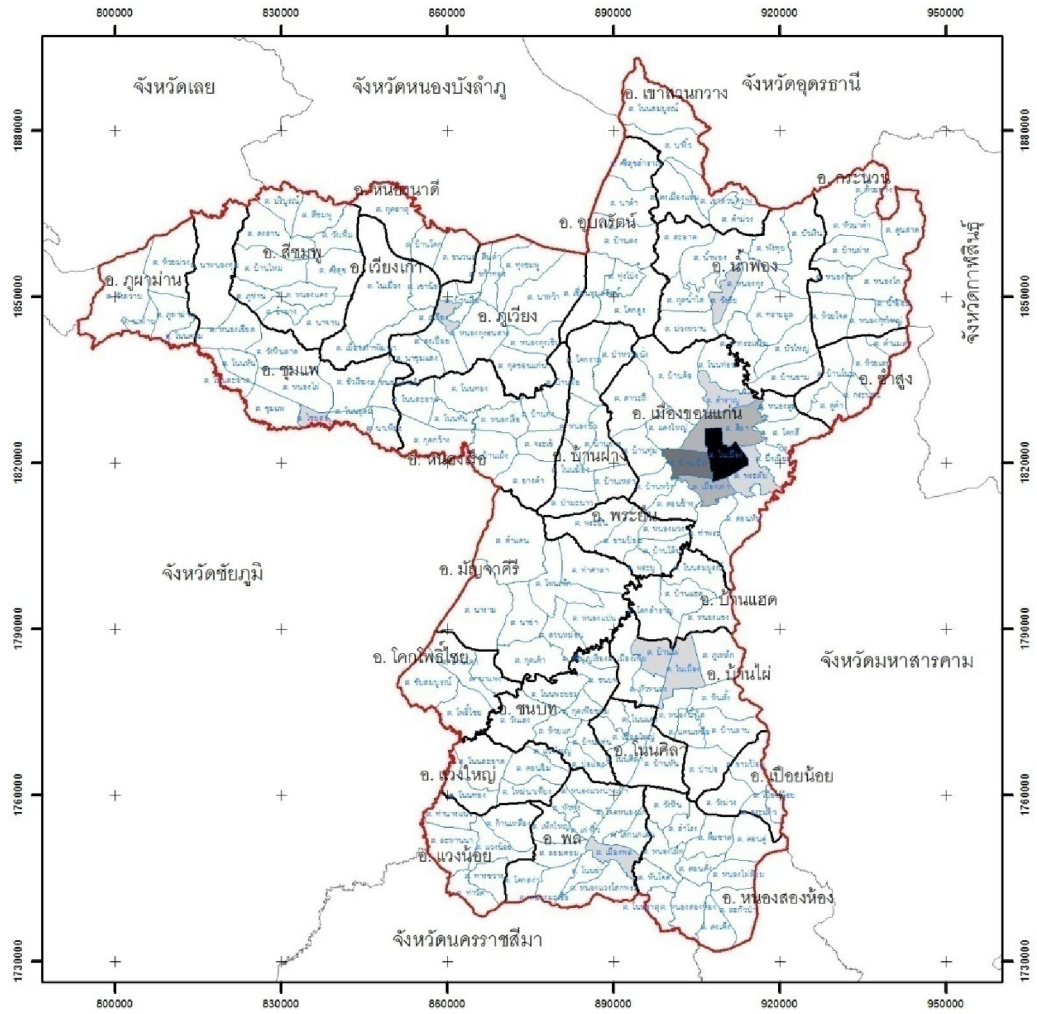
47,523 - 58,955

36,091 - 47,522

24,658 - 36,090

13,226 - 24,657

1,792 - 13,225

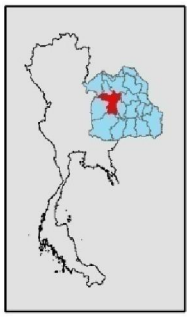

แผนที่หมายเลข 13

แผนที่ความหนาแน่นประชากร รายตำบล จังหวัดขอนแก่น

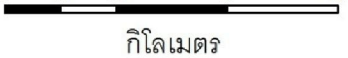
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

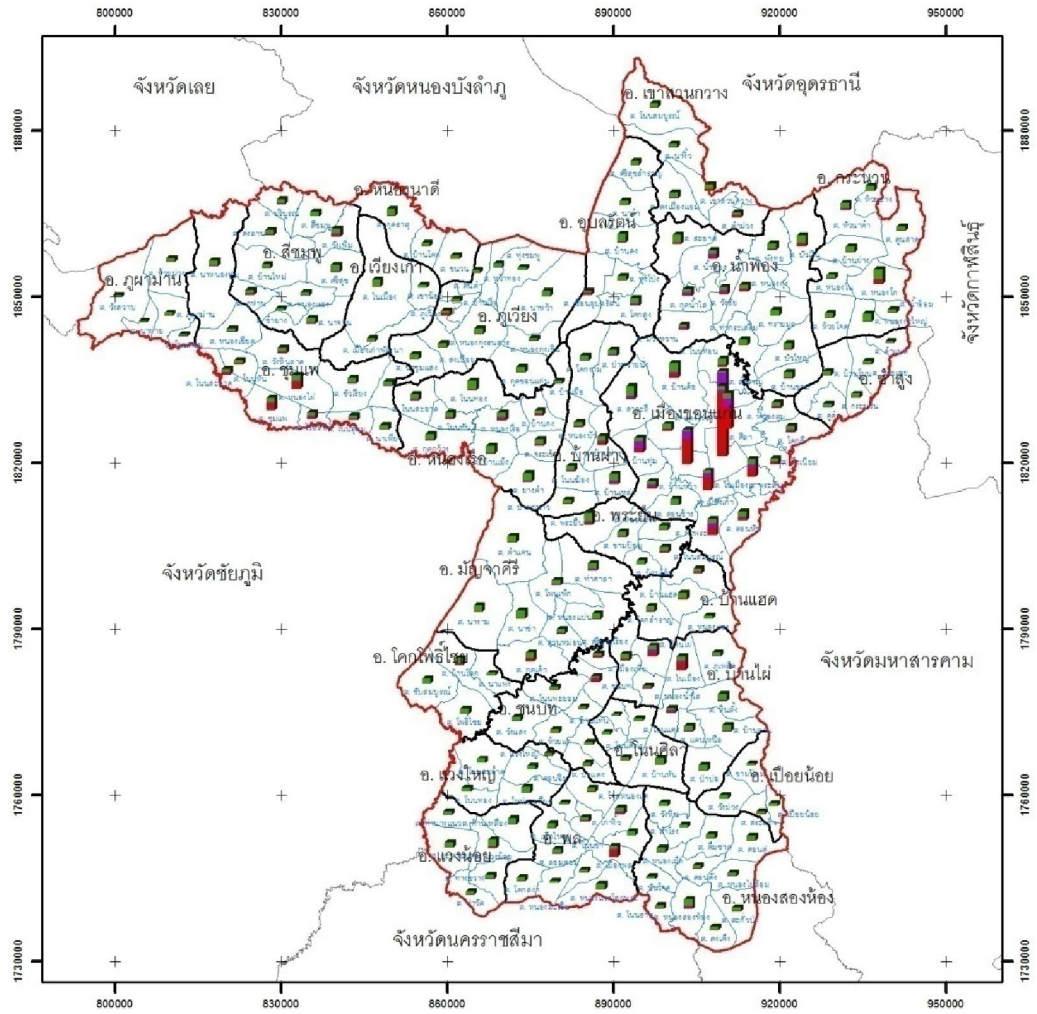
สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

ความหนาแน่น / ตร.กม

- 2,270 - 2,519
- 2,020 - 2,269
- 1,770 - 2,019
- 1,521 - 1,769
- 1,271 - 1,520
- 1,021 - 1,270
- 771 - 1,020
- 521 - 770
- 271 - 520
- 20 - 270

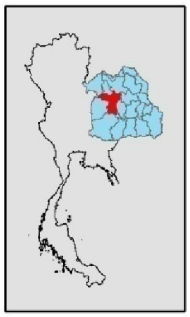

แผนที่หมายเลข 14

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

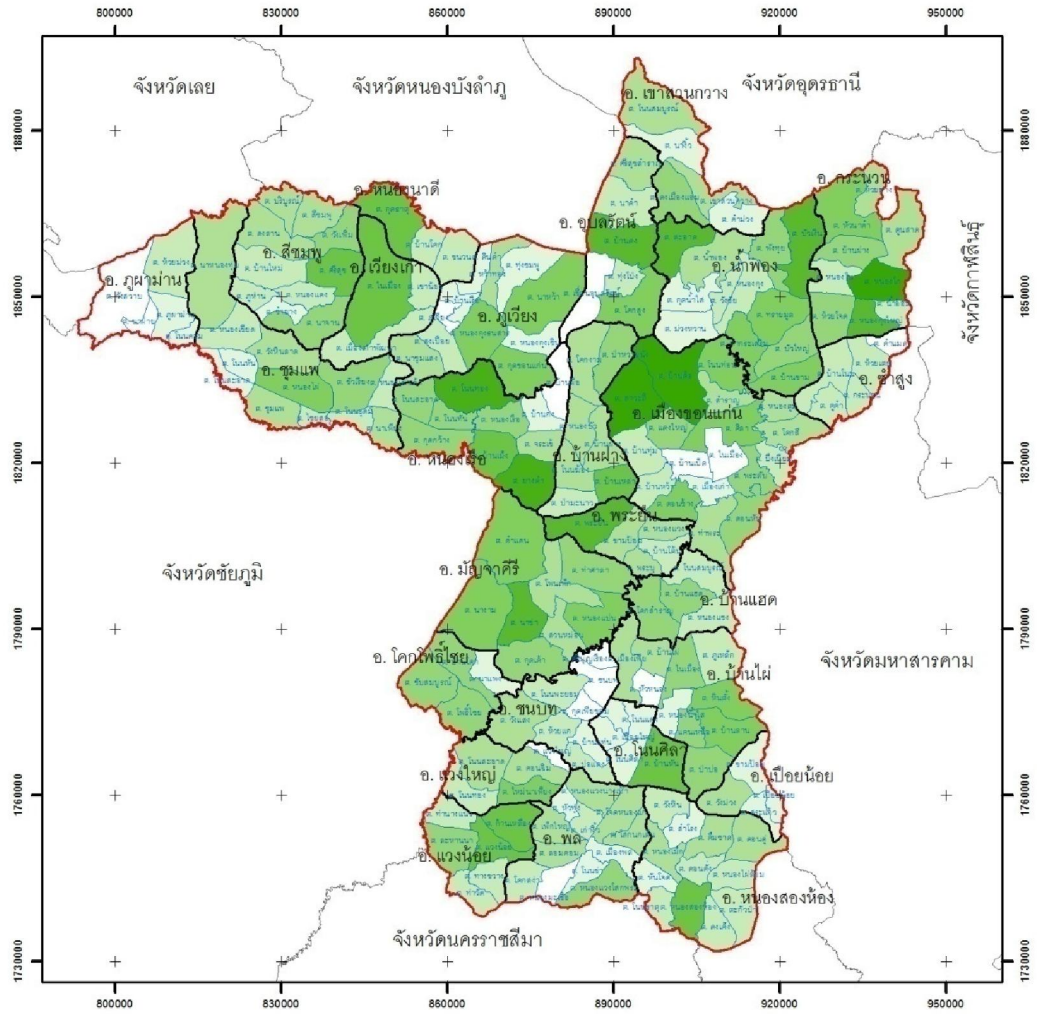
กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล
- การเกษตร
- อุตสาหกรรม
- บริการ

แผนที่หมายเลข 15

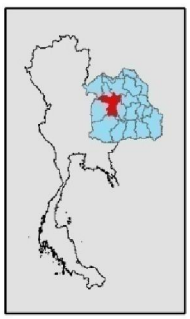
แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น

กลุ่ม การเกษตร

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ

กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

5,053 - 5,531

4,574 - 5,052

4,095 - 4,573

3,616 - 4,094

3,138 - 3,615

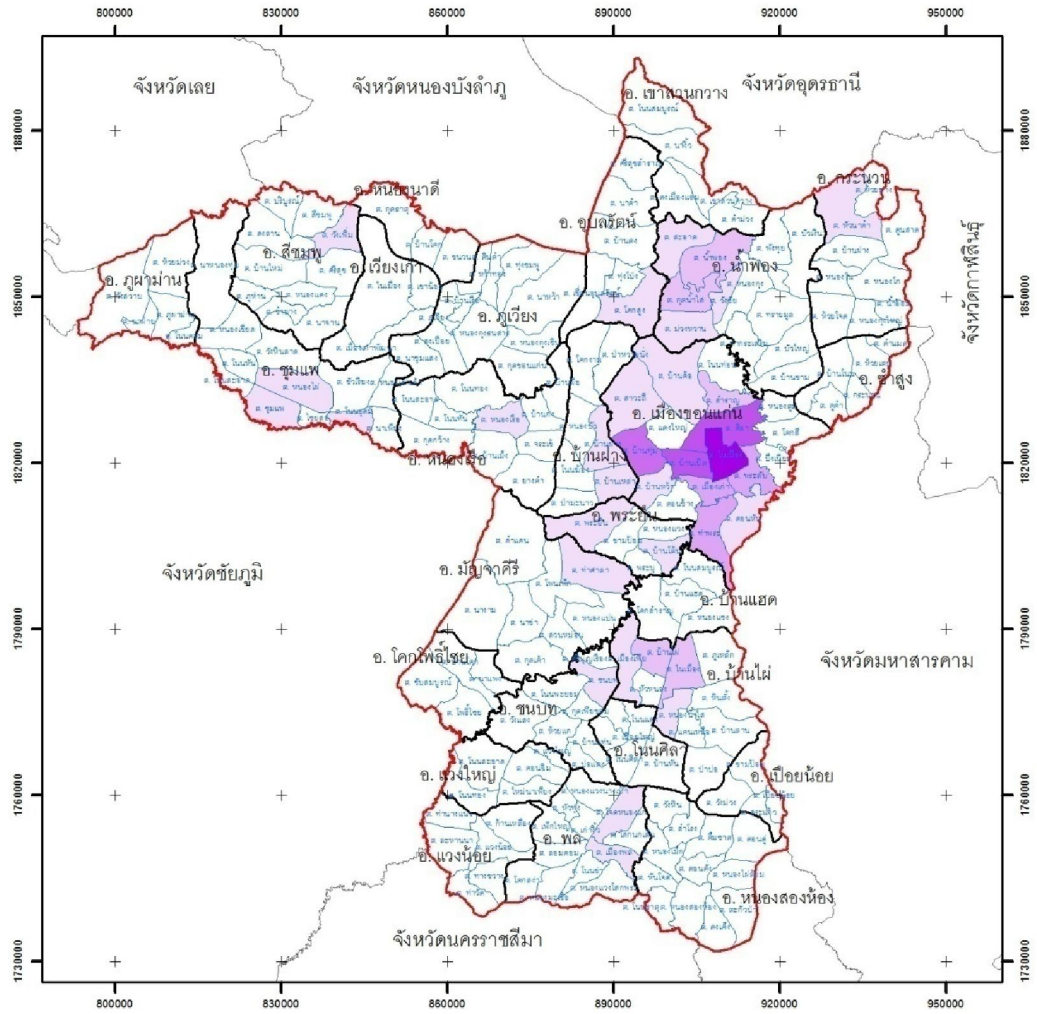
2,659 - 3,137

2,180 - 2,658

1,701 - 2,179

1,222 - 1,700

742 - 1,221

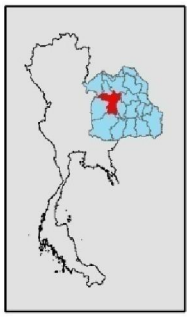

แผนที่หมายเลข 16

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น
กลุ่ม อุตสาหกรรม

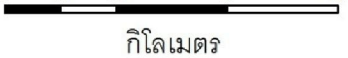
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

- 6,279 - 6,975
- 5,581 - 6,278
- 4,884 - 5,580
- 4,186 - 4,883
- 3,489 - 4,185
- 2,791 - 3,488
- 2,094 - 2,790
- 1,396 - 2,093
- 699 - 1,395
- 0 - 698

แผนที่หมายเลข 17

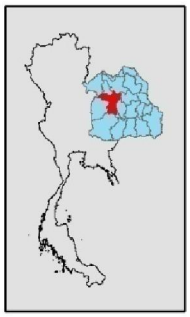
แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น

กลุ่ม บริการ

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ

กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

38,612 - 42,899

34,324 - 38,611

30,035 - 34,323

25,747 - 30,034

21,459 - 25,746

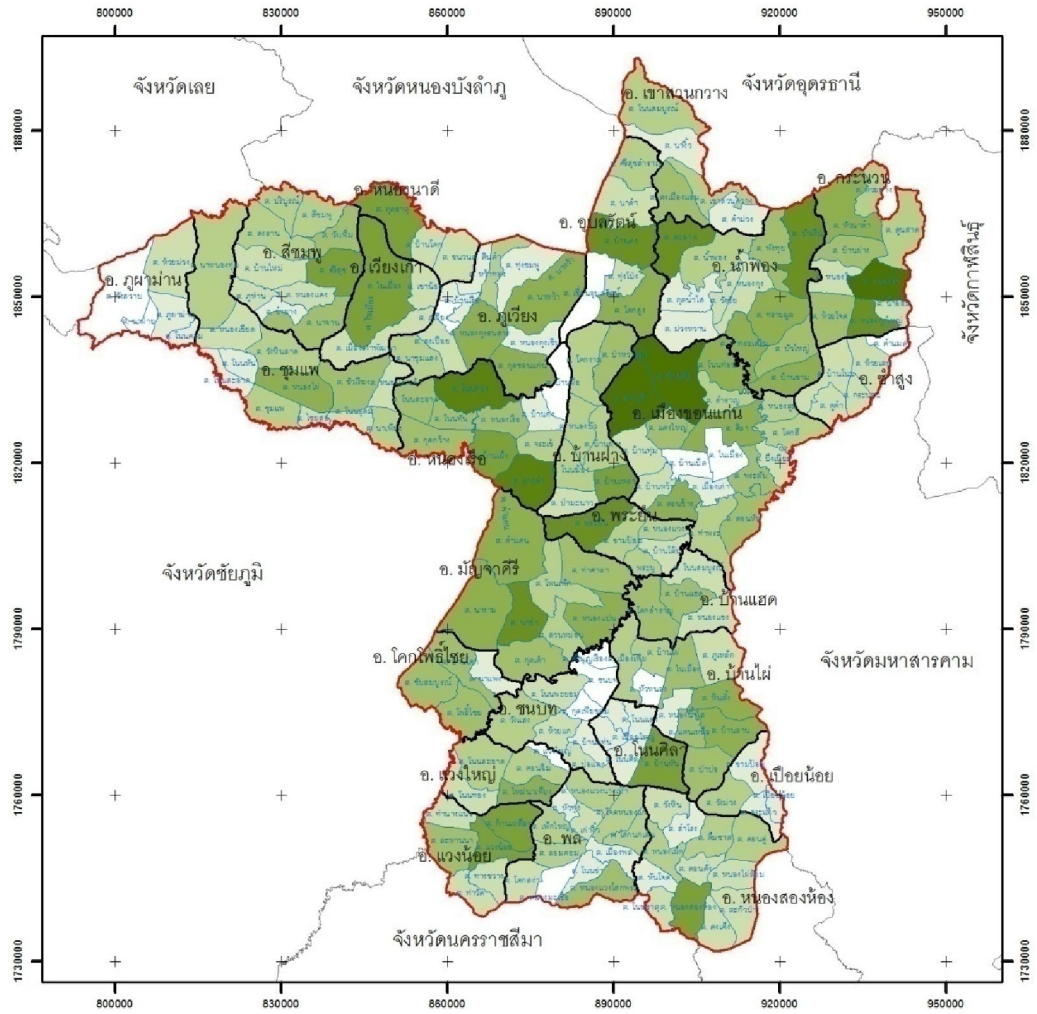
17,171 - 21,458

12,883 - 17,170

8,594 - 12,882

4,306 - 8,593

17 - 4,305

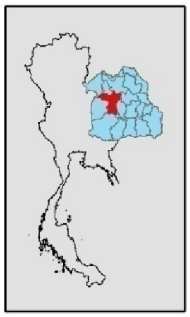

แผนที่หมายเลข 18

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น
สาขาที่ 1 การเกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

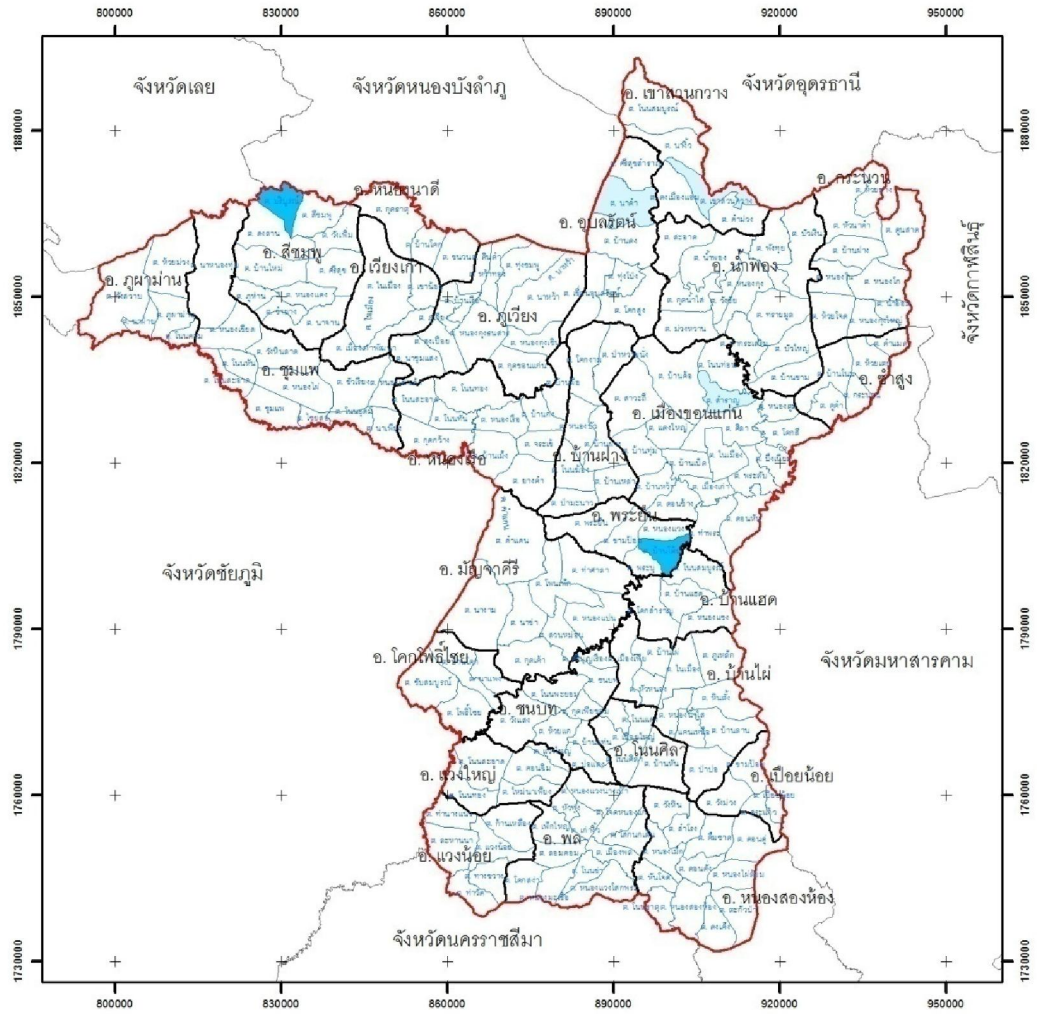
ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

5,053 - 5,531
4,574 - 5,052
4,095 - 4,573
3,616 - 4,094
3,138 - 3,615
2,659 - 3,137
2,180 - 2,658
1,701 - 2,179
1,222 - 1,700
742 - 1,221

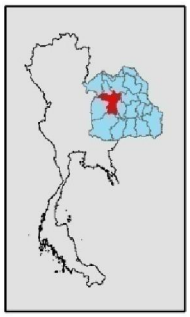

แผนที่หมายเลข 19

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น
สาขาที่ 2 การประมง

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

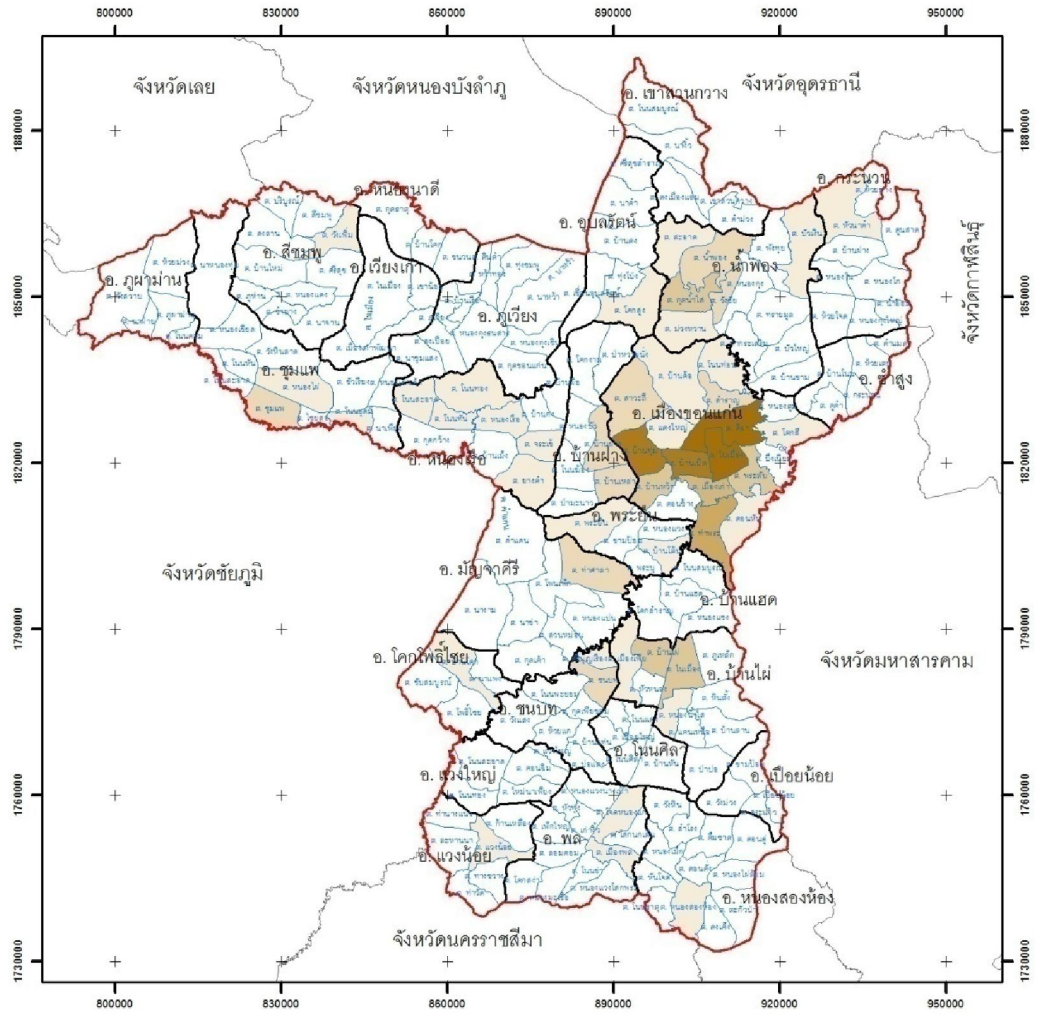
สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

- 15 - 16
- 12 - 14
- 10 - 11
- 8 - 9
- 6 - 7
- 3 - 5
- 0 - 2

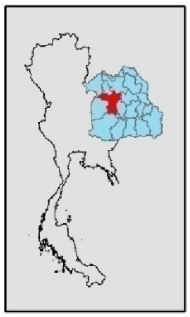

แผนที่หมายเลข 20

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น สาขาที่ 3 การทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

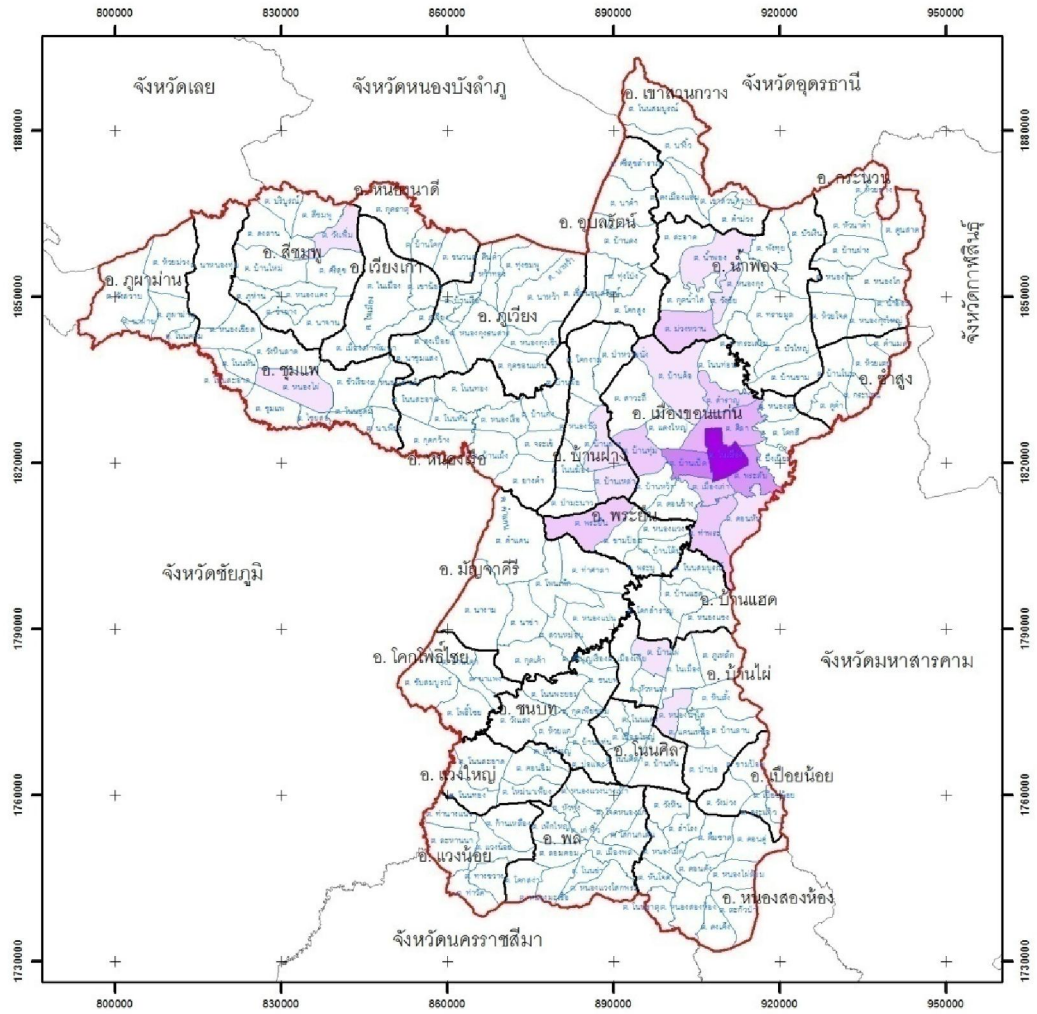
ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

- 3,504 - 3,892
- 3,115 - 3,503
- 2,725 - 3,114
- 2,336 - 2,724
- 1,947 - 2,335
- 1,558 - 1,946
- 1,169 - 1,557
- 779 - 1,168
- 390 - 778
- 0 - 389

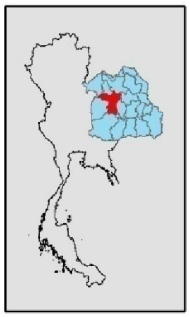

แผนที่หมายเลข 21

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น สาขาที่ 4 การอุตสาหกรรม

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

2,026 - 2,250

1,801 - 2,025

1,576 - 1,800

1,351 - 1,575

1,126 - 1,350

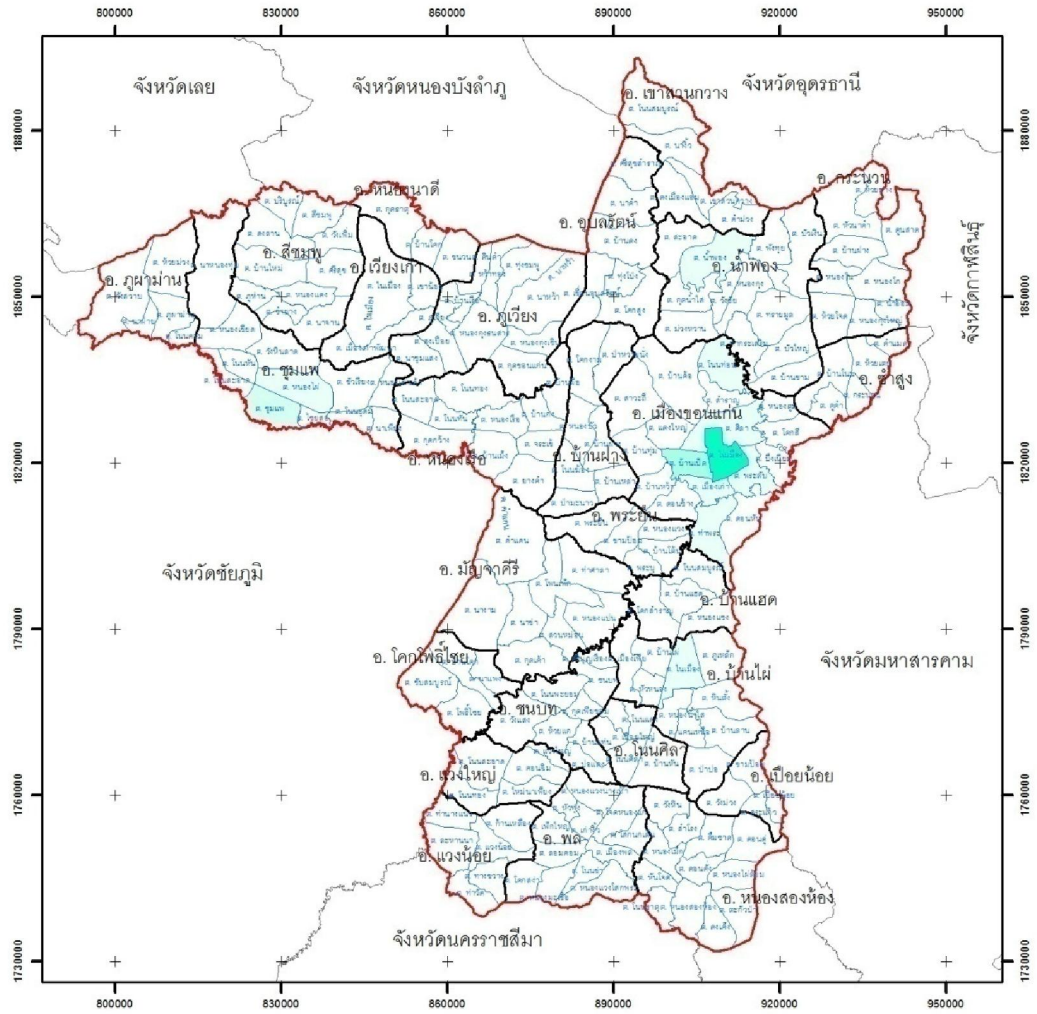
901 - 1,125

676 - 900

451 - 675

226 - 450

0 - 225

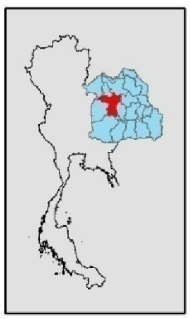

แผนที่หมายเลข 22

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น
สาขาที่ 5 การไฟฟ้า ก๊าซ และประปา

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

683 - 758

607 - 682

532 - 606

456 - 531

380 - 455

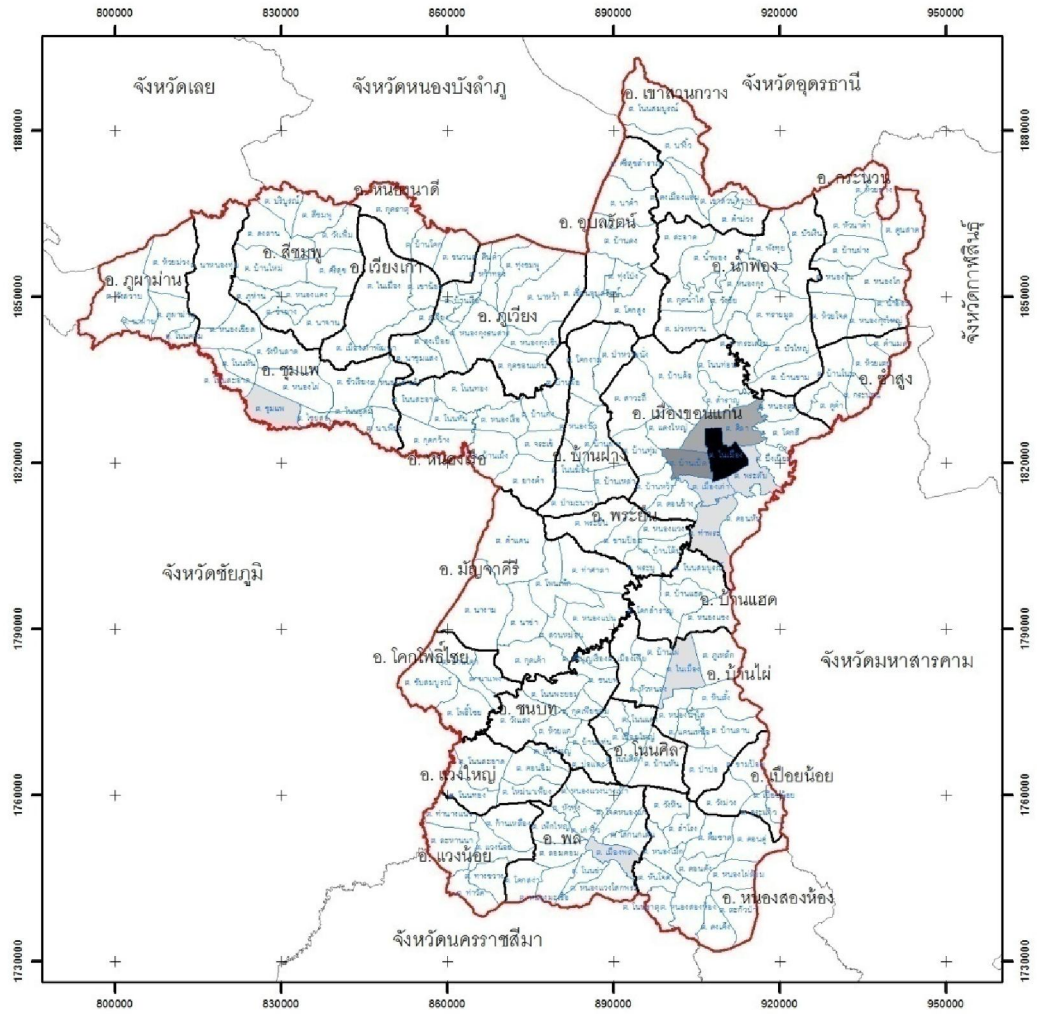
304 - 379

228 - 303

153 - 227

77 - 152

0 - 76

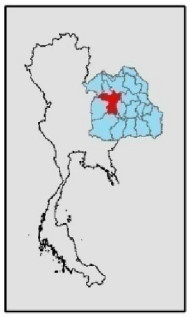

แผนที่หมายเลข 23

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น
สาขาที่ 6 การก่อสร้าง

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

13,021 - 14,467

11,575 - 13,020

10,128 - 11,574

8,681 - 10,127

7,235 - 8,680

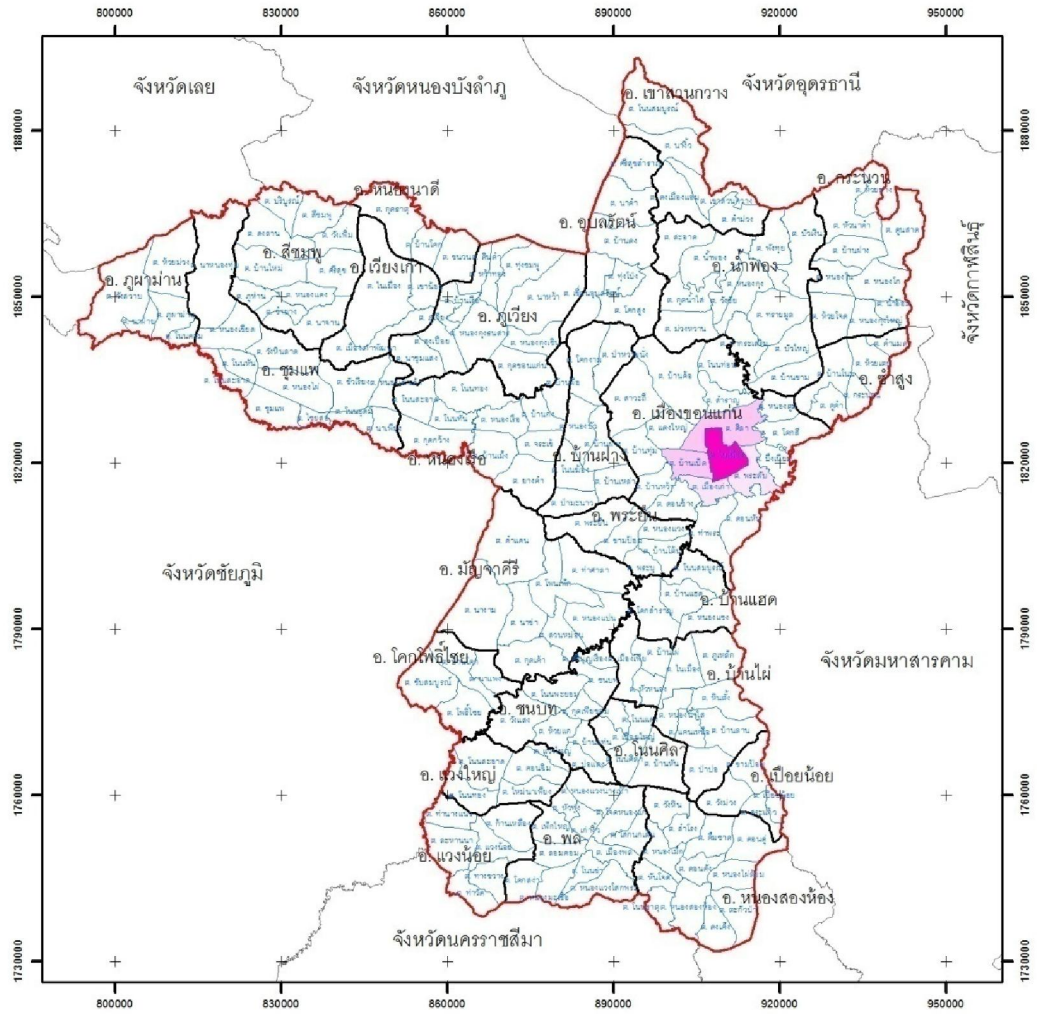
5,788 - 7,234

4,341 - 5,787

2,894 - 4,340

1,448 - 2,893

0 - 1,447

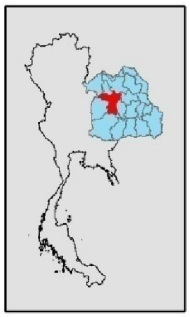

แผนที่หมายเลข 24

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น
สาขาที่ 7 การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมยานยนต์ง

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

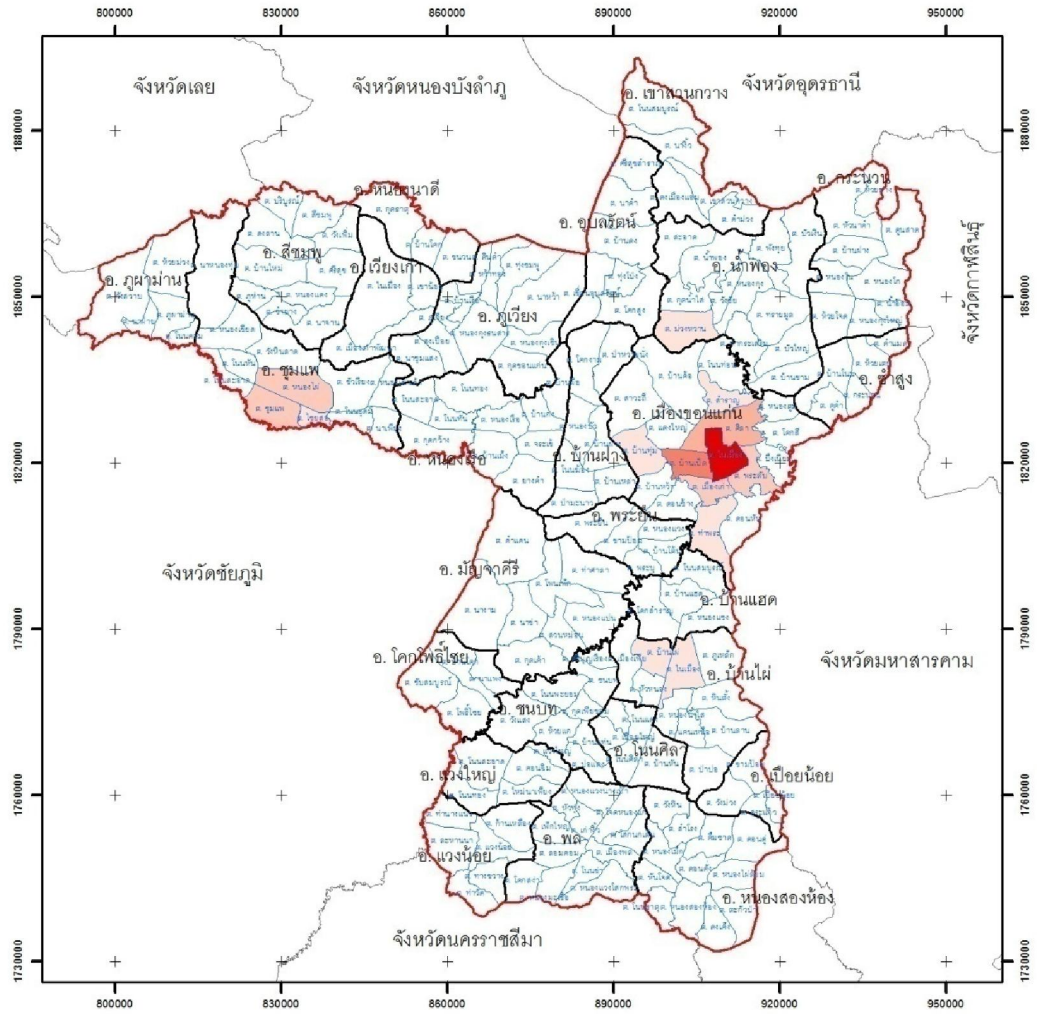
ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

6,494 - 7,214
5,772 - 6,493
5,051 - 5,771
4,329 - 5,050
3,608 - 4,328
2,887 - 3,607
2,165 - 2,886
1,444 - 2,164
722 - 1,443
0 - 721

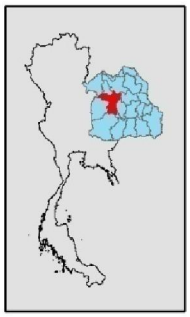

แผนที่หมายเลข 25

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น สาขาที่ 8 โรงแรม และภัตตาคาร

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

987 - 1,096

878 - 986

768 - 877

659 - 767

549 - 658

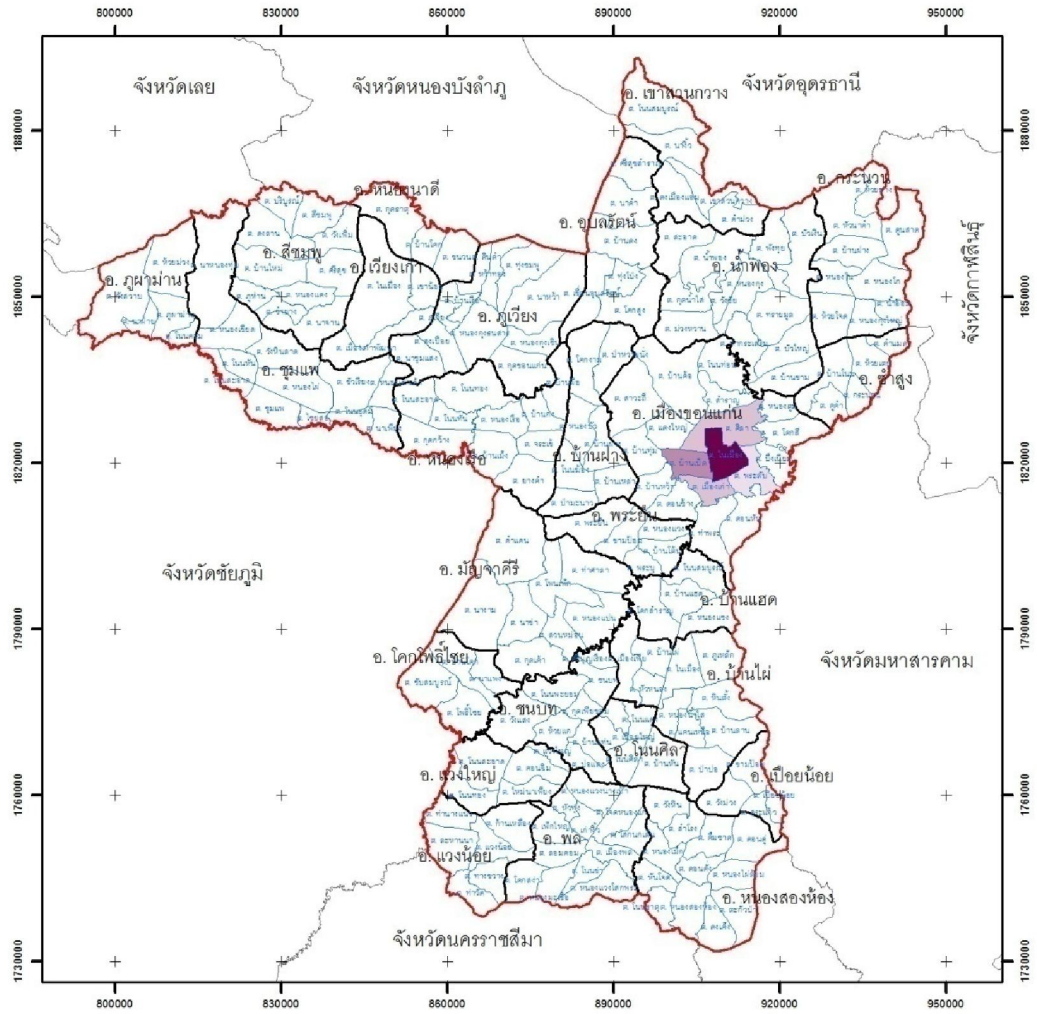
439 - 548

330 - 438

220 - 329

111 - 219

0 - 110

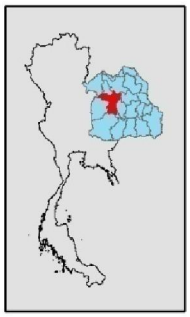

แผนที่หมายเลข 26

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น สาขาที่ 9 การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

1,609 - 1,787

1,431 - 1,608

1,252 - 1,430

1,073 - 1,251

895 - 1,072

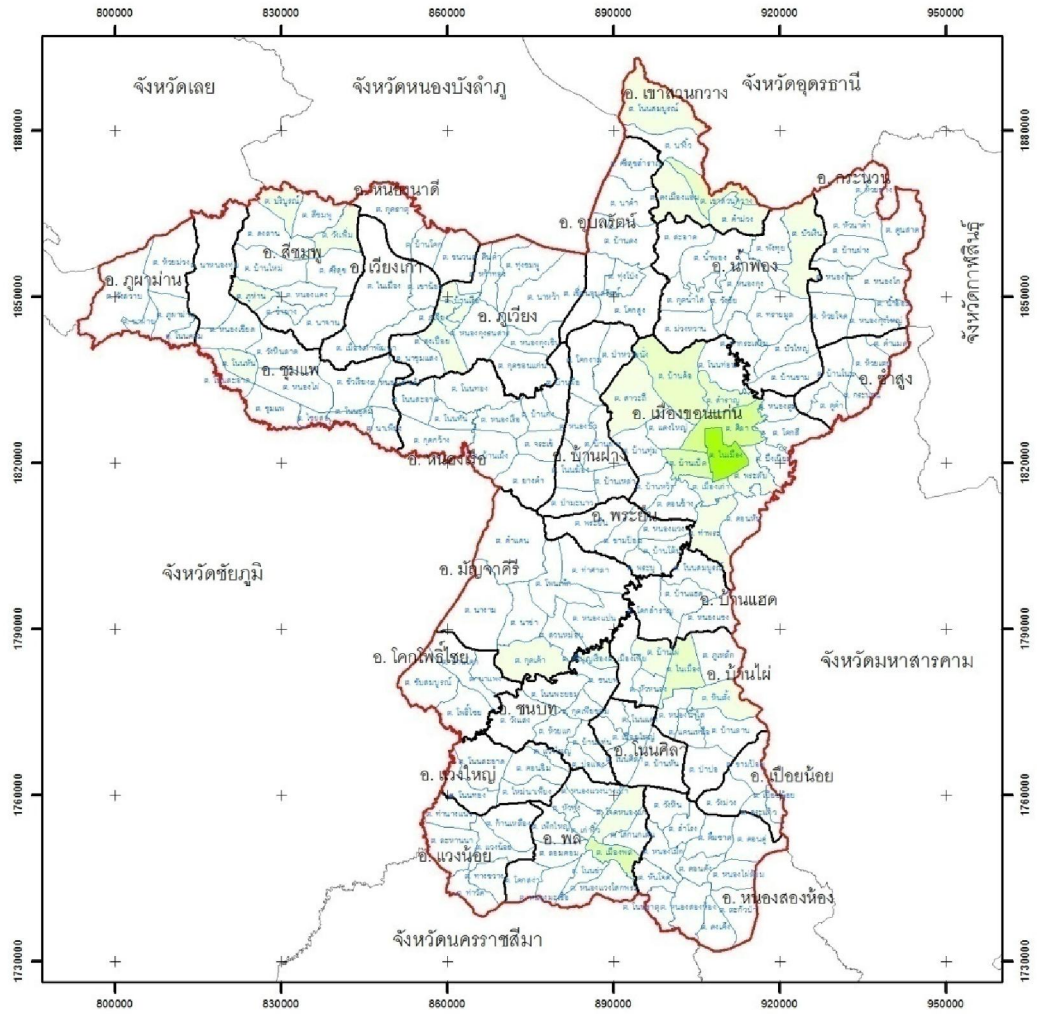
716 - 894

537 - 715

358 - 536

180 - 357

0 - 179

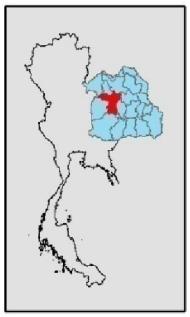

แผนที่หมายเลข 27

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น
สาขาที่ 10 ตัวกลางทางการเงิน

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

- 2,642 - 2,934
- 2,348 - 2,641
- 2,055 - 2,347
- 1,761 - 2,054
- 1,468 - 1,760
- 1,175 - 1,467
- 881 - 1,174
- 588 - 880
- 294 - 587
- 0 - 293

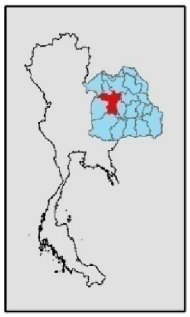

แผนที่หมายเลข 28

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น
สาขาที่ 11 บริการด้านธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า และบริการธุรกิจ

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

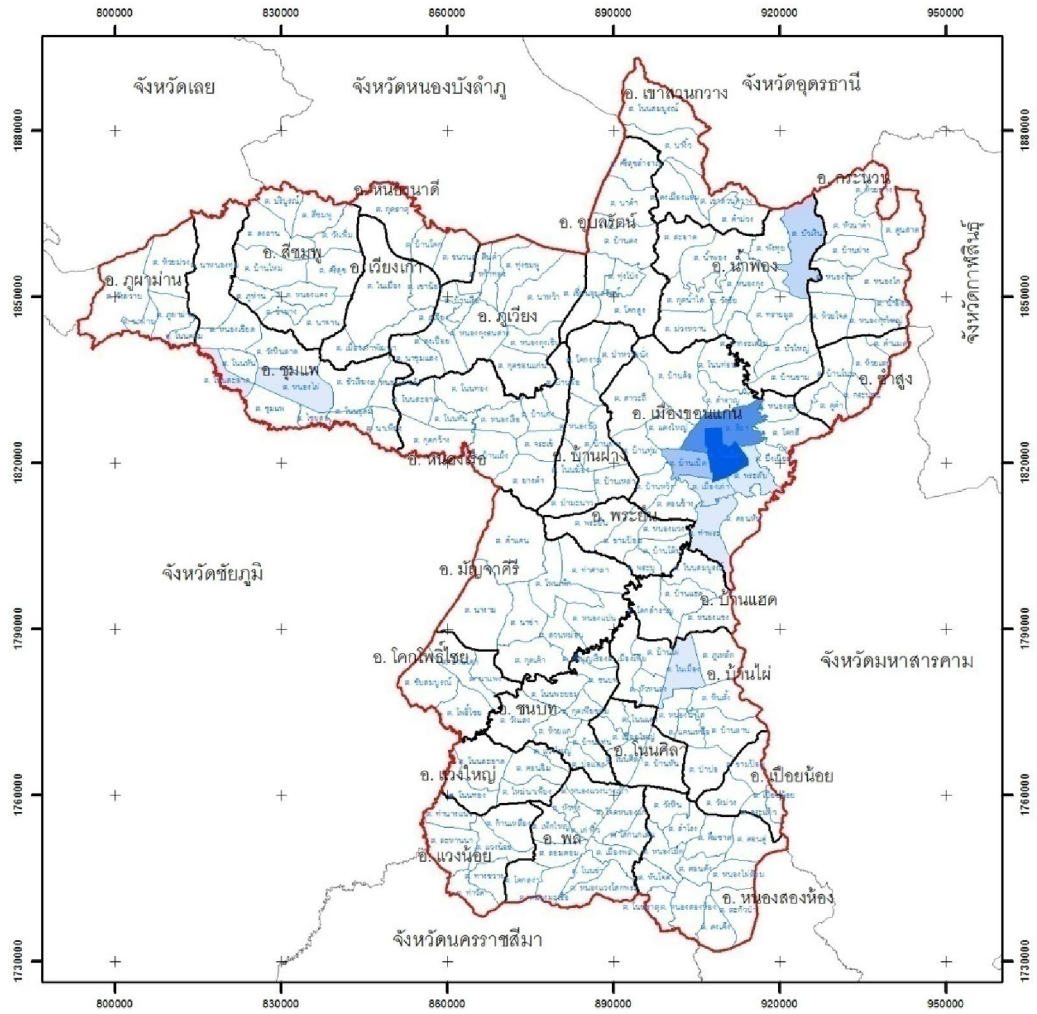
สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

- 26 - 28
- 23 - 25
- 21 - 22
- 18 - 20
- 15 - 17
- 12 - 14
- 9 - 11
- 7 - 8
- 4 - 6
- 0 - 3

แผนที่หมายเลข 29

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น

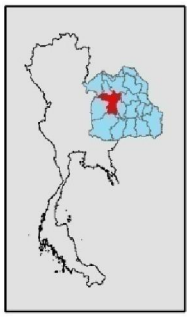
สาขาที่ 12 การบริหารราชการแผ่นดิน

การป้องกันประเทศ และการประกันสังคมภาคบังคับ

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ

กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

3,675 - 4,082

3,267 - 3,674

2,858 - 3,266

2,450 - 2,857

2,042 - 2,449

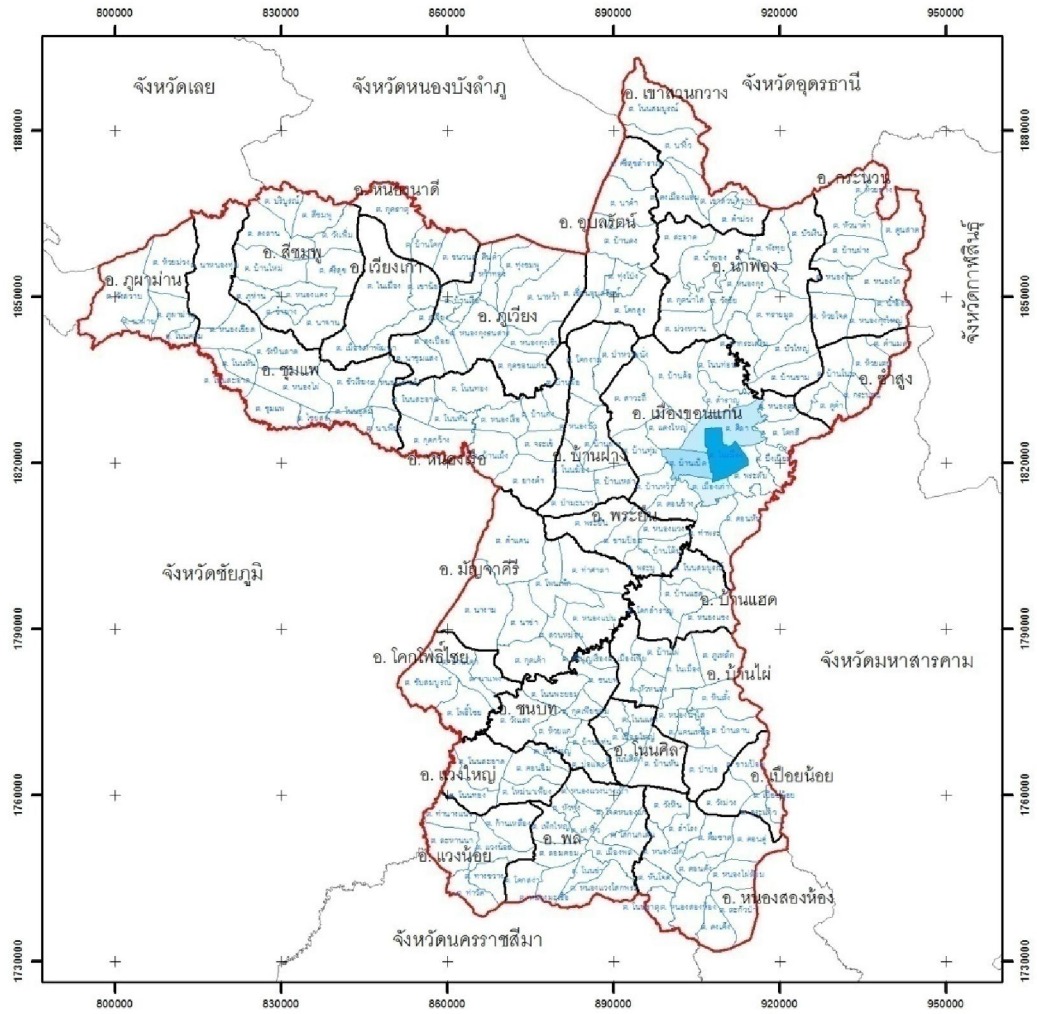
1,634 - 2,041

1,226 - 1,633

817 - 1,225

409 - 816

0 - 408

แผนที่หมายเลข 30

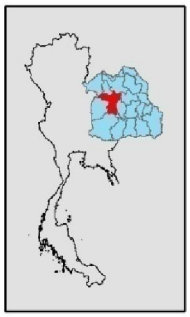
แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น

สาขาที่ 13 การศึกษา

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ

กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

5,452 - 6,056

4,847 - 5,451

4,242 - 4,846

3,637 - 4,241

3,032 - 3,636

2,426 - 3,031

1,821 - 2,425

1,216 - 1,820

611 - 1,215

5 - 610

แผนที่หมายเลข 31

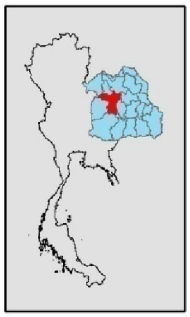
แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น

สาขาที่ 14 การบริการสุขภาพและสังคมสงเคราะห์

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ

กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

4,030 - 4,477

3,583 - 4,029

3,135 - 3,582

2,687 - 3,134

2,240 - 2,686

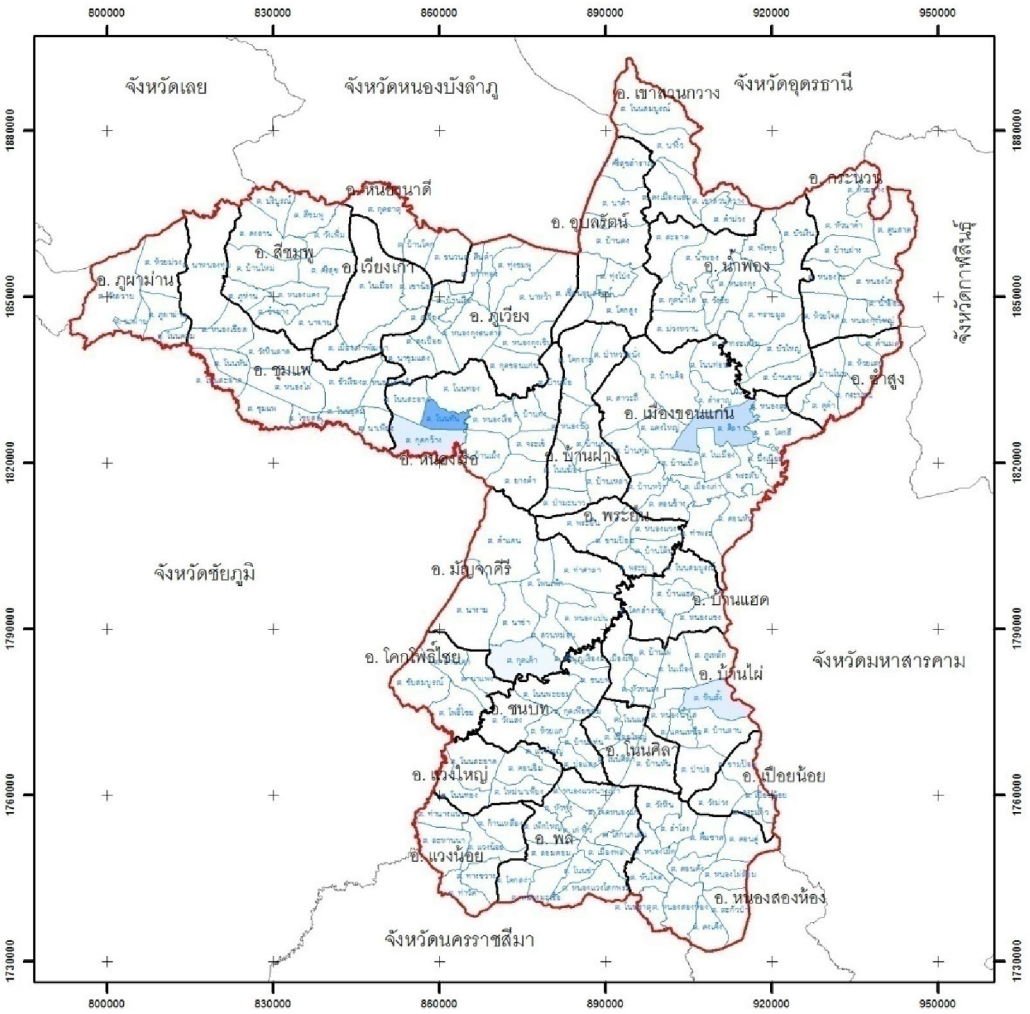
1,792 - 2,239

1,344 - 1,791

896 - 1,343

449 - 895

0 - 448

แผนที่หมายเลข 32

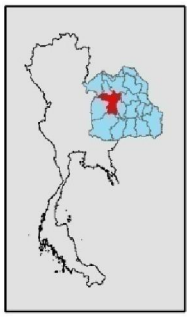
แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น

สาขาที่ 15 การบริการชุมชน สังคม และส่วนบุคคล

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ

กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

64 - 70

57 - 63

50 - 56

43 - 49

36 - 42

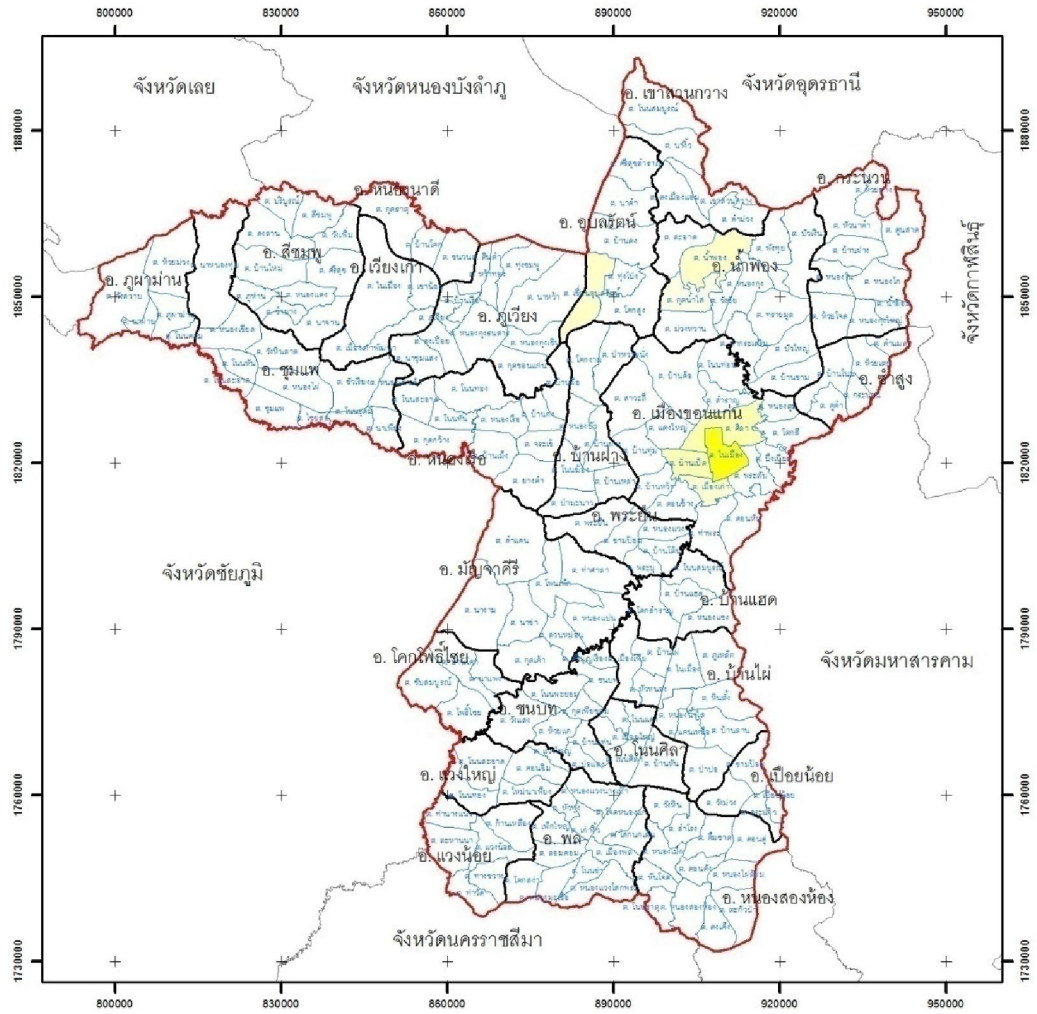
29 - 35

22 - 28

15 - 21

8 - 14

0 - 7

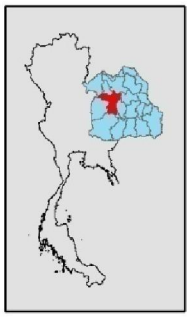

แผนที่หมายเลข 33

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น สาขาที่ 16 ลูกจ้างในในครัวเรือนส่วนบุคคล

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

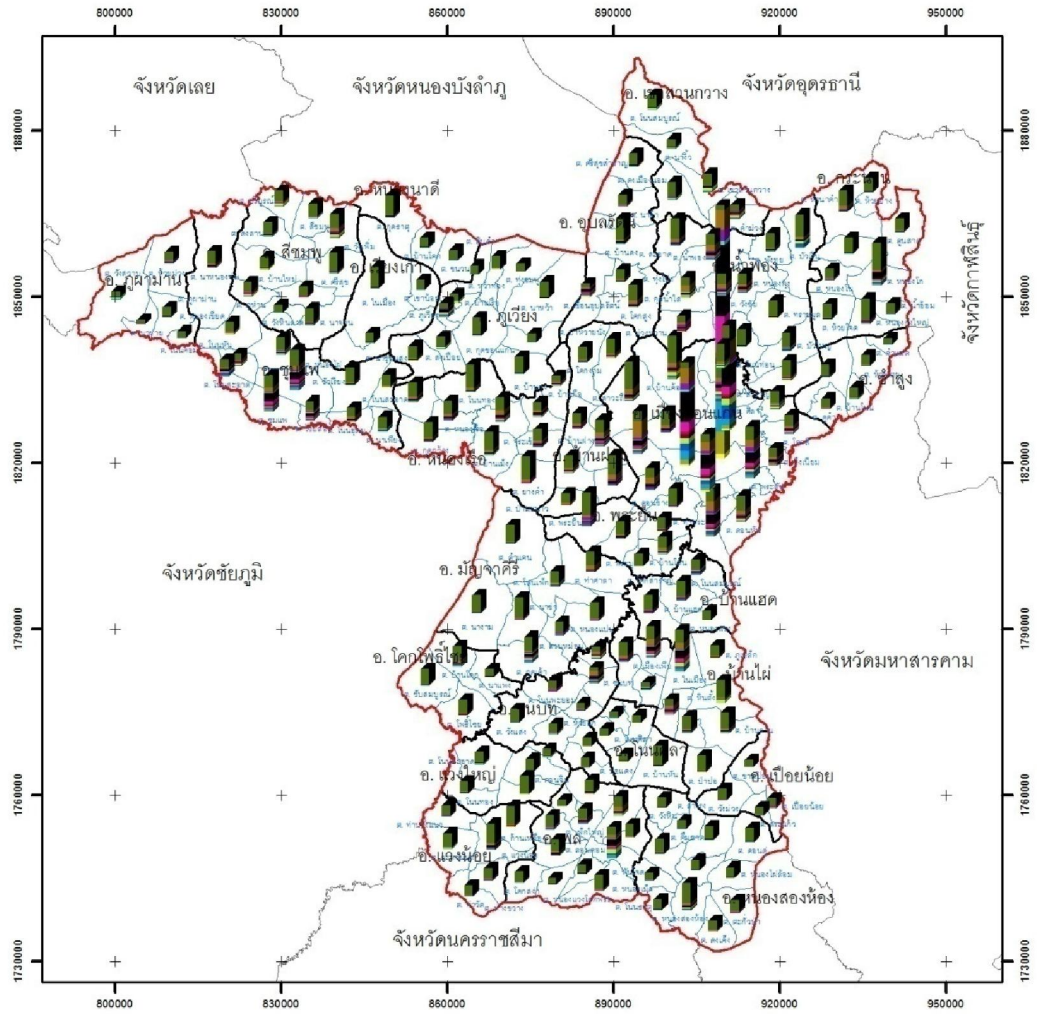
สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

- 751 - 833
- 667 - 750
- 584 - 666
- 501 - 583
- 418 - 500
- 334 - 417
- 251 - 333
- 168 - 250
- 84 - 167
- 0 - 83

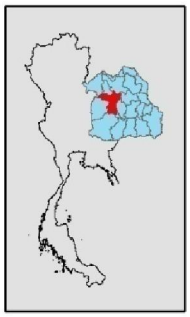

แผนที่หมายเลข 34

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล จังหวัดขอนแก่น รวม 16 สาขา

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

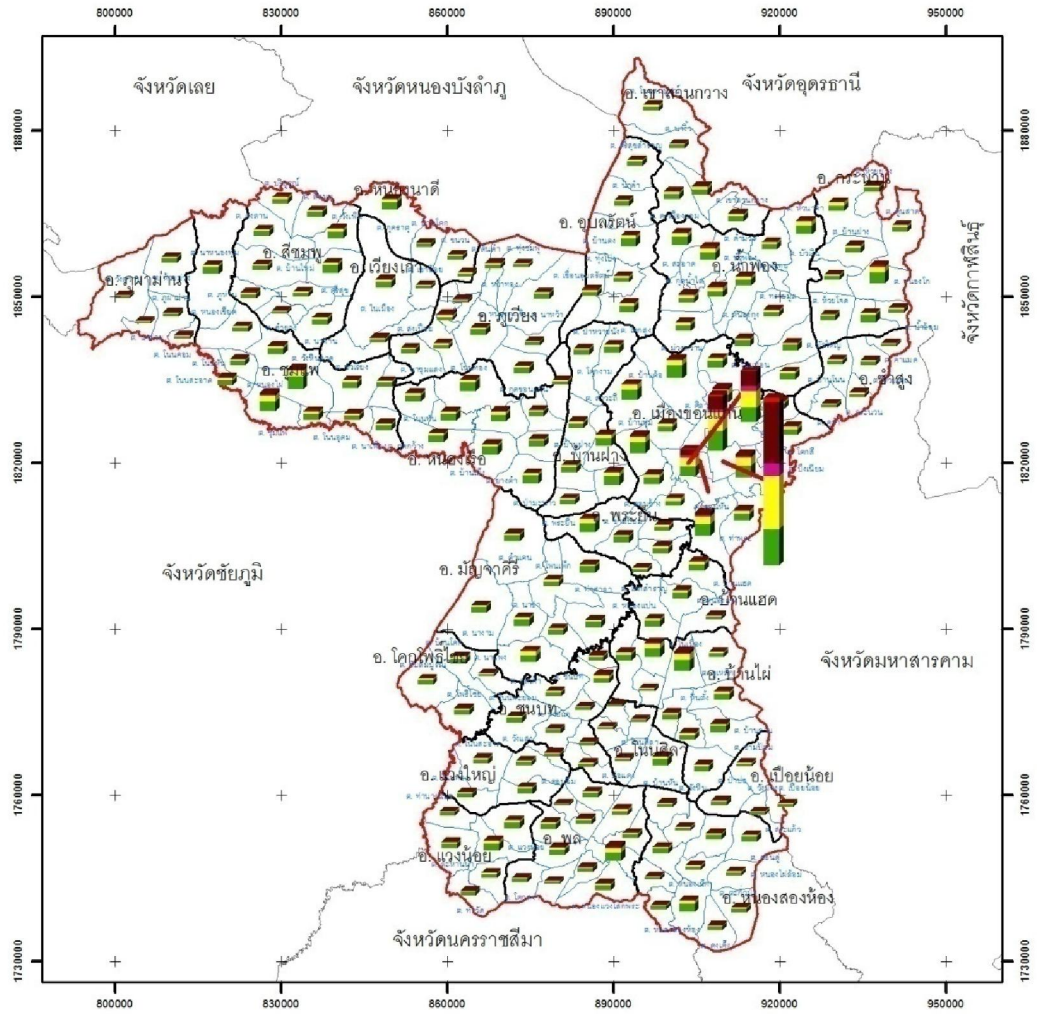
กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- รอบเขตจังหวัด
- รอบเขตอำเภอ
- รอบเขตตำบล
- สาขาที่ 1
- สาขาที่ 2
- สาขาที่ 3
- สาขาที่ 4
- สาขาที่ 5
- สาขาที่ 6
- สาขาที่ 7
- สาขาที่ 8
- สาขาที่ 9
- สาขาที่ 10
- สาขาที่ 11
- สาขาที่ 12
- สาขาที่ 13
- สาขาที่ 14
- สาขาที่ 15
- สาขาที่ 16

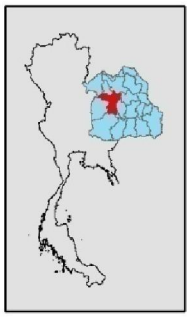

แผนที่หมายเลข 35

แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา รายตำบล จังหวัดขอนแก่น

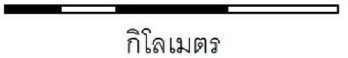
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

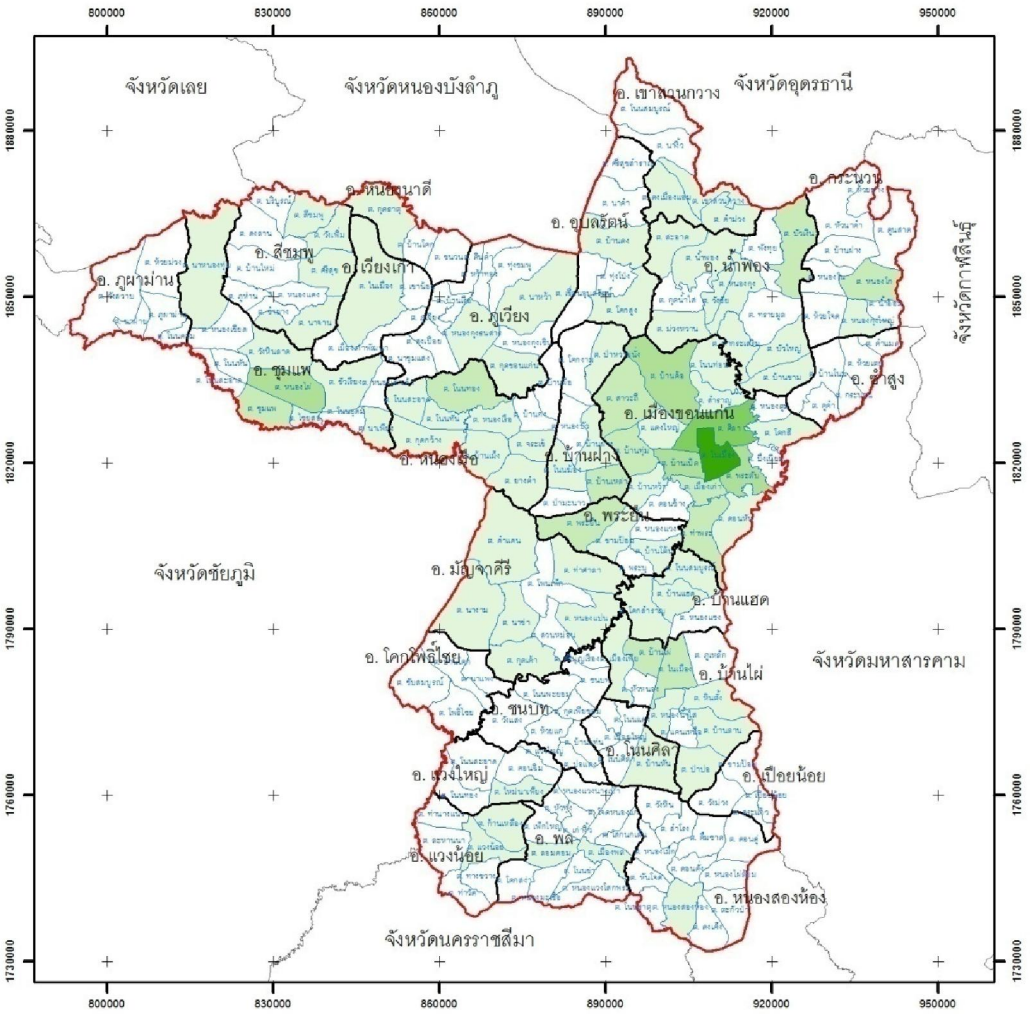
สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

- สูงกว่าปริญญาตรี
- ระดับปริญญาตรี
- ระดับอาชีวะ และอนุปริญญา
- ระดับมัธยม
- ระดับประถม

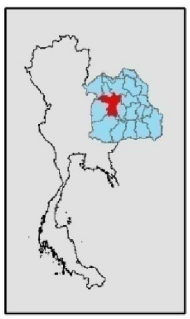

แผนที่หมายเลข 36

แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา
ระดับประถมศึกษา รายตำบล จังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

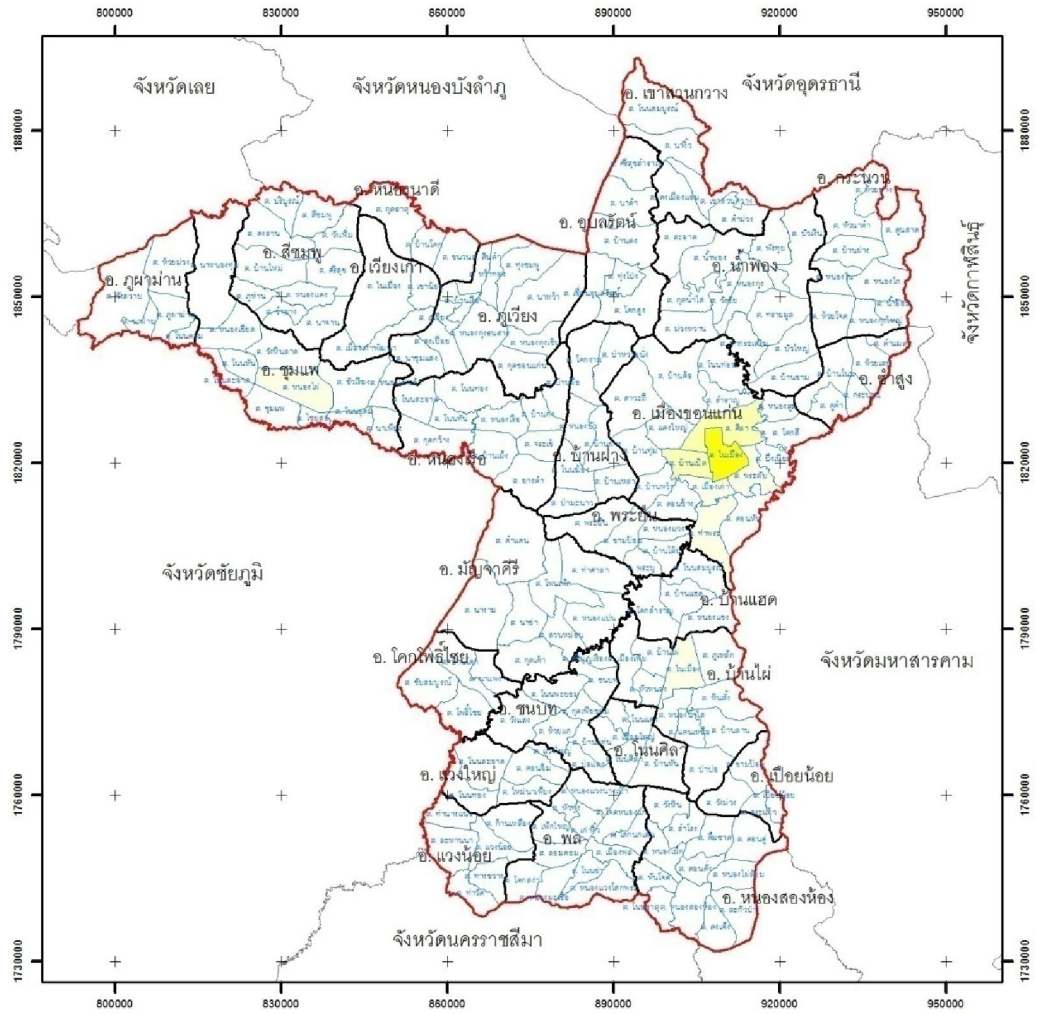
สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

- 21,346 - 23,594
- 19,097 - 21,345
- 16,849 - 19,096
- 14,600 - 16,848
- 12,351 - 14,599
- 10,102 - 12,350
- 7,853 - 10,101
- 5,605 - 7,852
- 3,356 - 5,604
- 1,106 - 3,355

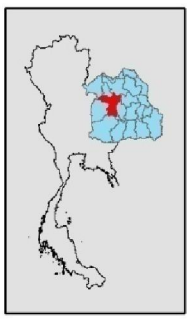

แผนที่หมายเลข 37

แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษา รายตำบล จังหวัดขอนแก่น

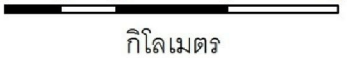
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

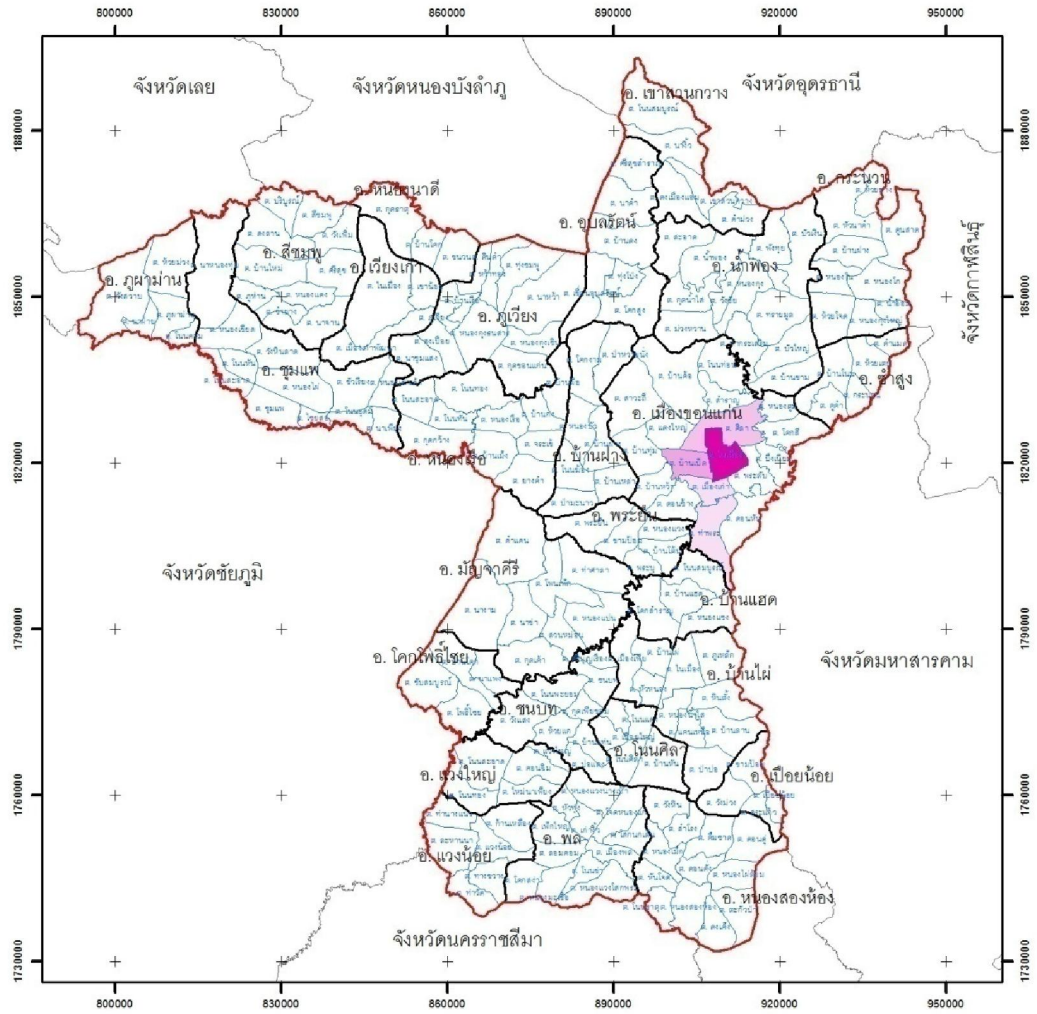
สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

- 31,771 - 35,263
- 28,277 - 31,770
- 24,784 - 28,276
- 21,291 - 24,783
- 17,798 - 21,290
- 14,304 - 17,797
- 10,811 - 14,303
- 7,318 - 10,810
- 3,824 - 7,317
- 330 - 3,823

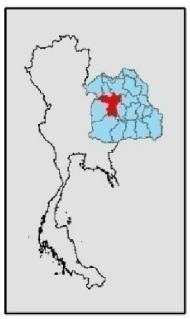

แผนที่หมายเลข 38

แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา ระดับอาชีวะ และอนุปริญญา รายตำบล จังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

7,318 - 8,130

6,506 - 7,317

5,693 - 6,505

4,881 - 5,692

4,068 - 4,880

3,255 - 4,067

2,443 - 3,254

1,630 - 2,442

818 - 1,629

4 - 817

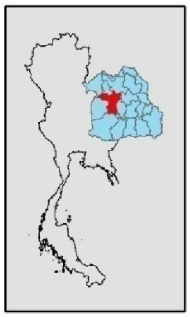

แผนที่หมายเลข 39

แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา
ระดับปริญญาตรี รายตำบล จังหวัดขอนแก่น

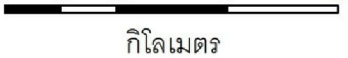
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

36,419 - 40,463

32,374 - 36,418

28,328 - 32,373

24,283 - 28,327

20,238 - 24,282

16,193 - 20,237

12,148 - 16,192

8,102 - 12,147

4,057 - 8,101

11 - 4,056

แผนที่หมายเลข 40

แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา ระดับสูงกว่าปริญญาตรี รายตำบล จังหวัดขอนแก่น

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

0 10 20 40 60

กิโลเมตร

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากร และการเคหะ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

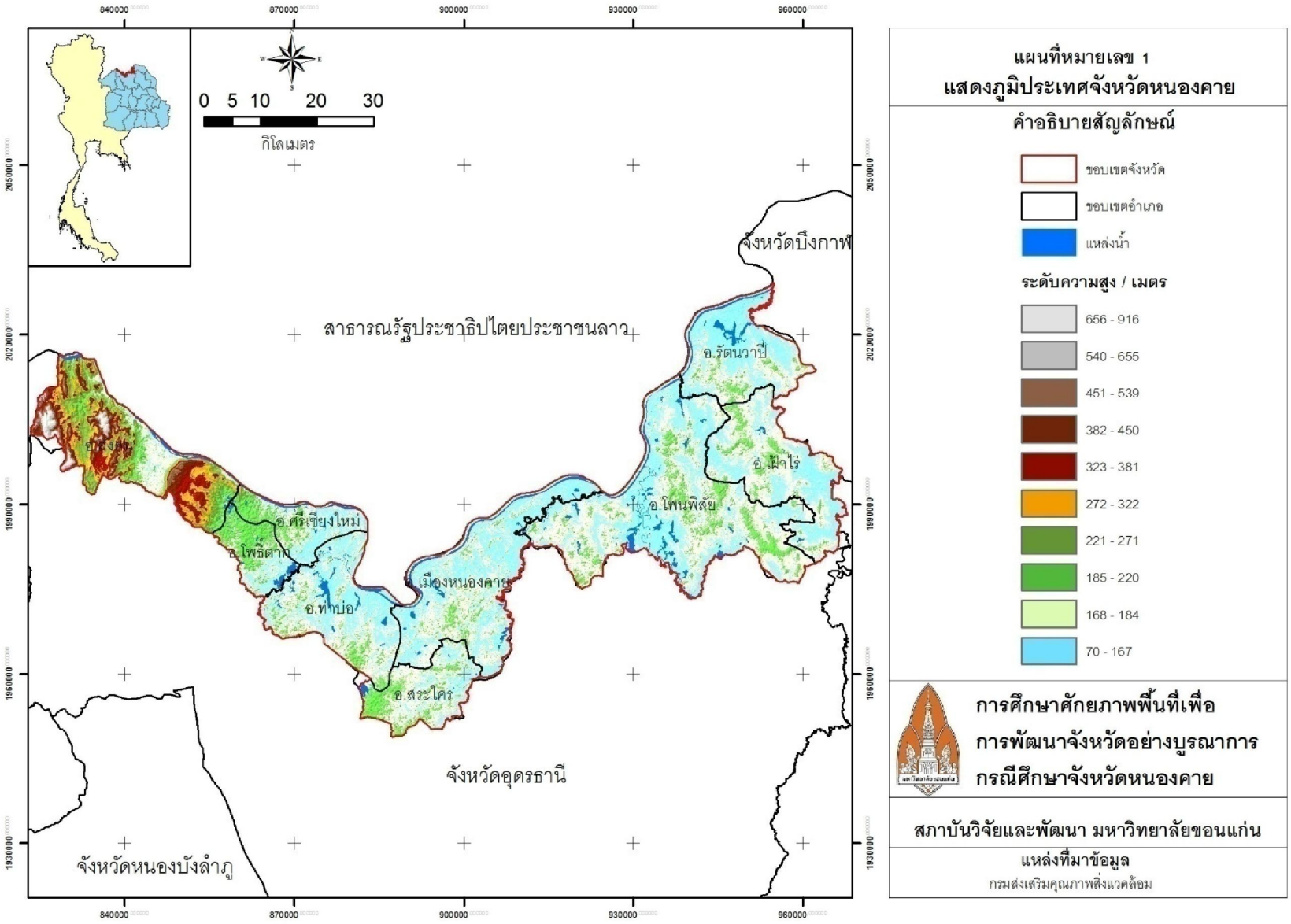
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

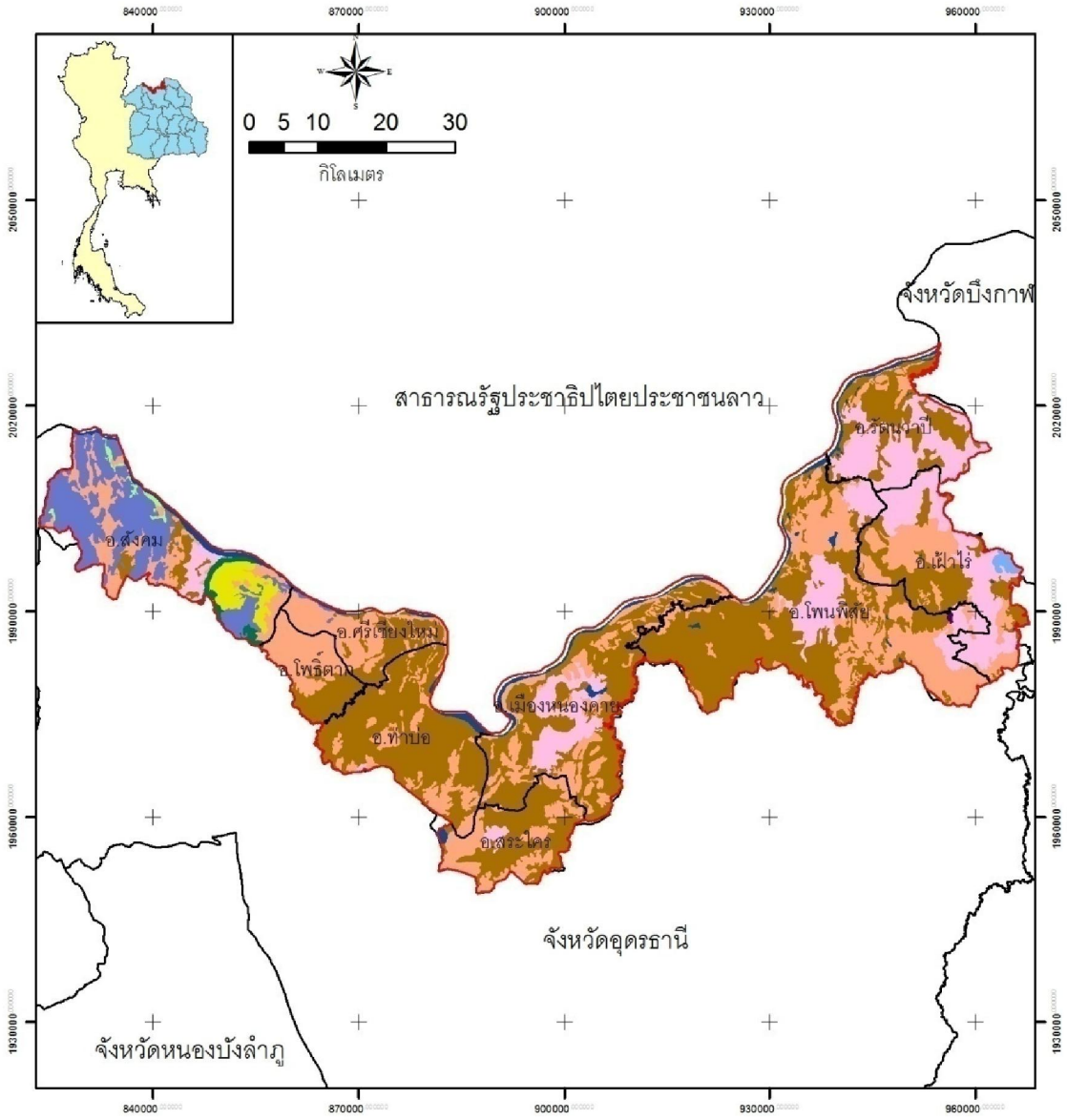
จำนวนประชากร / คน

- 2,606 - 2,894
- 2,316 - 2,605
- 2,027 - 2,315
- 1,737 - 2,026
- 1,448 - 1,736
- 1,159 - 1,447
- 869 - 1,158
- 580 - 868
- 290 - 579
- 0 - 289

ภาคผนวก ข

แผนที่วิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่จังหวัดหนองคาย

840000
870000
900000
930000
960000
2050000
2020000
1990000
1960000
1930000
0 5 10 20 30
กิโลเมตร
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
จังหวัดบึงกาฬ
อ.รัตนวาปี
อ.เฝ้าไร่
อ.โพนพิสัย
อ.เมืองหนองคาย
อ.ศรีเชียงใหม่
อ.โพธิ์ตาก
อ.ท่าบ่อ
อ.สระใคร
จังหวัดอุดรธานี
จังหวัดหนองบัวลำภู
แผนที่หมายเลข 1
แสดงภูมิประเทศจังหวัดหนองคาย
คำอธิบายสัญลักษณ์
ขอบเขตจังหวัด
ขอบเขตอำเภอ
แหล่งน้ำ
ระดับความสูง / เมตร
656 - 916
540 - 655
451 - 539
382 - 450
323 - 381
272 - 322
221 - 271
185 - 220
168 - 184
70 - 167
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย
สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
แหล่งที่มาข้อมูล
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 2

แสดงข้อมูลชุดดินจังหวัดหนองคาย

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ดินดอน
- ดินดอน/ดินเชิงเขา
- ดินดอน/พื้นที่ขรุขระ
- ดินนา
- ดินนา/ดินดอน
- ดินนา/ดินนา/ดินดอน
- ดินเชิงเขา
- ดินเชิงเขา/ดินดอน
- ดินเชิงเขา/พื้นที่ขรุขระ
- นาเกลือ
- แหล่งน้ำ

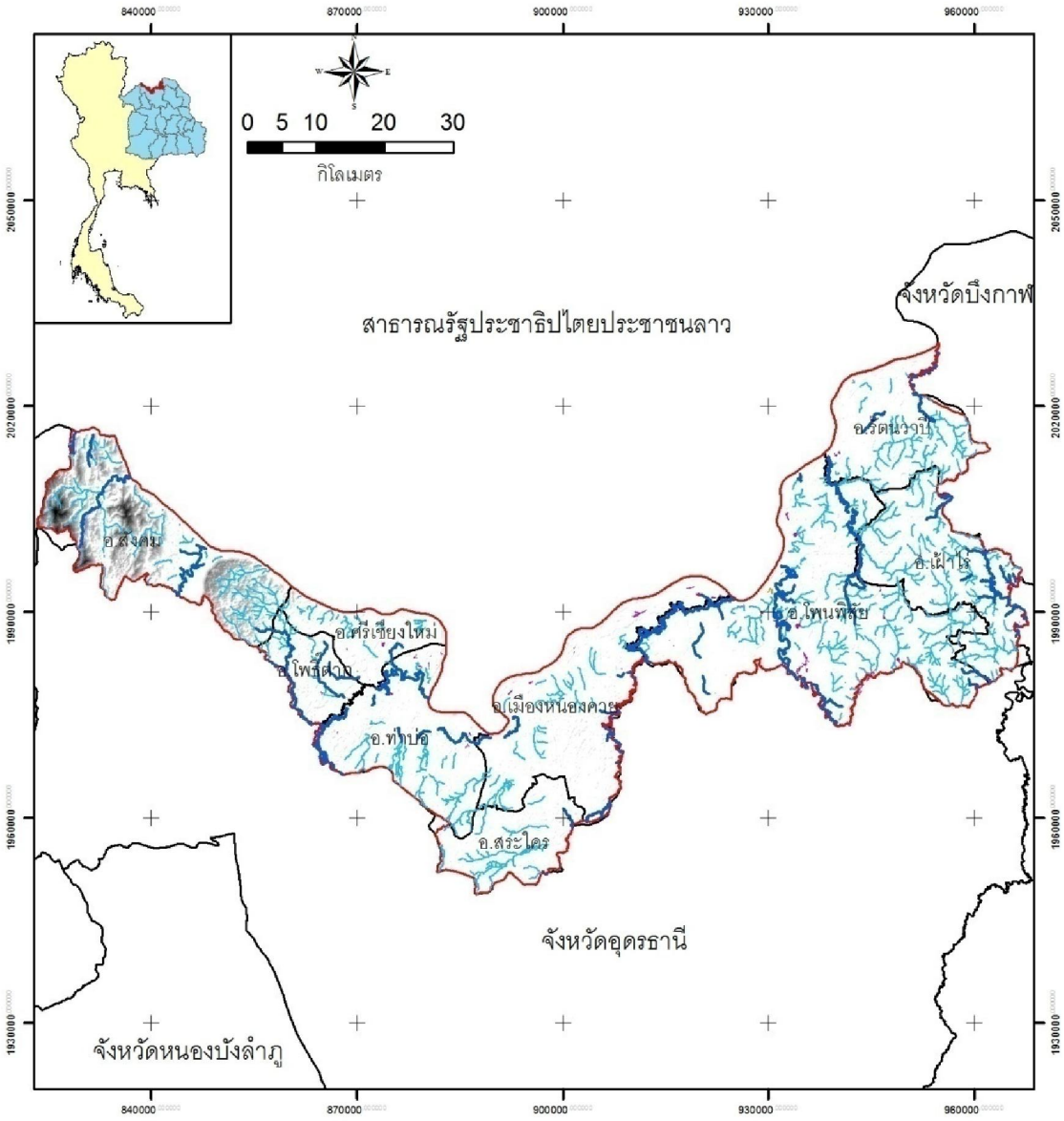
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

แผนที่ชุดดิน กรมพัฒนาที่ดิน มาตราส่วน 1 : 50,000

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 3
แสดงทรัพยากรแหล่งน้ำจังหวัดหนองคาย

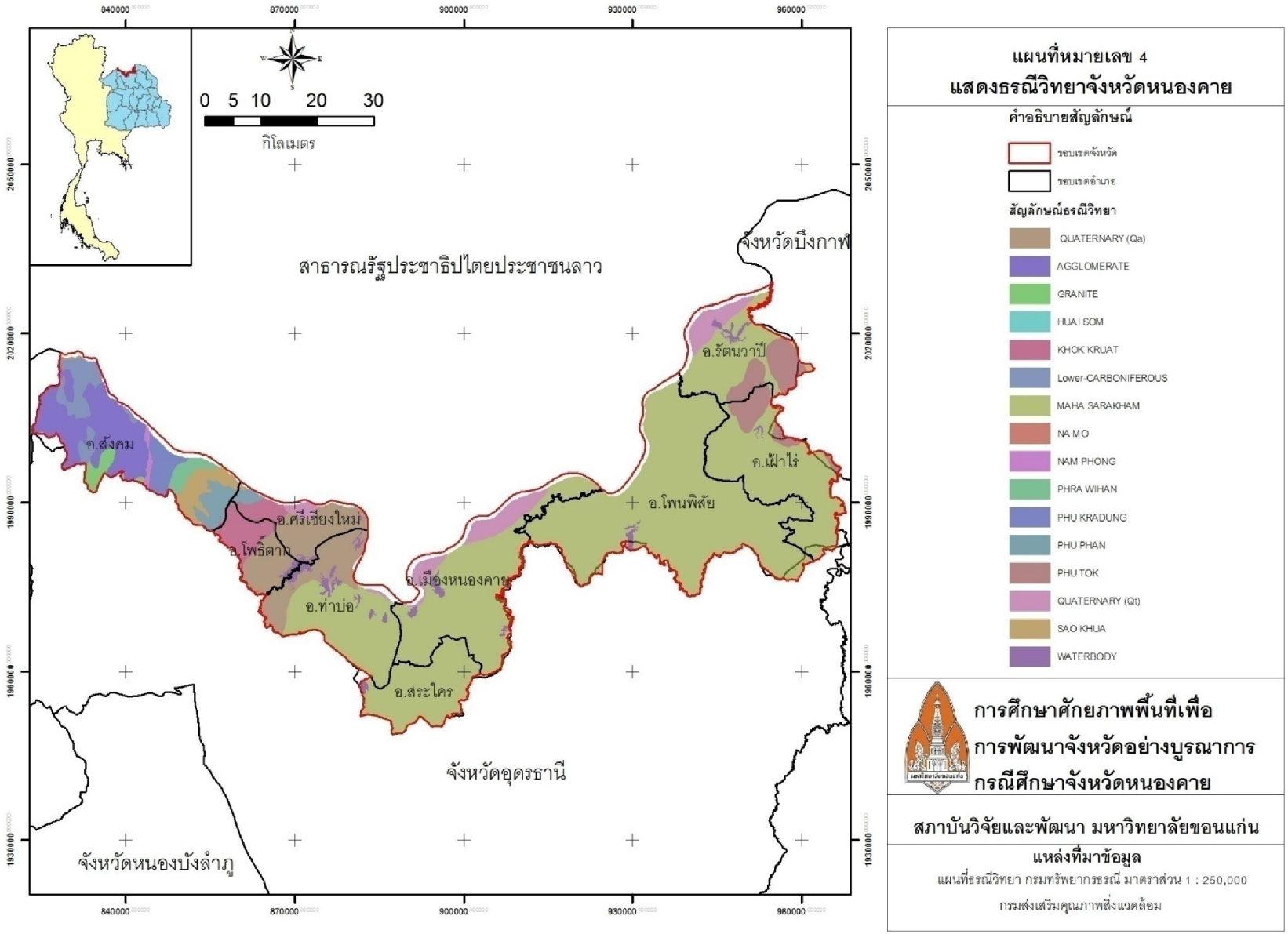
คำอธิบายสัญลักษณ์

- แม่น้ำสายหลัก
- แม่น้ำสาขา
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ฝาย
- อ่างเก็บน้ำ

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
แผนที่ชุดดิน กรมพัฒนาที่ดิน มาตราส่วน 1 : 50,000
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 4
แสดงธรณีวิทยาจังหวัดหนองคาย

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ

สัญลักษณ์ธรณีวิทยา

- QUATERNARY (Qa)
- AGGLOMERATE
- GRANITE
- HUAI SOM
- KHOK KRUAT
- Lower-CARBONIFEROUS
- MAHA SARAKHAM
- NA MO
- NAM PHONG
- PHRA WIHAN
- PHU KRADUNG
- PHU PHAN
- PHU TOK
- QUATERNARY (Qt)
- SAO KHUA
- WATERBODY

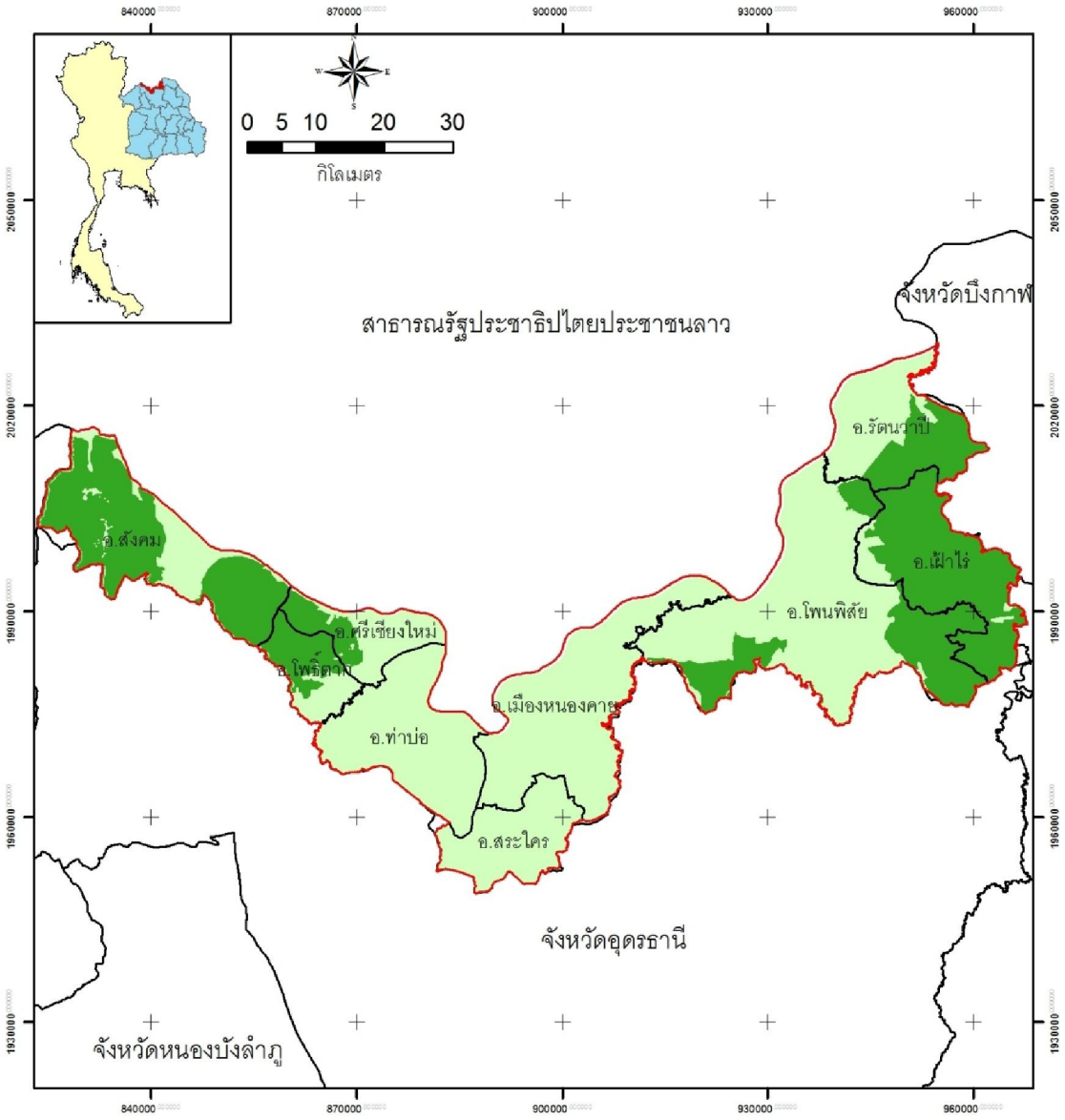
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

แผนที่ธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี มาตราส่วน 1 : 250,000

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 5
แสดงเขตป่าสงวนแห่งชาติจังหวัดหนองคาย

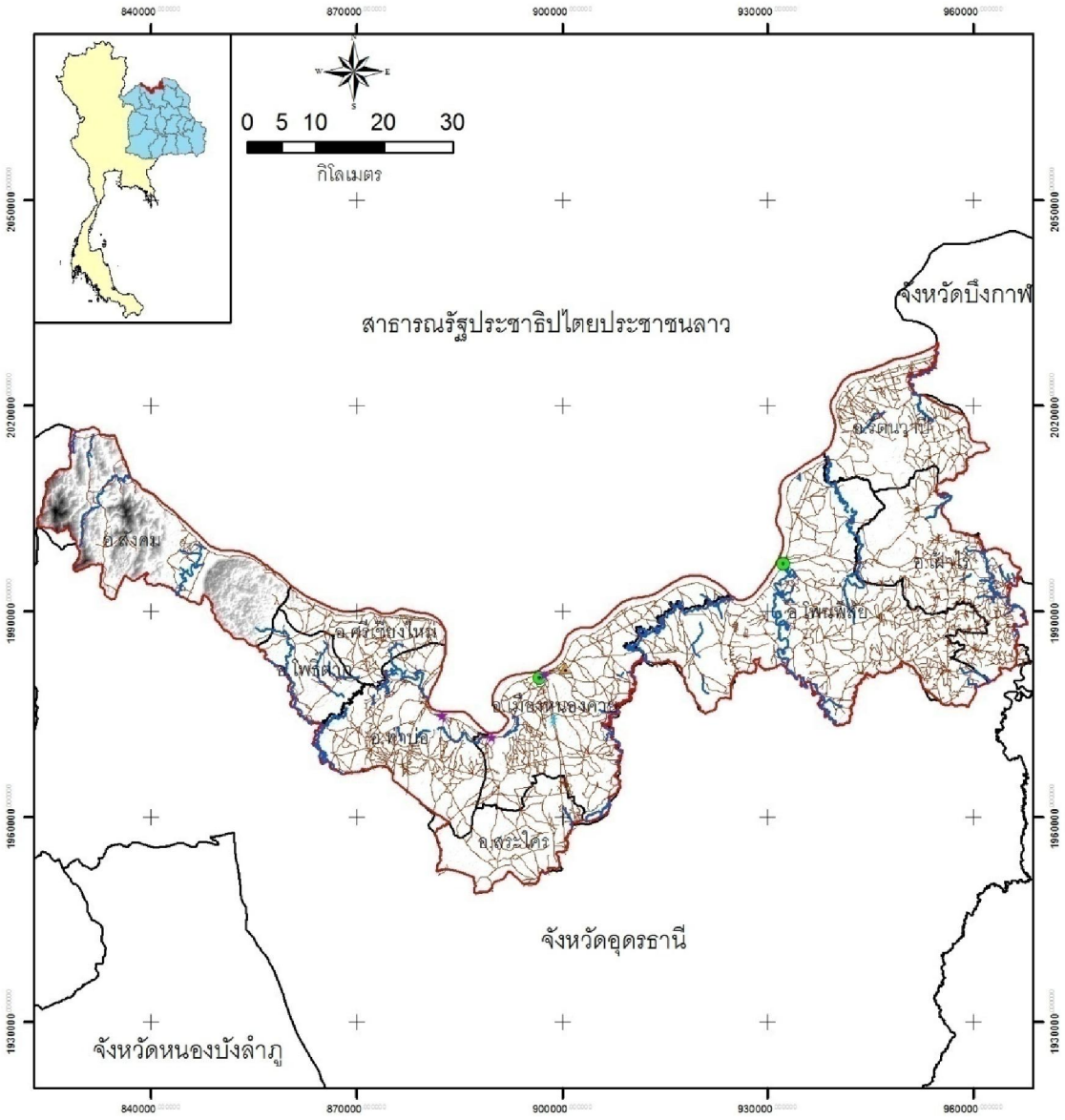
คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- พื้นที่ไม่ใช่ป่า
- ป่าสงวนแห่งชาติ

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 6
แสดงสาธารณูปโภคจังหวัดหนองคาย

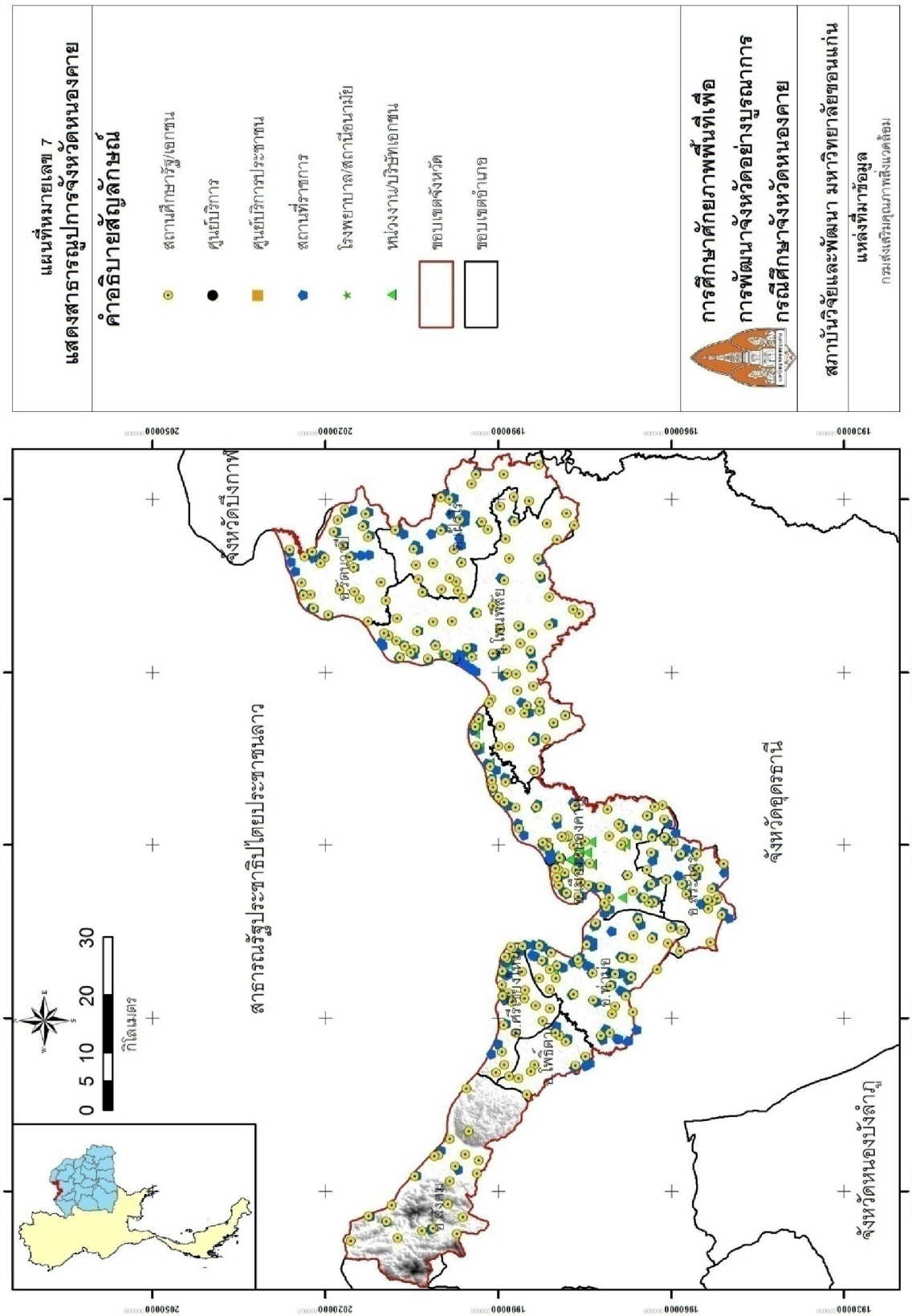
คำอธิบายสัญลักษณ์

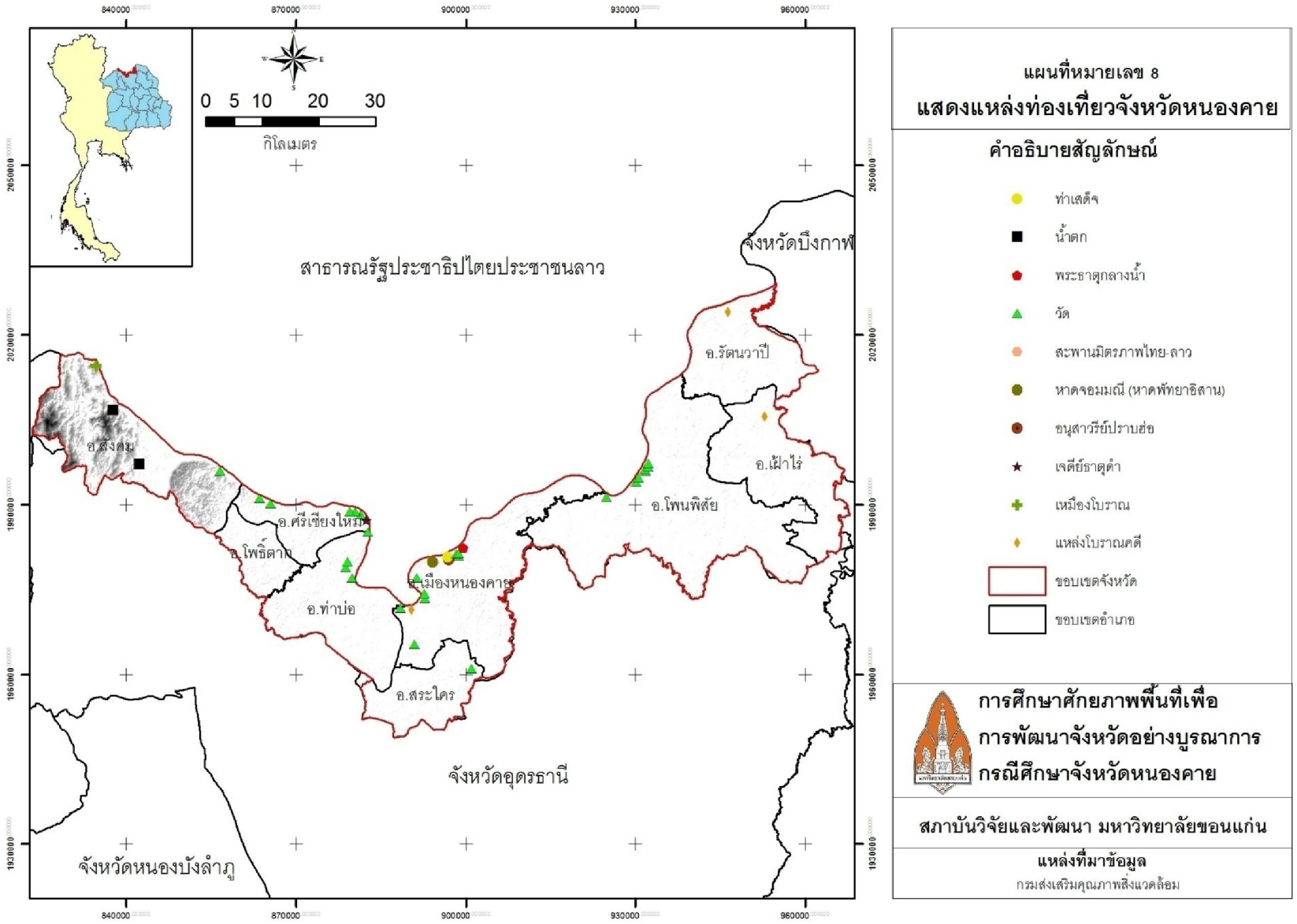
- การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
- ชุมสายโทรศัพท์
- ที่ทำการประปา
- วิทยุกระจายเสียง
- เส้นทางคมนาคมทางบก
- แม่น้ำสายหลัก
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ

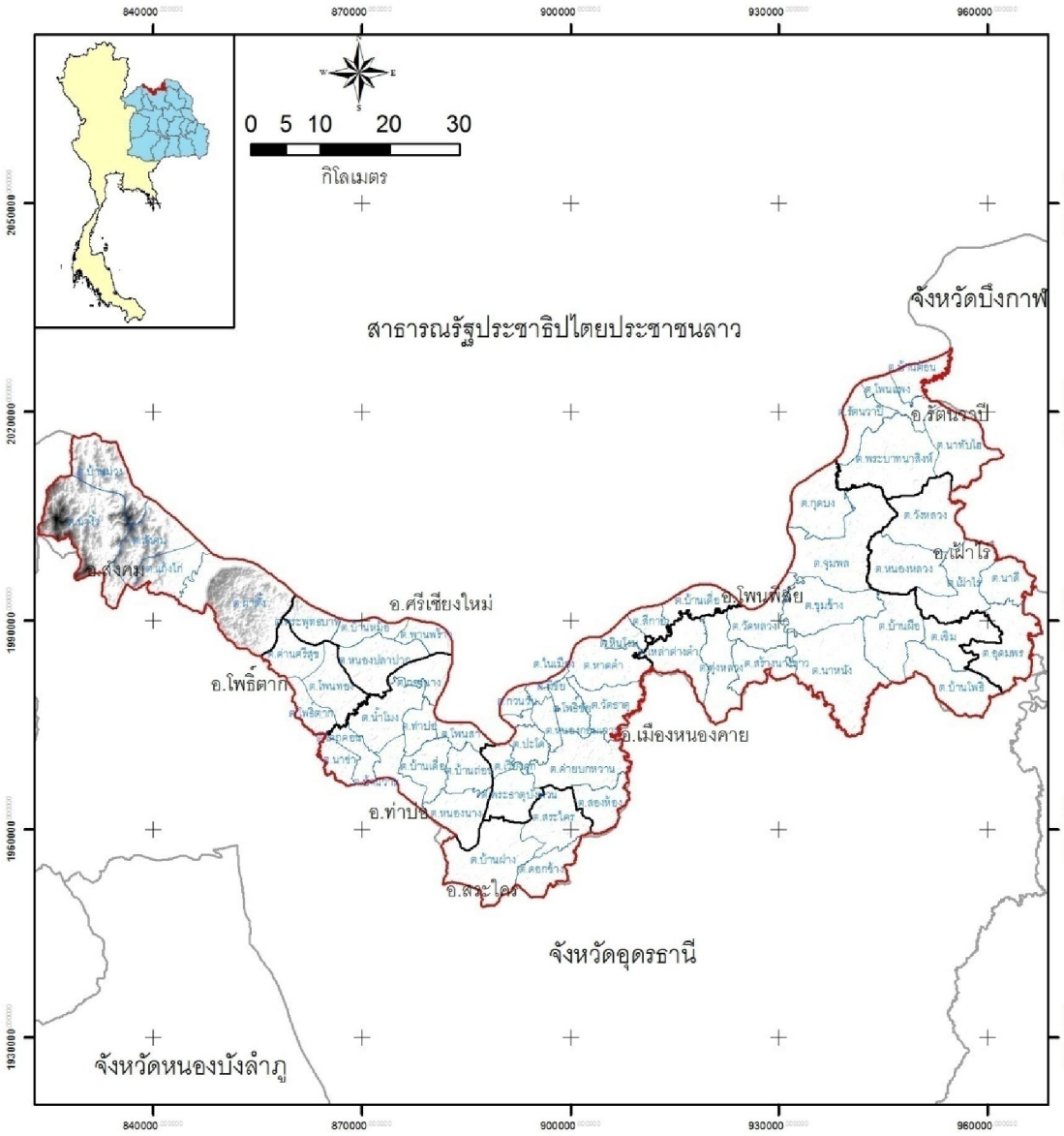
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
กรมชลประทาน
กรมทางหลวง
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 7
แสดงสถานธนูปการจังหวัดหนองคาย
คำอธิบายสัญลักษณ์
สถานศึกษา/ผู้สอนคนเดียว
ศูนย์วิทยาศาสตร์
ศูนย์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
สถานที่ราชการ
โรงพยาบาล/สถานพยาบาล
หน่วยงานรัฐ/เอกชน
ขอบเขตจังหวัด
ขอบเขตอำเภอ
สถานศึกษาและหน่วยงานที่ศึกษาวิจัย
อนุทินเพื่อการศึกษาเรื่อง
ธนบัตรที่ระลึกและเหรียญที่ระลึก
ที่ออกโดยธนาคารแห่งประเทศไทย
ที่มาของข้อมูล
ข้อมูลสถานศึกษาและหน่วยงานที่ศึกษาวิจัย
ข้อมูลขอบเขตการปกครอง
ข้อมูลแหล่งน้ำ
ข้อมูลถนน
ข้อมูลภูมิประเทศ
ระบบพิกัดที่ใช้ในการจัดทำแผนที่
ระบบพิกัดฉาก UTM
ค่าพารามิเตอร์ของ

840000
870000
900000
930000
960000
2050000
2020000
1990000
1960000
1930000
0 5 10 20 30
กิโลเมตร
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
จังหวัดบึงกาฬ
อ.รัตนวาปี
อ.เฝ้าไร่
อ.โพนพิสัย
อ.สังคม
อ.ศรีเชียงใหม่
อ.โพธิ์ตาก
อ.เมืองหนองคาย
อ.ท่าบ่อ
อ.สระใคร
จังหวัดอุดรธานี
จังหวัดหนองบัวลำภู
แผนที่หมายเลข 8
แสดงแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดหนองคาย
คำอธิบายสัญลักษณ์
ท่าเสด็จ
น้ำตก
พระธาตุกลางน้ำ
วัด
สะพานมิตรภาพไทย-ลาว
หาดจอมมณี (หาดพัทยาอิสาน)
อนุสาวรีย์ปราบฮ่อ
เจดีย์ธาตุดำ
เหมืองโบราณ
แหล่งโบราณคดี
ขอบเขตจังหวัด
ขอบเขตอำเภอ
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย
สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
แหล่งที่มาข้อมูล
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 9

แสดงเขตการปกครองจังหวัดหนองคาย

คำอธิบายสัญลักษณ์

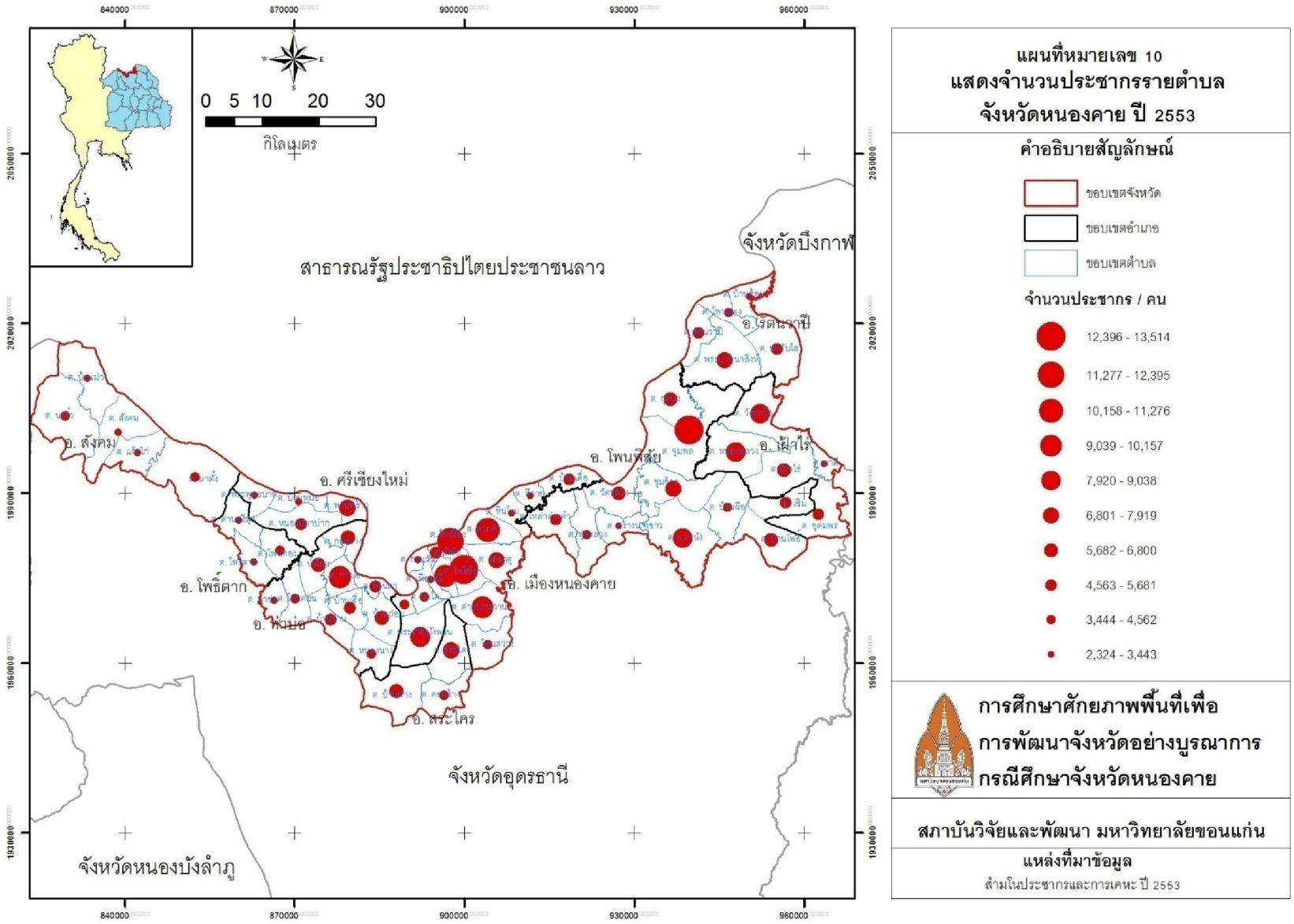
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 10
แสดงจำนวนประชากรรายตำบล
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

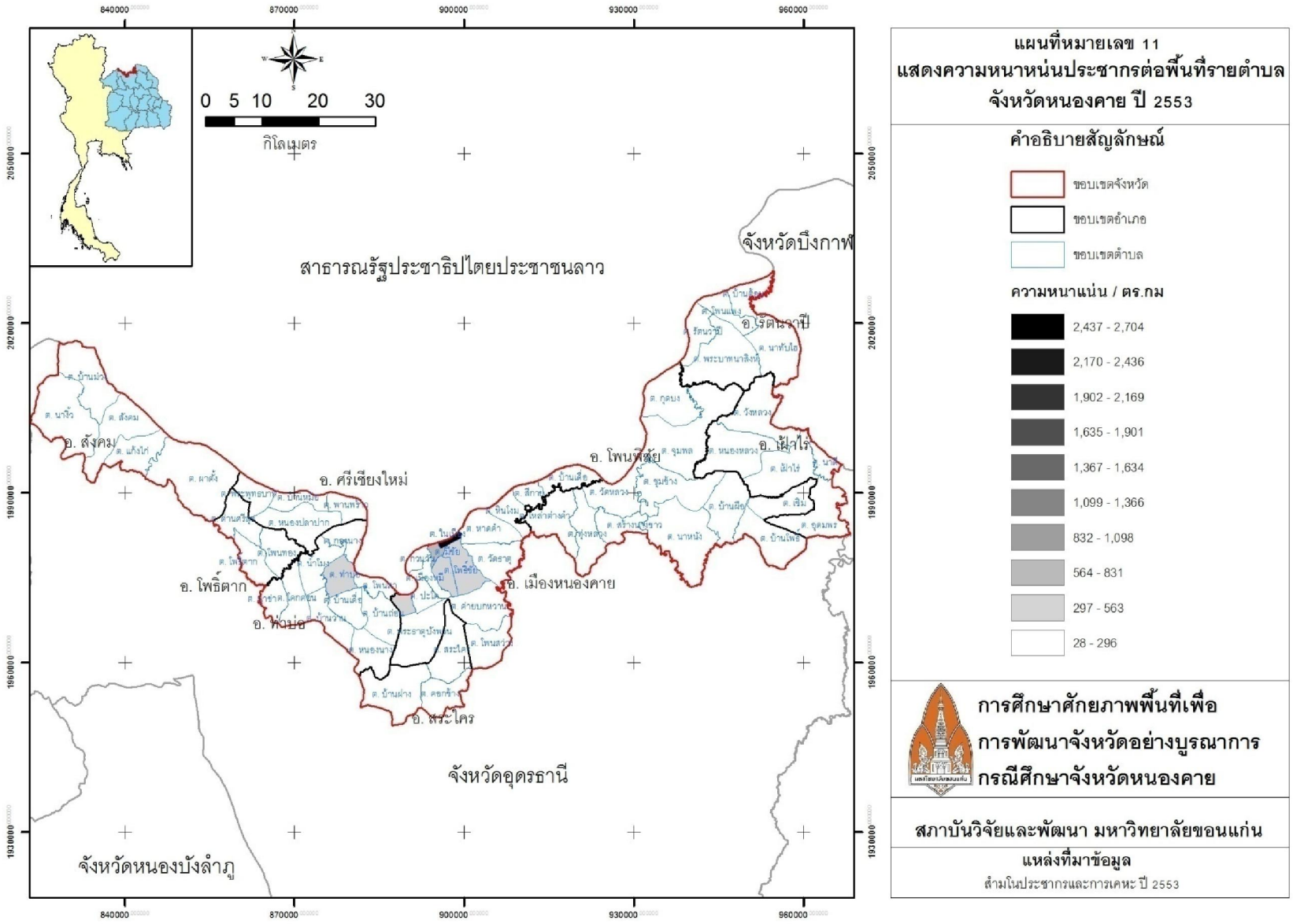
จำนวนประชากร / คน

- 12,396 - 13,514
- 11,277 - 12,395
- 10,158 - 11,276
- 9,039 - 10,157
- 7,920 - 9,038
- 6,801 - 7,919
- 5,682 - 6,800
- 4,563 - 5,681
- 3,444 - 4,562
- 2,324 - 3,443

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 11
แสดงความหนาหน่นประชากรต่อพื้นที่รายตำบล
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

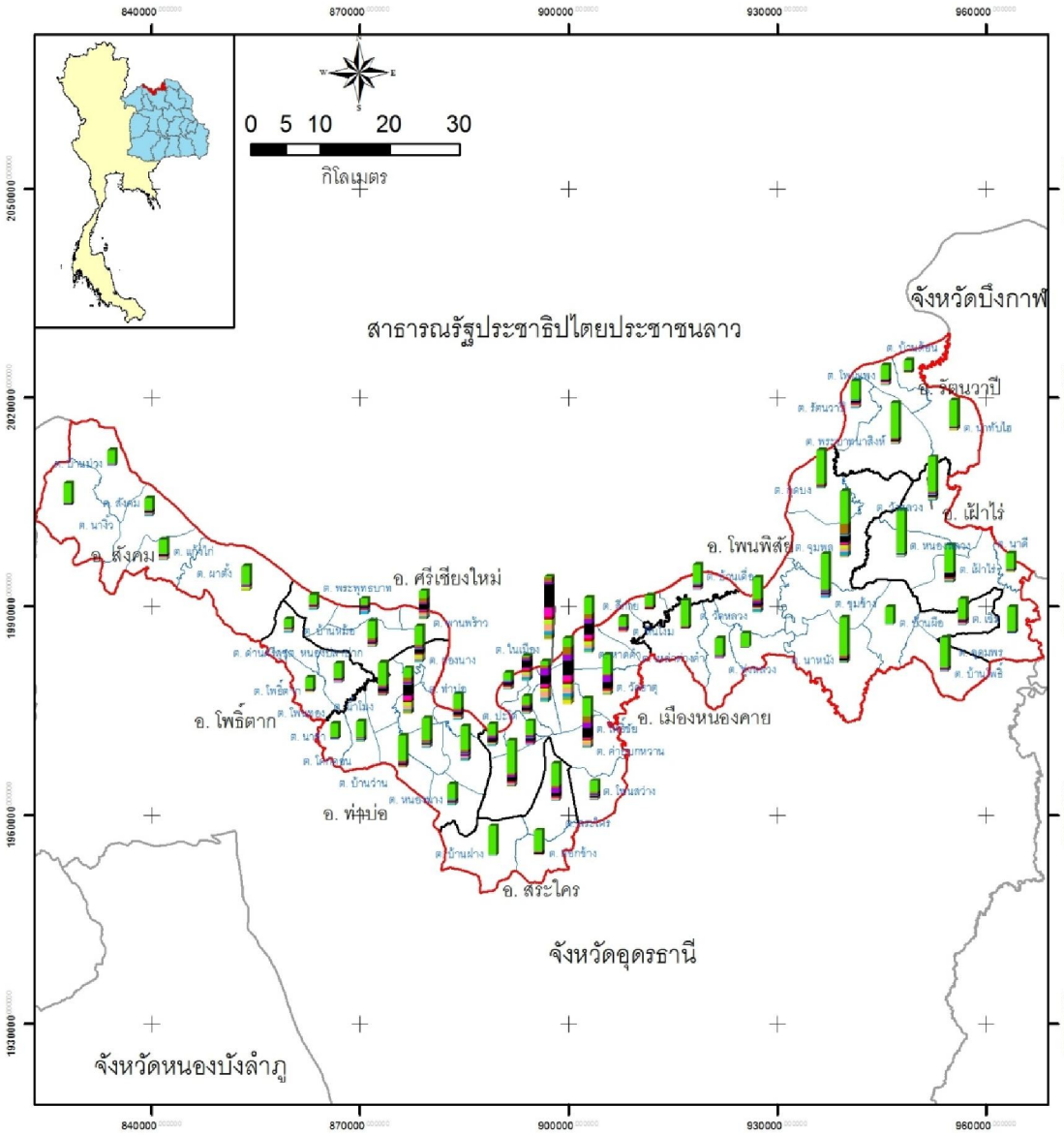
ความหนาแน่น / ตร.กม

- 2,437 - 2,704
- 2,170 - 2,436
- 1,902 - 2,169
- 1,635 - 1,901
- 1,367 - 1,634
- 1,099 - 1,366
- 832 - 1,098
- 564 - 831
- 297 - 563
- 28 - 296

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 12

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
รวม 16 สาขา
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

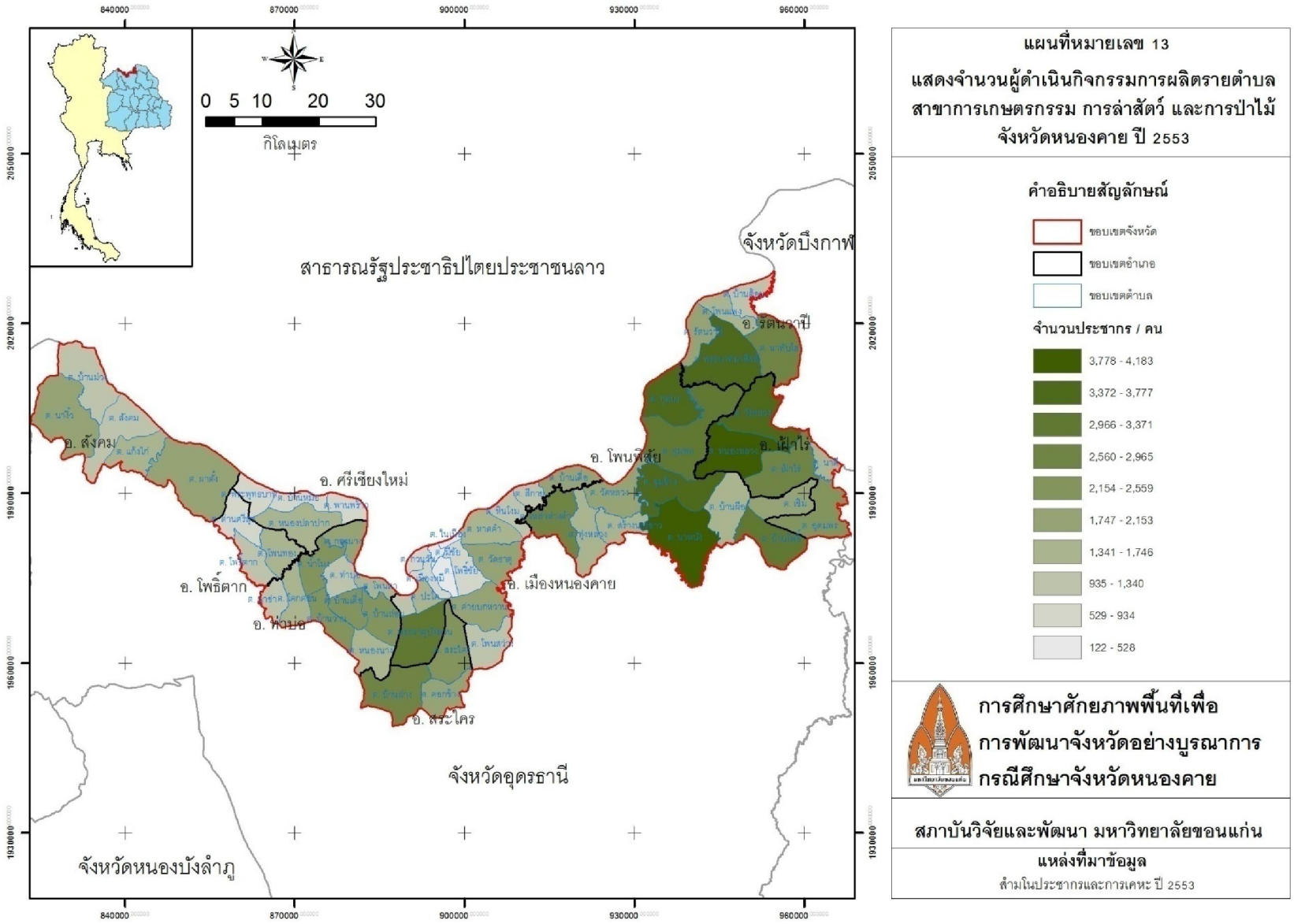
คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล
- สาขาที่ 1
- สาขาที่ 2
- สาขาที่ 3
- สาขาที่ 4
- สาขาที่ 5
- สาขาที่ 6
- สาขาที่ 7
- สาขาที่ 8
- สาขาที่ 9
- สาขาที่ 10
- สาขาที่ 11
- สาขาที่ 12
- สาขาที่ 13
- สาขาที่ 14
- สาขาที่ 15
- สาขาที่ 16

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 13

แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล สาขาการเกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้ จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

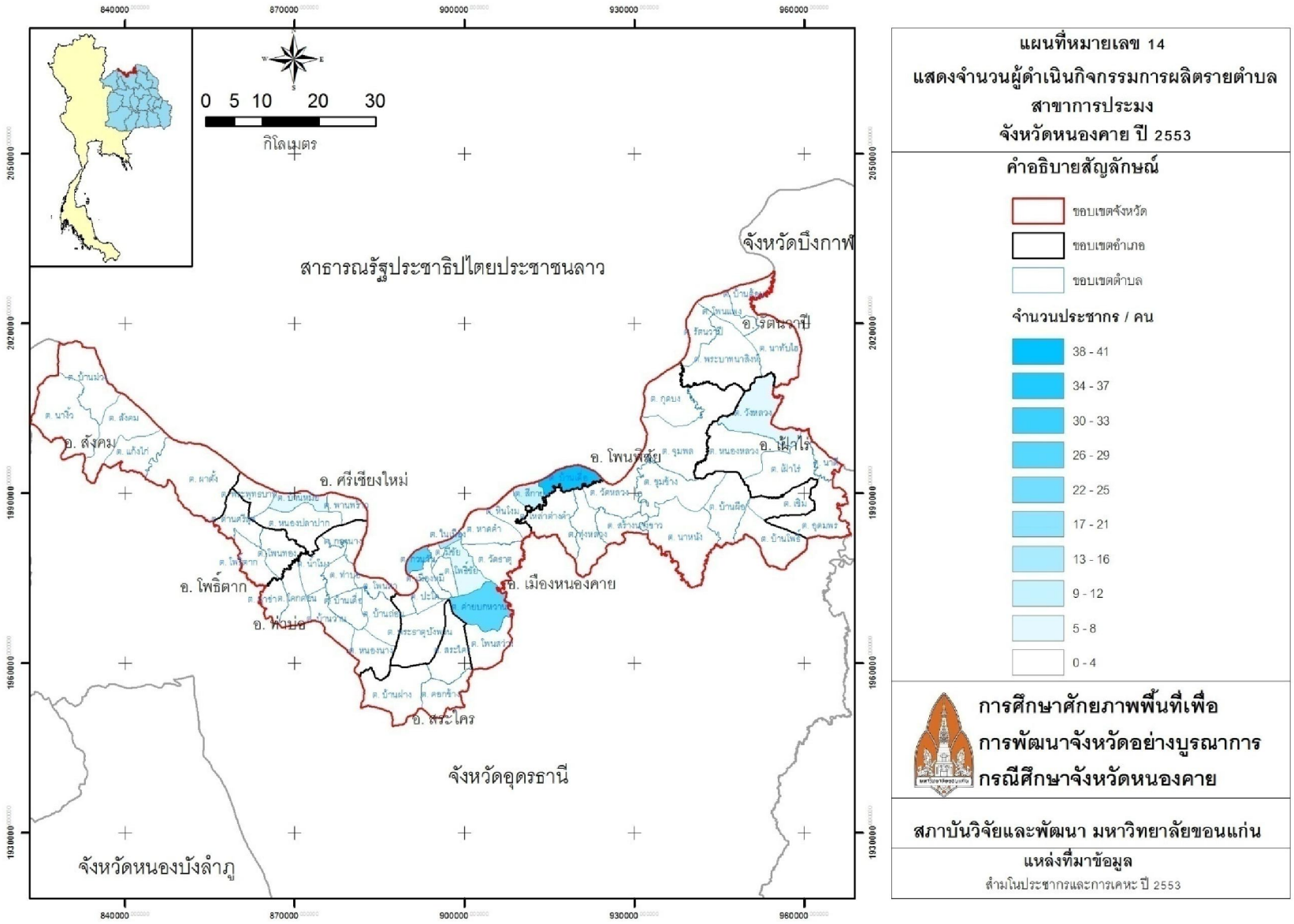
- 3,778 - 4,183
- 3,372 - 3,777
- 2,966 - 3,371
- 2,560 - 2,965
- 2,154 - 2,559
- 1,747 - 2,153
- 1,341 - 1,746
- 935 - 1,340
- 529 - 934
- 122 - 528

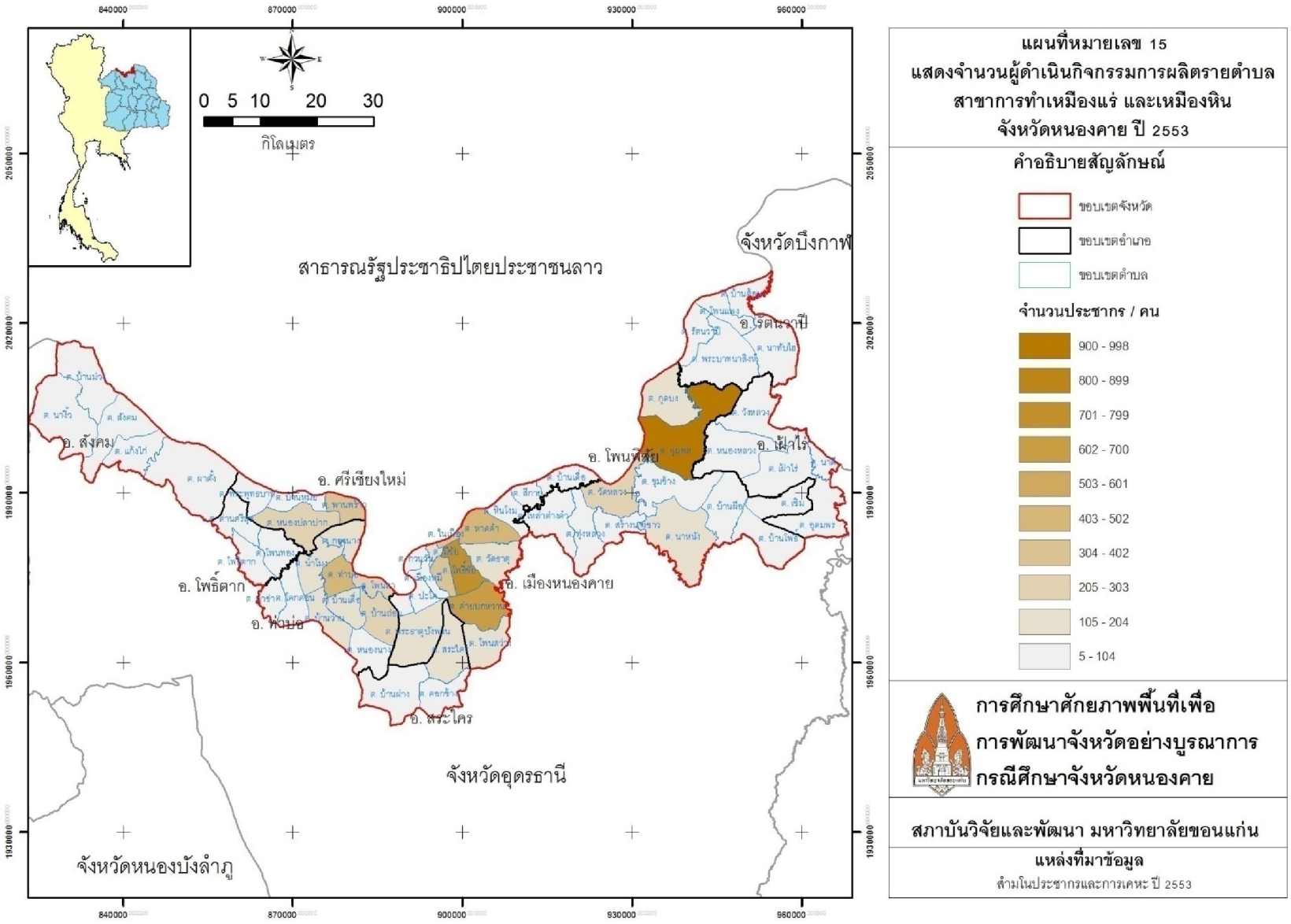
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

840000
870000
900000
930000
960000
2050000
2020000
1990000
1960000
1930000
0 5 10 20 30
กิโลเมตร
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
จังหวัดบึงกาฬ
อ. โซ่พิสัย
อ. เฝ้าไร่
อ. ศรีเชียงใหม่
อ. สังคม
อ. โพธิ์ตาก
อ. ท่าบ่อ
อ. เมืองหนองคาย
อ. สระใคร
จังหวัดอุดรธานี
จังหวัดหนองบัวลำภู
แผนที่หมายเลข 14
แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขาการประมง
จังหวัดหนองคาย ปี 2553
คำอธิบายสัญลักษณ์
ขอบเขตจังหวัด
ขอบเขตอำเภอ
ขอบเขตตำบล
จำนวนประชากร / คน
38 - 41
34 - 37
30 - 33
26 - 29
22 - 25
17 - 21
13 - 16
9 - 12
5 - 8
0 - 4
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย
สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 15
แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขาการทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

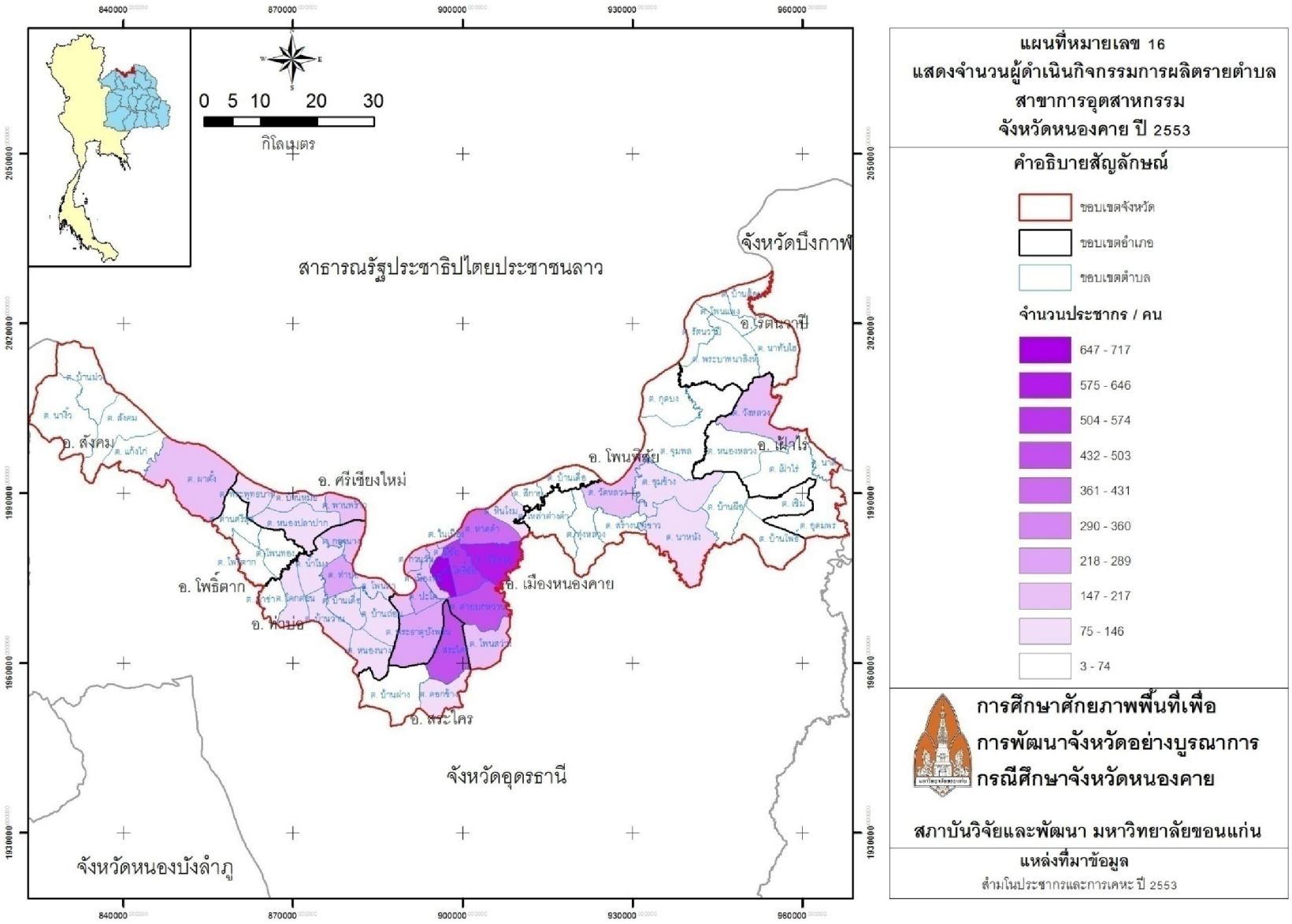
จำนวนประชากร / คน

- 900 - 998
- 800 - 899
- 701 - 799
- 602 - 700
- 503 - 601
- 403 - 502
- 304 - 402
- 205 - 303
- 105 - 204
- 5 - 104

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 16
แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขาการอุตสาหกรรม
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

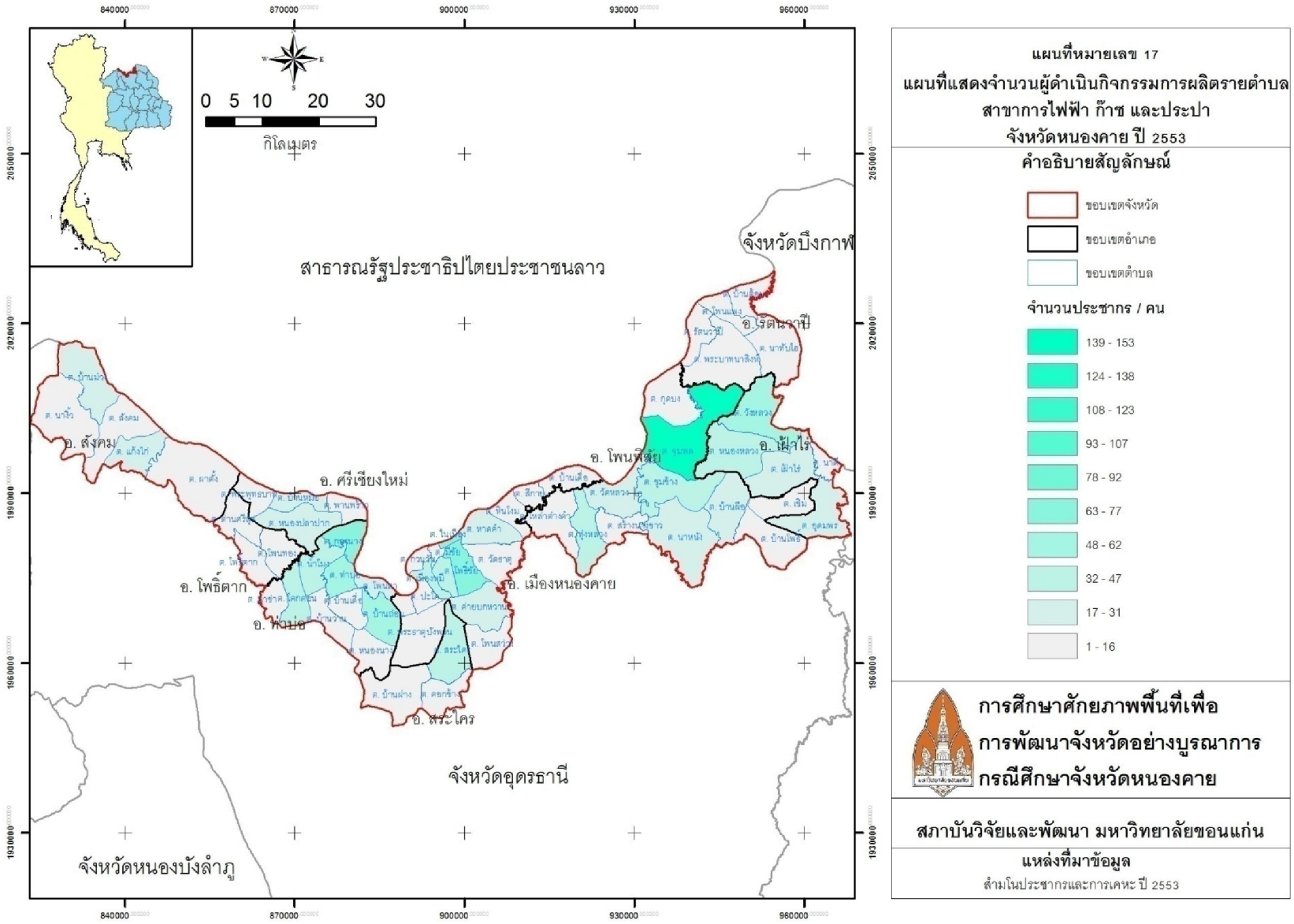
จำนวนประชากร / คน

- 647 - 717
- 575 - 646
- 504 - 574
- 432 - 503
- 361 - 431
- 290 - 360
- 218 - 289
- 147 - 217
- 75 - 146
- 3 - 74

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 17

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล สาขาการไฟฟ้า ก๊าซ และประปา จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

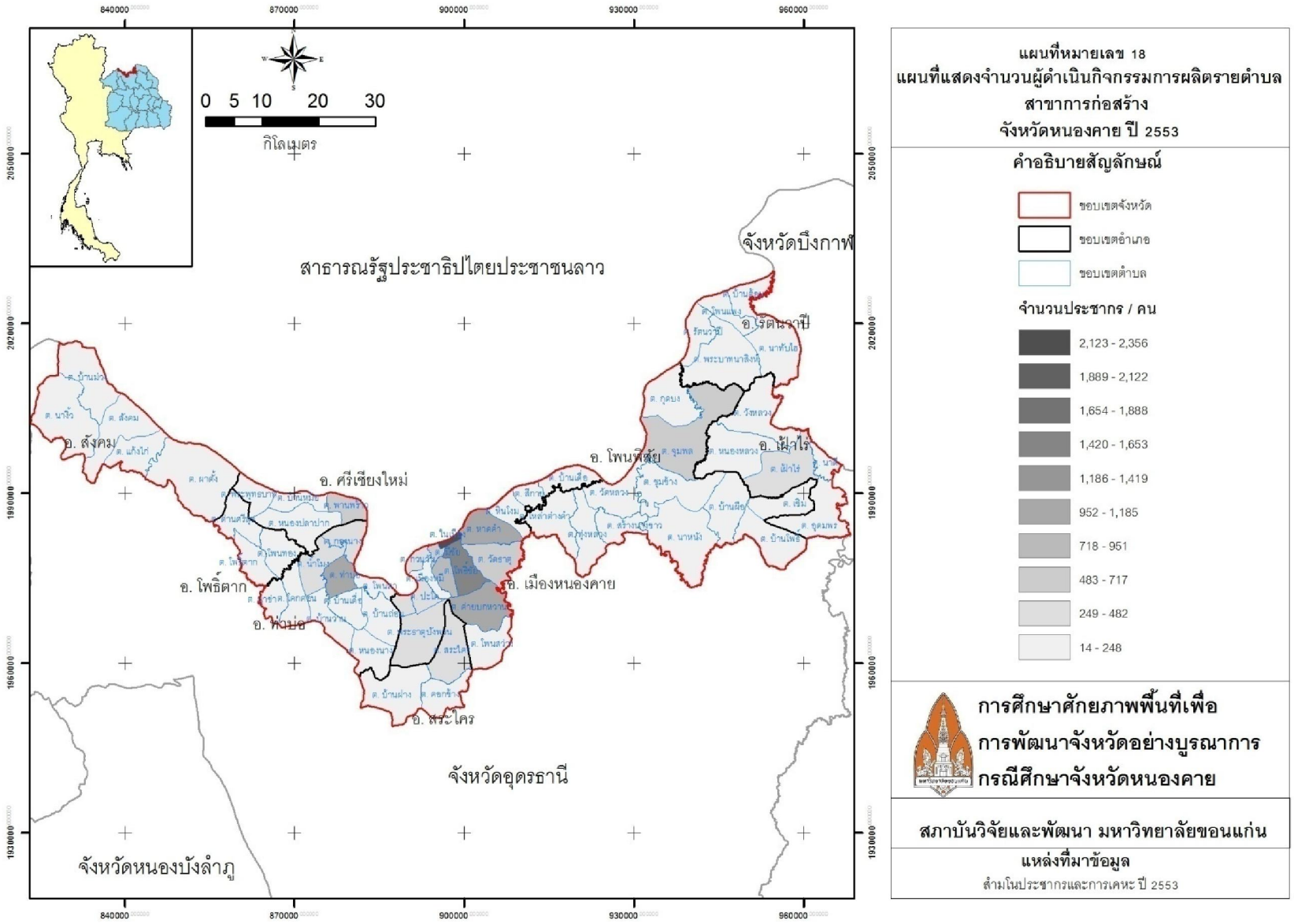
- 139 - 153
- 124 - 138
- 108 - 123
- 93 - 107
- 78 - 92
- 63 - 77
- 48 - 62
- 32 - 47
- 17 - 31
- 1 - 16

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 18
แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขาการก่อสร้าง
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

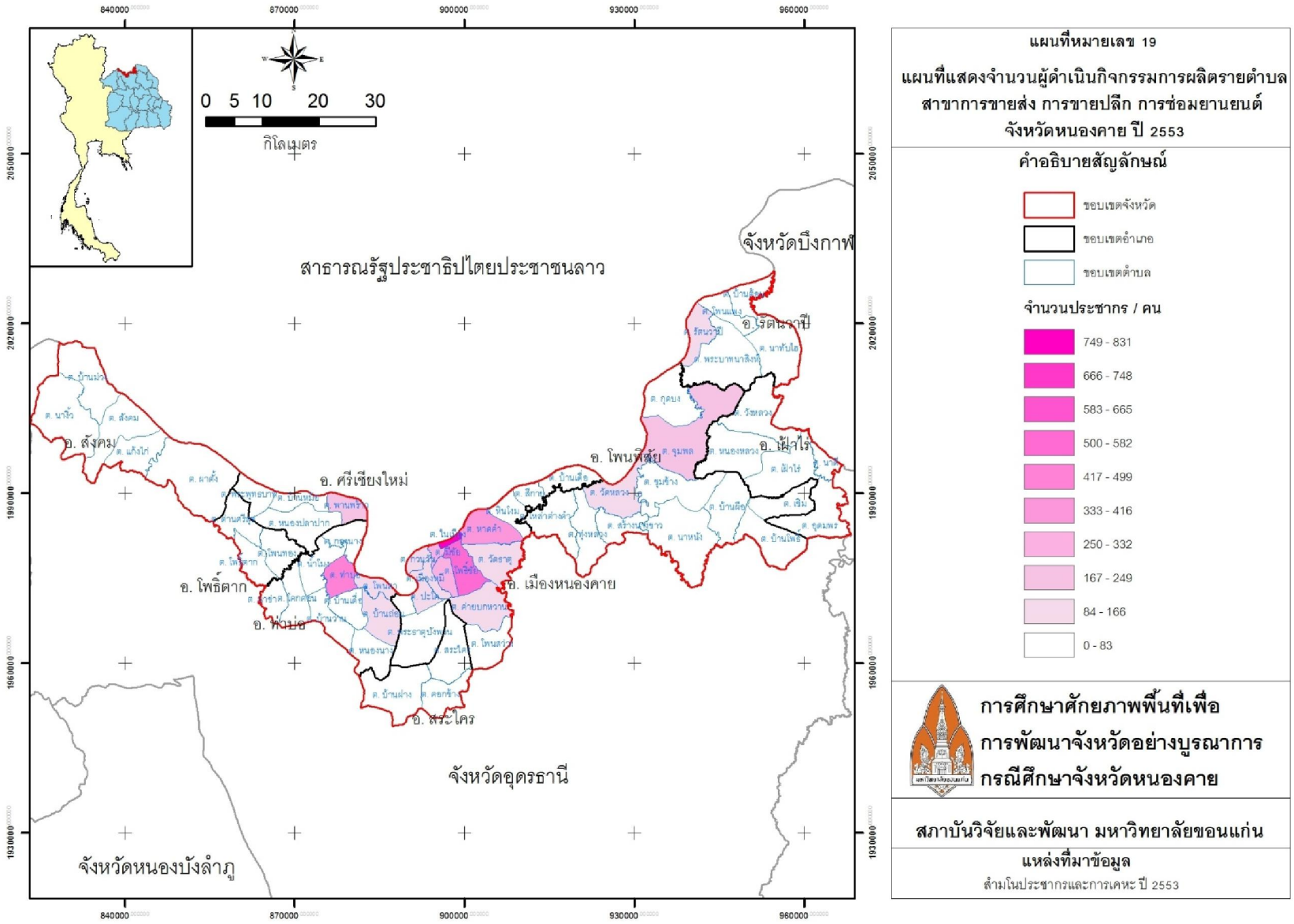
จำนวนประชากร / คน

- 2,123 - 2,356
- 1,889 - 2,122
- 1,654 - 1,888
- 1,420 - 1,653
- 1,186 - 1,419
- 952 - 1,185
- 718 - 951
- 483 - 717
- 249 - 482
- 14 - 248

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 19

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล สาขาการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมยานยนต์ จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

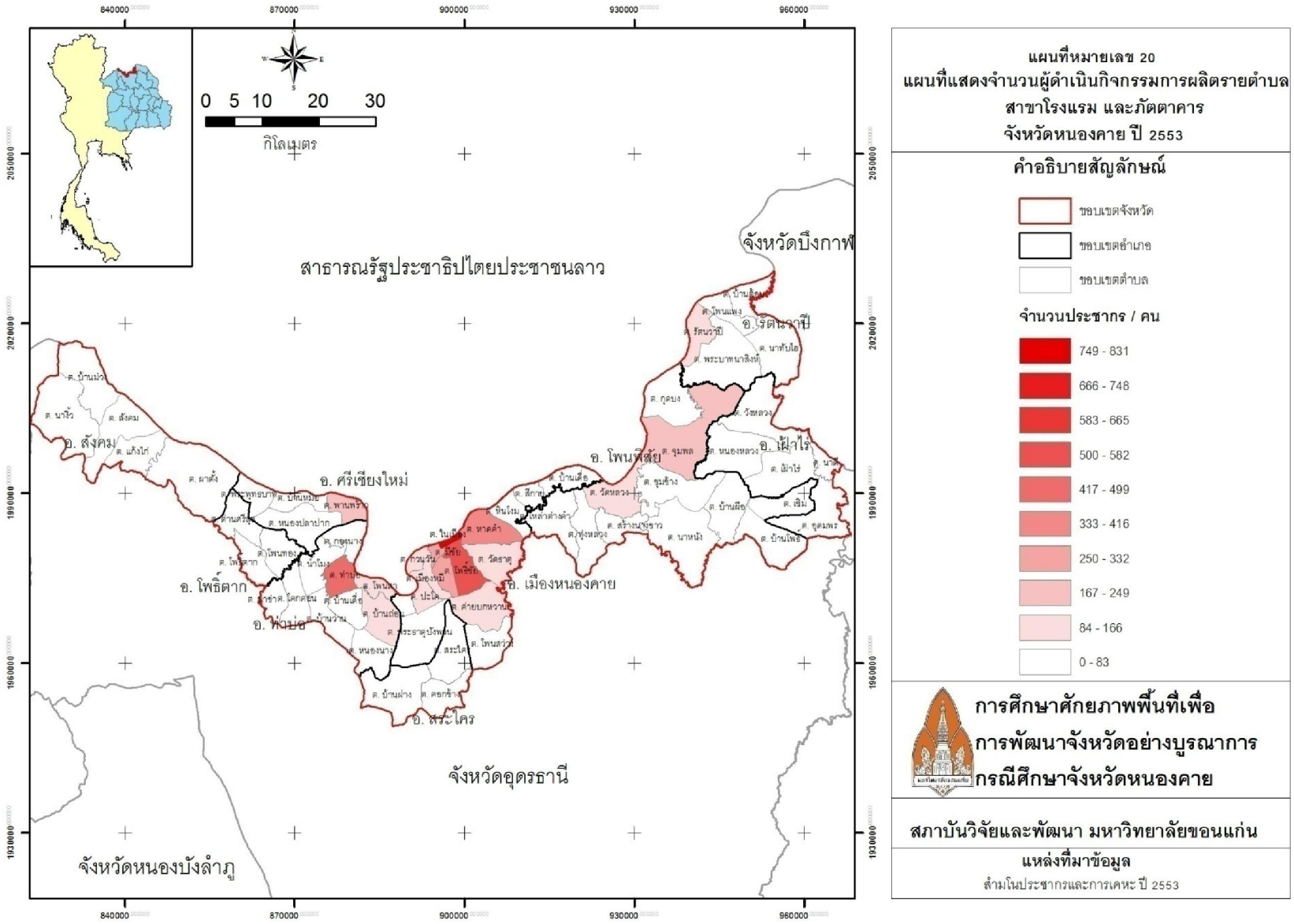
- 749 - 831
- 666 - 748
- 583 - 665
- 500 - 582
- 417 - 499
- 333 - 416
- 250 - 332
- 167 - 249
- 84 - 166
- 0 - 83

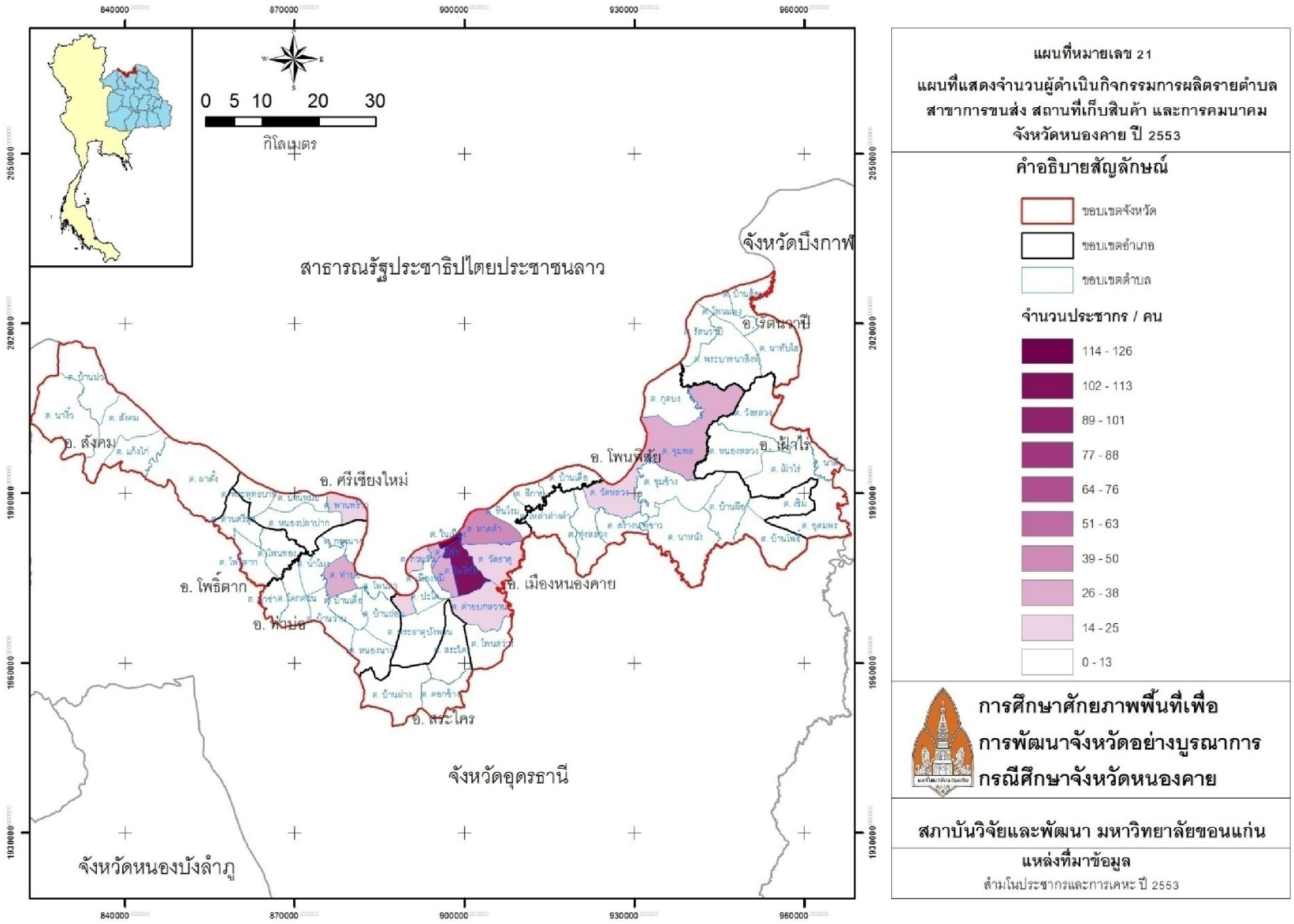
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

840000
870000
900000
930000
960000
2050000
2020000
1990000
1960000
1930000
0 5 10 20 30
กิโลเมตร
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
จังหวัดบึงกาฬ
อ. โซ่พิสัย
อ. เฝ้าไร่
อ. ศรีเชียงใหม่
อ. สังคม
อ. โพธิ์ตาก
อ. ท่าบ่อ
อ. เมืองหนองคาย
อ. สระใคร
จังหวัดอุดรธานี
จังหวัดหนองบัวลำภู
แผนที่หมายเลข 20
แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขาโรงแรม และภัตตาคาร
จังหวัดหนองคาย ปี 2553
คำอธิบายสัญลักษณ์
ขอบเขตจังหวัด
ขอบเขตอำเภอ
ขอบเขตตำบล
จำนวนประชากร / คน
749 - 831
666 - 748
583 - 665
500 - 582
417 - 499
333 - 416
250 - 332
167 - 249
84 - 166
0 - 83
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย
สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 21

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล สาขาการขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

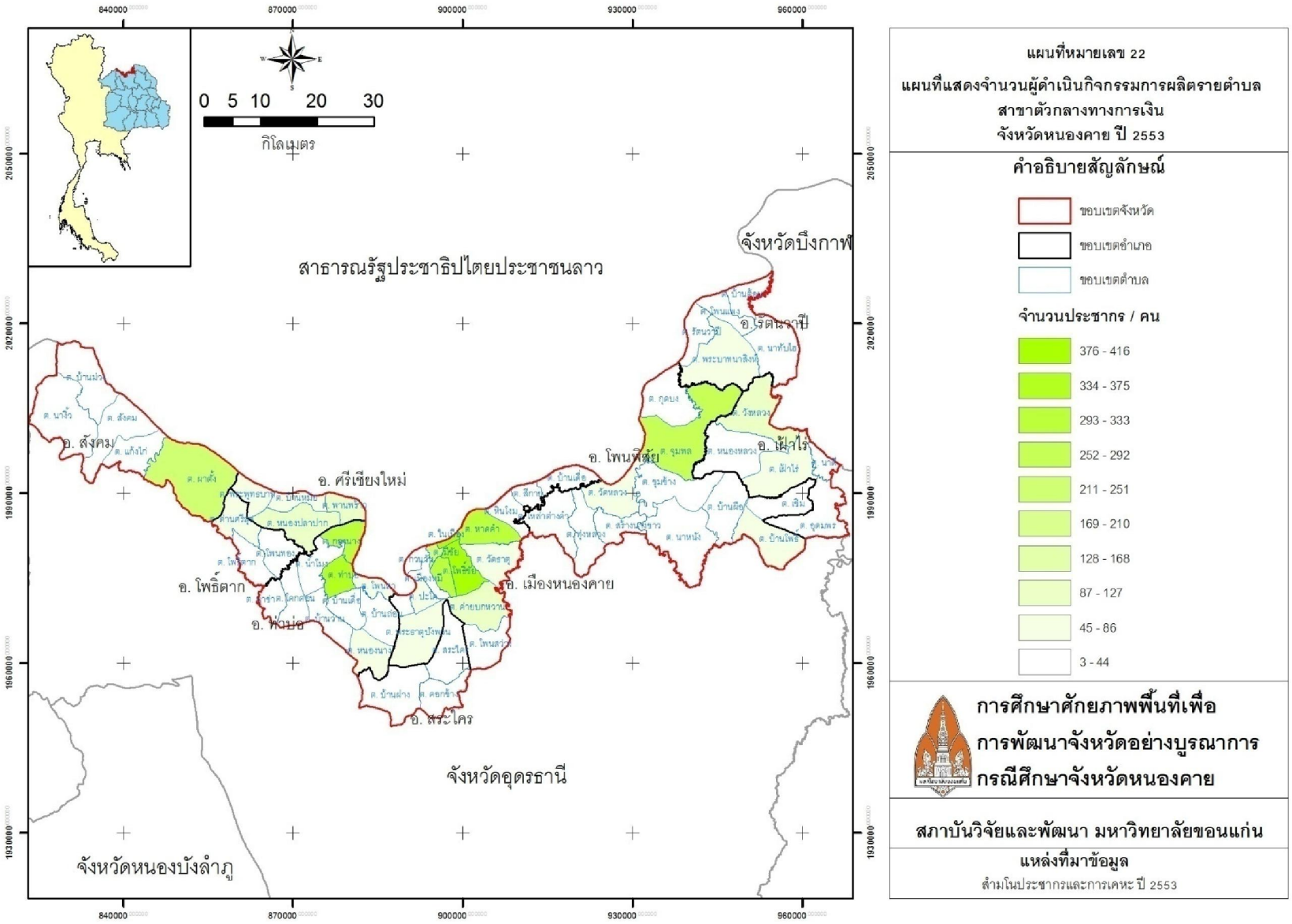
- 114 - 126
- 102 - 113
- 89 - 101
- 77 - 88
- 64 - 76
- 51 - 63
- 39 - 50
- 26 - 38
- 14 - 25
- 0 - 13

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 22

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขาตัวกลางทางการเงิน
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

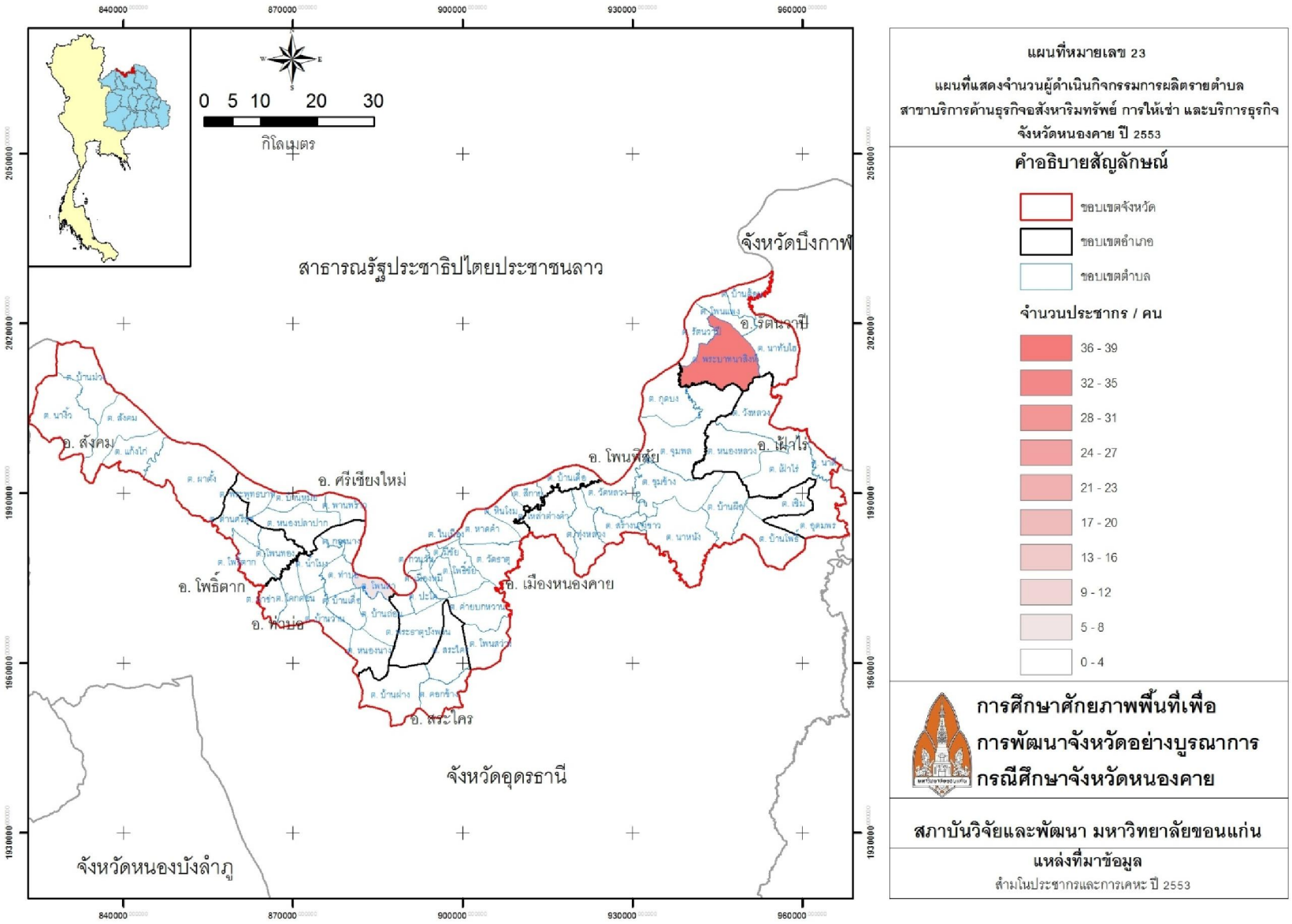
จำนวนประชากร / คน

- 376 - 416
- 334 - 375
- 293 - 333
- 252 - 292
- 211 - 251
- 169 - 210
- 128 - 168
- 87 - 127
- 45 - 86
- 3 - 44

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 23

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล สาขาบริการด้านธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่า และบริการธุรกิจ จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

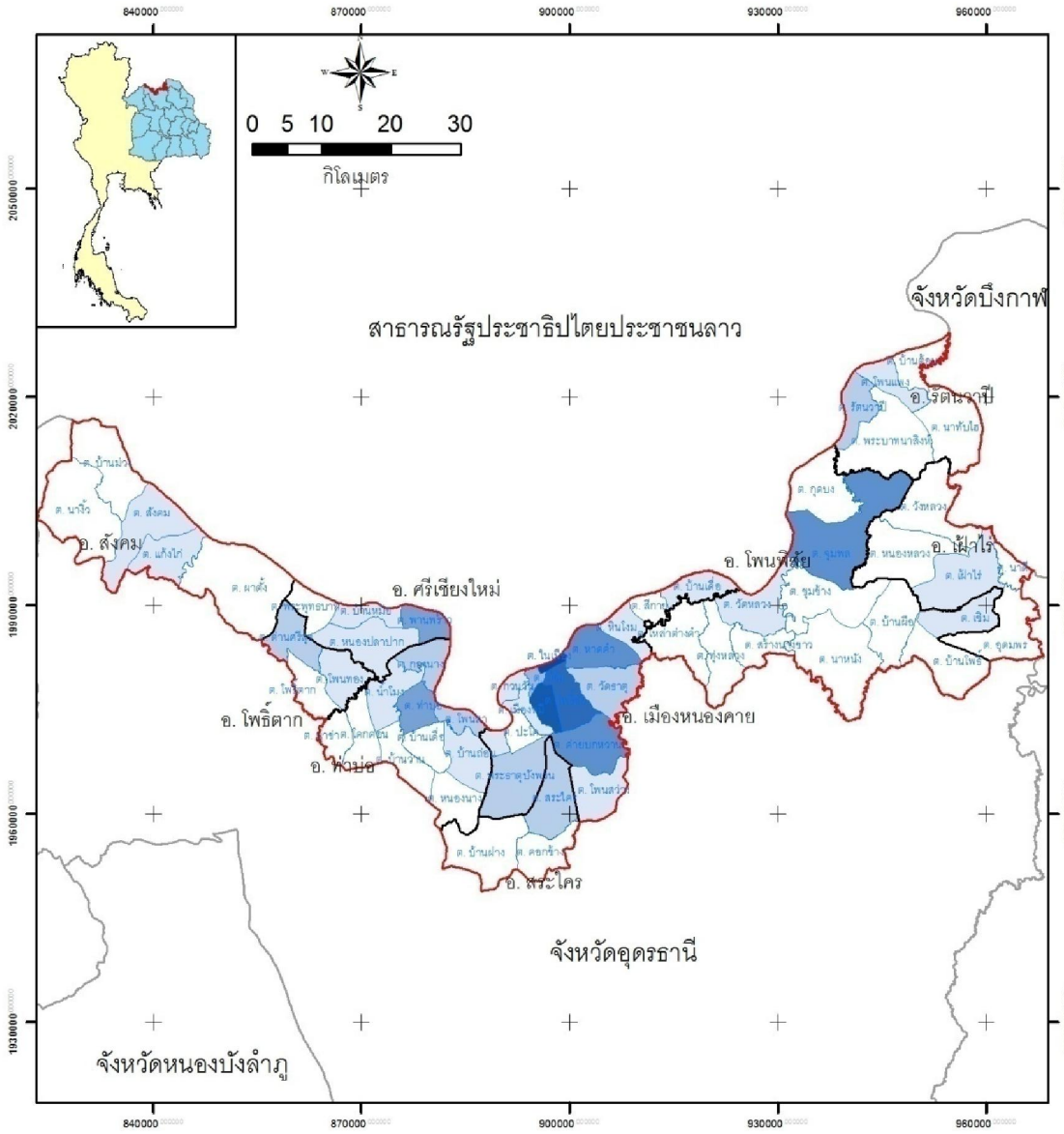
- 36 - 39
- 32 - 35
- 28 - 31
- 24 - 27
- 21 - 23
- 17 - 20
- 13 - 16
- 9 - 12
- 5 - 8
- 0 - 4

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 24
แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขาการบริหารราชการแผ่นดิน
การป้องกันประเทศ และการประกันสังคมภาคบังคับ
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

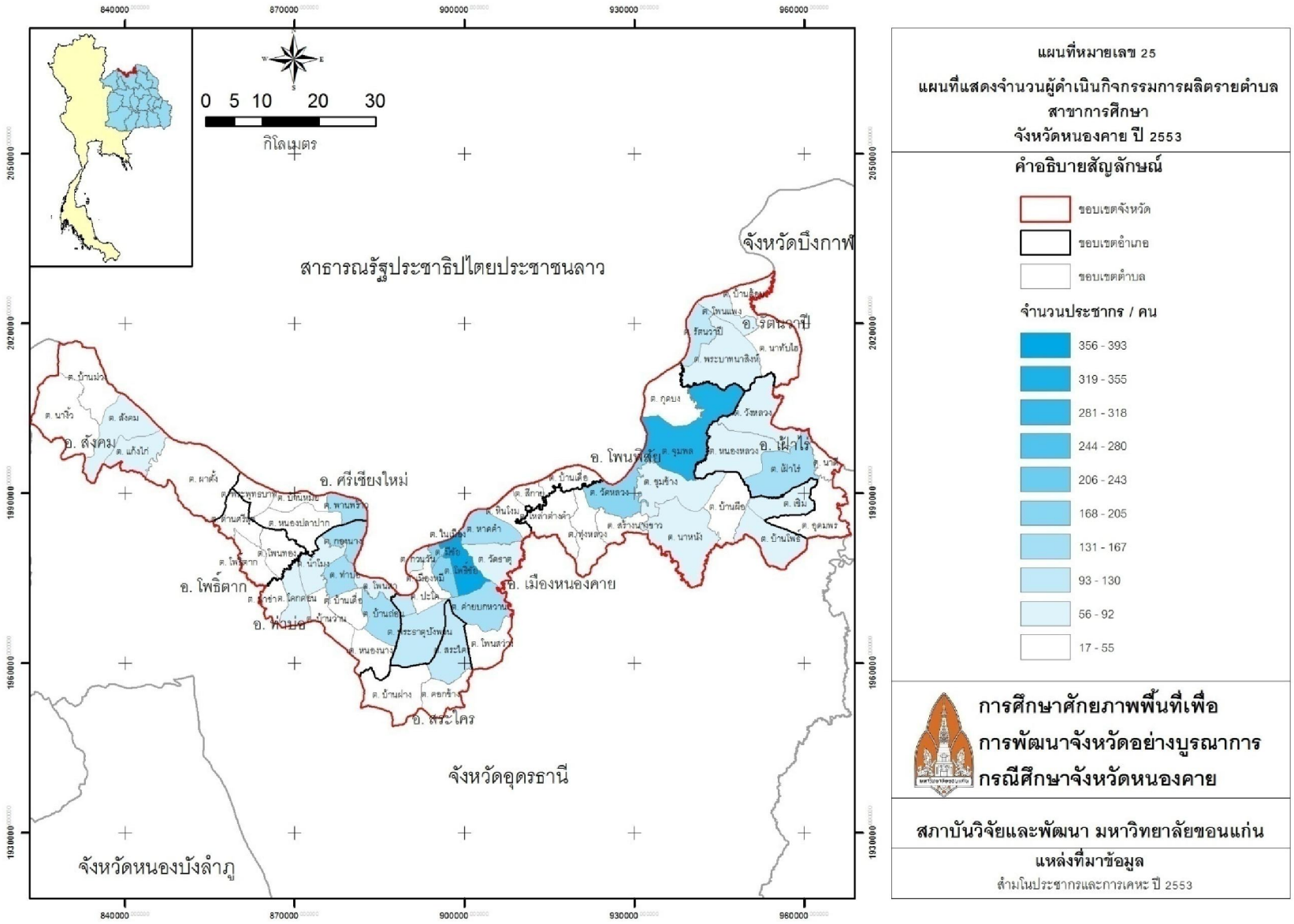
จำนวนประชากร / คน

- 650 - 720
- 579 - 649
- 509 - 578
- 438 - 508
- 367 - 437
- 296 - 366
- 225 - 295
- 155 - 224
- 84 - 154
- 12 - 83

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 25

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขาการศึกษา
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

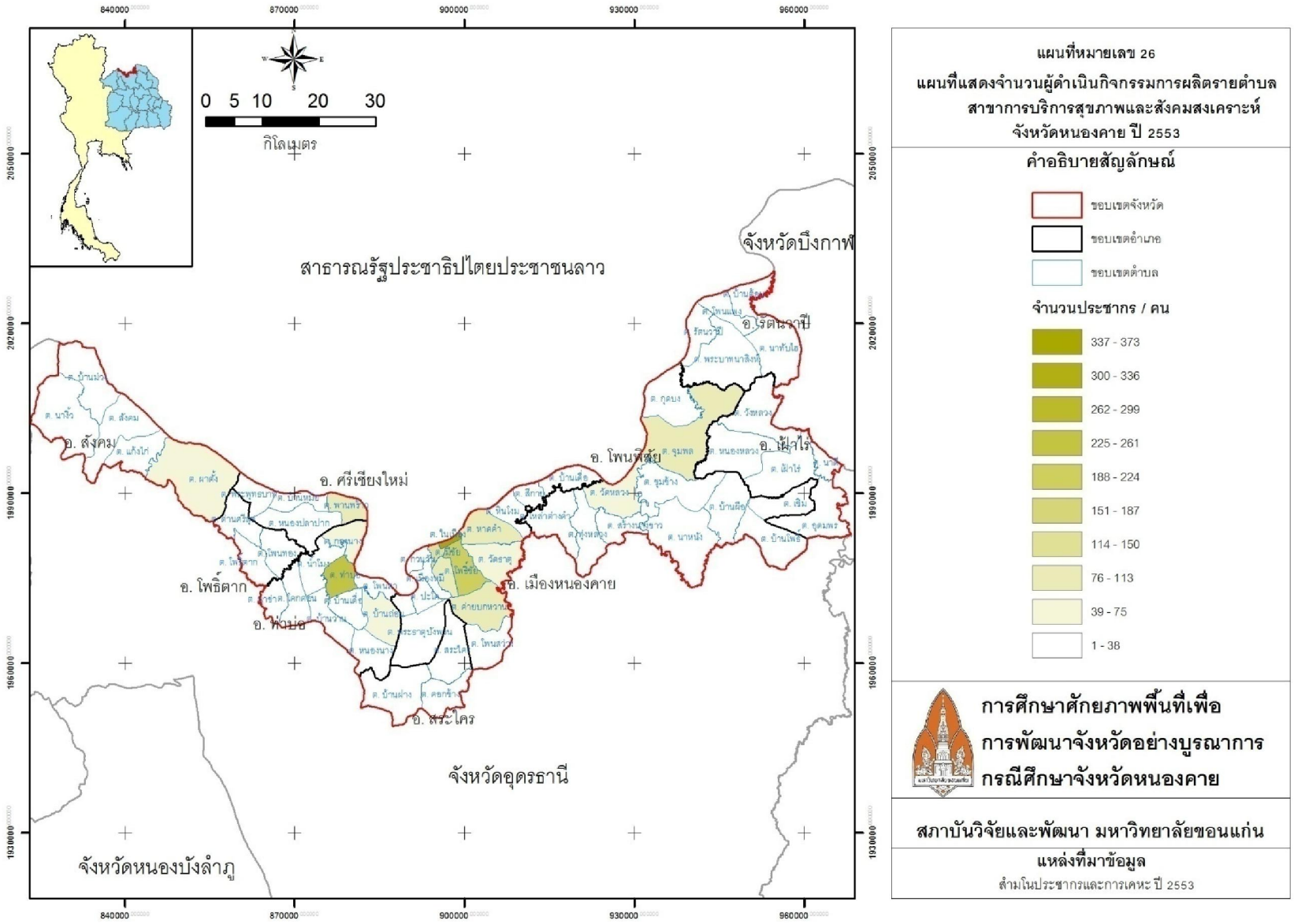
จำนวนประชากร / คน

- 356 - 393
- 319 - 355
- 281 - 318
- 244 - 280
- 206 - 243
- 168 - 205
- 131 - 167
- 93 - 130
- 56 - 92
- 17 - 55

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 26

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขาการบริการสุขภาพและสังคมสงเคราะห์
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

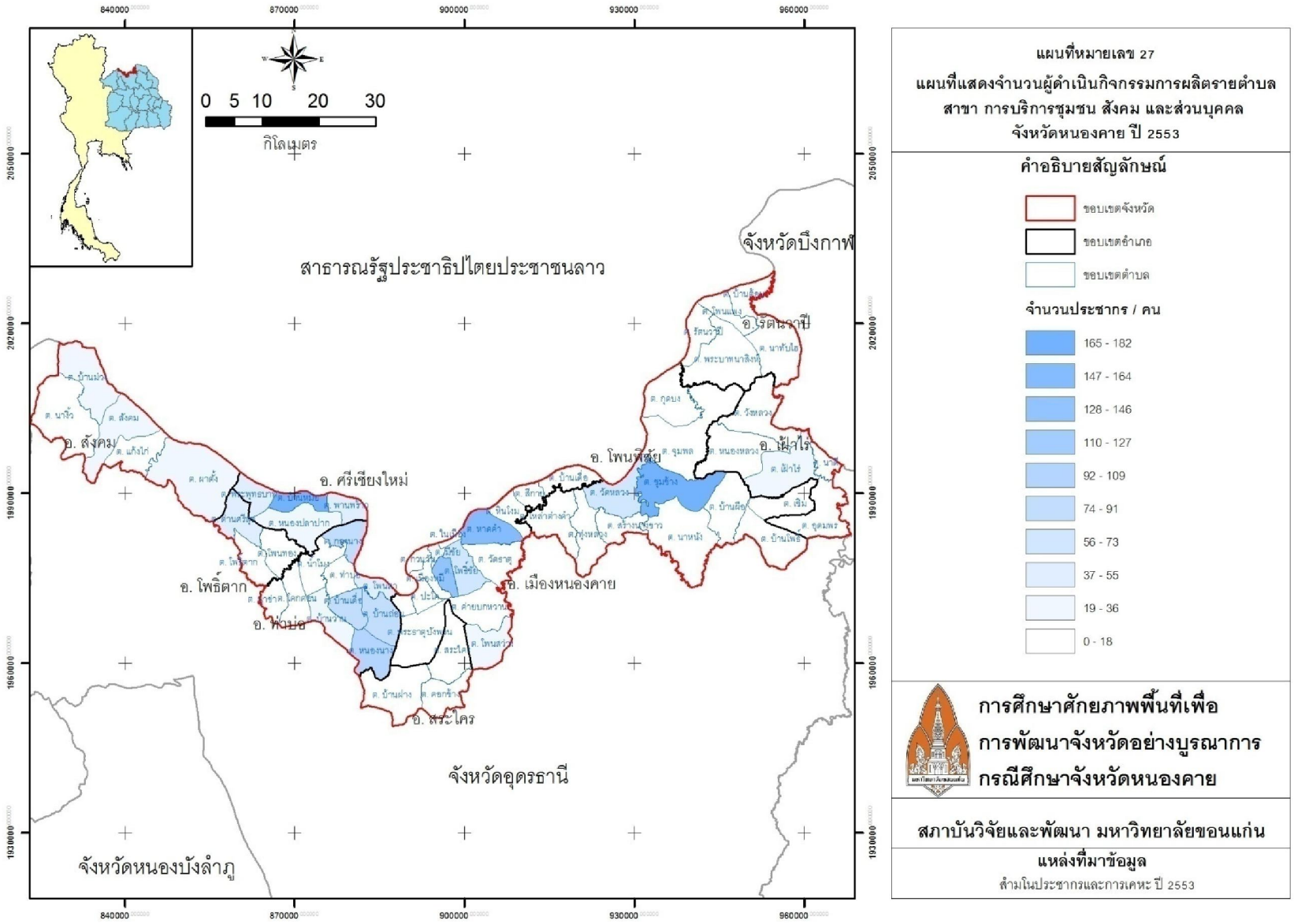
จำนวนประชากร / คน

- 337 - 373
- 300 - 336
- 262 - 299
- 225 - 261
- 188 - 224
- 151 - 187
- 114 - 150
- 76 - 113
- 39 - 75
- 1 - 38

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 27

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขา การบริการชุมชน สังคม และส่วนบุคคล
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

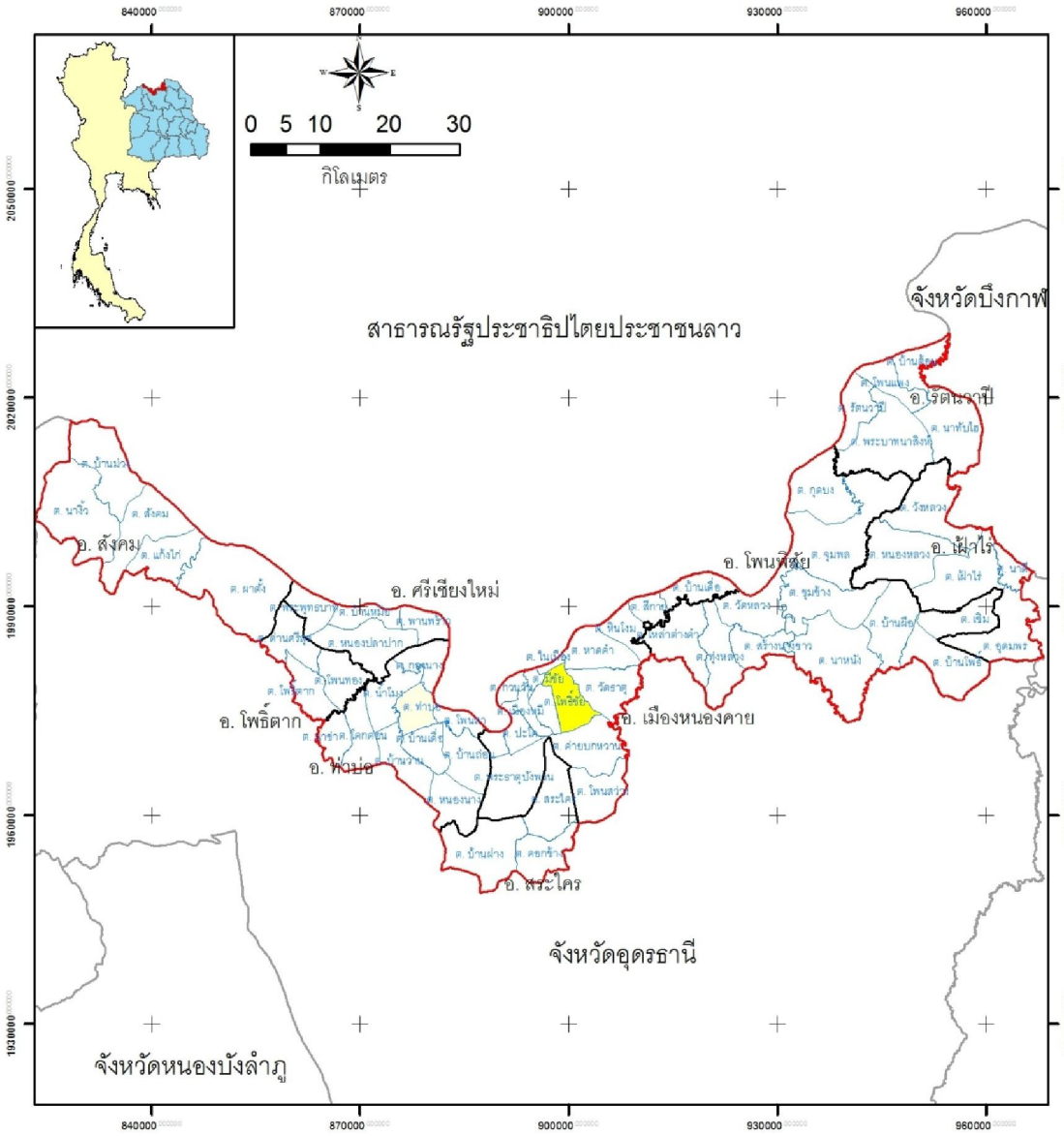
- 165 - 182
- 147 - 164
- 128 - 146
- 110 - 127
- 92 - 109
- 74 - 91
- 56 - 73
- 37 - 55
- 19 - 36
- 0 - 18

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 28

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขาลูกจ้างในในครัวเรือนส่วนบุคคล
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

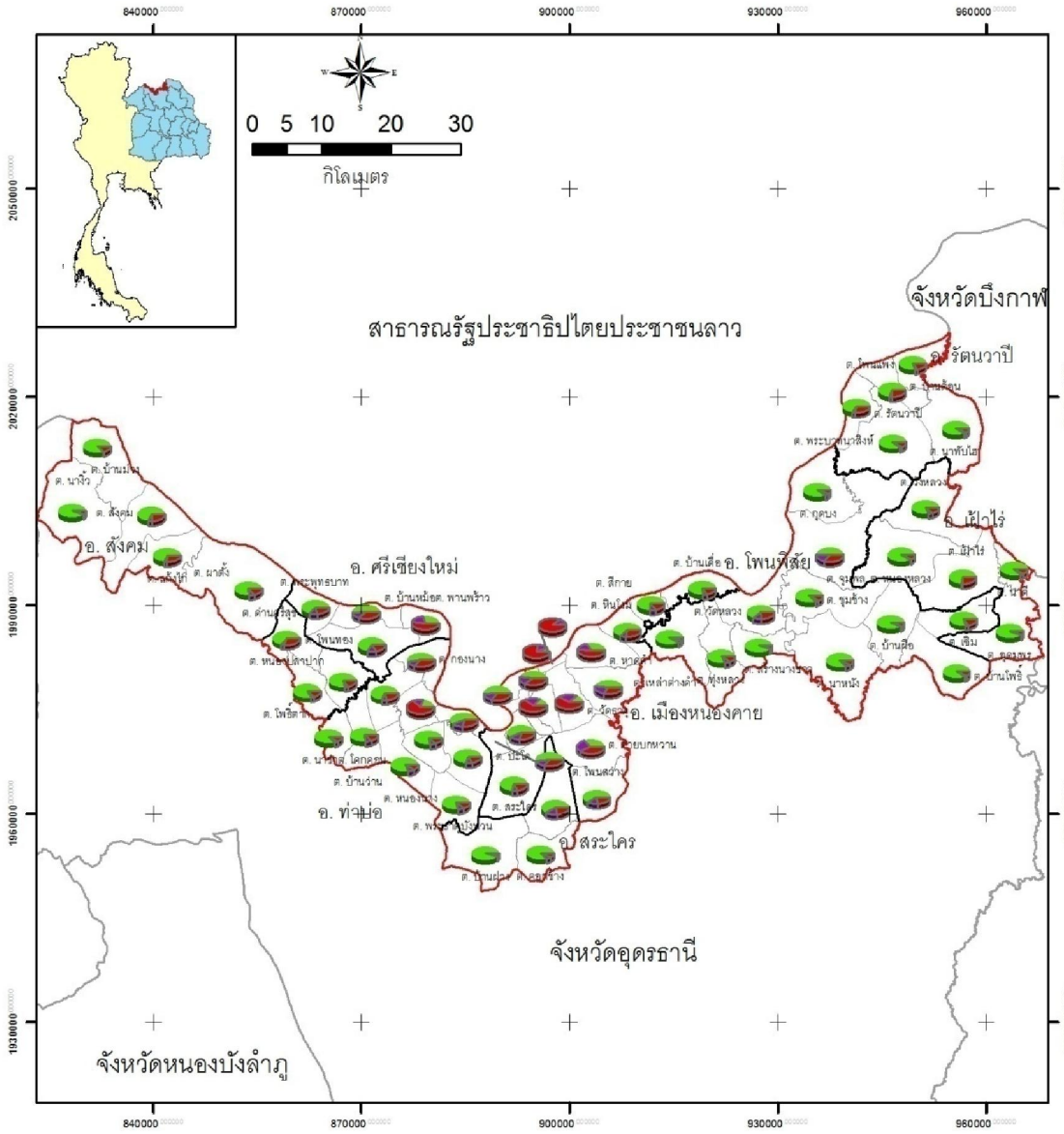
จำนวนประชากร / คน

- 382 - 423
- 339 - 381
- 297 - 338
- 255 - 296
- 213 - 254
- 170 - 212
- 128 - 169
- 86 - 127
- 43 - 85
- 0 - 42

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 29

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
กลุ่ม เกษตร อุตสาหกรรม บริการ
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

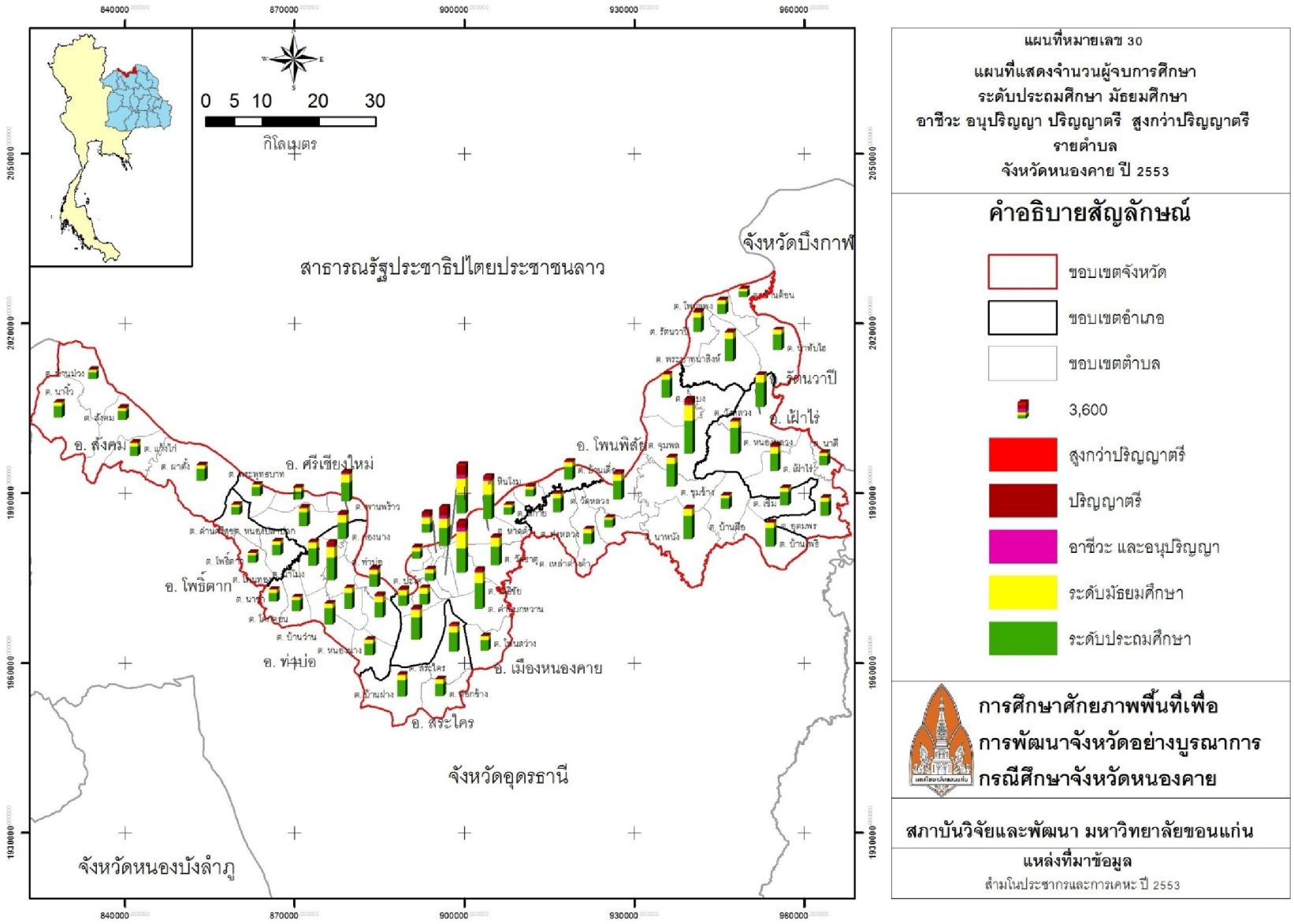
คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล
- กลุ่มเกษตร
- กลุ่มอุตสาหกรรม
- กลุ่มบริการ

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 30

แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา
ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา
อาชีวะ อนุปริญญา ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี
รายตำบล
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

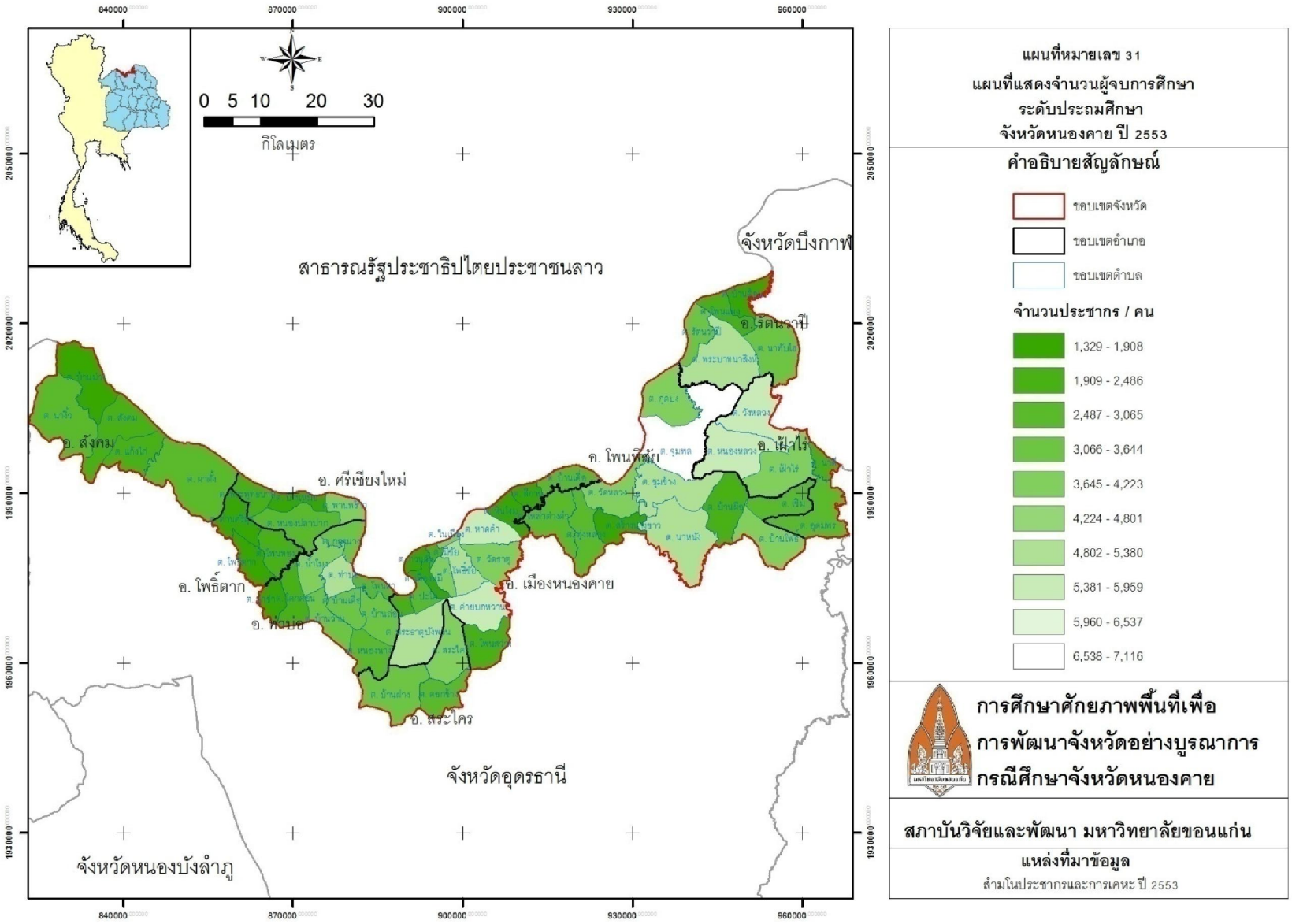
คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล
- 3,600
- สูงกว่าปริญญาตรี
- ปริญญาตรี
- อาชีวะ และอนุปริญญา
- ระดับมัธยมศึกษา
- ระดับประถมศึกษา

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 31
แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา
ระดับประถมศึกษา
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

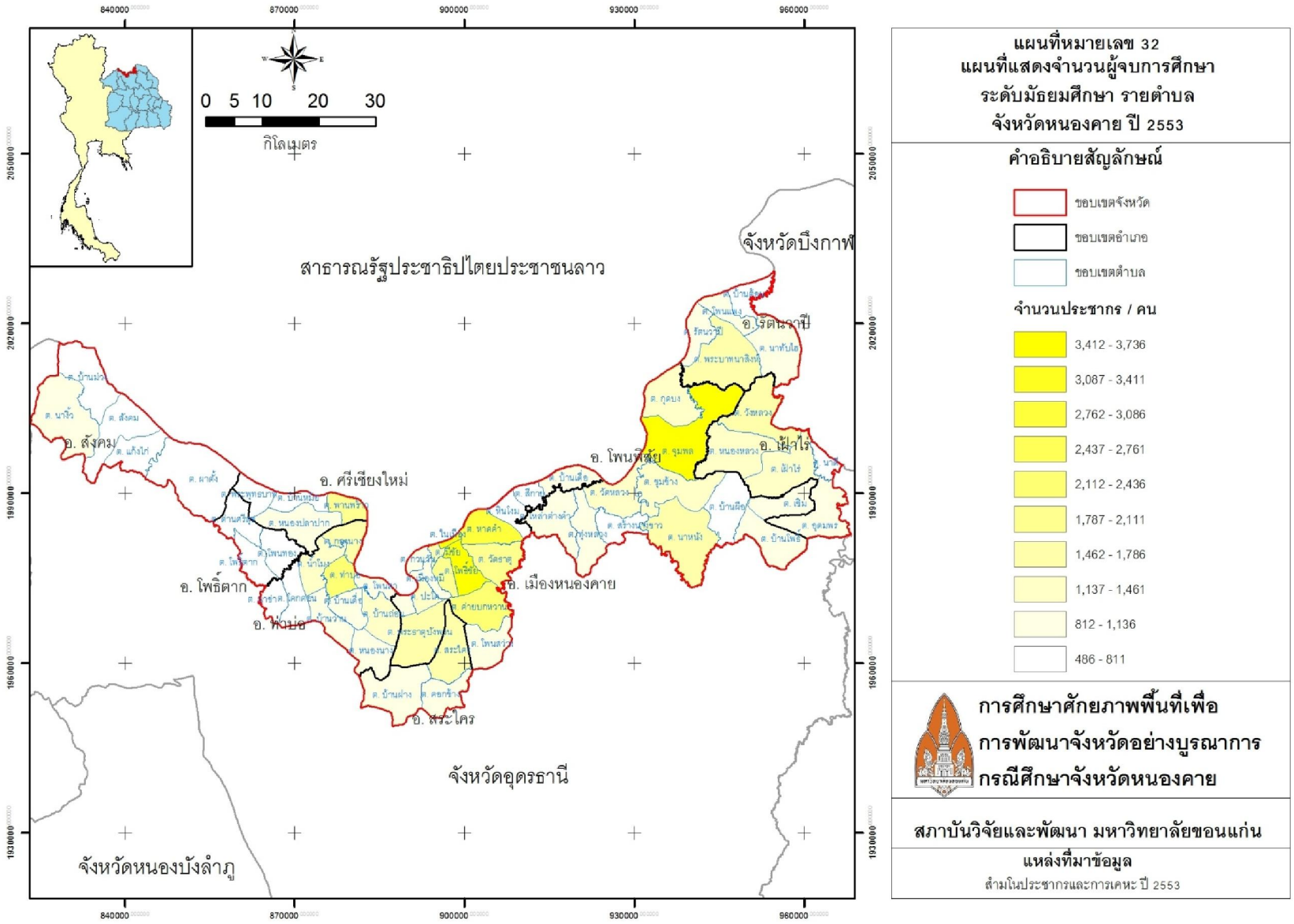
จำนวนประชากร / คน

- 1,329 - 1,908
- 1,909 - 2,486
- 2,487 - 3,065
- 3,066 - 3,644
- 3,645 - 4,223
- 4,224 - 4,801
- 4,802 - 5,380
- 5,381 - 5,959
- 5,960 - 6,537
- 6,538 - 7,116

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 32
แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษา รายตำบล
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

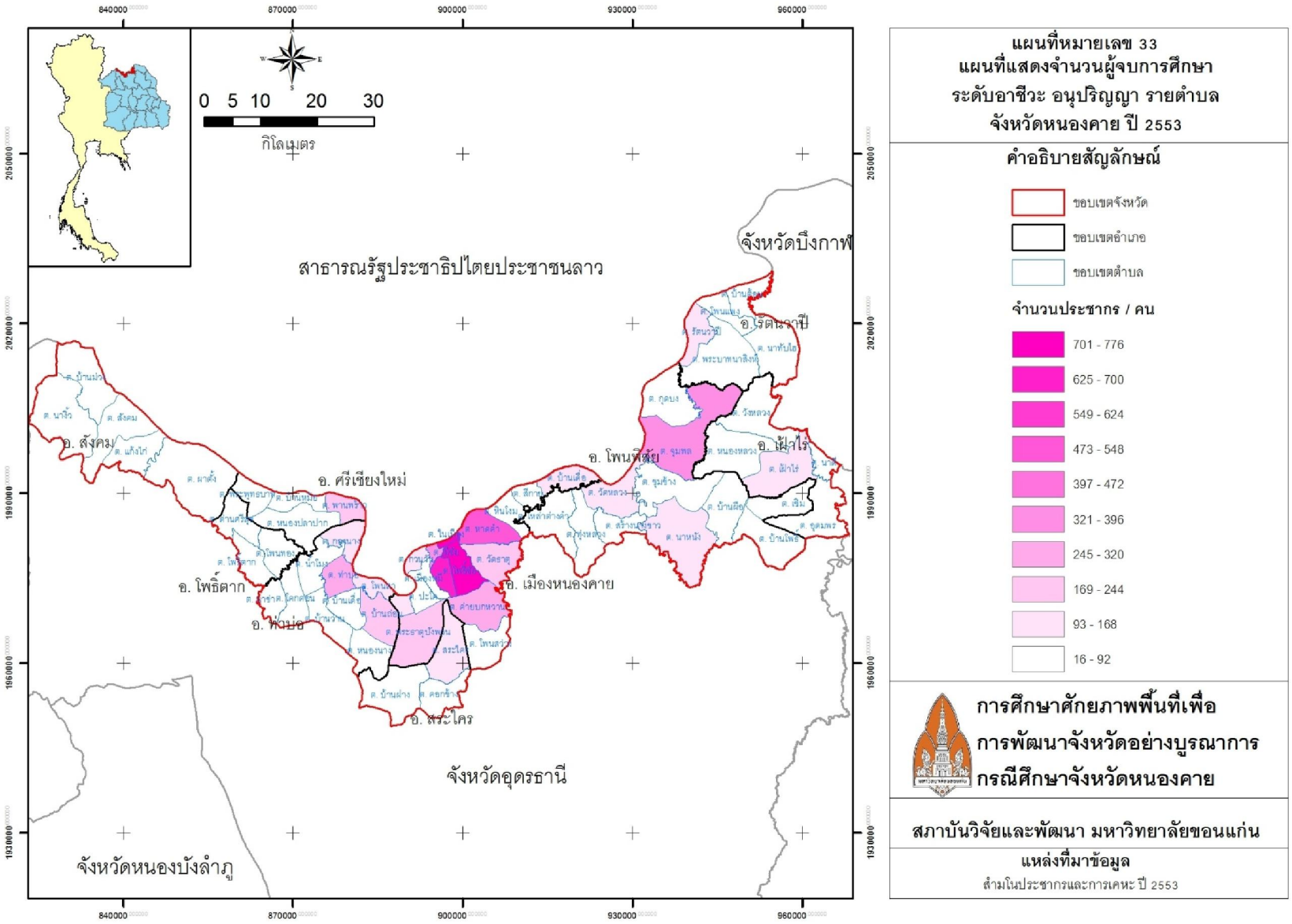
จำนวนประชากร / คน

- 3,412 - 3,736
- 3,087 - 3,411
- 2,762 - 3,086
- 2,437 - 2,761
- 2,112 - 2,436
- 1,787 - 2,111
- 1,462 - 1,786
- 1,137 - 1,461
- 812 - 1,136
- 486 - 811

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 33
แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา
ระดับอาชีวะ อนุปริญญา รายตำบล
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

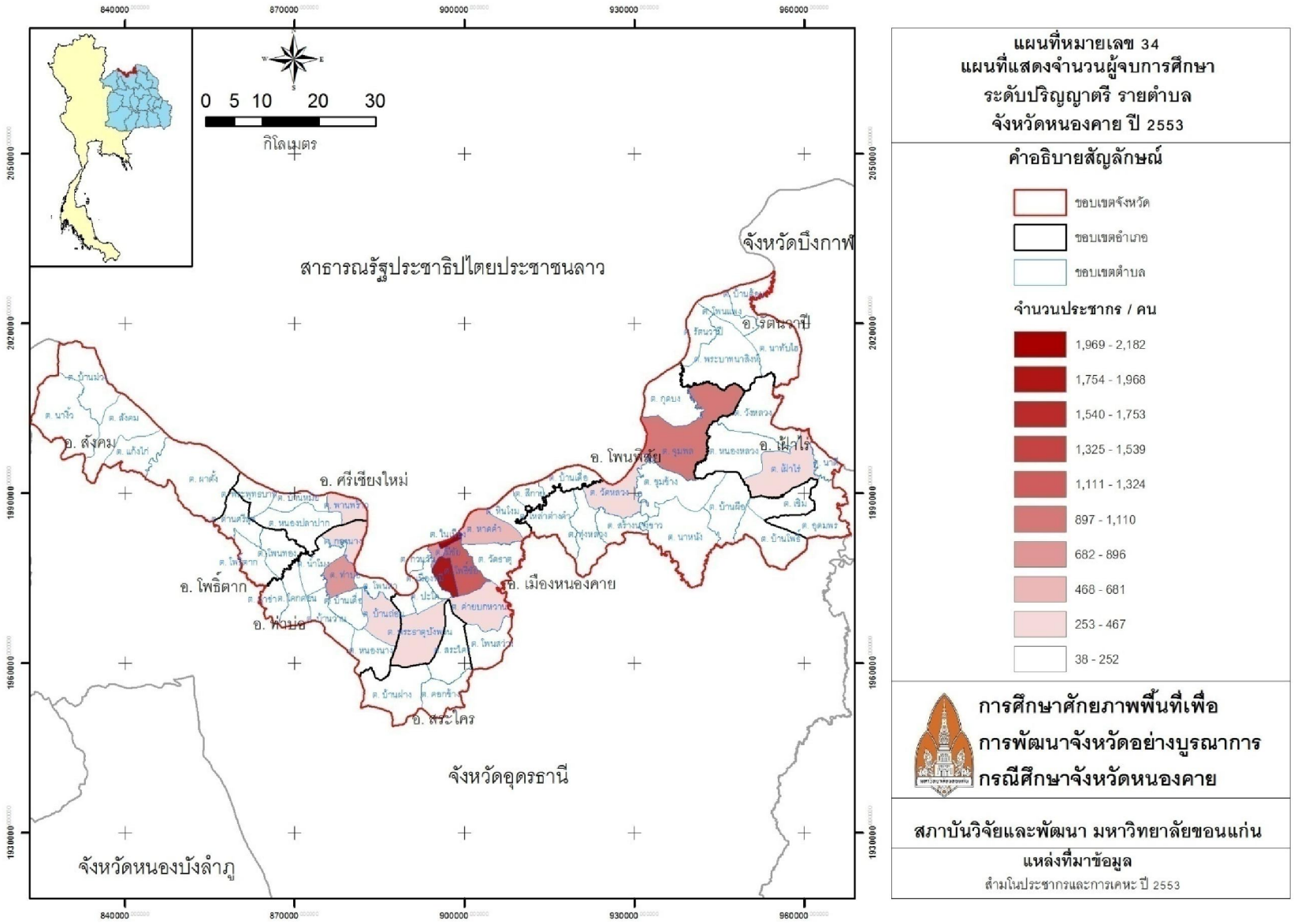
จำนวนประชากร / คน

- 701 - 776
- 625 - 700
- 549 - 624
- 473 - 548
- 397 - 472
- 321 - 396
- 245 - 320
- 169 - 244
- 93 - 168
- 16 - 92

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 34
แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา
ระดับปริญญาตรี รายตำบล
จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

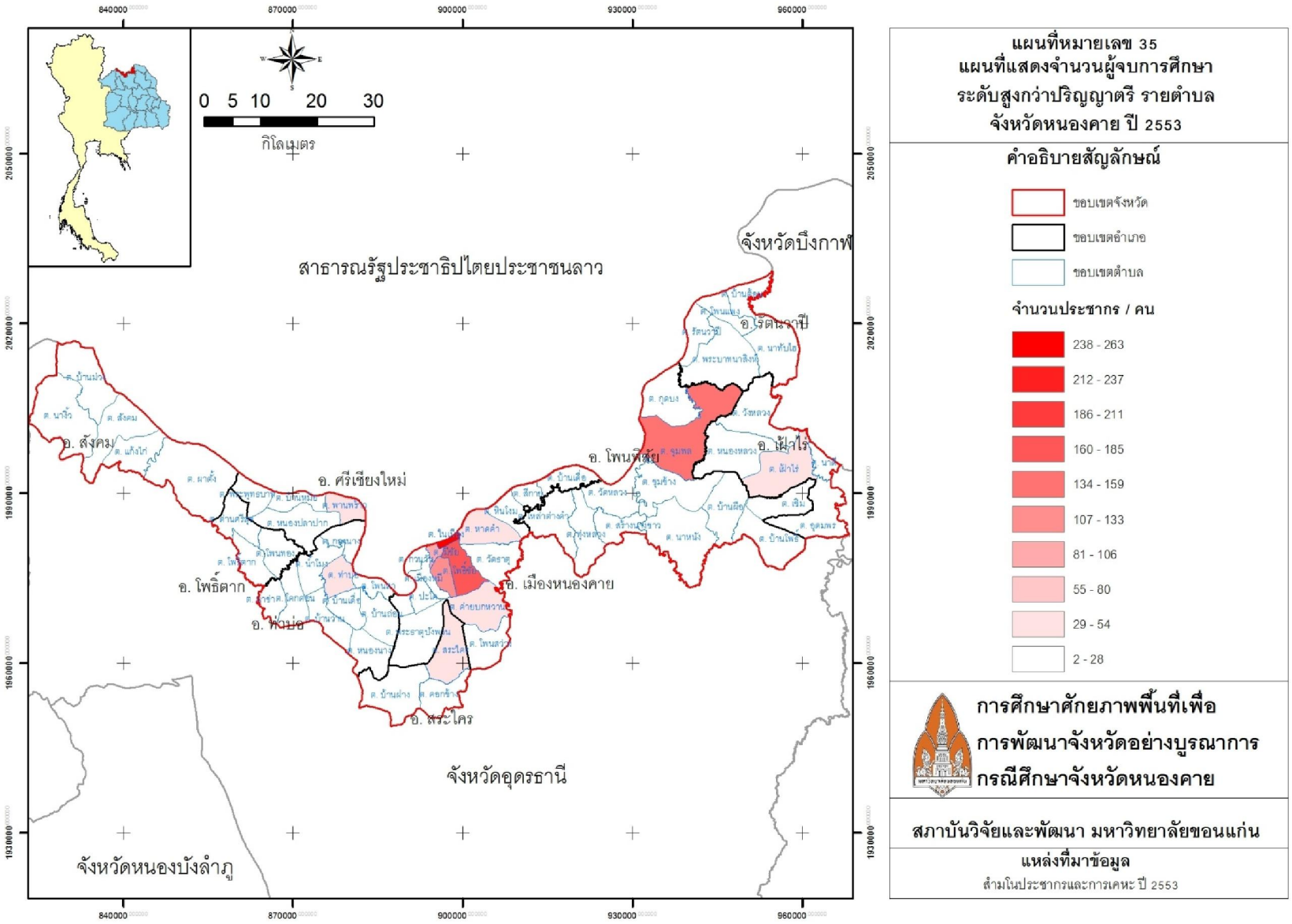
จำนวนประชากร / คน

- 1,969 - 2,182
- 1,754 - 1,968
- 1,540 - 1,753
- 1,325 - 1,539
- 1,111 - 1,324
- 897 - 1,110
- 682 - 896
- 468 - 681
- 253 - 467
- 38 - 252

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 35
แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี รายตำบล จังหวัดหนองคาย ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

- 238 - 263
- 212 - 237
- 186 - 211
- 160 - 185
- 134 - 159
- 107 - 133
- 81 - 106
- 55 - 80
- 29 - 54
- 2 - 28

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดหนองคาย

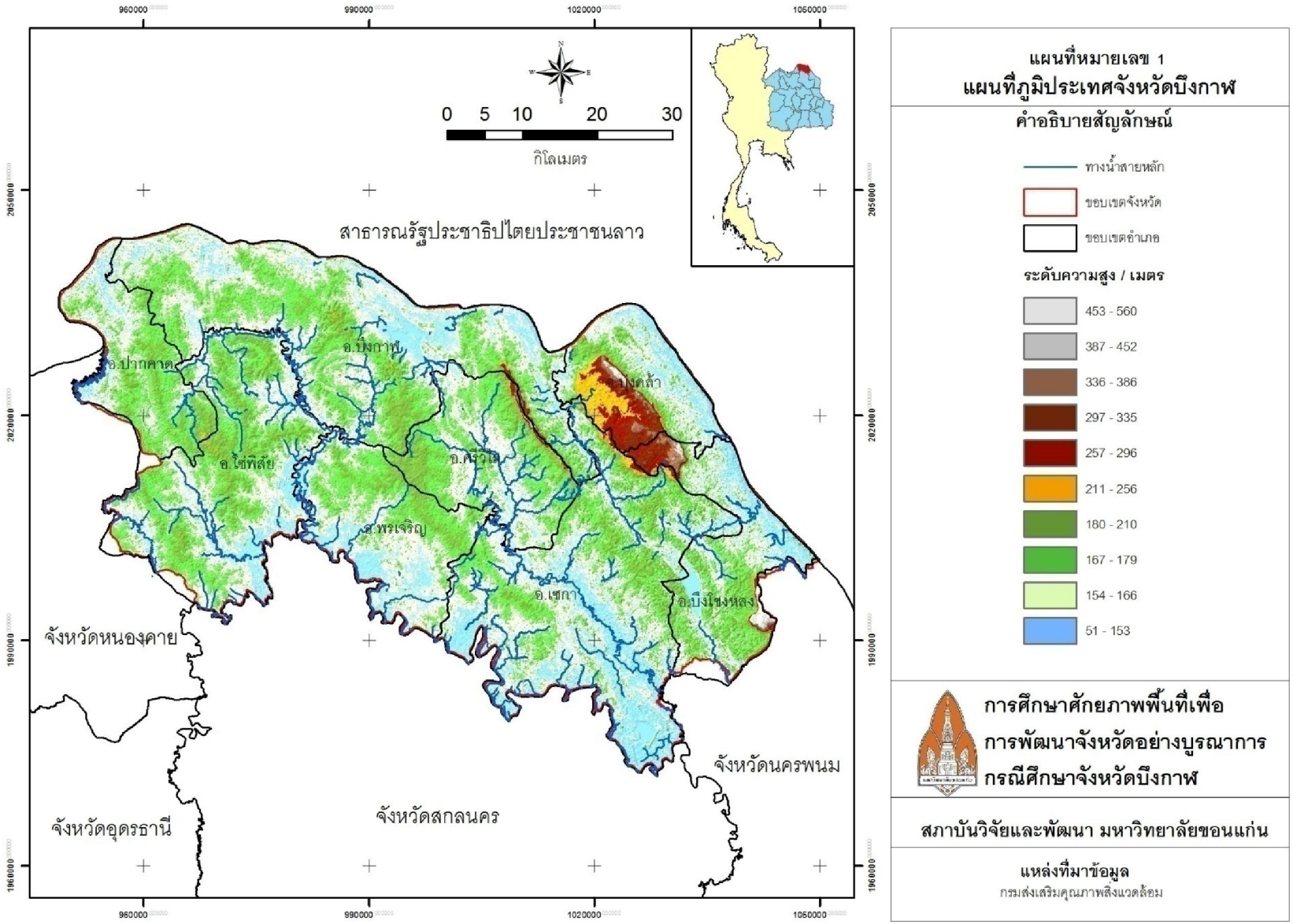
สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

ภาคผนวก ค

แผนที่วิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่จังหวัดบึงกาฬ

แผนที่หมายเลข 1

แผนที่ภูมิประเทศจังหวัดบึงกาฬ

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ทางน้ำสายหลัก
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ

ระดับความสูง / เมตร

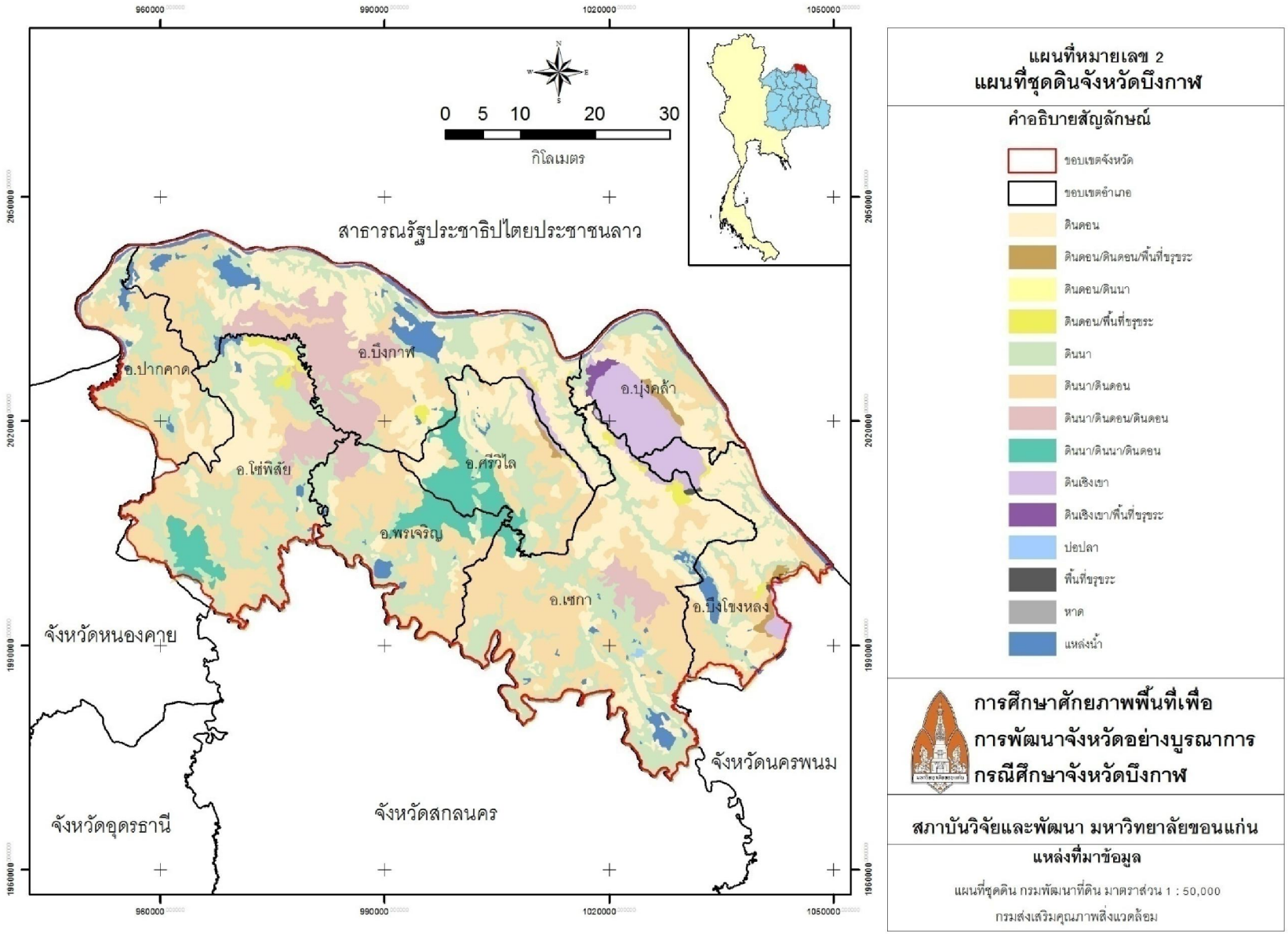
- 453 - 560
- 387 - 452
- 336 - 386
- 297 - 335
- 257 - 296
- 211 - 256
- 180 - 210
- 167 - 179
- 154 - 166
- 51 - 153

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 2
แผนที่ชุดดินจังหวัดบึงกาฬ

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ดินดอน
- ดินดอน/ดินดอน/พื้นที่ขรุขระ
- ดินดอน/ดินนา
- ดินดอน/พื้นที่ขรุขระ
- ดินนา
- ดินนา/ดินดอน
- ดินนา/ดินดอน/ดินดอน
- ดินนา/ดินนา/ดินดอน
- ดินเชิงเขา
- ดินเชิงเขา/พื้นที่ขรุขระ
- บ่อปลา
- พื้นที่ขรุขระ
- หาด
- แหล่งน้ำ

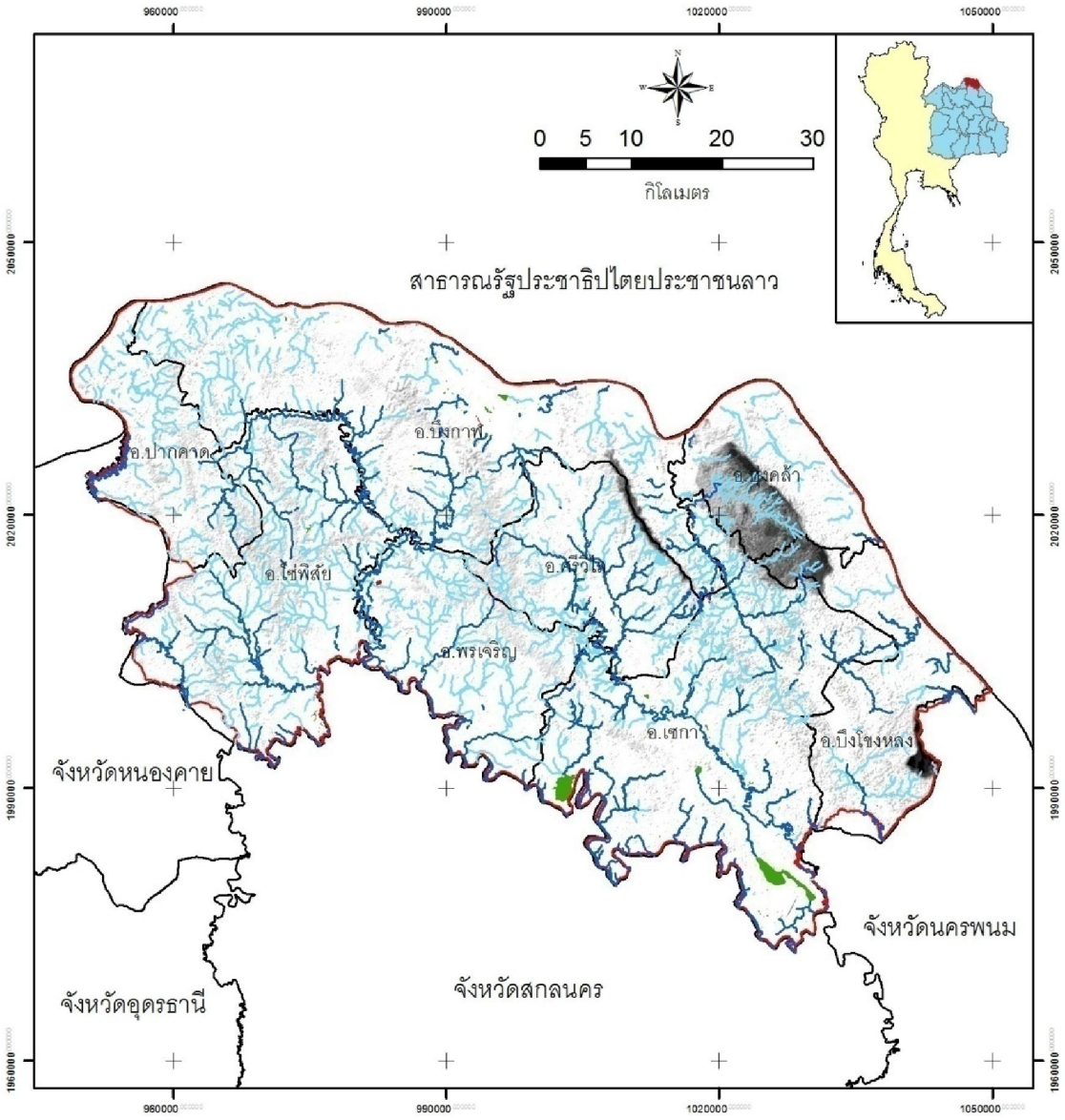
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

แผนที่ชุดดิน กรมพัฒนาที่ดิน มาตราส่วน 1 : 50,000

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 3

แผนที่ทรัพยากรแหล่งน้ำจังหวัดบึงกาฬ

คำอธิบายสัญลักษณ์

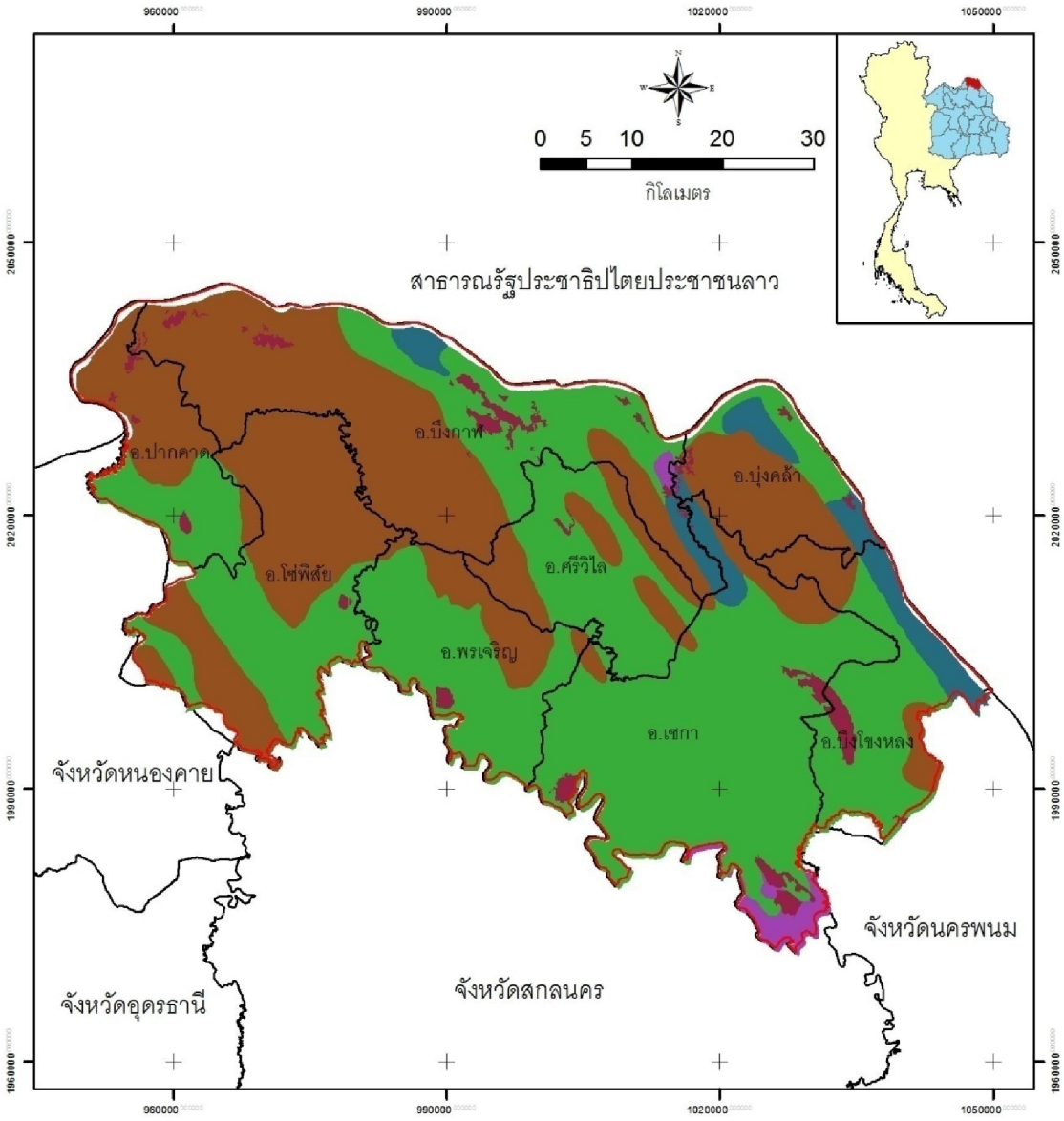
- ทางน้ำสายหลัก
- ทางน้ำสายรอง
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- กุด
- บึง
- หนอง
- อ่างเก็บน้ำ

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 4

แผนที่ธรณีวิทยาจังหวัดบึงกาฬ

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ

สัญลักษณ์ธรณีวิทยา

- QUATERNARY (Qa)
- MAHA SARAKHAM
- PHU TOK
- QUATERNARY (Qt)
- WATERBODY

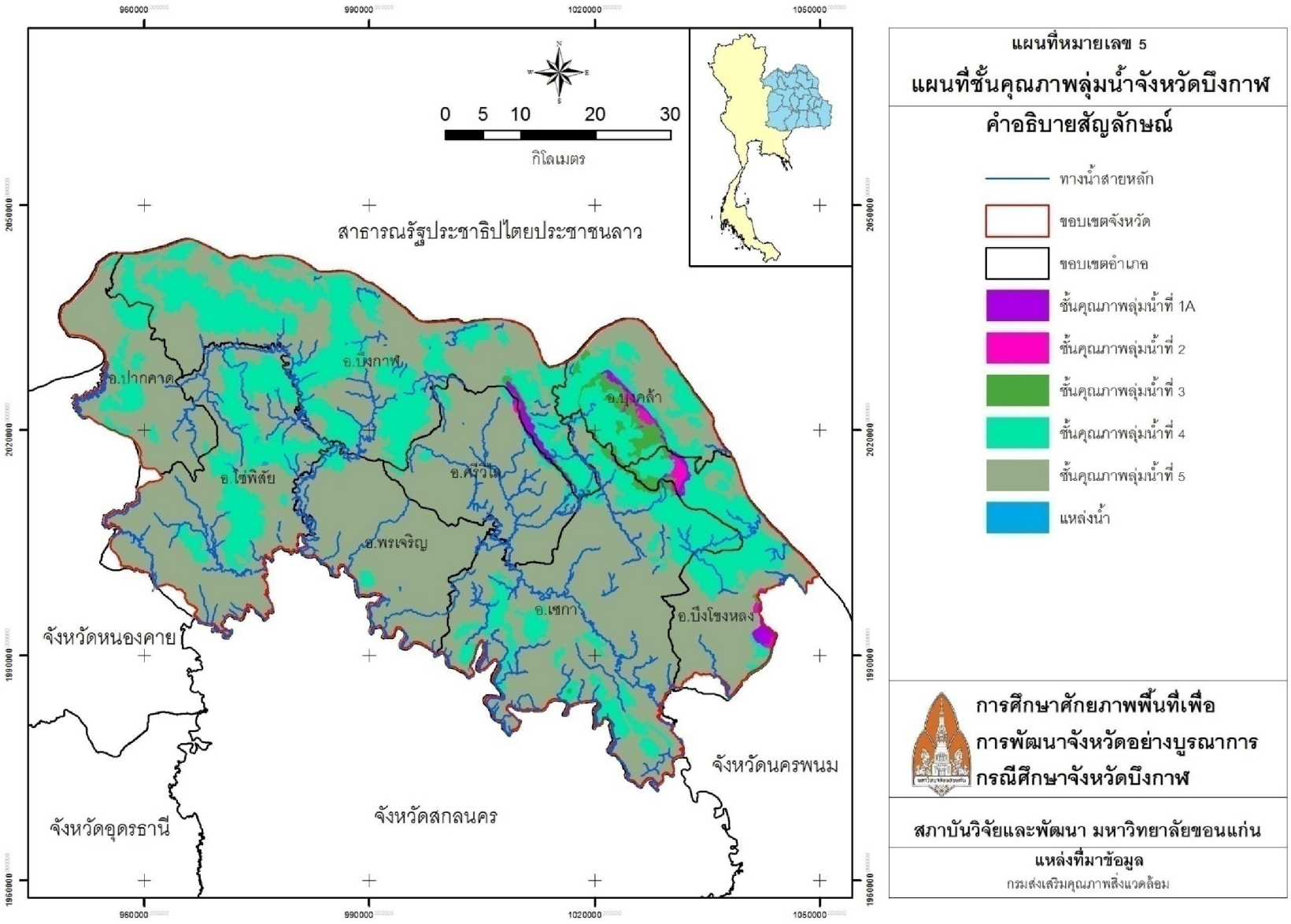
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

แผนที่ธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี มาตราส่วน 1 : 250,000

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 5

แผนที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำจังหวัดบึงกาฬ

คำอธิบายสัญลักษณ์

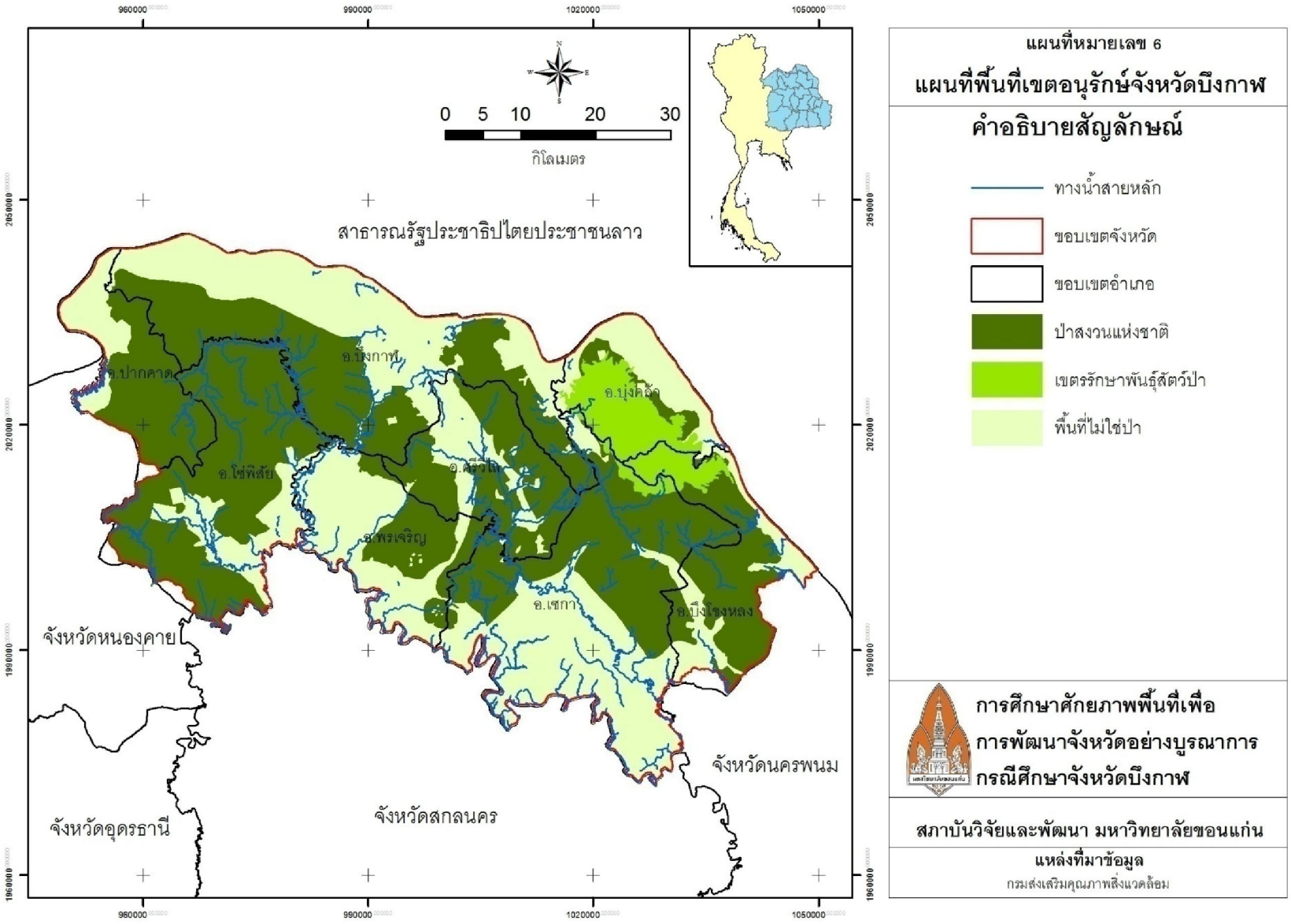
- ทางน้ำสายหลัก
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 1A
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 2
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 3
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 4
- ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำที่ 5
- แหล่งน้ำ

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 6

แผนที่พื้นที่เขตอนุรักษ์จังหวัดบึงกาฬ

คำอธิบายสัญลักษณ์

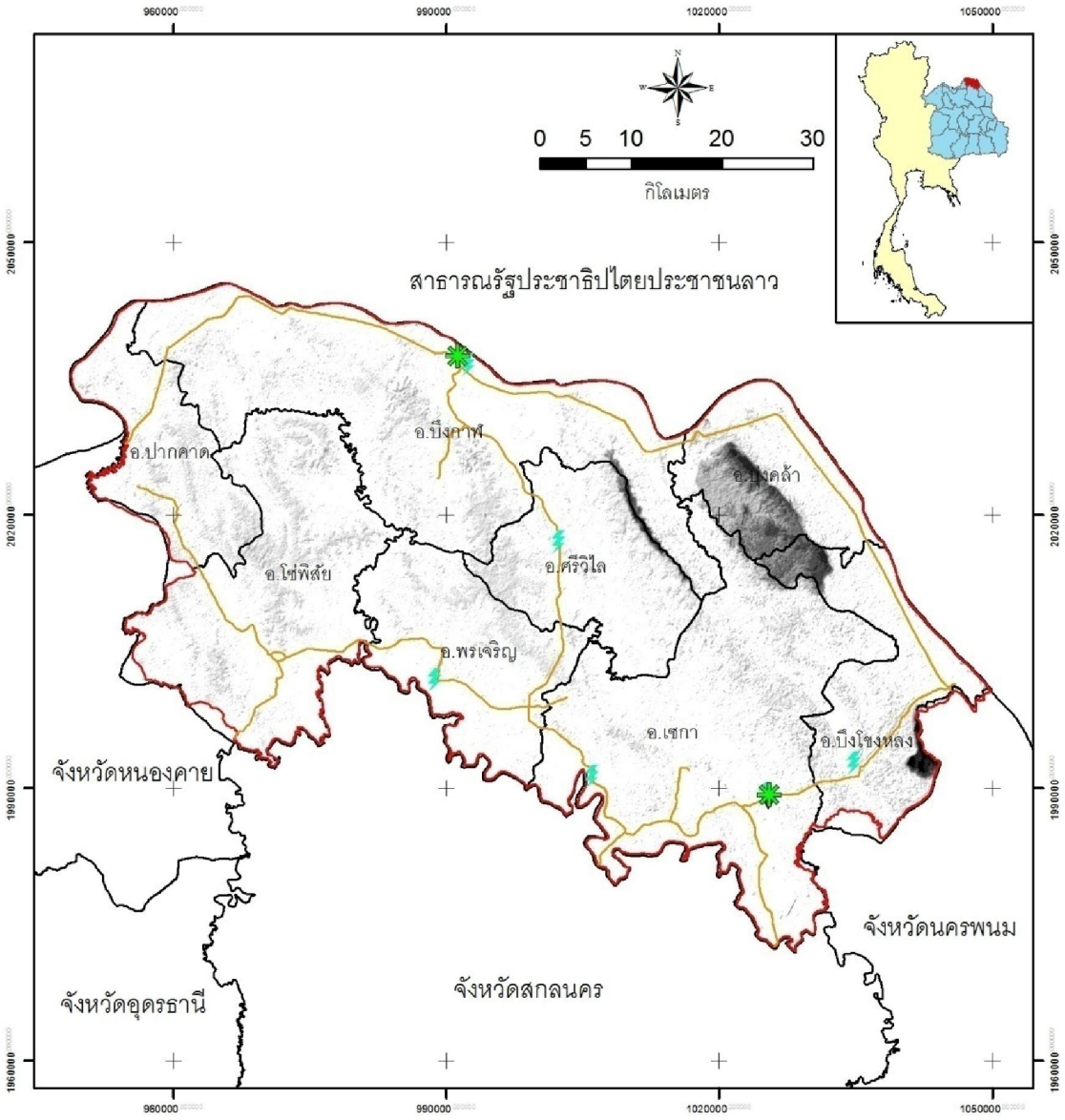
- ทางน้ำสายหลัก
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ป่าสงวนแห่งชาติ
- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
- พื้นที่ไม่ใช่ป่า

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 7

แผนที่สาธาณูปโภคจังหวัดบึงกาฬ

คำอธิบายสัญลักษณ์

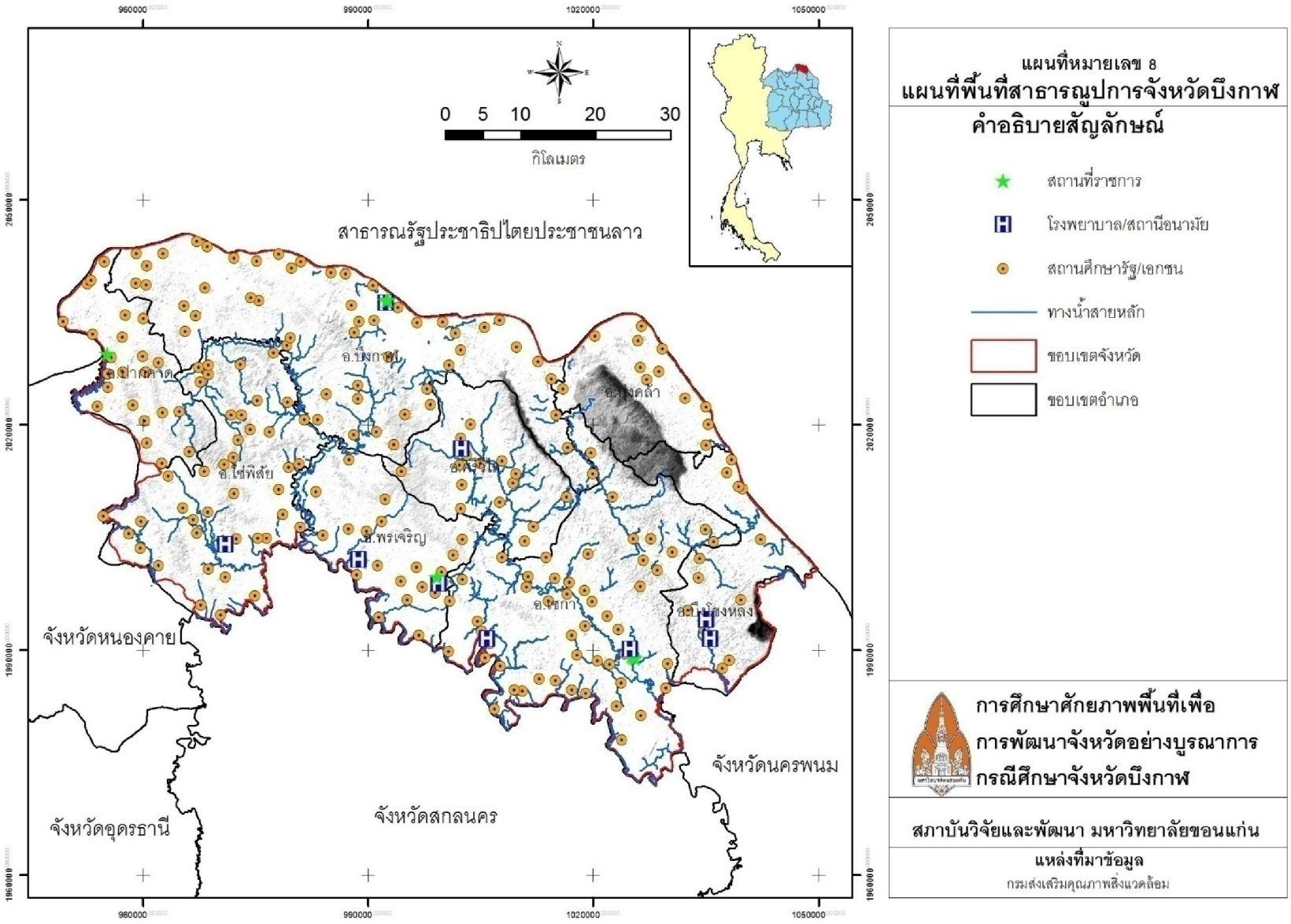
- ชุมสายโทรศัพท์
- ที่ทำการประปา
- หน่วยบริการผู้ใช้ไฟฟ้า
- เส้นทางสายหลัก
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

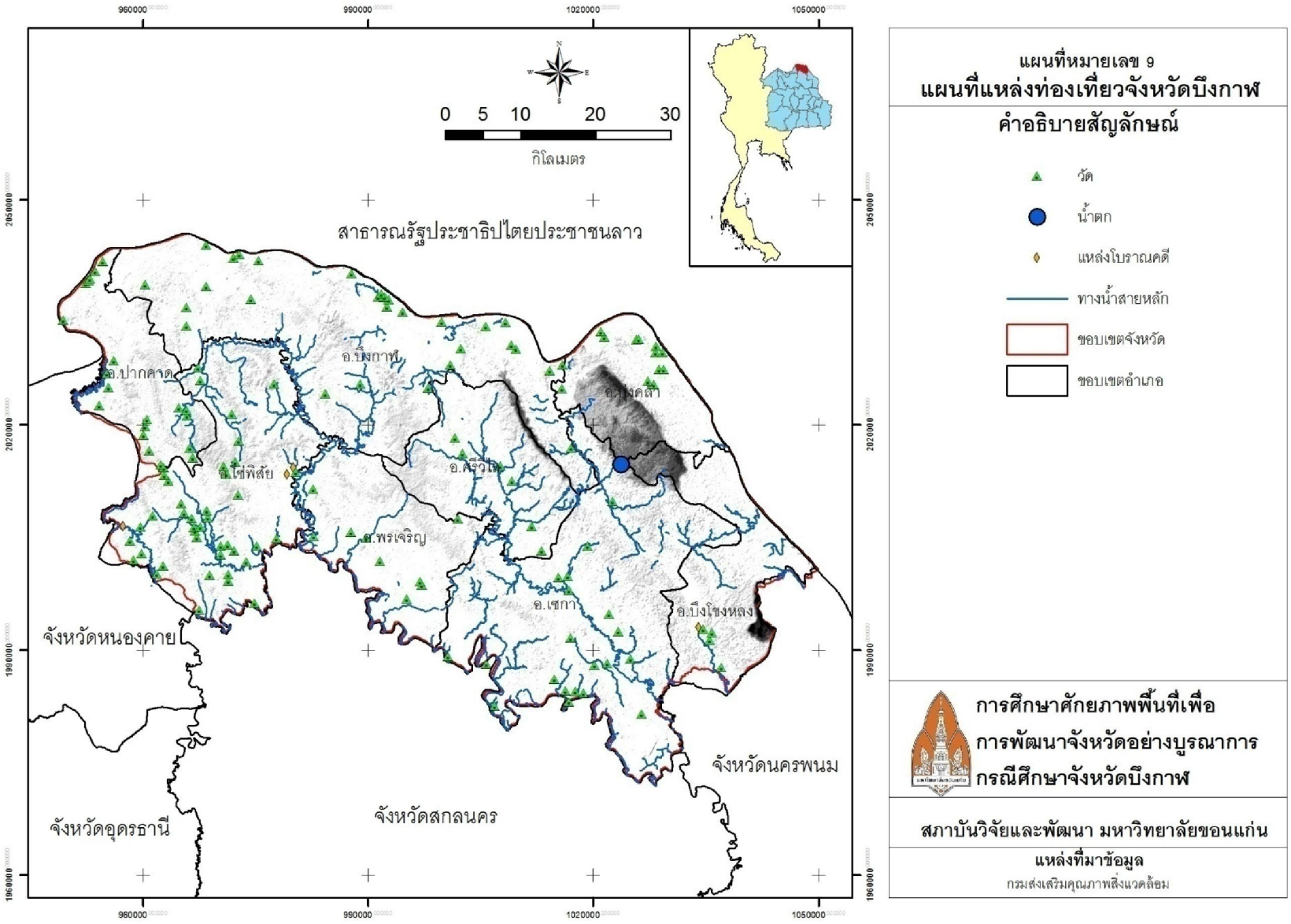
แผนที่หมายเลข 8
แผนที่พื้นที่สาธารณูปการจังหวัดบึงกาฬ
คำอธิบายสัญลักษณ์

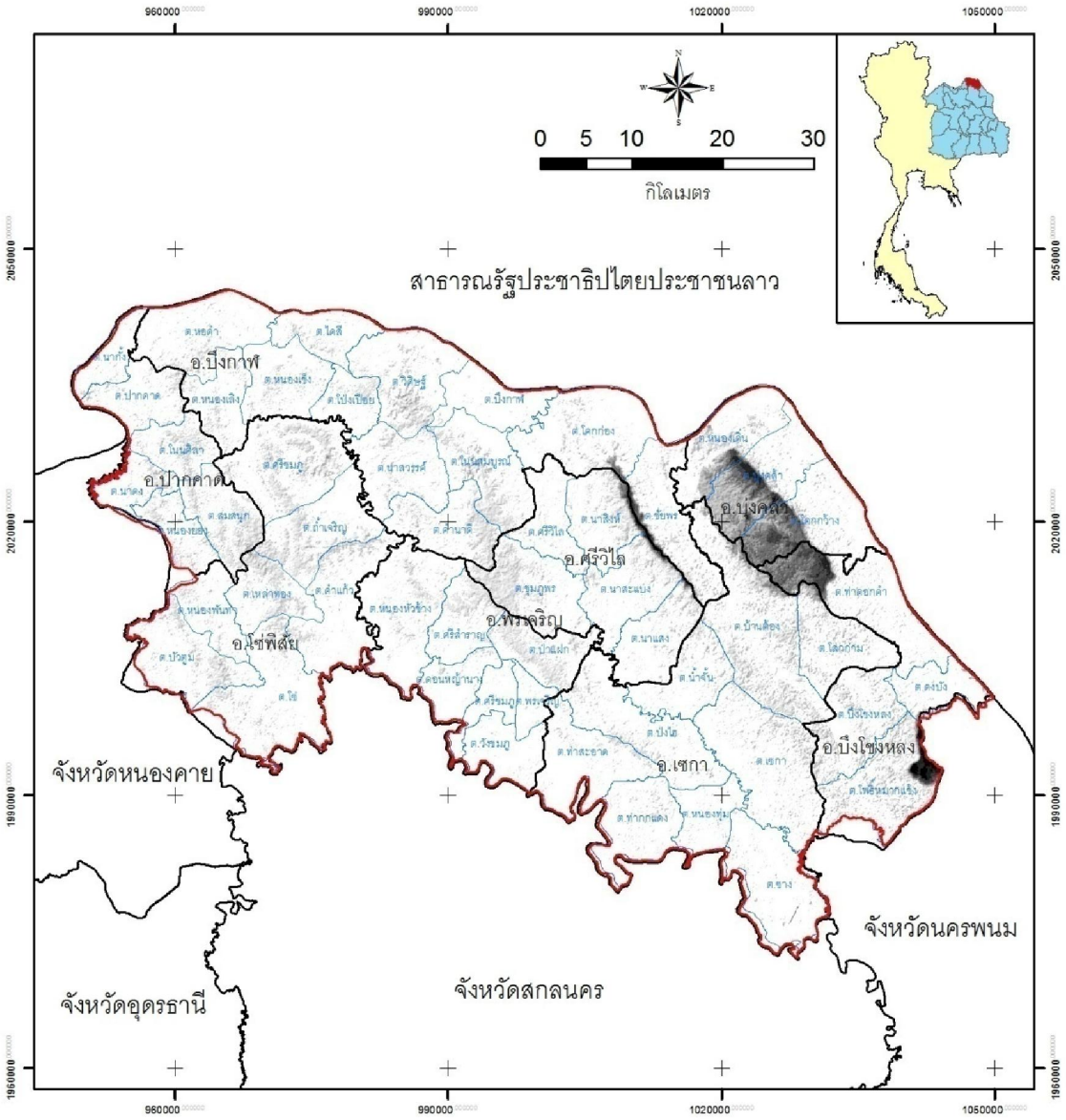
- สถานที่ราชการ
- โรงพยาบาล/สถานีอนามัย
- สถานศึกษารัฐ/เอกชน
- ทางน้ำสายหลัก
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

960000
990000
1020000
1050000
2050000
2020000
1990000
1960000
0 5 10 20 30
กิโลเมตร
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
อ.ปากคาด
อ.บึงกาฬ
อ.บึงคลำ
อ.ไชพิสัย
อ.ศรีวิไล
อ.พรเจริญ
อ.เซกา
อ.บึงโขงหลง
จังหวัดหนองคาย
จังหวัดนครพนม
จังหวัดอุดรธานี
จังหวัดสกลนคร
แผนที่หมายเลข 9
แผนที่แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดบึงกาฬ
คำอธิบายสัญลักษณ์
วัด
น้ำตก
แหล่งโบราณคดี
ทางน้ำสายหลัก
ขอบเขตจังหวัด
ขอบเขตอำเภอ
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ
สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
แหล่งที่มาข้อมูล
กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 10

แผนที่เขตการปกครองจังหวัดบึงกาฬ

คำอธิบายสัญลักษณ์

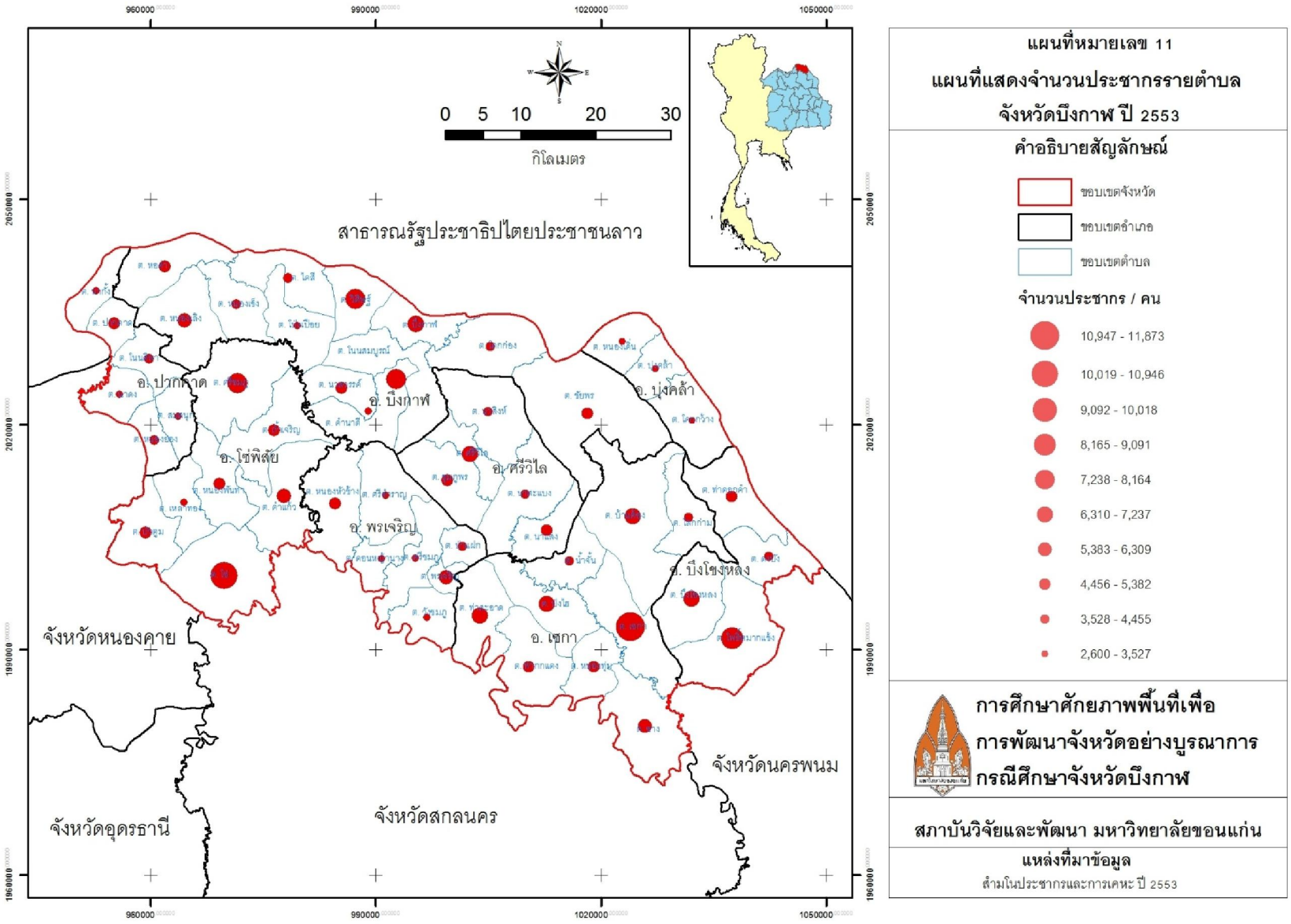
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม

แผนที่หมายเลข 11

แผนที่แสดงจำนวนประชากรรายตำบล
จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

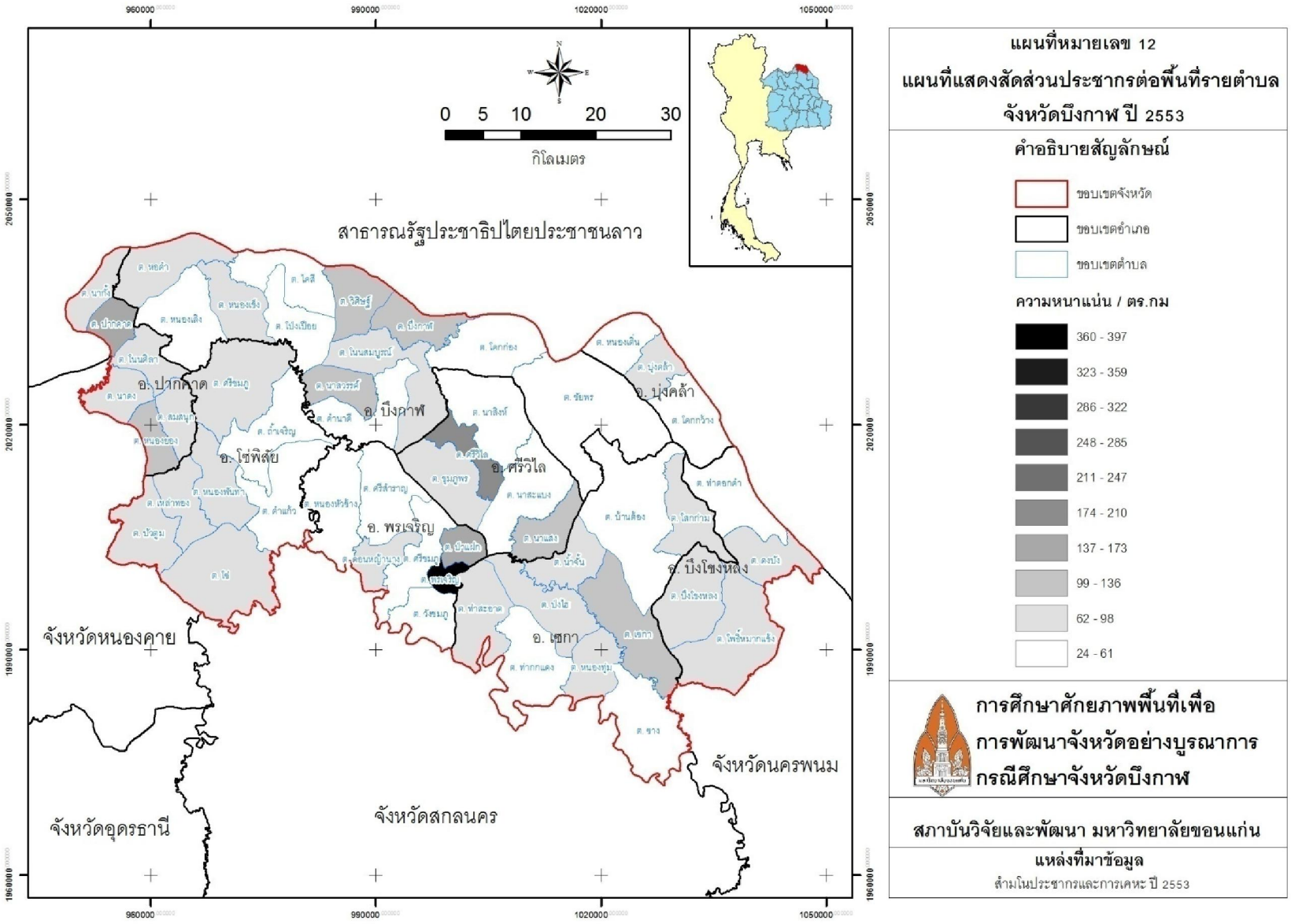
จำนวนประชากร / คน

- 10,947 - 11,873
- 10,019 - 10,946
- 9,092 - 10,018
- 8,165 - 9,091
- 7,238 - 8,164
- 6,310 - 7,237
- 5,383 - 6,309
- 4,456 - 5,382
- 3,528 - 4,455
- 2,600 - 3,527

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 12

แผนที่แสดงสัดส่วนประชากรต่อพื้นที่รายตำบล
จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

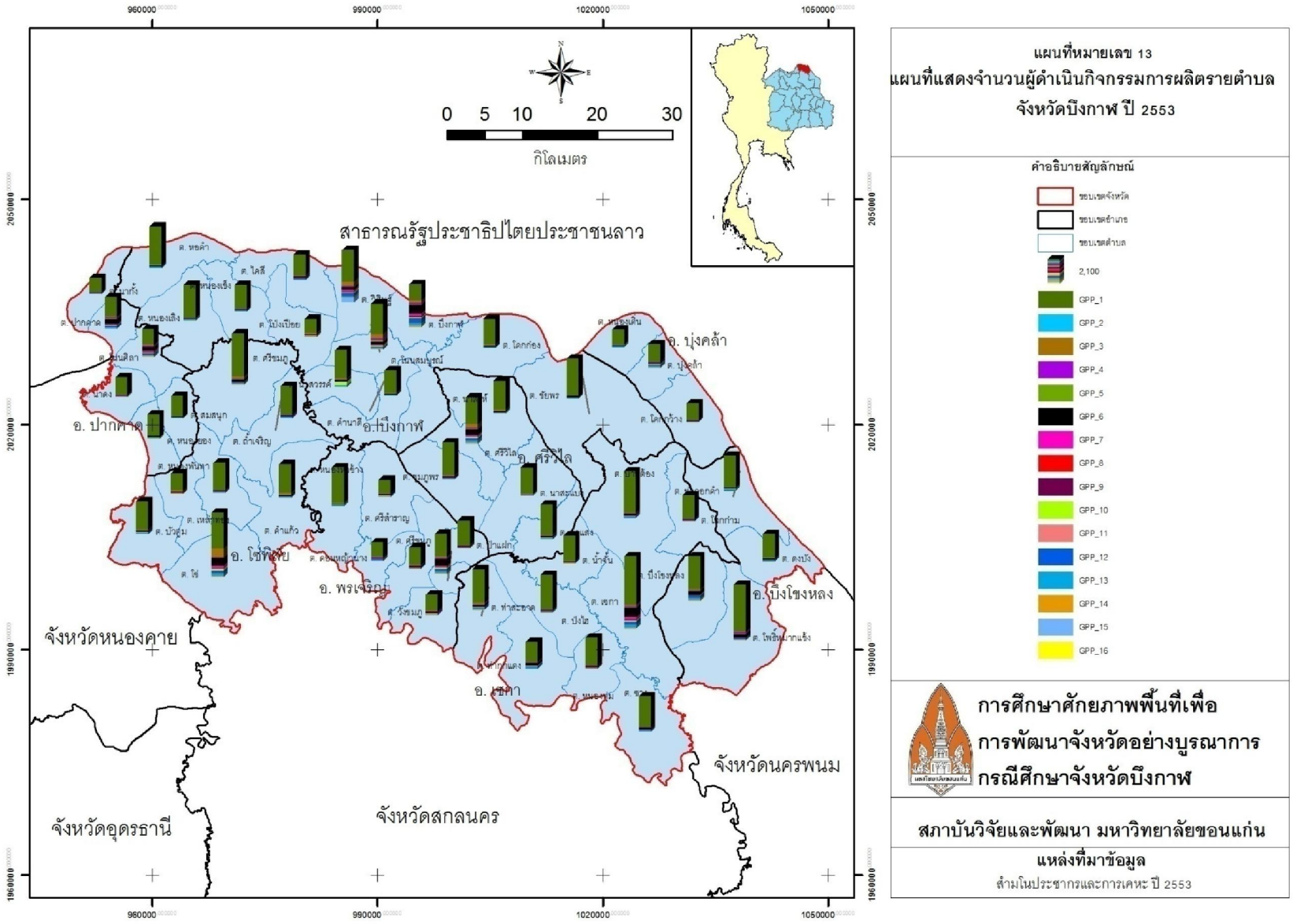
ความหนาแน่น / ตร.กม

- 360 - 397
- 323 - 359
- 286 - 322
- 248 - 285
- 211 - 247
- 174 - 210
- 137 - 173
- 99 - 136
- 62 - 98
- 24 - 61

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 13
แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

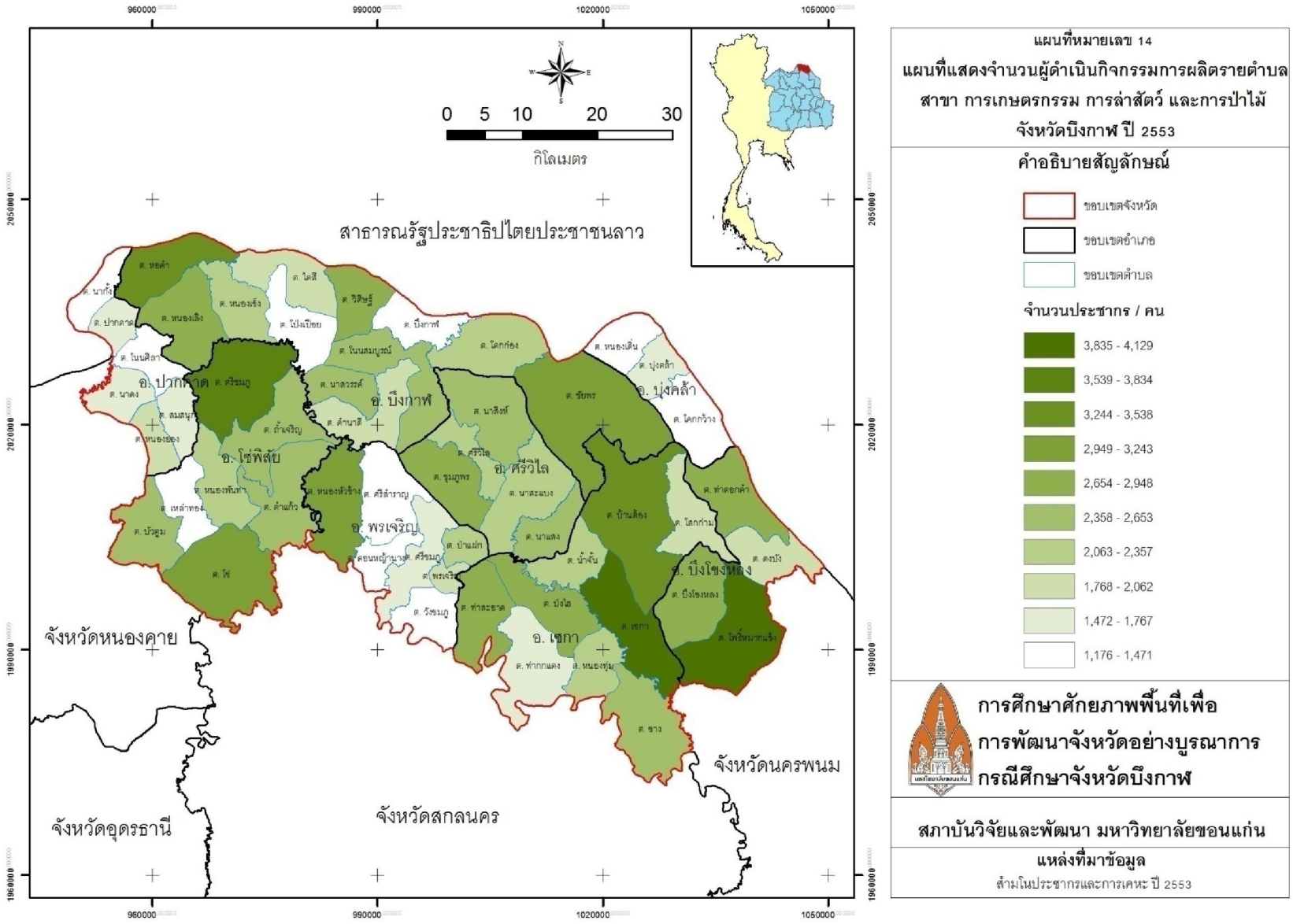
คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล
- 2,100
- GPP_1
- GPP_2
- GPP_3
- GPP_4
- GPP_5
- GPP_6
- GPP_7
- GPP_8
- GPP_9
- GPP_10
- GPP_11
- GPP_12
- GPP_13
- GPP_14
- GPP_15
- GPP_16

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 14

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล สาขา การเกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้ จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

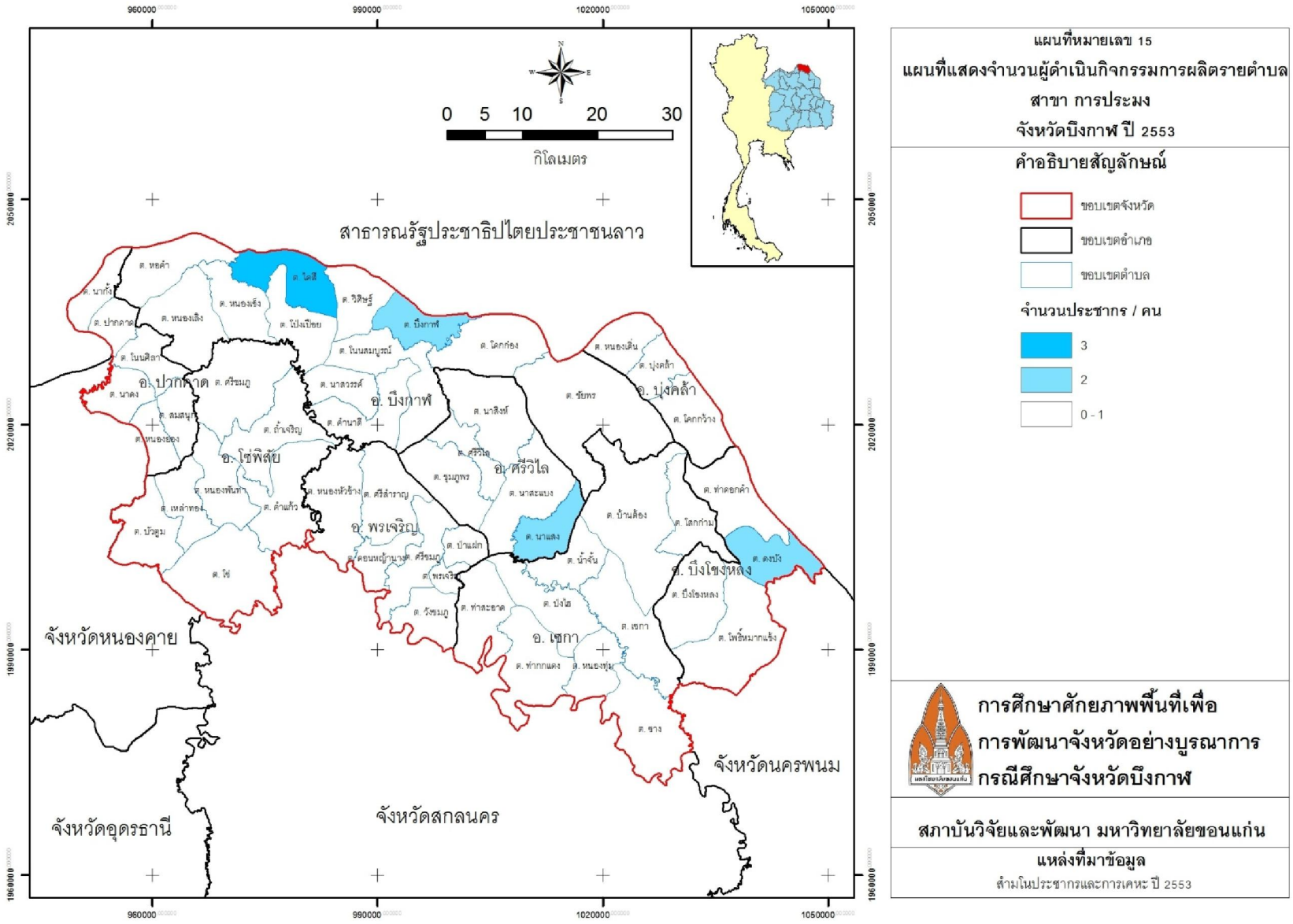
- 3,835 - 4,129
- 3,539 - 3,834
- 3,244 - 3,538
- 2,949 - 3,243
- 2,654 - 2,948
- 2,358 - 2,653
- 2,063 - 2,357
- 1,768 - 2,062
- 1,472 - 1,767
- 1,176 - 1,471

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 15

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขา การประมง
จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

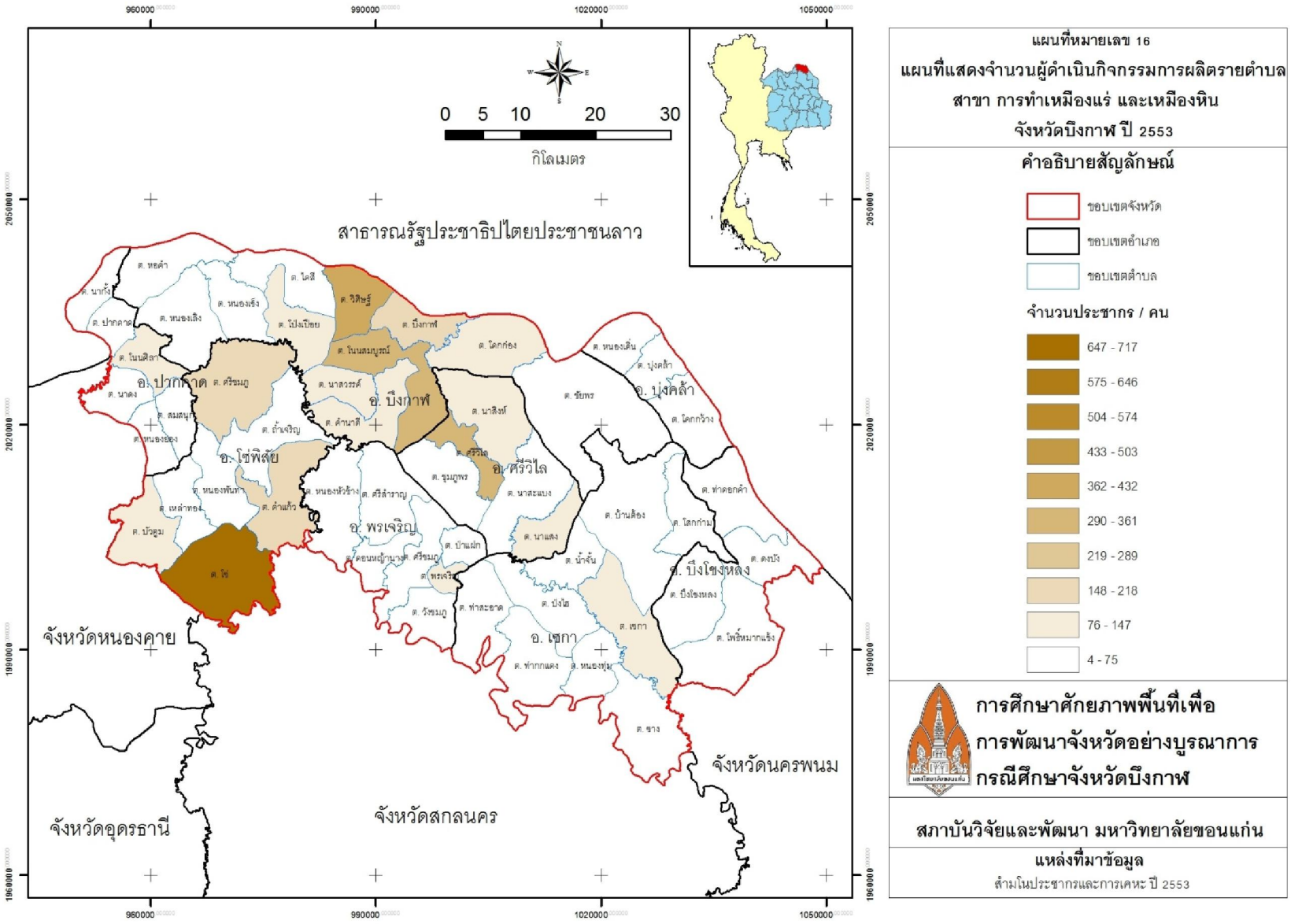
จำนวนประชากร / คน

- 3
- 2
- 0 - 1

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 16

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขา การทำเหมืองแร่ และเหมืองหิน
จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

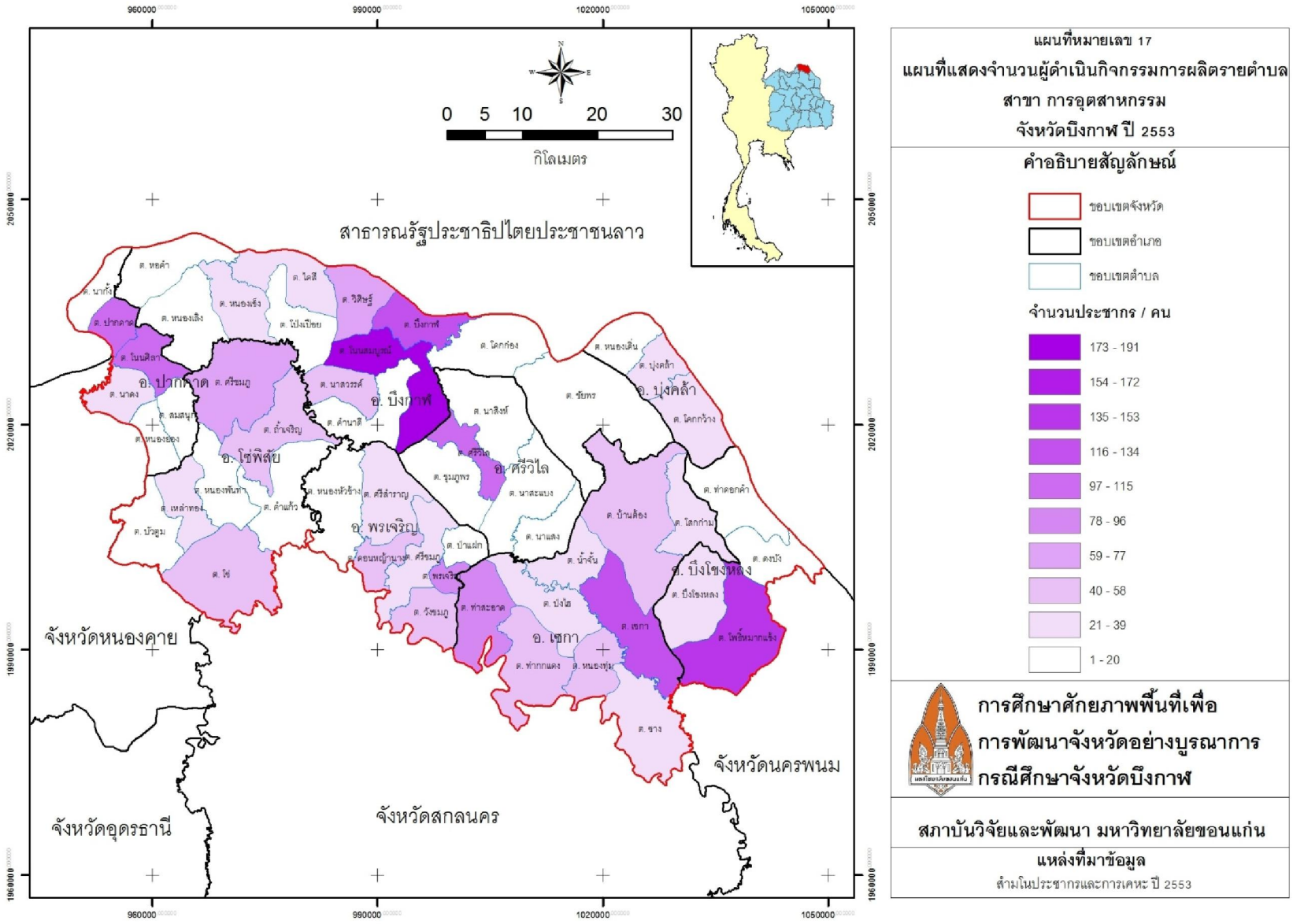
จำนวนประชากร / คน

- 647 - 717
- 575 - 646
- 504 - 574
- 433 - 503
- 362 - 432
- 290 - 361
- 219 - 289
- 148 - 218
- 76 - 147
- 4 - 75

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 17

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขา การอุตสาหกรรม
จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

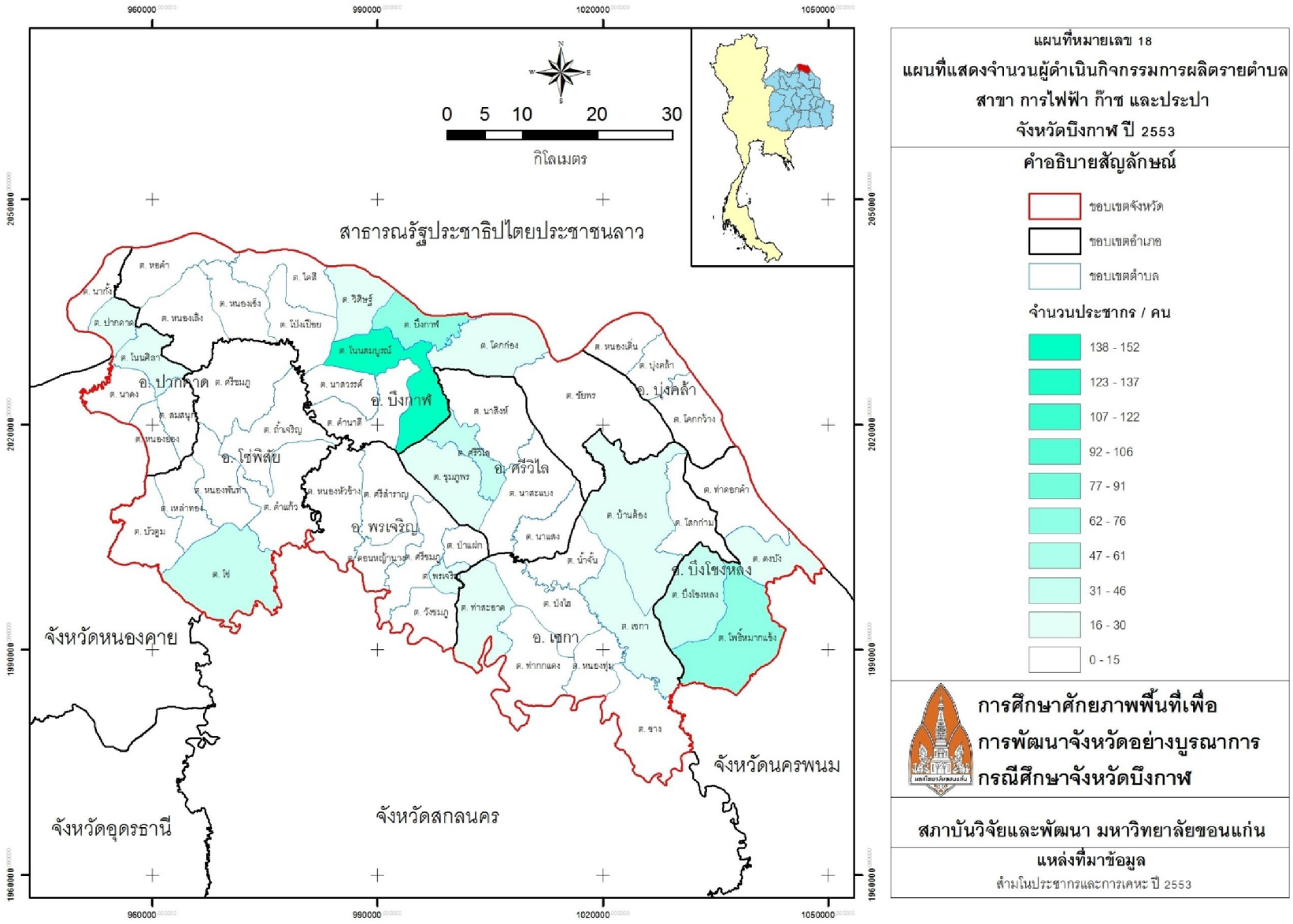
จำนวนประชากร / คน

- 173 - 191
- 154 - 172
- 135 - 153
- 116 - 134
- 97 - 115
- 78 - 96
- 59 - 77
- 40 - 58
- 21 - 39
- 1 - 20

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 18

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล สาขา การไฟฟ้า ก๊าซ และประปา จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

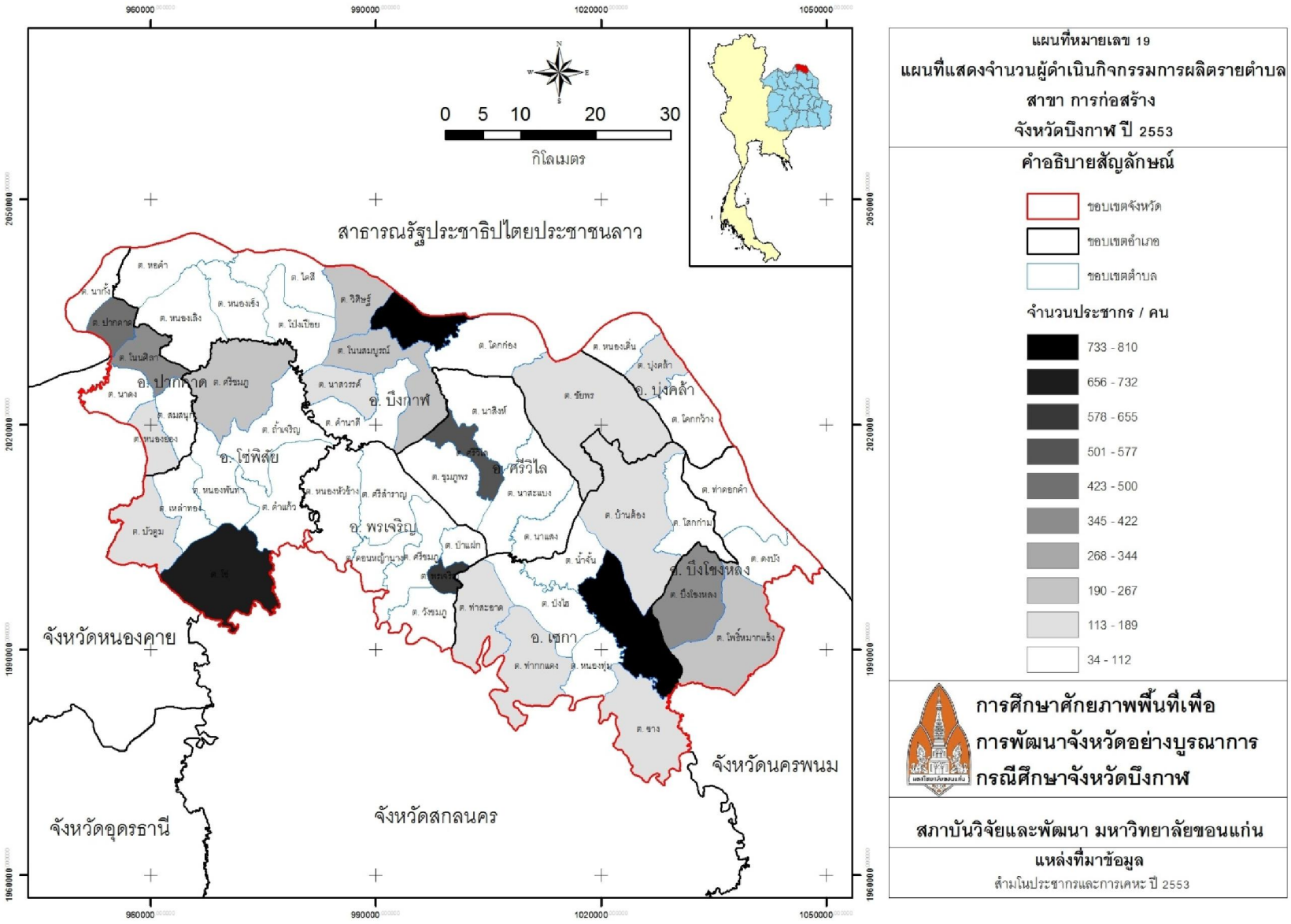
- 138 - 152
- 123 - 137
- 107 - 122
- 92 - 106
- 77 - 91
- 62 - 76
- 47 - 61
- 31 - 46
- 16 - 30
- 0 - 15

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 19

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขา การก่อสร้าง
จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

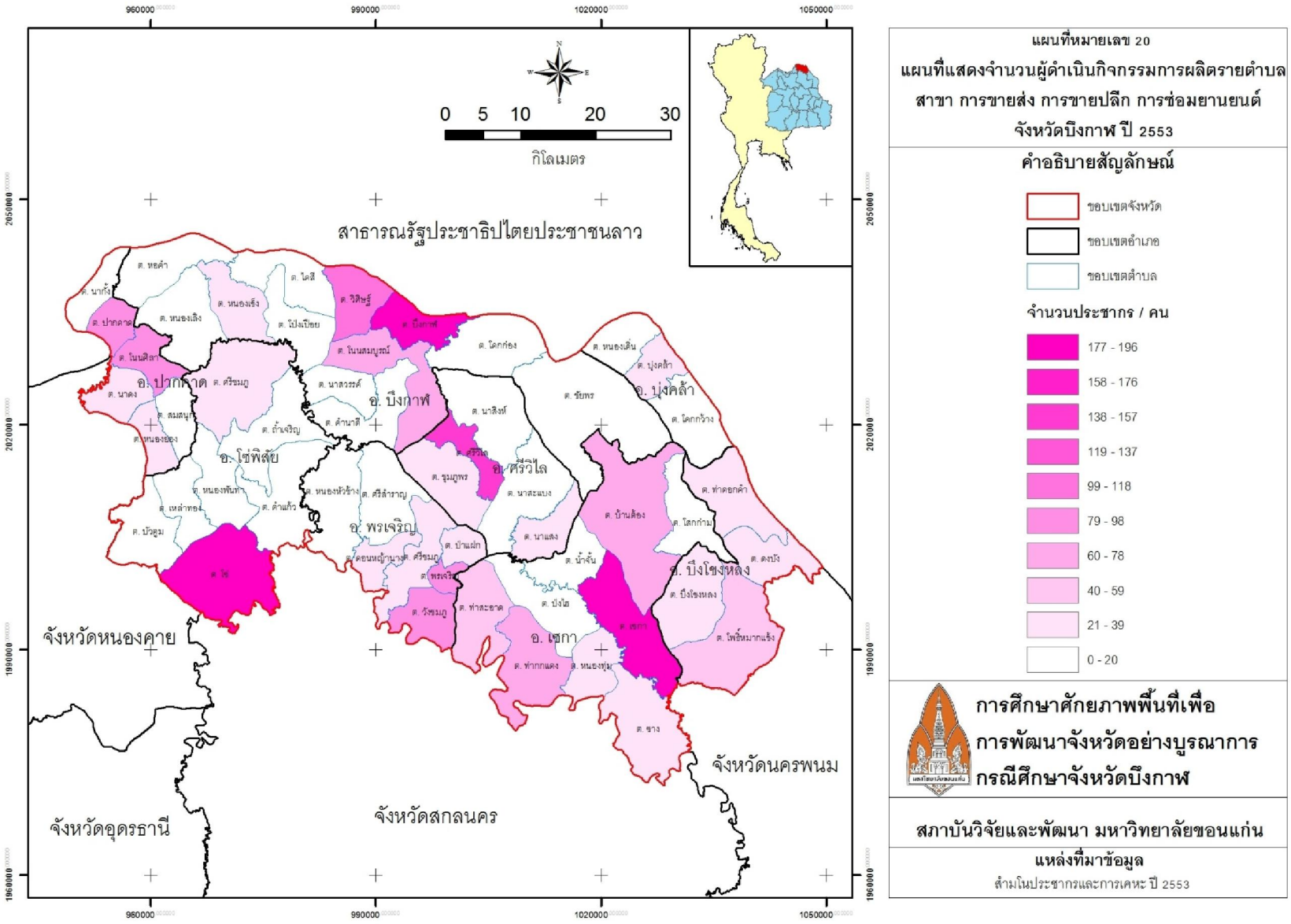
จำนวนประชากร / คน

- 733 - 810
- 656 - 732
- 578 - 655
- 501 - 577
- 423 - 500
- 345 - 422
- 268 - 344
- 190 - 267
- 113 - 189
- 34 - 112

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 20

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล สาขา การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมยานยนต์ จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

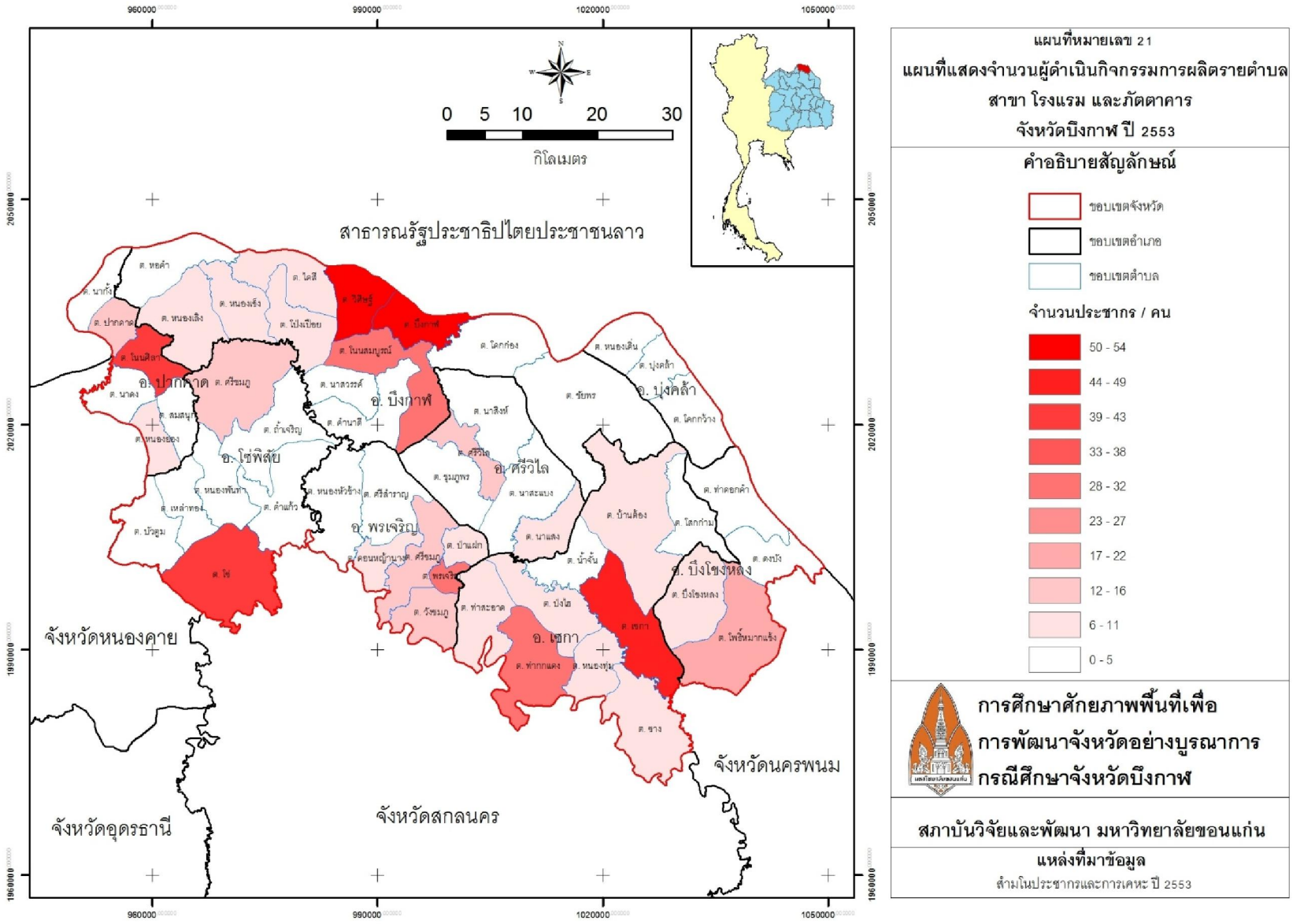
- 177 - 196
- 158 - 176
- 138 - 157
- 119 - 137
- 99 - 118
- 79 - 98
- 60 - 78
- 40 - 59
- 21 - 39
- 0 - 20

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 21

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล สาขา โรงแรม และภัตตาคาร จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

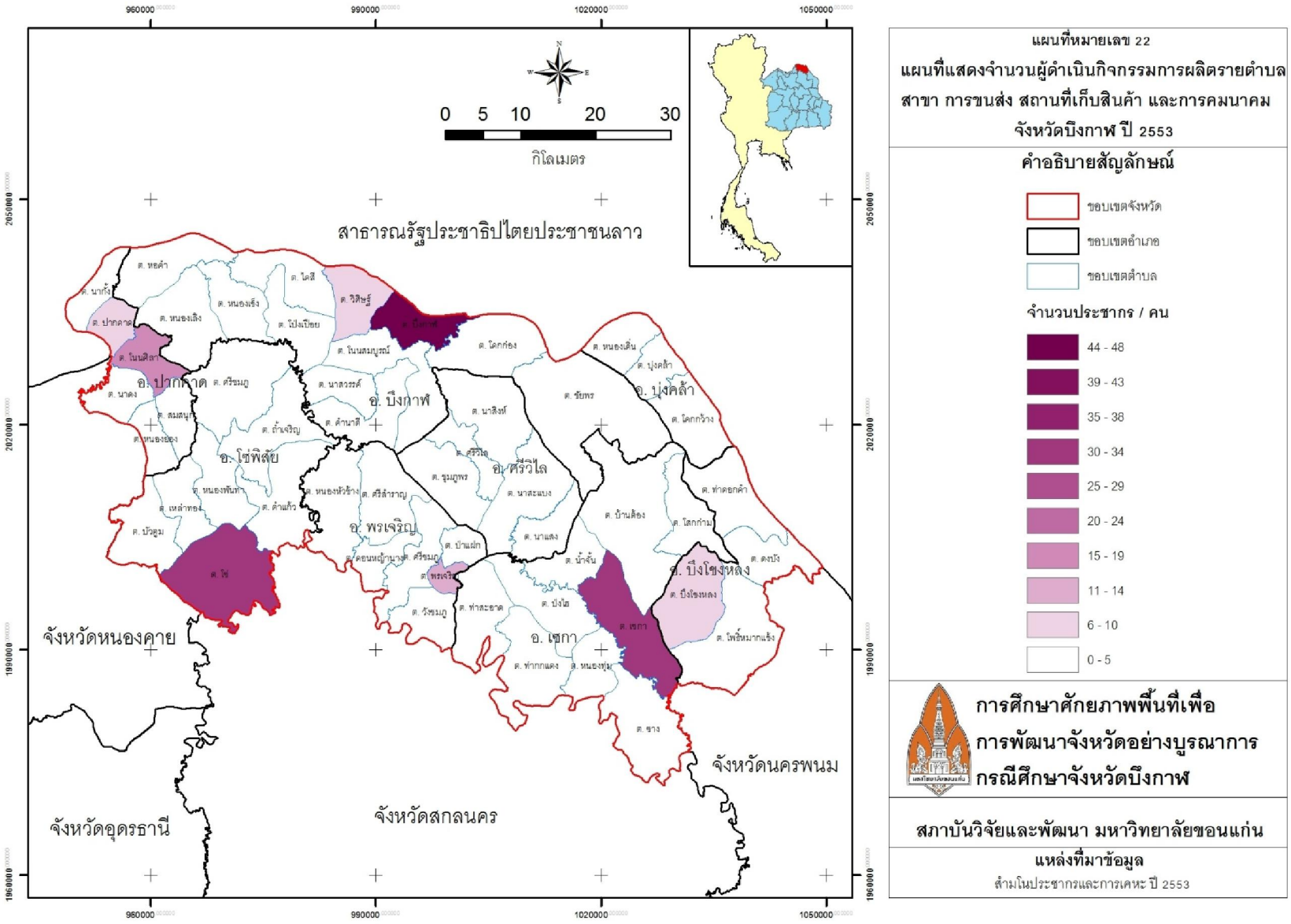
- 50 - 54
- 44 - 49
- 39 - 43
- 33 - 38
- 28 - 32
- 23 - 27
- 17 - 22
- 12 - 16
- 6 - 11
- 0 - 5

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 22

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล สาขา การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้า และการคมนาคม จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

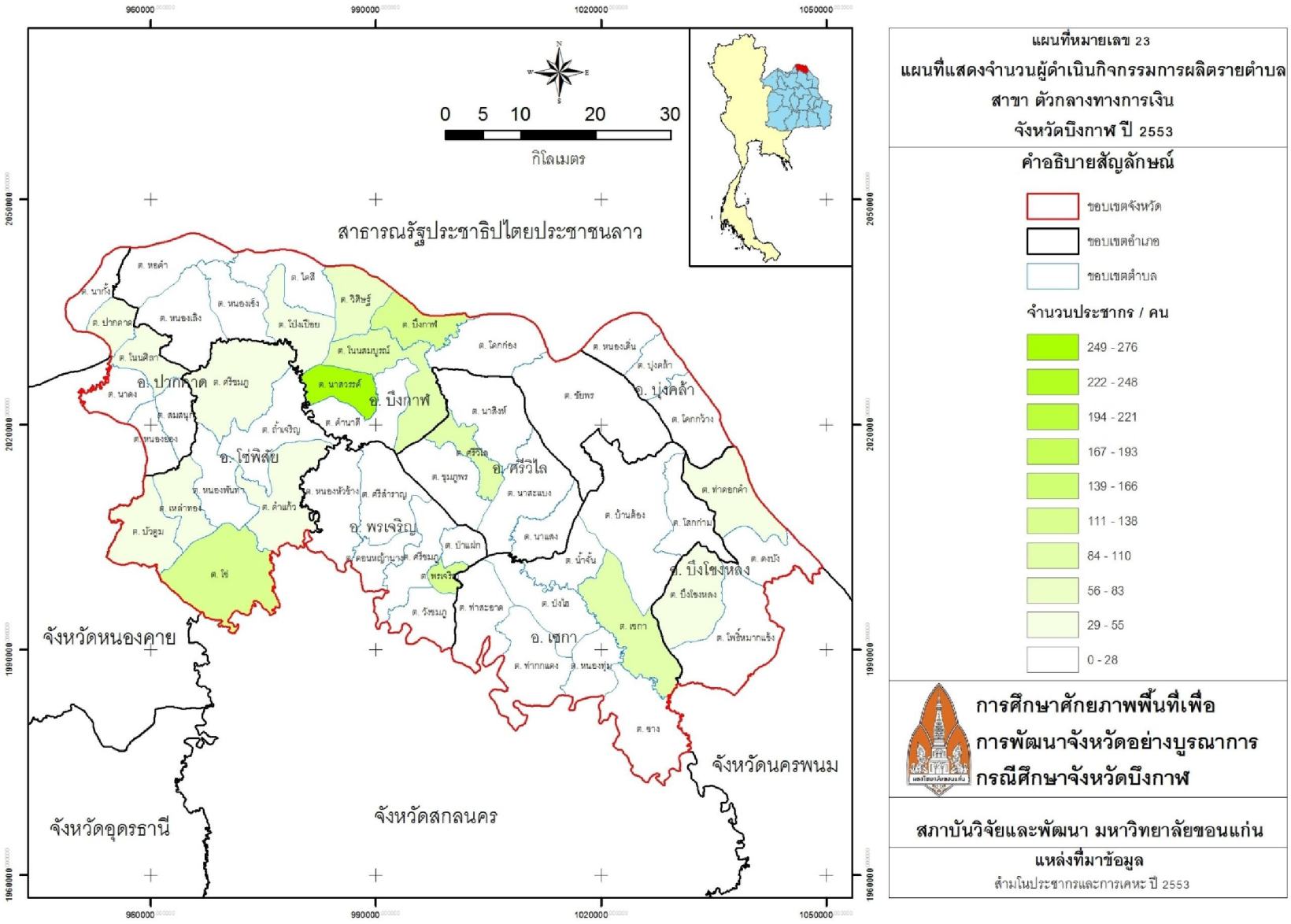
- 44 - 48
- 39 - 43
- 35 - 38
- 30 - 34
- 25 - 29
- 20 - 24
- 15 - 19
- 11 - 14
- 6 - 10
- 0 - 5

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 23

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขา ตัวกลางทางการเงิน
จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

- 249 - 276
- 222 - 248
- 194 - 221
- 167 - 193
- 139 - 166
- 111 - 138
- 84 - 110
- 56 - 83
- 29 - 55
- 0 - 28

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 24

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขา บริการด้านธุรกิจอสังหาริมทรัพย์
การให้เช่า และบริการธุรกิจ
จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

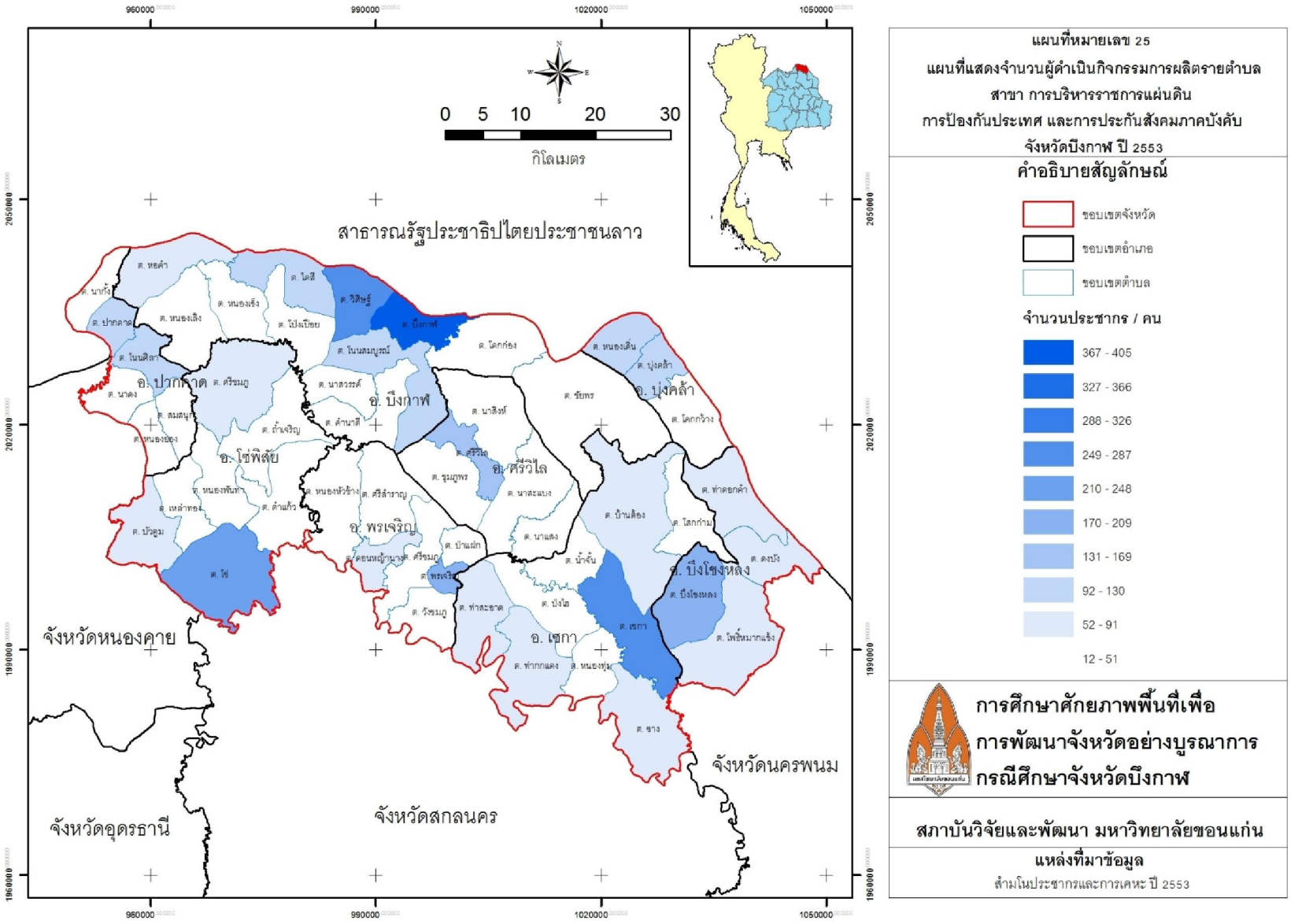
คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล
- 0

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 25

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล
สาขา การบริหารราชการแผ่นดิน
การป้องกันประเทศ และการประกันสังคมภาคบังคับ
จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

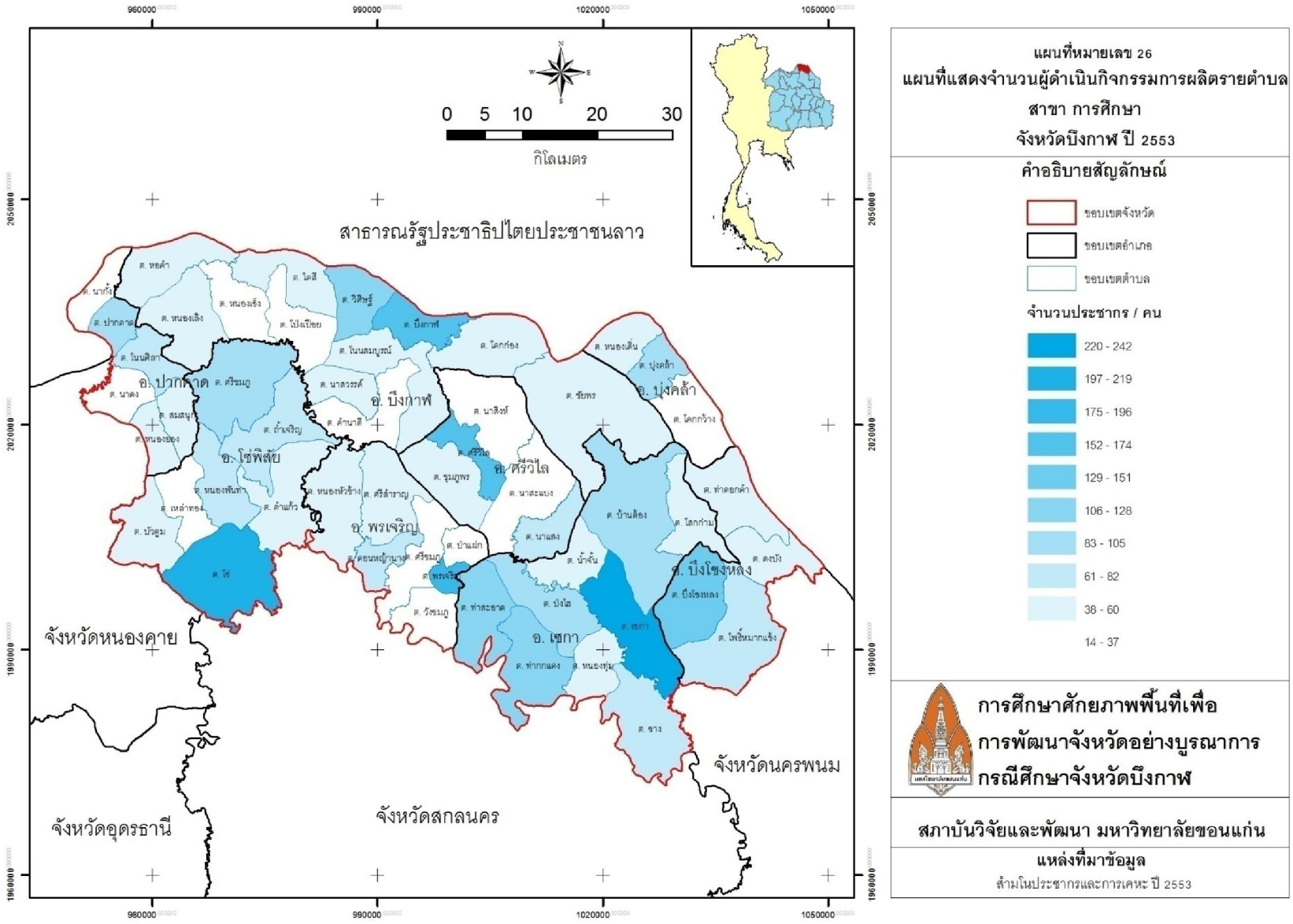
จำนวนประชากร / คน

- 367 - 405
- 327 - 366
- 288 - 326
- 249 - 287
- 210 - 248
- 170 - 209
- 131 - 169
- 92 - 130
- 52 - 91
- 12 - 51

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 26

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล

สาขา การศึกษา

จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

ขอบเขตจังหวัด

ขอบเขตอำเภอ

ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

220 - 242

197 - 219

175 - 196

152 - 174

129 - 151

106 - 128

83 - 105

61 - 82

38 - 60

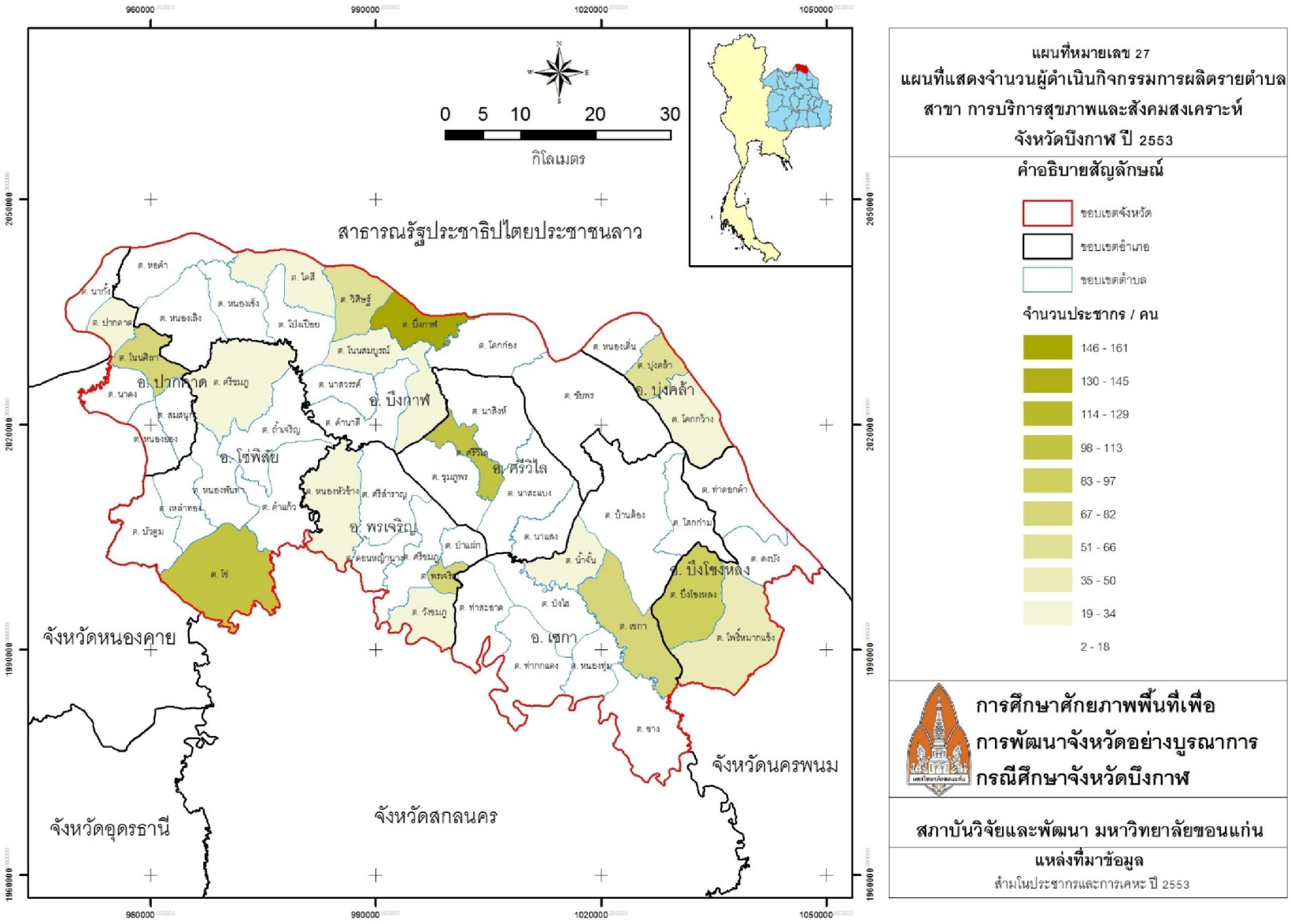
14 - 37

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 27

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล สาขา การบริการสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

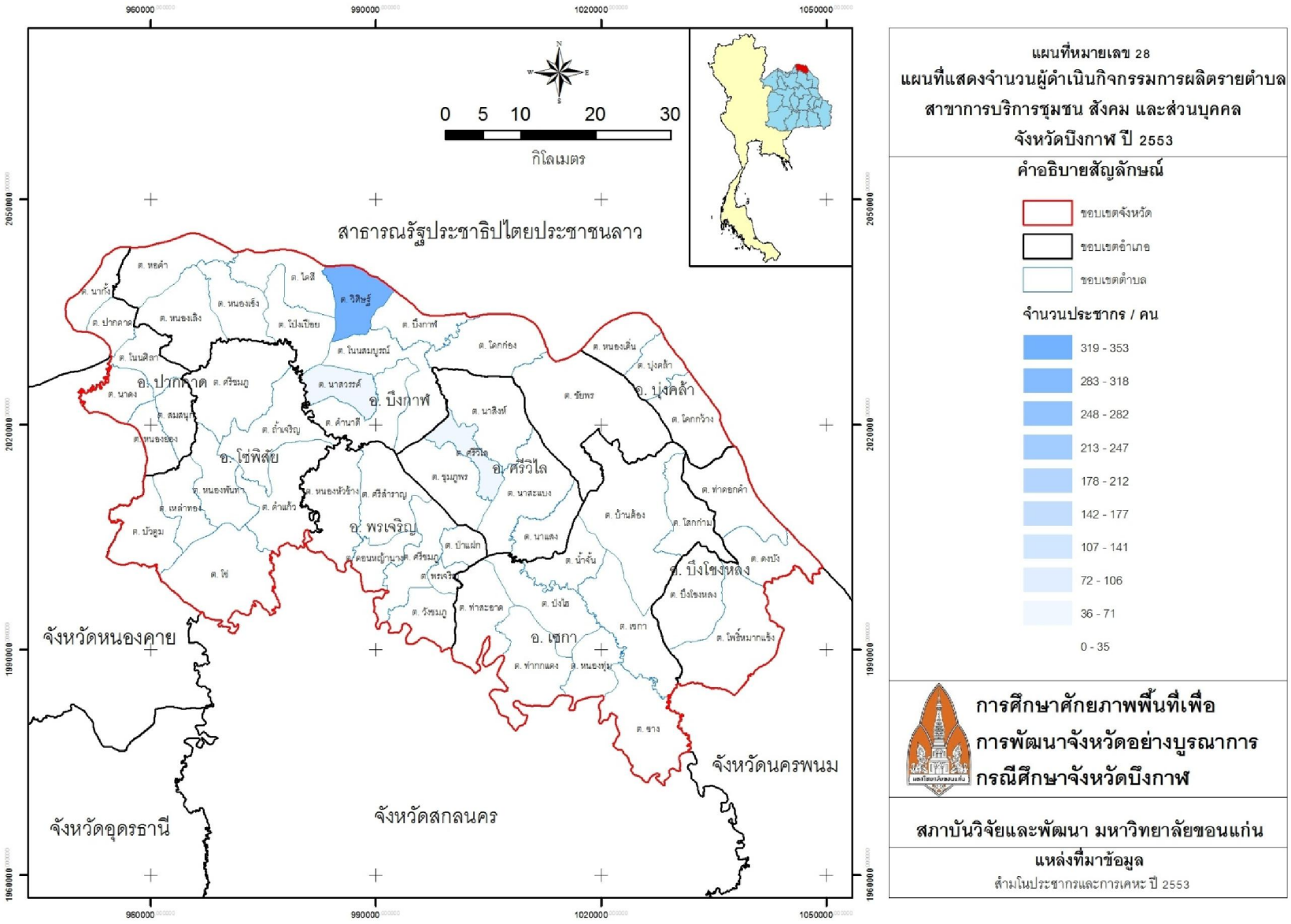
- 146 - 161
- 130 - 145
- 114 - 129
- 98 - 113
- 83 - 97
- 67 - 82
- 51 - 66
- 35 - 50
- 19 - 34
- 2 - 18

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 28

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล สาขาการบริการชุมชน สังคม และส่วนบุคคล จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

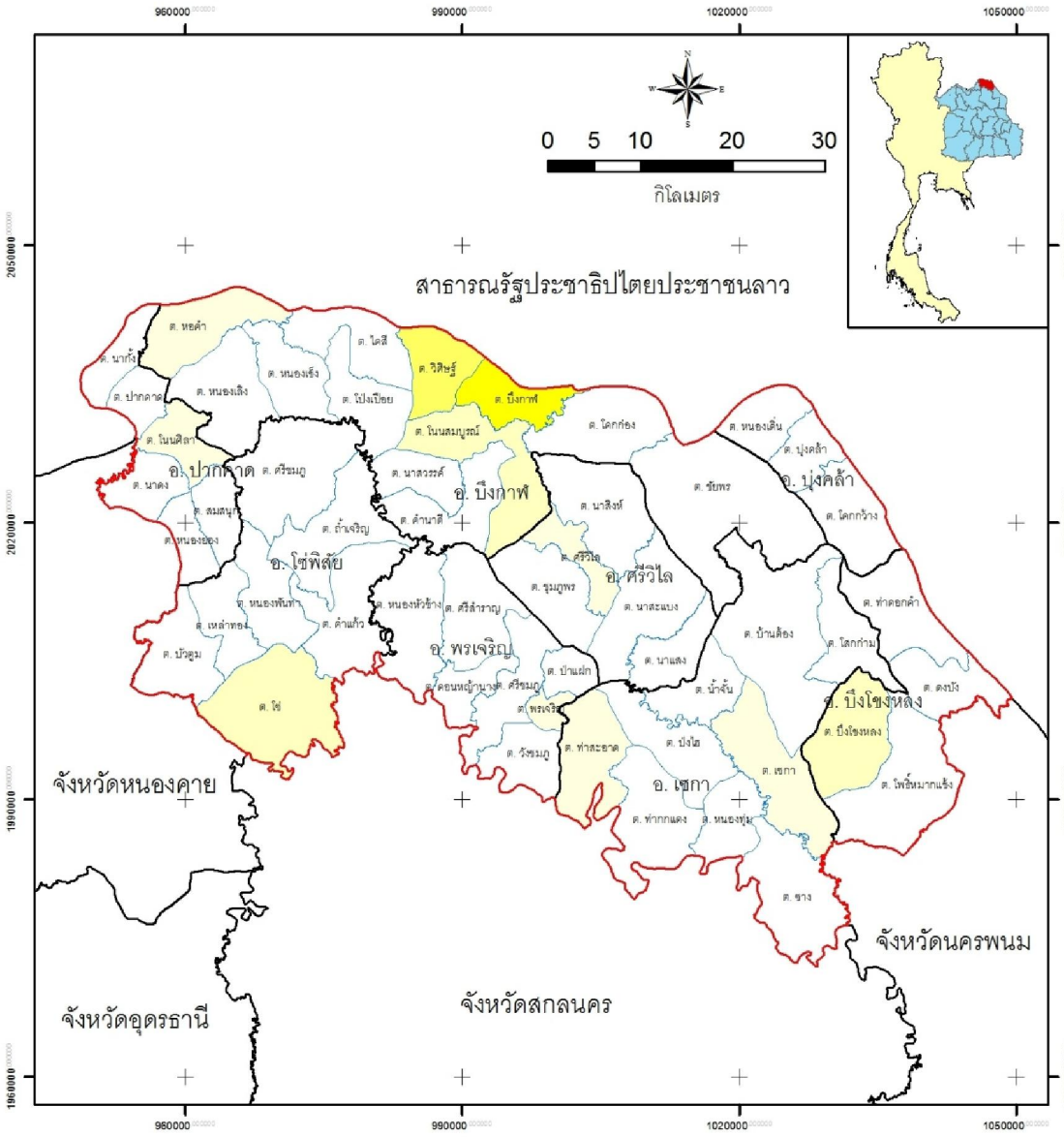
- 319 - 353
- 283 - 318
- 248 - 282
- 213 - 247
- 178 - 212
- 142 - 177
- 107 - 141
- 72 - 106
- 36 - 71
- 0 - 35

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 29

แผนที่แสดงจำนวนผู้ดำเนินกิจกรรมการผลิตรายตำบล สาขา ลูกจ้างในในครัวเรือนส่วนบุคคล จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

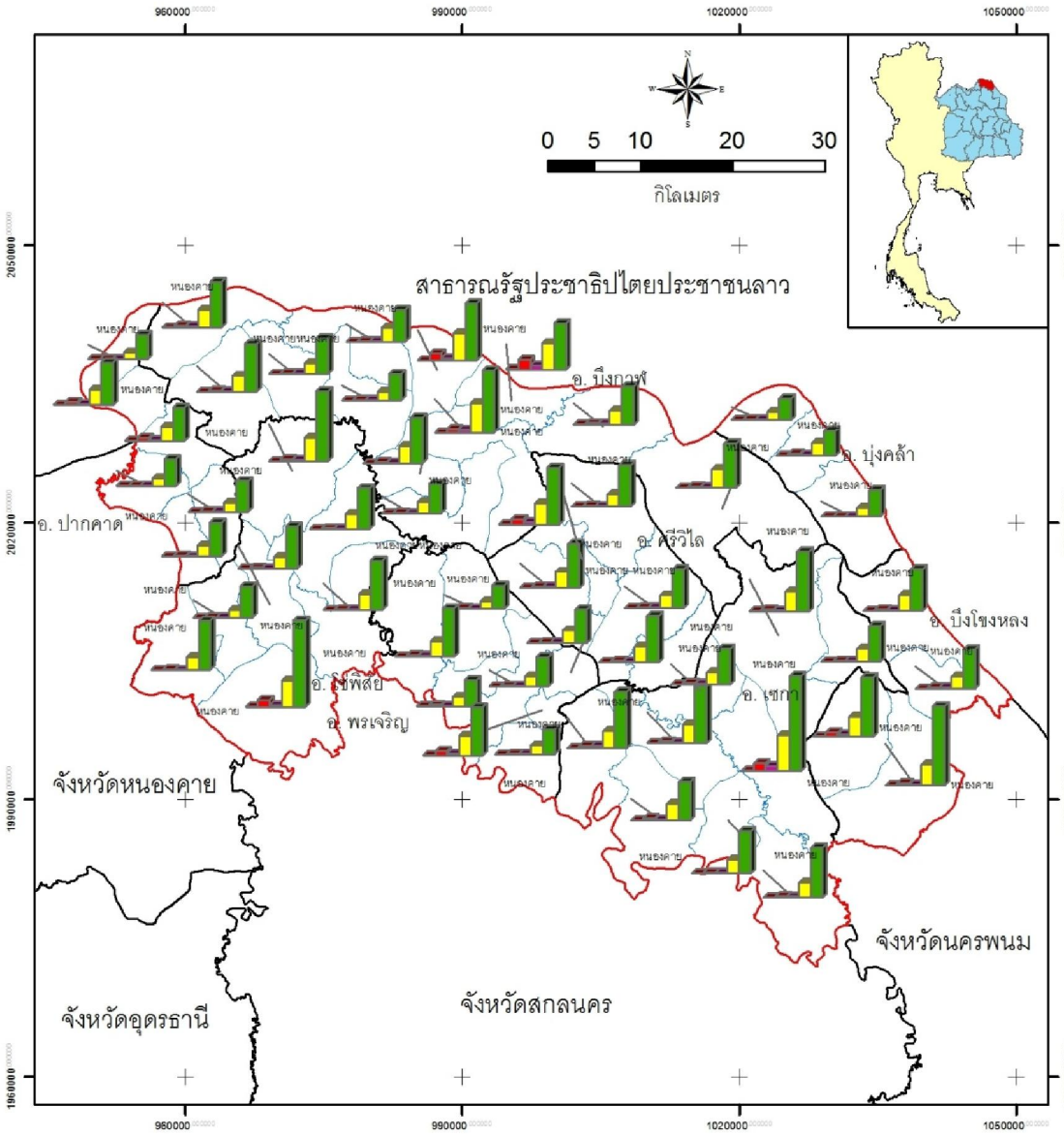
- 23 - 25
- 20 - 22
- 18 - 19
- 15 - 17
- 12 - 14
- 9 - 11
- 7 - 8
- 4 - 6
- 0 - 3

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 30

แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา รายตำบล
จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

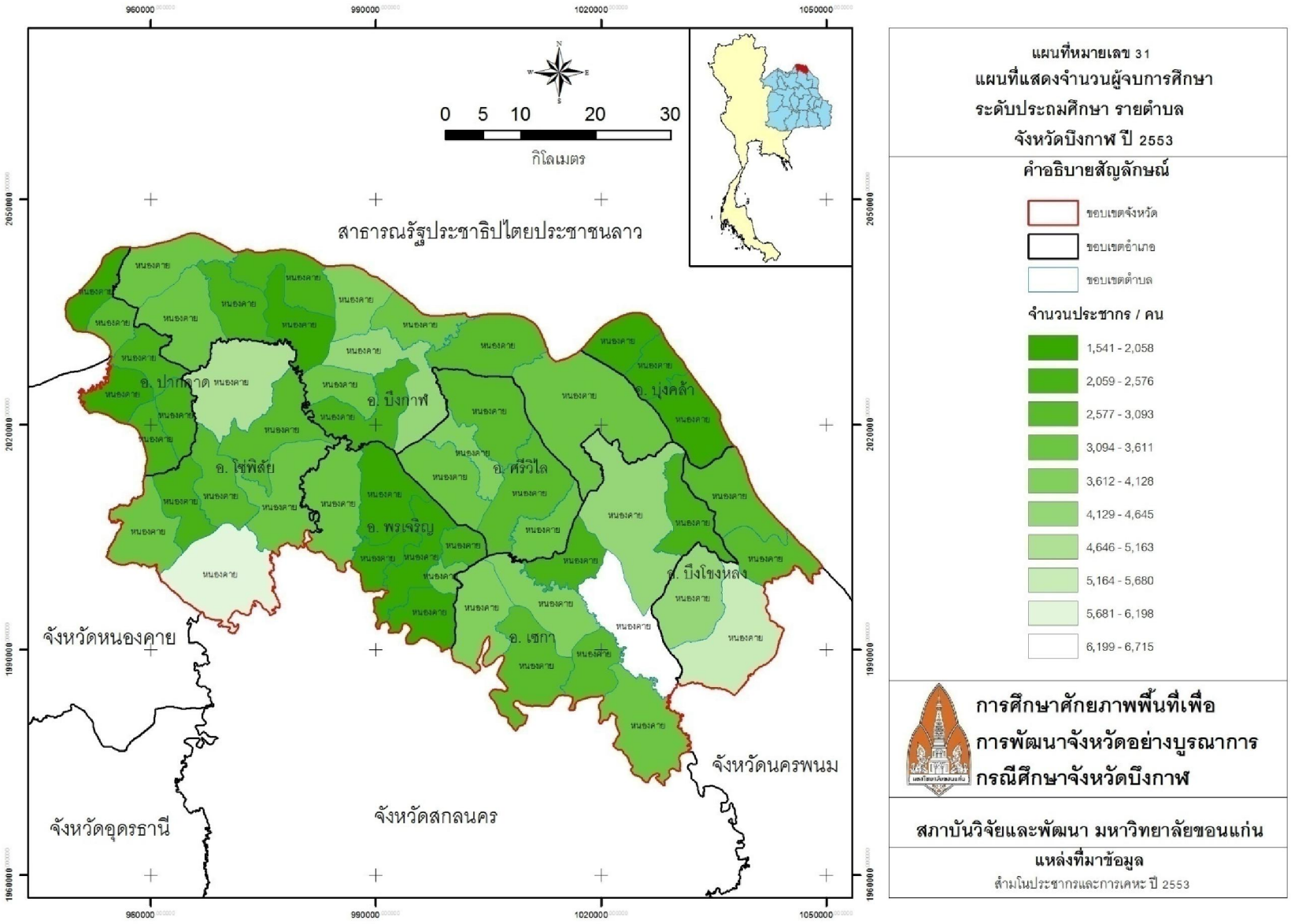
คำอธิบายสัญลักษณ์

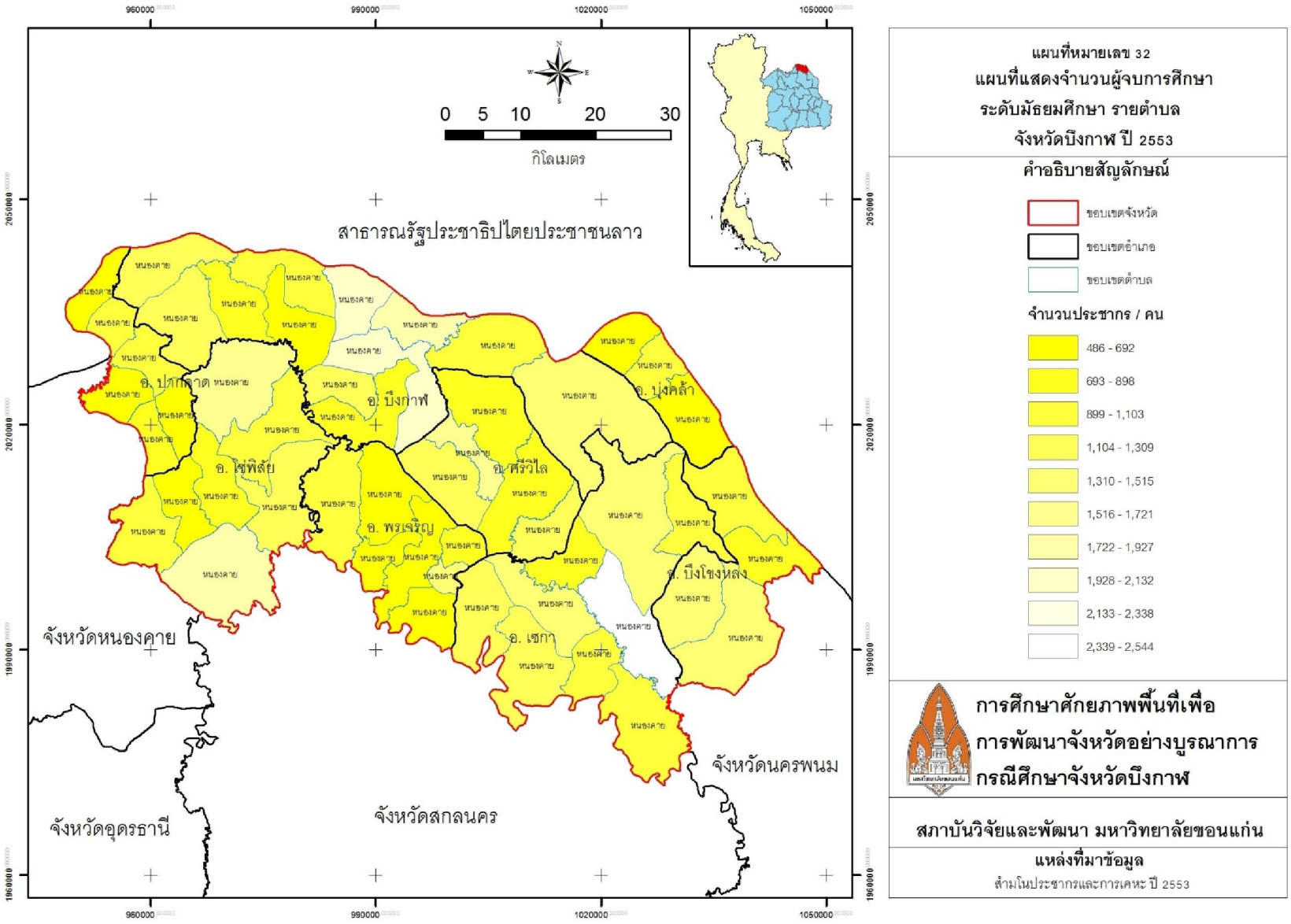
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล
- 3,400
- 5
- 4
- 3
- 2
- 1

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

960000
990000
1020000
1050000
2050000
2020000
1990000
1960000
0 5 10 20 30
กิโลเมตร
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
อ. ปากคาด
อ. บึงกาฬ
อ. บุ่งคล้า
อ. โซ่พิสัย
อ. ศรีวิไล
อ. พรเจริญ
อ. บึงโขงหลง
อ. เซกา
จังหวัดหนองคาย
จังหวัดนครพนม
จังหวัดสกลนคร
จังหวัดอุดรธานี
แผนที่หมายเลข 31
แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา
ระดับประถมศึกษา รายตำบล
จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553
คำอธิบายสัญลักษณ์
ขอบเขตจังหวัด
ขอบเขตอำเภอ
ขอบเขตตำบล
จำนวนประชากร / คน
1,541 - 2,058
2,059 - 2,576
2,577 - 3,093
3,094 - 3,611
3,612 - 4,128
4,129 - 4,645
4,646 - 5,163
5,164 - 5,680
5,681 - 6,198
6,199 - 6,715
การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ
สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น
แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 32

แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา
ระดับมัธยมศึกษา รายตำบล
จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

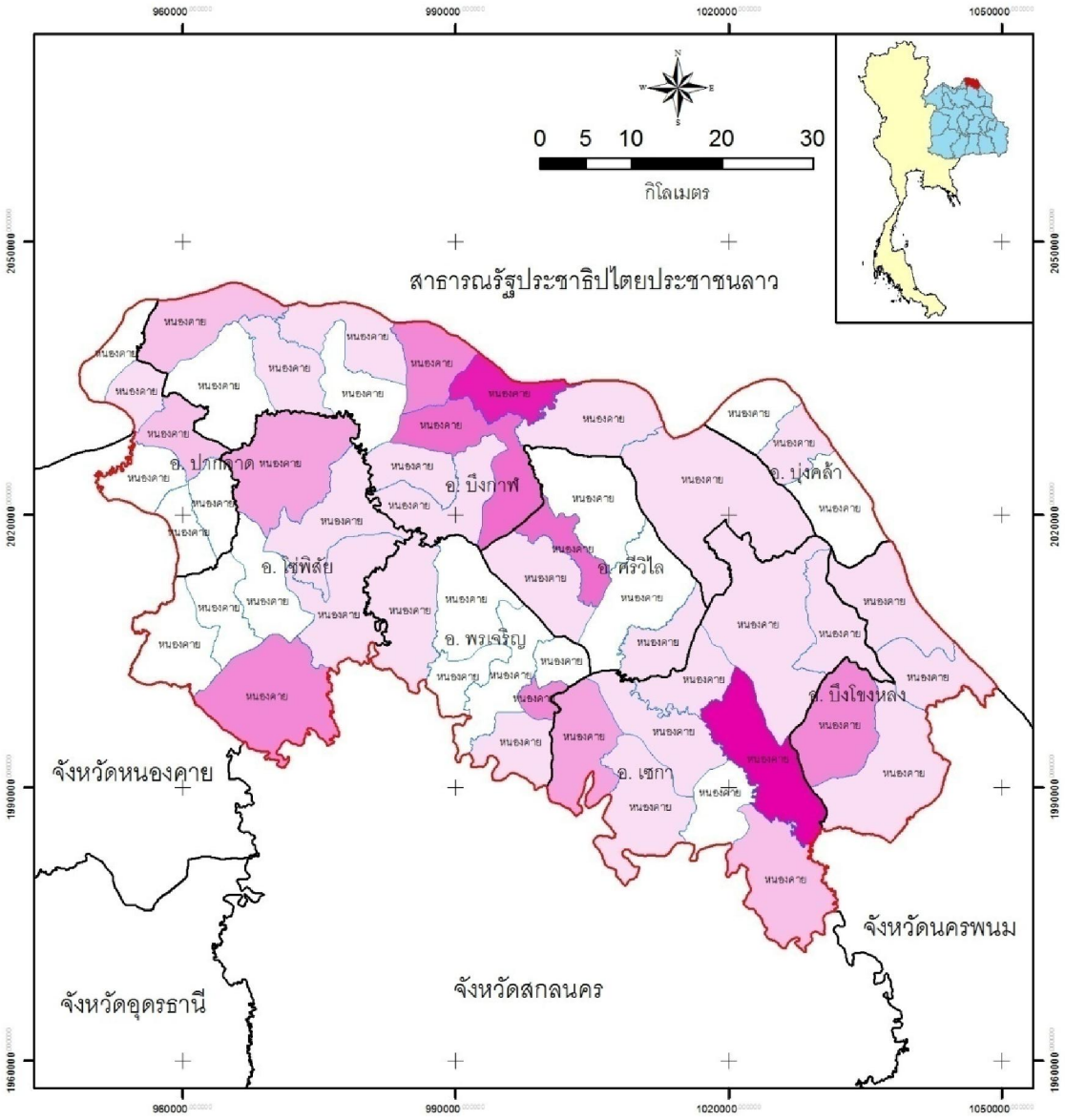
จำนวนประชากร / คน

- 486 - 692
- 693 - 898
- 899 - 1,103
- 1,104 - 1,309
- 1,310 - 1,515
- 1,516 - 1,721
- 1,722 - 1,927
- 1,928 - 2,132
- 2,133 - 2,338
- 2,339 - 2,544

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 33

แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา ระดับอาชีวะ รายตำบล จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

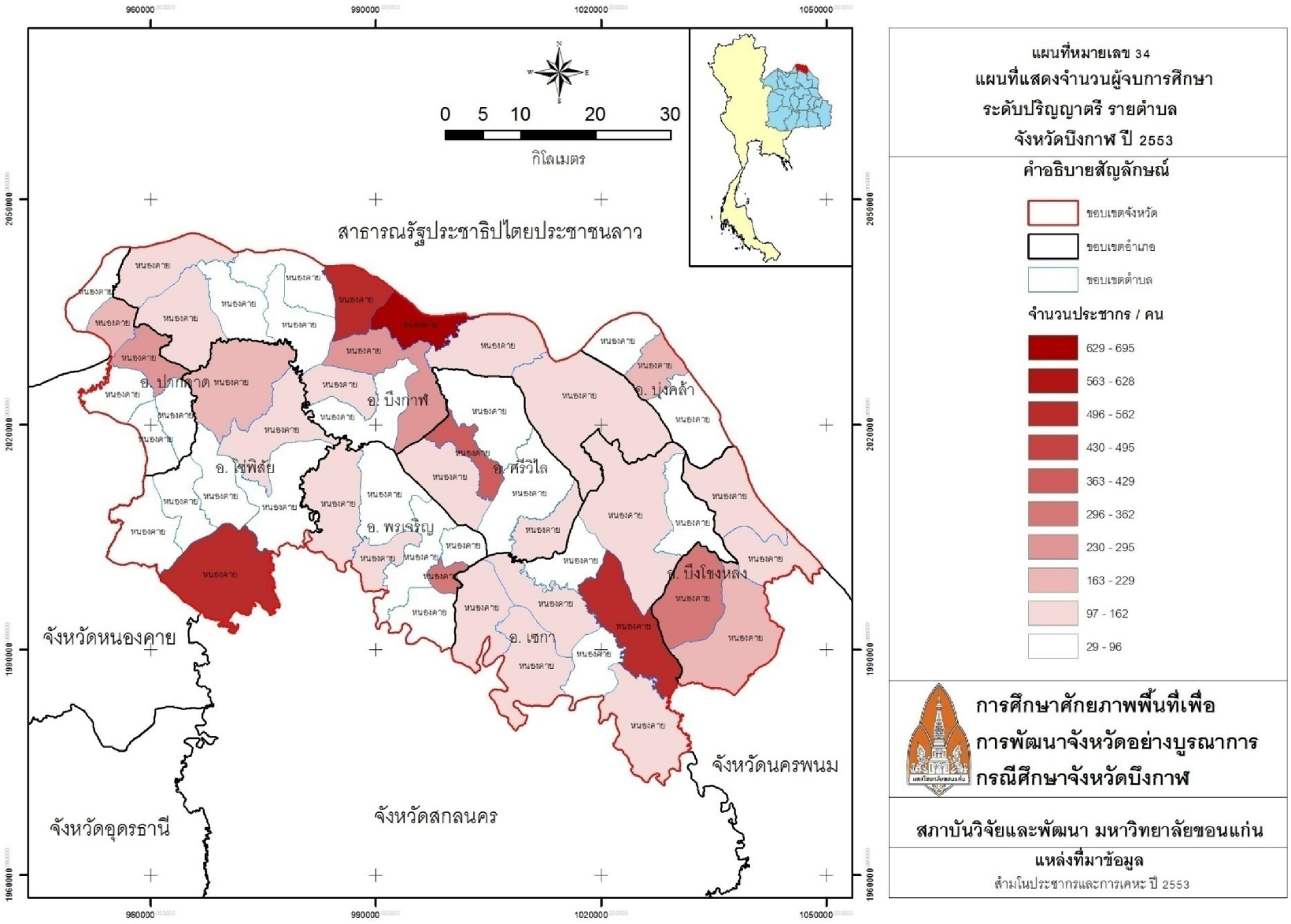
- 329 - 363
- 294 - 328
- 259 - 293
- 224 - 258
- 189 - 223
- 153 - 188
- 118 - 152
- 83 - 117
- 48 - 82
- 12 - 47

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 34
แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษา
ระดับปริญญาตรี รายตำบล
จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

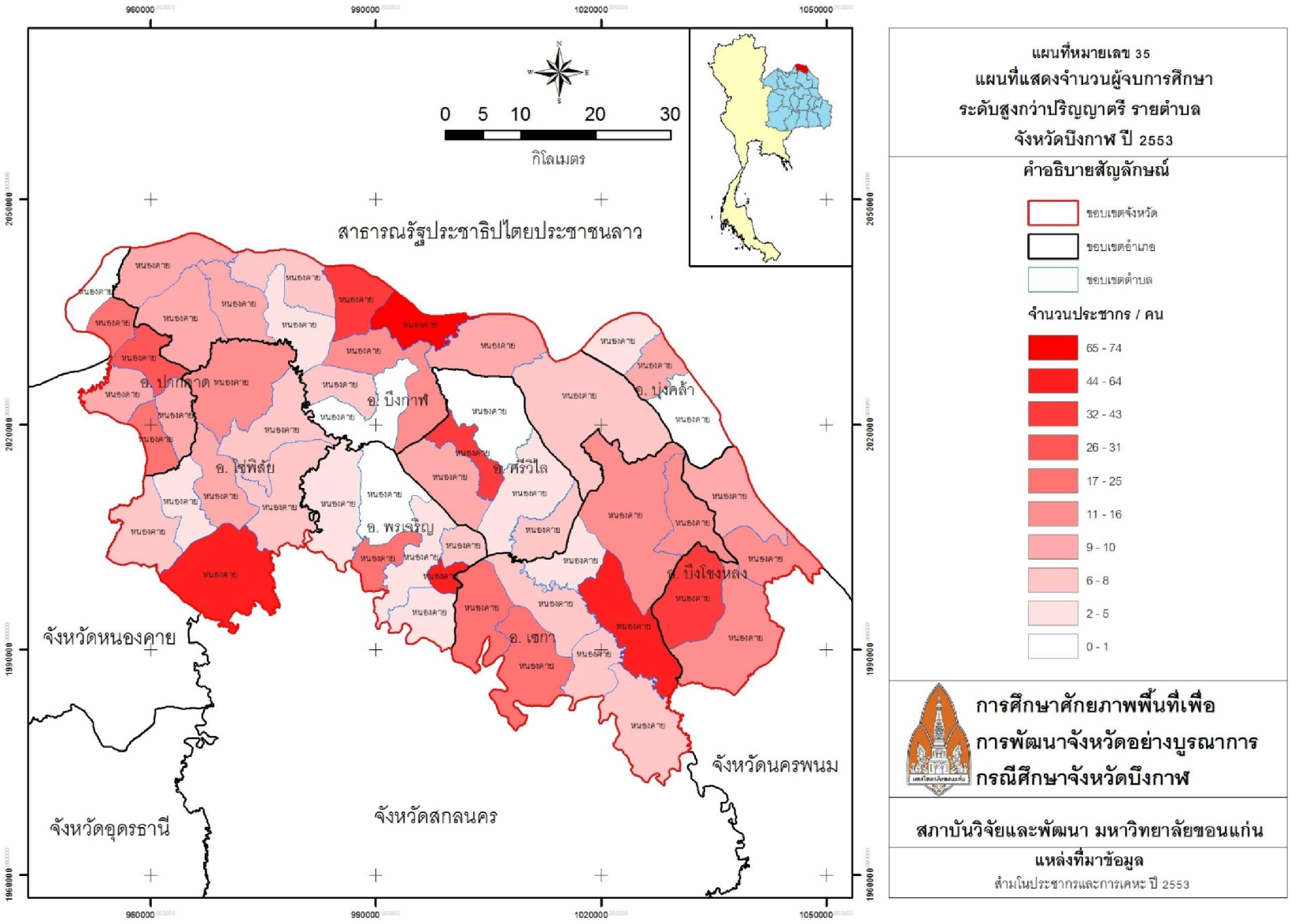
จำนวนประชากร / คน

- 629 - 695
- 563 - 628
- 496 - 562
- 430 - 495
- 363 - 429
- 296 - 362
- 230 - 295
- 163 - 229
- 97 - 162
- 29 - 96

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อ
การพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ
กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล
สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

แผนที่หมายเลข 35

แผนที่แสดงจำนวนผู้จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี รายตำบล จังหวัดบึงกาฬ ปี 2553

คำอธิบายสัญลักษณ์

- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล

จำนวนประชากร / คน

- 65 - 74
- 44 - 64
- 32 - 43
- 26 - 31
- 17 - 25
- 11 - 16
- 9 - 10
- 6 - 8
- 2 - 5
- 0 - 1

การศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อการพัฒนาจังหวัดอย่างบูรณาการ กรณีศึกษาจังหวัดบึงกาฬ

สภาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

แหล่งที่มาข้อมูล

สำมโนประชากรและการเคหะ ปี 2553

ภาคผนวก ง

บรรยากาศการประชุมวิชาการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจังหวัดขอนแก่น

เทคโนโลยีการ

ภาคผนวก จ

บรรยากาศการประชุมวิชาการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจังหวัดหนองคาย

จัดโดย จังหวัดหนองคาย ร่วมกับ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ภาคผนวก ฉ

บรรยากาศการประชุมวิชาการผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจังหวัดบึงกาฬ

